

PRÁVNÍ MONOGRAFIE

Opravné systémy a opravné prostředky v trestním řízení

Tomáš Gřivna
Jiří Mulák
Andrea Beranová
(eds.)

HAVEL & PARTNERS

ÚSPĚCH SPOJUJE

Největší česko-slovenská advokátní kancelář s mezinárodním dosahem

Strategické uvažování | Individuální přístup
Špičkový právní tým | Dlouhodobé partnerství

www.havelpartners.cz

- | HAVEL & PARTNERS s kancelářemi v Praze, Brně, Bratislavě, Plzni, Olomouci a Ostravě je s týmem 36 partnerů, cca 200 advokátů a celkem 350 právníků, daňových poradců a patentových zástupců největší nezávislou právníckou firmou ve střední Evropě
- | Komplexní právní poradenství a související daňové služby pro více než 3 000 klientů; 150 největších světových společností podle Fortune 500, 50 společností z žebříčku Czech Top 100 a 20 společností ze Slovak TOP 100
- | Právní a daňové služby ve více než 110 zemích světa a 12 jazycích, až 70 % případů zahrnuje mezinárodní prvek
- | Nejúspěšnější a nejkomplexnější kancelář v České republice a na Slovensku dle celkového součtu všech nominací a titulů v rámci dosavadních ročníků soutěže Právníká firma roku a nejlepší právníká firma působící v České republice dle prestižního mezinárodního ocenění Chambers Europe v letech 2020–2022

Nejúspěšnější kancelář
v ČR a SR dle celkového
počtu nominací a titulů
(2008–2023)

Nejlepší právníká firma
roku v České republice
(2020–2022)

Nejprestižnější a nejznámější
značka mezi advokátními
kancelářemi v ČR
(2019–2023)

TOP Zaměstnavatelé
1. místo v kategorii
Advokátní kancelář v ČR
(2015–2023)

Opravné systémy a opravné prostředky v trestním řízení

PRÁVNÍ MONOGRAFIE

Opravné systémy a opravné prostředky v trestním řízení

Tomáš Gřivna
Jiří Mulák
Andrea Beranová
(eds.)

Vzor citace:

GŘIVNA, T., MULÁK, J., BERANOVÁ, A. (eds.) *Opravné systémy a opravné prostředky v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2023, 552 s.

Publikace byla vydána v rámci programu Cooperatio na Univerzitě Karlově, vědní oblast Law.

Recenzenti:

doc. JUDr. et PhDr. mult. Libor Klimek, PhD., Dr. h. c.

JUDr. Jan Provazník, Ph.D.

© Tomáš Gřivna, Jiří Mulák, Andrea Beranová, Martin Adamec, Andrej Beleš, Radovan Blažek, Lukáš Bohuslav, Eduard Burda, Stanislav Cík, Jozef Čentéš, David Čep, Olha Denkovych, Miloš Deset, Marek Dvořák, Marta Fleková, Ingrid Galovcová, Jaroslav Ivor, Adrián Jalč, Jiří Jelínek, Jaroslav Klátik, Ondrej Laciak, Veronika Marková, Stanislav Mihálik, Lidiia Paliukh, Vladimír Pelc, Rastislav Remeta, Sergej Romža, Miroslav Růžička, Jiří Říha, Klára Sekretová, Iryna Sen, Tomáš Strémy, Timon Svoboda, Eva Szabová, Pavel Šámal, Ján Šanta, Dalibor Šelleng, Hana Šimánová, Ivan Šimovček, Tomáš Široký, Marcela Tittlová, Jana Tlapák Navrátilová, Lukáš Turay, Aleš Váňa, Adrián Vaško, Vladislav Vnenk, Karin Vrtíková, Jozef Záhora, Marika Zahradníčková, Štefan Zeman, 2023

ISBN 978-80-7676-846-8 (brož.)

ISBN 978-80-7676-847-5 (pdf)

www.wolterskluwer.cz

OBSAH

Seznam autorů	XV
Předmluva	XIX

Je změna judikatury důvodem podání mimořádného opravného prostředku? (Tomáš Gřivna)	1
1.1 Úvod	1
1.2 Tři příklady změny trestní judikatury.	2
1.2.1 Příklad první	2
1.2.2 Příklad druhý	3
1.2.3 Příklad třetí	4
1.3 Prospektivní a retrospektivní působnost judikatury	5
1.4 Závěr	9

Revízný princip v trestnom konaní (Ivan Šimovček)	11
1.1 Úvod	11
1.2 História trestného opravného konania	12
1.3 Revízný princíp v trestnom konaní	16
1.4 Záver	21

Uplatnění apelačního a kasačního principu u odvolání (Jiří Jelínek)	23
1.1 Úvod	24
1.2 Obecná charakteristika odvolání	24
1.3 Navrhované legislativní změny a jejich kritika	25
1.4 Závěr	28

Právo na odvolanie v trestných veciach ako základné ľudské právo (Jozef Záhora)	31
1.1 Úvod	31
1.2 Funkcie práva na odvolanie v trestných veciach	32
1.3 Medzinárodné garancie	34
1.4 Základné východiská a rozhodovacia činnosť vo vzťahu k čl. 2 Protokolu.	37
1.4.1 Rozhodovacia činnosť ESELP	39
1.4.2 Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu SR	41
1.5 Záver	44

K počátku a k počítání konce lhůty k podání stížnosti z pohledu Ústavního soudu (Pavel Šámal)	47
1.1 Úvod	48
1.2 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o obnově řízení	50
1.3 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o vazbě	53
1.4 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody	55
1.5 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o přeměně alternativních trestů na trest odnětí svobody a o nařízení výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody	55
1.6 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o konci běhu lhůty k podání stížnosti	57
1.7 Závěr	58
Význam mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní (Eduard Burda, Rastislav Remeta)	61
1.1 Úvod	61
1.2 Účel a zákonné vymedzenie mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní	62
1.3 Podnety a najčastejšie dôvody pre zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	67
1.4 Ustanovenie § 363 Trestného poriadku z pohľadu internej úpravy prokuratúry a jej štatistiky	69
1.5 Ustanovenie § 363 Trestného poriadku v kontexte rozhodnutí Ústavného súdu SR	72
1.6 Záver	73
Interpretace podmínek pro povolení obnovy řízení v judikatuře Ústavního soudu (Jana Tlapák Navrátilová, Ingrid Galovcová)	77
1.1 Úvod	77
1.2 Podstata rozhodování Ústavního soudu ve věcech týkajících se obnovy trestního řízení	78
1.3 Interpretace pojmu „nové skutečnosti“ v rozhodovací praxi Ústavního soudu	79
1.4 Procesní aspekty ústavní konformity rozhodování o povolení obnovy trestního řízení	84
1.5 Závěr	87

Grounds for Appeals and Other Judicial Reliefs in Criminal Proceedings in Ukraine (Olha Denkovych, Lidiia Paliukh, Iryna Sen)	89
1.1 General overview of the stages of the proceedings	89
1.2 Proceedings in the court of appeals (appellate proceedings)	90
1.3 Cassation proceedings	93
1.4 Proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances	95
1.5 Conclusions	100
Princípy a zásady zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní v Slovenskej republike (Sergej Romža)	103
1.1 Úvodom	103
1.2 K podstate a dôvodom normatívneho ukotvenia kasačného oprávnenia generálneho prokurátora zrušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní	104
1.3 Špecifické zásady opravného konania uplatňované v rámci inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 Tr. por.	106
1.4 Rozsah a dôvody kasačného oprávnenia generálneho prokurátora rušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní	108
1.5 Záver	111
Niekoľko úvah k oprávneniu generálneho prokurátora SR zrušiť právoplatné rozhodnutie z prípravného konania v zmysle § 363 TP (Jaroslav Ivor, Marcela Tittlová).	113
1.1 Úvod	114
1.2 Dôvody a účel implementácie do Trestného poriadku	115
1.3 Rozsah použitia inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	117
1.4 Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (§ 363 TP) <i>de lege lata</i> a v kontexte existujúcej judikatúry Ústavného súdu SR	119
1.5 Problémy trestnoprávnej teórie a trestnoprávnej praxe	121
1.6 Záver	127
Zrušenie rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 TP – kľúčový nástroj ochrany zákonnosti (Jozef Čentéš, Andrej Beleš)	131
1.1 Úvod	131
1.2 Vývoj právnej úpravy inštitútu podľa § 363 a nasl. TP od rekonštrukcie trestného práva procesného.	134
1.3 Nevyhnutnosť zmeny právnej úpravy?	137
1.4 Odporúčania <i>de lege ferenda</i>	139
1.5 Záver	143

Význam ustanovenia § 363 TP v právnej úprave Slovenskej republiky (Tomáš Strémy, Veronika Marková)	145
1.1 Úvod	145
1.2 Základná charakteristika § 363 v zmysle niektorých historických ukazovateľov	148
1.3 Ustanovenie § 363 <i>in genere</i> v súčasnej právnej úprave	151
1.4 Súčasný stav a využívanie inštitútu § 363 v podmienkach SR	158
1.5 Záver	163
Nevyhnutnosť mimoriadnych opravných prostriedkov v trestnom konaní v právnom štáte (Ondrej Laciak, Lukáš Turay)	165
1.1 Úvod	165
1.2 Historický exkurz zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	166
1.3 Aplikčná prax – zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	168
1.4 Komparácia s Českou republikou	173
1.5 Záver	174
Aktuálne otázky zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (Miloš Deset, Štefan Zeman)	175
1.1 Úvod	176
1.2 Niekoľko poznámok k trestno-procesnej úprave	177
1.3 Úvahy nad možnou novelizáciou úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	182
1.4 Záver	184
Potrebujeme § 363 Trestného poriadku? (Radovan Blažek)	185
1.1 Úvod	185
1.2 Historický exkurz do zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	186
1.3 Súčasná právna úprava zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	189
1.4 Opodstatnenosť inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní	193
1.5 Úvahy <i>de lege ferenda</i>	196
1.6 Záver	197
Vybrané aspekty sťažnosti v slovenskom trestnom konaní (Jaroslav Klátik, Adrián Vaško)	199
1.1 Úvod	199
1.2 Sťažnosť proti uzneseniu odvolacieho súdu o vzatí obvineného do väzby	201

1.3	Niektoré aspekty konania pred nadriadeným orgánom.	203
1.4	Sťažnosť proti rozhodnutiu o zaistení majetku.	205
1.5	Záver	211

Amnestia a milosť ako možnosti revízie rozhodnutí

v trestnom konaní (Adrián Jalč, Štefan Zeman).	215
1.1 Úvod	216
1.2 Prezident republiky a jeho právomoci vo vzťahu k trestnému konaniu	216
1.3 Komparácia slovenskej právnej úpravy a českej právnej úpravy	217
1.4 Pohľad na amnestiu v súčasných a historicko-právnych súvislostiach.	220
1.4.1 K problematike amnestie z roku 2013 v ČR	222
1.4.2 Amnestie v SR	226
1.5 Závery a návrhy <i>de lege ferenda</i>	231

Dovolanie a jeho vybrané aplikačné súvislosti (Eva Szabová, Ján Šanta) . . . . .

1.1 Úvod	236
1.2 Základný pohľad na charakter dovolania	236
1.3 Dovolanie verzus skutkové námietky.	237
1.3.1 Skutkové námietky v judikatúre Najvyššieho súdu SR	238
1.3.2 Skutkové námietky v judikatúre Najvyššieho soudu České republiky	240
1.3.3 Judikatúra Najvyššieho súdu SR verzus judikatúra Najvyššieho soudu – výsledok komparácie	242
1.4 Obvinená osoba ako „podnecovateľ“ nielen v prípade dovolání podávaných zo skutkových dôvodov.	243
1.5 Záver	249

Právo na zákonného sudcu pod ochranou Nejvyššího soudu

aneb Jak vykládat první dovolací důvod? (Vladimír Pelc) . . . . .

1.1 Úvodem k ochraně práva na zákonného sudce obecnými soudy	252
1.2 Předmět zkoumání a jeho původní výklad	254
1.3 Klíčové argumenty při výkladu prvního dovolacího důvodu a současné trendy v jeho výkladu.	256
1.4 Závěr aneb blýská se na lepší časy.	258

Úřad evropského veřejného žalobce a řízení o opravných

prostředcích v České republice (Miroslav Růžička) . . . . .

1.1 Úvod	260
1.2 Úřad evropského veřejného žalobce jako orgán Evropské unie, jeho základní charakteristika, nezávislost Úřadu evropského veřejného žalobce	261

1.3	Vzájemný vztah Úřadu evropského veřejného žalobce a vnitrostátních orgánů konajících přípravné řízení, instancní působnost evropských pověřených žalobců	269
1.4	Specifika vztahující se k usnesení o zahájení trestního stíhání podle české procesní úpravy ve spojení s Úřadem evropského veřejného žalobce	278
1.5	Závěr	280
Právo na odvolání ve věcech trestních (Jiří Mulák)		283
1.1	Úvod	283
1.2	Právo na odvolání ve věcech trestních	284
1.3	Výjimky z práva na odvolání ve věcech trestních	285
1.3.1	Méně závažný trestný čin.	286
1.3.2	Odsouzení nejvyšší soudní instancí (v jediném stupni)	286
1.3.3	Odsouzení odvolacím soudem po zprošťujícím rozsudku	287
1.4	Problematika vztahu soudu prvního stupně a odvolacího soudu ve věcech trestních pohledem Ústavního soudu ČR	289
1.5	Závěr	293
Odvolání v návrhu nového trestního řádu (Jiří Říha)		295
1.1	Úvod	295
1.2	Výchozí úvahy a koncepce opravného řízení	296
1.3	Změny v systematickém zařazení a uspořádání ustanovení	298
1.4	Změny v užití terminologii	300
1.5	Zásadní změny obsahové	301
1.6	Závěr	307
Opravné prostředky v řízení o dohodě o vině a trestu (Lukáš Bohuslav)		309
1.1	Úvod	309
1.2	Východiska opravných prostředků v řízení o dohodě o vině a trestu	310
1.3	Ke konkrétním opravným prostředkům ve vztahu k dohodě o vině a trestu.	311
1.4	K sjednávání dohody o vině a trestu v odvolacím řízení	315
1.5	Závěr	316
K prohlášení viny, nesporným skutečností a opravným prostředkům (David Čep).		317
1.1	Úvod	318
1.2	Stručná charakteristika prohlášení viny a nesporných skutečností.	319
1.3	K opravným prostředkům a prohlášení viny	321
1.3.1	(Ne)přípustnost odvolání proti výroku o vině založeném (byť zčásti) na prohlášení viny.	322
1.3.2	Okruh osob oprávněných podat proti takovému výroku odvolání.	324

1.3.3	Přípustnost přijetí prohlášení viny v odvolacím řízení	326
1.3.4	(Ne)přípustnost podání mimořádných opravných prostředků proti výroku o vině založeném na prohlášení viny	326
1.4	K opravným prostředkům a nesporným skutečnostem	327
1.4.1	(Ne)přípustnost odvolání proti výroku o vině založeném (byť zčásti) na nesporných skutečnostech	328
1.4.2	Okruh osob oprávněných podat proti takovému výroku odvolání	331
1.4.3	Přípustnost užití institutu nesporných skutečností v odvolacím řízení	331
1.4.4	(Ne)přípustnost podání mimořádných opravných prostředků proti výroku o vině založeném (byť zčásti) na nesporných skutečnostech	332
1.5	Závěr	332

Kvalitativna analýza právnej úpravy opravných prostriedkov

v kontexte recentnej legislatívnej činnosti (Stanislav Mihálik) . . . . .

1.1	Úvod	335
1.2	Pohľady na historický vývoj inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom ako východisko pre hodnotenie recentnej legislatívnej činnosti.	337
1.3	Právna úprava opravných prostriedkov obsiahnutých v Trestnom poriadku v podmienkach ostatnej legislatívnej činnosti a navrhovaných úprav.	342
1.4	Záver	345

Úvahy nad opravnými prostriedky poškodeného v adhezním

řízení (Andrea Beranová). . . . .

1.1	Úvod	347
1.2	Opravné prostriedky poškodeného proti adheznému výroku	348
1.3	Opravné prostriedky poškodeného proti výroku o vině a trestu?	350
1.4	Závěr	352

Opravný prostriedek do výroku o náhradě škody při uzavření

dohody o vině a trestu (Stanislav Cik). . . . .

1.1	Dohoda o vině a trestu, výhoda nebo nevýhoda pro poškozeného?	353
1.2	Obecně k dohodě o vině a trestu	354
1.3	Práva poškozeného a povinnosti státního zástupce	355
1.4	Jednoznačné vymezení skutku v dohodě o vině a trestu se zaměřením na adhezní výrok	356
1.5	Rozhodování o nároku poškozeného	357
1.6.	Zjištění skutkového stavu pro výrok o vině a pro výrok o náhradě škody.	360
1.7	Kritický náhled na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1420/22	363

Zahájení trestního stíhání dle návrhu nového trestního řádu v ústavněprávních souvislostech (Vladislav Vnenk)	367
1.1 Úvod	368
1.2 K návrhu nového trestního řádu – odformalizování zahájení trestního stíhání	368
1.3 Absence odůvodnění	372
1.4 Závěr	374
Právoaplikačné aspekty vybraných dôvodov dovolania v trestnom konaní (Karin Vrtíková, Tomáš Široký)	375
1.1 Úvod	376
1.2 Všeobecne k inštitútu dovolania v trestnom konaní	376
1.3 Jednotlivé aspekty dovolacích dôvodov podľa § 265b ods. 1 písm. g), písm. h) Trestního řádu	379
1.3.1 Dovolací dôvod podľa § 265b ods. 1 písm. h) Trestního řádu [pôvodne ods. 1 písm. g) Trestního řádu]	380
1.3.2 Nový dovolací dôvod podľa § 265b ods. 1 písm. g) Trestního řádu	384
1.4 Dovolacie dôvody v zmysle ustanovenia § 371 ods. 1 písm. g), písm. i) Trestného poriadku	386
1.4.1 Dovolanie podané z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku	386
1.4.2 Dovolanie podané z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku	388
1.5 Skutkové námietky ako dovolací dôvod podľa Trestného poriadku vs. sťažnosť pre porušenie zákona v kontexte konštrukcie jednotlivých dovolacích dôvodov a okruhu osôb oprávnených na podanie dovolania podľa Trestního řádu	389
1.6 Závěr	392
Řízení o udělení milosti (vybrané procesní aspekty) (Martin Adamec) ..	395
1.1 Úvod	395
1.2 Institut milosti v platné a účinné právní úpravě	398
1.2.1 Ústava ČR	398
1.2.2 Trestní řád	400
1.2.3 Rozhodnutí prezidenta republiky o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti	403
1.3 Vybrané procesní otázky týkající se rozhodování o udělení milosti . . .	404
1.3.1 Posuzování a hodnocení důvodů (kritérií)	405
1.3.2 Relevantní podklady pro rozhodnutí	407
1.3.3 Rozsah přezkumu žádosti o udělení milosti	408
1.4 Závěr	410

Zásada zákazu <i>reformationis in peius</i> v trestním řízení – minulost, současnost i perspektivy do budoucna (Dalibor Šelleng)	413
1.1 Úvod	414
1.2 Parametry a povaha zásady zákazu <i>reformationis in peius</i>	414
1.3 Historický vývoj	415
1.4 Ústavněprávní rozměr	416
1.5 Vybrané aspekty zásady zákazu <i>reformationis in peius</i> v aplikační praxi.	418
1.6 Řízení proti uprchlému	422
1.7 Závěr s pohledem do budoucna	423
Sledování a přezkum jeho zákonnosti v kontextu připravované rekodifikace (Marek Dvořák)	425
1.1 Úvodem k operativně pátracím prostředkům	426
1.2 Podmínky sledování osob a věcí <i>de lege lata</i>	428
1.3 K operativně pátracím prostředkům v návrhu nového trestního řádu.	431
1.4 Sledování v návrhu trestního řádu	432
1.5 Přezkum zákonnosti sledování	438
1.6 Závěr	442
Je současná úprava stížnosti v trestním řádu dostačující? (Aleš Váňa)	443
1.1 Zajištění majetku v přípravném trestním řízení	443
1.2 Zajištění majetku v civilním řízení.	444
1.3 Rozdíl v procesních právech dotčené osoby v obou případech zajištění	445
1.4 Závěr	448
Odpor proti trestnímu příkazu (Marta Fleková).	451
1.1 Úvod	451
1.2 Osoby oprávněné podat odpor	453
1.3 Postup po podání odporu proti trestnímu příkazu	454
1.4 Vybrané praktické problémy	455
1.4.1 Vzdání se práva odporu a zpětvzetí odporu	455
1.4.2 Rozhodování stejným samosoudcem jako důvod podjatosti?	457
1.4.3 Absence zásady zákazu <i>reformationis in peius</i>	458
1.5 Závěr	459
Vzdání se práva na odpor zadrženým obviněným v judikatuře Ústavního soudu ČR (Hana Šimánová)	461
1.1 Kazuistika na úvod.	462
1.2 Trestní příkaz ve světle důkazních pravidel	463
1.3 Judikatura Ústavního soudu ČR.	465

1.3.1	Výroky Ústavního soudu	465
1.3.2	Jazyková bariéra a právo na tlumočníka	466
1.3.3	Koncept materiálně zranitelného obviněného	467
1.3.4	Kompenzace prostřednictvím právní pomoci	467
1.3.5	Nepřípustná hrozba vazbou	469
1.3.6	Povinnost pořizovat zvukový záznam z vazebního zasedání	469
1.4	Řešení pro praxi	470
1.5	Vzdání se práva na odpor	471
1.6	Řešení v návrhu nového trestního řádu a možná inspirace ze zahraničí	472
1.7	Závěr	474
Vybrané aspekty odvolání ke Crown Court v trestním řízení v Anglii (Klára Sekretová)		
1.1	Úvod	477
1.2	Obecně k možnosti odvolání v trestním soudnictví v Anglii	478
1.3	Odvolání odsouzeného proti rozhodnutí „Magistrates' court“	479
1.4	Vybrané aspekty odvolání v trestních věcech mládeže v Anglii	482
1.5	Úvaha nad vybranými aspekty právní úpravy odvolání ke Crown Court v trestním řízení v Anglii	483
1.6	Závěr	486
Problematika oznamování usnesení v trestním řízení a podání stížnosti proti němu (Marika Zahradníčková)		
1.1	Úvod	490
1.2	Nastínění problematiky	490
1.3	Kazuistika	492
1.4	Nástin řešení	493
1.5	Závěr	494
Presumpce nevinny v řízení o mimořádném opravném prostředku podaném ve prospěch zemřelého odsouzeného (Timon Svoboda)		
1.1	Úvod	496
1.2	Mimořádné opravné prostředky podané ve prospěch zemřelého odsouzeného <i>de lege lata</i>	497
1.3	Návrhy <i>de lege ferenda</i>	500
1.4	Závěr	503
Seznam použité literatury a zdrojů		505

SEZNAM AUTORŮ

Editoři sborníku:

prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Andrea Beranová, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Autoři dalších příspěvků:

JUDr. Ing. Martin Adamec, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

doc. JUDr. Andrej Beleš, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

doc. JUDr. Radovan Blažek, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

doc. JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

doc. JUDr. Eduard Burda, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Mgr. Stanislav Cik, Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

prof. JUDr. Jozef Čentéš, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Mgr. David Čep, Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Olha Denkovych, Associate Professor, Faculty of Law, Ivan Franko National University of Lviv

doc. JUDr. Miloš Deset, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

JUDr. Mgr. Marek Dvořák, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Marta Fleková, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

doc. JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D., Policejní akademie České republiky v Praze

Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav Ivor, PhD., DrSc., Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

prof. JUDr. Ing. Adrián Jalč, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

prof. JUDr. Jaroslav Klátik, PhD., Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

doc. JUDr. Veronika Marková, PhD., Akadémia Policajného zboru v Bratislave

JUDr. Stanislav Mihálik, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Lidiia Paliukh, Associate Professor, Faculty of Law, Ivan Franko National University of Lviv

doc. JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Rastislav Remeta, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

prof. JUDr. Sergej Romža, PhD., Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

JUDr. Miroslav Růžička, Ph.D., Nejvyšší státní zastupitelství ČR

JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Mgr. Klára Sekretová, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Iryna Sen, Associate Professor, Faculty of Law, Ivan Franko National University of Lviv

prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Mgr. Timon Svoboda, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

doc. JUDr. Eva Szabová, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

doc. JUDr. Ján Šanta, PhD., LL.M., MBA, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Hana Šimánová, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Mgr. Tomáš Široký, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

doc. PhDr. JUDr. Marcela Tittlová, PhD., LL.M., Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy

doc. JUDr. Mgr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Karlovy

JUDr. Lukáš Turay, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Mgr. Aleš Váňa, Právnická fakulta Univerzity Karlovy

doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD., Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

JUDr. Vladislav Vnenk, Ph.D., Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

JUDr. Karin Vrtíková, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD., Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy

JUDr. Marika Zahradníčková, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

JUDr. Štefan Zeman, PhD., Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

PŘEDMLUVA

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

každoročně pořádá Katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v jarním termínu mezinárodní konferenci k vybranému aktuálnímu tématu. Výstupy z konference mají písemnou podobu a my tak můžeme myšlenky, které na konferenci zazněly, nabídnout k zamyšlení i těm, kteří se konference nezúčastnili. Tentokrát byla konference věnována opravným systémům a opravným prostředkům v trestním řízení.

O možné reformě opravného systému a opravných prostředcích se v podmínkách České republiky diskutuje již delší dobu, intenzivně především v rámci zvažované rekonstrukce trestního procesu. Aktuální jsou především úvahy o rozšíření možnosti apelace v odvolacím řízení, které byly vyvolány rozhodnutím ESLP ve věci Tempel proti České republice (rozsudek ze dne 25. června 2020, stížnost č. 44151/12) a recentní judikaturou Ústavního soudu České republiky (zejm. nález sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. února 2022, nález sp. zn. IV. ÚS 2980/22 ze dne 21. března 2023), které se týkají „neústavního“ soudního ping-pongu a limitů uplatnění § 262 tr. řádu (výjimka z práva na zákonného soudce). Rovněž je diskutována právní úprava či spíše budoucnost stížnosti pro porušení zákona *de lege ferenda*.

Nepřekvapí proto, že se těmto institutům věnovali i vystupující na námi pořádané konferenci. Někteří se věnovali obecněji pojatým principům (uplatnění revizního principu, zákazu *reformationis in peius* apod.), jiní se zaměřili na konkrétnější aktuální problémy. Příspěvky se dotkly snad všech v současnosti existujících opravných prostředků, ať se to již týká řádných opravných prostředků (stížnost proti usnesení, odpor proti trestnímu příkazu, odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně), nebo mimořádných opravných prostředků (dovolání, stížnost pro porušení zákona, návrh na obnovu řízení). Nechyběl ani kontext evropského práva. Platí to zejména o příspěvku na téma Úřadu evropského veřejného žalobce.

Na Slovensku je velmi diskutována otázka pravomoci generálního prokurátora podle § 363 slovenského tr. řádu (tr. poriadku), tedy pravomoc zrušit pravomocná rozhodnutí prokurátora nebo policisty v přípravném řízení. Této problematice bylo věnováno hned několik příspěvků.

Mezi zajímavé příspěvky patřila i představení opravných prostředků ve Velké Británii či na Ukrajině. V tomto směru patří náš dík také akademičkám z Ukrajiny, které na konferenci zavítaly i přes nelehkou domácí situaci.

Závěrem bych rád využil této příležitosti a všem vystupujícím, kteří následně zaslali své příspěvky, poděkoval. Zároveň vyjadřuji naději, že si každý příspěvek najde svého čtenáře a podnítl jej k zamyšlení.

Praha, březen 2023

prof. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.
vedoucí katedry trestního práva Právnické fakulty UK

JE ZMĚNA JUDIKATURY DŮVODEM PODÁNÍ MIMOŘÁDNÉHO OPRAVNÉHO PROSTŘEDKU?¹

Is a Change in Case Law Grounds for an Extraordinary Appeal?

Tomáš Gřivna

Příspěvek se zabývá úvahou nad možností prolomení pravomocného rozhodnutí z důvodu judikatorního odklonu, která vyvěrá z analýzy několika rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky. Současně nastiňuje možný způsob, jak *de lege ferenda* přistupovat k problematice právních vad způsobených následně překonanou judikaturou.

The paper deals with the consideration of the possibility of overturning a final decision due to a jurisprudential departure, which stems from the analysis of several decisions of the Supreme Court of the Czech Republic. At the same time, it outlines a possible de lege ferenda approach to the problem of legal defects caused by the subsequently overturned case law.

1.1 Úvod

K zamyšlení nad možností, zdali by změna judikatury měla být důvodem pro prolomení již pravomocného rozhodnutí, mě přivedlo několik rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, kterými změnil svůj dříve zaujatý právní názor. Tuto situaci můžeme označit za judikatorní odklon. Ve shodě s teorií práva považujeme judikatorní činnost soudů za způsob nalézání práva, nikoliv za tvorbu práva.² To znamená, že při nezměněné dikci právní normy dojde ke změně jejího výkladu, což však může mít v trestním právu poměrně zásadní vliv na rozsah trestnosti činu. Mohlo by se proto stát, že by judikatorní odklon, zpětně nahlíženo na skutkově obdobné věci, znamenal, že by k odsouzení nedošlo nebo by došlo k mírnějšímu potrestání. Jak bude poukázáno níže, v případě tzv. covidových krádeží by nepodmíněný trest

---

¹ Tento příspěvek je výstupem projektu Cooperatio – vědní oblast Law, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

² KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, s. 133 an.

odnětí svobody byl nižší nebo by měl dokonce podobu podmíněného trestu odnětí svobody. Z pohledu pravomocně odsouzeného se pak může subjektivně jevit jako nespravedlivá situace, pokud v jeho případě bylo jednání posouzeno jako trestný čin či přísněji trestný čin, zatímco jiní obvinění měli to štěstí, že došlo k judikatornímu odklonu dříve, než byli odsouzeni pravomocně. Kladu si tedy otázku, zdali by měl být judikatorní odklon důvodem pro podání mimořádného opravného prostředku.

1.2 Tři příklady změny trestní judikatury

1.2.1 Příklad první

V posledních letech rezonoval i v médiích případ tzv. covidových krádeží, tedy bagatelních krádeží v době vyhlášeného nouzového stavu. Nejvyšší soud ČR nejprve v usnesení ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020, vyslovil názor, že důvod pro užití kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku (tedy spáchání krádeže za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek) nastává v zásadě vždy, pokud je zjištěno, že se pachatel dopustil jednání naplňujícího znaky základní skutkové podstaty trestného činu krádeže v době vyhlášení nouzového stavu, jímž stát reaguje na výskyt onemocnění covid-19 na jeho území.³ Jiný senát (č. 6) trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR měl v obdobné věci, kterou rozhodoval, názor jiný. Proto byla věc tímto senátem postoupena podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR. Velký senát rozhodl poměrně rychle, rozsudkem ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, v němž zaujal názor, že zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže spočívající v tom, že čin byl spáchán za „jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ [§ 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku], může být naplněn tím, že pachatel se dopustil krádeže v době výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího epidemii onemocnění covid-19. S takovou událostí ovšem nestačí jen časová a místní souvislost spáchaného činu, ale je s ní nutná i určitá souvislost věcná, tedy že se tato událost konkrétním způsobem projevila při spáchání trestného činu krádeže. Uvedený vztah bude dán např. tehdy, jestliže zmíněná událost nebo omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku a k jejímu řešení umožnily či usnadnily pachateli spáchání trestného činu, nebo pokud pachatel počítal s tím, že mu to umožní uniknout jeho odhalení a dopadení, anebo svůj čin zaměřil přímo proti těmto opatřením a omezením, aby je mařil či ztěžoval apod. Samotné vyhlášení nouzového stavu (čl. 5 a 6 ústavního

---

³ Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo později zrušeno na základě ústavní stížnosti Ústavním soudem České republiky nálezem ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21.

zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.) a spáchání činu za tohoto stavu není znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Vyhlášení nouzového stavu, důvody, které k němu vedly, a veřejně dostupné informace o něm však mohou mít podpůrný význam pro závěr, že v dané době a na daném místě došlo k určité „události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ a že pachatel o tom alespoň měl a mohl vědět [§ 17 písm. b) tr. zákoníku].⁴ Přestože rozhodnutí velkého senátu bylo rychlé a původní názor byl korigován, došlo do té doby k vyšším stovkám rozhodnutí,⁵ ve kterých soudy zaujaly překonaný právní názor, jak posuzovat covidové krádeže. Fakticky jedinou efektivní nápravou (s ohledem na skončení lhůt pro podání opravných prostředků) zůstala cesta stížnosti pro porušení zákona, kterou může podat jen ministr spravedlnosti.⁶ Počty stížností pro porušení zákona sice narostly,⁷ ale nikoliv v rozsahu, který by odpovídal počtu odsouzení. Je tak vysoce pravděpodobné, že v případech stovek rozhodnutí i nadále zůstaly bez dotčení rozhodnutí odpovídající překonanému právnímu názoru, který ve svém důsledku mohl znamenat přísnější trest odnětí svobody.

1.2.2 Příklad druhý

Již v jednom z dřívějších rozhodnutí zaujal velký senát trestního kolegia v usnesení ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015,⁸ jiný názor než dříve jeden z jeho senátů (4 Tdo 947/2012 ze dne 11. 9. 2012) k aplikaci okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestného činu usmrcení z nedbalosti. Výkladově sporná byla zvláště přitěžující okolnost, která spočívá v porušení důležité povinnosti pachatele

⁴ Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021. Právní věta byla publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, pod č. 19/2021.

⁵ K počtu odsouzených za krádež podle § 205 odst. 4 písm. b) byla publikována studie: DRÁPAL, J., DUŠEK, L. *Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém*. Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH2021-1-Tresty-za-nouzoveho-stavu-nedoreseny-problem_1.pdf. [online]. [cit. 2023-04-01].

⁶ Je skutečností, že ministr(yně) spravedlnosti skutečně podal(a) řadu stížností pro porušení zákona. Pro jejich jednodušší a rychlejší vyřizování byl dokonce změněn trestní řád (novelou provedenou zákonem č. 418/2021 Sb.). Tehdejší ministryně spravedlnosti, Marie Benešová, vydala k této situaci obecné stanovisko, které je dostupné zde: *K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19)*. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9%20stanovisko%20SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>. [online]. [cit. 2023-04-01].

⁷ Srov. statistiku a archiv stížností pro porušení zákona z let 2019 až 2023: *Stížnosti pro porušení zákona*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-porusen-zakona>. [online]. [cit. 2023-04-01].

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 15 Tdo 944/2015. Právní věta byla publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, pod č. 32/2016.

vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené mu podle zákona (srov. § 143 odst. 2 tr. zákoníku). Dřívější rozhodnutí stálo na názoru, že zjištění podstatné míry spoluzavinění poškozeného na vzniku následku neumožňuje právní úprava zohlednit ve prospěch obviněného při právním posouzení jeho jednání, resp. soudem zjištěného skutku. Velký senát trestního kolegia oproti tomu konstatoval: „K naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku je nezbytné, aby porušení konkrétní povinnosti považované za důležitou bylo v souladu s principem gradace příčinné souvislosti zásadní příčinou vzniku následku (účinku). Jestliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (např. jednání pachatele a poškozeného), je třeba z hlediska povahy znaku ‚porušení důležité povinnosti‘ vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku a zvláště hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku. Je-li rozhodující příčinou způsobeného následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem.“

Na rozdíl od předchozího případu však není zřejmé, kolik osob bylo odsouzeno na základě překonaného právního názoru k přísnějšímu trestu. Lze předpokládat, že důsledky v samotném trestání nebyly natolik odlišné, neboť trestní sazby ve druhém odstavci se sice liší (až na tři léta vs. jeden rok až šest let), ale nikoliv tak zásadním způsobem, aby neumožňovaly uložit podmíněný trest odnětí svobody. U zmínovaných covidových krádeží byla situace podstatně jiná, neboť z přechínu se v důsledku přísnější kvalifikace stal zločin s vysokou horní hranicí trestní sazby (8 let). Na druhou stranu je třeba akcentovat časovou diferenci mezi opačnými právními názory. U covidových krádeží to byly 3 měsíce, u kvalifikované skutkové podstaty usmrcení z nedbalosti téměř 3 a půl roku.

1.2.3 Příklad třetí

Dosud popisované příklady mohly mít za následek uložení přísnějšího trestu, nikoliv však beztrestnost pachatele. Najdeme však i případ, který z této řady vybočuje, neboť odlišný právní názor, který zaujal velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR, byl hranicí mezi jednáním trestným a jednáním, které nenaplnjuje znaky trestného činu.

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR celé roky vycházela z názoru, že podáním nepravdivého oznámení Policii České republiky může dojít k vážné újmě na jejích právech a tím i k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu poškozování cizích práv podle § 209 (tehdejšího) tr. zákona. V souladu s tímto právním názorem rozhodl Nejvyšší soud usneseními ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. 3 Tdo 175/2002, a ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1032/2002, obdobně Nejvyšší soud rozhodl v usneseních sp. zn. 5 Tdo 738/2005, resp. 6 Tdo 1130/2005. Až na základě

odlišného názoru jednoho ze senátů trestního kolegia (paradoxně senátu č. 5, byť v pozměněném složení), který předložil věc k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia, došlo ke změně právního názoru. Nejvyšší soud ČR totiž ve velkém senátu trestního kolegia (ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 15 Tdo 574/2006) zaujal názor zcela opačný: Podáním nepravdivého oznámení Policii České republiky nemůže dojít k vážné újmě na jejích právech, a tím ani k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu poškozování cizích práv podle § 209 (tehdejšího) tr. zákona. Uvedení lživých informací policii však může za splnění dalších podmínek zakládat trestní postih pachatele takového jednání pro jiné trestné činy, např. křivého obvinění podle § 174 (tehdejšího) tr. zákona, křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 (tehdejšího) tr. zákona.⁹

Změna právního názoru trvala 4 roky. Za tu dobu bylo pravomocně odsouzeno několik osob za trestný čin poškození cizích práv, za který však hrozila poměrně nízká sazba. Nic to však nemění na tom, že byl někdo uznán vinným trestným činem pro skutek, který nevykazoval znaky tohoto trestného činu a zpravidla ani jiného trestného činu.

1.3 Prospektivní a retrospektivní působnost judikatury

Otázkou změny judikatury a jejího vlivu na probíhající řízení se zabýval v České republice ponejvíce Zdeněk Kühn.¹⁰ V jeho pojednání, stručně řečeno, rozeznává mezi retrospektivním a prospektivním účinkem judikatorního odklonu. Retrospektivní je působení judikatury do minulosti i na případy, ve kterých probíhá řízení, prospektivní pak působení toliko do budoucna. Mezi těmito přístupy pak lze identifikovat další modely – omezená čistá prospektiva a omezená retrospektiva. U omezené čisté prospektivy se na rozdíl od čisté prospektivy nový právní názor vztahuje též na věc, kterou soud aktuálně řeší. Omezená retrospektiva znamená, že se nový právní názor aplikuje na věc, ve které se nový právní názor zrodil, na všechny právní vztahy vzniklé po dni vyhlášení nového právního názoru a na starší věci, za předpokladu, že žaloba byla podána nejpozději v den vynesení nového precedentního rozhodnutí.¹¹

Podle Zdeňka Kühna je východiskem incidentní retrospektiva, tedy že nový právní názor se aplikuje do minulosti, ale jen na probíhající řízení, nikoliv na řízení již pravomocně skončená. Tento přístup se mi jeví v některých případech dosti

⁹ Právní věta byla publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, pod č. 21/2007.

¹⁰ Srov. KÜHN, Z. *Časová působnost judikatury*. In: BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-35-3, s. 147–174.

¹¹ KÜHN, Z. *Časová působnost judikatury*. In: BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, ISBN 978-80-87284-35-3, s. 153.

přísným. Souhlasím, že judikatorní odklon není sám o sobě důvodem obnovy řízení, neb tomu brání současně znění trestního řádu, které mezi důvody obnovy neuvádí změnu judikatury.¹² Na druhou stranu se na změnu judikatury, jak uvádí i Zděněk Kühn, hledí jako na „opravu omylu“ ve výkladu práva, tedy „změna judikatury se (...) děje s přesvědčením, že předchozí judikatura byla nesprávnou interpretací práva“.¹³ V případech pravomocných rozhodnutí, kdy je ještě možné mimořádné opravné prostředky podat, nenalézám racionálního důvodu odepření možnosti, aby se oprávněná osoba domáhala změny s odůvodněním, že rozhodnutí bylo založeno „na nesprávném právním posouzení“ [dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu] nebo jím „byl porušen zákon“ (důvod pro podání stížnosti pro porušení zákona podle § 266 odst. 1 tr. řádu). Za pravdu mi dává i soudní praxe, když připustila stížnosti pro porušení zákona, které byly podány po právní moci rozhodnutí a poté, co k judikatornímu odklonu došlo. Nejvyšší soud stížnostem vyhověl, tj. konstatoval porušení zákona v neprospěch obviněného, rozhodnutí zrušil a zpravidla věc vrátil soudu k novému projednání a rozhodnutí. Tedy Nejvyšší soud nevyužil příležitosti k tomu, aby stížnost pro porušení zákona zamítl s odůvodněním, že jeho judikatorní odklon působí pouze prospektivně.

Pokud jsem uváděl, že Nejvyšší soud ČR se v případech stížnosti pro porušení zákona drží retrospektivního působení judikatorního odklonu, vyvstávají nejméně dvě otázky. První, zdali by možnost napadnout pravomocné rozhodnutí měla být připuštěna i pro obě strany trestního řízení, a druhá, zdali je správné, že napadnout pravomocné rozhodnutí po uplynutí lhůt pro dovolání má mít pouze ministr spravedlnosti, a nadto jen podle vlastní úvahy.

Nejprve se zamysleme nad případy, ve kterých by byl mimořádný opravný prostředek podáván v neprospěch obviněného. Tady je však podle mého mínění situace zcela odlišná. Je třeba připomenout, že se obviněný v době činu choval způsobem, který judikatura aprobovala. Jak plyne z judikatury Evropského soud pro lidská práva,¹⁴ požadavkem na právní normy (nota bene trestní) je jejich určitost (*nullum crimen sine lege certa*) seznatelná pro adresáta, a to i za pomoci judikatury. Pokud se tedy adresát normy choval v souladu s judikaturou aprobovaným způsobem a její pozdější změna by znamenala přehodnocení jeho chování z dovoleného na zakázané, měla by dle mého názoru charakter zakázané retroaktivity (ve smyslu zákona

¹² Specifickým důvodem obnovy řízení je ustanovení § 71 zákona o Ústavním soudu, podle kterého, byl-li na základě právního předpisu, který byl zrušen, vydán soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení zákona o trestním řízení soudním. Svým způsobem je to též judikatorní odklon, neboť obecné soudy aplikovaly ustanovení, aniž by měly za to, že je v rozporu s ústavním pořádkem (v opačném případě by musely řízení přerušit a předběžnou otázku ústavnosti dotčeného zákonného ustanovení předložit k posouzení Ústavnímu soudu), a teprve následně je konstatováno, že takové ustanovení v rozporu s ústavním pořádkem je.

¹³ KÜHN, Z. *Časová působnost judikatury*. In: BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, ISBN 978-80-87284-35-3, s. 149, 151.

¹⁴ Srov. především rozsudek ESLP ze dne 25. 5. 1993 ve věci *Kokkinakis proti Řecku*, stížnost č. 14307/88, nebo ze dne 15. 11. 1996 ve věci *Cantoni proti Francii*, stížnost č. 17862/91.

v materiálním smyslu). Mimořádný opravný prostředek by za takové situace byl podle mého soudu nepřipustný, resp. neopodstatněný. Docházím tedy k závěru, že by zásah do pravomocných rozhodnutí byl přípustný pouze ve prospěch osob, proti nimž se trestní řízení vedlo, lhosejtno, která ze stran trestního řízení ho podá.

Na druhou otázku, tedy zdali má mít oprávnění napadnout pravomocná rozhodnutí po uplynutí lhůt pro dovolání pouze ministr spravedlnosti, nemůže být podána stručná odpověď. Samotná stížnost pro porušení zákona je do značné míry sporná, a proto se též v úvahách o rekodifikaci trestního procesu silně ozývají hlasy k jejímu zrušení.¹⁵ Bude-li oprávnění ministra spravedlnosti podávat proti pravomocným rozhodnutím opravný prostředek zachováno, je možné zvážit model slovenský. Podle něj může ministr spravedlnosti podat dovolání na podnět a v omezené lhůtě. Vyzdvihnout lze i rozdílné lhůty pro podání dovolání. Lhůta pro dovolání ve prospěch obviněného je podle slovenské právní úpravy 3 roky, podle české 2 měsíce. To je podstatný rozdíl.

Jinak se na judikatorní odklon dívá Ústavní soud České republiky. Judikatorní odklon sám o sobě nemůže být důvodem pro zásah ze strany Ústavního soudu České republiky. V odůvodnění nálezu ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21, které se týkalo již zmíněných covidových krádeží, v bodě 32 Ústavní soud jednoznačně uvádí: *Ústavní soud nespatřuje v samotné skutečnosti, že stěžovatel byl odsouzen pro spáchání trestného činu podle § 205 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku na základě právního názoru posláze překonaného velkým senátem Nejvyššího soudu, porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv. To nutně nevylučuje, že je napadené rozhodnutí zatíženo ústavněprávními deficity a porušuje stěžovatelova ústavně zaručená práva z jiných důvodů, které se ostatně mohou prolínat s důvody, na kterých je založen rozsudek velkého senátu, mají-li i ústavněprávní rozměr.*

Ústavní soud ČR se dokonce ve svých rozhodnutích, kterými shledal protiústavnost normy, sám drží omezené čisté perspektivy, což plyne ze stanoviska pléna ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. Pl. ÚS – st. 31/10. Ve stanovisku pléna reagoval Ústavní soud ČR na svůj předchozí nálezu (ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09). Nálezu totiž zrušil ustanovení § 83a v odst. 1 část věty první a větu druhou trestního řádu, který dovoloval, aby v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán prováděl prohlídku jiných prostor a pozemků (rozumí se jiných než obydlí). Policejní orgán k tomu potřeboval předchozí souhlas státního zástupce. Ústavní soud shledal zákonnou právní úpravu za rozpornou s čl. 12 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a s čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i s čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Následně se další stěžovatelé domáhali zrušení příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků, který vydal státní zástupce, nebo podali stížnost proti postupu policejního orgánu,

¹⁵ Pro stručnost odkazují na důvody pro a proti zachování stížnosti pro porušení zákona na dílo VISINGER, R. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 456 s. ISBN 978-80-7478-805-5. Srov. též koncept důvodové zprávy k návrhu nového trestního řádu: „*REKODIFIKAČNÍ ČTVRTKY*“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. Dostupné z: www.rekodifikacnictvrty.cz. [online]. [cit. 2023-04-01].

který prohlídku prováděl. K návrhu IV. senátu Ústavního soudu ČR zaujalo plénum Ústavního soudu tento názor: *Je-li ústavní stížností napadeno provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků, je nutné nahlížet na intertemporální účinky nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 (219/2010 Sb.) tak, že se odvíjejí ex nunc, tj. teprve ode dne, v němž byl nálezh vyhlášen ve Sbírce zákonů, neboť tento nálezh výslovně nestanovil jinak (§ 58 odst. 1 in fine zákona o Ústavním soudu). Nosné důvody tohoto nálezu lze uplatnit pouze pro futuro (do budoucna), nikoli pro situace, kdy provedení prohlídky jiných prostor a pozemků nařídil (před publikací nálezu Pl. ÚS 3/09 ve Sbírce zákonů) v souladu s tehdy platným a účinným zněním § 83a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, státní zástupce nebo se souhlasem státního zástupce policejní orgán. Proto v těchto případech pouhý nedostatek souhlasu soudce s provedením prohlídky jiných prostor a pozemků nezakládá porušení ústavním pořádkem zaručených základních práv a svobod.*

Obdobné zdůvodnění nalezneme i v dalších nálezech, a to i když nedochází ke zrušení normy, ale pouze k jejímu interpretačnímu posunu ve směru ústavně-právní konformity. Příkladmo v Pl. ÚS 4/14 ze dne 19. 4. 2016, ve kterém Ústavní soud zaujal názor, aniž by návrhu na zrušení příslušných ustanovení vyhověl, že: *V případech, kdy státní zástupce vystupuje v rámci přípravného řízení jako strana v řízení před soudem ve smyslu § 12 odst. 6 trestního řádu a je nadán návrhovými oprávněními vůči soudu (zejména ve vztahu k provádění zajišťovacích úkonů podle hlavy čtvrté trestního řádu, včetně návrhů na vzetí do vazby), se zvláštní příslušnost státního zastupitelství uvedená v § 15 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů, neaplikuje, neboť se vztahuje toliko k výkonu dozoru podle § 174 trestního řádu. V případech těchto návrhových oprávnění státních zástupců se tak určení příslušnosti soudu řídí obecnou úpravou v trestním řádu (§ 18). Ústavně konformním výkladem § 26 trestního řádu, souladným s čl. 38 odst. 1 Listiny, je nutno dospět k takovému závěru, že pokud příslušný návrh podává státní zástupce krajského nebo vrchního státního zastupitelství, je třeba aplikovat obecnou úpravu místní příslušnosti soudů v trestním řádu a místní příslušnost okresního soudu určit podle kritérií stanovených v § 18 trestního řádu, tj. z množiny okresních soudů, v jejichž obvodech krajské nebo vrchní státní zastupitelství působí, zvolit ten, jehož místní příslušnost těmto kritériím odpovídá. Ustanoveními § 15 odst. 3 věty druhé a odst. 5 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů, tedy napadenými ustanoveními není (a nemůže být) dotčena věcná a místní příslušnost soudů podle trestního řádu; návrhy státních zástupců krajských státních zastupitelství a vrchních státních zastupitelství v přípravném řízení musí v souladu s čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod směřovat vůči okresnímu soudu příslušnému podle § 18 trestního řádu. V odůvodnění nálezu pak připomněl, že jim*

provedený ústavně konformní výklad napadených ustanovení předmětné vyhlášky nemá bez dalšího dopad na následné hodnocení trestních řízení, v nichž byla napadená ustanovení aplikována.

1.4 Závěr

V České republice není příliš rozpracovaná otázka vlivu judikatorního odklonu na pravomocně skončené věci. Přitom je zřejmé, že chybný výklad práva v trestní věci mohl mít za následek odsouzení a uložení trestu. Nejsm proto příznivcem perspektivního působení judikatury či pouze incidentního retrospektivního působení judikatury. Právní vadu lze jen obtížně napravit, pokud uběhla lhůta pro podání řádných opravných prostředků či dovolání. Náprava prostřednictvím stížnosti pro porušení zákona se v současné podobě nejeví systémově správná. *De lege ferenda* bych se řadil mezi zastánce možnosti prolomení pravomocného rozhodnutí ve prospěch odsouzeného. Legislativně technicky je možné kýženého stavu dosáhnout různými způsoby. Nejjednodušší se mi jeví úprava stávajících mimořádných opravných prostředků, např. prodloužení lhůty pro podání dovolání nebo zavedení zvláštního důvodu obnovy řízení (obdobnou úpravou, jako obsahuje § 71 zákona o Ústavním soudu). Uvědomuji si, že příspěvek nemůže postihnout v potřebné hloubce a kontextu všechny problémy s řešením spojené, proto ho vnímám pouze jako otevření tématu k diskusi.

REVÍZNÝ PRINCÍP V TRESTNOM KONANÍ¹

Review Principle in Criminal Proceedings

Ivan Šimovček

Opravné konanie vychádza z predpokladu, že akékoľvek rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní a súdu môže byť nesprávne. Napriek kvalitnej zákonnej úprave jednotlivých štádií trestného konania a aj napriek snahe príslušných orgánov o vecne správne rozhodnutie môže dôjsť vzhľadom k zložitosti a komplikovanosti skutkových i právnych otázok k chybám a nedostatkom, ktoré potom ovplyvňujú správnosť trestného rozhodnutia. Opravné trestné konanie sleduje základný cieľ trestného konania, t.j. zabezpečiť, aby trestný čin bol náležite zistený a páchatel podľa zákona spravodlivo potrestaný. V opravnom konaní ide aj o preverenie zákonnosti a správnosti postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdu a o zaistenie čo najúčinnejšej ochrany procesných práv obžalovaného a ostatných osôb zúčastnených na tomto konaní.

Corrective action is based on the assumption that any decision of the law enforcement authorities and the court may be wrong. Despite the high-quality legislative regulation of the individual stages of criminal proceedings and despite the efforts of the relevant authorities to make a substantively correct decision, due to the complexity and complexity of the factual and legal issues, errors and deficiencies may occur, which then affect the correctness of the criminal decision. Corrective criminal proceedings follow the basic goal of criminal proceedings, i.e. to ensure that the crime is properly detected and the offender is fairly punished according to the law. In corrective proceedings, it is also about checking the legality and correctness of the procedure of the law enforcement authorities and the court, and about ensuring the most effective protection of the procedural rights of the defendant and other persons involved in the proceedings.

1.1 Úvod

Účelom opravného konania trestného je zmena neprávoplatných a právoplatných trestných rozhodnutí tak, aby čo najlepšie zodpovedali skutočnosti a spravodlivosti. Existencia opravného konania trestného je považovaná za jeden zo základných

---

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0050.

atribútov spravodlivosti trestného konania v demokratickej spoločnosti, nakoľko každé rozhodnutie v trestnom konaní môže byť aj z hľadiska objektívnych, ale aj subjektívnych dôvodov nesprávne, a preto tu musia byť zákonné prostriedky na revíziu nesprávnych trestných rozhodnutí.

1.2 História trestného opravného konania

Historické aspekty vývoja trestného konania opravného poukazujú na tú skutočnosť, že opravné prostriedky sa do trestného konania zavádzali skutočne veľmi ťažko. V Uhorsku v období feudalizmu v podstate neexistovali opravné prostriedky v trestnom konaní. Súdnu moc vykonával panovník prostredníctvom svojich súdov. Právo panovníka rušiť alebo meniť rozhodnutie súdov v našom ponímaní ešte nemožno považovať za opravný prostriedok. Bolo to skôr udelenie milosti formou agraciácie.

V tom období bolo trestné konanie založené na súkromnej žalobe, a preto aj po vynesení rozhodnutia existovala možnosť súkromnej iniciatívy smerujúcej k zмене alebo k zrušeniu tohto rozhodnutia. So súhlasom žalobcu mohol byť odsúdený prepustený z väzenia, mohol mu byť zmiernený trest alebo trest odňatia slobody zmenený na peňažnú satisfakciu.²

Univerzálne zavedenie opravných prostriedkov možno datovať do sedemnásteho a osemnásteho storočia, kedy bola zavedená možnosť, aby strana, ktorá nebola spokojná so súdnym rozhodnutím, mohla vyvolať nové konanie na súde vyššej inštancie. Apelácia a kasácia boli vytvorené počas francúzskej revolúcie ako opravné prostriedky v rámci trojinštančného konania.

V období 11.–13. storočia sa prvýkrát objavilo odvolanie v mestskom práve. Odvolaním sa dotknutá strana obracala na materské mesto. Zákonné pozadie pre odvolanie zaviedol kráľ Žigmund (menší dekrét č. 4/405 čl. 12). V tej istej dobe bola zavedená aj obnova, ktorá umožnila vydanie nového rozsudku, ak boli predložené nové, rozhodujúce dôkazy. Obnova bola možná len výnimočne a musel na ňu dať súhlas kráľ. Pre zabezpečenie právnej istoty bolo zvykom pri vynesení konečného rozsudku alebo pri uzatváraní zmierny vyhlásiť večné mlčanie (*perpetuum silentium*), čo znamenalo, že bez súhlasu kráľa nebolo možno tú istú vec opätovne žalovať na súde a ten, kto porušil daný zákaz bol potrestaný majetkovými trestami a stratou cti.³

V Stavovskom období (14–16 storočie) Tripartita umožňovala sa obrátiť proti rozsudkom sudcov krajiny ku kráľovi. Rozsudky dcérskych miest bolo možné napadnúť odvolaním na súdoch materských miest. V prípade rozsudkov zemepanských

---

² IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. 2., doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-309-9, s. 691.

³ STIPTA, I. *Dejiny súdnej moci v Uhorsku do roku 1918*. Košice: Nica, 2004. ISBN 80-969246-0-5, s. 174.

súdoV sa dalo sťažovať na župnom súde. Osobitným opravným prostriedkom bolo odvolanie advokátovho slova (revocatio), kedy žalobca stiahol výrok svojho advokáta a žiadal nové pojednávanie. Obnova bola možná len na základe kráľovského mandátu a len výnimočne.⁴

Pôvodne Tripartita neumožňovala podať odvolanie. Zákonným článkom 41/1563 sa povolili určité výnimky. Najskôr mal právo podať odvolanie len odsúdený, od 18. storočia aj župný právny zástupca. Podať odvolanie mohol len šľachtic, nešľachtici len proti odsudzujúcemu rozsudku na viac ako tri roky žalára. Obhajca bol povinný podať odvolanie proti rozsudku smrti. O odvolaní rozhodovala Kráľovská kúria, a to najskôr v druhej inštancii kráľovská tabula a následne (v treťom stupni) sedmopanská tabula, ktorá vynášala potvrdzujúci alebo meniaci rozsudok. Ak sa v druhej a tretej inštancii potvrdil rozsudok smrti, spis bol predložený panovníkovi na zváženie udelenia milosti.

V prípade obnovy bol žalovaným župný právny zástupca, ktorý v pôvodnom konaní zastupoval obžalobu, žalobcom bol odsúdený. Obnova konania bola možná len na základe nových dôkazov.⁵

V trestnom súdnictve sa uplatňovala zásada, že každý má byť súdený na súde svojho spoločenského stavu (stavovské sudy). Politické trestné činy súdil sám panovník na Dvorskom súde – zjazde. Konanie bolo ústne a v češtine, neskôr zápis o konaní bol vyhotovený písomne v latinčine.⁶

Proti rozsudku súdu prvého stupňa sa musela najprv uplatniť apelácia, o ktorej rozhodoval súd druhého stupňa, a až proti rozhodnutiu druhostupňového súdu smerovala kasácia, o ktorej rozhodoval súd tretieho stupňa. Týmto spôsobom bolo upravené aj opravné konanie podľa uhorského zákonného článku XXXIII z roku 1896 o Trestnom poriadku súdnom, ktorý platil na Slovensku až do roku 1950.⁷

Zák. čl. XXXIII/1896, o trestnožalobnom pravotnom poriadku,⁸ upravovala riadne opravné prostriedky (odvolanie, rekurz, zmätočná sťažnosť) a mimoriadne opravné prostriedky (opravný prostriedok pre zachovanie právnej jednoty a obnova konania). Daný trestný poriadok sa stal základným právnym predpisom trestného práva procesného v období dualizmu, ale aj v nasledujúcom období prvej ČSR a bol zrušený až zákonom č. 87/1950 Zb.

Rekurz (sťažnosť) proti uzneseniu bolo možné podať len v prípadoch zákonom taxatívne vymenovaných. Rekurz bolo možné podať osobou, ktorej sa uznesenie dotýkalo, teda aj svedkom, odborným znalcom, a to ihneď pri jeho vyhlásení, odôvodnenie rekurzu bolo možné v lehote osem dní. O rekurze rozhodoval okrem prípadu odmietnutia žaloby nadriadený súd po tzv. vrchnom preskúmaní.

⁴ Tamtiež, s. 184

⁵ Tamtiež, s. 192.

⁶ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2., nezm. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3506-4, s. 15–16.

⁷ Tamtiež, s. 701.

⁸ LACLAVÍKOVÁ, M., ŠVECOVÁ, A. *Pramene práva na území Slovenska II. (1790–1918)*. Trnava: TYPI, 2012. ISBN 978-80-8082-506-5, s. 571–590.

Appelácia (odvolanie) bola možná proti rozsudku súdnej stolice v prvom stupni a rozhodovala o ňom kráľovská súdna tabula. Apelácia nebola možná proti rozsudkom porotných súdov, proti rozsudkom súdnej stolice v pôsobnosti okresného súdu alebo administratívnej vrchnosti, proti rozsudku súdnej stolice v druhom stupni. Apelácia bola možná proti výroku aj odôvodneniu rozhodnutia a aj pre chyby, ktoré sa vyskytli na hlavnom pojednávaní a pri vynesení rozsudku.

Oprávnený podať odvolanie bol kráľovský zástupca v prospech aj v neprospech obžalovaného, obžalovaný, jeho manžel, v prípade neploletého aj jeho zákonný zástupca, a to aj proti jeho vôli, obhajca tiež proti vôli obžalovaného a dedič obžalovaného proti výroku, ktorý sa vzťahoval na súkromno-žalobný nárok.

Okrem menovaných mali možnosť podania odvolania tiež hlavný a náhradný súkromný žalobca, poškodený (obrazený) a právny nástupca poškodeného.

Odvolanie bolo možné podať pre formálne nedostatky (napríklad nezákonná zostava súdu, zákonom vylúčený sudca bol členom súdiaceho súdu, neprítomnosť väzobne stíhaného obžalovaného na hlavnom pojednávaní, nezákonné vylúčenie verejnosti z pojednávania, nezrozumiteľnosť výroku rozsudku, ak odvodnenie odporovalo výrokovej časti rozsudku a pod.), ako aj pre materiálne nedostatky (napríklad súd nesprávne určil zodpovedajúce ustanovenie trestného zákona na daný skutok, nesprávne posúdil príčetnosť obžalovaného, nesprávne vymeral trest a pod.).

Príčiny neplatnosti rozsudku mohli sa uplatňovať, len keď slúžili na ujmu obžalovaného. Pri vrchnom preskúmaní sa uplatňoval revízny princíp, čiže sa preskúmavali len tie časti rozsudku, ktoré boli napadnuté odvolaním. Rovnako bol vymedzený aj odkladný účinok odvolania. Na podanie odvolania bola určená osem dňová lehota. V rámci odvolacieho konania kráľovská súdna tabula mohla potvrdiť alebo zmeniť skorší rozsudok, vydať nové rozhodnutie vo veci, vrátiť vec prvostupňovému alebo príslušnému súdu na ďalšie konanie alebo odvolanie zamietnuť.

Zástupca koruny v záujme právnej jednotnosti proti právoplatnému rozhodnutiu alebo proti inému výroku ktoréhokoľvek trestného súdu, ktorým sa porušil (urazil) zákon, mohol u Kráľovskej kúrie použiť opravný prostriedok pre zachovanie právnej jednoty. Daný opravný prostriedok nebolo možné použiť proti právoplatnému rozhodnutiu Kráľovskej kúrie. Opravný prostriedok pre zachovanie právnej jednoty nebol viazaný lehotou a nemal odkladný účinok. Ak Kráľovská kúria vyslovila porušenie zákona, pre procesné strany to spravidla nemalo žiadny právny účinok, okrem možnosti oslobodenia už odsúdeného, zmiernenia jeho trestu, zrušenia napadnutého rozsudku a vrátenia veci príslušnej vrchnosti.⁹

Obnova konania v neprospech odsúdeného bola možná len v lehote premlčania veci, ak sa objavil nový usvedčujúci dôkaz a oprávnenou osobou na podanie bol kráľovský zástupca alebo hlavný súkromný žalobca. V prospech odsúdeného bola možnosť obnovy konania na návrh odsúdeného, ako dôvody sa uvádzali falošné listiny, falošný odborný posudok, nové dôkazy, išlo o prípad vylučujúci protiprávnosť a pod. O obnove rozhodoval spravidla ten súd, ktorý rozhodoval v prvom stupni,

⁹ Ust. § 441 a 442 Zák. čl. XXXIII/1986, o trestnožalobnom pravotnom poriadku.

ak išlo o obnovu rozsudku administratívnej vrchnosti alebo okresného súdu, bola príslušná tá súdna stolica, v obvode ktorej sa tieto nachádzali.

Výsledkom obnovy bolo buď potvrdenie pôvodného rozsudku, jeho celkové alebo čiastočné pozbavenie platnosti a vynesenie nového rozsudku. Platil tu už princíp zákazu reformationis in peius, nakoľko v prípade obnovy v prospech odsúdeného nebolo možné vymerať ťažší trest oproti trestu uloženého predošlým rozsudkom. Treba však uviesť, že aj v prípade obnovy v neprospech odsúdeného sa mohol podľa výsledkov hlavného pojednávania vyniesť oslobodzujúci rozsudok alebo určit' miernejší trest.¹⁰

Pri vzniku Československej republiky sa recepčným zákonom č. 11/1918 prevzal rakúsky a uhorský právny poriadok a na Hlučínsku sa zachovalo aj nemecké právo. Z recipovaných predpisov habsburskej monarchie boli zrušené niektoré pasáže svojim charakterom odporujúce republikovému zriadeniu. Recepčnou normou s ústavnoprávnou relevanciou sa konštituoval československý právny poriadok. Dualizmus práva sa v Československu prejavoval v tom, že v českých krajinách platili rakúske, na Slovensku zase uhorské právne predpisy, t.j. zákony, nariadenia, obyčajové právo, kuriálne, decízne právo, ako aj právna prax v stave, v akom platili k 28. októbru 1918¹¹.

Na Slovensku aj napriek existencii československého štátu v trestnom konaní stále platil uhorský zák. č. XXXIII/1896, ktorý bol novelizovaný v roku 1908. Novela zaviedla podmienené odsúdenie a postup pri trestných činoch mladistvých. Zákonným článkom čl. VII/1914 bola zakotvená samostatná úprava trestného konania proti mladistvým.

Táto úprava platila v podstate až do roku 1950, kedy bol Národným zhromaždením ČSR prijatý Trestný poriadok č. 87/1950 Zb. s účinnosťou od 1. augusta 1950, ktorý sa vzťahoval na celé územie Československého štátu a nahradil všetky dovtedy platné trestné poriadky, pričom platil aj pre vojenské súdnictvo.

Odhalenie nezákonností a extrémnych prípadov trestnej represie viedlo k vydaniu nového Trestného poriadku (zákon č. 64/1956 Zb.), ktorým sa eliminovali najväčšie deformácie trestného procesu a postavili minimálne garancie dodržiavania jeho zákonnosti. Nasledoval Trestný poriadok z roku 1961 (zákon č. 141/1961), ktorý v rámci opravných prostriedkov obmedzil zásadu *reformatio in peius* a rozšíril revízný princíp v prospech oprávnenej osoby s cieľom dosiahnuť všestranné preskúmanie rozhodnutia na podklade odvolania.

Novela č. 48/1973 Zb. zakotvila trestný rozkaz a odpor ako nový opravný prostriedok proti nemu. Zmena politického a spoločenského režimu si vyžiadala podstatnú reformu trestného konania a Trestný poriadok bol novelizovaný zákonom č. 178/1990 Sb., ktorý priniesol podstatné rozšírenie procesných práv obvineného a jeho obhajcu. Trestný poriadok č. 141/1961 Sb. je v Čechách doteraz platný, bol

¹⁰ Ust. § 445 a 462 Zák. čl. XXXIII/1986, o trestnožalobnom pravotnom poriadku.

¹¹ HUBENÁK, L. *Právne dejiny Slovenska do roku 1945 (2. diel)*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2002. ISBN 80-8055-530-3, s. 207.

vak viackrát novelizovan. Na Slovensku Trestny poriadok z roku 1961 bol nahraden rekodifikovaným Trestnm poriadkom (Zák. . 301/2005 Z. z.), ktory nadobudol účinnosť 1. 1. 2006.

1.3 Revízny princíp v trestnom konaní

Efektívne opravn konanie zvyuje garancie pri rozhodovan orgánov činných v trestnom konaní a súdu v tom smere, aby kad prvoplatn a inn trestn rozhodnutie bolo správne ako výsledok zákonného a spravodlivého trestnho konania.

Opravn trestn konanie sleduje zkladny cieľ trestnho konania, t. j. zabezpečit', aby trestny čin bol náležite zisteny a páchateľ podľa zákona spravodlivo potrestany. Bezprostredným účelom opravného konania trestnho je preskúmanie konkrétního rozhodnutia a v prípade zistenia jeho nesprávnosti aj jeho korekcia. Opravn konanie tiež zabezpečuje previerku rozhodnutí prvoinštančných orgánov činných v trestnom konaní a súdov, umoňuje zovšeobecnenie zistených poznatkov a zabezpečuje jednotny výklad zákonov.

Existencia opravného konania je považovaná za jeden zo zkladnch atribútov spravodlivosti trestnho konania v demokratickej spoločnosti, nakoľko kad rozhodnutie v trestnom konaní môže byť z hľadiska objektvnch, ale aj subjektvnch dôvodov chybn, a preto musia existovať zkonne prostriedky na revíziu nesprvnch trestnch rozhodnutí.

Revízny princíp v trestnom konaní je upraven európskym právom. Pvodny text Európskeho dohovoru o ľudských prvach¹² (ďalej len „Dohovor“) neobsahoval právo na dva alebo viacej stupňov súdu. V rozhodnutí ESLP zo dňa 17. 1. 1970 vo veci *Delcourt v. Belgicko*, sťažnosť č. 2689/65 bolo konštatované, že lnok 5 Dohovoru síce nenúti zmluvne štáty vytvoriť odvolacie alebo kasane súdy. Ak vak sú tieto v štáte vytvorene, tak štáty musia garantovať zkladne záruky v zmysle l. 6 Dohovoru, aby bolo zabrnene diskriminácii v zmysle l. 14 Dohovoru, l. 6, ods. 1 a ods. 3 písm. c) v odvolacom konaní.¹³ Revízny princíp v trestnom konaní bol do Dohovoru zakotveny dodatkovým protokolom . 7, ktorého článkom 2 je upraven, „kady, komu bolo dokzane, že sa dopustil trestnho činu, m právo, aby dkazy a rozsudok bol preskmane vším súdom“.¹⁴

---

¹² *Európsky dohovor o ľudských právach v znení protokolov . 11 a 14 s dodatkovým protokolom a protokolmi . 4, 6, 7, 12 a 13*. Dostupne z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf. [online]. [cit. 2023-02-21].

¹³ Rozhodnutie ESEP vo veci *Monel a Morris*, séria A, . 64, 1983, a rozhodnutie ESLP zo dňa 22. 2. 1984 vo veci *Sutter v. Řvajarsko*, sťažnosť č. 8209/78. In: REPÍK, B. Požadavky Evropske mluvy ľudských práv na trestny proces. *Bulletin advokacie*, 1993, č. 1. ISSN 12143758, s. 21.

¹⁴ *Európsky dohovor o ľudských právach v znení protokolov . 11 a 14 s dodatkovým protokolom a protokolmi . 4, 6, 7, 12 a 13*. Dostupne z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf. [online]. [cit. 2023-02-21].

Možnosť revidovať trestné rozhodnutie je založená na zásade dispozitívnosti, t. j. predpokladom preskúmania trestného rozhodnutia je určitý podnet zo strany subjektov trestného konania vo forme podania zákonom upraveného opravného prostriedku.

Revízia trestného rozhodnutia v opravnom trestnom konaní je však možná aj v obmedzenej miere využitím zásady oficiality, t. j. ex offio, nakoľko dozorujúci prokurátor má právo preskúmať a zrušiť rozhodnutia policajta a podriadeného prokurátora aj bez podania opravného prostriedku proti takému rozhodnutiu.

Revízia trestných rozhodnutí v rámci trestného opravného konania nemá za účel objasniť skutkový a právny stav veci. V opravnom konaní sa spravidla nezisťujú nové skutkové okolnosti a právne posúdenie sa preskúmava na základe skutkového zistenia prvostupňového orgánu, prípadne u niektorých opravných prostriedkov doplneného aj čiastočne zmeneného pred opravným orgánom.

Rozsah a možnosť revízie trestných rozhodnutí v trestnom opravnom konaní je plne závislé od uplatnenia špecifických princípov opravného konania, a ďalej na tej skutočnosti, či pôjde o konanie o riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkoch. To plne závisí na tom, či sa v trestnom konaní opravnom uplatňuje princíp apelačný (reformatívny) alebo princíp kasačný (zrušujúci), resp. kombinácia týchto princípov.

V rámci apelačného systému rozoznávame jeho dva typy. Úplný apelačný systém, ktorý umožňuje účastníkom ešte aj v riadnom opravnom konaní prednášať nové skutočnosti a navrhovať nové dôkazy, a čiastočný apelačný systém, ktorý účastníkom konania opravného konania túto možnosť neposkytuje. V rámci apelácie, orgán konajúci o opravnom prostriedku v prípade, že zistí nesprávnosť napadnutého rozhodnutia, zruší predmetné rozhodnutie a sám jeho chyby napraví a vynešie nové, už bezchybné rozhodnutie.

Tento princíp je charakterizovaný možnosťou napadnúť tak skutkové ako i právne pochybenia rozhodnutia, ďalej možnosťou meniť skutkový stav zistený súdom prvého stupňa na základe vlastného širokého dokazovania v preskúmacom konaní. Jeho výhodou je hospodárnosť a rýchlosť konania, pretože zabráňuje opakovanému zrušovaniu postupne vydávaných rozhodnutí. Nedostatkom tohto princípu je, že vzniká nebezpečie zásadných zmien v zistení skutkového stavu, ktoré už po tomto konaní nebude možné riadnym opravným konaním preskúmať.

Pre kasačný systém je typické, že orgán konajúci o opravnom prostriedku, keď zistí nesprávnosť napadnutého rozhodnutia, zruší predmetné rozhodnutie a vec vráti k novému prejednaniu a rozhodnutiu orgánu prvého stupňa. Charakteristické pre tento systém je, že skutkový stav zistený orgánom prvého stupňa je pre druhú inštanciu záväzný a nedotknuteľný. Uplatnenie kasačného systému znamená zdôraznenie zásady, že najdôležitejší úsek trestného procesu je v konaní pred orgánom prvého stupňa, kde sa čo najobsiahlejšie uplatňujú základné zásady trestného konania. Osoby oprávnené podať opravný prostriedok pritom nezbavuje práva podať nový opravný prostriedok, ak s novým rozhodnutím vydaným v nasledujúcom prvostupňovom konaní opäť nesúhlasia.

Revízný princíp v slovenskom trestnom konaní je historicky založený na odvolaní ako opravnému prostriedku proti rozhodnutiu v zmysle rímsko-kanonického práva. Podanie odvolania znamenalo podnet k všestrannému preskúmaniu rozhodnutia, t.j. uplatneniu úplného revízneho princípu.

Úplný revízný princíp v podstate znamená, že orgán rozhodujúci o opravnom prostriedku je povinný preskúmať všetky výroky napadnutého rozhodnutia, proti ktorým mohol byť podaný opravný prostriedok, posúdiť správnosť každého výroku z hľadiska všetkých do úvahy prichádzajúcich skutkových alebo právnych chýb, a preskúmať aj konanie, ktoré napadnutému rozhodnutiu predchádzalo z hľadiska procesných pochybení, ktoré mohli spôsobiť, že niektorý výrok je nesprávny alebo chýba.

Rozhodnutie sa teda preskúma v celom rozsahu a zo všetkých relevantných hľadísk, bez ohľadu na to, aké chyby osoba, ktorá podala opravný prostriedok, napadnutému rozhodnutiu vytýka. Nadriadený orgán je povinný preskúmať napadnuté rozhodnutie, pokiaľ ide o všetky osoby, ktoré sú ním dotknuté, hoci opravný prostriedok bol podaný len niektorou z týchto osôb.

Úplný revízný princíp sa v súčasnosti v slovenskom trestnom konaní uplatňuje v rámci mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom. Preskúmanie rozhodnutí orgánov činných v prípravnom konaní trestnom generálnym prokurátorom (v Čechách Najvyšším štátnym zástupcom) je mimoriadnym opravným prostriedkom zavedeným na Slovensku rekodifikovaným Trestným poriadkom¹⁵. Pri preskúmaní daných rozhodnutí sa uplatňuje úplný revízný princíp, nakoľko generálny prokurátor nie je viazaný rozsahom návrhu na využitie tohto opravného prostriedku a tiež tu neplatí zásada dispozitívnosti, nakoľko generálny prokurátor môže takéto opravné konanie začať aj z vlastného podnetu, t. j. ex-offo.

Ďalej tu platia ustanovenia Trestného poriadku umožňujúce prokurátorovi v prípravnom konaní osobne vykonať jednotlivý procesný úkon alebo aj celé vyšetrovanie a tým aj dokazovanie.¹⁶

Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Ak sa týka rozhodnutie alebo konanie uvedené v odseku 1 viacerých osôb alebo skutkov, môže generálny prokurátor zrušiť len tú časť rozhodnutia alebo konania, ktorá sa týka niektorej z týchto osôb alebo skutkov. Generálny prokurátor v konaní podľa odseku 1 rozhodne uznesením, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok.¹⁷

Inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom je inštitútom, ktorý vyžaduje jeho precizovanie zo strany legislatívy.

---

¹⁵ Zák. č. 301/2005 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2006.

¹⁶ Ust. § 230 ods. 2 Trestného poriadku.

¹⁷ Ust. § 363 Trestného poriadku.

Zákonodarca by mal taxatívne vymedziť okruh napadnutelných rozhodnutí. V justičnej praxi často dochádza v týchto otázkach k nejednotnému výkladu. Nejednotný výklad spôsobujú odlišnosti spôsobené samotným názvom tohto opravného prostriedku a znením jeho konkrétnych zákonných ustanovení. Nemalou mierou k nejednotnosti vymedzenia okruhu napadnutelných rozhodnutí prispelo jeho neurčité vymedzenie v Príkaze generálneho prokurátora¹⁸.

Zároveň by sa mali zjednotiť aj pravidlá jeho používania v rámci celkovej dozornej činnosti prokuratúry v trestnom konaní. Najmä by malo dôjsť k odstráneniu zbytočnej duplicity v konaní o sťažnosti proti vydanému rozhodnutiu pre účely dozoru prokurátora v trestnom konaní,¹⁹ ak porovnáme konanie o podnete k začatiu tohto mimoriadneho opravného konania²⁰.

Ak generálny prokurátor po preskúmaní veci na základe návrhu oprávnených osôb alebo z vlastného podnetu nezistí dôvody na zrušenie napadnutého rozhodnutia alebo ak uplynuli zákonné lehoty na zrušenie právoplatného rozhodnutia, upovedomí o tom osobu, ktorá návrh podala.²¹

Úplný revízný princíp uplatňovaný v rámci zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom umožňuje napraviť nesprávne rozhodnutie aj bez jeho zrušenia, ak pochybenie spočíva len v tom, že niektorý výrok chýba alebo je neúplný. V danom prípade je generálny prokurátor oprávnený prikázať orgánu činnému v trestnom konaní, o ktorého rozhodnutie ide, aby o chýbajúcom výroku rozhodol, alebo neúplný výrok doplnil.

Na základe uznesenia Ústavného súdu SR²² bolo zakotvené, že na kladné prijatie podnetu oprávnených osôb na podanie mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je aj zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, neexistuje právny nárok. Generálny prokurátor teda nemá povinnosť takémuto podnetu vyhovieť. Je na úvahe generálneho prokurátora rozhodnúť o tom, či tento mimoriadny opravný prostriedok uplatní, alebo nie. Uvedené však neznamená, že generálny prokurátor nemá povinnosť sa daným podnetom zaoberať podľa príslušných ustanovení zákona o prokuratúre.

Vzhľadom na uvedené uznesenie Ústavného súdu možno považovať právo Generálneho prokurátora upovedomiť osobu, ktorá podala podnet o márnom uplynutí zákonnej lehoty bez preskúmania tohto podnetu za protiústavné. Ak má totiž podávateľ v zmysle práva na súdnu ochranu nárok, aby bol jeho návrh preskúmaný, nemalo by byť generálnemu prokurátorovi Trestným poriadkom dovolené počkať na uplynutie lehoty na rozhodnutie a navrhovateľa iba upovedomiť o uplynutí zákonnej lehoty.

Použitie § 363 TP vyvoláva pri jednotlivých verejnou osobitne sledovaných kauzách viaceré otázky, ktoré vyústili až v podaní podnetu na Ústavný súd SR zo

¹⁸ Príkaz generálneho prokurátora zo dňa 29. 02. 2012, č. 3/2012.

¹⁹ Ust. § 230 Trestného poriadku.

²⁰ Ust. § 31 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre, v znení neskorších predpisov.

²¹ Ust. § 364 a 365 Trestného poriadku.

²² Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 252//2010.

strany poslancov Slovenskej národnej rady a rovnako zo strany prezidentky Slovenskej republiky. V súčasnosti prebieha medzirezortné pripomienkovanie k novele TP, kde sa navrhuje upraviť a doplniť § 363 TP. V zmysle daného návrhu, ak súd rozhodol o vzatí obvineného do väzby, alebo nahradení väzby, alebo ak bol na obvineného vydaný európsky zatýkací rozkaz alebo medzinárodný zatýkací rozkaz, alebo súd vydal v prípravnom konaní iné rozhodnutie, z ktorého vyplýva dôvodnosť a zákonnosť vznesenia obvinenia, generálny prokurátor nemôže zrušiť uznesenie o vznesení obvinenia.

Generálny prokurátor sa k danej problematike viackrát v médiách vyjadril tak, že § 363 TP bol aplikovaný, keď bolo v rozhodnutiach prokurátora, policajta alebo v konaní, ktoré im predchádzalo, zistené porušenie zákona a nápravu nebolo možné zabezpečiť inými právnymi prostriedkami prokurátora. Toto sa tak stalo bez ohľadu na meno a osobný status osoby obvineného, vždy v záujme garancie zákonnosti aj v budúcnosti.²³

Rovnako sa úplný revízny princíp uplatňuje v konaní o sťažnosti proti uzneseniam orgánov činných v trestnom konaní. V tejto súvislosti sa navrhuje, aby bola obmedzená možnosť nekonečného opakovania sťažností zo strany obvineného tým, že ďalšiu žiadosť toho istého sťažovateľa v rovnakej veci je prokurátor povinný preskúmať a žiadateľa o výsledku upovedomiť len vtedy, ak obsahuje nové skutočnosti. O uvedenej skutočnosti prokurátor žiadateľa vhodným spôsobom upovedomí.

Pri princípe vymedzeného preskúmania (obmedzenom revíznom princípe) sa skúma bezchybnosť iba napadnutého výroku a jemu predchádzajúceho konania. Pritom sa preveruje len uplatnený dôvod, a to vo vzťahu k osobe, ktorá opravný prostriedok podávala resp. v prospech ktorej bol opravný prostriedok podávaný.

Obmedzený revízny princíp sa uplatňuje pri riadnom opravnom prostriedku, akým je odvolanie. Uvedený princíp je vhodnejší vzhľadom na dispozitívnu povahu opravného prostriedku ako úkonu, ktorým sa začína opravné konanie. Ak nezamietne odvolací súd odvolanie alebo nezruší rozsudok, preskúma zákonnosť a odôvodnenosť napadnutých výrokov rozsudku, proti ktorým odvolateľ podal odvolanie, ako aj správnosť postupu konania, ktoré im predchádzalo. Ak bolo podané odvolanie v prospech obžalovaného proti výroku, ktorým bol uznaný za vinného, a odvolací súd tento výrok nezrušuje, preskúma v celom rozsahu aj zákonnosť a odôvodnenosť výroku o treste a ďalších výrokov, ktoré majú vo výroku o vine svoj podklad.²⁴

Obmedzený revízny princíp sa v odvolaní neuplatňuje len v jednom prípade. Odvolací súd na chyby, ktoré neboli odvolaním vytýkané, prihliadne len vtedy, ak by odôvodňovali podanie dovolania.

Revízna povinnosť odvolacieho súdu určuje aj rozsah dokazovania v odvolacom konaní. V konaní pred odvolacím súdom možno pri prieskume výroku o vine

²³ Generálny prokurátor Maroš Žilinka zverejnil štatistiku, podľa ktorej používanie paragrafu 363 bolo v minulom roku oproti predchádzajúcim rokom nižšie. Dostupné z: <https://dennikn.sk/minuta/3176422/?ref=inm>. [online]. [cit. 2023-01-04].

²⁴ Ust. § 317 Trestného poriadku.

a konania, ktoré mu predchádzalo, vykonať len dôkazy včas navrhnuté stranami, bez takého návrhu možno vykonať dôkazy len v prípade, že obžalovaný, ktorému je poskytovaná ochrana a pomoc podľa osobitného predpisu a v súvislosti s jeho prítomnosťou v konaní pred súdom je tu dôvodná obava z ohrozenia jeho života alebo zdravia, či života alebo zdravia jeho blízkej osoby, je vypočutý s využitím technických zariadení určených na prenos zvuku a obrazu.²⁵ Pri prieskume výrokov nadväzujúcich na výrok o vine a konania, ktoré im predchádzalo možno vykonať aj iné dôkazy.

Revízný princíp sa neuplatňuje v prípade podania odporu proti trestnému rozkazu, kedy sa trestný rozkaz ruší a samosudca nariadi vo veci hlavné pojednávanie. Na hlavnom pojednávaní nie je samosudca viazaný právnou kvalifikáciou ani druhom a výmerou trestu, ani výrokom o ochrannom opatrení obsiahnutými v trestnom rozkaze.²⁶ Návrhy *de lege ferenda* však smerujú aj v prípade odporu k zavedeniu vymedzenej revíznej povinnosti.

Pri mimoriadnych opravných prostriedkoch sa obmedzený revízný princíp uplatňuje výlučne v konaní o dovolaní. Dovolanie možno podať, ak vo veci rozhodol nepríslušný súd, súd rozhodol v nezákonnom zložení, zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu, hlavné pojednávanie alebo verejné zasadnutie bolo vykonané v neprítomnosti obvineného, hoci na to neboli splnené zákonné podmienky, vo veci konal alebo rozhodol orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo prísediaci, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania, trestné stíhanie bolo vykonané bez súhlasu poškodeného, hoci jeho súhlas sa podľa zákona vyžaduje, rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom, bol uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby alebo bol uložený taký druh trestu, ktorý zákon za daný trestný čin nepripúšťa, resp. rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia.

Ústavný súd pripustil podanie dovolania aj proti rozhodnutiu o nepovolení obnovy konania.²⁷ Aj keď Ústavný súd SR pripustil podanie dovolania aj voči rozhodnutiu o nepovolení obnovy konania, vyskytujú sa názory, že akékoľvek preskúmanie rozhodnutí o mimoriadnych opravných prostriedkoch inými mimoriadnymi opravnými prostriedkami je neprípustné. Ak by mal zákonodarca takýto úmysel, výslovné by to zaviedol do právnej úpravy.

1.4 Záver

Na záver by som sa chcel len veľmi stručne zmieniť o uplatňovaní revízneho princípu pri podaní ústavnej sťažnosti proti právoplatnému trestnému rozhodnutiu.

²⁵ Ust. § 273 ods. 3 Trestného poriadku.

²⁶ Ust. § 355 ods. 3 Trestného poriadku.

²⁷ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 284/2011.

Konanie pred Ústavným súdom sa riadi osobitným predpisom. Rozsah revízie a tým aj dokazovania o ústavnej sťažnosti možno analogicky vyvodit' z rozsahu revíznej povinnosti pri podaní návrhu na povolenie obnovy. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti nepreskúmava správnosť rozhodnutia vo veci samej, ale preskúmava či rozhodnutím v trestnom konaní neboli porušené ústavné práva.

Konanie po zrušení rozhodnutia nálezom Ústavného súdu je považované za osobitné štádium trestného konania a v odbornej literatúre sa označuje aj ako postnále-zové štádium trestného konania.²⁸

Podaním individuálnej sťažnosti²⁹ na Ústavný súd bola vytvorená ústavná možnosť zmeny rozhodnutia aj o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Ústavný súd SR sa vo viacerých takýchto konaniach zachoval ako ochranca základných práv a slobôd, a zrušil protiústavné rozhodnutia o týchto inštitútoch, čím v nejednom prípade napomohol aj k iniciatíve zmeny právnej úpravy.

Treba sa tiež zmienit' o návrhu odsúdeného na opätovné prejednanie svojej veci súdom v jeho prítomnosti, ak odsudzujúci rozsudok bol vydaný v konaní proti úšlé-mu. Tento návrh možno považovať za osobitný opravný prostriedok.³⁰ V opravnom konaní o danom návrhu sa uplatní obmedzený revízny princíp, nakoľko súd zisťuje len podmienky na revíziu pôvodného rozhodnutia a teda dokazovanie sa zameriava len na zistenie, či odsúdený dodržal zákonnú lehotu šiestich mesiacov odo dňa, keď sa dozvedel o trestnom stíhaní a odsúdení, resp. či už neuplynula príslušná premlčacia doba ustanovená v Trestnom zákone.

---

²⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Trestní právo procesní*. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 920.

²⁹ Čl. 127 ods. 1 Ústavy SR a § 49 až 56 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu SR o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov.

³⁰ Ust. § 362 Trestného poriadku.

UPLATNĚNÍ APELAČNÍHO A KASAČNÍHO PRINCIPU U ODVOLÁNÍ

Application of the Principles of Appellation and Cassation to Appeals

Jiří Jelínek

Návrh nového českého trestního řádu z roku 2022 (aktuální stav ke dni 14. 10. 2022) počítá s rozšířením apelačního principu u odvolání proti rozsudkům soudu prvního stupně. Konkrétně se navrhuje, aby odvolací soud mohl sám uznat obviněného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn, resp. uznat obviněného vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně, pokud odvolací soud v potřebném rozsahu provede znovu dokazování nebo je doplní.

Autor tento legislativní návrh představující podstatné rozšíření apelačního principu u odvolacího soudu a faktické přenesení role soudu prvního stupně na soud odvolací kritizuje. Uvádí důvody, pro které by tento návrh neměl být přijat. Podle názoru autora těžiště dokazování a rozhodování by mělo být u soudu prvního stupně. Navrhovaná úprava při jejím přijetí by podstatně zkrátila práva obhajoby, fakticky snížila význam soudu prvního stupně, zvýšila tlak na vytvoření třetí instance soudního řízení, zvýšila by délku celého trestního řízení a vzrostly by také náklady trestního řízení.

The draft of the new Czech Criminal Procedure Code of 2022 envisages an extension of the appellate principle for appeals against judgments of the court of first instance. In particular, it is proposed that the Court of Appeal may itself find the accused guilty of the offence for which he was acquitted by the contested judgment, or find the accused guilty of a more serious offence than the one of which he could have been found guilty by the court of first instance in the contested judgment, provided that the Court of Appeal retakes or completes the evidence to the necessary extent.

The author criticises this legislative proposal, which represents a substantial extension of the appellate principle in the Court of Appeal and a factual transfer of the role of the court of first instance to the Court of Appeal. He gives reasons why the proposal should not be adopted. In the author's view, the focus on evidence and decision-making should be with the court of first instance. The proposed amendment, if adopted, would significantly curtail the rights of the defence, effectively reduce the importance of the court of first instance, increase the pressure to create a third instance, increase the length of the entire criminal proceedings and increase the costs of criminal proceedings.

1.1 Úvod

Předmětem mého příspěvku je několik poznámek k uplatnění apelačního a kasačního principu u odvolání v trestních věcech podle českého trestního řádu. Jedná se o problematiku stále živou, stále aktuální, která nabývá na významu s každým dalším pokusem vytvořit nový trestní řád, který by (konečně) nahradil po 63 letech mnohokrát a mnohokrát novelizovaný trestní řád z roku 1961.¹ Mimořádný zájem teoretické fronty i aplikační praxe o tyto otázky je pochopitelný. Vždyť jde o otázky související s problematikou vad trestního řízení, přezkoumáváním vad soudního rozhodnutí a otázkou účinné obhajoby v trestním řízení.

1.2 Obecná charakteristika odvolání

Odvolání je jednotný a jediný řádný opravný prostředek proti rozsudku soudu prvního stupně a jeho význam je mimořádný.² Je tomu tak nejen proto, že odvoláním se napadá ještě nepravomocné rozhodnutí soudu, ale také proto, že předmětem jeho napadení je rozsudek soudu prvního stupně, který není jen shrnutím soudního pojednávání, ale celého řízení vedeného dosud ve věci.

Problematika uplatnění apelačního a kasačního principu u odvolání v trestních věcech náleží k věčně živým, trvale aktuálním otázkám našeho trestního procesu, jak o tom svědčí relativně bohatá literatura.³

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), nabyt účinnosti 1. 1. 1962.

² Jednotný a jediný opravný prostředek proti trestnímu rozsudku – odvolání – zavedl zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, resp. trestní řád (zák. č. 87/1950 Sb.), který odstranil právní dualismus (na území dnešní České republiky platil rakouský trestní řád, ale na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil uherský trestní řád) a nahradil zákon o trestním řízení soudním z roku 1873 (zák. č. 113/1873 ř. zák.).

³ Srov. HUSÁR, E. *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1961, s. 138; Týž: Uplatnenie apelačného a kasačného principu v trestnom konaní, *Socialistické súdnictvo*, 1983, č. 11. ISSN 0231-7621, s. 11; RŮŽEK, A. Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech? *Socialistická zákonnost*, 1970, č. 7–8. ISSN 0037-8305, s. 439 a násl.; BOBEK, J. Několik poznámek k návrhům nové úpravy odvolacího řízení v trestních věcech. *Socialistická zákonnost*, 1980, č. 5. ISSN 0037-8305, s. 263 a násl.; PIPEK, J. *Principy apelace a kasace jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 163 a násl.; BAREŠOVÁ, Z. K některým otázkám rozšíření apelačního principu v zamýšlené právní úpravě. *Socialistická zákonnost*, 1984, č. 5. ISSN 0037-8305, s. 279 a násl.; SOTOLÁŘ, A., ŠÁMAL, P., SOVÁK, Z. a kol. Ke koncepci rekodifikace trestního procesu. *Právní praxe*, 1996, č. 8–9. ISSN 1210-0900, s. 475; PIPEK, J. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11–12. ISSN 1210-6348, s. 96 a násl.; PŮRY, F. a SOTOLÁŘ, A. Poznámky k rozhodování odvolacího osudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3. ISSN 1210-6348, s. 18; LANGER, P. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, č. 8. ISSN 12135313, s. 227; MAZÁK, J. K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 4. ISSN 12135313, s. 108; KOUŘIL, I. K postupu odvolacího soudu podle § 254 odst. 2 tr. řádu aneb k souvislostem zakládajícím širší přezkum napadeného roz-

Existencí odvolání v trestním řádu plní Česká republika také závazek plynoucí z mezinárodních smluv o lidských právech, které jsou součástí našeho právního řádu.⁴

Odvolání podle platné právní úpravy je charakterizováno jako smíšený opravný prostředek. Znamená to jednak, že je možné odvoláním napadnout rozsudek soudu prvního stupně pro vady skutkové i právní. Dále to znamená, že odvolání je založeno na kombinaci apelace a kasace, přičemž apelační prvek je prvotní, určující, dominující a kasační prvek je doplňující.

Oproti jiným procesním institutům, jejichž právní úprava je často proměnlivá, právní úprava odvolání zůstává relativně nezměněna. Jeho současná smíšená podoba s uplatněním apelačního a kasačního principu byla vyjádřena novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Původní koncept trestního řádu z roku 1961 byl vybudován také na smíšeném principu, ale v opačném poměru kasačním a apelačním, tedy při značné převaze kasačního principu, který byl pravidlem.⁵

1.3 Navrhované legislativní změny a jejich kritika

V souvislosti s rekonstrukčními pracemi kontinuálně probíhajícími desetiletí v minulém i v současném století se počítá s ještě vyšším uplatněním apelačního principu, dalším posílením principu apelace na úkor kasace, ba co více, o faktické přenesení role soudu prvního stupně na soud odvolací.

Konkrétně v momentálně poslední publikované verzi nového trestního řádu z roku 2022 se navrhuje rozšíření apelačního principu u odvolání v tom smyslu, aby odvolací soud mohl sám uznat obviněného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn, resp. uznat obviněného vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně, pokud odvolací soud v potřebném rozsahu provede znovu dokazování nebo je doplní, zejména jde-li o důkazní prostředky, které jsou rozhodující pro odsouzení obviněného.

Takový navrhovaný postup podle současné platné právní úpravy možný není, protože koliduje s ustanovením § 259 odst. 5 tr. řádu, podle něhož odvolací soud nemůže (i kdyby měl dostatečný skutkový podklad pro vlastní rozhodnutí ve věci) sám uznat obžalovaného vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem

---

sudku. *Státní zastupitelství*, 2016, č. 1. ISSN 1214-3758; VICHEREK, R. Rozhodování odvolacích soudů v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2. ISSN 12135313, s. 104.

⁴ Srov. článek 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (publikována pod č. 209/1992 Sb.) a čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (publikován pod č. 120/1976 Sb.), podle nichž každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, má zásadně právo dát přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně.

⁵ Trestní řád z roku 1950 (zák. č. 87/1950) a trestní řád z roku 1957 (zák. č. 64/1956) byly vybudovány na principu apelačním.

zproštěn,⁶ resp. nemůže sám uznat obžalovaného vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně (§ 225 odst. 2; obžalovaného nelze uznat vinným těžším trestným činem, než jaký mu kladla za vinu obžaloba nebo na jaký byl upozorněn soudem podle § 190 odst. 2 nebo § 225 odst. 2 tr. řádu).⁷

Navrhovaná nová právní úprava je tedy v naprostém rozporu s platnou právní úpravou.

Návrhy na shora citované rozšíření apelačního prvku, resp. další úvahy o posílení apelace, spíše však „vnucení“ apelace do odvolacího řízení, nepovažují za správné a dostatečně promyšlené ve všech souvislostech. Považují je za krok nesprávným směrem a věřím, že budou vyslyšeny hlasy, které takový legislativní krok kritizují.⁸

Citovaný návrh nové právní úpravy odvolání (verze 2022) je pouze jakýmsi legislativním polotovarem, nebyl v ucelené podobě včetně důvodové zprávy dosud předložen v kompletní podobě (psáno v dubnu 2023), můžeme se jen domnívat, že sepisovatelé této verze nového trestního řádu byli pravděpodobně ovlivněni údajnými výhodami apelačního prvku v odvolání, resp. v řízení o odvolání, jimiž jsou (mají být) rychlost a hospodárnost řízení. Možná také citlivě vnímali častou laickou kritiku tzv. „justičního ping-pongu“, tj. případy, kdy je rozsudek soudu prvního stupně i vícekrát odvolacím soudem zrušen a vrácen první instanci k novému projednání a rozhodnutí, což někdy vzbuzuje podrážděné reakce laické veřejnosti.

Apelace a kasace jsou čisté, ryzí způsoby rozhodnutí. Nevyskytují se v čisté podobě, ale zpravidla v podobě smíšené s prvky toho či onoho systému. Jinak řečeno různé státy volí různé systémy opravných prostředků. Všude však platí požadavek kvalitního rozhodování od první instance. Všude platí úměra: čím lépe rozhodují a svá rozhodnutí odůvodňují a vysvětlují soudy v první instanci, tím méně bude využíváno opravných prostředků a tím rychlejší a efektivnější justice bude, jakkoliv trestní řád zásadu hospodárnosti jako základní zásadu trestního řízení neuvádí.

Apelační princip má své nepochybné výhody, ale má současně i stinné stránky.

Apelace respektuje rychlost a hospodárnost řízení, snižuje však význam a úlohu hlavního líčení a umožňuje přenést těžiště řízení, dokazování a rozhodnutí před odvolací soud, který potom rozhoduje – často za velmi změněných skutkových podmínek – s konečnou platností. Odvolací soudy často mění rozhodnutí soudů prvního stupně z toho důvodu, že v odvolacím řízení došlo k závažné změně skutkového stavu oproti zjištěním učiněným soudem prvního stupně. Obžalovaný je tak vystaven aktuálnímu nebezpečí závažných změn ve skutkových zjištěních i právním

⁶ V takovém případě, ve kterém připadá v úvahu odsuzující rozsudek, musí odvolací soud zvolit postup podle § 259 odst. 1 tr. řádu, tedy vrácení věci soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

⁷ Takové upozornění není oprávněn učinit ani odvolací soud, a proto, přichází-li v úvahu přísnější právní posouzení, musí po zrušení napadeného rozsudku věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

⁸ KOUDELKA, L. Kritika návrhu nového českého trestního řádu v části týkající se řádných opravných prostředků. *Soudce*, 2021, č. 1. ISSN 1211-5347, s. 11 a násl.

posouzení, aniž by ovšem mohl na tyto změny reagovat řádným opravným prostředkem, protože rozhodnutí odvolacího soudu je rozhodnutím konečným. Takové uplatnění apelačního principu je nepochybně omezením práva obžalovaného na obhajobu.

S jistým zjednodušením pak můžeme konstatovat, že obžalovaný vlastně absolvoje dvojí hlavní líčení, přičemž to druhé (odvolací) může být podstatně odlišné od prvního. Jestliže by odvolací soud mohl měnit skutkový stav tak, jak se navrhuje, potom by obžalovaný absolvoval dvě hlavní líčení, přičemž to rozhodující by se odehrávalo před soudem odvolacím, který by tak ztratil svoje postavení soudu přezkumného, revizního.

Přínosem apelačního řízení ovšem je, že tento princip omezuje možnost neustálení věci vrácení soudu prvního stupně a opakovaného podávání odvolání do nového prvoinstančního rozhodnutí.

Položme si otázku, proč k opakovanému vrácení věci prvoinstančnímu soudu dochází?

Podle mého názoru proto, že není kvalitní činnost soudu prvního stupně, prostě nelze dosáhnout toho, aby rozhodnutí soudu prvního stupně bylo skutkově i právně dokonalé. V takovém případě by ovšem bylo třeba napřít pozornost ke zvýšení kvality rozhodování soudů prvního stupně místo rozšiřování apelačního principu v odvolacím řízení.

Kladem uplatnění apelačního principu má být rychlost řízení. Rychlost řízení je sice základní zásadou trestního řízení (§ 2 odst. 4, věta druhá), není však zásadou rozhodující ani zásadou jedinou. Výhoda apelačního principu záležející v rychlosti řízení přestává být výhodou v okamžiku, kdy vznikne potřeba provádět složitější nebo náročnější dokazování v odvolacím řízení. Jednostranná preference apelačního principu vede k tomu, že soud druhého stupně raději věc vyřídí sám v obavě, že soud prvního stupně ji opět řádně nerozhodne, a celé řízení se tak prodlouží. A pokud by obžalovaný musel absolvovat dvě hlavní líčení, byl právně zastoupen advokátem, ve věci byly jako důkazy prováděny znalecké důkazy a vyslýcháni svědci, potom o časové nebo finanční výhodě takového řešení lze s úspěchem pochybovat.

Soudy prvního stupně na místo zlepšení své práce zase často spoléhají na to, že soud druhého stupně řízení náležitě doplní a raději rozhodne sám, a zbavují se tak do jisté míry odpovědnosti za vlastní rozhodnutí. Rozsudky soudů prvního stupně při výrazném uplatnění apelačního principu tak nabývají charakteru předběžných rozhodnutí, což jistě nepřispívá autoritě systému trestního soudnictví.

Jednostranná preference apelačního principu je také v rozporu s posláním soudů druhého stupně, jejichž činnost má být správně orientována ke kontrole činnosti první instance a sjednocování aplikační praxe.

Další nevýhodou apelace je, že v řízení před soudem druhého stupně se rozhodování neúčastní laický prvek, tj. přísedící. Pokud by nebyly změněny organizační předpisy a prosadil se navrhovaný princip rozšíření apelačního principu do odvolacího řízení, potom by obžalovaný mohl být zproštěn obžaloby senátem složeným z předsedy senátu a dvou přísedících a uznán vinným v odvolacím řízení senátem

složeným z předsedy senátu a dvou soudců, tedy nikoliv laiků. Pak by se možná objevily úvahy o rozšíření laického prvku i v případě rozhodování odvolacího soudu, což jistě nemělo být záměrem sepisovatelů navrhovaných změn.

V řízení před soudem prvního stupně více než před soudem druhého stupně se také častěji účastní veřejnost čili výchovný a preventivní účinek trestního řízení je v takovém případě silnější.

Převažující uplatnění apelačního principu může vést ovšem i k dalším negativním důsledkům, kterým je zejména snaha otevřít možnost dalšího přezkoumání rozhodnutí, tedy fakticky k vytvoření třetí instance v té či oné podobě. Projevem této tendence je podávání enormního počtu podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona a podávání mimořádného opravného prostředku – dovolání. Řešením by bylo zavedení třetí instance, tedy přípuštění stavu, ve kterém by Nejvyšší soud přezkoumával skutkový stav. To se může stát buď zavedením zcela nového opravného prostředku, anebo rozšířením důvodů dovolání.

Proti tomu lze postavit argument, že zavedení třetí instance je zbytečné, jenom odchyluje Nejvyšší soud od jeho hlavního úkolu, tedy posuzování otázek právních a sjednocování judikatury. O časovém prodloužení řízení a zvýšených nákladech ani nehovořím.

Ovšem i když by nebyla zavedena třetí instance, přesto bude fakticky nutné rozhodnout o tom, které zjištění skutkového stavu (soudu prvního stupně nebo soudu druhého stupně) je správné, když obě zjištění by byla procesně rovnocenná.

V literatuře byl publikován názor, že „... nadále bude sílit tlak na to, aby odvolací soudy trestní věci dotahovaly po okresních soudech do konce, a ještě více se uzavře možnost vrácení věci. Všechny tyto návrhy pak směřují k modernějšímu, rychlejšímu a efektivnějšímu trestnímu řízení.“⁹

O sporné výhodě rychlosti, hospodárnosti a efektivitě trestního řízení v souvislosti s rozšířením apelačního principu již byla řeč. Má snad být výrazem „modernosti“ trestního řízení situace popisovaná autorem, totiž že těžiště dokazování a rozhodování nebude na soudech prvního stupně, že odvolací soudy budou „dotahovat“ (tj. dodělávat, předělávat, doplňovat, měnit) skutkový stav a mimo jiné ještě více zkracovat práva obhajoby obviněného?

1.4 Závěr

Domnívám se tedy, po zvážení všech argumentů, že nápravu ve věci urychlení trestního řízení nelze hledat v ještě širším uplatnění již tak dost širokého apelačního principu, ale v tom, že odvolací soud nebude nahrazovat činnost soudu prvního stupně a že dojde ke zlepšení práce soudů prvního stupně při zjišťování skutkového stavu věci a jejím právním posouzením.

⁹ VICHEREK, R. Rozhodování odvolacích soudů v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2. ISSN 12135313, s. 104.

Otázka, který z principů, zda apelační či kasační, je pro náš trestní proces výhodnější, není jednoduchá a nelze na ni jednoznačně odpovědět bez zvážení všech koncepčních souvislostí. Historické právní úpravy jdou, jak jsem uvedl výše, zpravidla „ode zdi ke zdi“.

Jednu věc ale považuji za jistou. Současnou právní úpravu odvolání, pokud jde o uplatnění apelačního principu s prvky kasace, považuji za vyhovující a nevidím důvod její podstatu měnit. V systému dvou instancí není aplikace čistě apelačního ani čistě kasačního způsobu vyřizování opravného prostředku vhodná, a proto se jeví jako nejvhodnější smíšený opravný prostředek s prvky toho i onoho systému.

I při smíšeném uplatnění apelačního a kasačního principu nelze připustit úplnou změnu skutkových zjištění v odvolacím řízení a možnost odvolacího soudu na základě podstatně změněného skutkového stavu rozhodnout. Odvolací soud by měl být tak jako dosud omezen ve vytváření skutkového stavu.

Se shora řečeného vyplývá, že navrhovaná novota odvolacího řízení není promyšlená. Ostatně platí, co napsal již před 40 lety slovenský procesualista profesor Eugen Husár: „Prosazování apelace, respektive další rozšiřování apelačních prvků jsou jen ústupkem před soustavnými nedostatky soudu prvního stupně při zjišťování skutkového stavu. Nápravu je třeba hledat nikoliv ve změně zákona, nikoli v tom, že odvolací soud bude suplovat a nahrazovat činnost prvostupňového soudu, ale ve zlepšení práce prvostupňových soudů.“¹⁰

Podnětů k úpravě odvolání jako řádného opravného prostředku, resp. odvolacího řízení může být dlouhá řada. Namátkou bez ambicí na jejich konečný výčet jmenuji: zavedení tzv. absolutních důvodů kasace do odvolacího řízení, stanovení závazných lhůt pro projednání odvolání, zákonné lhůty pro podání odvolání (jejich zkrácení nebo prodloužení), povinné zastoupení obžalovaného či poškozeného v odvolacím řízení, právo či povinnost obsahově vymezit rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu, uplatnění laického prvku při rozhodování soudu, otázka senátního či samosoudcovského rozhodování a četné další otázky. Další rozšíření apelačního principu v odvolacím řízení však nepovažuji za otázku, která by v této spojitosti měla přijít na pořad dne.

¹⁰ HUSÁR, E. Uplatnenie apelačného a kasačného princípu v trestnom konaní. *Socialistické súdnictvo*, 1983, č. 11. ISSN 0231-7621, s. 12.

PRÁVO NA ODVOLANIE V TRESTNÝCH VECIACH AKO ZÁKLADNÉ ĽUDSKÉ PRÁVO¹

The Right of Appeal in Criminal Matters as a Fundamental Human Right

Jozef Záhora

Výrokom rozsudku o uznaní za vinného z trestného činu sa vážne zasahuje do základných práv a slobôd obžalovaného, predovšetkým jeho osobnej slobody. Preto čl. 2 Protokolu č. 7 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd garantuje právo na odvolanie v trestných veciach, v zmysle ktorého každý, koho súd uzná za vinného z trestného činu, má právo dať preskúmať výrok o vine alebo treste súdom vyššieho stupňa. Autor predstavuje základné východiská uvedeného práva a zameriava sa na aplikáciu citovaného článku Európskym súdom pre ľudské práva a Ústavného súdu Slovenskej republiky a predstavuje relevantnú judikatúru.

Conviction of a criminal offence seriously interferes with the fundamental rights and freedoms of the defendant, especially his right to liberty. Therefore, Art. 2 of Protocol no. 7 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedom guarantees the right of appeal in criminal matters, according to everyone convicted of a criminal offence by a tribunal shall have the right to have his conviction or sentence reviewed by a higher tribunal. The author presents the fundamental basis of this right and focuses on the application of the mentioned article by the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of the Slovak Republic and presents the relevant case law.

1.1 Úvod

V rámci kontinentálnej Európy sa ustálil výklad klasických základných práv, nech sú formulované akokoľvek, v dvoch funkčných polohách.² Prvú funkciu vyžaduje rešpekt verejnej moci k základným právam, t. j. práva pôsobia ako práva negatívne

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-20-0567. This work was supported by the Slovak Research and Development Agency under the contract No. APVV-20-0567.

² Porovnaj ZÁHORA, J. Limity zásahov do práva na súkromie v prípravnom konaní. In: *Trestná politika štátu – história, súčasnosť a perspektívy*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015. ISBN 978-80-815-2390-8, s. 42.

plniace úlohy obrany jednotlivcov pred prílišnými alebo neopodstatnenými vstupmi verejnej moci do slobodného priestoru jednotlivca, ktorý ho autonómne vyplňa svojimi úkonmi ako prejavmi jeho slobodnej vôle. Druhá funkcia základných práv a slobôd je funkcia ochranná. Tá naopak zaväzuje verejnú moc, resp. štát a predovšetkým zákonodarcov a exekutívu k aktívnej činnosti, a to jednak za účelom ochrany základných práv pred možnými zásahmi zo strany tretích (súkromných) osôb, lebo ochranná funkcia základného práva vyžaduje, aby verejná moc vyvinula činnosť, ktorá má vytvoriť podmienky pre realizáciu základných práv.³

Obe zmienené funkcie sú pritom považované za rovnocenné. Preto takmer každý zákon obsahuje určité obmedzenia základných práv a aj preto jeho účelom je rovnako často ochrana iných základných práv alebo ochrana ústavou aprobovaných verejných záujmov. Je úlohou zákonodarcu uviesť obidva konkurujúce si záujmy pokiaľ možno do rovnováhy tak, aby boli obidva v čo najvyššej miere zachované.⁴

Jedným z takýchto práv, ktorých účelom je predovšetkým ochrana záujmov jednotlivca, je aj právo na odvolanie v trestných veciach. Odvolanie v trestných veciach je dôležitou súčasťou výkonu trestného súdnictva.⁵ V súčasnosti takmer každý právny systém v zákonom stanovených prípadoch umožňuje druhostupňovú úroveň preskúmania odsudzujúceho rozsudku.⁶

1.2 Funkcie práva na odvolanie v trestných veciach

Trestné konanie, podobne ako každá kvalifikovaná ľudská činnosť, je spojené s určitým rizikom omylov a chýb. Preto je pochopiteľné, že aj keby normy trestného práva boli akokoľvek dokonalé a orgány činné v trestnom konaní a sudcovia boli akokoľvek profesionálne zdatní, nemožno vylúčiť riziko nesprávnych rozhodnutí, ktoré nezodpovedajú skutkovým okolnostiam prípadu alebo zákonným požiadavkám.

V trestnom konaní sa tiež stretávajú protichodné záujmy strán (na jednej strane orgány činné v trestnom konaní, ktoré majú záujem na zistení trestných činov a spravodlivom potrestaní ich páchatel'ov, resp. poškodený aj na náhrade škody, na strane druhej obžalovaný a jeho obhajca, ktorí majú záujem na tom, aby sa mu nepreukázala vina, resp. aby sa mu uložil nižší trest), ktoré majú rozdielne názory na výklad a použitie príslušných právnych noriem, na správnosť procesného postupu

---

³ Bližšie IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné I. Všeobecná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0332-5, s. 96.

⁴ Porovnaj aj nález pléna Ústavného soudu České republiky zo dňa 8. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.

⁵ Pozri CORNS, Ch. Leave to Appeal in Criminal Cases: The Victorian Model. *Current Issues in Criminal Justice*, 2017, 29, 1. ISSN 1034-5329, s. 39.

⁶ Porovnaj ROBERTSON, C. B. The Right to Appeal. *North Carolina Law Review*, 2013, 91, č. 4. ISSN 0029-2524, s. 1236.

alebo na zákonnosť určitého rozhodnutia. Preto potreba revízie rozhodnutí v trestnom konaní môže byť vyvolaná nielen objektívnou možnosťou výskytu omylov a chýb, ale aj subjektívnym presvedčením tých, ktorých sa rozhodnutie týka.⁷

Podstatou revízie trestných rozhodnutí v rámci trestného konania je ich preskúmavanie z hľadiska zákonnosti a odôvodnenosti ako aj správnosti konania, ktoré predchádzalo vydaniu preskúmaných rozhodnutí. Cieľom opravného konania je tiež zistenie, či o správnosti, zákonnosti a spravodlivosti rozhodnutia nevznikajú dôvodné pochybnosti.⁸

Ako už bolo uvedené, najvšeobecnejšou funkciou práva na odvolanie je náprava chýb v konkrétnom rozhodnutí.⁹ Právo na odvolanie v trestných veciach umožňuje elimináciu nesprávnych rozsudkov tým, že umožňuje, aby sa rozhodnutie preskúmalo v opravnom konaní (spravidla súdom vyššieho stupňa) a v prípade, ak je nesprávne, aby sa zrušilo alebo zmenilo. Preto primárnou funkciou práva na odvolanie je **ochrana pred justičnými omylmi**. Opravné konanie v tomto zmysle sleduje predovšetkým záujem procesných strán, ktorých sa preskúmané rozhodnutie týka, resp. tých osôb, ktoré podali opravný prostriedok.

Náprava chýb ako hlavná funkcia odvolania je doplnená aj jeho ďalšími funkciami. Okrem identifikácie a nápravy justičných omylov, súdy v odvolacom konaní dohliadajú aj na rozhodovaciu činnosť nižších súdov súdy zvyšujú konzistentnosť právnych zásad uplatniteľných na trestné konanie pri vynášaní trestných rozsudkov, zvyšujú efektívnosť súdov, vykladajú právo a vo všeobecnosti slúžia na zvýšenie dôvery verejnosti vo výkon spravodlivosti.¹⁰

Z uvedeného vyplýva, že ďalšou funkciou práva na odvolanie je udržiavať **konzistentnosť súdneho rozhodovania**.¹¹ Odvolacie súdy realizáciu tejto funkcie dosahujú prostredníctvom dvoch prepojených mechanizmov. Predovšetkým preskúmajú aplikáciu zákona v konkrétnych prípadoch a takéto preverovanie umožňuje rozbor rozhodovacej praxe súdov, zovšeobecnenie zistených poznatkov a zjednotenie výkladu a aplikácie zákona. Tým vytvárajú judikatúru, ktorou sa zjednocuje a usmerňuje výklad a aplikácia právnych predpisov. Okrem toho, existencia tohto práva zabezpečuje lepšie rozhodovanie v súdnom konaní, nakoľko si sudcovia uvedomujú, že ich rozhodnutie môže byť napadnuté opravným prostriedkom

⁷ Pozri IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0334-9, s. 202.

⁸ Bližšie ŠIMOVČEK, I. Medzinárodné a európske dimenzie revízie trestných rozhodnutí. In: *Medzinárodné trestné právo a jeho vplyv na právny poriadok SR: zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v rámci projektu VEGA č. 1/0051/11 v Trnave dňa 13. novembra 2014*. Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku, 2014. ISBN 978-83-7490-793-4, s. 8.

⁹ Bližšie MARSHALL, P. D. A Comparative Analysis of the Right To Appeal. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 2011, 22, č. 1. ISSN 1053-6736, s. 2.

¹⁰ Porovnaj CORNS, Ch. Leave to Appeal in Criminal Cases: The Victorian Model. *Current Issues in Criminal Justice*, 29, 2017, 1. ISSN 1034-5329, s. 39.

¹¹ Rovnako MARSHALL, P. D. A Comparative Analysis of the Right To Appeal. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 2011, 22, č. 1. ISSN 1053-6736, s. 3.

a preskúmané súdom vyššieho stupňa. Je to jedným zo spôsobov, akým sudcovia nesú zodpovednosť za svoju rozhodovaciu činnosť.

Právo na odvolanie plní rovnako aj **inštitucionálnu funkciu**. Vyjadruje legitimitu systému trestného súdnictva ako celku. Poskytuje záruky zákonnosti a spravodlivosti rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní a súdu. Dôvera verejnosti vo výkon spravodlivosti sa zvyšuje, keď nedochádza k justičným omylom a keď súde vykonávajú rozhodovaciu činnosť dôsledne a spravodlivo.

Napokon odvolania napomáhajú vyriešiť aj **právne otázky**. Poskytujú odborné fórum na zabezpečenie správneho výkladu, uplatňovania a rozvoja trestného práva. Veď práve v odvolacom konaní bol vypracovaný obsah práv obžalovaných a práva na obhajobu, správne uplatňovanie pravidiel dokazovania a výklad hmotnoprávných problémov uplatňovania trestnej zodpovednosti.¹² Preto je právo na opravný prostriedok v trestných veciach jedným zo základných atribútov právneho štátu.¹³

1.3 Medzinárodné garancie

Právo na odvolanie v trestných veciach patrí do historickej kategórie, z toho dôvodu možno vyvodit' záver, že toto právo ako také v určitých obdobiach existuje od vzniku trestného súdnictva.¹⁴ Odvolanie bolo už súčasťou rímskeho práva. V trestnom práve malo formu konania známeho ako „*provocatio*“.¹⁵ Prostredníctvom *provocatio ad populum*, rímsky občan, ktorý bol odsúdený na smrť, mohol predložit' rozsudok na preskúmanie pred ľudovým súdom.¹⁶ *Lex Iulia de vi publica et privata*, datovaný od cisára Augusta, kodifikoval právo občanov odvolať sa priamo k cisárovi. Uvedené právo chránilo rímskeho občana, ktorý sa dovoľával práva *provocatio* proti súhrnnému trestu, proti poprave alebo súdnemu konaniu bez procesu a proti uväzneniu.¹⁷

V dvadsiatom storočí dochádza k internacionalizácii ľudských práv. Po skončení druhej svetovej vojny sa dosiahol výraznejší pokrok v kodifikácii ľudských

¹² Ibid., s. 4.

¹³ Pozri IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0334-9, s. 205.

¹⁴ Bližšie BYTYQI, V. The Right to Appeal as a Fundamental Right under International Acts and Jurisprudence, with Special Emphasis on Criminal Procedure. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*, 2017, 13, č. 1. ISSN 1844-8062, s. 131.

¹⁵ Podľa GOULKA, J. E. The First Constitutional Right to Criminal Appeal: Louisiana's Constitution of 1845 and the Clash of the Common Law and Natural Law Traditions. *Tulane European and Civil Law Forum*, 2012, 17. ISSN 2577-9265, s. 151.

¹⁶ Pozri ŽIVANOVIČS, K. The possibility of limiting the exercise of the right to appeal in criminal matters according to the European convention on human rights. *Strani pravni život*, 66, 2022, 4. ISSN 0039-2138, s. 492.

¹⁷ Bližšie ČUNDERLÍK ČERBOVÁ, V. Rímske právo a sväté písmo – procesy so sv. Pavlom a aplikácia rímskeho práva. *Acta historico-iuridica Pilsnensia 2017/2: rímské právo a kresťanství*. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-712-2, s. 55.

práv a mechanizmu ich ochrany.¹⁸ Dňa 10. decembra 1948 prijalo Valné zhromaždenie Organizácie spojených národov **Všeobecnú deklaráciu ľudských práv** ako rezolúciu 217(III). Za jej prijatie hlasovalo 48 štátov. Československá republika sa spoločne aj s ďalšími štátmi takzvaného „socialistického bloku“ hlasovania zdržala. Deklarácia obsahovala výpočet základných práv a slobôd. Všeobecné právo na účinný prostriedok nápravy bol obsiahnutý v čl. 8 nasledovne „Každý má právo na účinný prostriedok nápravy zo strany príslušných vnútroštátnych súdov proti činom porušujúcim základné práva, ktoré mu priznáva ústava alebo zákon.“

Dňa 19. decembra 1966 bol v New Yorku prijatý **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach**¹⁹ (ďalej len „Pakt“). Právo na odvolanie v trestných veciach bolo zakotvené v čl. 14 ods. 5 Paktu nasledovne: „Každý, komu sa dokázalo, že sa dopustil trestného činu, má právo, aby dôkazy a rozsudok preskúmal vyšší súd.“ Za zmienku stojí, že slovenský preklad citovaného článku nie je správne vykonaný. Okrem toho, že v texte je „preklep“ – „trestného čomu“, správne má byť „trestného činu“, v anglickom origináli sa uvádza „*Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.*“ Určité nezrovnalosti sú napr. v preklade slova „*conviction*“ – preklad „dôkazy“ – správne má byť „odsúdenie“ resp. „uznanie viny“, alebo „*sentence*“ – preklad „rozsudok“ – správne má byť „trest“. Navyiac, v slovenskom preklade na konci vety chýba slovné spojenie „*according to law*“, t. j. v súlade so zákonom. Obdobne je to aj v českej verzii prekladu.²⁰

Proces dopĺňania uvedeného práva do Paktu bol tiež zaujímavý. Pôvodný návrh Paktu neobsahoval tento článok, bol navrhnutý relatívne neskoro, až v procese schvaľovania. V čase dopĺňania sa predmetné ustanovenie vnímalo predovšetkým ako mechanizmus na preskúmanie, či bolo rešpektované právo na spravodlivý proces. Pôvodný predkladateľ tohto článku, izraelský delegát pán Baror, nemal na mysli konkrétny opravný prostriedok, ako napríklad odvolanie, na ktorom by sa mohli predložiť nové dôkazy. Skôr predpokladal všeobecnejšie právo na preskúmanie súdneho rozhodnutia.²¹

Bývalá Komisia OSN pre ľudské práva²² uviedla, že zmluvné strany majú značnú voľnosť pri určení „spôsobov“, ktorými zabezpečujú garancie uvedené v citovanom článku Paktu. V prípade *Sanchez proti Španielsku*²³ Komisia poukazuje na to,

¹⁸ Porovnaj STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Človek a jeho práva. Medzinárodná úprava ochrany ľudských práv*. Bratislava: JUGA, 1994. ISBN 80-85506-30-0, s. 15 a nasl.

¹⁹ Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 120/1976 Zb. o Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach a Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

²⁰ Každý, komu bylo dokázáno, že se dopustil trestného činu, má právo, aby důkazy a rozsudek byly přezkoumány vyšším soudem.

²¹ Bližšie MARSHALL, P. D. A Comparative Analysis of the Right To Appeal. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 2011, 22, č. 1. ISSN 1053-6736, s. 17.

²² Na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN č. 60/251 zo dňa 15. 3. 2006, bola Komisia OSN pre ľudské práva nahradená Radou OSN pre ľudské práva.

²³ International covenant on civil and political rights, Communication No. 1332/2004, 31. 10. 2006, s. 6.

že slovné spojenie „v súlade so zákonom“ nemá za cieľ ponechať samotnú existenciu práva na preskúmanie na uvážení zmluvných štátov. Naopak, to, čo treba chápať pod uvedeným pojmom sú spôsoby, akými sa má vykonať preskúmanie súdom vyššieho stupňa. Článok 14 ods. 5 Paktu nielenže zaručuje, že rozsudok bude predložený vyššiemu súdu, ale aj to, že rozsudok sa podrobí druhému preskúmaniu. Hoci osoba oslobodená v prvostupňovom konaní môže byť odsúdená na základe odvolania vyšším súdom, táto okolnosť sama o sebe nemôže porušiť právo obžalovaného na preskúmanie jeho odsúdenia a trestu súdom vyššieho stupňa. Hlavná črta práva v zmysle čl. 14 ods. 5 Paktu sa týka **povahy preskúmania**. Komisia zdôrazňuje, že bez ohľadu na názov predmetného opravného prostriedku musí spĺňať požiadavky, ktoré stanovuje Pakt.²⁴ Následne opakovane zdôrazňovala, že aj keď systém odvolania nemusí byť automatický, právo odvolať sa v zmysle článku 14 ods. 5 Paktu ukladá zmluvným štátom povinnosť opätovne preskúmať rozsudok o vine a to tak z hľadiska dostatočnosti dôkazov, ako aj zákonnosti rozhodnutia.²⁵

Možno konštatovať, že citovaný článok Paktu jednoznačne zaručuje právo na revíziu súdneho rozhodnutia cestou využitia odvolania ako opravného prostriedku. Pod odvolaním sa tu rozumejú aj iné opravné prostriedky proti rozhodnutiu o vine a treste, akými môžu byť dovolanie, kasačná sťažnosť, sťažnosť pre porušenie zákona a pod.²⁶

Právo na odvolanie v konaní pred Medzinárodným trestným súdom je upravené v čl. 81 a nasl. **Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu**.²⁷

Osobitná úprava práva na odvolanie v trestných veciach je osobitne upravené aj v niektorých „regionálnych“ systémoch ochrany ľudských práv. **Americký dohovor o ľudských právach**²⁸ predmetné právo upravuje v čl. 8 ods. 2 písm. h) nasledovne: „Počas konania má každá osoba s plnou rovnosťou nárok na tieto minimálne záruky: [...] h. Právo odvolať sa proti rozsudku na súde vyššieho stupňa.“

Podobne aj **Africká charta ľudských práv a práv národov**²⁹ toto právo garantuje v čl. 7 ods. 1 písm. a) „Každý jednotlivec má právo na predjednanie svojej veci. To zahŕňa: a) právo odvolať sa na príslušné vnútroštátne orgány proti činom porušujúcim jeho základné práva, ako sú uznané a zaručené platnými dohovormi, zákonmi, inými právnymi predpismi a zvyklosťami“.

V úniynom systéme ochrany ľudských práv je toto právo upravené v čl. 47 **Charty základných práv Európskej únie**³⁰ (ďalej len „Charta“) „Každý, koho

²⁴ Gomez Vazquez v. Spain, Comm. 701/1996, U.N. Doc. A/55/40, Vol. II, at 102 (HRC 2000).

²⁵ Bandajevsky v. Belarus, Comm. 1100/2002, U.N. Doc. A/61/40, Vol. II, at 163 (HRC 2006).

²⁶ Bližšie ŠIMOVČEK, I. Medzinárodné a európske dimenzie revízie trestných rozhodnutí. *Medzinárodné trestné právo a jeho vplyv na právny poriadok SR: zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v rámci projektu VEGA č. 1/0051/11 v Trnave dňa 13. novembra 2014*. Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku, 2014. ISBN 978-83-7490-793-4, s. 9.

²⁷ Oznamenie MZV SR č. 333/2002 Z. z.

²⁸ American Convention on Human Rights. Prijata na Inter-American Specialized Conference on Human Rights, San José, Costa Rica, 22. 11. 1969.

²⁹ African Charter on Human and Peoples' Rights. Platnosť od 27. 6. 1981, účinnosť od 21. 10. 1986.

³⁰ Ú. v. EÚ C 202, 7. 6. 2016, s. 389–405.

práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v tomto článku právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.“ Ustanovenia Charty sú pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie (čl. 51 Charty). Charta zaväzuje predovšetkým únieové orgány a následne pri priamej či nepriamej aplikácii únieového práva aj orgány členských štátov. Práva a slobody upravené v Charte majú vo vzťahu k členským štátom akcesorickú povahu. Z toho vyplýva, že Charta sama o sebe nemôže zakladať nové právomoci a rozširovať pôsobnosť práva Únie nad rámec právomoci zverených Únii členskými štátmi.³¹ Slovné spojenie „každý“ v prvom odseku článku 47 Charty špecifikuje jurisdikciu, rozsah pôsobnosti tohto článku, a toto právo je zaručené každému v rámci jurisdikcie členského štátu Európskej únie v súlade s právom na rovnosť pred zákonom. Právo na opravný prostriedok zaručené týmto článkom sa uplatňuje vo vzťahu k právam a slobodám zaručeným právom Únie.³²

Európskym štandardom ochrany ľudských práv je **Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd**³³ (ďalej len „Dohovor“). Právo na odvolanie v trestných veciach je zakotvené v čl. 2 **Protokolu č. 7** tohto dohovoru³⁴ (ďalej len „Protokol“).

1.4 Základné východiská a rozhodovacia činnosť vo vzťahu k čl. 2 Protokolu

Vzhľadom na to, že európskym štandardom ochrany ľudských práv je práve Dohovor, v nasledujúcom texte upriamime pozornosť na základné východiská čl. 2 Protokolu č. 7 k tomuto Dohovoru a rozhodovaciu činnosť či už Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), či Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd SR“).

Z hľadiska historického prístupu je potrebné uviesť, že pôvodný text Dohovoru neobsahoval explicitné vyjadrenia práva na odvolanie v trestných veciach,³⁵ ESLP ho spočiatku odvodzoval predovšetkým od čl. 6 Dohovoru, ktorý upravoval právo na spravodlivý proces. Jedným z takýchto rozhodnutí je aj prípad *Delcourt proti*

³¹ Bližšie SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. et al. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-8-07400-339-4, s. 40 a nasl.

³² Bližšie PEERS, S., HERVEY, T., KENNER, J., WARD, A. (eds). *The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary*. Oxford: Hart Publishing 2021. ISBN 978-1-50993-347-1, s. 1245 a nasl.

³³ Oznámenie FMZV č. 209/1992 Zb.

³⁴ Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 117).

³⁵ Bližšie ŠIMOVČEK, I. Medzinárodné a európske dimenzie revízie trestných rozhodnutí. *Medzinárodné trestné právo a jeho vplyv na právny poriadok SR: zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v rámci projektu VEGA č. 1/0051/11 v Trnave dňa 13. novembra 2014*. Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku, 2014. ISBN 978-83-7490-793-4, s. 9.

Belgicku.³⁶ V citovanom rozhodnutí Komisia³⁷ konštatovala, že článok 6 ods. 1 Dohovoru síce nenúti zmluvné štáty vytvoriť odvolacie alebo kasačné sudy, ale ak sú takéto sudy v štáte vytvorené, tak štáty musia garantovať v ich konaniach základné záruky v zmysle čl. 6 Dohovoru. Komisia sa domnieva, že uvedené záruky sa naďalej vzťahujú aj na odvolacie konanie, keďže toto konanie je súčasťou celého konania, ktoré determinuje trestné obvinenie.³⁸

Explicitné zakotvenie práva na odvolanie v trestných veciach bolo do Dohovoru realizované citovaným Protokolom č. 7. Podľa dôvodovej správy³⁹ hlavným dôvodom na prijatie Protokolu bola skutočnosť, že v roku 1966 bol v rámci OSN prijatý vyššie citovaný Pakt, ktorý explicitne garantoval právo na odvolanie v trestných veciach. V októbri 1967 Výbor ministrov Rady Európy skonštatoval, že môžu vzniknúť problémy v dôsledku koexistencie Dohovoru Rady Európy a Paktu Organizácie Spojených národov, a poveril výbor expertov na ľudské práva, aby tieto problémy preskúmali. V roku 1969 výbor expertov predložil správu o rozdieloch medzi právami zaručenými Dohovorom a právami, na ktoré sa vzťahuje Pakt o občianskych a politických právach. Vo svojom odporúčaní 791 (1976) o ochrane ľudských práv v Európe, Parlamentné zhromaždenie Rady Európy odporučilo, aby sa Výbor ministrov pokúsil inkorporovať čo najviac hmotnoprávných ustanovení Paktu o občianskych a politických právach do Dohovoru. Keď riadiaci výbor pre ľudské práva dokončil návrh Protokolu, postúpil ho Výboru ministrov Rady Európy, ktorý s konečnou platnosťou prijal text na 374. zasadnutí zástupcov ministrov a otvoril ho na podpis členským štátom Rady Európy 22. novembra 1984.

Právna úprava obsiahnutá v čl. 2 Protokolu je v nasledovnom znení „1. Každý, koho súd uzná za vinného z trestného činu, má právo dať preskúmať výrok o vine alebo treste súdom vyššieho stupňa. Výkon tohto práva, včítane dôvodov, pre ktoré sa môže vykonať, ustanovuje zákon. 2. Z tohto práva sú prípustné výnimky v prípade menej závažných trestných činov, ktoré ako také kvalifikuje zákon, alebo ak príslušnú osobu súdil v prvom stupni najvyšší súd alebo bola uznaná za vinnú a odsúdená na základe odvolania proti oslobodzujúcemu rozsudku.“

Podľa citovanej dôvodovej správy sa uznáva právo každého, kto bol súdom odsúdený za trestný čin, požiadať o preskúmanie jeho odsúdenia alebo trestu vyšším súdom. Nevyžaduje, aby v každom prípade mal nárok na preskúmanie svojho odsúdenia aj trestu. Napríklad, ak odsúdená osoba priznala vinu k predmetnému trestnému činu, právo na odvolanie môže byť obmedzené iba na preskúmanie jej trestu. To, že citovaný článok Protokolu pripúšťa výnimky v prípade vnútroštátnej

³⁶ Rozhodnutie ESEP zo dňa 17. 1. 1970 vo veci Case of Delcourt v. Belgium, sťažnosť č. 2689/65.

³⁷ Európska komisia pre ľudské práva pôsobila do roku 1999. Sťažnosti sa vtedy nepodávali priamo ESEP, ale Komisii, ktorá ich predbežne posudzovala. Ak vec neodmietla, tak ju predložila na záväzné rozhodnutie ESEP. Tento dvojstupňový mechanizmus bol nadobudnutím účinnosti Protokolu č. 11 k Dohovoru zrušený k 1. 11. 1998.

³⁸ Rozhodnutie ESEP zo dňa 11. 12. 1986 vo veci Ross v. United Kingdom, sťažnosť č. 11396/85.

³⁹ Explanatory Report to the Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Strasbourg, 22. XI. 1984, s. 1.

úpravy revízneho konania je podrobované kritike odborníkov, ktorí konštatujú, že úroveň garancie práva na odvolanie zo strany Protokolu vôbec nedosahuje úrovne garancie v Pakte. Rozdielny prístup v medzinárodných garanciách možno vidieť aj v rozsahu výrokov rozhodnutia v trestnom konaní, ktoré možno napadnúť opravným prostriedkom. Čl. 2 Protokolu č. 7 umožňuje podať odvolanie buď len proti výroku o vine, alebo len proti výroku o treste, na rozdiel od Paktu, kde odvolanie musí zahŕňať obidva výroky.⁴⁰

Odsek 2 cit. článku pripúšťa tri výnimky z tohto práva na preskúmanie súdom vyššieho stupňa:

- za trestné činy **menej závažného charakteru**, ktoré ako také kvalifikuje zákon;
- v prípadoch, v ktorých bola dotknutá osoba odsúdená v **prvom stupni najvyšším súdom**;
- ak bola dotknutá osoba odsúdená na základe **odvolania proti oslobodzujúcemu rozsudku**.

1.4.1 Rozhodovacia činnosť ESĽP

Pojem „odvolanie“, podobne ako iné pojmy v Dohovore, má autonómny význam, a preto sa má vo všeobecnosti vykladať ako prostriedok nápravy proti súdnemu rozhodnutiu a nemusí sa nevyhnutne stotožňovať len s opravnými prostriedkami, ktoré vnútroštátny právny poriadok nazýva opravnými prostriedkami.⁴¹

ESĽP viac krát zdôraznil, že zmluvné štáty disponujú v zásade so širokou mierou voľnej úvahy na určenie toho, ako sa má právo zaručené článkom 2 Protokolu vykonávať. Preskúmanie odsudzujúceho rozsudku súdom vyššieho stupňa sa teda môže týkať tak skutkových, ako aj právnych otázok alebo sa môže obmedziť len na právne otázky. Prípadné obmedzenia práva na preskúmanie uvedené v tomto článku, obsiahnuté vo vnútroštátnej právnej úprave, však musia analogicky s právom na prístup k súdu zakotveným v článku 6 ods. 1 Dohovoru sledovať legitímny cieľ a nesmú zasahovať do samotnej podstaty tohto práva.⁴² ESĽP však pripomína, že ani článok 6 Dohovoru, ani článok 13 Dohovoru ako také nezaručujú právo na odvolanie alebo právo na preskúmanie rozhodnutia druhostupňovým súdom.⁴³

Pojem „trestný čin“ v prvom odseku článku 2 Protokolu zodpovedá pojmu „trestné obvinenie“ v zmysle článku 6 ods. 1 Dohovoru.⁴⁴ Uplatniteľnosť tohto slovného spojenia treba posudzovať na základe troch kritérií, ktoré sa bežne označujú ako

⁴⁰ Bližšie ŠIMOVČEK, I., JALČ, A., SZABOVÁ, E. *Revízia rozhodnutí v trestnom konaní*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-103-8, s. 239 a nasl.

⁴¹ Bližšie KMEC, J., KOSÁŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3, s. 1397 a nasl.

⁴² Rozhodnutie ESĽP zo dňa 13. 2. 2001 vo veci Krombach v. France, sťažnosť č. 29731/96, § 96.

⁴³ Rozhodnutie ESĽP zo dňa 1. 9. 2015 vo veci Dorado Baúlde v. Spain, sťažnosť č. 23486/12, § 18.

⁴⁴ Rozhodnutie ESĽP zo dňa 6. 9. 2005 vo veci Gurepka v. Ukraine, sťažnosť č. 61406/00, § 55.

„Engelove kritériá“,⁴⁵ ktorými sú: a) klasifikácia činu podľa vnútroštátneho práva, b) povaha deliktu a c) stupeň prísnosti trestu, ktorý sa za delikt ukladá.⁴⁶ Argumenty, že spáchanie skutku nie je trestané odňatím slobody a nie je zapísané v registri trestov, nie sú rozhodujúce pre kvalifikáciu skutku na účely použiteľnosti uvedeného článku.⁴⁷

Vzhľadom na cieľ článku 2 Protokolu a povahu záruk, ktoré tento článok stanovuje, ESEP je presvedčený, že čin, za ktorý zákon stanovuje trest odňatia slobody ako hlavný trest, nemožno kvalifikovať ako „menej závažný“ v zmysle druhého odseku tohto článku.⁴⁸ V inom prípade sa ESEP domnieva, že trest odňatia slobody v trvaní 15 dní je dostatočne prísny, a preto nemôže byť považovaný za menej závažný trestný čin v zmysle článku 2 ods. 2 Protokolu.⁴⁹

Na druhej strane ESEP konštatoval, že trestný čin týkajúci sa drobnej krádeže, za ktorý nemožno uložiť trest odňatia slobody, je menej závažnej povahy, na ktorý sa vzťahujú výnimky povolené druhým odsekom čl. 2 Protokolu.⁵⁰ Neexistencia možnosti uloženia trestu odňatia slobody, hoci je dôležitým faktorom pre posúdenie menej závažnej povahy trestného činu, však sama o sebe nie je rozhodujúca. Pri tomto posúdení musí súd zohľadniť osobitné okolnosti veci, ktorú prejednáva, najmä či je pravdepodobné, že trest odňatia slobody bude skutočne vykonaný. Musí preto brať ohľad na právny rámec výkonu trestu odňatia slobody pri nezaplatení pokuty.⁵¹ Súd už uviedol, že relatívne nízky trest, ktorý za uvedené konanie možno uložiť, nemôže zbaviť čin jeho prirodzenej trestnej povahy.⁵²

Osobitne ESEP posudzoval právo na odvolanie vo vzťahu k **dohode o vine a treste**. Súd sa domnieva, že je normálne, že rozsah výkonu práva na preskúmanie odvolania je užší, pokiaľ ide o odsúdenie založené na dohode o vine a treste, ktoré predstavuje vzdanie sa práva na preskúmanie trestnej veci oproti odsúdeniu založenom na riadnom trestnom konaní. V tejto súvislosti opakuje, že zmluvné štáty majú podľa článku 2 Protokolu široký priestor na voľnú úvahu. Súd zastáva názor, že prijatím dohody o vine a treste sa sťažovateľ vzdal práva na riadny proces a vzdal sa práva na riadne odvolanie. Tento konkrétny právny dôsledok dohody o vine a treste jasne vyplýval z vnútroštátnej právnej úpravy a bolo mu alebo malo byť vysvetlené jeho právnikmi. Súd sa domnieva, že vzdanie sa práva na riadny opravný prostriedok nepredstavovalo svojvoľné obmedzenie, ktoré by

⁴⁵ Rozhodnutie ESEP zo dňa 8. 6. 1976 vo veci Engel and others v. Nederland, sťažnosti č. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, § 82.

⁴⁶ Bližšie L'ALÍK, T. Právo na spravodlivý súdny proces a zásada ne bis in idem podľa Dohovoru a správne trestanie. *Justičná revue*, 2015 č. 12. ISSN 1335-6461, s. 1381.

⁴⁷ Rozhodnutie ESEP zo dňa 2. 9. 1998 vo veci Kadubec v. Slovakia, sťažnosť č. 27061/95, § 52.

⁴⁸ Rozhodnutie ESEP zo dňa 31. 7. 2007 vo veci Zaicevs v. Latvia, sťažnosť č. 65022/01, § 55.

⁴⁹ Rozhodnutie ESEP zo dňa 15. 11. 2007 vo veci Galstyan v. Armenia, sťažnosť č. 26986/03, § 125.

⁵⁰ Rozhodnutie ESEP zo dňa 9. 6. 2011 vo veci Luchaninova v. Ukraine, sťažnosť č. 16347/02, § 72.

⁵¹ Rozhodnutie ESEP zo dňa 26. 10. 2021 vo veci Kindlhofer v. Austria, sťažnosť č. 20962/15, § 42.

⁵² Rozhodnutie ESEP zo dňa 30. 6. 2020 vo veci Saquetti Iglesias v. Spain, sťažnosť č. 50514/13, § 36.

bolo v rozpore s analogickou požiadavkou primeranosti obsiahnutou v článku 2 Protokolu.⁵³

V inom prípade, ktorý sa rovnako týkal následkov „odklonu“ v trestnom konaní a spočívajúceho v tom, že obvinený sťažovateľ sa priznal k spáchaniu skutku, následkom čoho konajúci súd rozhodol, že nebolo potrebné vykonávať dokazovanie týkajúce sa okolností spáchania skutku, lebo neboli sporné. Po vynesení odsudzujúceho rozsudku sa sťažovateľ odvolal, pričom namietal nesprávnu právnu kvalifikáciu trestného činu (domáhal sa menej závažnej právnej kvalifikácie). Odvolacie súdy procesne odmietli odvolania sťažovateľa z dôvodu, že po priznaní sa k skutku a následnom aktivovaní „odklonu“ stratil právo podať odvolanie. EŠLP pri posudzovaní veci skonštatoval, že došlo k porušeniu čl. 2 Protokolu, lebo odvolacie súdy v danom prípade rozhodli v rozpore s relevantnými ustanoveniami vnútroštátneho práva a vnútroštátnou judikatúrou, podľa ktorých pri takomto type „odklonu“ v trestnom konaní odsúdený stráca právo podať odvolanie len vo vzťahu ku skutkovým okolnostiam prípadu. Hoci sťažovateľovo priznanie mohlo mať za následok vzdanie sa niektorých procesných práv, toto **nezahrňalo právo** podať odvolanie pre nesprávne právne posúdenie skutku – čo bol práve dôvod odvolania sťažovateľa.⁵⁴

1.4.2 Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu SR

Podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu SR mimoriadne opravné prostriedky, ktoré sťažovateľ nemôže uplatniť osobne (takým je nepochybne aj dovolanie podľa § 368 a nasl. Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z.), nemožno považovať za účinné právne prostriedky nápravy, ktoré sú mu priamo dostupné (napr. II. ÚS 357/06, IV. ÚS 323/07). Ústavný súd SR vo svojej rozhodovacej činnosti zdôrazňuje, že právo na dovolanie, resp. **mimoriadny opravný prostriedok**, nie je ústavne zaručené. V Ústave Slovenskej republiky⁵⁵ (ďalej len „Ústava SR“), Listine základných práv a slobôd⁵⁶ a medzinárodných zmluvách o ľudských právach a základných slobodách, podľa predchádzajúceho čl. 11 (teraz čl. 7 ods. 4) Ústavy SR, žiadne také procesné oprávnenie zakotvené nie je. V čl. 2 Protokolu je zakotvené len právo na odvolanie v niektorých trestných veciach. Právo na dovolanie ako na mimoriadny opravný prostriedok ide teda nad rámec ústavne zaručených procesných oprávnení.⁵⁷

⁵³ Rozhodnutie EŠLP zo dňa 29. 4. 2014 vo veci Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia, sťažnosť č. 9043/05, § 96.

⁵⁴ Rozhodnutie EŠLP zo dňa 25. 7. 2017 vo veci Rostovtsev v. Ukraine, sťažnosť č. 2728/16, § 30 a nasl.

⁵⁵ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. V znení neskorších predpisov.

⁵⁶ Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhrromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

⁵⁷ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 4. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 186/08.

Podnet na podanie dovolania podľa § 369 ods. 1 Trestného poriadku nie je riadnym ani mimoriadnym opravným prostriedkom a z hľadiska trestného procesného práva ho možno považovať iba za informáciu ministrovi spravodlivosti ako oprávnenému na jeho podanie, ktorá bez ďalšieho nezakladá zákonom ustanovené právne dôsledky. Ustanovenie § 369 ods. 1 Trestného poriadku neukladá povinnosť (nevzniká právny nárok) vyhovieť podnetu. Je na úvahe ministra spravodlivosti posúdiť a rozhodnúť, či podá, alebo nepodá dovolanie (táto úvaha je vylúčená iba v prípade, ak zistí, že zákonné podmienky na podanie dovolania sú splnené). V nadväznosti na uvedené je potrebné doplniť, že úvaha, či sú splnené zákonné podmienky na podanie dovolania vrátane posúdenia okruhu oprávnených osôb na podanie podnetu, patrí do kompetencie ministra spravodlivosti, nie osoby, ktorá podala podnet, ani osoby, v prospech ktorej bol podnet podaný. V závere Ústavný súd SR k námietke sťažovateľa dodáva, že prístup k súdnej ochrane (a inej právnej ochrane) podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR nie je neobmedzený, domáhať sa ho možno len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (čl. 51 ods. 1 Ústavy SR). Podmienky prístupu k súdnej ochrane práv sú limitované aj prostredníctvom určenia oprávnených osôb na podávanie návrhov a opravných prostriedkov. Osobitná úprava podľa Trestného poriadku umožňuje v presne určených a v zásade výnimočných prípadoch podať dovolanie ministrovi spravodlivosti, pričom podmienkou podania dovolania je podnet oprávnenej osoby. Zákon neupravuje, kto je oprávnenou osobou, ale negatívnym vymedzením určuje, kto nie je oprávnenou osobou na podanie podnetu, čo však neznamená, že vychádza z neohraničenej množiny osôb, ako si to vykladá sťažovateľ. Rozširovanie tohto okruhu smerujúce k obdobe verejnej žaloby (*actio popularis*), ktorá by umožnila komukoľvek podať podnet na podanie dovolania ministrovi spravodlivosti, nemá oporu v právnom poriadku.⁵⁸ Ústavný súd SR tiež poukazuje na to, že ministerstvo napadnutým upovedomením, resp. svojím postupom, ktorý mu predchádzal, sťažovateľom neodoprelo spravodlivosť, a skutočnosť, že ich názor sa s právnym názorom ministerstva nestotožňuje, nepostačuje sama o sebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého upovedomenia, resp. postupu, ktorý mu predchádzal.⁵⁹

K podobným záverom dospel Ústavný súd SR aj v ďalšom prípade⁶⁰ a uviedol, že sťažovateľ (nevlastný otec odsúdeného) nie je osobou oprávnenou na podanie podnetu ministrovi spravodlivosti na podanie dovolania, a preto ministerstvo odložením jeho podnetu nemohlo spôsobiť namietané porušenie ním označených práv. Sťažovatelia (v danej veci ako podnecovatelia) mali právo len na to, aby sa ministerstvo ich podnetom zaoberalo, náležite sa s ním vysporiadalo a o spôsobe jeho vybavenia ich vyrozumelo, k čomu v tejto veci došlo spôsobom, ktorý nemožno označiť za arbitrárny alebo ústavne neakceptovateľný.

⁵⁸ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 6. 11. 2014, sp. zn. II. ÚS 769/2014-17.

⁵⁹ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 24. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 193/2016.

⁶⁰ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 15. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 485/2016.

Zaujímavým rozhodnutím je nález,⁶¹ v ktorom sa Ústavný súd SR zaoberal výkladom príslušných ustanovení Trestného poriadku ohľadom kompetencie ministra spravodlivosti podať dovolanie. V predmetom náleze Ústavný súd SR zdôraznil, že v záujme dodržania a ochrany základných práv je potrebné v niektorých prípadoch upustiť od doslovného jazykového alebo formalistického výkladu a zvoliť výklad zaručujúci ochranu základných práv. Viazanosť orgánov verejnej moci zákonom v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy SR totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení, pretože limitácia orgánov verejnej moci zákonom nepredstavuje iba viazanosť orgánov verejnej moci textom, ale aj zmyslom a účelom zákona. Sťažovateľom prezentované tvrdenie o existencii vady spočívajúcej v nezákonnom zložení súdu v jeho trestnej veci, potenciálne prezentujúcej porušenie ústavou garantovaného základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 Ústavy SR) predstavujúceho jeden zo základných pilierov spravodlivého procesu, ministerstvo *apriori* bez preskúmania opodstatnenosti tvrdení sťažovateľa odmietlo a súdnu ochranu označenej ťažiskovej záruke regulárneho procesu tak sťažovateľovi odoprelo. Vzhľadom na uvedené kvalifikuje Ústavný súd SR ministerstvom prezentovanú interpretáciu dotknutých ustanovení Trestného poriadku ako ústavne neudržateľnú. Ministerstvo podnetu sťažovateľa totižto nevyhovelo bez toho, aby vyriešilo primárnu otázku reflektujúcu na komplementárnu časť zmienenej judikatúry Ústavného súdu SR, ktorá vylučuje spomínanú „voľnú“ úvahu ministra spravodlivosti o podaní, resp. nepodaní dovolania práve v prípade zistenia, že sú splnené zákonné podmienky na podanie dovolania (II. ÚS 42/01, I. ÚS 67/02, III. ÚS 11/04).

Vo vzťahu k právu na prieskum dôkazov a rozsudku súdom vyššieho stupňa podľa čl. 14 ods. 5 Paktu (ktoré sťažovateľ akcentuje ako právo na odvolanie v jeho trestnej veci) je potrebné zdôrazniť, že toto právo má ten („každý“), komu sa dokázalo, že sa dopustil trestného činu, pričom takto zamerané dokazovanie je predmetom kontradiktórneho súdneho konania. Uvedené sa teda **netýka osoby**, ktorá sa dobrovoľne vzdala práva na také konanie uzavretím dohody o vine a treste (absolvovať proces spojený s dokazovaním viny je právom, nie je povinnosťou obvineného, resp. obžalovaného). V takom prípade nejde o situáciu predpokladanú dotknutým ustanovením paktu, čo dostatočne reflektuje aj úprava Trestného poriadku.⁶²

Pôsobnosť čl. 6 Dohovoru zásadne nepresahuje okamih konečného, právoplatného rozhodnutia o vine a treste. Nevzťahuje sa teda na konanie o povolení **obnovy konania**, ktorého predmetom tieto otázky (vina a trest) nie sú.⁶³

Ústavný súd SR poznamenáva, že ustanovenie čl. 2 ods. 1 Protokolu „garantuje právo na prieskum súdneho rozhodnutia súdom vyššej inštancie, len pokiaľ ide

⁶¹ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 6. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 220/2011.

⁶² Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 1. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 318/2020.

⁶³ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 9. 6. 2011, sp. zn. II. ÚS 255/2011.

o rozhodnutie o vine alebo treste, nie však pokiaľ ide o **vázobné rozhodnutia** dočasne pozbavujúce osobu obvinenú (obžalovanú) jej osobnej slobody“.⁶⁴

Vo vzťahu k preskúmaniu výroku odsudzujúceho rozsudku o **náhrade škody**, Ústavný súd SR zdôrazňuje, že čl. 2 Protokolu garantuje právo na odvolanie v trestných veciach a možnosť preskúmať rozsudok v ďalšej inštancii, to platí len vo vzťahu k výroku o vine či treste. Zároveň sa pripúšťa zmena rozhodnutia prvostupňového súdu v neprospech obvineného druhostupňovým súdom. Ústavný súd SR však dodáva, že tieto záruky sa **neaplikujú** na rozhodovanie o **povinnosti nahradit' spôsobenú škodu**.⁶⁵

Okrajovo by som ešte spomenul aj rozhodnutie Ústavného súdu SR⁶⁶ vo vzťahu k mimoriadnemu opravnému prostriedku, zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 Trestného poriadku. K vtedy účinnému zneniu Ústavný súd SR poznamenal „využitie mimoriadneho kasačného oprávnenia generálneho prokurátora vo vzťahu k uzneseniu o vznesení obvinenia sa javí ústavnému súdu ako otázne. Ústavný súd rešpektuje právomoc generálneho prokurátora interpretovať § 363 a nasl. Trestného poriadku, zo znenia ktorého výslovne nevyplýva, proti ktorým rozhodnutiam ho možno použiť. Z poslednej vety § 363 ods. 1 však vyplýva, že je určený na nápravu nezákonnosti meritórnych rozhodnutí, ktorými sa rozhodovalo ‚vo veci‘, a teda ide o rozhodnutia konečné, ktorých nápravu už nemožno zabezpečiť inými prostriedkami.“ Vzhľadom na to, že problematike uvedeného mimoriadneho prostriedku sa budú venovať ďalší autori, tomuto rozhodnutiu sa nebudem bližšie venovať.

1.5 Záver

Záverom možno konštatovať, že slovenská vnútroštátna úprava opravných prostriedkov v trestnom konaní zodpovedá vyššie uvedeným medzinárodným štandardom o ochrane ľudských práv. Nepodarilo sa mi dohľadať rozhodnutie EŠLP, v ktorom by konštatoval zo strany Slovenskej republiky porušenie práva na odvolanie v trestných veciach, ako je garantované v čl. 2 Protokolu. Bola síce podaná jedna sťažnosť ohľadom tohto článku, avšak EŠLP sťažnosť v tejto časti vyhlásil na neprípustnú.⁶⁷ Sťažovateľ namietal, že polícia a prokurátori odmietli jeho trestné oznámenia, čím mal byť porušený čl. 2 Protokolu. EŠLP pripomína, že podľa Dohovoru neexistuje právo na začatie trestného stíhania proti tretím osobám. Okrem toho, Súd v tomto kontexte nezistil žiadne porušenie práv sťažovateľa podľa Dohovoru.

⁶⁴ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 18. 11. 2015, sp. zn. III. ÚS 559/2015.

⁶⁵ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 23. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 150/2022.

⁶⁶ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 22. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 494/2014.

⁶⁷ Rozhodnutie EŠLP zo dňa 8. 10. 2002 vo veci Tkáčik v. Slovakia, sťažnosť č. 42472/98.

ESLP však vydal niekoľko rozhodnutí týkajúcich sa porušenia **súvisiacich práv**. Ako prvé rozhodnutie by som uviedol *Lauko proti Slovenskej republike*,⁶⁸ kde sa ESLP venoval preskúmvaniu rozhodnutia o priestupku súdom. ESLP uviedol, že napriek tomu, že zverenie úlohy stíhať a trestať priestupky správnym orgánom nie je s Dohovorom nezlučiteľné, dotknutá osoba musí mať možnosť nechať rozhodnutie prijaté proti nej preskúmať súdom. V ďalšom prípade⁶⁹ ESLP dodáva, hoci zverenie stíhania a trestania menej závažných priestupkov správnym orgánom nie je v rozpore s Dohovorom, je potrebné zdôrazniť, že dotknutá osoba musí mať možnosť napadnúť každé rozhodnutie prijaté proti nej pred súdom, ktorý ponúka záruky podľa článku 6 Dohovoru.

Zaujímavý je aj nedávny prípad *Adamčo proti Slovenskej republike*.⁷⁰ Sťažovateľ, ktorý bol vo výkone trestu odňatia slobody, odovzdal odvolanie v jeho civilnej veci do rúk orgánov Zboru väzenskej a justičnej stráže v posledný deň lehoty na podanie odvolania. Väzenské orgány ho však odovzdali na poštovú prepravu až na druhý deň. Konajúci súd odvolanie zamietol ako oneskorene podané. Sťažovateľ požiadal o odpustenie zmeškania lehoty podľa § 122 Civilného sporového poriadku,⁷¹ ale táto žiadosť bola zamietnutá. Sťažovateľ sa na porušenie svojho práva následne sťažoval na Ústavnom súde SR, avšak neuspel. ESLP vo svojom rozsudku neakceptoval námietku nevyčerpania vnútroštátnych prostriedkov vznesenú vládou, ktorá poukázala na to, že sťažovateľ nepodal dovolanie, ktorým mohol namietat, že odvolací súd nesprávne odmietol odvolanie ako oneskorené, čím mu odňal možnosť konať pred súdom. ESLP uviedol, že sťažovateľ sa svojich práv domáhal žiadosťou o odpustenie zmeškania lehoty a ústavnou sťažnosťou. ESLP ďalej uviedol, že argumenty vlády smerovali najmä k otázke spôsobu zasielania pošty vo väzenských ústavoch a v podstate naznačovali, že všeobecná zákonná lehota na podanie opravného prostriedku by sa mala v prípade osôb v týchto ústavoch skrátiť o čas, ktorý väzenská správa potrebuje na odoslanie podaní. ESLP však poukázal na to, že podľa § 121 ods. 5 Civilného sporového poriadku je lehota na podanie odvolania dodržaná, ak je odvolanie v stanovenej lehote uložené u orgánu, ktorý je **povinný zabezpečiť jeho doručenie príslušnému súdu**. ESLP preto nebol presvedčený, že by pravidlá upravujúce nakladanie väzenskej správy s poštou odsúdených mali mať vplyv na dĺžku lehôt, ktoré zákon určuje stranám sporu na odvolanie. Ďalej ESLP zdôraznil, že v dôsledku odmietnutia odvolania sťažovateľa v tomto prípade ako oneskorene podaného nedošlo k jeho preskúmvaniu vo veci samej. To znamenalo zásah do práva sťažovateľa na prístup k súdu a nebol daný žiadny legitímny cieľ, ktorý by takéto odmietnutie mohlo sledovať, najmä vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ odovzdal odvolanie väzenským orgánom včas. ESLP dospel k záveru, že právo sťažovateľa na prístup k súdu podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru bolo porušené.

⁶⁸ Rozhodnutie ESLP zo dňa 2. 9. 1998 vo veci *Lauko v. Slovakia*, sťažnosť č. 26138/95, § 63.

⁶⁹ Rozhodnutie ESLP zo dňa 2. 9. 1998 vo veci *Kadubec v. Slovakia*, sťažnosť č. 27061/95, § 57.

⁷⁰ Rozhodnutie ESLP zo dňa 2. 6. 2022 vo veci *Adamčo v. Slovakia* (no. 2), sťažnosť č. 20877/19, § 11 a nasl.

⁷¹ Civilný sporový poriadok č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Problematiky dovolania v civilných veciach sa týkal prípad Hudáková.⁷² Sťažovatelia namietali, že ich právo na spravodlivé prerokovanie veci bolo porušené v dôsledku opomenutia najvyššieho súdu zaslať im na vyjadrenie písomné podanie žalobcov k ich dovolaniu. ESLP konštatoval, že požiadavka, aby procesné strany v konaní mali možnosť dozvedieť sa a vyjadriť sa ku všetkým zhromaždeným dôkazom alebo k stanoviskám pripojených v ich spise, sa aplikuje na dovolacie konanie, ako aj na konanie na prvom stupni, napriek skutočnosti, že v dovolaní nemožno vzniesť žiadne nové argumenty. Vo svetle vyššie uvedeného ESLP konštatoval, že opomenutie zaslať sťažovateľom kópiu písomného vyjadrenia žalobcov poprelo právo sťažovateľov na spravodlivé súdne konanie pred najvyšším súdom. Z toho dôvodu došlo k porušeniu článku 6 ods. 1 Dohovoru. Závěry z uvedeného rozhodnutia sa dajú aplikovať na odvolanie v trestných veciach.

---

⁷² Rozhodnutie ESLP zo dňa 27. 4. 2010 vo veci Hudakova and Others v. Slovakia, sťažnosť č. 23083/05. § 29 a nasl.

K POČÁTKU A K POČÍTÁNÍ KONCE LHŮTY K PODÁNÍ STÍŽNOSTI Z POHLEDU ÚSTAVNÍHO SOUDU

The Beginning and Counting of the End of the Deadline to File a Complaint from the Perspective of the Constitutional Court

Pavel Šámal

Příspěvek se zabývá vývojem judikatury Ústavního soudu k počátku a počítání konce lhůty k podání stížnosti podle § 143 odst. 1 ve spojení s § 137 odst. 4 tr. řádu u *usnesení, která se podle trestního řádu doručují*, byť předtím byla oprávněná osoba seznámena s obsahem usnesení při jeho ústním vyhlášení. Tato judikatura byla ústavně konformním výkladem § 137 odst. 4 tr. řádu původně vytvořena ve vztahu k usnesení, jímž byl *zamítnut návrh na povolení obnovy řízení*, ale postupně byla rozšířena na další *usnesení, která se podle trestního řádu doručují*, a to usnesení o vazbě, o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, o přeměně alternativních trestů na trest odnětí svobody a o nařízení výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody. Podle této judikatury je nezbytným předpokladem naplnění smyslu a účelu ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 a 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) a v tom rámci i práva na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny), jakož i smyslu a účelu práva podat opravný prostředek (stížnost) vůči prvostupňovému soudnímu rozhodnutí, reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížností kritice. Seznámení se s písemným odůvodněním je nezbytné pro *kvalifikované podání stížnosti*, protože oprávněná osoba musí mít možnost porozumět argumentaci soudu a zvážit možnost obrany proti němu. S ohledem na tuto judikaturu návrh připravovaného trestního řádu obsahuje nové znění dosavadního § 143 odst. 1 tr. řádu, podle něhož se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to do 8 dnů od doručení obsahu usnesení státnímu zástupci, osobě, které se rozhodnutí přímo dotýká, a osobě, která svým návrhem dala k usnesení podnět, a to i když byli při vyhlášení usnesení přítomni (§ o5 návrhu pojednávající o lhůtě a místu podání stížnosti). Uvedenou judikaturu Ústavního soudu by měla ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky respektovat i praxe obecných soudů do případného přijetí této nové právní úpravy, což však nikoli vždy soudy činí.

The paper deals with the development of the jurisprudence of the Constitutional Court to the beginning and to calculate the end of the period for filing a complaint according to Section 143 paragraph 1 in conjunction with Section 137 paragraph 4 of the Code of Criminal Procedure for resolution that are delivered according to the Code of Criminal Procedure, even if the authorized person was previously informed of

the content of this decision when it was announced orally. This jurisprudence was a constitutionally compliant interpretation of Section 137 paragraph 4 of the Code of Criminal Procedure was originally created in relation to the resolution rejecting the motion for new trial (retrial, trial de novo), but was gradually extended to other resolutions that are served according to the Code of Criminal Procedure, namely resolutions on custody, on conditional release from imprisonment, on conversion of alternative of prison sentences and on ordering the execution of an originally suspended prison sentence. According to this jurisprudence, the fulfillment of the meaning and purpose of the constitutionally guaranteed right to a fair trial (Articles 36, paragraph 1 and 38, paragraph 2 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms) and, within that framework, the right to defense (Article 40, paragraph 3 of the Charter), as well as the meaning and purpose of the right to file a complaint against a first-instance court resolution, a real possibility to become familiar with the decision-making reasons contained in this decision, which is subject to complaints of criticism. Acquaintance with the written justification is necessary for qualified filing of the complaint, as the authorized person must have the opportunity to understand the reasoning of the court and consider the possibility of defense against it. With regard to this jurisprudence, the draft of the new Code of Criminal Procedure which is being prepared contains a new wording of the existing Section 143 paragraph 1 of the Code of Criminal Procedure, of the regulation, according to which the complaint is submitted to the body against which the resolution is directed, within 8 days from the delivery of a copy of the resolution to the public prosecutor, the person directly affected by the decision, and the person who initiated the resolution with their proposal, even if were present when the decision was announced (Section 05 of the proposal dealing with the deadline and place for filing a complaint). The aforementioned jurisprudence of the Constitutional Court, in accordance with Article 89, paragraph 2 of the Constitution of the Czech republic, should also be respected by the practice of general courts until the possible adoption of this new legislation, which, however, these courts do not always do.

1.1 Úvod

Řádným opravným prostředkem proti usnesení je stížnost (§ 141 odst. 1 tr. řádu). Vzhledem k tomu, že usnesením (srov. § 134 a násl. tr. řádu) se zpravidla řeší otázky menší závažnosti, odpovídá tomu i její právní úprava v trestním řádu, aby byla sice na jedné straně zachována procesní práva oprávněných osob domáhat se přezkoumání postupu orgánů činných v trestním řízení, ale zároveň na druhé straně nebylo řízení zatíženo zbytečnými průtahy v důsledku neustálého přezkoumávání jakéhokoliv rozhodnutí převážně procesní nebo technické povahy. Tomu odpovídá omezený okruh osob oprávněných stížnost podat, způsob rozhodování o ní i kratší lhůty pro její podání.¹ Z uvedených základních hledisek, a to zachování procesních práv oprávněných osob a poměrně krátké lhůty pro podání stížnosti, je třeba se blíže zabývat počátkem lhůty a jejím počítáním u usnesení, kterými je rozhodováno o meritu věci (např. rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy) nebo o závažných otázkách souvisejících se zásahy do základních lidských práv a svobod (např. rozhodnutí o vazbě, nařízení výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody, přeměně alternativních trestů v nepodmíněný trest odnětí svobody,

¹ Srov. ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-494-4, s. 832.

rozhodnutí o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, ale i rozhodnutí o zajištění apod.).

Podle § 143 odst. 1 tr. řádu se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení (§ 137 tr. řádu); jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho opatrovníku nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději. Zpravidla se v té souvislosti uvádí, že o počátku, běhu, skončení a zachování lhůty platí ustanovení § 60 tr. řádu, jde o *lhůtu tzv. procesní*. Z toho podle literatury vyplývá, že počátek běhu lhůty k podání stížnosti závisí na tom, jakým způsobem podle § 137 tr. řádu bylo usnesení oznámeno. Podle tohoto ustanovení lhůta k podání stížnosti počíná běžet buď dnem následujícím po jeho vyhlášení v přítomnosti osoby, která svým jménem stížnost může podat, a pokud se tak nestalo, dnem následujícím po dni doručení opisu takového usnesení.² Naproti tomu v případě vícero oznámení témuž subjektu (např. obviněnému na adresu trvalého i přechodného bydliště nebo vyhlášením v přítomnosti i doručením opisu) je rozhodný okamžik oznámení prvního,³ a proto bylo-li usnesení, které se doručuje jen obhájci obviněného (§ 137 odst. 2 tr. řádu), doručeno nadbytečně též obviněnému, běží lhůta k podání stížnosti od doručení usnesení obhájci (viz č. 53/2002 Sb. rozh. tr.).⁴

Počátek běhu lhůty se posunuje v případě provedené *opravy vyhotovení nebo opisu usnesení*, jež se dotkla podstatně obsahu některého z výroků (srov. § 138 a § 133 tr. řádu), nebo v případě rozdílných dat oznámení usnesení obviněnému, jeho obhájci a příp. zákonnému zástupci (srov. dále § 143 odst. 2 tr. řádu). Oprávněná osoba může podat stížnost i předtím, než jí bylo doručeno usnesení, u jehož vyhlášení nebyla přítomna (dozvěděla se o něm jiným způsobem, např. nahlédnutím do spisu, od obhájce apod.).⁵

Pro úplnost je třeba ještě dodat, že v případě, kdy se usnesení oznamuje kromě obviněného též dalším subjektům oprávněným k jeho zastoupení, tedy obhájci, příp. zákonnému zástupci (srov. § 137 odst. 3 tr. řádu), je nutné stanovit pro situaci rozdílného okamžiku oznámení těmto subjektům *počátek běhu lhůty daný oznámením nejpozdějším*.

² KRÁL, V. In: DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní řád. Komentář. 1. díl (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 1069.

³ GRIVNA, T. In: ŠÁMAL P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1769; shodně i č. 41/1989-III. Sb. rozh. tr.

⁴ PÚRY, F. In: FENYK, J, CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní. 6. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s. 665.

⁵ GRIVNA, T. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1769.

1.2 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o obnově řízení

Stanovení počátku běhu lhůty od prvního oznámení vyhlášením usnesení při jeho pozdějším doručení bylo judikaturou Ústavního soudu nejprve „narušeno“ u usnesení, kterým byl *zamítnut návrh na povolení obnovy řízení*, a to výkladem ustanovení § 137 odst. 1, 4 tr. řádu. Ústavní soud např. v nálezu ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05, k tomu uvedl, že „[l]hůta k podání stížnosti proti usnesení, jímž bylo v trestním řízení rozhodnuto o opravném prostředku, běží až od doručení opisu usnesení, nikoliv od jeho vyhlášení. Ustanovení § 137 odst. 1 věta druhá tr. řádu určuje dvě disjunktí formy oznamování usnesení – buď vyhlášením usnesení v přítomnosti dotčené osoby, anebo doručením opisu usnesení. Pokud je stěžovateli nutno ve smyslu § 137 odst. 4 tr. řádu doručit opis usnesení obvodního soudu, pak jeho přítomnost při vyhlášení citovaného usnesení nezaložila účinky oznámení, které nastalo až doručením opisu usnesení. Opačný závěr by nutil oprávněnou osobu podat stížnost proti usnesení, aniž by se mohla seznámit s jeho písemným vyhotovením, a povinnost doručit opis usnesení by se pak jevila jako samoúčelná; takový závěr je proto zjevně nesprávný a absurdní.“ Byla-li na základě takového nesprávného právního názoru stížnost proti rozhodnutí o opravném prostředku (návrhu na obnovu řízení) soudem nesprávně zamítnuta jako opožděně podaná, došlo tím k porušení stěžovatelova práva na soudní ochranu a na spravedlivý proces ve smyslu článku 36 odst. 1 a článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále i jen „Listina“).⁶

⁶ Srov. č. 4/2006, ve svazku 40 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 39 (N 4/40 SbNU 39); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>. Tímto nálezem navázal Ústavní soud na předchozí nálezy ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04, s právními větami:

1. Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu nesprávná aplikace práva může být důvodem zrušení rozhodnutí orgánu veřejné moci zejména potud, pokud tuto lze opodstatněně kvalifikovat jako aplikaci mající za následek porušení základních práv a svobod; tj. zejména tehdy, jde-li o takovou aplikaci, která se jeví v daných souvislostech svévolnou, argumentačně vybudovanou bez přesvědčivého a konzistentního racionálního logického odůvodnění, pročež ji objektivně není možno akceptovat [srov. k tomuto kupř. nálezy ve věci sp. zn. III. ÚS 224/98, sp. zn. III. ÚS 545/99, sp. zn. III. ÚS 74/02, sp. zn. III. ÚS 173/02, sp. zn. III. ÚS 671/02, sp. zn. III. ÚS 686/02, sp. zn. III. ÚS 258/03, sp. zn. I. ÚS 733/01, sp. zn. II. ÚS 644/02, sp. zn. IV. ÚS 239/03 – Sběrka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen „Sběrka rozhodnutí“), svazek 15, nálezy č. 98; svazek 17, nálezy č. 18; svazek 28, nálezy č. 126 a č. 127; svazek 29, nálezy č. 10 a č. 30; svazek 33, nálezy č. 66; svazek 32, nálezy č. 26; svazek 33, nálezy č. 85; svazek 31, nálezy č. 129 – a další].

2. Ve vztahu k výkladu teleologickému Ústavní soud k myšlenkovému postupu stran aplikace rozhodných právních norem ze strany stížnostního soudu v této souvislosti připomíná, že jednotlivá ustanovení jednoduchého (sc. podústavního) práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod (srov. sp. zn. III. ÚS 139/98, sp. zn. III. ÚS 257/98, sp. zn. I. ÚS 315/99, sp. zn. II. ÚS 369/01 – Sběrka rozhodnutí, svazek 12, nálezy č. 106; svazek 13, nálezy č. 10; svazek 16, nálezy č. 157; svazek 28, nálezy č. 156 – a další), tj. v daném případě *in favorem* procesně oprávněného. Tudíž i při případné, hypoteticky možné konkurenci více metodologicky racionálně obhajitelných interpretačních alternativ je nutno zvolit jako výsledek výkladu tu, která opodstatněně nabývá přednosti před ostatními, tj. upřednostnit interpretaci takovou, jež je ústavně konformnější.

V návaznosti na tento náleze Ústavní soud v dalším nálezu ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 389/09, zdůraznil, že „[o]tázku, zda lhůta k podání stížnosti proti usnesení, jímž byl zamítnut návrh na obnovu řízení, běží od vyhlášení tohoto usnesení nebo až od doručení jeho opisu, již Ústavní soud řešil v nálezu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04, a ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 36, náleze č. 52, a svazek 40, náleze č. 4), a to tak, že rozhodné je datum doručení. Pokud stížnostní soud vycházel z data vyhlášení usnesení, a v důsledku toho stížnost proti uvedenému rozhodnutí nesprávně zamítl jako opožděně podanou, porušil tím stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu a na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.“⁷ Učiněný právní závěr, že lhůta k podání stížnosti proti usnesení, jímž byl zamítnut návrh na obnovu řízení v trestní věci, běží až od doručení opisu písemného vyhotovení usnesení, když přítomnost navrhovatele při vyhlášení takového usnesení nemůže založit účinky oznámení, Ústavní soud zopakoval ještě v dalších nálezech, např. ze dne 23. 1. 2008, sp. IV. ÚS 2519/07,⁸ ze dne 2. 6. 2009, sp. I. ÚS 160/09,⁹ ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. III. ÚS 1231/11,¹⁰ ze dne 18. 10. 2012, sp. zn. III. ÚS 2310/09,¹¹ ze dne 20. 8. 2015,

---

V odůvodnění tohoto nálezu Ústavní soud mimo jiné uvedl, že „[e]xkluzivita, resp. specialita naposledy uvedeného kogentního zákonného imperativu o bezvýjimečném doručení usnesení, jímž bylo rozhodnuto o opravném prostředku podle § 137 odst. 4 tr. řádu, když opravné prostředky nejsou v citovaném ustanovení rozlišeny na kategorii řádných a mimořádných, a to na základě jak výkladu jazykového, tak i logického a systematického, zakládá povinnost soudu usnesení, jímž bylo rozhodnuto o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení, doručit osobám tam uvedeným, tj. v daném případě stěžovateli. Citovaný § 137 odst. 1 tr. řádu zakládá právní účinky oznámení usnesení kontravalentně buď vyhlášením, anebo doručením. Není-li účelem a smyslem doručování toliko naplnění jeho informační funkce, povinnost doručovat dle § 137 odst. 4 tr. řádu ve spojení s ust. § 143 odst. 1, § 140 odst. 1 písm. b), aa) tr. řádu vylučuje právní účinky oznámení usnesení vyhlášením (argumentum reductionis ad absurdum). Na důsledky z tohoto ustanovení plynoucí potom v plném rozsahu dopadá kautela vyjádřená v § 143 odst. 1 tr. řádu, dle něhož jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, běží lhůta (k podání stížnosti) od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději. Nebylo možno tudíž v projednávaném případě dovést závěr daný rámcem § 140 odst. 1 písm. b), aa) tr. řádu, jak učinil v ústavní stížnosti napadeném rozhodnutí Krajský soud v Brně.“ Srov. k tomu i předchozí usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. III. ÚS 383/04 (U 52/35 SbNU 615), v němž sice Ústavní soud konstatoval, že došlo k porušení § 143 odst. 1 a § 146 odst. 2 písm. c) tr. řádu, neboť soud druhého stupně rozhodoval o stížnosti dřív, než stěžovateli bylo doručeno rozhodnutí soudu prvního stupně, avšak toto porušení jednoduchého (sc. podústavního) práva svou intenzitou nezasahuje do ústavně zaručených práv stěžovatele [srov. č. 52/2005, ve svazku 36 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu, s. 555 (N 52/36 SbNU 555)].

⁷ Srov. č. 40/2010, ve svazku 56 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu, s. 461 (N 40/56 SbNU 461).

⁸ Srov. č. 19/2008, ve svazku 48 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu, s. 205 (N 19/48 SbNU 205).

⁹ Srov. č. 128/2009, ve svazku 53 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu, s. 615 (N 128/53 SbNU 615).

¹⁰ Srov. č. 207/2011, ve svazku 63 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu, s. 413 (N 207/63 SbNU 413).

¹¹ Srov. č. 177/2012, ve svazku 67 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu, s. 157 (N 177/67 SbNU 157).

sp. zn. III. ÚS 2366/13,¹² ze dne 22. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 1573/15,¹³ a ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. I. ÚS 3842/17.¹⁴

Shrneme-li tuto judikaturu, Ústavní soud v ní dospěl k závěru, že takové rozhodnutí o zamítnutí návrhu na obnovu řízení a jeho důvody jsou natolik významné, že nelze trvat na tom, aby oprávněná osoba byla nucena formulovat svoji stížnost proti němu pouze na základě informací, které se dověděla při jeho vyhlášení. Pokud by se běh lhůty k podání stížnosti měl určovat dnem, kdy takové osobě bylo zmíněné usnesení pouze vyhlášeno, nelze předpokládat, že v průběhu tak krátké lhůty by tato osoba měla k dispozici i opis daného usnesení, a byla by nucena stížnost formulovat na základě informací, které se dověděla při vyhlášení takového usnesení. Toto považuje Ústavní soud za nepřijatelné a vychází z toho, že ohledně takových a podobně pro stěžovatele významných usnesení, která konkretizuje odkazem na § 137 odst. 4 tr. řádu, je třeba trvat na tom, že lhůta k podání stížnosti počíná běžet až po doručení opisu takového usnesení, byť stěžovatel byl přítomen jeho vyhlášení. Ústavní soud svůj výklad opakovaně zobecnil tak, že není-li účelem a smyslem doručování toliko naplnění jeho informační funkce, povinnost doručovat vylučuje právní účinky oznámení usnesení vyhlášením. Tuto *judikaturu Ústavního soudu respektoval i Nejvyšší soud* v rozsudku ze dne 17. dubna 2013, sp. zn. 6 Tz 99/2012 (uveřejněném pod č. 8/2014 Sb. rozh. tr.).

Zajímavý názor k tomu vyslovil Vladimír Král, když uvedl, že právě „tento výklad, jdoucí nad rámec výčtu obsaženého v § 137 odst. 4 tr. řádu, není příliš instruktivní, neboť si lze jen obtížně představit situaci, kdy po vyhlášení usnesení by s ohledem na jeho obsah mělo usnesení pouze informační funkci, a přesto by bylo napadeno stížností. Její podání patrně závěr o informační funkci usnesení popírá. Naopak to, že doručení opisu usnesení nemá jen informační funkci, platí o převážné většině usnesení (rozhodně např. o všech usneseních uvedených v § 146a odst. 1 tr. řádu).“ V takovém případě by se podle Vladimíra Krále zobecňujícím výkladem judikatury Ústavního soudu určování běhu lhůty k podání stížnosti podle toho, kdy bylo stěžovateli usnesení vyhlášeno, jak to připouští § 137 odst. 1, fakticky popřelo.¹⁵ S tím ovšem nelze souhlasit, neboť jde o zkrslující vyjádření, poněvadž Ústavní soud v již zmíněných i v dalších nálezech uvedl, že „není-li nebo nemá-li být účelem a smyslem doručování toliko naplnění jeho informační funkce, povinnost doručovat vylučuje právní účinky oznámení usnesení vyhlášením.“ Tato formulace tedy byla použita na podporu názoru, že je třeba vycházet až z doručení usnesení, které je napadeno stížností, nebylo tedy tím míněno, že by taková usnesení měla jen „informační funkci“, či že by existovala nějaká doručovaná usnesení,

¹² Srov. č. 149/2015, ve svazku 78 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 295 (N 149/78 SbNU 295).

¹³ Srov. č. 190/2015, ve svazku 79 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 155 (N 190/79 SbNU 155); v této věci Ústavní soud pro nerespektování této ustálené judikatury uložil Krajskému soudu v Hradci Králové nahradit stěžovateli náklady řízení před Ústavním soudem.

¹⁴ Srov. č. 106/2018, ve svazku 89 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 573 (N 106/89 SbNU 573).

¹⁵ KRÁL, V. In: DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní řád. Komentář. 1. díl (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 1070.

proti kterým je přípustná stížnost, pouze s informační funkcí, když z nálezů Ústavního soudu zjevně vyplývá opak, a to již s ohledem na povahu usnesení, kterými byl zamítnut návrh na povolení obnovy řízení (podobně je tomu i ohledně dalších usnesení, která se ve smyslu § 137 odst. 4 tr. řádu, příp. dalších ustanovení trestního řádu doručují – viz níže v dalších bodech).

1.3 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o vazbě

Další oblastí, kde se Ústavní soud vyjádřil k otázce oznamování, resp. doručování usnesení, je rozhodování o vazbě, konkrétně *usnesení o ponechání obviněného ve vazbě* a o *zamítnutí jeho žádosti o propuštění z vazby* a o *zamítnutí návrhu na nahrazení vazby* dohledem probačního úředníka v nálezu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09.¹⁶ Ústavní soud uvedl, že „[n]ezbytným předpokladem naplnění smyslu a účelu jednak ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a v tom rámci práva na obhajobu, jakož i smyslu a účelu práva podat opravný prostředek (stížnost) vůči prvostupňovému soudnímu rozhodnutí, je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížností kritice. Pouze za těchto podmínek se stěžovateli dostává i kvalifikované možnosti skutkově a právně argumentovat, a tedy v případě svého nesouhlasu zpochybňovat argumenty obsažené v odůvodnění, na nichž výrok jím napadeného rozhodnutí spočívá. Vyjádřeno poněkud jiným způsobem, dikci § 137 odst. 1 tr. řádu nutno vyložit pro oblast předmětného vazebního rozhodování za nastalé procesní situace tak, že stěžovateli mělo být příslušné usnesení okresního soudu, včetně jeho odůvodnění, *prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody*, o něž se opírá výrok rozhodnutí. Tato úplnost a prokazatelnost oznámení má význam nejen pro realizaci práva obviněného na obhajobu, nýbrž též pro reálnou kontrolu zákonnosti řízení ze strany druhoinstančního orgánu. Těmto požadavkům lze alternativně vyhovět několika způsoby uvedenými v trestním řádu (§ 136, § 137, § 55a, § 55b tr. řádu):

1. doručením opisu usnesení též obviněnému (resp. obhájci);
2. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude zapsáno v protokolu o úkonu;
3. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude podchyceno zvukovým záznamem.

Na toto rozhodnutí Ústavní soud navázal nálezem ze dne 5. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18,¹⁷ ve kterém uvedl, že „[p]onechá-li si obviněný při vyhlášení usnesení o uvalení vazby lhůtu pro podání stížnosti, kterou následně podá ve lhůtě,

¹⁶ Srov. č. 134/2009, ve svazku 53 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 681 (N 134/53 SbNU 681).

¹⁷ Srov. č. 21/2019, ve svazku 92 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 214 (N 21/92 SbNU 214).

kteřá počala běžet od doručení opisu takového usnesení, je *porušením jeho práva na přístup k soudu* podle čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny, stejně jako jeho *práva na obhajobu* podle čl. 40 odst. 3 Listiny, zamítne-li stížnostní soud tuto stížnost jako opožděnou s odůvodněním, že toto usnesení již bylo vyhlášeno v přítomnosti stěžovatele.“ V odůvodnění k tomu Ústavní soud uvedl, že z jeho judikatury vyplývá, že usnesení je všeobecnou formou rozhodnutí v trestním řízení, přičemž trestní řád upravuje postup jeho vzniku, způsob zachycení a sdělení jeho obsahu navenek. Způsob oznámení usnesení osobě, které se přímo týká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, je upraven v § 137 odst. 1 věta druhá tr. řádu. Oznámení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti takových osob, anebo doručením opisu usnesení. Je zřejmé, že první forma oznámení se týká především těch usnesení, jež není třeba písemně vyhotovit (viz § 136 odst. 1, 2 tr. řádu). Bylo-li naopak třeba usnesení písemně vyhotovit s obsahovými náležitostmi podle § 134 odst. 1, 2 tr. řádu, lze účinky oznámení podle § 137 odst. 1 tr. řádu spojovat až s doručením jeho opisu osobám podle věty první citovaného ustanovení, a to bez ohledu na předchozí vyhlášení téhož usnesení v přítomnosti uvedených osob [srov. náleze ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09 (N 201/58 SbNU 787)]. Uplynutí lhůty pro podání stížnosti je tak třeba při rozhodování o vazbě zásadně odvozovat od doručení písemného vyhotovení usnesení. Opačný závěr by nutil oprávněnou osobu podat stížnost proti usnesení, aniž by se mohla seznámit s jeho písemným vyhotovením, a povinnost doručit opis usnesení by se pak jevila jako samoučelná. Bez ohledu na skutečnost, že při vyhlášení usnesení se vedle výroku sděluje i podstatná část odůvodnění, je možnost seznámit se s písemným odůvodněním usnesení, porozumět argumentaci soudu a zvážit možnost obrany proti němu pro kvalifikované podání stížnosti klíčová. Usnesení o vzetí do vazby se přitom svým významem a důsledky v podobě zásahu do osobní svobody stěžovatele blíží rozsudku. Právě proto byla stanovena povinnost jeho opis oprávněným osobám písemně doručit; pakliže by se lhůta k podání stížnosti neodvívjela od doručení opisu usnesení, ztratilo by toto ustanovení svůj racionální smysl [obdobně viz nálezy ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05 (N 4/40 SbNU 39), taktéž ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04 (N 52/36 SbNU 555), a dále ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. I. ÚS 3842/17]. Nehledě na to, že by takový opačný postup zcela iracionálně dával výhodu obviněným, jejichž obhájci se vazebních zasedání neúčastní. Na rozdíl od případů jiných obviněných (srov. usnesení ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. III. ÚS 1578/16) stěžovatel zřetelně avizoval doplnění stížnosti po obdržení písemného vyhotovení usnesení obvodního soudu (srov. č. 1. 31 spisu obvodního soudu). I prizmatem toho měl městský soud v této věci hodnotit stěžovatelův procesní postup, tedy jeho úmysl brojit proti rozvedené argumentaci napadeného usnesení.

1.4 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

Obdobným způsobem Ústavní soud vyložil počátek běhu lhůty k podání stížnosti i u rozhodnutí o *žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění* z výkonu trestu odnětí svobody, přičemž dokonce v nálezu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09,¹⁸ dovodil, že i v případě, že podal ve veřejném zasedání, u kterého byl spolu se svým obhájcem přítomen, proti zamítavému usnesení stížnost do protokolu, je třeba mu umožnit prostudovat důvody takového rozhodnutí v jeho písemném odůvodnění, neboť mu *není možno upřít možnost seznámit se s písemným vyhotovením usnesení a na základě něho zpochybnit hmotněprávní úvahy* soudu prvního stupně a *přednést svou argumentaci stížnostnímu soudu*. Proto podle tohoto nálezu „[o]sobu oprávněnou k podání stížnosti (§ 142 odst. 1 tr. řádu) proti takovému usnesení v trestním řízení, které je třeba vyhotovovat a doručovat, nelze nutit k podání stížnosti, aniž by se mohla seznámit s písemným vyhotovením usnesení, proti němuž tato stížnost směřuje. Ani podání stížnosti do protokolu bezprostředně po vyhlášení usnesení nesmí této osobě znemožnit reagovat v rámci opravného prostředku na právní a skutkovou argumentaci uvedenou v odůvodnění usnesení, jež je teprve posléze vyhotoveno. V takovém případě je nutno oprávněné osobě poskytnout od okamžiku doručení písemného vyhotovení k doplnění její stížnosti přiměřenou dobu, jejíž délku je třeba přizpůsobit povaze napadeného usnesení (srov. vlastní lhůtu k podání stížnosti podle § 143 odst. 1 tr. řádu).“ Nebyl-li tedy odsouzenému v řízení o opravném prostředku proti zamítavému usnesení soudu prvního stupně o jeho návrhu na podmíněné propuštění dán prostor, aby jakkoli zpochybnil právní a skutkové úvahy soudu prvního stupně obsažené v odůvodnění napadeného usnesení, došlo tím k porušení *práva stěžovatele na spravedlivý proces* podle čl. 36 odst. 1 Listiny a k *porušení práva na obhajobu* podle čl. 40 odst. 3 Listiny.

1.5 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o přeměně alternativních trestů na trest odnětí svobody a o nařízení výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody

Také při rozhodování o *přeměnách alternativních trestů na trest odnětí svobody* Ústavní soud dovodil, že *lhůta k podání stížnosti* proti usnesení, jímž byl přeměněn

¹⁸ Viz č. 201/2010, ve svazku 58 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 787 (N 201/58 SbNU 787).

alternativní trest na nepodmíněný trest odnětí svobody, *běží až od doručení opisu písemného vyhotovení usnesení*. Tak v nálezu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3003/19,¹⁹ uvedl, že přítomnost navrhovatele při vyhlášení usnesení, jímž byl přeměněn zbytek trestu obecně prospěšných prací na nepodmíněný trest odnětí svobody, nemůže založit účinky oznámení. Takový výklad ustanovení trestního řádu představuje porušení práva na přístup k soudu garantovaný čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť není možné požadovat podání perfektní stížnosti, nejsou-li stěžovateli známy důvody, pro které byl v předchozím řízení neúspěšný a které zjistí teprve z písemného odůvodnění. Teprve poté může začít běžet lhůta k podání stížnosti.

Obdobným způsobem se Ústavní soud vyjádřil i v dalších kauzách, když v nálezu ze dne 2. 11. 2022, sp. zn. III. ÚS 1946/22,²⁰ zdůraznil, že Ústavní soud v nálezech ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05 (N 4/40 SbNU 39), ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09 (N 201/58 SbNU 787), ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. I. ÚS 3842/17 (N 106/89 SbNU 573), ze dne 5. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18, či ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3003/19, a dalších situoval okamžik, od něhož je možno počítat běh lhůty pro podání (instanční) stížnosti v trestních věcech při rozhodování o tak závažných otázkách, jakými je osobní svoboda zaručená čl. 8 odst. 1 Listiny (zejména rozhodnutí o vazbě, podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, přeměně alternativních trestů v nepodmíněný trest odnětí svobody a rozhodnutí o výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody) nebo meritum věci (rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení), až na doručení opisu usnesení. Judikatura Ústavního soudu je vedena snahou o zachování práva obviněného na přístup k soudu druhého stupně a možnosti polemizovat se závěry soudu prvního stupně v řádném opravném řízení o stížnosti. Ústavní soud tím obviněnému umožňuje, aby se mohl vymezit proti důvodům rozhodnutí soudu prvního stupně podrobně obsaženým až v písemném vyhotovení jeho usnesení. Zárukou proti oslabení práva obhajoby na dostatečnou možnost odůvodnění své stížnosti je omezení, které stížnostnímu soudu brání v rozhodnutí o podané stížnosti dříve, než má obviněná osoba možnost se seznámit s úplným odůvodněním napadeného rozhodnutí (srov. již shora uvedené nálezy ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09, a ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09). V této věci stěžovatele je zřejmé, že Krajský soud v Ústí nad Labem při počítání lhůty pro podání stížnosti proti usnesení Okresního soudu v Chomutově nevzal v úvahu shora citovanou rozsáhlou judikaturu Ústavního soudu a nesprávně tuto stížnost posoudil jako opožděně podanou, ačkoli stěžovatel ji prostřednictvím svého obhájce podal ve lhůtě tří dnů od doručení písemného vyhotovení tohoto usnesení, vyhlášeného dne 25. 3. 2022.

¹⁹ Srov. č. 210/2019, ve svazku 97 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 258 (N 210/97 SbNU 258).

²⁰ Tento nálezn zatím nebyl uveřejněn ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu.

1.6 Judikatura Ústavního soudu k rozhodování o konci běhu lhůty k podání stížnosti

Ústavní soud se zabýval v mnoha nálezech i stanovením konce *běhu lhůty*, např. v nálezu ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 3030/09,²¹ uvedl, že k porušení práva na přístup k soudu a na účinnou soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod dochází také tehdy, pokud obecný soud nesprávným uplatněním procesní podmínky – konkrétně omylem při počítání konce lhůty k podání opravného prostředku – zabrání meritornímu přezkumu dané věci. Podobný závěr učinil např. i v nálezu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1427/14,²² podle kterého za porušení práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) je třeba označit pochybení obecného soudu při posouzení včasnosti podání opravného prostředku – stížnosti proti usnesení prvostupňového soudu – vyvolané uvedením nesprávného data na doručence Vězeňskou službou, které vedlo k zamítnutí podaného opravného prostředku pro jeho opožděnost. Dále srov. např. náleze ze dne 26. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 118/15.²³

V souvislosti se shora uvedenou judikaturou se také Ústavní soud zabýval tím, zda výše uvedený posun počátku, a tím i konce lhůty k podání stížnosti se týká také státního zástupce, či zda se vztahuje jen na obviněného či obžalovaného jako tzv. *in favor defensionis*. V nálezu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. I. ÚS 3218/22,²⁴ Ústavní soud uvedl, že v trestním řízení mají obviněný i státní zástupce stejné podmínky pro využívání opravných prostředků. Proti usnesení, jímž je rozhodováno o omezení osobní svobody, i státnímu zástupci běží stížnostní lhůta až od okamžiku doručení opisu takového usnesení. Není proto porušením práva na soudní ochranu a spravedlivý (rádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny ani zásady zákazu *reformationis in peius* podle čl. 40 odst. 3 Listiny, pokud stížnostní soud vyhoví stížnosti státního zástupce podané v neprospěch obviněného ve lhůtě počítané od doručení opisu usnesení soudu prvního stupně a neodmítne ji pro opožděnost. Z odůvodnění tohoto nálezu vyplývá, že soud prvního stupně rozhodl, že se podmíněně odsouzení stěžovatele uložené trestním příkazem ponechává v platnosti za současného prodloužení zkušební doby o dva roky a stanovení dohledu nad stěžovatelem. Napadeným usnesením stížnostního soudu bylo na základě stížnosti státního zástupce výše uvedené usnesení zrušeno a nově bylo rozhodnuto, že stěžovatel vykoná trest odnětí svobody v trvání tří měsíců, který mu byl uložen trestním příkazem. Stěžovatel v ústavní stížnosti mj. namítá, že usnesení soudu prvního stupně bylo oznámeno při veřejném zasedání a státní zástupkyně podala proti tomuto usnesení blanketní stížnost dne 30. 9. 2022, v níž uvedla, že jí bylo usnesení doručeno dne 27. 9. 2022, a stížnost odůvodní ve lhůtě pěti pracovních dnů; státní zástupce téhož státního zastupitelství toto odůvodnění stížnosti následně

²¹ Viz č. 86/2010, ve svazku 57 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 143 (N 86/57 SbNU 143).

²² Srov. č. 218/2014, ve svazku 75 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 449 (N 218/75 SbNU 449).

²³ Viz č. 200/2015, ve svazku 79 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu, s. 265 (N 200/79 SbNU 265).

²⁴ Tento náleze zatím nebyl uveřejněn ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu.

skutečně doplnil. Stěžovatel je přesvědčen, že státní zástupce podal stížnost opožděně. Dále namítal, že bylo porušeno jeho právo na poskytnutí času a možnosti k přípravě obhajoby. Ústavní soud nejprve řešil otázku, zda státní zástupce podal stížnost opožděně, jak tvrdí stěžovatel. Pro tuto otázku je klíčové, od kterého okamžiku běžela státnímu zástupci lhůta k podání stížnosti, zda již od oznámení usnesení formou vyhlášení při veřejném zasedání, anebo až od doručení písemného vyhotovení usnesení soudy prvního stupně. Ústavní soud v této souvislosti připomněl svou bohatou judikaturu vztahující se k běhu stížnostní lhůty. Z té vyplývá pravidlo, že počátek běhu stížnostní lhůty se váže až k okamžiku doručení obsahu usnesení, nikoli k okamžiku vyhlášení. Toto pravidlo se vztahuje jak na usnesení, jimiž bylo rozhodnuto o opravném prostředku, tak na další usnesení, jimiž orgány činné v trestním řízení rozhodují o významných otázkách, typicky právě o zásahu do osobní svobody obviněného, např. v souvislosti s rozhodováním o nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu odnětí svobody. Ani ze zákona, ani z judikatury nevyplývá, že by počátek běhu lhůty pro podání stížnosti byl odlišný pro obviněného a státního zástupce. Pokud jde o druhou námitku, lze připustit, že krajský soud pochybil, když stěžovatele s obsahem stížnosti státního zástupce seznámil pouze jeden celý pracovní den před vlastním rozhodnutím o ní, k čemuž navíc došlo v neveřejném zasedání. Ústavní soud se seznámil s argumentací stěžovatele ve vyjádření jeho obhájce ke stížnosti státního zástupce doručeném soudu 7 dní po konání neveřejného zasedání. Zabýval se tím, zda byla způsobila ovlivnit rozhodnutí krajského soudu. Nicméně dospěl k závěru, že tato argumentace v podstatě představovala jen opakování toho, co stěžovatel přednesl již v průběhu veřejného zasedání před okresním soudem. Krajský soud se k uvedeným okolnostem vyjádřil ve svém usnesení a podrobně je vyhodnotil, přičemž dospěl k závěru, že nemohou převážit nad závažným způsobem, jakým stěžovatel porušil své povinnosti v rámci podmíněného odsouzení. Stěžovatel se totiž ve zkušební době podmíněného odsouzení v průběhu necelých dvou měsíců opakovaně dopustil další úmyslné trestné činnosti ve stejné oblasti.

1.7 Závěr

Z uvedené judikatury Ústavního soudu, která byla ústavně konformním výkladem ustanovení § 137 odst. 1, 4 tr. řádu původně vytvořena ve vztahu k usnesení, jímž byl *zamítnut návrh na povolení obnovy řízení*, a postupně byla rozšířena na další *usnesení, která se podle trestního řádu doručují*, vyplývá, že u takových usnesení, která se doručují, je třeba vycházet z právního názoru, že ústavně konformní je pouze možnost podání stížnosti až po jejich doručení, byť předtím byla oprávněná osoba seznámena s obsahem usnesení při jeho ústním vyhlášení. Nezbytným předpokladem naplnění smyslu a účelu jednak ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 a 38 odst. 2 Listiny), a v tom rámci i práva na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny), jakož i smyslu a účelu práva podat opravný prostředek (stížnost)

vůči prvostupňovému soudnímu rozhodnutí, je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížností kritice (srov. nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09). Seznámení se s písemným odůvodněním je nezbytné pro *kvalifikované podání stížnosti*, protože oprávněná osoba musí mít možnost porozumět argumentaci soudu a zvážit možnost obrany proti němu.

V souladu s touto praxí vyžadovanou nálezy Ústavního soudu a v zásadě i přijatou v souladu s čl. 89 odst. 2 Ústavy Nejvyšším soudem (srov. již shora zmíněné č. 8/2014 Sb. rozh. tr.) je i připravovaný návrh nového trestního řádu, který v navrhovaném § o5 nazvaném „Lhůta a místo podání“ uvádí:

„(1) Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to do 8 dnů od doručení opisu usnesení státnímu zástupci, osobě, které se rozhodnutí přímo dotýká, a osobě, která svým návrhem dala k usnesení podnět, a to i když byli při vyhlášení usnesení přítomni. V případech, ve kterých se usnesení nedoručuje, běží lhůta k podání stížnosti od jeho oznámení; jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho opatrovníku nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději.

(2) Osobám se samostatnými obhajovacími právy končí lhůta k podání stížnosti tímž dnem jako obviněnému.“

V důvodové zprávě se k tomuto ustanovení uvádí, že „S ohledem na judikaturu Ústavního soudu rozvíjející se především v posledních letech a vztahující se k běhu lhůty pro podání stížnosti u některých typů usnesení bylo přistoupeno k jednoznačné právní úpravě této otázky. Vzhledem k dosavadní judikatuře Ústavního soudu založené na možnosti kvalifikovaného podání stížnosti až po obeznámení se s písemným odůvodněním usnesení se proto počítá s počátkem běhu této lhůty až od doručení písemného vyhotovení usnesení, byť předtím byla oprávněná osoba seznámena s obsahem usnesení při jeho ústním vyhlášení, a to u všech usnesení, která se podle trestněprocesního zákona doručují. Základním argumentem, který Ústavní soud ve svých rozhodnutích uvádí, je, že lhůta pro podání stížnosti má běžet od vyhlášení usnesení jen v těch případech, kdy se usnesení nedoručuje. Pokud se usnesení doručuje, má lhůta běžet od doručení. Důvodem je, že tím je zaručeno, že stěžovatel má možnost se plně seznámit s důvody usnesení, v klidu si vše rozmyslet atd., jinak by požadavek na doručení usnesení v písemné formě s odůvodněním neměl smysl a měl by čistě informativní význam. Byť tedy Ústavní soud ve své dosavadní judikatuře tento požadavek vztahuje pouze k rozhodnutím, která se svou závažností blíží rozsudku anebo jsou spojená s omezením osobní svobody, protože jen u těchto rozhodnutí je dán ústavněprávní rozměr, argumenty uváděné Ústavním soudem platí pro všechna rozhodnutí, která se doručují.“ V odstavci 2 se přebírá úprava obsažená ve stávajícím § 143 odst. 2 tr. řádu, a to za využití nově zavedeného pojmu „osoby se samostatnými obhajovacími právy“ (není třeba výslovně uvádět nyní uváděný dovětek vztahující se ke státnímu zástupci, který též může podat stížnost ve prospěch obviněného, neboť státní zástupce je samostatným subjektem, stranou trestního řízení, a nenaplnuje nově definovaný pojem).

Z toho vyplývá, že navrhovaná právní úprava v připravovaném novém trestním řádu již náležitě aprobuje uvedenou judikaturu Ústavního soudu, a je třeba si jen přát, aby rovněž všechna rozhodnutí stížnostních soudů i za současné právní úpravy stávajícího ustanovení § 143 tr. řádu tuto judikaturu v souladu s čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky náležitě reflektovala, což se však stále, nikoli ve všech případech, kde to přichází v úvahu, děje, jak o tom svědčí shora citované nálezy, které byly vydány v nedávně době (srov. zejména nálezy ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. I. ÚS 3842/17, ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3003/19, ze dne 2. 11. 2022, sp. zn. III. ÚS 1946/22, a ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. I. ÚS 3218/22).

VÝZNAM MIMORIADNYCH OPRAVNÝCH PROSTRIEDKOV V PRÍPRAVNOM KONANÍ

The Importance of Extraordinary Judicial Remedies in the Pre-Trial Proceedings

Eduard Burda, Rastislav Remeta

Článok poukazuje na situácie, v ktorých orgány činné v trestnom konaní postupujú nezákonne, a to aj v prípade použitia riadnych opravných prostriedkov. Právny poriadok musí mať práve pre takéto prípady vhodné inštitúty, ktoré zabezpečia už v prípravnom konaní, v rámci štruktúry orgánov činných v trestnom konaní nápravu nezákonnosti, či už v prospech alebo neprospech obvinených, nepostačuje, ak sa náprava týchto nezákonností ponechá iba na súdne konanie či súdne inštitúty. V slovenskom súdnom poriadku je takýmto inštitútom zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku.

The article highlight situations in which investigating authorities act unlawfully, even when ordinary judicial remedies have been applied. For such cases, the legal system must have appropriate institutions for correction that the illegality in the pre-trial proceedings, within the structure of the investigation authorities, whether to the benefit or detriment of the accused; it is not sufficient to leave the correction of such illegality to the judicial proceedings or judicial institutions alone. In the Slovak Code of Criminal Procedure, such an institution is the annulment of final decisions in pre-trial proceedings pursuant to Article 363 et seq. of the Code of Criminal Procedure.

1.1 Úvod

Podstatou základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 odsek 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava SR“) je, že sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Teda aj na prokuratúre ako univerzálnom orgáne ochrany práva, ktorý vykonáva svoju právomoc aj v trestnom konaní. Podľa čl. 149 Ústavy SR prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „prokuratúra SR“) chráni práva

a zákonem chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu. Obdobne § 3 odsek 1 zákona č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) v ôsmej hlave označenej ako mimoriadne opravné prostriedky, upravuje v troch dieloch tri mimoriadne opravné prostriedky, a to zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, dovolanie a obnovu konania. V príspevku venujeme pozornosť významu mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní, teda zrušeniu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní zakotvenému v § 363 až 367 Trestného poriadku.

1.2 Účel a zákonné vymedzenie mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní

„Mimoriadne opravné prostriedky sú dôležitými inštitútmi trestného práva procesného, ktoré v nadväznosti na celé usporiadanie trestného konania zabezpečujú zachovávanie zákonov a nemalou mierou prispievajú k zákonnému a spravodlivému priebehu a výsledku trestného konania.“¹

Zmyslom použitia mimoriadnych opravných prostriedkov proti právoplatným rozhodnutiam je dosiahnuť opravu rozhodnutia a obvykle pri nich prevyšuje záujem na reparovaní chýb nad záujmom na stabilite a nezmeniteľnosti právoplatného rozhodnutia, ako aj právnej istote oprávnených osôb.

Prípravným konaním sa rozumie úsek od začatia trestného stíhania do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu alebo právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej (§ 10 odsek 14 Trestného poriadku). Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva prokurátor.² Trestný poriadok v ôsmej hlave označenej ako mimoriadne opravné prostriedky upravuje v prvom diele mimoriadny opravný prostriedok, a to zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa v § 363 až 367.

Vo všeobecnosti sa účel mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní prekrýva s účelom prokuratúry a tým je ochrana zákonnosti. Prokuratúra ako garant zákonnosti nemôže pripustiť, aby nezákonnosť produkovali v prípravnom konaní jej nižšie zložky, resp. vyšetrovatelia pod jej dozorom. Orgánom ochrany zákonnosti sa totiž nezákonnosť nesmie tolerovať, a preto v rámci systému prokuratúry musí existovať mimoriadny opravný prostriedok v prípravnom konaní nezávislý od súdov a nie je možné ponechať nápravu nezákonnosti prípravného konania

---

¹ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. 2., doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura edition, 2010. ISBN 978-80-8078-309-9, s. 749.

² Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok. § 230 odsek 1.

len na súd či dokonca na konanie pred súdom vo veci samej, aj keď samozrejme v prípade súdneho konania je súd finálnym arbitrom aj týchto otázok.

Druhým dôležitým účelom mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní je zosúladiť postupov v rámci prípravného konania do zákonne akceptovanej podoby či už v prospech alebo neprospech obvineného. Ide o napĺňanie širšieho účelu opravného konania, ktorý vo vzťahu k orgánom činným v trestnom konaní „... umožňuje rozbor ich rozhodovacej praxe, zovšeobecnenie zistených poznatkov a zjednotenie výkladu zákonov.“³ Inak povedané, nemôže jeden okres či dokonca jedna kancelária posudzovať rovnaké veci rozdielne ako vedľajší okres či vedľajšia kancelária. A s tým súvisí tretí nepochybný význam mimoriadnych opravných prostriedkov v prípravnom konaní, a to že ide o nástroj boja proti svojvôli jednotlivcov v rámci ich pôsobenia v úlohe orgánov činných v trestnom konaní. A to vrátane preventívneho pôsobenia, keď ak má predstaviteľ orgánu činného v trestnom konaní vedomie, že určitý jeho postup bude s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou vyhodnotený ako nezákonný, radšej sa takéhoto postupu zdrží a vec vybaví zákonne.

Špecifickosť mimoriadneho opravného prostriedku označeného ako zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku spočíva (v porovnaní s dovolaním a obnovou konania ako ďalšími dvoma mimoriadnymi opravnými prostriedkami, o ktorých v prípade dovolania rozhoduje Najvyšší súd SR, respektíve v prípade obnovy konania rozhoduje súd, ktorý by bol príslušný konať o obžalobe alebo iný samosudca alebo iný senát súdu, ktorý vo veci rozhodol v prvom stupni) vo výlučnej právomoci generálneho prokurátora SR zrušiť právoplatné rozhodnutie vydané policajtom a prokurátorom ako orgánmi činnými v trestnom konaní v prípravnom konaní, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Ustanovenie § 363 Trestného poriadku je zároveň jedným z ustanovení konkretizujúcich právo obvineného na obhajobu.

Podľa *dôvodovej správy* k ustanoveniu § 363 v návrhu Trestného poriadku, účinnému od 1. januára 2005, bolo zámerom okrem iného umožniť vo veciach, v ktorých súd ešte nekonal a vec bola v prípravnom konaní prokurátorom postúpená inému orgánu alebo bolo zastavené trestné stíhanie alebo podmienene zastavené trestné stíhanie, alebo ktoré v tomto rozsahu spočíva na chybnom procesnom konaní, aby nezákonnosť napravil generálny prokurátor SR. Dosiahnuť sa malo operatívnejšie konanie a odbremenenie súdov, na ktoré prechádzali ďalšie nové formy konania a rozhodovania (odklony), a procesne náročnejšie malo byť aj samotné kontradiktórne hlavné pojednávanie.

Zákonom č. 401/2015 Z. z. bol s účinnosťou od 1. januára 2016 novelizovaný Trestný poriadok v ustanovení § 363 odsek 1. Bola vypustená druhá veta „Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie

³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 877.

vo veci“. Došlo tak k rozšíreniu okruhu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní aj o právoplatné rozhodnutia nemeritórnej povahy (napríklad aj o uznesenie o vznesení obvinenia), ktoré možno zrušiť mimoriadnym opravným prostriedkom. V ustanovení § 363 odsek 3 Trestného poriadku sa zosúladiť lehota na rozhodnutie a Generálny prokurátor SR mohol zrušiť rozhodnutie podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia. *Podľa dôvodovej správy* sa navrhovalo vypustiť definíciu, čo sa rozumie porušením zákona ako podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Iba vtedy mohol generálny prokurátor rozhodnúť o zrušení právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní. Bolo však potrebné, aby mal generálny prokurátor možnosť zrušiť akékoľvek rozhodnutie (procesné, medzitýmne, meritórne) prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní, ktorým bol porušený zákon, resp. jeho vydaniu predchádzal nezákonný postup (podľa platnej právnej úpravy mohol generálny prokurátor takto rozhodnúť ex offio do troch mesiacov od jeho právoplatnosti a na základe návrhu do šiestich mesiacov od jeho právoplatnosti). Navrhovalo sa, aby lehota, v rámci ktorej môže generálny prokurátor rozhodnúť o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní, bola rovnaká bez ohľadu na to, či tak urobí na základe návrhu alebo z vlastnej iniciatívy.⁴

V prípade, že v prípravnom konaní nebola náprava *nezákonného rozhodnutia – uznesenia orgánu činného v trestnom konaní* (napríklad uznesenia o postúpení veci, zastavení trestného stíhania, podmienenom zastavení trestného stíhania, podmienenom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného, zastavení trestného stíhania pri schválení zmluvy, uvedených v Trestnom poriadku v § 214 odsek 1, § 215 odsek 1, § 216 odsek 1, § 218 odsek 1, § 220 odsek 1 a iné) *alebo konania*, ktoré mu predchádzalo, dosiahnutá riadnym opravným prostriedkom, napríklad sťažnosťou proti uzneseniu policajta alebo prokurátora, eventuálne bola zistená *nezákonnosť v príkaze orgánu činného v trestnom konaní* (napríklad v príkaze na odňatie veci, uchovanie a vydanie počítačových údajov, zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie zaknihovaných cenných papierov, zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe, zaistenie virtuálnej meny, zaistenie inej majetkovej hodnoty, zaistenie hnutelnej veci, zaistenie náhradnej hodnoty, uvedených v Trestnom poriadku v § 90 odsek 1, § 91 odsek 1, § 95 odsek 1, § 96 odsek 1, § 96a odsek 1, § 96c odsek 1, § 96d odsek 1, § 96e odsek 1, § 96f odsek 1, § 96g odsek 1), prichádza do úvahy využitie mimoriadneho opravného prostriedku v prípravnom konaní trestnom, a to zrušenie právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní podľa § 363 a nasledujúcich Trestného poriadku.

Oprávnenie zrušiť uznesením (proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok) právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon, má len generálny prokurátor SR. Ak sa týka rozhodnutie alebo konanie viacerých osôb alebo skutkov,

⁴ *Dôvodová správa k zákonu č. 401/2015.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/Document-Preview.aspx?DocID=417999>. [online]. [cit. 2023-03-15], s. 42.

môže generálny prokurátor zrušiť *len tú časť rozhodnutia alebo konania, ktorá sa týka niektorej z týchto osôb alebo skutkov.*⁵

Osoby oprávnené na podanie návrhu podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku (obvinený vo svoj prospech, v prospech obvineného osoby, ktoré by mohli podať v jeho prospech odvolanie, poškodený v neprospech obvineného a zúčastnená osoba), môžu návrh na postup podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku podať len do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia a generálny prokurátor SR môže také rozhodnutie zrušiť do šiestich mesiacov od jeho právoplatnosti. Generálny prokurátor SR môže rozhodnúť podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku aj bez návrhu podľa odseku 1, a to v prospech alebo v neprospech obvineného, pritom nie je viazaný návrhom podaným podľa odseku 1 (§ 364 Trestného poriadku).

V prípade, že generálny prokurátor SR po preskúmaní veci na základe návrhu oprávnenej osoby uvedenej v § 364 odsek 1 Trestného poriadku *nezistí dôvody na zrušenie napadnutého rozhodnutia alebo ak uplynula lehota uvedená v § 364 odsek 1 alebo 3, upovedomí* o tom osobu, ktorá návrh podala. Osobu upovedomí aj v prípade, keď generálny prokurátor nie je povinný konať, lebo návrh bol podaný *neoprávnenou osobou.*⁶

Mimoriadna kasačná právomoc generálneho prokurátora SR sa uplatňuje najmä vo vzťahu k prvostupňovému rozhodnutiu policajta a súčasne aj druhostupňovému rozhodnutiu prokurátora alebo len k druhostupňovému rozhodnutiu prokurátora.

Pokiaľ generálny prokurátor zistí, že zákon bol porušený, *vysloví uznesením podľa § 366 Trestného poriadku, že napadnutým rozhodnutím alebo jeho časťou, alebo v konaní, ktoré rozhodnutiu predchádzalo, bol porušený zákon v prospech alebo v neprospech obvineného, a vtedy súčasne s týmto výrokom zruší napadnuté rozhodnutie alebo jeho časť, prípadne aj chybné konanie, ktoré mu predchádzalo.* V prípade nezákonnosti len niektorého výroku rozhodnutia a možno jeho oddeliteľnosti od ostatných zruší len tento výrok. Zruší aj ďalšie rozhodnutia policajta a prokurátora, ktoré na zrušené rozhodnutie obsahovo nadväzujú, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Po zrušení napadnutého rozhodnutia alebo jeho časti generálny prokurátor rozhodne vo veci sám, alebo prikáže orgánu, o ktorého rozhodnutie spravidla ide, aby o veci znovu konal a rozhodol. Ak porušenie zákona spočíva len v tom, že v napadnutom rozhodnutí niektorý výrok chýba alebo je neúplný, môže generálny prokurátor bez toho, aby rozhodnutie zrušil, prikázať orgánu, o ktorého rozhodnutie ide, aby o chýbajúcom výroku rozhodol alebo neúplný výrok doplnil (§ 367 odsek 1, odsek 2 Trestného poriadku). Orgán, ktorému vec bola prikázaná, je povinný vykonať úkony, ktorých vykonanie generálny prokurátor nariadil, a je viazaný jeho právnym názorom, ktorý vo veci vyslovil, okrem ak sa zmenili skutkové alebo právne okolnosti, z ktorých právny názor generálneho prokurátora vychádzal.⁷

⁵ Ust. § 363 Trestného poriadku.

⁶ Ust. § 365 Trestného poriadku.

⁷ Ust. § 367 odsek 3 Trestného poriadku.

Možno zhrnúť, že generálny prokurátor SR je v rámci *úplného revízneho princípu* povinný preskúmať rozhodnutie v celom rozsahu, bez ohľadu na chyby, ktoré oprávnená osoba v návrhu uviedla. Je tomu tak preto, lebo generálny prokurátor SR môže zrušiť rozhodnutie aj bez návrhu. *Vtedy neplatí zákaz zmeny k horšiemu (zákaz „reformatio in peius“)* a je *vylúčená* aj zmena rozhodnutia v prospech ďalšej osoby, ktorá nepodala návrh na mimoriadny opravný prostriedok (*zásada „beneficium cohaesionis“*). Generálny prokurátor SR môže nezákonné rozhodnutie v rámci *apelačného princípu* zmeniť alebo v rámci *kasačného princípu* zrušiť. O návrhu na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní, ktorý nemá odkladný účinok výkonu napadnutého rozhodnutia (*suspenzívny účinok*), rozhoduje generálny prokurátor SR (*devolutívny účinok*).⁸

Je potrebné dodať, že inštitút podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku má v prípravnom konaní pre generálneho prokurátora SR ako vedúceho ústredného štátneho orgánu (§ 7 odsek 1 zákona o prokuratúre) význam aj z hľadiska *predchádzania náhrade škody zo strany prokuratúry* v súvislosti s absolútnou objektívnou zodpovednosťou štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z., o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci“), aj v súvislosti s nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Napríklad ak policajti vznesie obvinenie konkrétnej osobe a obvinený podá proti uzneseniu o vznesení obvinenia sťažnosť, ktorú prokurátor okresnej alebo krajskej prokuratúry zamietne, v prípade podania obžaloby prokurátorom a neskoršieho oslobodzujúceho rozsudku súdu, je Generálna prokuratúra SR ako orgán verejnej moci, ktorá koná v mene štátu, pasívne legitimovaná a z hľadiska absolútnej objektívnej zodpovednosti štátu zodpovedá za takto vzniknutú škodu podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Pre porovnanie v Českej republike bolo zakotvené mimoriadne kasačné oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu zákonom č. 265/2001 Sb., ktorým bol novelizovaný Trestní řád č. 141/1961 Sb., do ktorého bolo vložené ustanovenie § 174a. *Podľa jeho prvého odseku mohol najvyšší štátny zástupca do troch mesiacov od právoplatnosti rušiť nezákonné uznesenia nižších štátnych zástupcov o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci.* Uvedené oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu je možné charakterizovať ako mimoriadne a fakultatívne. Dôvodom tejto úpravy bola snaha zaistiť náležitý prieskum všetkých uznesení o zastavení trestného stíhania a o postúpení veci, ako aj dodržanie obžalovacej zásady podľa § 2 odsek 8.⁹ Aktuálne znenie uvedeného ustanovenia § 174a odsek 1 Trestního řádu č. 141/1961 Sb. je koncipované širšie, keď „Nejvyšší státní zástupce může do tří měsíců od právní moci rušiť nezákonná usnesení nižších státních zástupců

⁸ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-142-6, s. 237.

⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0, s. 1410–1411.

o nestíhání podezřelého podle § 159d odst. 1, o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci; to neplatí, jde-li o usnesení vydané evropským pověřeným žalobcem nebo evropským žalobcem.“

1.3 Podnety a najčastejšie dôvody pre zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Pre prokuratúru ako univerzálny orgán ochrany práva, najmä v trestnom konaní, v ktorom prokurátor ako orgán činný v trestnom konaní je pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní po začatí trestného stíhania podľa § 230 Trestného poriadku pánom sporu „*dominus litis*“, je *okrem návrhov oprávnených osôb významná aj prieskumná agenda*, keďže slúži na nápravu nezákonných rozhodnutí v prípravnom konaní zasahujúcich do individuálnych práv fyzických osôb a právnických osôb a predstavuje *aj významný prostriedok na zjednocovanie aplikačnej praxe policajtov a prokurátorov v prípravnom konaní*. V rámci prieskumnej agendy ide najmä o previerkovú činnosť krajských prokuratúr a Generálnej prokuratúry SR, vrátane jej tzv. dohľadovej činnosti voči podriadeným prokuratúram.

Prokuratúra je samostatná hierarchicky usporiadaná jednotná sústava štátnych orgánov na čele s generálnym prokurátorom, v ktorej pôsobia prokurátori vo vzťahoch podriadenosti a nadriadenosti.¹⁰ Prokuratúra je v rozsahu svojej pôsobnosti povinná vo verejnom záujme vykonať opatrenia na predchádzanie porušeniu zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie. Pri výkone svojej pôsobnosti je prokuratúra povinná využívať zákonné prostriedky tak, aby sa bez akýchkoľvek vplyvov zabezpečila dôsledná, účinná a rýchla ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu (§ 3 odsek 2 zákona o prokuratúre).

Oprávnenie generálneho prokurátora SR zrušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku je nástrojom k rýchlej a efektívnej náprave nezákonných rozhodnutí vydaných v prípravnom konaní.

Podľa § 10 odsek 1 zákona o prokuratúre generálny prokurátor riadi a kontroluje činnosť prokuratúry na všetkých stupňoch. Z hľadiska dôvodov vedúcich generálneho prokurátora SR (§ 16a odsek 2 zákona o prokuratúre) k vydaniu zrušujúceho uznesenia v mimoriadnom opravnom konaní podľa v § 363 až 367 Trestného poriadku možno identifikovať *najčastejšie dôvody rozporov so zákonom, ktoré sa aj prekrývajú*:

a) *Nerešpektovanie práva obvineného na obhajobu podľa § 34 odsek 1 Trestného poriadku spočívalo najmä v predčasnom rozhodnutí o sťažnosti obvineného proti*

¹⁰ Zákon č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre. § 2.

uznesení o vznesení obvinení v čase, kedy ešte všetkým oprávneným osobám, vrátane obhajcu, neuplynula lehota na podanie sťažnosti, respektíve bez doručenia uznesenia o vznesení obvinení obhajcovi alebo pred tým, ako bolo prokurátorovi doručené odôvodnenie sťažnosti, respektíve policajtom prokurátorovi vôbec nepredložené.

- b) *Nedostatočné zistenie skutkového stavu veci*, nezodpovedajúce požiadavke vyplývajúcej zo zásady náležiteho zistenia skutkového stavu podľa § 2 odsek 10 Trestného poriadku spojené aj s nesprávnym vyhodnotením zadovážených dôkazov získaných zákonným spôsobom podľa zásady voľného hodnotenia dôkazov uvedenej v § 10 odsek 12 Trestného poriadku. Z hľadiska hmotnoprávneho ide o nedostatky pri právnom posúdení skutku spočívajúce v tom, že absentoval jeden alebo viacero formálnych znakov skutkovej podstaty trestného činu, v dôsledku čoho vznesenie obvinení bolo nezákonné, pretože skutok nebol trestným činom, respektíve uznesenie obsahovalo chybné skutkové vymedzenie trestnoprávne relevantného konania.
- c) *Arbitrárnosť a nepreskúmateľnosť rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní* a z toho vyplývajúce porušenie ustanovenia § 176 odsek 2 Trestného poriadku, pričom arbitrárne a nepreskúmateľné bolo väčšinou výlučne druhostupňové uznesenie prokurátora, ktorým podľa § 193 odsek 1 písmeno c) Trestného poriadku zamietol ako nedôvodnú sťažnosť obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinení podľa § 206 odsek 1 Trestného poriadku, alebo bolo arbitrárne a nepreskúmateľné ako druhostupňové uznesenie prokurátora podľa § 193 odsek 1 písmeno c) Trestného poriadku, tak aj prvostupňové uznesenie policajta o vznesení obvinení podľa § 206 odsek 1 Trestného poriadku. Napríklad odôvodnenie uznesenia prokurátora okresnej prokuratúry o zamietnutí sťažnosti bolo nedostatočne argumentačne podložené a nerefletovalo na požiadavky vyplývajúce z platnej právnej úpravy, ako aj z ustálenej rozhodovacej činnosti súdov z hľadiska odbornosti, úplnosti, zrozumiteľnosti, presvedčivosti a vo svojej podstate nezodpovedalo kritériám spravodlivého rozhodnutia. Kvalita odôvodnenia zamietajúceho uznesenia prokurátora o sťažnosti by mala byť úmerná dôslednosti a podrobnosti sťažnostnej argumentácie.
- d) *Porušenie princípu funkčnej inkompatibility*, a to rozhodovaním o sťažnosti obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinení prokurátorom, hoci toto rozhodnutie policajta bolo vydané so súhlasom alebo na pokyn tohto prokurátora.

1.4 Ustanovenie § 363 Trestného poriadku z pohľadu internej úpravy prokuratúry a jej štatistiky

Generálny prokurátor SR na plnenie úloh vydáva príkazy, pokyny a iné služobné predpisy, ktoré sú záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakaateľov prokuratúry, asistentov prokurátorov a ostatných zamestnancov prokuratúry (§ 10 odsek 2 zákona o prokuratúre). Postup prokurátorov pri vybavovaní návrhov na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku je upravený Príkazom generálneho prokurátora SR Por. č. 14/2022 z 19. decembra 2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch (ďalej len „Príkaz generálneho prokurátora SR“).¹¹ Na vybavenie návrhu na zrušenie rozhodnutia podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku je príslušný prokurátor Generálnej prokuratúry SR, ktorý predloží generálnemu prokurátorovi SR návrh jeho uznesenia podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku na zrušenie právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta vydaného v prípravnom konaní, ak takýmto *rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo bol porušený zákon, nápravu nemožno zabezpečiť inými právnymi prostriedkami dozorového prokurátora alebo jeho nadriadeného prokurátora a sú splnené zákonné podmienky* na zrušenie právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta postupom podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku.

Príkaz generálneho prokurátora SR zároveň *vymenúva právoplatné rozhodnutia, ktorými sa rozumie najmä uznesenie, ktorým sa rozhodlo: o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa podľa § 29 odsek 2 Trestného poriadku, o žiadosti o navrátenie lehoty podľa § 64 Trestného poriadku, o uložení poriadkovej pokuty podľa § 70 odsek 1 Trestného poriadku, o vrátení veci podľa § 97 a 98 Trestného poriadku, o znaleckej činnosti podľa § 142 odsek 1 a § 147 odsek 1 Trestného poriadku, o výške odmeny za znalecký úkon podľa § 152 odsek 2 Trestného poriadku, o prehliadke a pitve mŕtvoly a o jej exhumácii podľa § 156 Trestného poriadku, o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku, o postúpení veci, ak bolo vznesené obvinenie podľa § 214 odsek 1 Trestného poriadku, o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie podľa § 215 odsek 1 až 3 Trestného poriadku, o podmiennečnom zastavení trestného stíhania podľa § 216 odsek 1 Trestného poriadku, o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje podľa § 217 odsek 1 Trestného poriadku, o podmiennečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 odsek 1 Trestného poriadku, o osvedčení sa spolupracujúceho obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní*

¹¹ Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky zo dňa 19. 12. 2022, č. 14/2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/legislativa/zbierka-služobnych-predpisov-generalneho-prokuratora-308f.html?r=2022>. [online]. [cit. 2023-03-15].

pokračuje podľa § 219 odsek 1 Trestného poriadku, o schválení zmiernu a zastavení trestného stíhania podľa § 220 Trestného poriadku.

Zároveň Príkaz generálneho prokurátora SR ustanovuje *obmedzenie*, že v čase konania podľa § 363 a nasledujúcich Trestného poriadku nie je možné skončiť prípravné konanie niektorým z rozhodnutí uvedených v 5 diele, 2 hlavy, 2 časti Trestného poriadku. Ide o rozhodnutia o postúpení veci, zastavení trestného stíhania, podmienenom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného, schválení zmiernu a zastavení trestného stíhania a prerušení trestného stíhania.¹² Z uvedeného vyplýva, že prokurátor môže podať obžalobu podľa § 234 Trestného poriadku. Malo by však ísť o výnimočné prípady, keď bola obžaloba podaná pred rozhodnutím o návrhu podľa § 363 Trestného poriadku, najmä v prípadoch väzobných trestných vecí v súlade aj so zásadu prednostného a urýchleného vybavovania väzobných vecí. Je však potrebné pripomenúť, že ustanovenie § 363 Trestného poriadku je zároveň jedným z ustanovení konkretizujúcich právo obvineného na obhajobu. Podaním obžaloby súdu sa končí prípravné konanie a generálny prokurátor SR už nemôže konať podľa § 363 a nasledujúcich Trestného poriadku. V ďalšom konaní napríklad neodstrániteľné procesné chyby už musí vyhodnotiť súd z hľadiska ich dopadu na zákonnosť trestného konania ako celku a zohľadniac tieto dôsledky vec prejednať a rozhodnúť.

Generálna prokuratúra SR zverejnila dňa 3. januára 2023 na svojom webovom sídle správu „Štatistika hovorí jasnou rečou: Rok 2022 potvrdil znižujúci sa trend používania § 363 Trestného poriadku“ a pripojila štatistické údaje za obdobie rokov 2016–2022.¹³

---

¹² Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky zo dňa 19. 12. 2022, č. 14/2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/legislativa/zbierka-služobnych-predpisov-generalneho-prokuratora-308f.html?r=2022>. [online]. [cit. 2023-03-15]. Článok 7.

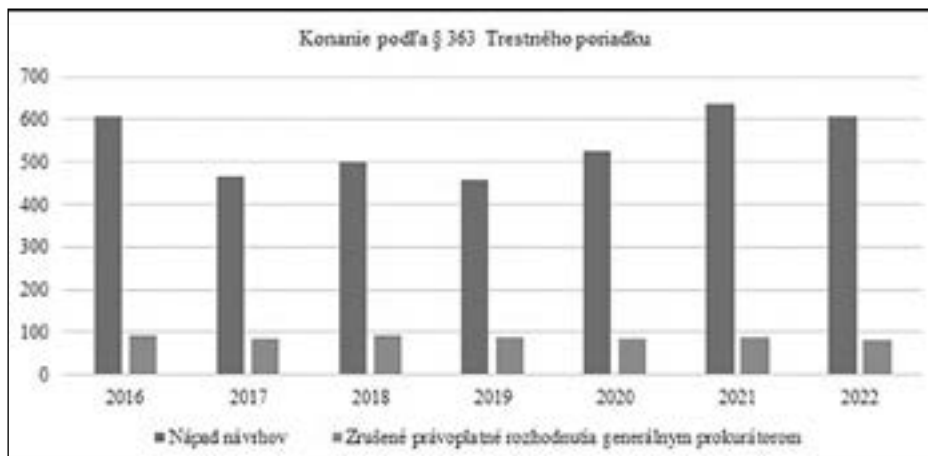
¹³ Správa Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Štatistika hovorí jasnou rečou: Rok 2022 potvrdil znižujúci sa trend používania § 363 Trestného poriadku. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-1267.html?id=3048> [online]. [cit. 2023-03-15].

Tabuľka č. 1: Nápad návrhov na postup podľa § 363 Trestného poriadku vo vzťahu k zrušeným právoplatným rozhodnutiam generálneho prokurátora SR a podiel zrušených rozhodnutí na celkovom počte návrhov

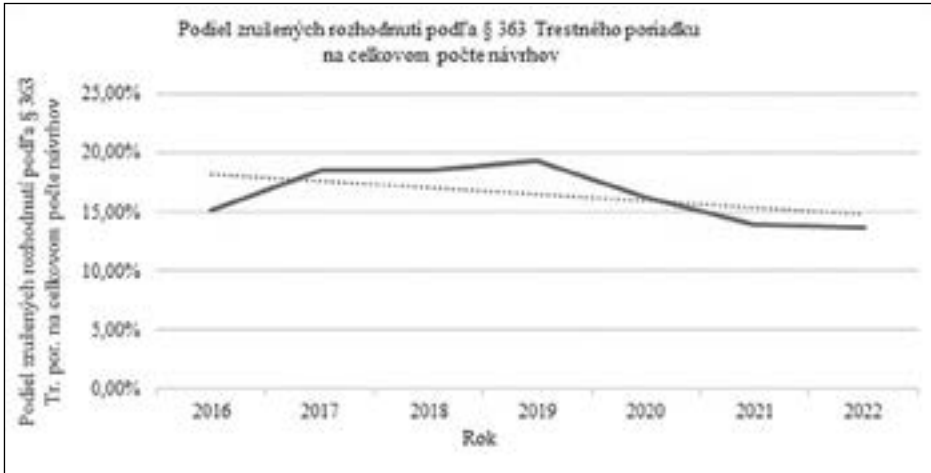
Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nápad návrhov	608	466	499	457	523	638	608
Zrušené právoplatné rozhodnutia generálnym prokurátorom	92	86	92	88	85	89	83
Podiel zrušených rozhodnutí na celkovom počte návrhov	15,13 %	18,45 %	18,44 %	19,26 %	16,25 %	13,95 %	13,65 %

Zo štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR za obdobie rokov 2016–2022 vyplýva, že ročný nápad návrhov na postup podľa § 363 Trestného poriadku bol v rozpätí od 457 do 638. Generálny prokurátor SR ročne zrušil od 83 do 92 právoplatných rozhodnutí. Ročný podiel zrušených rozhodnutí na celkovom počte návrhov bol pod 20 %, keď sa pohyboval od 13,65 % do 19,26 %. Rok 2022 tak potvrdil znižujúci sa trend používania predmetného inštitútu.

Graf č. 1: Nápad návrhov na postup podľa § 363 Trestného poriadku a zrušené právoplatné rozhodnutia generálnym prokurátorom SR

Graf . 2: Trend podielu zrušených rozhodnutí podľa § 363 Trestnho poriadku na celkovom počte návrhov

1.5 Ustanovenie § 363 Trestnho poriadku v kontexte rozhodnutí stavnho súdu SR

stavn súd SR sa ustanovenm § 363 Trestnho poriadku zaoberal napríklad v uzneseniach sp. zn. I. S 496/2012 zo 17. októbra 2012 a sp. zn. II. S 494/2014 z 22. augusta 2014, keď vychádzal z vtedy platného právneho stavu a ustanovenie § 363 odsek 1 Trestnho poriadku obsahovala aj druh vetu „Porušením zákona sa rozumie podstatn pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“. V uznesení sp. zn. II. S 494/2014 z 22. augusta 2014 stavn súd SR konštatoval, že princíp nestrannosti rozhodovania ako súčasť záruk zkladnho práva na in právnu ochranu podľa čl. 46 odsek 1 stavy SR vylučuje, aby generálny prokurátor SR preskúmaval na základe návrhu obvineného na postup podľa § 363 odsek 1 Trestnho poriadku zákonnosť rozhodnutia o zamietnut saznosti proti uzneseniu o vznesen obvinenia, ktor sm vydal. stavn súd rešpektoval právomoc generlného prokurátora interpretovať § 363 a nasledujcch Trestnho poriadku, zo znenia ktorého výslovne nevyplýva, proti ktorým rozhodnutiam ho možno poui.

stavn súd SR v uznesení sp. zn. III. S 371/2014 zo 17. júna 2014 riešil aj situáciu, keď sa Generálna prokuratúra SR nezaoberala sazovatelovm návrhom na postup podľa § 363 odsek 1 Trestnho poriadku vzhľadom na zmeškanie lehoty. stavn súd SR konštatoval, že tento postup neprekračuje limity práva na súdnu a in právnu ochranu zaručeného čl. 46 odsek 1 stavy a je teda, napriek oznaenm okolnostiam prípadu, ústavnoprávne akceptovateln.

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 212/2022 z 28. júna 2022 okrem iného vychádzal aj z právnych záverov vyslovených plénom Ústavného súdu SR v jeho uznesení sp. zn. PLz. ÚS 2/2022 z 15. júna 2022 „Ak generálny prokurátor, aj keď v zastúpení iným prokurátorom generálnej prokuratúry, rozhodoval v prípravnom trestnom konaní ako nadriadený prokurátor o riadnom opravnom prostriedku (sťažnosti) proti rozhodnutiu prokurátora alebo policajta, je vylúčený prieskum takého rozhodnutia generálneho prokurátora generálnym prokurátorom podľa prvého dielu ôsmej hlavy tretej časti (§ 363 a nasledujúce) Trestného poriadku.“

V uznesení sp. zn. II. ÚS 176/2020 z 28. apríla 2020 sa Ústavný súd SR zaoberal *možnosťou poškodeného podať v neprospech obvineného návrh na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku*. Návrh na takýto postup poškodeným preto neprichádza do úvahy v prípade, keď na základe trestného oznámenia podaného poškodeným nebolo zatiaľ nikomu vznesené obvinenie, a teda niet osoby, v neprospech ktorej by poškodený mohol podať návrh na postup podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku.

1.6 Záver

Zakotvením mimoriadneho opravného prostriedku v prípravnom konaní vo forme zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 až 367 Trestného poriadku sa na jednej strane posilnila právomoc generálneho prokurátora SR, ale na druhej strane sa zvýšila jeho zodpovednosť za zákonnosť rozhodnutí prokurátorov a policajtov v prípravnom konaní. Dosiachnutie zákonnosti rozhodnutia a postupu konania, ktoré predchádzalo napadnutému rozhodnutiu, tak preváži nad záujmom na stabilite a nezmeniteľnosti právoplatného rozhodnutia.

V súlade s pôvodným zámerom zavedenia tohto inštitútu od 1. januára 2006 sa nepochybne dosiahlo aj operatívnejšie konanie a odbremenenie súdov. Následne od 1. januára 2016 vypustením druhej vety z ustanovenia § 363 odsek 1 Trestného poriadku v znení „Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“, došlo k rozšíreniu okruhu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní aj o právoplatné rozhodnutia nemeritornej povahy (procesné, medzitýmne, meritórne), ktoré možno zrušiť mimoriadnym opravným prostriedkom. Rovnako sa zosúladiť lehota na rozhodnutie generálneho prokurátora SR, ktorý tak mohol zrušiť rozhodnutie podľa § 363 odsek 1 Trestného poriadku do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia bez ohľadu na to, či tak urobí na základe návrhu alebo z vlastnej iniciatívy. Výkon posilnenej právomoci generálneho prokurátora SR, súvisiaci s jeho zvýšenou zodpovednosťou, sa tak stal komplexnejší.

Predmetné oprávnenie generálneho prokurátora SR možno považovať za ústavné konformné, jednoznačne formulované, ktoré má zásadný význam pre prípravné konanie s možnosťou mimoriadnym opravným prostriedkom zvrátiť zistenú

nezákonnosť podriadených prokurátorov a policajtov. Aj Ústavný súd SR konštatoval, že rešpektuje právomoc generálneho prokurátora SR interpretovať a aplikovať § 363 Trestného poriadku, keď vychádzal z dominantného postavenia prokurátora v slovenskom prípravnom konaní, ktoré žiadnym spôsobom v danej fáze trestného konania nezasahuje do nezávislosti súdnej moci.

Je v záujme právneho štátu, riadneho výkonu právomocí štátnych orgánov, ale aj základného práva na inú právnu ochranu, v súvislosti so zabezpečením zákonnosti trestného procesu a istoty na to oprávnených osôb v prípravnom konaní trestnom, aby prípadné pochybenia (niekedy až svojvôľa) policajtov a prokurátorov ako orgánov činných v trestnom konaní v ich rozhodnutiach alebo v konaní, ktoré im predchádzalo, boli odstránené mimoriadnym kasačným oprávnením generálneho prokurátora SR v rámci jeho zákonného oprávnenia, ako aj výkonu jeho riadiacej a kontrolnej právomoci v hierarchicky usporiadanej jednotnej sústave štátnych orgánov prokuratúry, ešte v priebehu prípravného konania, rýchlym a účinným prostriedkom nápravy, ktorým je inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí generálnym prokurátorom SR v prípravnom konaní podľa § 363 Trestného poriadku a nasledujúcich.

V tejto súvislosti je významná aj prieskumná agenda prokuratúry, keďže slúži nielen na nápravu nezákonných rozhodnutí (alebo konaní, ktoré im predchádzalo) v prípravnom konaní zasahujúcich do individuálnych práv fyzických osôb a právnických osôb, ale predstavuje aj významný prostriedok na zjednocovanie aplikačnej praxe policajtov a prokurátorov v prípravnom konaní.

Inštitút podľa § 363 Trestného poriadku má svoj význam aj z hľadiska predchádzania náhrady škody zo strany Generálnej prokuratúry SR, ktorá ako orgán verejnej moci koná v mene štátu a zodpovedá v súvislosti s absolútnou objektívnou zodpovednosťou štátu podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, aj v súvislosti s nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom orgánov činných v trestnom konaní v prípravnom konaní.

Vychádzajúc zo štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR za obdobie rokov 2016–2022, keď ročný nápad návrhov na postup podľa § 363 Trestného poriadku bol v rozpätí od 457 do 638 a generálny prokurátor SR ročne zrušil od 83 do 92 právoplatných rozhodnutí, pričom ročný podiel zrušených rozhodnutí na celkovom počte návrhov bol pod 20 % a v roku 2022 len 13,65 %, čím sa potvrdil znižujúci trend používania inštitútu podľa § 363 a nasledujúce Trestného poriadku, nemožno konštatovať, že dochádza k jeho nadužívaniu.

Z hľadiska návrhu *de lege ferenda* možno uvažovať o tom, že by ustanovenie § 363 Trestného poriadku obsahovalo, obdobne ako pri dovolaní, vymenovanie právoplatných rozhodnutí prokurátora alebo policajta, pri ktorých tento postup prichádza do úvahy. Každopádne by medzi týmito právoplatnými rozhodnutiami malo byť obsiahnuté aj samotné uznesenie o vznesení obvinenia, pretože ak je samotné uznesenie o vznesení obvinenia nezákonné, respektíve bolo k nemu dopracované nezákonným postupom, postihuje sa tak nezákonnosťou celé trestné konanie voči obvinenej osobe, ktoré možno len veľmi ťažko zhojiť. Preto je lepšie takéto

uznesenie o vznesení obvinenia zrušiť, a pokiaľ existujú dostatočné zákonné dôvody a dôkazy, znova ho vzniesť, ale tento raz už konečne zákonným spôsobom. Pokiaľ dostatočné zákonné dôvody a dôkazy pre vznesenie obvinenia neexistujú, potom uznesenie o vznesení obvinenia nikdy nemalo vzniknúť a orgány činné v trestnom konaní by sa mali zmieriť s tým, že nebudú vznášať nové obvinenie.

Avšak za najvhodnejší prístup považujeme zachovanie súčasného znenia a rozsahu aplikácie zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, maximálne doplneného o demonštratívny výpočet rozhodnutí, proti ktorým by bol tento mimoriadny opravný prostriedok prípustný, pretože taxatívny výpočet by mohol v praxi spôsobiť nevhodnú situáciu nemožnosti zrušenia evidentne nezákonného rozhodnutia. Snahy o oklieštenie aplikačnej pôsobnosti inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní môžu v prípade ich úspechu dospieť iba k obmedzeniu ústavou a zákonom garantovaných práv obvinených, čo považujeme za neakceptovateľné. Naopak, orgány činné v trestnom konaní vrátane podriadených zložiek prokuratúry by sa mali zo zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní poučiť a neopakovať chyby, ale realizovať trestné konanie riadne a najmä zákonne. Ak tak budú činiť, žiadnu aplikáciu § 363 a nasledujúcich v praxi nebudeme potrebovať.

INTERPRETACE PODMÍNEK PRO POVOLENÍ OBNOVY ŘÍZENÍ V JUDIKATUŘE ÚSTAVNÍHO SOUDU¹

Interpretation of the Conditions for Granting a Retrial in the Case Law of the Constitutional Court

Jana Tlapák Navrátilová, Ingrid Galovcová

Příspěvek se zamýšlí nad významem judikatury Ústavního soudu České republiky při interpretaci podmínek pro povolení obnovy trestního řízení. Poukazuje na jeho rozhodovací praxi a přístup při řešení otázek rozhodných pro postup a rozhodování trestních soudů v řízení o obnově z hlediska ústavněprávních kautel.

The contribution reflects on the significance of the jurisprudence of the Constitutional Court of the Czech Republic in the interpretation of the conditions for allowing the retrial of criminal proceedings. It points to his decision-making practice and approach in dealing with issues decisive for the procedure and decision-making of criminal courts in proceedings on restoration from the point of view of constitutional safeguards.

1.1 Úvod

Obnova řízení představuje mimořádný opravný prostředek zaměřený k odstranění skutkových vad pravomocného rozhodnutí vydaného v trestním řízení. Zákonné předpoklady, jejichž naplnění povolení obnovy řízení umožňuje, se snaží ve své rozhodovací praxi interpretovat i Ústavní soud České republiky (dále jen „Ústavní soud“) v rámci rozhodování o ústavních stížnostech, kterými stěžovatelé namítají porušení základních práv a svobod v řízení o obnově. Rozpory v právních názorech stran podmínek povolení řízení vedly i k přijetí sjednocujícího stanoviska Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. Pl. 50/20. Otázkou však je, jestli právě Ústavní

---

¹ Příspěvek je zpracovaný v rámci DVÚ Policejní akademie ČR v Praze pod názvem „Možnosti využití nových technologií s důrazem na zefektivnění a urychlení činnosti orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů“.

soud je povolán k interpretaci zákonných podmínek obnovy řízení a jestli jeho judikatura přispívá k odstranění interpretačních nejasností, nebo spíše vnáší pochybnosti do doposud nesporných otázek trestněprávní vědy.

1.2 Podstata rozhodování Ústavního soudu ve věcech týkajících se obnovy trestního řízení

Možnosti přezkumu rozhodnutí obecného soudu na základě ústavní stížnosti jsou vázány na tvrzení o zásahu do základních práv a svobod stěžovatele, přičemž nejčastěji je namítáno právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Ústavnímu soudu samozřejmě nepřísluší přezkoumávat věcnou stránku rozhodnutí obecného soudu. Obnova řízení podle § 277 a násl. trestního řádu² přitom představuje mimořádný opravný prostředek určený k odstranění skutkových vad pravomocného rozhodnutí vydaného v původním řízení. Není určena k namítání právních vad.³ Právě tvrzená možná odlišnost skutkového stavu je základním předpokladem pro domáhání se povolení obnovy. Nové skutečnosti a důkazy, které by případně odlišnost skutkového stavu odůvodňovaly, Ústavní soud není příslušný z jejich věcné stránky přezkoumávat, zabývá se „pouze“ otázkou, zda se soud rozhodující o povolení obnovy s nimi vypořádal ústavně konformním způsobem.

V řízení o povolení obnovy nedochází k přezkumu původního pravomocného rozhodnutí, ale rozhodování o tom, jestli jsou vůbec dány důvody pro to, aby takovýto přezkum byl přípustný. Správnost původního rozhodnutí není v této fázi přezkoumávána a nemůže být ani předmětem přezkumu na podkladě stížnosti podané Ústavnímu soudu proti rozhodnutí vydanému v řízení o povolení obnovy. Ústavní soud opakovaně zdůraznil, že „ani obecné soudy, tím méně Ústavní soud, nemohou v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení podle trestního řádu přezkoumávat napadené meritorní rozhodnutí [usnesení ze dne 15. 4. 2004 sp. zn. IV. ÚS 178/03 (U 20/33 SbNU 417)], jakož ani posuzovat otázky viny či trestu [nález ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08 (N 34/52 SbNU 343)]“.⁴

Přezkum Ústavního soudu se tak může vztahovat pouze k respektování ústavní konformity rozhodování o povolení obnovy, tj. při rozhodování o existenci důvodů, pro které je obnova řízení navrhována. Jedná se o posouzení požadavků kladených na rozhodování obecných soudů, které plynou zejména ze záruk podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod, zejména jestli věc byla řádně projednána, zda přijaté závěry nepředstavují exces nebo libovůli, tj. zda jejich odůvodnění splňuje nároky kladené na spravedlivé rozhodnutí. V situaci, kdy byl zamítnutý návrh na

² Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. 3 Tz 82/2001 (uverejněné pod č. Rt 13/2002 Sb. s. rozh.).

⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. III. ÚS 3052/22.

povolení obnovy, pak těžištěm odůvodnění by mělo být přesvědčivé objasnění, proč předestřené nové skutečnosti nebyly shledány za takové, které by opodstatňovaly návrh na povolení obnovy.⁵ Zásadním, z hlediska právního posouzení věci, je zhodnocení naplnění zákonné podmínky, zda se jedná o skutečnosti a důkazy nové, dříve neznámé, které jsou způsobilé přivodit jiné rozhodnutí ve věci.⁶ Pro přijetí tohoto právního závěru je rozhodnou interpretace pojmu „nové skutečnosti“. Přezkum Ústavního soudu se však nedotýká samotné věcné správnosti rozhodnutí obecného soudu, ale orientuje se na vady a nedostatky, které jsou relevantními z ústavněprávního hlediska. V kontextu požadavku respektování práva na spravedlivý proces se tak v rozhodovací praxi Ústavního soudu objevují rozhodnutí, v nichž se samotný Ústavní soud snaží o interpretaci zákonných podmínek obnovy řízení a o vytvoření ústavních limitů, které by měly být při rozhodování o povolení obnovy trestního řízení reflektovány.

1.3 Interpretace pojmu „nové skutečnosti“ v rozhodovací praxi Ústavního soudu

Jak jsme již uvedly v úvodu příspěvku, recentním rozhodnutím Ústavního soudu, který se zabývá interpretací pojmu „nové skutečnosti“ ve vztahu k obnově trestního řízení, je stanovisko Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. Pl. 50/20. K jeho přijetí došlo poté, co se II. senát Ústavního soudu pro řízení vedené pod sp. zn. II ÚS 4041/19 odchýlil od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 905/17. Podle tohoto stanoviska: „Trestní soud v řízení o povolení obnovy jako mimořádném opravném prostředku neporuší právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, nebude-li za ‚skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé‘ podle ustanovení § 278 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, považovat skutečnosti nebo důkazy hypotetické či zjevně pochybné (sporné), neskýtající důvodný předpoklad (oproti pouhé potenciálně odlišné interpretaci skutkového děje), že na jejich základě by mohlo dojít ke změně pravomocného rozhodnutí, které je předmětem návrhu na obnovu řízení; tyto skutečnosti nebo důkazy mohou být v řízení o povolení obnovy (nikoliv až v řízení obnoveném) posuzovány rovněž z hlediska toho, zda na jejich základě lze dospět

⁵ Srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. III. ÚS 2959/10 (uveřejněný pod č. N 70/61 Sb. n. a usn.); nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. III. ÚS 2959/10 (uveřejněný pod č. N 70/61 Sb. n. a usn.); usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. III. ÚS 2850/12; usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. III. ÚS 3052/22.

⁶ Jedná se o nejčastěji využívaný důvod pro uplatnění návrhu na povolení obnovy, na nějž se zaměřuje i náš příspěvek. Zákon upravuje i další podmínky obnovy, které však nejsou předmětem tohoto příspěvku.

k jinému hodnocení skutečností a důkazů známých z předchozího řízení.⁷ Podstatou přijatého stanoviska je tedy negativní vymezení „nových skutečností“, tj. stanovení kritéria, v důsledku jehož naplnění nelze tvrzené skutečnosti pro účely obnovy trestního řízení považovat za zákonný důvod pro její povolení. Tato interpretace Ústavního soudu tak stanovuje pravidlo, že skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámými nejsou „skutečnosti či důkazy hypotetické či zjevně pochybné (sporné)“, od nichž nelze důvodně očekávat, že by mohly vést ke změně pravomocného rozhodnutí. Kritice podrobený právní závěr III. senátu Ústavního soudu vyslovený v nálezu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 905/17, přitom stran hodnocení nových skutečností a jejich vztahu k důkazům provedeným v původním řízení pro účely rozhodování o povolení obnovy řízení judikoval, že „je třeba dosáhnout určitého stupně pravděpodobnosti či důvodného předpokladu pro očekávání, že změna rozhodnutí je možná. Toto zkoumání spočívá v porovnání důkazů dosud provedených a dosavadních skutkových zjištění s důkazním významem nových skutečností, resp. nových důkazů. Jestliže je možno dospět k vysokému stupni pravděpodobnosti, resp. plně odůvodněnému předpokladu (není tedy nutná absolutní jistota) o tom, že by na základě nových skutečností a důkazů mohlo dojít ke změně původního rozhodnutí, je namístě rozhodnout o povolení obnovy řízení“. Ani z tohoto (stanoviskem Pl. ÚS 50/20 překonaného) právního názoru Ústavního soudu tedy neplynulo, že by pro povolení obnovy řízení postačovaly skutečnosti nebo důkazy hypotetické či zjevně sporné. Odlišnost právního názoru, která zakládala potřebu přijetí stanoviska, z právní věty přitom nelze celkem dovodit, na což poukázali ve svém disentu ke stanovisku i soudci Fiala a Suchánek.⁸ Ani před přijetím stanoviska v rozhodovací praxi Ústavního soudu totiž nebyly pochybnosti o tom, že nové skutečnosti nebo důkazy musí skýtat důvodný předpoklad pro případnou změnu pravomocného rozhodnutí o vině a trestu. Stanovisko přitom kritizuje závěry vyslovené v nálezu III. ÚS 905/17, avšak bez konkrétní argumentace, z něž by skutečné odchylení se od předchozí rozhodovací praxe bylo zřejmé. K rozhodné otázce, tj. k problematice určení požadované míry předpokladu pro možnost změny pravomocného rozhodnutí, jako jedné z podmínek povolení obnovy, přitom stanovisko neposkytuje relevantní interpretační vodítko. Zatímco kritizovaný (stanoviskem překonaný) náleze III. ÚS 905/17 vyžadoval vysoký stupeň pravděpodobnosti, resp. plně odůvodněný předpoklad, nikoliv však absolutní jistotu možnosti změny původního rozhodnutí, tj. vymezoval minimální požadavky, které je nutné na pomyslné stupnici míry pravděpodobnosti naplnit, stanovisko uvádí pouze kritéria na spodní hranici takového pomyslné stupnice míry pravděpodobnosti (skutečnosti či důkazy hypotetické, zjevně pochybné, neskýtající důvodní předpoklad změny rozhodnutí), při nichž i před přijetím tohoto stanoviska nebylo interpretačně sporné, že důvod obnovy

⁷ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. Pl. 50/20 (uveřejněné pod č. 253/2020 Sb. n. a usn.).

⁸ Odlišné stanovisko soudců Josefa Fialy a Radovana Suchánka ke stanovisku Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. Pl. 50/20 (uveřejněné pod č. 253/2020 Sb. n. a usn), zaujaté podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

nejsou způsobilé založit. Požadavek vyslovený v nálezu III. ÚS 905/17, kterým byla vyžadována vysoká míra pravděpodobnosti možné budoucí změny pravomocného rozhodnutí o vině a trestu, tak, dle našeho názoru, představoval určitější interpretační vodítko při výkladu pojmu „nové skutečnosti a důkazy“. Stanovisko Pl. 50/20 sice z hlediska vymezení míry pravděpodobnosti změnu skutkového stavu zjištěného v původním řízení tedy konstatuje, co nepostačuje, avšak nespecifikuje míru pravděpodobnosti, která by již podmínky pro obnovu řízení naplňovala.

Rozhodovací praxe Ústavního soudu v této otázce přitom není ustálená a interpretační nejasnosti podle našeho názoru nevyřešilo ani recentní stanovisko Pl. ÚS 50/20. Požadovaná míra pravděpodobnosti vlivu nové skutečnosti či důkazu na změnu původně zjištěného skutkového stavu se v rozhodovací praxi Ústavního soudu pohybuje od pouhé roviny pravděpodobnosti až do vysokého stupně pravděpodobnosti⁹. V minulosti totiž Ústavní soud vyslovil závěr, že „je-li zde nový důkaz, který může mít vliv na původní rozhodnutí (stačí pouhá rovina pravděpodobnosti), není zde zmocnění pro soud, který o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje, provádět dokazování k potvrzení či vyvrácení této pravděpodobnosti. Takové dokazování může provádět pouze soud rozhodující o vině a trestu v obnoveném řízení.“¹⁰ Naproti tomu v nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08, se s odkazem na trestní judikaturu konstatuje, že „pokud by bylo možno dospět k vysokému stupni pravděpodobnosti, resp. plně odůvodněnému předpokladu (není tedy nutná absolutní jistota v tomto směru) o tom, že by na základě nových skutečností a důkazů mohlo dojít ke změně původního rozhodnutí, je na místě rozhodnout o povolení obnovy.“¹¹ Vysoká míra pravděpodobnosti, nikoliv však nutnost existence absolutní jistoty, je dle našeho názoru požadavkem souladným i s charakterem tohoto mimořádného opravného prostředku, jehož uplatnění by mělo přicházet v úvahu ve výjimečných situacích, jakož i zásadami uplatňovanými v trestním řízení.

I když po přijetí stanoviska Pl. 50/20 je naň v rozhodnutích Ústavního soudu týkajících se stížností vztahujících se k rozhodování o obnově trestního řízení často odkazováno, jeho význam z hlediska interpretace podmínek obnovy řízení s ohledem na výše uvedené nelze přeceňovat. Poukázání na stanovisko ve smyslu konstatování, že „skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámými nejsou skutečnosti či důkazy hypotetické či zjevně pochybné, od nichž nelze důvodně očekávat, že by mohly vést ke změně pravomocného rozhodnutí [srov. stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 50/20 ze dne 21. 4. 2020 (253/2020 Sb.)]“,¹² které se v rozhodnutích Ústavního soudu opakovaně vyskytuje,¹³ není vypořádáním se s nějakou spornou právní otázkou,

⁹ V kritice podrobeném nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 905/17.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08.

¹¹ Bod 40. nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08 (uveřejněný pod č. 34/2009 Sb. n. a usn.).

¹² Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 1986/21.

¹³ Např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 1986/21; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 1782/22; usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. I. ÚS 1431/22; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2022, sp. zn. II. ÚS 457/22.

ale pouze konstatováním skutečnosti, která není z hlediska interpretace podmínek obnovy spornou a v aplikační praxi nezpůsobovala ani nezpůsobuje problémy. To, že „důkazy hypotetické nebo zjevně pochybné“ nejsou způsobilým podkladem pro povolení obnovy řízení, je nesporné už při užití standardních interpretačních metod výkladu ustanovení § 278 trestního řádu o podmínkách obnovy. V tomto směru tedy stanovisko nepřináší nic nové. Nadto, odůvodnění stanoviska ještě v rozporu s trestněprávní naukou označuje za nové skutečnosti pouze takové, u nichž je naplněn předpoklad, že se jedná „o skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, přičemž tato ‚neznámost‘ nemůže být dána pouhou okolností, že v předchozím trestním řízení tyto skutečnosti nebyly zjištěny, resp. důkazy nebyly provedeny“.¹⁴ Přitom trestněprávní nauka za nové skutečnosti a důkazy označuje nejen skutečnosti, které v původním řízení vůbec nebyly dokazovány, ale i skutečnosti, které sice dokazovány byly, ale se zcela jiným výsledkem. Nové důkazy se přitom mohou týkat jak nových skutečností, tak i těch, které již dříve obviněný namítal, nebo byly známy, avšak v původním řízení pro ně nebyly dostatečné nebo žádné důkazy. Obnově řízení přitom nebrání, že obviněný o existenci důkazů věděl a neuplatnil je.¹⁵ Důvod, proč nový důkaz v původním řízení nebyl známý, přitom není podstatný.¹⁶

Zásadnější význam pro interpretaci pojmu „nové skutečnosti“ tak má spíše dřívější rozhodovací praxe Ústavního soudu, z níž lze dovodit hlediska rozhodné pro posouzení toho, co lze za novou skutečnost pro účely obnovy trestního řízení považovat a co naopak nikoliv.

Ústavní soud měl možnost se již vyjádřit i k problematice znaleckých posudků jako důvodu pro obnovu trestního řízení. Znalecký posudek obsahující nové skutečnosti, které vedou k jinému skutkovému závěru, přitom označil za vhodný důkazný prostředek, kterým lze zpochybňovat usvědčující důkazy provedené v původním řízení.¹⁷ Jako důvod pro obnovu nelze však k znaleckým posudkům přistupovat paušálně, vždy bude nezbytné se zabývat jejich relevancí v konkrétní věci. Pokud znalecký posudek nepřinese nic nového, čím by se soud v předchozím řízení nezaobýval a co by mu před vyhlášením rozsudku nebylo známo, ani znalecký posudek důvod obnovy nebude představovat. Avšak znalecký posudek, jehož závěry reflektují aktuální vědecké poznatky, jejichž použití podstatně mění závěry v původním řízení použitého znaleckého posudku, v němž tyto nové metody nebyly využité, relevantní novum představovat bude (např. případy využití aktuálních vědeckých poznatků týkající se metody pachové identifikace).¹⁸ Není však vyloučeno, aby

¹⁴ Bod 37. stanoviska Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. Pl. 50/20; publ. pod č. 253/2020 Sb.

¹⁵ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 613; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 2255.

¹⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 1143.

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08 (uveřejněný pod č. 174/2009 Sb. n. a usn.).

¹⁸ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 2587/18 (uveřejněný pod č. 30/2019 Sb. n. a usn.).

obnova řízení byla uplatňována i na podkladě znaleckého posudku, který z žádné nové metody zkoumání nevychází, navzdory tomu však vyvrací některé odborné závěry vyslovené v posudku, jenž byl v původním řízení proveden a byl podkladem pro přijetí právních závěrů rozhodujícího soudu. Je však nutné k hodnocení relevance takového nového posudku přistupovat restriktivně a zabývat se i důvody, pro které nebyl předložen, popř. proveden v původním řízení, resp. důvody, které ke změně závěrů znaleckého zkoumání vedly.

V nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 178/03, je judikováno, že novou skutečnost nemůže představovat „nový výklad ustanovení hmotného práva trestního, byť byl obsažen v nálezech Ústavního soudu“, přičemž tento závěr je odůvodněn tím, že nové skutečnosti mohou být pouze skutečnosti soudu v původním řízení neznámé, které však již v době rozhodnutí existovaly a teprve později vyšly najevo. Nový výklad ustanovení hmotného práva, který v době původního rozhodnutí neexistoval, novou skutečností podle tohoto nálezu nemůže být.¹⁹ Stejný závěr zde vyslovil i k případným změnám hmotného práva a jejich posouzení jako nové skutečnosti, když konstatoval, že „způsobilost skutečností, které vyšly nově najevo, změnit původní rozhodnutí, je třeba posuzovat podle právního stavu existujícího v době vydání původního rozhodnutí, tedy *ex tunc*, a k případným změnám hmotného práva nelze jako k rozhodné skutečnosti odůvodňující povolení obnovy řízení přihlížet“.²⁰ Příležitější by bylo zřejmě odůvodnění založeno na rozlišování skutkových a právních závěrů. Výklad ustanovení hmotného práva, tj. právní závěry rozhodné pro posouzení věci již svou podstatou, nejsou způsobilé naplnit podmínky obnovy řízení, když tento mimořádný opravný prostředek je určený k nápravě skutkových vad, nikoliv vad právních. Změny hmotného práva nebo nový výklad ustanovení hmotného práva trestního tak nejsou *per se* skutkový stav zjištěný v původním řízení ovlivnit.

Obnova trestního řízení založená na možnosti jiného právního posouzení zjištěného skutkového stavu je možná pouze při uplatnění postupu dle § 71 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o výjimečný případ, kdy se zrušením právního předpisu Ústavním soudem je v situaci, kdy byl vydán na základě tohoto zrušeného předpisu soudem v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl dosud vykonán, je zrušení takového právního předpisu důvodem pro obnovu řízení podle ustanovení zákona o trestním řízení soudním. Jedná se tedy o samostatný důvod obnovy řízení upravený v mimotrestním právním předpisu, při jehož uplatnění obnova řízení nesměřuje k nápravě skutkového stavu. Důvodem obnovy v těchto specifických situacích je tedy neústavnost právní normy, na jejímž základě byl rozsudek v trestním řízení vydán (za podmínky, že dosud nebyl vykonán). Nové skutečnosti, jako důvod obnovy upravený v trestním řádu, jsou však vždy spojeny pouze se skutkovým stavem věci, nikoliv jeho právním posouzením.

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 178/03.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 178/03.

1.4 Procesní aspekty ústavní konformity rozhodování o povolení obnovy trestního řízení

I když je judikatura Ústavního soudu ve vztahu k podmínkám obnovy trestního řízení vcelku rozsáhlá, její význam z hlediska interpretace samotných podmínek pro povolení obnovy řízení nelze přeceňovat. Za relevantnější lze považovat závěry vyslovené ve vztahu k procesním aspektům, které se vztahují na rozhodování o povolení obnovy trestního řízení. V této souvislosti Ústavní soud zdůraznil požadavek respektování kontradiktornosti řízení a kontradiktornosti dokazování i v rámci řízení o povolení obnovy, který nelze zajistit v neveřejném zasedání. Poukázal přitom na specifickou povahu obnovy řízení a rozhodování o něm, když ho v řadě aspektů považoval za analogické soudní fázi trestního řízení ve věci samé.²¹

V dalším z nálezů Ústavního soudu se judikuje, že „i v řízení o povolení obnovy řízení je třeba ctít princip *in dubio pro reo* a soudce rozhodující o povolení obnovy řízení by měl k posouzení věci přistupovat nepředpojatě, tj. být zásadně otevřený tomu, že předložený důkaz může dosavadní rozhodnutí o vině zvrátit.“²² Podle tohoto nálezu je nutné i při rozhodování o povolení řízení respektovat závěry Evropského soudu pro lidská práva vyslovené ve věci *Melich a Beck vs. Česká republika* ve vztahu k uplatňování zásady *in dubio pro reo*.²³ V této souvislosti se Ústavní soud též kriticky vyslovil k právní úpravě, která předpokládá, že o povolení obnovy řízení rozhoduje stejný soud, který rozhodoval v původním řízení a za vzor klade úpravu německou, kde soud nadřízený tomu, který rozhodoval v prvním stupni původního řízení, přikáže řízení o povolení obnovy jinému soudu ve svém obvodu a až v situaci, kdy dojde k povolení obnovy, pokračuje v obnoveném řízení původní soud.²⁴ Nutno podotknout, že výhrady proti právní úpravě soudu příslušného k rozhodnutí vyřešila novela trestního řádu č. 220/2021 Sb., kterou bylo do trestního řádu zakotveno ustanovení, jímž se z rozhodování o návrhu na povolení obnovy vylučuje soudce nebo přísedící, který ve věci rozhodoval v původním řízení (§ 30 odst. 4 TRÚ účinný od 1. 1. 2022). Požadavek nestrannosti rozhodování by měla zabezpečit i v rámci rekodifikace navrhovaná úprava trestního řádu, kde, podle připravovaného zveřejněného návrhu paragrafového znění, by o návrhu na povolení obnovy řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, nebo o řízení, které skončilo pravomocným usnesením soudu o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, o odstoupení od trestního stíhání podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže nebo o postoupení

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10 (uveřejněný pod č. 173/2010 Sb. n. a usn.).

²² Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08 (uveřejněný pod č. 34/2009 Sb. n. a usn.).

²³ Tamtéž, bod 46.

²⁴ Tamtéž, bod 45.

věci jinému orgánu, měl rozhodovat jiný samosoudce nebo senát soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni.²⁵

K prolomení zásady *ne bis in idem* v důsledku povolení obnovy řízení, resp. legitimacy zásahu v důsledku povolení obnovy řízení v neprospěch obviněného a uplatňování práva na spravedlivý proces v rámci obnovy řízení, se Ústavní soud vyjádřil v souvislosti s posuzováním práva poškozeného na účinné vyšetřování trestných činů proti životu.²⁶ Ústavní stížnost se týkala věci, kde v původním trestním řízení vedeném pro trestný čin vraždy byli obžalováni zproštění obžaloby poté, co nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro který bylo stíhání vedeno. Obecné soudy dospěly k závěru, že se nepodařilo prokázat, kdo, kdy, kde a především proč a jakým způsobem, a dokonce zda vůbec poškozeného usmrtil, zda se tak stalo úmyslně nebo náhodou, po dohodě více osob či z iniciativy jediné osoby a čeho by takové osoby dosáhly. Tento závěr se opíral o skutečnost, že nebylo nalezeno tělo poškozeného, a o významné rozpory mezi výpověďmi důležitých svědků, kterým se jeden z obžalovaných měl svěřit, že on nebo oba obžalovaní poškozeného zastřelili. Po nalezení těla poškozeného a následnému zjištění, že příčinou jeho smrti bylo patrně střelné poranění lebky, byl státním zástupcem podaný návrh na obnovu řízení. K zamítnutí návrhu na povolení obnovy došlo kromě jiného i s poukazem na to, že není pravděpodobné, že by ve věci bylo rozhodnuto dříve, než by uplynula polovina promlčecí doby trestného činu, tj. doba, v níž je možné o povolení obnovy v neprospěch obviněného rozhodnout, protože je vysoce pravděpodobné, že obvinění využijí práva stížnosti a nebude v možnostech nadřízeného soudu do uplynutí poloviny promlčecí doby rozhodnout. Ústavní stížnost byla podaná poškozenými – manželkou a dcerami oběti.²⁷ Právě zájmy poškozených a ochrana jejich subjektivních práv se staly těžištěm rozhodování o ústavní konformitě řízení o obnově. Ústavní soud se zevrubně zabýval zárukami, které v trestním řízení plynou z jejich postavení poškozených – pozůstalých po usmrceném. Ústavní soud konstatoval, že „tam, kde se předmět soudního řízení včetně návrhu na povolení obnovy v neprospěch obviněného věcně dotýká otázek spojených s takovým objasněním, jsou soudy povinny se jím zabývat, nebrání-li jim v tom ústavně konformní právní překážka; takovou překážkou však nemůže být pouhá domněnka, že obviněný využije svého ústavního práva“.²⁸ Zdůraznil přitom, že „při jakémkoliv mocenském postupu, týkajícím se porušení práva na život, musí orgány činné v trestním řízení ctít ústavní zásadu nápomoci k co možná nejširšímu a nejsnadnějšímu uplatňování práv poškozených, která plyne z čl. 2 odst. 3 Ústavy, („státní moc slouží“) a z čl. 6 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny, a tím současně dosáhnout naplnění účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1, § 2 odst. 15 trestního řádu). Přitom je třeba vycházet

²⁵ Viz § r10 odst. 2 *Aktuální verze návrhu nového trestního řádu*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2023-11-24].

²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 1716/16 (uveřejněný pod č. 151/2016 Sb. n. a usn.).

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

z toho, že zde vzájemně působí jednak plnění funkcí státu trestním zákonodárcem a orgány činnými v trestním řízení, stejně jako proti sobě stojící nároky plynoucí z odlišných ústavních lidskoprávních pozic obviněného, obžalovaného, poškozeného, oběti trestného činu či zúčastněné osoby, v důsledku čehož se mohou střetávat kautely nadměrného zásahu do základních práv a svobod obviněného, nebo naopak nedostatečně poskytované ochrany poškozených a obětí trestného činu“.²⁹ Ochrana poškozených a obětí trestného činu tedy nemůže být podle Ústavního soudu ani v řízení o povolení obnovy opomíjena. Citovaný náleží tak ve vztahu k poškozeným zdůrazňuje záruky plynoucí z práva na spravedlivý proces a potřebu jejich uplatnění i v řízení o návrhu na povolení obnovy. Naproti tomu jiná rozhodnutí Ústavního soudu poukazují na skutečnost, že záruky poskytnuté čl. 6 Úmluvy, z něhož se aspekty práva na spravedlivý proces dovozují, nedopadají na řízení, v němž se rozhoduje o návrhu na povolení,³⁰ a to i s poukazem na to, že „Evropský soud pro lidská práva ve své rozhodovací praxi vyloučil aplikaci tohoto ustanovení na řízení o žádosti o přezkoumání pravomocného rozhodnutí (srov. např. rozhodnutí ve věci Vebiu proti České republice ze dne 26. 8. 2003 č. 46168/99), tedy i v řízení o povolení obnovy pravomocně skončeného trestního řízení (viz např. rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Oberschlick proti Rakousku ze dne 16. 5. 1995 č. 19255/92 a 21655/93)“.³¹ Aplikace čl. 6 Úmluvy tak přichází v úvahu až v řízení po povolení obnovy, tj. v obnoveném řízení.

Co se týče vztahu obnovy řízení a zásady *ne bis in idem* plynoucí z presumpce nevinny a garantované i čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a svobod, v nálezu ze dne 1. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 792/02, Ústavní soud podává přesvědčivou argumentaci o ústavní konformitě právní úpravy, kterou se „znovuotevření“ věci, tj. obnova řízení, umožňuje.³² Rozhodování o tomto mimořádném prostředku a příp. vedení obnoveného trestního řízení tak není v rozporu se zásadou *ne bis in idem*.

Procesním aspektem rozhodování o povolení obnovy je i otázka přístupu soudu k hodnocení nových skutečností a důkazů, které mají důvod obnovy řízení založit, ve vztahu k hodnocení důkazů v původním řízení. Vyvstává tedy otázka, zda soud rozhodující o povolení obnovy může realizovat vlastní hodnocení důkazů, které byly provedeny v původním řízení za účelem posouzení vlivu nových skutečností a důkazů na skutkový stav zjištěný v původním řízení. Domníváme se, že nikoliv. I Ústavní soud v této souvislosti rámec hodnocení předložených důkazů spojuje pouze se zjištěním, zda „je pravděpodobné, že tvrzená skutečnost či nový důkaz sám, anebo ve spojení s již provedeným dokazováním by mohl přivodit změnu

²⁹ Náleží Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 1716/16 (uverejňený pod č. 151/2016 Sb. n. a usn.).

³⁰ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 2751/19; usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 4007/16; usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 3514/17.

³¹ Bod 14. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 2751/19.

³² Náleží Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 792/02 (uverejňený pod č. 31/2004 Sb. n. a usn.).

rozhodnutí. Výsledkem hodnocení nemůže a nesmí být nové, změněné skutkové zjištění. Skrze uvedené hodnocení je třeba dosáhnout ‚pouze‘ určitého stupně pravděpodobnosti či důvodný předpoklad pro očekávání, že změna rozhodnutí je možná. Toto zkoumání spočívá v porovnání důkazů dosud provedených a dosavadních skutkových zjištění s důkazním významem nových skutečností, resp. nových důkazů.³³ Odlišné hodnocení důkazů v konkrétním stadiu soudního řízení neprovedených není přípustné ani při uplatnění řádného opravného prostředku, tudíž ani v řízení o povolení obnovy nelze takovýto postu akceptovat. Případné změny skutkových zjištění jsou vyhrazeny až obnovenému řízení. Soud ale bude hodnotit důkazy v řízení o obnově provedené a jejich relevanci pak poměřovat ve vztahu ke skutkovému stavu zjištěnému pravomocným rozhodnutím. Hodnocení nových důkazů je nevyhnutným předpokladem pro vyřešení otázky jejich vlivu zjištění obsažené v pravomocném rozhodnutí. Soud se nemůže omezit jen na pouhé konstatování jejich existence s tím, že k hodnocení nových skutečností nebo důkazů přistoupí až poté, když na jejich podkladě povolí obnovu řízení.³⁴ Hodnocení nových důkazů ale nemůže přesahovat rámec zjištění, zda navrhovaný důkaz sám nebo ve spojení s již provedeným dokazováním by mohl vést v naznačených směrech k jinému rozhodnutí.³⁵

1.5 Závěr

Rozhodovací praxe Ústavního soudu přináší více nejasností než odpovědi na sporné otázky výkladu podmínek obnovy řízení, a to zejména v situacích, kdy se odchyluje od ustálené rozhodovací praxe trestních soudů a přístupu trestněprávní nauky. Rozhodovací praxe Ústavního soudu ne vždy zohledňuje specifika trestního řízení a zásad v něm uplatňovaných, přičemž snaha o interpretaci hmotného práva rozhodného pro rozhodování o povolení obnovy vyvolává pochybnosti o tom, jestli Ústavní soud v některých případech nepřekračuje limity určené pro ústavněprávní přezkum. Snahu Ústavního soudu o podávání interpretace specifických institutů trestního práva, nadto v oblasti, kde existuje ustálená praxe obecných soudů i nesporný doktrinální výklad stran předpokladů pro obnovu řízení, nelze považovat za žádoucí.

³³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 837/21.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 4 Tz 111/2006.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 1960, sp. zn. 7 Tz 3/60 (uveřejněné pod č. 43/1960 Sb. rozh. tr.).

GROUNDS FOR APPEALS AND OTHER JUDICIAL RELIEFS IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN UKRAINE

Olha Denkovych, Lidiia Paliukh, Iryna Sen

This paper covers the grounds for appeals and other court reviews under Ukrainian criminal procedural law. First, the grounds for appeals and cassation proceedings are outlined, and then the proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances are described. To outline features of the review system of court decisions in Ukrainian criminal proceedings, this paper briefly describes the appellate and cassation proceedings as ordinary legal remedies. This paper describes the essence, scope of revision of court decisions by the appellate and cassation courts so that to illustrate the typical features and distinctions between these stages under Ukrainian Criminal Procedure Code. The stage of proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances is concluded to be an optional stage of the criminal proceedings as it enables the revision of the court decision, which has already entered into force, under the circumstances that either were not known at the time of the previous court decision, or that objectively appeared after the court decision became final. The positive features as well as the problems of current legal regulation of this stage have been considered.

1.1 General overview of the stages of the proceedings

Based on the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter the CPC), criminal proceedings are divided into the following stages: pre-trial investigation; preparatory proceedings; court proceedings; proceedings in the court of appellate instance (appellate proceedings); proceedings in the court of cassation (cassation proceedings); proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances; enforcement of court decisions. In the doctrine of criminal procedural law, they are combined into two groups – pre-trial proceedings and court proceedings. The latter one, besides the initial court proceedings in the court of first instance, encloses three stages of review of the initial court ruling: appellate and cassation proceedings and proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances. The CPC of Ukraine has a separate section V ‘Court proceedings related to the review of court decisions’, in which separate three chapters are devoted to each

of the review stages. By the way, some Ukrainian researchers propose to combine mentioned above review stages into one – ‘court proceedings for review of court decisions’¹. Therefore, we will consider in more detail the issue of differences between these stages, the objectives of each of them in criminal proceedings.

1.2 Proceedings in the court of appeals (appellate proceedings)

The appellate proceedings are the first stage in the ordinary legal remedies. The aims of these proceedings are, on one hand, to assist in the realization of the accused’s right to a fair trial and to prevent the execution of the illegal and unreasonable court verdict, and, on the other hand, to revise the legality and validity of initial judgments rendered by the court of first instance. The appellate court is entitled not only to change the judgement but also to quash the initial judgement and render a new verdict, assign new proceedings in the court of first instance or close criminal proceedings.

The framework of any appellate system is determined by the number of factors (the scope of the right to appeal, the participatory rights of the defendant and other parties in the appellate proceedings, the form of court proceedings, the scope of revision etc.²) among which the core place relates to the grounds for appeal.

The CPC (Art. 369) distinguishes **three types of court judgements**: a judgement on the merits of the indictment (*id est*, verdict); a judgement on other questions (*id est*, court resolutions) and a judgement of the court of cassation on some issues (*id est*, court resolution). The latter type of judgement cannot be challenged in the appellate court as it pertains to the next stage of criminal proceedings that commences appellate ones. Besides, only limited first-court resolution which have been rendered during the court proceedings can be appealed separately from the judgement on the merits of the case. Finally, appeal may be submitted only on the first-court judgements which did not become final. Therefore, **not all first-court judgements may be challenged in the appellate procedure**. The list of first-court judgement on which the appeal can be lodged, is specified in the CPC (Article 392).

These are:

1. guilty or not guilty verdict;
2. resolution to impose or refusal to impose compulsory medical or educational measures;

---

¹ LEONENKO, M. I. Osoblyvosti stadiinoi pobudovy kryminalnoho provadzhennia za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Seriia Iurydychni nauky*, 2013, 65(26), No. 1, p. 241.

² SZOMORA, Z. The Right to Appeal and Individual Application in Criminal Proceedings in Hungary, with Special Regard to the Defendant’s Participatory Rights. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology*, 2018, 99, 6(1). ISSN 2148-6646, p. 100.

3. resolutions of the investigating judge (but only in cases provided for by the CPC)
4. other resolutions in cases which are prescribed by the CPC (e.g. resolution on the closure of criminal proceedings (§ 11 Article 284 of CPC); on relief from criminal liability (§ 5 Article 288 of CPC); resolution to return the complaint on the decision of the prosecutor or pre-trial investigation agencies or refuse to open proceedings (§ 6 Article 304 of CPC); on the motion to bring the judgment of a foreign court into compliance with the legislation of Ukraine (§ 7 Article 610 of CPC);
5. court resolutions issued during the proceedings in the court of first instance before the adoption of a court decision on the merits to apply preventive measure of detention or to extent the term of such detention or to change another preventive measure to detention).

The appeal can be based **on grounds both of fact and law** that is, that the first-court judgement is unlawful or unreasonable. Therefore, the scope of the revision at the appellate instance is rather broad as the appellate court reviews the first-court judgement both from factual and legal perspectives.

Nevertheless, the CPC provides some **limitations on the grounds** on which appeal may be lodged. Some of these limitations pertain to all types of first-court judgements that can be appealed. Generally, first-court judgements cannot be appealed because the appellant objects against circumstances that have not been contested by anyone during the initial trial and due to that the court assumed that investigation of these circumstances was unnecessary (Article 394 parag. 2). Some types of court verdicts (in particular, those that have been rendered in the simplified court proceedings or in proceedings where a reconciliation agreement or a plea agreement had been reached) has more limited grounds for appeal.

For example, cases in which a person is accused of committing a criminal misdemeanour are heard by the court of first instance in a simplified proceeding. The first-court verdict that was returned as a result of such proceedings cannot be appealed on the grounds that:

- the court proceedings were held in the absence of participants OR
- evidence has not been examined during the session at the court of first instance OR
- to challenge the circumstances established by the pre-trial investigation.

First-court verdicts, which were rendered in the criminal proceedings under the reconciliation agreement or a plea agreement, can also be appealed on limited grounds. These limits depend on who (which party) is lodging the appeal. Defendant (or his legal counsellor or legal representative) can appeal first-court verdicts in such category of criminal proceedings exclusively on the grounds that the court of first instance: 1) imposed a punishment that is more severe than the one agreed upon by the parties to the agreement or, 2) rendered a verdict without the accused's consent to the imposition of punishment or 3) did not fulfil specific procedural

requirements to criminal proceedings under the reconciliation or plea agreement (in particular, did not explain to the accused the consequences of such agreement).

If the appeal on the verdict, which is based on agreements, is submitted by the public prosecutor, grounds of such appeal depend on the type of the agreement. In criminal proceedings under the plea agreement the prosecutor can appeal a verdict on two grounds: only are limited only to the following ones: 1) if the court of first instance imposed a punishment that is less severe than the one agreed upon by the parties to the agreement; 2) if the court of first instance approved the agreement in the case, in which according to the CPC such agreement cannot be concluded.

Meanwhile, in criminal proceedings under the reconciliation agreement public prosecutor is entitled to appeal the verdict only if the court of first instance has approved the agreement in the case, in which according to the CPC such agreement cannot be concluded. Much wider scopes for appeals against verdicts in criminal proceedings under the reconciliation agreement are granted to the victim and his legal representative. They can appeal against such verdicts if the court of first instance 1) imposed a punishment that is less severe than the one agreed upon by the parties to the reconciliation agreement, or 2) rendered a verdict without the victims consent to the imposition of punishment or 3) did not fulfil specific procedural requirements to criminal proceedings under the reconciliation agreement.

The **scope of revision** of the first-court judgement by the appellate court directly reflects the grounds for appeal. Generally, the appellate court reviews the first-court judgement in the scopes that have been indicated by the party in the submitted appeal. But criminal procedural law entitles the appellate court with the right to ignore these limits and go over the demands of the appeal. Nevertheless, the appellate court cannot perform this right to the disadvantage of the accused or the person on whom coercive medical or educational measures were imposed.

Usually, when reviewing the judgement, the court of appeals is bounded by the facts of the case which have been established by the court of first instance. Moreover, upon the receipt of the corresponding motion, the appellate court is obliged to re-examine the circumstances which were established during the initial criminal proceedings partly or with violations of the law. As an exception, the appellate court is entitled to take new evidence under one of these circumstances: if these evidences have not been investigated in the court of first instance despite the motion of the party of the proceedings, or if these evidences have been revealed after the court of first instance has turned the disputed judgement (Art. 404 par. 3 CPC).

The appellate court is entitled to leave the first-court judgement unchanged and dismiss the appeal, to change the initial judgement, to reverse the first-court judgement and render a new judgement OR assign new proceedings in the court of first instance OR close criminal proceedings. Nevertheless, the appellate court does not have the right to reverse the non-guilty verdict only on the grounds of a significant violation of the accused's rights.

When rendering the new judgement, the appellate court shall take into consideration that, as a rule, the new judgement cannot put the accused into more

unfavourable position than it was according to the initial judgement. Nevertheless, in some exceptional cases, that are provided in the law, such new decision of the appellate court can deteriorate the accused. For example, the guilty verdict approved by the court of the first instance may be cancelled due to the need to apply the law on a more serious criminal offense or a more severe punishment, to cancel improper release of the accused from punishment, to increase the costs for charge, or in other cases, if it worsens the accused person's situation, only if the appeal was filed by prosecutor, victim or his representative.

1.3 Cassation proceedings

Criminal proceedings in the court of cassation (cassation proceedings) are the next stage in the ordinary legal remedies in Ukraine. This stage is regulated by Chapter 32 of the above mentioned Section V of the CPC of Ukraine.

Cassation proceedings are the last national means of legal protection of a person's rights and freedoms before applying to the relevant international courts and the relevant bodies of international organizations. The main task of the cassation proceedings is to ensure the same interpretation and correct application by the courts of the first and appellate instances of the norms of the Law of Ukraine on criminal liability and the norms of criminal procedural legislation³.

It is **the Supreme Court** – the highest court in the court system of Ukraine – that administers justice as a court of cassation.

In general, it is the stage of criminal proceedings, in which a court of cassation reviews court decisions of a court of first instance, after review thereof under appellate procedure, as well as court decisions of a court of appellate instance, in connection with the filed cassation complaint. Thus, the condition of cassation appeal of decisions of the court of first instance is their preliminary check in the appeal procedure.

Nevertheless, it should be mentioned that not all the court decisions **may be challenged** under cassation procedure. According to Article 424 of CPC of Ukraine, under cassation procedure may be challenged:

- a court of first instance's judgments and rulings on the application or refusal to apply compulsory medical or reformatory measures, after review thereof under appellate procedure, as well as court decisions of a court of appellate instance passed in respect of said court of first instance's decisions;
- the court of first instance's rulings, after review thereof under appellate procedure, as well as the court of appellate instance's rulings – only where they

---

³ BOBECHKO, N. *Apeliatsiine ta kasatsiine provadzhennia u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy: pravove rehulivannia, doktryna, praktyka [Appellate and cassation proceedings in the criminal justice system of Ukraine: legal regulation, doctrine, practice]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2016, p. 57.

adversely affect further criminal proceedings (except for cases specified by CPC of Ukraine).

A court of first instance's judgment **based on an agreement**, after review thereof under appellate procedure, as well as a court decision of a court of appellate instance based on the results of review of the appellate complaint against such judgment, may be subject to challenge in cassation procedure on limited grounds. These grounds are directly specified in part 3 of Art. 424 of CPC of Ukraine and depend on who is filing a cassation complaint:

- a convict (or his/her defence counsel or legal representative) may challenge such court decisions exceptionally for the reasons of: 1) the court having set a more severe penalty than the one agreed upon by the parties to the agreement; 2) affirming a conviction without the convicted person's consent to imposition of punishment; 3) failure of the court to respect the specific requirements to criminal proceedings under the reconciliation or plea agreement, including failure to explain the consequences of making agreement to the convicted person;
- the victim (or his/her representative or legal representative) may challenge such court decisions exceptionally for the reasons of: 1) the court having set a less severe penalty than the one agreed upon by the parties to the agreement; 2) affirming a conviction without the victim's consent to imposition of punishment; 3) failure of the court to respect the specific requirements to criminal proceedings under agreements; 4) failure to explain the consequences of making agreement to the victim;
- if a cassation complaint on such court decisions is filed by the public prosecutor, the exceptional reasons for it are as follows: 1) the court having set a less severe penalty than the one agreed upon by the parties to the agreement; 2) affirming of an agreement by the court in the proceedings in which no agreement may be made according to CPC of Ukraine (the proceedings in which the plea agreement may be concluded are specified in part 4 of Article 469).

It is important to mention that the court of cassation is a court **of law, not of fact**. It means that, unlike the court of appeal, it is not authorized to check and evaluate the comprehensiveness and completeness of establishing the circumstances of criminal proceedings.

The CPC of Ukraine provides for that a court of cassation:

- shall verify whether a court of first instance and a court of appellate instance applied the norms of substantive and procedural law correctly and the accuracy of legal assessment of circumstances,
- and shall not have the right to examine evidence, ascertain and find proved the circumstances which were not established in the challenged court decision, and to resolve the issue of how reliable is one or other evidence (part 1 of Article 433).

Moreover, in accordance with part 2 of Article 433 of the CPC of Ukraine, a court of cassation shall review judgments of first and appellate instance courts only **within the scope of the cassation complaint**. A court of cassation shall have the right to go beyond the scope of cassation claims unless this may aggravate the position of the convict, the acquitted, or the person in respect of whom applying compulsory medical or reformatory measures was considered. Where granting the complaint gives grounds for taking a decision in favour of other convicts who have not filed complaints, the court of cassation instance shall take such decision.

One more important guarantee, enshrined in the CPC of Ukraine, is **the prohibition** for the court of cassation instance **to impair a legal status** of the acquitted or the accused. Part 1 of Article 437 of the CPC of Ukraine reads: the court of cassation instance shall not have the right to apply a law which provides for criminal offence of a higher gravity or more severe punishment. The exceptions may apply only if it was the public prosecutor, the victim or his/her representative who has filed a cassation complaint on such grounds. The judgment of acquittal may as well be reversed based on the cassation complaint of the acquitted regarding motives for his/her acquittal (Art. 437 of the CPC of Ukraine).

Based on the results of the court of cassation instance's review of a cassation complaint, the court shall have the right:

1. to leave the court decision unchanged and dismiss the cassation complaint;
2. to reverse the court decision and assign new proceedings in the court of first or appellate instance;
3. to reverse the court decision and close criminal proceedings;
4. change the court decision (Art. 436 of the CPC of Ukraine).

As a result of consideration of the cassation complaint on the merits, the court of cassation instance shall pass court decisions in the form of rulings.

According to part 5 of Article 442 of the CPC of Ukraine, the decision of the Supreme Court shall be final and not subject to appeal.

It is important to underline that the Supreme Court shall **ensure the stability and uniformity of case law**. Thus, the CPC of Ukraine prescribes an important rule: deciding on the norm of the Law of Ukraine on criminal liability to be applied to the socially dangerous acts when passing sentence the court shall have regard to the findings of the Supreme Court stipulated in its rulings (part 6 of Art. 368).

1.4 Proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances

Proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances is a stage of criminal proceedings at which the court is authorized to review previous court decisions which have already entered into force. This review is needed due to the recovery

of **newly discovered circumstances** (i.e. circumstances that were not known to the court at the time of the initial court proceedings and which caused the incorrectness of the initial judgment or ruling) or **exceptional circumstances** (i.e. circumstances that have appeared after the court decision have entered into force and affect the court decision in the case).

Chapter 34 of the CPC of Ukraine entails lists of these circumstances and regulated the corresponding court proceedings. In particular, newly-discovered circumstances are recognized as: 1) artificial manufacture or falsification of evidence, incorrect translation of the findings and explanations of expert, deliberately misleading testimonies of the witness, victim, the suspect or accused on which the judgment was based; 2) reversal of a court decision based on which the judgment or ruling to be reviewed were made; 3) other circumstances that were not known to the court at the time of initial court proceedings and which by themselves or together with previously identified circumstances prove the incorrectness of the sentence or decision under review (Part 2 of Art. 459 of the CPC of Ukraine).

The initial court decision should be reviewed under exceptional circumstances if: 1) a law, other legal act or their separate provision which were applied by the court in resolving a case has been found unconstitutional or constitutional by the Constitutional Court of Ukraine; 2) an international judicial institution, the jurisdiction of which is recognized by Ukraine, has established that Ukraine had violated international obligations in the initial court proceedings; 3) a judge was found guilty of a criminal offence or an investigator, public prosecutor, investigating judge or judge was found guilty of the abuse, committed during the criminal proceedings and which resulted that a court decision was passed (Part 3, Art. 459 of the Criminal Procedure Code of Ukraine).

Any court decisions that had entered into force can be reviewed upon discovery of new or exceptional circumstance. Some researchers of the criminal procedural law refer to these stages as optional, while stating that mandatory stages of criminal proceedings include pre-trial investigation, preparatory proceedings, court proceedings and enforcement of court decisions. However, it would be worth to mention that such a division is conditional, since according to this approach, any stage of the proceedings, on the eve of which the case was decided on its merits (for example, the closing of criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation) can be classified as optional⁴.

The stage of proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances in the doctrine of criminal law sometimes is classified as extraordinary, optional stages of proceedings, contrary to the stages of appellate proceedings, cassation proceedings. This is justified by the fact that, unlike the stages of appeal proceedings and cassation proceedings, this stage is not a continuation of them, it does not

⁴ NOR, V., BOBECHKO, N., BAHRII, M. V. *Kryminalnyi protses Ukrainy [Criminal Procedure of Ukraine]: Akademichnyi kurs: u 3 t. T. 1: Zahalna chastyna*. Lviv: LNU im. Ivana Franka, 2021, p. 45.

take place instead of them, but in the presence of specific grounds, it takes place in exceptional cases. However, the researchers who support this approach, note that the ‘exceptionality’, ‘optionality’ of this stage is nothing more than its procedural feature, since the mentioned stage, like others, is subordinated to the general objectives of criminal proceedings⁵. A similar position was formulated by the Supreme Court, which noted that the review based on new discovered circumstances is an extraordinary procedure for reviewing court decisions in exceptional cases when, after the resolution of the criminal case in the usual order (in the courts of the first, appellate and cassation instances), circumstances were discovered that could significantly influence the adopted court decisions, and as a result of the completion of the criminal proceedings, consideration of these circumstances in the usual order of criminal proceedings became unavailable⁶.

In contrast to appeal and cassation proceedings, the review of a court decision upon discovery of new or exceptional circumstances is carried out by the court of the instance that first made a mistake due to ignorance of the existence of such circumstances OR applied a law recognized by the Constitutional Court of Ukraine as unconstitutional, OR if a judge of this court committed a criminal offense as a result of which an illegal and invalid court decision was made. In case, if an international judicial institution, the jurisdiction of which is recognized by Ukraine, establishes a violation of international obligations by Ukraine while considering the case in a court, the review of the court decision is carried out by the Supreme Court as part of the Grand Chamber. Also, the circle of participants in the proceedings has the peculiarities – the person against whom the proceedings are being conducted remains in the status of convicted, acquitted.

Upon the enforcement of the new CPC, researchers name several positive aspects of the new model of proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances in comparison to the previous CPC of Ukraine of 1960:

- so-called mixed model of this type of proceedings (under which newly discovered circumstances are established after investigative and judicial review by the court and the prosecutor) has been replaced by a judicial model (when those circumstances are established by the court)⁷;
- expansion of the circle of persons who have the right to initiate the review of court decisions based on newly discovered circumstances⁸. According to the cur-

⁵ BOBECHKO, N. Sut, zavdannya, znachennia ta protsesualni osoblyvosti provadzhennia za novo vyavlenymy obstavynamy za KPK Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2015, No. 1. ISSN 2199-6245, p. 197–198.

⁶ *Resolution of the Supreme Court of February 3, 2020 in case o 522/14170/17; proceedings No 51-1836kmo19*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87424124>. [online]. [cit. 2023-05-30].

⁷ BOBECHKO, N. Sut, zavdannya, znachennia ta protsesualni osoblyvosti provadzhennia za novo vyavlenymy obstavynamy za KPK Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2015, No. 1. ISSN 2199-6245, p. 198.

⁸ DENYSOVA, Y. Problematyka protsesualnoho poriadku zdiisnennia perehliadu sudovykh rishen za novovyavlenymy obstavynamy. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk. konf. prof.-vykl. ta aspirant. skladu*. Odesa: Feniks, 2014, 1, p. 703.

rent CPC, an application for review of a court decision on newly discovered or exceptional circumstances can be submitted by participants in court proceedings, while under the previous CPC of 1960, such an application could be submitted only by the highest officials of the justice system – regional prosecutors, as well as the General Prosecutor of Ukraine.

Despite the mentioned above positive features of the current model of review under newly discovered or exceptional circumstances, scholars distinguish some shortcomings of this stage.

Firstly, some scholars doubt if this stage complies with the principle of *non bis in idem* because the person who has been previously acquitted can be convicted at this stage, or a more severe punishment than the initial one can be imposed. Nevertheless, such position requires more arguments since at these stages the court issues a new decision, taking into account newly discovered or exceptional circumstances. Moreover, the right of the court to render a new verdict with regard to newly discovered or exceptional circumstances correspond par. 2 Article 4 of the Protocol No. 7 of the European Convention of Human Rights, which states that the reopening of the case in accordance with the law and penal procedure of the State does not violate the considered principle, if there is evidence of new or newly discovered facts, or if there has been a fundamental defect in the previous proceedings, which could affect the outcome of the case.

Secondly, there is a debate whether this stage of proceedings complies with rule of law principle in the aspect of legal certainty (which involves compliance with the principle of *res judicata*): the existence of this stage enables to correct a judicial error, but, on the other hand, it questions the principle of stability of the court decision⁹. In this regard, the European Court of Human Rights (hereinafter referred to as the ECtHR) stated that the existence of proceedings under newly discovered circumstances in the national legislation does not contradict the stated principle if the states comply with certain conditions. In particular, in paragraph 46 of its decision ‘Popov v Moldova No. 2’, the ECtHR noted that ‘re-opening due to newly-discovered circumstances is not, as such, incompatible with the Convention. Moreover, Article 4 of Protocol No. 7 specifically permits the State to correct miscarriages of justice in criminal proceedings. However decisions to revise proceedings must be in accordance with the relevant statutory criteria and the misuse of such a procedure may well be contrary to the Convention... The principles of legal certainty and the rule of law require the Court to be vigilant in this area’¹⁰. In paragraphs 27, 28 of the decision in the case ‘Pravednaya v Russia’ ECtHR noted that ‘...The procedure for quashing of a final judgment presupposes that there is evidence not previously

⁹ BOBECHKO, N., VOINAROVYCH, A., FIIHURSKYI, V. Newly Discovered and Exceptional Circumstances in Criminal Procedure of Some European States. *Access to Justice in Eastern Europe*, 2021, 2(10). ISSN 2663-0575, p. 44–66.

¹⁰ Judgment of the European Court of Human Rights made on 6. 12. 2005 in Popov v. Moldova, No. 2, application no. 19960/04, para 46.

available through the exercise of due diligence that would lead to a different outcome of the proceedings. The person applying for rescission should show that there was no opportunity to present the item of evidence at the final hearing and that the evidence is decisive. ... This procedure does not by itself contradict the principle of legal certainty in so far as it is used to correct miscarriages of justice¹¹.

In addition, researchers reasonably point out that the existence of a limited time-period during which a person can lodge an application for review of the initial court decision under newly discovered or exceptional circumstances ascertains the compliance with the principle of legal certainty¹².

Finally, there are proposals that the review under newly discovered circumstances should be carried out not by a court that issued the decision, which is under review, but the higher court¹³; proposals to verify circumstances that should be established not by a court but by pre-trial investigation bodies through investigative actions¹⁴ and to improve list of newly discovered circumstances prescribed by the CPC¹⁵.

It should be noted that in practice courts rarely use their authority to resume proceedings based on newly discovered circumstances. The public human rights organizations in Ukraine (Ukrainian Helsinki Union for Human Rights, the Kharkiv Human Rights Group) have recently emphasized on the necessity to improve the CPC and provide an effective mechanism for convicted persons to realize the right to review criminal proceedings under newly-discovered circumstances. This issue is especially urgent for persons sentenced to life imprisonment¹⁶. In order to enhance the quality of criminal proceedings under newly discovered circumstances it is worth not only to improve the legislation, but also to ensure stable judicial practice, in particular the one of the Supreme Court.

Other suggestions to ensure a more effective mechanism for correcting judicial errors or abuses that affected the outcome of the case are to restore the previously

¹¹ Judgment of the European Court of Human Rights made on 18. 11. 2004 in *Pravednaya v. Russia*, application no. 69529/01, paras 27–28.

¹² DENYSOVA, Y. Problematyka protsesualnoho poriadku zdiisnennia perehliadu sudovykh rishen za novovyavlenymy obstavynamy. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk. konf. prof.-vykl. ta aspirant. skladu*. Odesa: Feniks, 2014, 1, p. 703.

¹³ BOBECHKO, N., NOR, V. Poriadok provadzhennia za novovyavlenymy abo vyklichnymy obstavynamy u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy: problemy pravovoho rehulivannia i pravozastovannia. *Pravo Ukrainy*, 2018, No 8. ISSN 1026-9932, p. 156.

¹⁴ DENYSOVA, Y. Problematyka protsesualnoho poriadku zdiisnennia perehliadu sudovykh rishen za novovyavlenymy obstavynamy. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk. konf. prof.-vykl. ta aspirant. skladu*. Odesa: Feniks, 2014, t. 1, p. 703

¹⁵ SMIRNOVA, I. *Deiaki aspekty perehliadu sudovykh rishen za novo vyavlenymy obstavynamy v kryminalnomu protsesi*. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/deyaki-aspekty-pereglyadu-sudovyh-rishen-za-novovyavlenymy-obstavynamy-v-kryminalnomu-protsesi>. [online]. [cit. 2023-05-30].

¹⁶ *Statement of the Ukrainian Helsinki Human Rights Union and the Kharkiv Human Rights Group dated August 29, 2019*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/appeals/zvernennia-ukrains-koi-hel-sins-koi-spilky-z-prav-liudyny-ta-kharkivs-koi-pravozakhysnoi-hrupy-shchodo-zvil-nennia-volodymyra-panasenska/>. [online]. [cit. 2023-05-30].

existing stage of proceedings under exceptional circumstances, which was set forth in the CPC of Ukraine of 1960 up to 2010. This stage involved the review of court decisions that became legally binding on the grounds of incorrect application of the criminal law and significant violation of the criminal procedural law, which significantly affected the correctness of the court decision. On the other hand, if such changes are made to the national legislation of Ukraine, the issue of their compliance with the principle of legal certainty in the aspect of respect for the principle of *res judicata* would arise. This issue requires further research.

1.5 Conclusions

Thus, each of the considered stages of criminal proceedings has its own legal nature, objectives, and peculiarities.

Appellate proceedings as the first stage of the ordinary legal remedies in criminal proceedings enables the court to revise some first-court judgements on the grounds both of fact and law. The CPC of Ukraine provides limitations on the grounds on which appeal may be lodged. Some of these limitations pertain to all types of first-court judgements that can be appealed. Generally, first-court judgements cannot be appealed because the appellant objects against circumstances that have not been contested by anyone during the initial trial and due to that the court assumed that investigation of these circumstances was unnecessary. Other types of court verdicts (in particular, those that have been rendered in the simplified court proceedings or in proceedings where a reconciliation agreement or a plea agreement had been reached) has even more limited grounds for appeal.

Criminal proceedings in the court of cassation are the next stage of criminal proceedings in Ukraine, in which a court of cassation reviews court decisions of a court of first instance, after review thereof under appellate procedure, as well as court decisions of a court of appellate instance. Nevertheless, it is underlined that not all the court decisions may be challenged under cassation procedure. As opposed to the courts of first and appellate instance, the court of cassation is a court of law, not of fact. That is, it shall verify whether the norms of substantive and procedural law are applied correctly and verify the accuracy of legal assessment of circumstances.

The stage of proceedings upon discovery of new or exceptional circumstances, in contrast to the stages of appeal and cassation proceedings, is an optional stage. Only in exceptional cases the court decisions that became final can be reviewed under circumstances that were not known to the court at the time of the initial court proceedings and which caused the incorrectness of the initial judgment or ruling or under circumstances that appeared after the court decision became final.

This stage of the criminal proceedings has peculiarities regarding the court that renders the case in such situations and participants of the proceedings. Ukraine envisages the judicial model of this type of proceedings that replaced the so-called

mixed model. Despite positive features, the existing model of the review upon discovery of new or exceptional circumstances is criticized for non-compliance with the principles of non bis in idem and legal certainty (in particular, regarding compliance with the principle of res judicata). Nevertheless, these critical remarks are overturned by the ECtHR case-law that the proceedings under the newly discovered circumstances does not violate the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the principle of legal certainty since it is used to correct judicial errors.

PRINCÍPY A ZÁSADY ZRUŠENIA PRÁVOPLATNÝCH ROZHODNUTÍ V PRÍPRAVNOM KONANÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Principles and Fundamentals of Annulment of Valid Decisions in Preliminary Proceedings in the Slovak Republic

Sergej Romža

Inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom, podľa § 363 a nasl. Tr. por., reprezentuje mimoriadne opravné prostriedky, medzi ktorými mu patrí postavenie *sui generis*, a to aj vzhľadom na rozsah, spôsob a dôvody uplatňovania princípov opravného konania a osobitne kasačného oprávnenia. V určitom význame ide o prostriedok *ultima ratio*, ktorý sa uplatní v procesnej situácii, keď na nápravu zistenej nezákonnosti v postupe, či rozhodovaní orgánov činných v trestnom konaní v prípravnom konaní, nemožno využiť iné účinné prostriedky nápravy. V uvedenom kontexte potom princípy a zásady oprávneného konania, uplatňované v rámci inštitútu zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, pôsobia predikatívne pri jeho praktickom uplatňovaní.

Institute of annulment of valid decisions in preliminary proceedings by the Prosecutor General, according to § 363 et seq of Criminal Procedural Code represents extraordinary remedies, among which it has a sui generis status, also in view of the scope, method and reasons for applying the principles of remedial procedure and, in particular, cassation possibility. In a certain sense, it is a mean of ultima ratio, which is applied in a procedural situation, when other effective means of redress cannot be used to correct the detected illegality in the procedure or decision-making of the law enforcement authorities in the preliminary proceedings. In the aforementioned context, the principles and fundamentals of remedy action, applied within the framework of the institution of annulment of valid decisions in preliminary proceedings, have a predicative effect in its practical application.

1.1 Úvodom

Inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, ako mimoriadny opravný prostriedok, bol do Trestného poriadku normatívne ukotvený v rámci

rekodifikácie, a to ako reakcia na zrušený inštitút sťažnosti pre porušenie zákona, ktorý už nevyhovoval medzinárodným ani ústavným štandardom (požiadavkám), zákonom č. 301/2005 Z. z. Rekodifikovaný Trestný poriadok, namiesto návrhového oprávnenia generálneho prokurátora podať sťažnosť pre porušenie zákona, o ktorej rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), priznal generálnemu prokurátorovi autonómnu rozhodovaciu kompetenciu vzťahujúcu sa k označenému mimoriadnemu opravnému prostriedku. Tým preniesol zodpovednosť za prípravné konanie do rúk jedného štátneho orgánu, ktorému je zverený dozor nad zákonnosťou postupu a rozhodovania všetkých orgánov činných v trestnom konaní v prípravnom konaní.

Inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 Trestného poriadku (ďalej aj ako „Tr. por.“) patrí medzi mimoriadne opravné prostriedky, čo možno spoľahlivo dedukovať s uplatnením systémového výkladu, keď zákonodarca predmetný procesný inštitút, normatívne ukotvil do ôsmej hlavy Tr. por. marginálne označenej ako „mimoriadne opravné prostriedky“. K uvedenému sa žiada dodať, že aj keď inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, systematicky radíme medzi mimoriadne opravné prostriedky, predsa len vykazuje určité špecifiká oproti ostatným mimoriadnym opravným prostriedkom, z hľadiska subjektu, ktorý tento opravný prostriedok môže prakticky uplatniť, z hľadiska princípov opravného konania, ktorými je tento ovládaný, ako aj vzhľadom na zákonné podmienky, za splnenia ktorých ho možno uplatniť.

Rovnako špecifikum predmetného procesného inštitútu spočíva v tom, že k jeho aplikácii môže dôjsť aj z vlastnej iniciatívy generálneho prokurátora, a rovnako v tom, že jeho uplatnenie prichádza do úvahy len voči právoplatným rozhodnutiam v prípravnom konaní, ktorých náprava iným spôsobom, nie je možná [napr. ich kassáciou dozorovým prokurátorom, podľa § 230 ods. 2 písm. e) Tr. por.].

1.2 K podstate a dôvodom normatívneho ukotvenia kasačného oprávnenia generálneho prokurátora zrušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní

Podstata inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní spočíva v tom, aby vo veciach, v ktorých ešte nekonal súd a vo veci sa právoplatne rozhodlo v prípravnom konaní a takýmto rozhodnutím alebo konaním, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon, túto nezákonnosť napravil generálny prokurátor.¹

---

¹ IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-618-4, s. 17 a nasl.; HUSÁR, E. a kol. *Trestné právo procesné*. 3. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2003. ISBN 8089047572, s. 135; ČOPKO, P., ROMŽA, S. *Obhajoba obvineného v prípravnom konaní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-706-1, s. 247.

Cieľom tohto inštitútu je jednak zaistiť zákonnosť rozhodnutí v prípravnom konaní, jednak kontrola postupu prokuratúr nižšieho stupňa, pri vydávaní ich rozhodnutí a jednak zabezpečenie zjednocovania spôsobu rozhodovania v rámci celoštátnej pôsobnosti prokuratúry.²

Stručne povedané, **zámerom** normatívneho ukotvenia inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní bolo „odbremeniť súdy od napravného nezákonnosti v prípravnom konaní, nad zákonnosťou ktorého dohliada prokurátor“.³

Dôvodom normatívneho ukotvenia označeného procesného inštitútu v rekonštruovanom Trestnom poriadku bola snaha zákonodarcu „umožniť vo veciach, v ktorých súd ešte nekonal a vec bola v prípravnom konaní prokurátorom postúpená inému orgánu alebo, ktorým bolo zastavené alebo podmieňne zastavené trestné stíhanie alebo ktoré v tomto rozsahu spočíva na chybnom procesnom konaní, aby nezákonnosť napravil generálny prokurátor. Pôjde jednak o operatívnejšie konanie a jednak o odbremenenie súdov, na ktoré prechádzajú ďalšie nové formy konania a rozhodovania (odklony) a aj samotné kontradiktórne hlavné pojednávanie bude procesne náročnejšie“.

Zároveň účelom prijatia označeného procesného inštitútu bolo „zníženie počtu trestných vecí na najvyššom súde, nakoľko podľa predchádzajúcej právnej úpravy, najvyšší súd v rámci konania o sťažnosti pre porušenie zákona, preskúmaval aj zákonnosť rozhodnutí policajtov a prokurátorov vydaných v prípravnom konaní“.⁴

K dôvodom normatívneho ukotvenia inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní sa výstižne vyjadrila aj Slovenská advokátska komora, vo svojej analýze k predmetnému inštitútu, keď uvádza, že „zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní bolo ako mimoriadny opravný prostriedok do TP zavedený v rámci jeho rekonštrukcie ako reakcia na zrušenie inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona, ktorý nevyhovoval medzinárodným ani ústavným štandardom. Právna úprava mimoriadnych prostriedkov, vrátane inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 a nasl. TP, vzhľadom na to, že sú prielomom do právoplatnosti rozhodnutí, musí rešpektovať obmedzenia, že tento zásah je odôvodnený len v prípade, keď rozhodnutie alebo konanie, ktoré mu predchádzalo, má také chyby, že ponechanie rozhodnutia (právoplatného rozhodnutia), by vo svojich dôsledkoch znamenalo vážne ohrozenie správneho, ale predovšetkým spravodlivého rozhodnutia, zaručeného podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd), ako aj podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.“⁵

---

² ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár. 5.*, aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2022. ISBN 978-80-8155-109-3, s. 763.

³ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok II. § 196 – 569*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 737.

⁴ Porov. Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

⁵ Porov. VANC, M. *Právomoc generálneho prokurátora zrušiť právoplatné rozhodnutia*. Dostupné z: <https://www.pravnenoviny.sk/pravomoc-generalneho-prokuratora-zrusit-pravoplatne-rozhodnutia>. [online]. [cit. 2023-11-19].

Sumarizačne tak možno konštatovať, že zmysel opravného konania, ktorého integrálnou súčasťou je aj inštitút rušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 Tr. por., spočíva vo zvýšení záruk zákonnosti a spravodlivosti rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní.

Je potrebné si uvedomiť, že všeobecným účelom opravného konania je naplniť účel trestného konania, ktorým je, okrem iného, náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov, pri súčasnom rešpektovaní základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb (§ 1 Tr. por.). Účel trestného konania totiž možno naplniť len v tom prípade, ak zistenie trestných činov a potrestanie ich páchatel'ov je realizované zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom (zásada stíhania zo zákonných dôvodov a zákonných spôsobom § 2 ods. 1 Tr. por.).

V uvedenom smere, teda v súvislosti s nápravou nezákonných rozhodnutí, či procesného postupu orgánov činných v trestnom konaní, v rámci prípravného konania, sa javí efektívnym procesným nástrojom (prostriedkom) práve inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 a nasl. Tr. por., ktorého účelom je odfiltrovať nedôvodné a nezákonné rozhodnutia v prípravnom konaní, vrátane nezákonných rozhodnutí o vznesení obvinenia.

1.3 Špecifické zásady opravného konania uplatňované v rámci inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 Tr. por.

Predovšetkým sa žiada poznamenať, že v opravnom konaní sa okrem všeobecných zásad trestného konania uplatňujú aj niektoré špecifické zásady, ktoré sú významné len pre opravné konanie.

Medzi špecifické zásady opravného konania patrí: revízny princíp, apelačný princíp, kasačný princíp, devolutívny a suspenzívny účinok, zákaz *reformatio in peius* a *beneficium cohaesionis*.

Revízny princíp vyjadruje rozsah, v akom sa na podklade podaného opravného prostriedku, preskúmava napadnuté rozhodnutie, pričom trestnoprocesná jurisprudencia rozlišuje **úplný a obmedzený revízny princíp**.

Úplný revízny princíp vo svojej podstate znamená, že orgán rozhodujúci o opravnom prostriedku je povinný preskúmavať všetky výroky napadnutého rozhodnutia, proti ktorým mohol byť podaný opravný prostriedok, posúdiť správnosť každého výroku z hľadiska všetkých do úvahy prichádzajúcich skutkových alebo právnych chýb, ďalej konanie, ktoré napadnutému rozhodnutiu predchádzalo z hľadiska procesných väd, ktoré mohli spôsobiť, že niektorý výrok je nesprávny alebo chýba. Rozhodnutie sa teda preskúmava v celom rozsahu a zo všetkých relevantných

hľadísk, bez ohľadu na to, aké chyby osoba, ktorá podala opravný prostriedok, napadnutému rozhodnutiu vytýka.⁶

Podľa spôsobu vybavenia opravného prostriedku, možno rozlišovať: kasačný princíp a apelačný princíp.

Kasačný princíp znamená, že orgán rozhodujúci o opravnom prostriedku v prípade, ak zistí nesprávnosť napadnutého rozhodnutia, takéto rozhodnutie zruší a vec vráti na nové prejednanie a rozhodnutie orgánu, ktorý vo veci pôvodne rozhodol.

Apelačný princíp znamená, že ak nadriadený orgán zistí nesprávnosť napadnutého rozhodnutia, sám tieto chyby napraví tak, že sám vo veci rozhodne.

Zákaz reformatio in peius (zákaz zmeny k horšiemu), znamená, že orgán rozhodujúci o podanom opravnom prostriedku nemôže svojim rozhodnutím zhoršiť postavenie osoby, ktorá podala opravný prostriedok. *Zákaz reformatio in peius* sa môže uplatniť len v prípade, ak opravné konanie bolo iniciované na základe opravného prostriedku podaného, ktorý bol podaný výlučne v prospech tejto osoby.

Beneficium cohaesionis (dobrodenie v súvislostiach), znamená, že rozhodnutie, proti ktorému podala opravný prostriedok len jedna z oprávnených osôb, možno zmeniť aj v prospech ďalších osôb aj napriek tomu, že tieto osoby opravný prostriedok nepodali.

Nad rámec uvedeného sa žiada dodať, že význam referovaných princípov a zásad, je pre opravné konanie nesporný, nakoľko predikujú podstatu a ciele opravného konania.

Pre preskúmanie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní platí úplný revízný princíp, čo vo svojich dôsledkoch znamená, že generálny prokurátor je povinný preskúmať napadnuté rozhodnutie v celom rozsahu a zo všetkých právne relevantných hľadísk, t. j. bez ohľadu na dôvody uplatnenej oprávnenou osobou v podanom návrhu. Dôvodom takéhoto postupu je skutočnosť, že generálny prokurátor môže zrušiť rozhodnutie aj bez návrhu. V takomto prípade sa neuplatňuje zákaz *reformatio in peius* a je vylúčená aj zásada *beneficium cohaesionis*. Generálny prokurátor môže napadnuté rozhodnutie buď zmeniť (**apelačný princíp**), a to v prípade, ak skutkový stav v napadnutom rozhodnutí bol správne zistený, alebo ho zrušiť (**kasačný princíp**), ak skutkový stav zistený v napadnutom rozhodnutí vykazuje nejaké diskrepancie. Platí tu aj **centralizovaný devolutívny účinok**, pretože o návrhu právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní rozhoduje jediný orgán – generálny prokurátor. Návrh na zrušenie právoplatného rozhodnutia vydaného v prípravnom konaní nemá suspenzívny účinok.

⁶ IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-618-4, s. 203.

1.4 Rozsah a dôvody kasačného oprávnenia generálneho prokurátora rušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní

Jediným subjektom oprávneným zrušovať právoplatné rozhodnutia vydané v prípravnom konaní (policajtom alebo prokurátorom) je generálny prokurátor, čo *expressis verbis* vyplýva z dikcie ustanovenia § 363 ods. 1 Trestného poriadku. Zároveň z tejto dikcie vyplýva, že generálny prokurátor je povinný (obligatórne) zrušiť všetky nezákonné rozhodnutia vydané v prípravnom konaní (policajtom alebo prokurátorom), ako aj nezákonné konanie, ktoré takémuto rozhodnutiu predchádzalo. Z uvedeného potom rezultuje záver, že generálny prokurátor je povinný uplatniť priznanú procesnú kompetenciu (zrušiť nezákonné rozhodnutie vydaného v prípravnom konaní), ak sú na to splnené zákonom ustanovené procesné podmienky. Nejde teda o fakultatívny inštitút, umožňujúci generálnemu prokurátorovi využiť diskrečnú právomoc.

Generálny prokurátor však nemôže rušiť právoplatné rozhodnutia vydané sudcom pre prípravné konanie. Tieto rozhodnutia môže preskúmať a napadnúť dovolaním iba minister spravodlivosti.⁷

Trestný poriadok neobsahuje výpočet konkrétnych rozhodnutí, ktoré môže generálny prokurátor zrušiť. Podľa názoru časti trestnoprosesnej jurisprudencie, pokiaľ ide o **okruh rozhodnutí**, ktoré môže generálny prokurátor zrušiť v prípravnom konaní, do úvahy prichádza uplatnenie:

- **extenzívneho výkladu**, podľa ktorého sú napadnuteľné všetky rozhodnutia prokurátora alebo policajta, ktoré sú vydané v prípravnom konaní;
- **reštriktívny výklad**, podľa ktorého sú napadnuteľné len rozhodnutia, ktoré sú v piatom diele, druhej hlavy, druhej časti Trestného poriadku nazvané „Rozhodnutia v prípravnom konaní“.⁸

Na polemiku vzťahujúcu sa k vymedzeniu okruhu rozhodnutí, ktoré môže generálny prokurátor, podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku zrušiť, reflektuje „**prikaz generálneho prokurátora z 19. decembra 2022 por. č. 14/2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch** (ďalej len „prikaz generálneho prokurátora“), ktorý podrobnejšie upravuje výkon týchto oprávnení.“⁹

⁷ ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 9788081731426, s. 235. Rovnako porov.: IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-618-4, s. 238.

⁸ ŠIMOVICEK, I., JALČ, A., SZABOVÁ, E. *Revízia rozhodnutí v trestnom konaní*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-103-8, s. 128.

⁹ Podľa čl. 7 ods. 2 príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky zo dňa 19. 12. 2022, por. č. 14/2022 právoplatným rozhodnutím, ktoré môže generálny prokurátor zrušiť, sa rozumie najmä uznesenie, ktorým sa rozhodlo:

Podľa STRÉMYHO T.¹⁰ generálny prokurátor zruší podľa § 363 až § 367 Trestného poriadku aj také rozhodnutia, ktorými sa nekončí prípravné konanie, ale ktorých vydanie je nevyhnutné pre zákonný a rýchly priebeh prípravného konania.¹¹

Nad rámec uvedeného sa žiada dodať, že podľa príkazu generálneho prokurátora možno tento mimoriadny opravný prostriedok využiť aj pri iných uzneseniach, ako sú tie, ktoré sú enumerované v čl. 7 ods. 2 tohto príkazu, avšak len na základe pokynu generálneho prokurátora alebo ním určeného prokurátora.

V prípravnom konaní prokurátor vydáva aj príkazy, ktorými sa predovšetkým zabezpečujú dôkazy. Ak by sa zistilo, že vydanie takéhoto príkazu bolo v rozpore so zákonom, generálny prokurátor ho môže podľa § 363 až 367 Trestného poriadku zrušiť, čím sa docieli, že v ďalšom konaní sa neprihliada na dôkaz zadovážený takýmto príkazom.¹²

Nezákonnosť vydaného rozhodnutia môže spočívať buď v samotnom rozhodnutí, alebo môže byť spojená s nezákonnosťou konania, ktoré jeho vydaniu predchádzalo. Konkrétne **dôvody** zakladajúce nezákonnosť rozhodnutia či konania, ktoré

-
- a) podľa § 29 ods. 2 Trestného poriadku o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
  - b) podľa § 64 Trestného poriadku o žiadosti obvineného o navrátenie lehoty,
  - c) podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku o uložení poriadkovej pokuty,
  - d) podľa § 97 a § 98 Trestného poriadku o vrátení vecí,
  - e) podľa § 142 ods. 1 a § 147 ods. 1 Trestného poriadku o znaleckej činnosti,
  - f) podľa § 152 ods. 2 Trestného poriadku o výške odmeny za znalecký úkon,
  - g) podľa § 156 Trestného poriadku o prehliadke a pitve mŕtvoly a jej exhumácii,
  - h) podľa § 206 Trestného poriadku o vznesení obvinenia,
  - i) podľa § 214 ods. 1 Trestného poriadku o postúpení veci, ak bolo vznesené obvinenie,
  - j) podľa § 215 ods. 1 až 3 Trestného poriadku o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie,
  - k) podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku o podmieňanom zastavení trestného stíhania,
  - l) podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
  - m) podľa § 218 ods. 1 Trestného poriadku o podmieňanom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
  - n) podľa § 219 ods. 1 Trest. por. o osvedčení sa spolupracujúceho obvineného alebo o tom, že v trestnom stíhaní pokračuje,
  - o) podľa § 220 Trestného poriadku o schválení zmiery a zastavení trestného stíhania.

¹⁰ STRÉMY, T. Možnosť zrušenia uznesenia o začatí trestného stíhania prostredníctvom § 363 Trestného poriadku. In: KURILOVSKÁ, L., KRÁSNÁ, P. eds. *Efektívnosť prípravného konania – výzvy a perspektívy. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. ISBN 978-80-8054-926-8, s. 227.

¹¹ Sú to napríklad rozhodnutia o:

- a) začatí trestného stíhania (§ 199 ods. 1 Trestného poriadku),
- b) zaistení nároku poškodeného (§ 50 ods. 4 Trestného poriadku),
- c) uložení poriadkovej pokuty (§ 70 ods. 1 Trestného poriadku),
- d) znaleckej činnosti (§ 142 ods. 1 Trestného poriadku),
- e) pribratí znaleckého ústavu na vypracovanie znaleckého posudku (§ 147 ods. 1 Trestného poriadku).

¹² ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 9788081731426, s. 235. Rovnako porov.: IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-618-4, s. 239.

mu predchádzalo, môžu byť podľa okolností rôznorodé. Môžu spočívať v nesprávnych skutkových zisteniach, ktoré nemajú svoj základ v obsahu produkovaných dôkazov, či dokonca sú v rozpore s ich obsahom, rovnako avizované dôvody môžu spočívať vo vyvedení nesprávnych právnych záverov (nesprávna interpretácia alebo aplikácia relevantnej právnej úpravy), a to vrátane nesprávnej interpretácie alebo aplikácie jednotlivých procesných ustanovení upravujúcich procesný postup prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní a v konečnom dôsledku tieto dôvody môžu spočívať aj v arbitrárnosti týchto rozhodnutí.¹³

Pravdou je, že zákonodarca novelou Trestného poriadku realizovanou zákonom č. 401/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2016 modifikoval ustanovenie § 363 ods. 1 Trestného poriadku, tak, že z označenej dikcie sa vypustila posledná veta „... Porušením zákona sa rozumie **podstatné** pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“. Uvedené však neznamená (nemožno interpretovať tak), že generálny prokurátor môže uplatniť inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní pri akýchkoľvek (bežných) pochybeniach zákona. Opak je pravdou, nakoľko nezákonnosť napadnutého rozhodnutia musí byť tak závažná, že by ponechanie takéhoto rozhodnutia v platnosti bolo popretím elementárnej spravodlivosti a zákonnosti, čo by vo svojom dôsledku vytvorilo priestor pre svojvoľné rozhodovanie orgánov činných v trestnom konaní. Inak povedané, procesné pochybenie musí mať taký charakter a dosahovať takú intenzitu, že by to ovplyvňovalo samotné rozhodnutie vo veci.

V súvislosti s možnosťou generálneho prokurátora uplatňovať priznané kasačné oprávnenie aj vo vzťahu k rozhodnutiu (uzneseniu) o vznesení obvinenia, podľa § 206 ods. 1 Tr. por., aktuálne prebieha širokospektrálna diskusia o dôvodnosti a ústavnosti tejto kompetencie, pričom okrem neústavnosti tejto kompetencie, zaznievajú aj argumenty, že praktickým uplatňovaním kasačného oprávnenia rušiť uznesenie o vznesení obvinenia, dochádza zo strany generálneho prokurátora k faktickému vydávaniu tzv. negatívnych pokynov.

Nemožno prisvedčiť správnosti argumentácie, že rušením uznesenia o vznesení obvinenia, postupom Generálneho prokurátora, podľa § 363 Tr. por., dochádza k porušeniu zákazu vydávať tzv. negatívne pokyny a zásahu do procesnej nezávislosti prokurátorov, nakoľko ide o nepochopenie účelu, podstaty a predmetu negatívnych pokynov.

Podľa § 6 ods. 8 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, v znení neskorších predpisov „nariadený prokurátor nemôže vydať podriadenému prokurátorovi pokyn, aby sa nezačalo trestné stíhanie, nevznieslo obvinenie, nepodal návrh na vzatie obvineného do väzby, vec postúpila na prejednanie inému orgánu, zastavilo trestné stíhanie, nepodala obžalobu alebo riadny alebo mimoriadny opravný prostriedok v neprospech obvineného“.

¹³ Kasačné uznesenie generálneho prokurátora musí rovnako obsahovať zákonom predpísané formálne a obsahové náležitosti, podľa § 176 a nasl. Trestného poriadku. V opačnom prípade nie je vylúčená jeho náprava prostredníctvom ústavnej sťažnosti. K uvedenému porov.: nález Ústavného súdu zo dňa 9. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 311/10.

Účelom zákazu vydávať tzv. negatívne pokyny nadriadeným prokurátorom podriadenému prokurátorovi je vylúčiť procesné situácie, kedy by negatívny pokyn vo svojich dôsledkoch znemožnil stíhanie páchatel'a (podozrivého).

Oproti tomu účelom rozhodnutia Generálneho prokurátora, podľa § 363 Tr. por., je náprava už vydaných nezákonných uznesení o vznesení obvinenia. Jednoducho uplatnenie postupu, podľa § 363 Tr. por., voči nezákonným uzneseniam o vznesení obvinenia, má zabrániť tomu, aby obvinený nebol nedôvodne (nezákonne) stíhaný a vystavovaný tak negatívnym dôsledkom s tým spojených, čo je prejavom (naplnením) tak účelu trestného konania (spravodlivé potrestanie páchatel'a – § 1 Tr. por.), ako aj zásady stíhania obvineného zákonným spôsobom (§ 2 ods. 1 Tr. por.).

K uvedenému sa žiada dodať, že kasačná intervencia generálneho prokurátora je namieste len v prípadoch, keď sa uznesenie o vznesení obvinenia vymyká zákonnému procesnoprávnemu rámcu a chyby ním založené, prípadne ich dôsledky, nemožno v sústave orgánov činných v trestnom konaní už nijako konvalidovať.

Navyše rozhodnutie generálneho prokurátora o zrušení uznesenia o vznesení obvinenia je rozhodnutím procesným, to vo svojich dôsledkoch znamená, že takéto rozhodnutie nebráni opätovnému vzneseniu obvinenia tej istej osobe.

Kasačné oprávnenie, priznané generálnemu prokurátorovi, zákonodarca modifikoval, keď do dikcie ust. § 367 ods. 1 písm. a) Tr. por., zakomponoval apelačné prvky, podľa ktorého „po zrušení napadnutého rozhodnutia alebo jeho časti generálny prokurátor rozhodol vo veci sám“, tak tomu bude v prípadoch, ak v konaní, ktoré predchádzalo napadnutému rozhodnutiu, bol správne zistený skutkový stav veci, avšak chybné bolo len napadnuté rozhodnutie.

1.5 Záver

Rozsah, dôvody a spôsob kasačného oprávnenia, ktoré zákonodarca *de lege ferenda* priznáva generálnemu prokurátorovi, pri rozhodovaní o rušení právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, korešponduje jeho statusu, ktorý mu priznáva Ústava Slovenskej republiky (čl. 50 Ústavy Slovenskej republiky) v systéme prokuratúry, ale rovnako tak jeho statusu, ktorý je normatívne ukotvený v § 2; 3 ods. 1; ods. 2; 7 ods. 1; 10 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, v znení neskorších predpisov.

Uvedené však neznamená, že neexistuje dôvod ani priestor na diskusiu vo precizovaní priznaného kasačného oprávnenia, generálneho prokurátora rušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní, a to spôsobom, ktorý by negoval, či aspoň minimalizoval možno účelné využívanie, či zneužívanie priznaných kompetencií, osobitne, ak tieto kompetencie sa koncentrujú výlučne v rukách jednej osoby, ktorá reprezentuje tento orgán. Na strane druhej k prípadnej redukcii (obmedzovaniu) priznaných kasačných oprávnení generálnemu prokurátorovi, *de lege ferenda*, je potrebné pristupovať veľmi obozretne a uvážlivo, teda tak, aby sme ho nezbavili

účinných mechanismov a prostriedkov na plnenie úloh, ktoré mu ukladá Ústava Slovenskej republiky, statusový zákon (zákon č. 153/2001 Z. z.), či samotný Trestný poriadok.

NIEKOĽKO ÚVAH K OPRÁVNENIU GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SR ZRUŠIŤ PRÁVOPLATNÉ ROZHODNUTIE Z PRÍPRAVNÉHO KONANIA V ZMYSLE § 363 TP

Some Considerations regarding the Authority of the Prosecutor General of the Slovak Republic to Abolish a Valid Decision from the Preparatory Proceedings within the Meaning of § 363 CC

Jaroslav Ivor, Marcela Tittlová

Inštitút „Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní“ v zmysle § 363 TP predstavuje jednu z najdiskutovanejších tém v rámci slovenského trestného práva. Azda nikdy za 17 rokov existencie tohto mimoriadneho opravného prostriedku mu nebola venovaná toľká a taká pozornosť, ako je tomu v súčasnosti. Je možné uvažovať o úmysle zákonodarcu, s ktorým sa tento inštitút do Trestného poriadku v rámci rekodifikácie inkorporoval, ako aj o aplikačnej praxi, ktorá si vyžiadala jeho právna stav *de lege lata*. V súvislosti s právnym stavom *de lege lata* možno diskutovať o správnosti či vhodnosti aktuálnej úpravy a jej parciálnych aspektov a prirodzene možno naznačiť viacero problémov, ktoré sa viac či menej do popredia vynárajú. Práve počiatkom týchto problémom, ich vývoju a analýze dosiaľ otvorených a diskutovaných otázok sa v nasledujúcom spracovaní venujeme.

*The institute “Cancellation of valid decisions in preliminary proceedings” in accordance with § 363 TP represents one of the most discussed topics within Slovak criminal law. Perhaps never in the 17 years of existence of this extraordinary remedy has it been given as much attention as it is now. It is possible to think about the intention of the legislator, with which this institution was incorporated into the Criminal Code as part of the recodification, as well as about the application practice, which required its legal status *de lege lata*. In connection with the legal status *de lege lata*, one can discuss the correctness or appropriateness of the current regulation and its partial aspects, and naturally one can indicate several problems that are more or less coming to the fore. It is precisely at the beginning of these problems, their development and the analysis of the open and discussed questions that we deal with in the following work.*

1.1 Úvod

Za posledné roky sme svedkami toho, že slovenské trestné právo sa stretáva s množstvom teoretických a aplikačných problémov, ktoré priniesla trestnoprávna (aplikačná) prax, a možno sa celkom opodstatnene pýtať, či skutočne ide o problémy trestnoprávnej teórie, trestnoprávnej praxe, alebo je ide o akési iné, tzv. mimoprávne problémy, ktoré si vytvorila spoločnosť a ktorým je v mediálnej rovine venovaný úzkoprofilový, často veľmi jednostranný priestor, ktorému chýbajú prvky odbornosti, ale v ktorom naopak prevláda žurnalistický štýl a záujem o pozornosť spotrebiteľa.

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, alebo tzv. tri-šesťtrojka (§363 TP), bol ako mimoriadny opravný prostriedok včlenený do procesnej úpravy v rámci rekonštrukcie trestného práva u nás, a teda v našej právnej úprave existuje viac ako 17 rokov, a to bez väčšieho povšimnutia, len s jednou, hoci pomerne podstatnou zmenou, ku ktorej došlo v roku 2015.

Z hľadiska uplatňovania, možno povedať, že ide o inštitút využívaný v stovkách prípadov ročne s približnou úspešnosťou v 1/5 prípadov. Nejde o inštitút, ktorý by sa začal využívať za posledné mesiace, ale s pravidelnosťou bol využívaný, viac či menej úspešne subjektami trestného konania v zásade sústavne od rekonštrukcie, a to aj bez väčšieho povšimnutia verejnosťou. Bez povšimnutia a bez akejkoľvek kritiky v procesnej úprave existoval, subjekty trestného konania sa prostredníctvom tohto inštitútu uplatňovali svoje procesné oprávnenia v prípravnom konaní, Generálny prokurátor SR prostredníctvom neho uplatňoval svoju kompetenciu dlhoročne bez akýchkoľvek výhrad. Za zlom v tejto inak pokojnej existencii inštitútu v právnej úprave a bežnom využívaní v trestnom konaní možno považovať niektoré mediálizované prípady úspešného uplatnenia, kedy Generálny prokurátor SR poukázal na vážne pochybenia v rozhodovaní a postupoch, ktoré im predchádzali u konkrétnych osôb. Prirodzene, aj toto, ale aj zvýšená mediálna i politická a celkovo spoločenská pozornosť spôsobili, že za posledné mesiace záujem o tento inštitút a jeho využívanie vzrástol, čomu zodpovedá aj zvyšovanie sa nápadu podaní tohto druhu. Celkom paradoxne, vlna pomerne silnej a ostrej kritiky sa vzniesla práve k predmetnému inštitútu a Generálnemu prokurátorovi SR uplatňujúcemu kompetencie v medziach zákona, a nie na tie subjekty trestného konania, v dôsledku ktorých procesne nesprávnych postupov ústiacich do nezákonných rozhodnutí muselo dôjsť k zrušeniu viacerých rozhodnutí týkajúcich sa obvinených, ktorí sú určitým spôsobom tak povediac mediálne zaujímaví.

V prípade zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní sa sústavne (po viac ako 17 rokoch platnosti a účinnosti, počas ktorej sa tomuto inštitútu nejaká osobitná pozornosť nevenovala) objavujú úvahy (a to aj vo forme legislatívnych návrhov) smerujúce k jeho zmene, úprave, alebo dokonca až k zrušeniu, či úplnému odstráneniu zo sústavy mimoriadnych opravných prostriedkov tak, ako ich koncipuje terajší Trestný poriadok. Tieto úvahy vidíme možno sledovať približne posledný

rok, pričom vyústili do viacerých legislatívnych návrhov smerujúcich k zmenám právnej úpravy tohto inštitútu. Na začiatku roka 2023 bol prezidentkou SR podaný podnet na Ústavný súd SR k preskúmaniu zákonnosti procesnej úpravy inštitútu a jej súladnosti s Ústavou SR, ústavnými zákonmi a medzinárodnými dohovormi, ktorými je Slovenská republika viazaná a to najmä z dôvodov (tak ako je v podnete uvádzané) zásahu do nezávislosti súdnej moci, z dôvodov popierania súdnej moci prezentovanej v rozhodnutia súdov jediným prvkom a to Generálnym prokurátorom SR, čo sa v právnom štáte javí ako neprijateľné.

Máme za to, že práve v kontexte naznačených úvah ide o výsostne aktuálnu problematiku. Ak máme uvažovať o tomto inštitúte v kontexte právneho a demokratického štátu, je absolútne správne povedať, že zmeny trestnoprávnej legislatívy nemôžu byť motivované politicky. Zmeny legislatívy nemôžu vyvolať ani materiálne pramene vychádzajúce z jednostranného a neuceleného poskytovania informácií bez právneho kontextu a znalostí. Ak tomu tak je a aktuálna situácia na Slovensku tomu naznačuje, len ťažko možno uvažovať o štáte v kontexte naznačených podmienok – podmienok právneho a demokratického štátu. Právna úprava, presnejšie trestnoprávna úprava tu bola, je a bude bez ohľadu na politickú reprezentáciu, ktorá v tom – ktorom čase vedie krajinu. Právna úprava nemôže byť nástrojom politického boja a nemôže reagovať na potreby, či na pohodlnosť alebo nepohodlnosť konkrétnych jednotlivcov v situácii, kedy je inak všeobecne plošne aplikovaná. Samozrejme sa možno pýtať, kde je základ tohto „problematického pohľadu“ na inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní a čo smerovalo k takej vlne záujmu, aká je mu venovaná v súčasnosti, nakoľko práve optikou poznania týchto skutočností možno pochopiť pokusy o zmenu trestno-procesnej úpravy.

1.2 Dôvody a účel implementácie do Trestného poriadku

Pri pohľade späť k času, kedy bol inštitút inkorporovaný do sústavy mimoriadnych opravných prostriedkov, tu niekde je možné z hľadiska časového vidieť pôvod problémov, ktoré v súčasnosti už vygradovali do úvah smerujúcich až k odstraňovaniu tohto inštitútu a posudzovania jeho ústavnosti na úrovni Ústavného súdu SR.

Dôvodová správa k novému Trestnému poriadku č. 301/2005 Z. z. vychádza z povahy tohto inštitútu ako mimoriadneho opravného prostriedku, ktorý sa má využívať pri takých rozhodnutiach, ktoré *už nadobudli právoplatnosť v prípravnom konaní, ak v ich dôsledku (rozhodnutím alebo postupom, ktorý rozhodnutiu predchádzal) bol podstatným spôsobom porušený zákon*.¹ Podmienkou použiteľnosti mimoriadneho opravného prostriedku je teda existencia (1) právoplatného

¹ Z Dôvodovej správy k zákonu č. 301/2005 Z. z. (zdroj: https://iservispreludi.sk/media/1532/ds_die%C5%A5a_tresti%C3%BD-poriadok-v-platnom-znen%C3%AD.pdf).

rozhodnutia v prípravnom konaní, (2) ktorým alebo jemu predchádzajúcim postupom bol porušený podstatným spôsobom zákon.

Výsledkom uplatnenia inštitútu je *náprava nezákonnosti tam, kde vo veci ešte nekonal a nerozhodoval (vo veci samej) súd, no rozhodnutie sa v prípravnom konaní stalo už právoplatným*.

Ak však porovnáme znenie ustanovenia v Trestnom poriadku a dôvodovú správu k tomuto ustanoveniu, ktorá obsahuje zámer zákonodarcu, s ktorým tento inštitút do TP zákonodarca začlenil, je možné vidieť niekoľko rozdielov. Dôvodová správa vyslovene uvádza, že je potrebné umožniť, aby mal možnosť Generálny prokurátor napraviť nezákonnosť (v prípade jej zistenia) vo veciach, v ktorých ešte nekonal súd a vec bola v prípravnom konaní prokurátorom – rozhodnutím postúpená inému orgánu, trestné stíhanie bolo zastavené, alebo podmiennečne zastavené trestné stíhanie, ak v tomto rozsahu rozhodnutím alebo procesným postupom, ktorý mu predchádzal bol porušený zákon.

Dôvodová správa predpokladá, že pôjde o operatívnejšie konanie a súčasne sa takto predpokladá odbremenenie súdov, na ktoré prechádzajú nové formy konania a rozhodovania (aplikácia odklonov v trestnom konaní), a aj samotné kontradiktórne hlavné pojednávanie bude procesne náročnejšie.

Samotné znenie § 363 TP však uvádza, že „Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“.

Ako mimoriadny opravný prostriedok teda mal tento inštitút smerovať k zrušeniu právoplatných rozhodnutí, avšak ich okruh Trestný poriadok (*na rozdiel od Dôvodovej správy*) nešpecifikoval. Vyslovene uvádza, že je to každé rozhodnutie policajta alebo prokurátora, ak ním alebo jemu predchádzajúcim postupom bol porušený zákon. Jediné čo Trestný poriadok v ustanovení § 363 uvádzal v poslednej vete je, že porušenie zákona je podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci (v zmysle vo veci samej).

Z uvedeného je zrejмый dôvod inkorporácie inštitútu do Trestného poriadku. Je ním požiadavka odbremenit' súdy od rozhodovania tam, kde v rozhodnutiami v prípravnom konaní alebo postupmi, ktoré im predchádzali bol podstatným spôsobom porušený zákon (ak toto podstatné pochybenie môže ovplyvniť rozhodnutie vo veciach). Súdy by inak mali samé pri aplikácii zákonného postupu v rámci preskúmania alebo predbežného pojednania identifikovať podstatné pochybenia rozhodnutí či postupov, pre ktoré by mali v zmysle § 241 ods. 1 písm. f.) TP alebo § 244 ods. 1 písm. g.) TP odmietnuť podanú obžalobu a vrátiť ju prokurátorovi pri identifikácii závažných procesných pochybení (typicky porušenia práva na obhajobu). Nezákonnosť v postupoch získavania a vykonávania dôkazov by mohla smerovať k nemožnosti vykonania dôkazov, neopodstatnenosť či nedostatočné preukázanie skutkového stavu, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, by malo smerovať k oslobodeniu spod obžaloby. Celkovo takto by mohlo dôjsť k zmareniu účelu celého trestného konania a uvedený postup, kedy nezákonnosť môže byť a bude napravená ešte pred

podaním obžaloby na súd prieskumom a prípadným zrušeným rozhodnutím Generálnym prokurátorom, tak odbreňuje súdy a pôsobí efektívne filtračne vo vzťahu k nápadu trestných vecí na súdoch.

Ako sme už uviedli, Dôvodová správa vhodne vysvetľovania rozsah použitia inštitútu, no toto znenie sa do procesnej (zákonnej) úpravy § 363 ods. 1 TP nepremietlo.

Vznikol takýmto spôsobom právny stav, kedy právne záväzná úprava – úprava v § 363 ods. 1 TP neobsahovala výpočet rozhodnutí prokurátora alebo policajta, ktoré by sa dali týmto inštitútom napádať a zrušovať. Jediné vysvetľujúce ustanovenie, ktoré priamo Trestný poriadok v tejto súvislosti obsahoval, bola posledná veta, že porušenie zákona je podstatným pochybením, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci.

1.3 Rozsah použitia inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

V dôsledku vyššie uvedeného sa prirodzene vynárala otázka o rozsahu použitia predmetného inštitútu, keďže ustanovenie § 363 ods. 1 TP pracovalo so spojením „každé rozhodnutie policajta a prokurátora“, kým dôvodová správa okruh týchto rozhodnutí aj špecifikovala.

Rozsah použitia mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 363 TP definoval v druhej časti v čl. 7 Príkaz Generálneho prokurátora SR č. 4/2006 (Leg/2 908/06-75) o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Podľa ods. 1 právoplatné rozhodnutie policajta alebo prokurátora možno zrušiť zásadne len vtedy, ak nie je možné zabezpečiť nápravu inými prostriedkami dozorového alebo jemu nadriadeného prokurátora. V ods. 2 je vidieť exemplifikatívny výpočet rozhodnutí, ktoré je možné považovať za rozhodnutia policajta alebo prokurátora, ktoré sa v zmysle § 363 ods. 1 TP dajú napádať týmto inštitútom:

- podľa § 29 ods. 2 TP o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
- podľa § 50 ods. 4 TP o zaistení nároku poškodeného,
- podľa § 64 ods. 1, 2 TP o žiadosti obvineného o navrátenie lehoty,
- podľa § 70 ods. 1 TP o uložení poriadkovej pokuty,
- podľa § 97 a 98 TP o vrátení vecí,
- podľa § 142 ods. 1 TP, podľa § 147 ods. 1 TP o znaleckej činnosti,
- podľa § 156 TP o prehliadke a pitve mŕtvoly a o jej exhumácii,
- podľa § 214 ods. 1 TP o postúpení vecí,
- podľa § 215 ods. 1 až 3 TP o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie,

- *podľa § 216 ods. 1 TP o podmiennečnom zastavení trestného stíhania,*
- *podľa § 217 ods. 1 alebo podľa § 219 ods. 1 TP o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,*
- *podľa v 218 ods. 1 TP o podmiennečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,*
- *podľa § 220 ods. 1 TP o schválení zmiernu,*
- *podľa § 227 ods. 2 TP o odovzdaní peňažnej sumy štátu na peňažnú pomoc poškodeným trestnými činmi, poskytovanú podľa osobitného zákona.*

Jednak je vidieť, že tento výpočet obsahuje nie len meritórne rozhodnutia, ale aj iné rozhodnutia vydávané policajtom, prokurátorom tzv. procesnej povahy a súčasne, je vidieť, že uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 206 TP v tomto výpočte absentovalo.

Podľa čl. 7 ods. 3 Príkazu, v prípade iného uznesenia, aplikácia je možná len na pokyn Generálneho prokurátora alebo ním určeného prokurátora. Hoci teda príkaz č. 4/2006 v exemplifikatívnom výpočte neuvádzal *uznesenie o vznesení obvinenia ako jedno z rozhodnutí, ktoré môže Generálny prokurátor prostredníctvom mimoriadneho opravného prostriedku zrušiť*, prostredníctvom aplikácie ods. 3 – na pokyn Generálneho prokurátora alebo ním povereného prokurátora, to bolo možné. Nemožno preto súhlasiť s názormi, že by sa v zmysle pokynu 4/2006 nedalo uznesenie o vznesení obvinenia zrušiť týmto mimoriadnym opravným prostriedkom a teda ani s tým, že takúto možnosť priniesol až príkaz č. 3/2012 (XV/1 Spr 120/2011-1), ktorým sa pôvodný príkaz č. 4/2006 menil, hoci je tu možné vidieť zmenu v právnej úprave resp. v tom, že do naznačeného výpočtu sa uznesenie podľa § 206 TP explicitne včlenilo.

Príkaz č. 3/2012 (Príkaz generálneho prokurátora SR z 29. februára 2012, ktorým sa mení a dopĺňa príkaz generálneho prokurátora SR por. č. 4/2006 z 31. januára 2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch) doplnil do čl. 7 ods. 2 pôvodného príkazu nové písm. h.), do ktorého sa zaradilo uznesenie o vznesení obvinenia § 206 TP a zvyšné písmená sa kontinúálne posunuli.

Novo sa do čl. 7 vložil ods. 4, ktorý uvádza, že počas konania o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku nie je možné skončiť prípravné konanie niektorým z rozhodnutí v závere prípravného konania, ani nie je možné podať obžalobu. *Do rozhodnutia v závere prípravného konania (akéhokoľvek, vrátane podania obžaloby) teda musí byť rozhodnuté o návrhu na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní.* Toto ustanovenie je celkom logické, ak sa má inštitútom skutočne sledovať odbremenenie súdov (ak ide o podanie obžaloby či návrhu na schválenie dohody o vine a treste).

Už koncom roka 2022 bol predložený návrh zákona, ktorým sa mení Trestný poriadok v ustanovení § 363, a to takým spôsobom, že z predmetného výpočtu malo byť vynechané rozhodnutie podľa § 206 TP. V zmysle uvedenej zmeny by sa možnosť preskúmania a zrušenia nemala vzťahovať na rozhodnutie o vznesení

obvinenie. Takáto úprava by pritom znamenala podstatný krok a vyvolala by právny stav, ktorý u nás neexistoval ani krátko po prijatí rekodifikovaného Trestného poriadku a Príkazu Generálneho prokurátora SR č. 4/2006 (Leg/2 908/06-75). Vzhľadom na okruh rozhodnutí, ktoré je možné napádať, preskúmať a rušiť inštitútom podľa § 363 TP, takáto zmena v podobe vylúčenia uznesenia podľa § 206 TP z aplikácie, by bola nelogická.

1.4 Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (§ 363 TP) *de lege lata* a v kontexte existujúcej judikatúry Ústavného súdu SR

Ide o mimoriadny opravný prostriedok smerujúci k zrušeniu rozhodnutí policajta alebo prokurátora v prípravnom konaní, ak vo veci ešte nekonal súd, rozhodnutie je právoplatné a rozhodnutím alebo postupom, ktorý mu predchádzal, bol porušený zákon. Rozhodovanie o opravnom prostriedku je zverené Generálnemu prokurátorovi (devolutívny centralizovaný účinok) vzhľadom na to, že ide o právoplatné rozhodnutia policajta alebo prokurátora v prípravnom konaní. Je vidieť uplatnenie úplného revízného princípu, kedy Generálny prokurátor SR pri prieskume nie je viazaný rozsahom návrhu na využitie inštitútu. Rovnako tak tento mimoriadny opravný prostriedok predstavuje jednu z výnimiek z princípu dispozitívnosti, ktorý je inak typický pre mimoriadne opravné prostriedky), nakoľko Generálny prokurátor SR môže aj z vlastnej iniciatívy (tzv. *ex offio*) začať konanie a preskúmať zákonnosť rozhodnutí a im predchádzajúcim postupom. Môže tak urobiť jednak na návrh, ale aj bez tohto návrhu. Pri tomto opravnom prostriedku sa taktiež neuplatňuje zásada *beneficium cohaesionis*, nakoľko Generálny prokurátor SR môže zrušiť rozhodnutie, jeho časť, postupy, ktoré im predchádzali len vo vzťahu k niektorej osobe alebo niektorému skutku.

Návrh na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní sa podáva oprávnenou osobou generálnemu prokurátorovi SR v lehote do 3 mesiacov od právoplatnosti napádaného rozhodnutia policajta alebo prokurátora. Generálny prokurátor SR môže rozhodnutia policajta alebo prokurátora zrušiť do 6 mesiacov od ich právoplatnosti v prípravnom konaní (novelizácia Trestného poriadku zákonom č. 401/2015 Z. z. priniesla predĺženie lehoty z pôvodne 3 mesiacov na 6 aktuálnych mesiacov).

V rozhodovaní generálneho prokurátora SR je vidieť kasačný princíp, teda ak Generálny prokurátor SR zistí, že rozhodnutím alebo jeho časťou, alebo postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu, bol porušený zákon, *uznesením konštatuje porušenie zákona v prospech alebo v neprospech obvineného*. Voči uzneseniu nie je prípustný žiadny opravný prostriedok. Po zrušení pôvodného rozhodnutia má Generálny

prokurátor SR oprávnenie vo veci rozhodnúť sám, alebo môže prikázať pôvodne konajúcemu orgánu, aby konal a rozhodoval znova. Pri absencii alebo neúplnosti výroku, môže bez zrušenia prikázať pôvodne konajúcemu orgánu, aby výrok doplnil alebo urobil.

Ustanovenie § 363 ods. 1 druhá veta uvádza, že *porušenie zákona je také podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci*. Vo vzťahu k uvedenému judikoval Ústavný súd SR vo veci *sp. zn. II ÚS 494/2014 z 22. 8. 2014, že aplikačná prax, ktorá umožňuje zrušiť aj iné ako meritórne právoplatné rozhodnutia, osobitne ak ide o uznesenie o vznesení obvinenia, sa javí ako otázná*. Inštitút podľa § 363 ods. 1 TP má smerovať k náprave nezákonnosti meritórnych rozhodnutí, ktorými sa rozhodovalo vo veci, čiže sú to právoplatné konečné rozhodnutia (vo veci), kde nie je možné zabezpečiť nápravu inými prostriedkami (mimoriadny opravný prostriedok). Uznesenie o vznesení obvinenia nie je rozhodnutím vo veci samej.^{2,3}

Ústavný súd SR tu odkazuje na Dôvodovú správu k prijatiu nového TP, kedy podľa nej má byť inštitút využívaný **len v prípade meritórnych rozhodnutí**, kde nie je možné zabezpečiť nápravu inak. Už tu je vidieť, že Ústavný súd SR nie je veľmi dôsledný pri odkaze na znenie dôvodovej správy, nakoľko táto neviaže rozhodovanie a možné zrušenie len na meritórne rozhodnutia (zastavenie, postúpenie), ale uvádza ich určitý výpočet a aj v ňom je vidieť aj iné ako meritórne rozhodnutia v prípravnom konaní (podmienečné zastavenie trestného stíhania).

Zákon č. 401/2015 Z. z. z 20. 11. 2015, ktorým sa a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov priniesol okrem iného aj zmenu § 363 TP. Konkrétne v čl. IV modifikoval pôvodnú procesnú úpravu § 363 TP tak, že z § 363 ods. 1 sa druhá veta vypustila (ide o nasledujúce znenie: „porušenie zákona je také podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“) a došlo k už vyššie naznačenému predĺženiu lehoty na rozhodovanie generálneho prokurátora SR, kedy zrušiť rozhodnutie podľa ods. 1 môže tento do 6 mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.

Podľa Dôvodovej správy k tomuto zákonu⁴ „je potrebné, aby mal Generálny prokurátor možnosť zrušiť akékoľvek rozhodnutia policajta alebo prokurátora v prípravnom konaní, ak ním bol porušený zákon alebo ak bol porušený zákon postupom, ktorý mu predchádzal.“

Táto úprava vytvorila právny stav, ktorý je v súčasnosti stále právnym stavom *de lege lata*, kedy sa inštitútom podľa § 363 TP dajú zrušiť všetky právoplatné

² Poukaz na podobnú úpravu v ČR v zmysle § 174a TŘ, kedy najvyšší štátny zástupca môže zrušiť nezákonné uznesenie nižšieho štátneho zástupcu o zastavení alebo postúpení veci (t. j. právoplatné meritórne rozhodnutie).

³ V našej právnej úprave má rozhodnutie o podmienečnom zastavení trestného stíhania povahu predbežného rozhodnutia, nie meritórneho, nakoľko ním trestná vec nekončí; až rozhodnutie o osvedčení sa v skúšobnej dobe predstavuje konečné skončenie trestného stíhania a prípadne, ak obvinený nerešpektuje a nedodržiava nastavené podmienky, neplní si povinnosti a nerešpektuje obmedzenia, potom sa v trestnom stíhaní bude ďalej pokračovať.

⁴ Z Dôvodovej správy k zákonu č. 401/2015 Z. z. (zdroj: <https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2015/401-2015-z-z.html>).

rozhodnutia policajta, prokurátora v prípravnom konaní – či už ide o rozhodnutia vo veci samej, teda meritórne rozhodnutia, ďalej rozhodnutia medzitýmne alebo procesné. Samozrejme podmienkou je, že nimi alebo postupom, ktorý ich prijatiu predchádzal, bol porušený zákon. A hoci sa koncom roka 2022 objavili návrhy zákona, ktorým sa mení Trestný poriadok v ustanovení § 363 ods. 1 TP tak, že táto zákonom č. 401/2015 Z. z. vynechaná druhá veta sa zatiaľ do predmetného znenia nedoplnila.

Možno si prirodzene klásť otázku, či tento stav, ktorý nastal po úprave v dôsledku zákona č. 401/2015 Z. z., je v súlade s úmyslom zákonodarcu, s ktorým sa tento inštitút do procesnej úpravy inkorporoval, a či je v súlade s tým, že ide o mimoriadny opravný prostriedok – teda ten, ktorý sa má využívať v mimoriadnych prípadoch, ak nie je možné zabezpečiť nápravu inak, žiadnym iným spôsobom. A už tu si dovoľíme povedať, že tomu tak nie je. Na druhej strane je nutné uvedomiť si, že tento právny stav a vedenú zmenu vyvolala taktiež len aplikačná prax orgánov činných v trestnom konaní a právna potreba mať k dispozícii možnosť dosiahnuť prieskum rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní nestranným a nezávislým subjektom (Generálnym prokurátorom SR) ešte pred tým, než vo veci koná súd (v zmysle konania vo veci samej). Nie len potreba dôslednej filtrácie, ale aj faktická prepojenosť vyšetrovateľa alebo povereného príslušníka s dozorovým prokurátorom si vyžiadali takú právnu úpravu, v zmysle ktorej je možné preskúmanie a zrušenie všetkých rozhodnutí policajta a prokurátora z prípravného konania, a to s cieľom dodržiavania požiadaviek zákonnosti postupov aj rozhodnutí v prípravnom konaní.

1.5 Problémy trestnoprávnej teórie a trestnoprávnej praxe

Právnych a aplikačných problémov spojených s inštitútom zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je viacero. Je možné ich rozdeliť do viacerých okruhov:

- a) Druhy a povaha rozhodnutí, ktoré môžu byť napádané a zrušené postupom podľa § 363 TP
- b) Zákaz negatívneho pokynu
- c) Možnosť zrušenia rozhodnutí policajta a prokurátora, ak v prípravnom konaní už rozhodol sudca pre prípravné konanie o väzobnom stíhaní
- d) Časové súvislosti podávania návrhu, rozhodovania Generálneho prokurátora SR
- e) Nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdom

Ad a) Druhy a povaha rozhodnutí, ktoré sa dajú napádať a rušiť inštitútom § 363 TP

V prvom rade je nutné zdôrazniť, že aktuálna procesná úprava § 363 TP umožňuje Generálnemu prokurátorovi SR zrušiť akékoľvek právoplatné rozhodnutie policajta

alebo prokurátora v trestnom konaní, ak jeho vydaním (celým rozhodnutím alebo jeho časťou), alebo procesným postupom, ktorých ich vydaniu predchádzal, bol porušený zákon.

Právna úprava nerozlišuje medzi rozhodnutiami policajta a prokurátora z hľadiska druhu – či už ide o uznesenia alebo príkazy, nerozlišuje ani to, či ide o rozhodnutia vo veci samej, medzitýmne rozhodnutia alebo procesné rozhodnutia.

Spoločným menovateľom je, že ide o rozhodnutia právoplatné, ktorými (alebo ich časťami) alebo postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu, bol porušený zákon.

Kompetencia zverená Generálnemu prokurátorovi týmto ustanovením je veľmi široká a zrejme ide nad rámec účelu, pre ktorý sa tento inštitút inkorporoval do Trestného poriadku; tento sa navyše inkorporoval ako mimoriadny opravný prostriedok, teda má byť nástrojom na nápravu nezákonnosti právoplatných rozhodnutí, kde nápravu nie je možné dosiahnuť iným spôsobom. Možno však súhlasiť s tým, že takto širokú úpravu si vyžiadala aplikačná prax a jej problémy.

Ak ide o uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 206 TP, aktuálna právna úprava umožňuje zrušenie aj tohto rozhodnutia. Nástrojov nápravy v prípade možnej nezákonnosti je v prípravnom konaní pri tomto rozhodnutí viac – v rámci dozorovej kompetencie podľa § 230 TP, na základe sťažnosti voči uzneseniu podľa § 206 ods. 1 TP, neskôr v závere prípravného konania môže dôjsť k zastaveniu trestného stíhania.

Ak je uznesenie o vznesení obvinenia už právoplatné, možno si klásť je samozrejme otázku, kto by toto rozhodnutie rušil. Policajt, ktorý ho vydal zrejme nie. Prokurátor, ktorý sťažnosť voči uzneseniu o vznesení obvinenia zamietol alebo ktorý v rámci dozorovej kompetencie rozhodnutie nezrušil, taktiež nie. V priebehu ďalšieho dokazovania by malo dôjsť alebo k preukázaniu dôvodnosti podozrenia alebo naopak k vyvráteniu dôvodnosti podozrenia a tieto závery by sa mali premietat' do rozhodnutia v závere prípravného konania; muselo byť však prebehnúť celé prípravné konanie, pri ktorom možno namietat', že je stavané na nezákonnom právnom základe a nezákonnosť tohto rozhodnutia sa prenáša v podobe vád aj na ďalšie úkony a rozhodnutia v prípravnom konaní. Možnosť zrušenia právoplatného uznesenia kompetenciou Generálneho prokurátora SR postupom podľa § 363 TP je tak nie len určitou možnosťou (a výhodou) obvineného, ale je aj možnosťou pre orgány činné v trestnom konaní vo veci konať znova a znova rozhodnúť, ale už zákonným postupom a spôsobom tak, aby nadväzné úkony netrpeli sprostredkovanými vadami.

Niektoré nedostatky v procese dokazovania ešte pred vznesením obvinenia môžu byť napravené následne kontradiktórne vykonaným dokazovaním v prípravnom konaní a znova môžu smerovať k náprave nesprávne alebo neodôvodnene vzneseného obvinenia (aj v podobe zastavenia trestného stíhania). Tiež sa však predpokladá určitý časový odstup a vykonanie procesných úkonov.

Tu treba zdôrazniť, že GP SR bude preskúmavať uznesenie o vznesení obvinenia len na podklade skutkového stavu v momente, kedy sa obvinenie vznášalo, a postup, ktorý mu predchádzal.

Nástroje na nápravu nezákonnosti tohto uznesenia (o vznesení obvinenia podľa § 206 TP), alebo procesných nedostatkov v postupoch, ktoré predchádzali vydaniu tohto rozhodnutia, sú a sú priamo v prípravnom konaní, avšak tu sa predpokladá, že musí byť vykonané (a to aj na nesprávnom právnom základe, čomu umožňuje tento inštitút predchádzať).

Pokiaľ ide o uznesenie o začatí trestného stíhania tzv. vo veci podľa § 199 ods. 1 TP, aktuálny právny stav nevylučuje ani možnosť Generálneho prokurátora SR zrušiť rozhodnutie – uznesenie, ktorým sa začalo stíhanie len tzv. vo veci podľa § 199 ods. 1 TP za predpokladu, že jeho vydaním bol porušený zákon, alebo bol porušený postupom, ktorý mu predchádzal. Aktuálna právna úprava nevylučuje z prieskumu ani takéto rozhodnutia, nakoľko nehovorí nič o tom, že by muselo ísť o rozhodnutia, ktoré sa stali právoplatné až zamietnutím riadneho opravného prostriedku. Predmetné uznesenie je právoplatné vydaním, nepripúšťa sa voči nemu opravný prostriedok (nakoľko by ho nemal v zásade kto podať, nakoľko sa vedie trestné stíhanie len tzv. vo veci).

Týmto spôsobom sa uplatňuje zásada legality, v zmysle ktorej prokurátor má povinnosť stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvie, ak vykazujú znaky trestného činu a je teda dôvodné podozrenie, že trestný čin bol spáchaný, ale aj zásada oficiality, kedy úkony trestného konania (vrátane začatia trestného stíhania) vykonávajú z úradnej povinnosti vtedy, keď sú na to splnené zákonné podmienky

Faktom je, že aj v tomto prípade je možné nápravu dosiahnuť aj ďalším postupom vo veci – v trestnom konaní po vznesení obvinenia využitím riadnych opravných prostriedkov (sťažnosti). Nástrojov nápravy je v prípravnom konaní viac – v rámci dozorovej kompetencie podľa § 230 TP, na základe sťažnosti voči uzneseniu podľa § 206 ods. 1 TP, neskôr v závere prípravného konania môže dôjsť k zastaveniu trestného stíhania. Aj tu však zrušenie postupom podľa § 363 TP vytvára priestor pre orgány činné v trestnom konaní odstrániť nedostatky postupu alebo rozhodnutia a trestné stíhanie začať zákonným postupom a rozhodnutím tak, aby sa prípadne pochybenia v tomto procese neprenášali ďalej na postupy a rozhodnutia v prípravnom konaní.

Ad b) Zákaz negatívneho pokynu

Dosiaľ sa objavujú názory, že zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 TP je v rozpore so zákazom negatívneho pokynu; skôr ide o nepochopenie podstaty zákazu negatívneho pokynu. Ustanovenie § 6 ods. 8 Zákona o prokuratúre č. 153/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov zakotvuje, že nadriadený prokurátor nemôže vydať podriadenému prokurátorovi pokyn, aby sa nezačalo trestné stíhanie, nevznieslo obvinenie, nepodal návrh na vzatie do väzby, vec nepostúpila inému orgánu, nezastavilo trestné stíhanie, nepodala obžaloba, nepodal riadny či mimo-riadny opravný prostriedok v neprospech obvineného

Podľa názoru Ústavného súdu SR v náleze PL. ÚS 105/2011 by sa takéto pokyny mohli priečiť názoru konajúceho prokurátora a zakladať vnútorný konflikt vo

vzťahu k osobnej zodpovednosti prokurátora za spravodlivý postup vo veci (t. j. ak by bol prokurátor presvedčený o potrebe vzniesť obvinenie/podať obžalobu, pri aplikácii negatívneho pokynu by tak urobiť nemohol, čo by sa priečilo zodpovednosti a názoru prokurátora).

V prípade zrušenia uznesenia o vznesení obvinenia nedochádza k negatívnemu pokynu – jednak sa § 363 TP aplikuje na už vydané rozhodnutie a napráva sa ním nezákonnosť rozhodnutia alebo postupu, ktorý mi predchádzal; zabraňuje sa tomu, aby sa konkrétna osoba – na podklade § 206 ods. 1 TP obvinená – vystavovala negatívnym dôsledkom trestného konania, ak na jej obvinenie neboli splnené zákonné podmienky a takto sa realizuje zásada stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom (§ 2 ods. 2 TP).

Zmyslom § 363 TP je v tomto prípade odstrániť nezákonné rozhodnutie, nevystavovať obvineného úkonom prípravného konania, ak nie je ani len na obvinenie zákonný dôvod, neprenášať vady nezákonného rozhodnutia a postupu na ďalšie úkony v prípravnom konaní. Ale súčasne je to aj nástroj, ako zabrániť tomu, aby prípravné konanie (alebo v ďalšom priebehu trestného konania aj konanie na súde) neprebiehala zbytočne na nezákennom podklade, ale aby sa táto nezákonnosť napravila ihneď, včas.

Nedochádza k negatívnemu pokynu, nezasahuje sa do hierarchického postavenia prokurátorov, nakoľko samotné zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia neznamená, že sa vo veci nebude ďalej postupovať – ale už v súlade so zákonom a ak sa na zákonom podklade zistí, že je dôvodné vznesenie obvinenia, toto môže byť opakovane vznesené (ale už zákonným spôsobom a so zákonných dôvodov).

Skutočnosť, že do rozhodovania o uplatnenej tzv. 3-6-3ke sa nemôže prípravné konanie skončiť zákonom predpokladaným spôsobom, vrátane podania obžaloby, nie je negatívnym pokynom, len prirodzeným dôsledkom a odrazom požiadavky, že ukončenie prípravného konania prichádza do úvahy vtedy, ak sú všetky procesy prípravného konania ukončené a ak sa rozhodlo o všetkých podaných návrhoch, sťažnostiach týkajúcich sa samotnej veci.

Ad c) Možnosť zrušenia rozhodnutí policajta a prokurátora, ak v prípravnom konaní už rozhodol sudca pre prípravné konanie o väzobnom stíhaní

Sudca pre prípravné konanie má povinnosť pri rozhodovaní o väzbe posudzovať naplnenie tak materiálnych, ako aj formálnych podmienok väzby. V zmysle ustálenej a opakovane judikovanej myšlienky, že o závažných zásahoch do základných ľudských práv musí v zmysle zásady judiciarity rozhodovať nestranný a nezávislý súd, a to aj v prípravnom konaní, kompetencia rozhodovanie o možnom väzobnom stíhaní (ako aj o iných zásahoch do základných práv, napr. v prípade príkazu na vykonanie domovej prehliadky) je zverená v prípravnom konaní sudcovi pre prípravné konanie. Sudca pre prípravné konanie nerozhoduje vo veci samej, nerozhoduje o vine a o treste, ale len o nutnosti a nevyhnutnosti väzobného

stíhania obvineného či iného zásadného zásahu do garantovaných ľudských práv. Súd preto v prípravnom konaní nerozhoduje o veci samej, rozhoduje len o potrebe/nutnosti/nevyhnutnosti väzobného stíhania obvineného, kedy zhodnocuje na podklade spisového materiálu dôvodnosť vzneseného obvinenia, zákonnosť postupu, ktorý k nemu smeroval, a existenciu väzobných dôvodov s možnosťou/nemožnosťou ich nahradenia. Súd nemá v prípravnom konaní možnosť modifikovať podstatu a ani rozsah obvinenia a nie je mu zverená ani kompetencia uznesenie o vznesení obvinenia zrušiť. Predpokladom väzobného stíhania je riadne a zákonne, zákonným postupom vznesené obvinenie. Súd má k dispozícii obmedzený prieskum vo vzťahu k dôvodnosti vzneseného obvinenia, keďže nemá možnosť preskúmať dôvodnosť obvinenia inak, ako na podklade spisového materiálu a aj časovo obmedzene tak, ako sa pri rozhodovaní o väzobnom stíhaní vyslovene vyžaduje.

Zrušeniu uznesenia o vznesení obvinenia nebráni skutočnosť, že sudca pre prípravné konanie konštatoval naplnenie dôvodov a podmienok pre väzobné stíhanie, nakoľko súd tu ešte nerozhodoval vo veci samej (o veci samej), ale o potrebe väzobného stíhania. A hoci sme za posledné mesiace svedkami aj toho, kedy sa sudca pre prípravné konanie alebo sťažnostný senát vyjadrili nie len o otázke existencie väzobných dôvodov, ale aj k dôvodnosti obvinenia negatívne, uvedený právny názor nie je pre orgány činné v trestnom konaní záväzný, nijakým spôsobom nemení a ani nemodifikuje vznesené obvinenie a môže byť leda tak návodom pre obvineného pre podanie návrhu na preskúmanie zákonnosti a prípadné zrušenie tohto uznesenia postupom podľa § 363 TP Generálnym prokurátorom SR.

Ad d) Časové súvislosti aplikácie § 363 TP

Novelizáciou Trestného poriadku zákonom č. 401/2015 Z. z. došlo k zosúladeniu lehôt na strane GP SR a to tak, že návrh sú oprávnené osoby podať v lehote do 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, ktoré sa napáda a Generálny prokurátor SR rozhoduje o možnom zrušení v lehote do 6 mesiacov od právoplatnosti napádaného rozhodnutia. V týchto intenciách, môže sa reálne stať, že v priebehu 4–5–6 mesiacov prebehne celé prípravné konanie a rozhodnutie o zrušení § 206 TP príde krátko pred preštudovaním spisového materiálu, alebo aj po jeho preštudovaní.

Za úvahu preto stojí, či nie sú uvedené lehoty neprimerane dlhé, nakoľko pri oprávnenej osobe nemá lehota 3 mesiace celkom význam (oprávnená osoba bude vedieť hneď po právoplatnosti rozhodnutia, či s ním súhlasí alebo nie a dôvody, pre ktoré s rozhodnutím nesúhlasí). Generálny prokurátor SR môže zrušiť napádané rozhodnutie do 6 mesiacov od jeho právoplatnosti, čím sa jednak reaguje na dĺžku lehoty oprávnenej osoby, ale v prípade, ak koná z úradnej povinnosti, tak bez ohľadu na tento podnet a zároveň, vytvára sa pre Generálneho prokurátora SR primeraný a dostatočný časový vytvárať priestor pre dôsledný prieskum a rozhodnutie. Uvedené však nevyklučuje také paradoxne situácie, kedy uznesenie podľa § 206 ods. 1 TP bude uplatnením kompetencie Generálneho prokurátora v zmysle § 363 TP zrušené

napr. až po preštudovaní spisu v závěre vyšetřování (doslova v čase, kedy dozorový prokurátor už plánuje podať obžalobu).

Ad e) Nepreskúmateľnosť rozhodnutia Generálneho prokurátora súdom

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je mimoriadny opravný prostriedok. Jednak sám je svojou povahou výnimočný a má nadväzovať na právoplatné rozhodnutia, ktorými mal byť porušený zákon, eventuálne postupom, ktorý ich vydaniu predchádzal, a súčasne, ako mimoriadny opravný prostriedok stojí na vrchole opravných prostriedkov v prípravnom konaní. Z uvedeného potom vyplýva, že súdna preskúmateľnosť, aj v kontexte absencie ingerencie súdu v prípravnom konaní s výnimkou sudcu pre prípravné konanie, je logicky vylúčená. Uvedené je odrazom aplikácie tohto inštitútu ako mimoriadneho opravného prostriedku v prípravnom konaní, ktorým sa konečným spôsobom v prípravnom konaní rozhoduje o otázkach porušenia práv a dodržania/nedodržania procesných postupov tak v prospech, ako aj v neprospech obvineného. Postup a rozhodovanie súdu prichádza do úvahy až v konaní na súde (na podklade obžalovacej zásady podaním obžaloby alebo návrhu na schválenie dohody o vine a treste), v ktorom sa pri použití inštitútu podľa § 363 TP nenachádzame. Z uvedeného dôvodu súdna preskúmateľnosť mimoriadneho opravného prostriedku nie je možná.

Veľmi obdobne, inštitútu podľa § 363 TP má povahu takého mimoriadneho opravného prostriedku, akým je v konaní pred súdom inštitút dovolania. O dovolaní v trestnom konaní rozhoduje Najvyšší súd SR a jeho rozhodnutie je taktiež konečné a ďalej nepreskúmateľné v rámci vnútroštátnej sústavy súdnictva v trestných veciach.

Na konci roka 2022 bol predložený návrh zákona, ktorým sa mal meniť Trestný poriadok v ustanovení § 363 TP, a to tak, že by sa do tohto ustanovenia doplnil nový ods. 3, ktorý by znel tak, že Generálny prokurátor SR rozhoduje uznesením, voči ktorému je prípustná sťažnosť a táto má odkladný účinok. Inštitút podľa § 363 TP je mimoriadny opravný prostriedok, je to vrchol sústavy opravných prostriedkov v prípravnom konaní a z tejto povahy má byť konečným rozhodnutím. Predložený návrh na túto skutočnosť nereflektoval. Navyše považujeme za absolútne nelogické, aby voči takémuto uzneseniu mohol podávať sťažnosť policajt či prokurátor, keďže voči rozhodnutiu Generálneho prokurátora SR by fakticky mohol podať sťažnosť policajt a prokurátor, čo nie je v súlade s princípmi hierarchického postavenia prokurátorov, postavenia vyšetrovateľa/policajta. Možno vidieť nesúlad v miere odbornosti a kompetencií, ktoré sú vyšetrovateľovi, dozorovému prokurátorovi a Generálnemu prokurátorovi SR zverené. Táto navrhovaná úprava vychádzala z nepochopenia úloh a kompetencií policajta a prokurátora a ich pozície voči Generálnemu prokurátorovi, kedy ani jeden z vyššie spomenutých (policajt, prokurátor) nemôže disponovať kompetenciou spochybniť rozhodnutie Generálneho prokurátora SR (obdobou takejto úpravy by bolo, ak by sudca na okresnom súde mohol

napádať rozhodnutia Najvyššieho súdu). O cyklickosti takéhoto postupu a riziku možného cyklenia ďalej ani nehovoriac. Aj z týchto dôvodov zrejme predmetný návrh prijatý nebol.

Nepreskúmateľnosť rozhodnutia Generálneho prokurátora SR sa stala obsahovou súčasťou aktuálne podaného podnetu prezidentky SR na Ústavný súd SR. Nezávislosť súdnej moci je bytostným atribútom právneho štátu, pričom podľa názoru hlavy štátu, využívanie inštitútu podľa § 363 TP by mohlo do tejto nezávislosti negatívnym spôsobom zasahovať a vytvárať tak rozpor s princípmi právneho štátu. Bude prirodzene úlohou Ústavného súdu posúdiť súladnosť procesnej úpravy inštitútu § 363 TP s Ústavou SR a ústavnými zákonmi, medzinárodnými dohovormi, avšak čo je nutné mať na zreteli je to, že v prípravnom konaní sa ingerencia súdov obmedzuje na povoľovanie možných zásahov do základných ľudských práv (typicky domové prehliadky, väzba, vyšetrovanie duševného stavu). Generálny prokurátor SR nijakým spôsobom nezasahuje a ani neneguje rozhodovaciu činnosť súdov v prípravnom konaní, práve naopak, popri sudcovi pre prípravné konanie, ktorý dohliada na zákonnosť zásahov do garantovaných práv a právom chránených záujmov, je to Generálny prokurátor SR, ktorý dohliada na dodržiavanie zákonnosti v prípravnom konaní na najvyššej úrovni a to formou prieskumu právoplatných rozhodnutí a im predchádzajúcich postupov (z hľadiska ich zákonnosti) a v záujme ochrany základných ľudských práv.

1.6 Záver

Vývoj v nasledujúcich mesiacoch podstatným spôsobom naznačí ďalší osud inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Máme na mysli jednak rozhodnutie Ústavného súdu SR k podnetu hlavy štátu, ako aj novelizačné procesy vo vzťahu k Trestnému poriadku, ktoré započali ešte v roku 2022. To, čo je dnes s istotou možné povedať je, že zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní Generálnym prokurátorom SR ako mimoriadny opravný prostriedok má svoje stabilné a opodstatnené miesto v sústave mimoriadnych opravných prostriedkov v trestnom konaní. Je akousi obdobia dovolania využívané v konaní pred súdom a to v tej časti konania (v prípravnom konaní), kedy ešte vo veci (samej) nerozhodovali sudy. Uvedené vyplýva jednak zo skutočnosti, že o vine a treste rozhoduje výhradne súd a súčasne, že ťažisko dokazovania v slovenskom trestnom konaní je presunuté do druhej časti trestného konania, do konania na súde.

Na jednej strane je nutné povedať, že právna úprava a aj aplikačná prax sa čiastočne odklonila od úmyslu zákonodarcu, s ktorým sa tento inštitút do rekonštruovaného Trestného poriadku inkorporoval. Mohli by sme navrhnúť návrat späť k podstate inštitútu ako mimoriadneho opravného prostriedku využívaného až vtedy, ak iné inštitúty a postupy k tomuto cieľu nevedú. Nemôžeme však opomenúť to, že aktuálnu povahu a rozsah využívania inštitútu si vyžiadala samotná aplikačná

prax orgánov činných v trestnom konaní, kedy Generálny prokurátor SR svojou prieskumnou činnosťou a kompetenciou zrušiť nezákonné rozhodnutia z prípravného konania plní významnú filtračnú úlohu. Uplatňovanie inštitútu Generálny prokurátorom SR má zaistiť prieskum zákonnosti rozhodnutí a postupov, ktoré im prechádzali v prípravnom konaní, čo je významné z pohľadu všetkých subjektov trestného konania. Nemožno súhlasiť s tým, že by týmto postupom bol chránený či zvýhodňovaný výhradne obvinený, nakoľko zrušenie nezákonných, procesne nesprávnych rozhodnutí, a to aj v kontexte postupov, ktoré vydaniu rozhodnutia prechádzali, je prospešné pre trestné konanie ako celok a aj z pohľadu dosahovania jeho účelu. Zrušenie nezákonných a procesne nesprávnych rozhodnutí vytvára základ pre možnosť orgánov činných trestnom konaní vykonať procesné postupy zákonne a rozhodnúť v súlade so zákonom, čím sa vady predošlých postupov a rozhodnutí nepremietajú do ďalších úkonov prípravného konania a nadväzne konania na súde (v konečnom dôsledku takýto postup by mohol ohrozovať samotný účel trestného konania). Z pohľadu obvineného, tento po prípadnom zrušení uznesenia o vznesení obvinenia nie je ďalej vystavovaný úkonom trestného konania, ktoré sa odvíjajú od nezákonného základu, prípadne nezákonného postupu. To neznamená, že rozhodovacou činnosťou Generálny prokurátor vytvára prekážky ďalšieho postupu orgánov činných v trestnom konaní, práve naopak, dbá o ich právnu čistotu, ktorá musí byť integrálnym znakom procesných postupov a aj rozhodnutí v trestnom konaní. Týmto spôsobom podporuje svojou prieskumnou a rozhodovacou činnosťou Generálny prokurátor SR samotné dosahovanie účelu trestného konania bez možných rizík a hrozieb plynúcich z potenciálne nezákonného postupu a rozhodnutí.

Sme toho názoru, že väčšina ďalších výhrad uplatňovaných k tomuto inštitútu pramení z neznalosti podstaty a zmyslu trestného konania i samotného inštitútu. Určité zmeny by si vyžadovali nastavené lehoty, nakoľko v prípade oprávnenej osoby je lehota 3 mesiace od právoplatnosti rozhodnutia nezmysle dlhá. Úvahy o skrátení a to aj podstatným spôsobom, sú v tomto prípade na mieste. V prípade lehoty Generálneho prokurátora SR je potrebné vytvoriť priestor na dostatočný a dôsledný prieskum žiadostí v kontexte celého spisového materiálu, takže úvahy pre zásadnejšie skracovanie lehoty nie sú na mieste taktiež.

Za zmienku stojí fakt, že kritické úvahy viažuce sa k inštitútu, sa objavujú len v posledných mesiacoch (približne za posledný rok), a to v súvislosti s konkrétnymi rozhodnutiami Generálneho prokurátora SR voči konkrétnym obvineným. Pri kritike inštitútu sa úplne opomína fakt, že tento bol využívaný dlhoročne, v zásade bez povšimnutia a rovnako tak je využívaný v súčasnosti a to nie len úspešne, ale v prevažnej väčšine prípadov bez právneho úspechu (a rovnako tak osobami, ktoré sú určitým spôsobom mediálne zaujímavé). Tak jednostranne, ako sa v súčasnosti vníma inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v trestnom konaní, sa u nás vníma momentálne málo čo. Netreba polemizovať o tom, že ide aj o odraz mediálnej prezentácia, ktorá je rovnako jednostranná. Na záver považujeme za nutné zdôrazniť, že právo a právna úprava nemôže byť závislá od mediálnych či politických záujmov jednotlivcov. Skutočnosť, že konkrétne procesné postupy a rozhodnutia

týkajúce sa vybraných jednotlivcov nie sú súladné s predstavami menšej či väčšej skupiny o priebehu trestného konania, nemôže byť základom trestného konania a vonkoncom nie spravodlivého trestného procesu v 21. storočí. Právo a osobitne trestné právo, ak uvažujeme v kontexte právneho a demokratického štátu, musí byť oslobodené od politických a mediálnych záujmov. V opačnom prípade je v právnom a demokratickom štáte nastavené niečo nesprávne a nesprávnym smerom, resp. nie smerom v prospech uplatňovania princípov spravodlivého trestného konania.

ZRUŠENIE ROZHODNUTÍ V PRÍPRAVNOM KONANÍ PODĽA § 363 TP – KĽÚČOVÝ NÁSTROJ OCHRANY ZÁKONNOSTI

Annulment of Decisions in Pre-Trial Proceedings under Section 363 of the Criminal Procedure Code – a Key Instrument for the Protection of Legality?

Jozef Čentéš, Andrej Beleš

Právny inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 až 367 Trestného poriadku vyvoláva v odbornej aj laickej verejnosti kontroverzie z hľadiska šírky oprávnení generálneho prokurátora a zákonných podmienok aplikácie. Predložený príspevok na základe analýzy súčasného právneho stavu predkladá návrhy *de lege ferenda* tak, aby tento právny inštitút zodpovedal charakteru mimoriadneho opravného prostriedku a obmedzil koncentráciu moci v pôsobnosti generálneho prokurátora.

The legal institute of revocation of final decisions in preparatory proceedings under Sections 363 to 367 of the Criminal Procedure Code raises controversy in both the professional and general public in terms of the scope of the Prosecutor General's powers and the statutory conditions of application. Based on an analysis of the current legal situation, the present paper puts forward de lege ferenda proposals so that this legal institute corresponds to the nature of an extraordinary remedy and limits the concentration of power in the competence of the Prosecutor General.

1.1 Úvod

Právna úprava mimoriadnych opravných prostriedkov by mala byť vždy výsledkom prísneho a dôkladného vyvažovania medzi formálnou spravodlivosťou a materiálnou spravodlivosťou. Konkrétne ide o vyvažovanie medzi záujmom na zachovaní právnej istoty – spočívajúcej v záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí¹ –

---

¹ Záväznosť rozhodnutia spočíva v povinnostnom pôsobení na právne vzťahy, ktoré sú predmetom rozhodnutia, pričom sa označuje ako *materiálna stránka právoplatnosti rozhodnutia*.

v spojení so záujmom na čo najskoršom právoplatnom rozhodnutí v merite veci (teda na realizácii práva na vybavenie trestnej veci v primeranej lehote) na jednej strane a záujmom na náprave nezákonností, ktoré iným spôsobom v priebehu trestného konania nemôžu byť odstránené, na strane druhej.

Právny inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 až 367 Trestného poriadku (TP)² je mimoriadnym opravným prostriedkom (MOP) a základné výskumné otázky spočívajú v tom, či táto právna úprava:

- zodpovedá charakteru tohto inštitútu ako MOP,
- primerane reflektuje vyvažovanie uvedených záujmov,
- oprávnene (alebo, naopak, bezdôvodne) vyvoláva pochybnosti o ústavnej konformite v kontexte imperatívu ochrany právneho štátu, zachovania nezávislosti súdnej moci.

Pre čitateľov z Českej republiky pripomíname, že uvedené otázky je potrebné vnímať v kontexte **rozsahu kasačného oprávnenia generálneho prokurátora**, ktorý je celkom zjavne iný – **širší** ako v podmienkach českého právneho poriadku – *oprávnění nejvyššího státního zástupce* podľa § 174a *Trestního řádu*.

§ 363 a § 364 TP ³	§ 174a <i>Trestního řádu</i>
<p>§ 363 (1) Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. (2) Ak sa týka rozhodnutie alebo konanie uvedené v odseku 1 viacerých osôb alebo skutkov, môže generálny prokurátor zrušiť len tú časť rozhodnutia alebo konania, ktorá sa týka niektorých z týchto osôb alebo skutkov.</p>	<p>(1) Nejvyšší státní zástupce může do tří měsíců od právní moci rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o nestíhání podezřelého podle § 159d odst. 1, o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci; to neplatí, jde-li o usnesení vydané evropským pověřeným žalobcem nebo evropským žalobcem.</p>

Nezmeniteľnosť znamená právnu nenapadnuteľnosť rozhodnutia so vznikom prekážky opätovného konania v tej istej veci (prekážka *rei iudicatae*, zásada *ne bis in idem*), pričom tento aspekt sa označuje ako **formálna stránka právoplatnosti rozhodnutia**. Napr. PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2001. ISBN 80-7160-146-2, s. 292–293.

² Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

³ Z hľadiska rozsahu porovnania uvádzame len dve prvé ustanovenia z celej právnej úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 až 367 TP. Právna úprava ďalej ustanovuje, že generálny prokurátor v prípade zistenia porušenia zákona (v prospech alebo neprospech obvineného) túto skutočnosť vysloví uznesením, pričom uznesenie prokurátora alebo policajta úplne alebo čiastočne zruší (§ 366 TP). Po zrušení rozhodnutia generálny prokurátor rozhodne vo veci sám alebo prikáže policajtom alebo prokurátorovi, aby vo veci znova konal a rozhodol. Generálny prokurátor môže nariadiť vykonanie určitých úkonov a policajt a prokurátor je viazaný právnym názorom generálneho prokurátora, ibaže sa zmenia skutkové alebo právne okolnosti (§ 367 TP).

<p>(3) Generálny prokurátor v konaní podľa odseku 1 rozhodne uznesením, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok.</p>	<p>(2) Za tím účelom môže státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství vyžadovat od nižších státních zastupitelství spisy, dokumenty, materiály a zprávy a provádět prověrky.</p> <p>(3) Zruší-li nejvyšší státní zástupce usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci, pokračuje v řízení státní zástupce, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Přitom je vázán právním názorem, který vyslovil ve svém rozhodnutí nejvyšší státní zástupce, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení nejvyšší státní zástupce nařídil.</p> <p>(4) Zruší-li nejvyšší státní zástupce usnesení o nestíhání podezřelého, rozhodne policejní orgán o zahájení trestního stíhání, nevyřídí-li věc jinak.</p>
<p>§ 364</p> <p>(1) Návrh na postup podľa § 363 ods. 1 môžu podať do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia</p> <p>a) obvinený vo svoj prospech,</p> <p>b) v prospech obvineného osoby, ktoré by mohli podať v jeho prospech odvolanie,</p> <p>c) poškodený v neprospech obvineného,</p> <p>d) zúčastnená osoba.</p> <p>(2) Generálny prokurátor môže rozhodnúť podľa § 363 ods. 1 aj bez návrhu podľa odseku 1, a to v prospech alebo v neprospech obvineného, pritom nie je viazaný návrhom podaným podľa odseku 1.</p> <p>(3) Generálny prokurátor môže zrušiť rozhodnutie podľa § 363 ods. 1 do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.</p>	

Na základe uvedeného porovnania je potrebné upriamiť pozornosť na nasledujúce **atribúty širších oprávnení generálneho prokurátora** v slovenskom právnom prostredí v porovnaní s oprávneniami *nejvyššího státního zástupce* v českom právnom prostredí:

- generálny prokurátor je oprávnený rozhodovať v neprospech, ale aj v prospech obvineného, *nejvyšší státní zástupce* je oprávnený rozhodovať len v neprospech podozrivého alebo obvineného (teda rušiť výlučne rozhodnutia, ktoré sú v prospech podozrivého – rozhodnutie o nestíhaní – alebo obvineného zastavenie trestného stíhania alebo postúpenie veci),
- česká právna úprava obsahuje taxatívny výpočet rozhodnutí, ktoré môžu byť uvedeným spôsobom zrušené, čo je doplnené negatívnym vymedzením, že oprávnenie sa nevzťahuje na rozhodnutia *evropského žalobce* (európskeho

prokurátora) a *evropského pověřeného žalobce* (európskeho delegovaného prokurátora), slovenská právná úprava neobsahuje explicitné vyňatie rozhodnutí orgánov Európskej prokuratúry spod rozhodovacej právomoci generálneho prokurátora podľa § 363 a nasl. TP;

- podľa slovenskej právnej úpravy koná generálny prokurátor na návrh alebo *ex offo*, pričom návrh môže smerovať v prospech obvineného alebo v jeho neprospech; česká právná úprava návrhové oprávnenie neobsahuje, preto postup podľa § 174a *Trestního řádu* ani nie je mimoriadnym opravným prostriedkom, ale je výlučne kasačným oprávnením *nejvyššího státního zástupce*;^{4,5}
- návrhové oprávnenie obvineného alebo osôb, ktoré by v prospech obvineného mohli podať odvolanie, súvisí prakticky najmä s tým, že generálny prokurátor – na rozdiel od *nejvyššího státního zástupce* – môže rozhodovať aj v prospech obvineného, pričom nie je (okrem lehoty) ničím obmedzené (napr. predchádzajúcim využitím riadneho opravného prostriedku);
- rozdiel spočíva aj vo veľkorysejšej lehote na rozhodnutie: generálny prokurátor je oprávnený rozhodnúť do šiestich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia (oprávnené osoby môžu svoje návrhové oprávnenie uplatniť do troch mesiacov od právoplatnosti), zatiaľ čo *nejvyšší státní zástupce* je oprávnený zrušiť nezákonné rozhodnutie do troch mesiacov od nadobudnutia právnej moci.

Toto porovnanie bude vhodným doplnkom aj ďalších úvah o zodpovedaní uvedených výskumných otázok, ako aj o možných zmenách v slovenskej právnej úprave inštitútu podľa § 363 TP, aby svojím charakterom zodpovedal MOP.

1.2 Vývoj právnej úpravy inštitútu podľa § 363 a nasl. TP od rekodifikácie trestného práva procesného

Trestnoprocesný inštitút podľa § 363 a nasl. TP je súčasťou nášho právneho poriadku od rekodifikácie trestného práva procesného v roku 2005 a dlhé roky si ho nikto poriadne nevšímal, najmä z hľadiska širšej verejnosti. Účelom tohto inštitútu bola možnosť nápravy nezákonností v prípravnom konaní, teda oprávnenie generálneho prokurátora zrušiť nezákonné rozhodnutie ktoréhokolvek prokurátora alebo policajta, ak ide o právoplatné rozhodnutie a nezákonnosť spočíva v **podstatnom pochybení**, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Také bolo znenie

⁴ Pozri ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. § 174a. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2238.

⁵ Oprávnenie generálneho prokurátora konať *ex offo* sa taktiež uvádza ako dôvod, prečo postup podľa § 363 a nasl. TP nie je MOP v pravom zmysle slova, ale v skutočnosti ide o kasačné oprávnenie generálneho prokurátora. Pozri uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 7. 12. 2021, sp. zn. 3 Tost 67/2021.

paragrafu v roku 2005 a takto pomerne dlho tomu zodpovedal aj podzákonný predpis – príkaz generálneho prokurátora z roku 2006,⁶ ktorým boli exemplifikatívne vymenované uznesenia prokurátorov alebo policajtov, ktoré mohli byť postupom podľa § 363 a nasl. TP zrušené. Poväčšine išlo o meritórne rozhodnutia.

V roku 2012 sa zmenil príkaz generálneho prokurátora v dvoch podstatných aspektoch.⁷ Explicitne sa do príkazu doplnilo [čl. 7 ods. 2 písm. h)], že prostredníctvom § 363 a nasl. TP možno **zrušiť aj uznesenie o vznesení obvinenia**. Ďalšou zmenou bolo, že ak sa v prípade začne konanie podľa § 363 a nasl. TP, nie je možné vo veci **podat' obžalobu** na súd (čl. 7 ods. 4). Potom rozhodnutie Ústavného súdu spochybnilo to, či je možné vôbec naozaj prostredníctvom postupu podľa § 363 a nasl. TP zrušiť uznesenie o vznesení obvinenia. Taktiež v rozhodovacej činnosti súdov bolo odmietnuté to, že prebiehajúce konanie podľa § 363 a nasl. TP vytvára prekážku podania obžaloby,⁸ preto aktuálne platný a účinný príkaz generálneho prokurátora z roku 2022⁹ tento zákaz neobsahuje.

Následne bola prijatá novela Trestného poriadku z roku 2015,¹⁰ ktorá s účinnosťou od 1. januára 2016 „zjednodušila“ znenie ustanovení § 363 a nasl. TP s tým, že na základe neho môže generálny prokurátor zrušiť právoplatné rozhodnutie policajta alebo prokurátora, postihnuté akoukoľvek nezákonnosťou. Už tam nebol ten dodatok, že malo ísť o podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci.¹¹ Dôvodová správa k tomu len uviedla, že „je potrebné“, aby generálny prokurátor mal právomoc zrušiť akékoľvek rozhodnutie postihnuté nezákonnosťou („procesné, medzitýmne, meritórne“) bez ohľadu na to, či ide o podstatné pochybenie, ktoré môže mať vplyv na rozhodnutie v merite veci. Podrobnejšie okolnosti, vzhľadom na ktoré takáto „potreba“ vznikla, však zákonodarca neuvádza.¹²

⁶ Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 4/2006 z 31. 1. 2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

⁷ Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 3/2012 z 29. 2. 2012, ktorým sa mení a dopĺňa príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 4/2006 z 31. 1. 2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

⁸ „[...] nerozhodnutie o návrhu obvineného na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku generálnym prokurátorom je Trestným poriadkom predpokladaná procesná situácia, nevytvárajúca akúkoľvek prekážku pre podanie obžaloby, nezakotvujúca sankciu pre generálneho prokurátora ani nevytvárajúca akékoľvek osobitné oprávnenie alebo právny nástroj procesnej obrany proti takému postupu.“ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 7. 12 2021, sp. zn. 3 Tost 67/2021.

⁹ Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 14/2022 z 19. decembra 2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

¹⁰ Zákon č. 401/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹¹ Z ustanovenia § 363 ods. 1 TP bola vypustená tretia veta: „Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci.“

¹² *Dôvodová správa k zákonu č. 401/2015 Z. z.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417999>. [online]. [cit. 2023-05-26], s. 42. Ku kritickému pohľadu na túto zmenu pozri tiež VOJTUŠ, F. K charakteru zrušenia rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 Trestného poriadku a možnosti jeho aplikácie vo vzťahu k začatiu trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 8-9. ISSN 1335-6461, s. 956 – 957.

Touto novelou bola taktiež zmenená lehota pre generálneho prokurátora na rozhodnutie – lehota bola predĺžená na 6 mesiacov bez ohľadu na to, či generálny prokurátor rozhoduje *ex officio* alebo na návrh oprávnených osôb.¹³ Prvýkrát sa lehota 6 mesiacov na rozhodnutie generálneho prokurátora objavila v súvislosti s účinnosťou novely č. 262/2011 Z. z., a to v prípadoch, keď generálny prokurátor rozhoduje na návrh, čo bolo odôvodnené tým, že generálnemu prokurátorovi boli doručované návrhy často v závere trojmesačnej lehoty, následkom čoho nezostával časový priestor na preštudovanie spisu a vydanie rozhodnutia.¹⁴ Zavedenie zjednotenej šesťmesačnej lehoty v roku 2015 mal byť generálnemu prokurátorovi vytvorený dostatočný časový priestor, aby mohol zrušiť rozhodnutie, keď aj v rámci vlastnej dohľadovej (kontrolnej) činnosti zistí, že došlo k nezákonnému postupu, resp. bolo vydané nezákonné rozhodnutie. Ani v tomto prípade návrh bližšie neuvádza štatistické údaje, v koľkých prípadoch nepostačovala pri rozhodovaní *ex officio* trojmesačná lehota.

Zastávame názor, že uvedené legislatívne zmeny vo svojom súhrne, teda celkový vývoj zákonnej aj podzákonnej právnej úpravy zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom, nie sú správne, pretože **vytvárajú asymetriu medzi procesnými inštitútmi v Trestnom poriadku**. Uvedené zmeny totiž opomínajú skutočnosť, že inštitút podľa § 363 TP je MOP, ktorý sa podobne ako iné MOP má vyznačovať ojedinelosťou aplikácie.¹⁵ Systém rozhodovania v podmienkach Slovenskej republiky je taký, že vznesie obvinenie policajt, o sťažnosti rozhoduje dozorový prokurátor, tak inštitút podľa § 363 by mal byť aplikovaný len skutočne na prípady, kedy prišlo k podstatnému porušeniu zákona, a to v čo najkratšej lehote, aby sa trestná vec čím skôr dostala pred súd, pretože potom to vyznieva tak, **ako keby to nebol mimoriadny opravný prostriedok, ale ďalší opravný riadny prostriedok**. Tým zároveň prichádza k oslabeniu požiadavky právnej istoty, konkrétne spočívajúcej v nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí, ako aj k obmedzeniu realizácie zásady rýchlosti trestného konania, pretože môže prichádzať k predĺžovaniu prípravného konania.

Významným atribútom je taktiež skutočnosť, že odstraňovaním aplikačných obmedzení tohto MOP, resp. predĺžovaním lehôt na jeho uplatnenie prichádza

¹³ Od rekodifikácie trestného práva procesného v roku 2005 s účinnosťou od 1. januára 2006 bola podľa § 364 ods. 3 TP stanovená na rozhodnutie generálneho prokurátora výlučne lehota 3 mesiace od právoplatnosti rozhodnutia, ktoré takto malo byť zrušené, pričom lehota pre oprávnené osoby na podanie návrhu stanovená nebola. Novelou TP č. 262/2011 Z. z. s účinnosťou od 1. septembra 2011 bola podľa § 364 ods. 1 TP zavedená lehota na podanie návrhu pre oprávnené osoby v dĺžke 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, pričom lehota na rozhodnutie generálneho prokurátora bola diferencovaná: pri rozhodovaní *ex officio* musel generálny prokurátor rozhodnúť do 3 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia a pri rozhodovaní na základe návrhu musel rozhodnúť najneskôr do 6 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.

¹⁴ *Dôvodová správa k zákonu č. 262/2011 Z. z.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=354960>. [online]. [cit. 2023-05-26], s. 11.

¹⁵ K povahe MOP napr. MEZEI, M. Ôsma hlava. Mimoriadne opravné prostriedky. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok II. § 196 – 569*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 734.

k neprimeranej koncentrácii moci v rámci pôsobnosti generálneho prokurátora vo sfére rušenia rozhodnutí v prípravnom konaní, čo môže vyvolávať odôvodnené pochybnosti o ústavnej konformite právnej úpravy podľa § 363 a nasl. TP, predovšetkým s princípom materiálneho právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy SR), ktorého súčasťou je deľba moci ako protiklad koncentrácie moci – s následkom oslabovania dôvery spoločnosti vo výkon spravodlivosti.¹⁶ Hoci je prokuratúra riadená na centralistickom princípe (a tento MOP tomu aj zodpovedá),¹⁷ zákonná právna úprava tohto MOP by mala stanovovať jasné a konkrétne podmienky a obmedzenia jeho aplikácie.

1.3 Nevyhnutnosť zmeny právnej úpravy?

V odborných kruhoch slovenských právnikov a právnych vedcov existujú v zásade 3 názorové prúdy o tom, ako sa vysporiadať s uvedenými námietkami:

- ponechanie inštitútu podľa § 363 a nasl. TP v terajšej podobe;
- návrat k pôvodnej právnej úprave z roku 2006:
  - to znamená, že nezákonnosťou sa rozumejú len podstatné pochybenia, ktoré majú vplyv na rozhodnutie vo veci; úprava lehôt,
  - možné sú ďalšie modifikácie
- úprava inštitútu len v neprospech obvineného
  - oprávnenie zrušiť postúpenie veci, zastavenie trestného stíhania ...

Tretí názorový prúd sa prikláňa k prijatiu právneho stavu podľa vzoru § 174a *Trestního řádu*, ako sme ho prezentovali vyššie. V takom prípade by nebolo možné rušiť ani uznesenie o vznesení obvinenia, ani ďalšie rozhodnutia, ktorých zrušenie je v prospech obvineného. V kontexte rozporov medzi prvým a druhým názorovým prúdom je azda najvýznamnejším problémom otázka, či týmto mimoriadnym opravným prostriedkom má mať generálny prokurátor oprávnenie zrušiť aj uznesenie o vznesení obvinenia, resp. otázka lehôt.

Keď je vznesené obvinenie, dostávame sa len do ďalšej fázy trestného konania, keď sa prípravné konanie vedie voči konkrétnej osobe. Porušenia, ktoré sú generálnou prokuratúrou vytykané, môžu byť pochybeniami, ktoré je v zásade možné v ďalších fázach trestného konania postupne odstraňovať a rozpory vyjasňovať, alebo naopak môžu byť pochybeniami, ktoré neskôr napraviť nemožno.

¹⁶ „Deľba moci nie je sama sebe účelom, ale sleduje účel vyšší [...] základom je predovšetkým služba občanovi a spoločnosti. Každá moc má sklon k sebastrednosti a korupcii, absolútna moc ku korupcii nekontrolovateľnej.“ BALOG, B. Čl. 1. In: OROSZ, L., SVÁK, J. a kol. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. Zväzok I. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0380-6, s. 28.

¹⁷ MEZEI, M. § 363. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok II. § 196 – 569*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 737.

Pôvodný účel inštitútu podľa § 363 a nasl. TP a ani jeho znenie nezodpovedali tomu, aby prostredníctvom tohto MOP bolo preskúmané uznesenie o vznesení obvinenia. Na základe tejto skutočnosti je možné sa domnievať, že používanie § 363 a nasl. TP vo vzťahu k preskúmaniu uznesenia o vznesení obvinenia znamená, že sa skutočne začína aplikovať ako druhý riadny opravný prostriedok. Žiadny paragraf v trestnom poriadku nie je „samojediny“ a súvisí s ostatnými ustanoveniami, ktoré upravujú jednotlivé štádiá trestného konania.

Ako príklad si zoberieme niektorú z neskorších noviel Trestného poriadku, ktorá zakotvila to, že o vznesení obvinenia môže rozhodnúť prokurátor generálnej prokuratúry v § 207a TP. Tak potom o opravnom prostriedku rozhoduje generálny prokurátor. Čiže tým sa automaticky dostaneme do stavu, že je ťažko možno uplatniť postup podľa § 363 a nasl. TP zo strany generálneho prokurátora mimoriadny opravný prostriedok, pretože by preskúmal svoje vlastné rozhodovanie o prípadnom zamietnutí sťažnosti.

Takáto situácia by mohla nastať aj v prípade, ak prokurátor generálnej prokuratúry vydal pokyn na vydanie uznesenia o vznesení obvinenia. O sťažnosti následne rozhodoval generálny prokurátor ako nadriadený prokurátor. To znamená, že generálny prokurátor mal následne rozhodovať v mimoriadnom opravnom prostriedku o rozhodnutí, o ktorom už sám rozhodoval v rámci riadneho opravného prostriedku. Ústavný súd to vo veci sp. zn. II. ÚS 494/2014 komentoval tak, že takáto situácia nie je možná vzhľadom na základné zásady trestného procesu: „V predmetnom trestnom konaní tak vznikla situácia, že generálny prokurátor mal na návrh sťažovateľky na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku preskúmať právoplatné rozhodnutie, ktoré sám vydal. Taký postup by však popieral základné zásady trestného procesu zaručujúce objektivnosť rozhodovania. Aj prokuratúra musí rešpektovať princíp nestrannosti rozhodovania.“¹⁸

Taktiež platí, že ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorý ako opravný prostriedok vždy slúži na to, aby napravil rozhodnutie o veci, keď už nie je možné uplatniť ďalší riadny opravný prostriedok alebo iný procesný inštitút smerujúci k náprave nezákonnosti, teda k náprave porušenia práv konkrétnej osoby. Trestné konanie je totiž potrebné vnímať ako celok, teda nie je možné parciálne klásť dôraz na jednotlivé štádiá a opravné prostriedky ako na kľúčové, bez ktorých právo na spravodlivý proces nemôže byť naplnené.¹⁹ Pri vznesení obvinenia konkrétnej osobe ide o procesné rozhodnutie, pričom v ďalšom postupe je možné napraviť porušenia práva konkrétnej osoby – zastavením alebo podmieneným zastavením

¹⁸ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 22. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 494/2014, s. 8. Ústavný súd ďalej doplnia: „Z dôvodu zachovania nestrannosti (objektívnosti) rozhodovania je vylúčené, aby o sťažnosti na nadriadenom orgáne rozhodoval prokurátor, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal alebo dal naň súhlas alebo pokyn (§ 31 ods. 3 Trestného poriadku), čo je premietnuté do úpravy postupu podľa § 190 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku. Z tých istých dôvodov je vylúčené, aby generálny prokurátor v konaní o návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku preskúmal zákonnosť rozhodnutia, ktoré sám vydal.“

¹⁹ Pozri tamtiež, s. 11.

trestného stíhania, postúpením vecí²⁰ alebo napokon rozhodovaním súdu – o prijatí obžaloby a potom v merite veci. O týchto procesných prostriedkoch rozhoduje dozorový prokurátor v danej trestnej veci (v prípravnom konaní), resp. zákonný sudca v danej trestnej veci (v súdnom konaní) a nie sú s nimi spojené riziká koncentrácie moci ako pri postupe podľa § 363 a nasl. TP.

Na druhej strane, **nebránime sa a priori tomu, aby prostredníctvom postupu podľa § 363 a nasl. TP bolo možné zrušiť uznesenie o vznesení obvinenia.** Ako príklad môžeme uviesť aj také situácie, keď sa vyskytli v praxi, keď prokurátor dal pokyn od vznesenie obvinenia a obvinený podal sťažnosť a ten istý prokurátor o tej sťažnosti rozhodol alebo vylúčený prokurátor rozhodol, alebo keď bolo vznesené obvinenie v situácii, keď skutok nebol trestným činom.

Vznesenie obvinenia môže mať pre niekoho devastačný účinok a napokon každé trestné stíhanie vedené voči konkrétnej osobe (aj keď nie je realizované väzobne) predstavuje zásah do jej základných práv a slobôd.²¹ Taktiež ide o to, aby sme sa vyhli tomu, že orgány činné v trestnom konaní sa dopustia chyby v prípravnom konaní a potom to súd oslobodí a štát prostredníctvom svojich orgánov je povinný v rámci objektívnej zodpovednosti za nezákonné súdne rozhodnutie vyplatiť rozsiahle odškodné. Takže tam, kde sa tomu dá vyhnúť aj pri vznesení obvinenia si aplikáciu tohto MOP vieme predstaviť, ale malo by ísť o **také pochybenia, ktoré sú skutkovo alebo procesne extrémne.** Tomu zodpovedá charakter inštitútu podľa § 363 a nasl. TP ako mimoriadneho opravného prostriedku.

1.4 Odporúčania *de lege ferenda*

V kontexte námietok voči súčasnej zákonnej a podzákonnej právnej úprave navrhujeme niekoľko odporúčaní, ktoré by posilnili charakter inštitútu podľa § 363 a nasl. TP ako MOP, a naopak ktoré by oslabilo námietky voči súčasnému právnemu stavu, predovšetkým námietky voči nesúladu s princípom materiálneho právného štátu.

Odporúčame:

- čiastočne: **návrat do právneho stavu z roku 2006:**
  - Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci.

²⁰ Porovnaj tiež uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 17. 6. 2014, III. ÚS 371/2014, s. 8: „Aj v ďalšej fáze prípravného konania sťažovateľ disponuje možnosťami realizovať svoju obhajobu a prezentovať námietky, ktoré uplatnil v podanom návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku (ktorých obsah však ústavnému súdu bližšie neprezentoval), kde má v prípade ich potenciálnej opodstatnenosti šancu dosiahnuť výsledok obdobný možnostiam právnej úpravy zakotvujúcej mimoriadny opravný prostriedok zrušenia právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní (pozri § 215 – Zastavenie trestného stíhania).“

²¹ Napr. nález Ústavného soudu České republiky zo dňa 29. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2551/13. bod 20.

- ďalšie modifikácie:
  - **taxatívna enumerácia rozhodnutí**, ktoré je generálny prokurátor oprávnený zrušiť (vyňať z príkazu generálneho prokurátora č. 14/2022 a uviesť v zákone) – princíp právnej istoty:
    - aj uznesenie o vznesení obvinenia? Len pri zásadných (extrémnych) pochybeniach hmotnoprávneho alebo procesného charakteru;
    - vylúčené uznesenie o začatí TS;
  - **skrátene lehôt** na podanie návrhu aj na rozhodovanie generálneho prokurátora:
    - 1 mesiac (2 mesiace?) od právoplatnosti uznesenia pre oprávnené osoby,
    - 3 mesiace (4 mesiace?) od právoplatnosti uznesenia pre generálneho prokurátora;
  - oprávnenie skúmať **len právny stav, k termínu právoplatnosti** uznesenia (nie zmeny dôkaznej situácie, ktoré nastali po právoplatnosti rozhodnutia);
  - **možnosť podať obžalobu, aj keď nebolo rozhodnuté o návrhu** na postup podľa § 363 a nasl. TP, ale len ako výnimka, nie ako pravidlo;
  - podmienenie podania návrhu na postup podľa § 363 a nasl. TP predchádzajúcim využitím riadneho opravného prostriedku – sťažnosti proti uzneseniu.

Uvedené navrhované zmeny principiálne smerujú k tomu, aby postup podľa § 363 a nasl. TP mal charakter mimoriadneho opravného prostriedku, a to aj v kontexte iných MOP podľa Trestného poriadku. Taktiež eliminujú koncentráciu moci v pôsobnosti jedného orgánu – generálneho prokurátora. Prokuratúra síce je garantom zákonnosti prípravného konania, avšak z hľadiska štruktúry prokuratúry má byť generálny prokurátor oprávnený naprávať pochybenia prokurátorov pri plnení úlohy garancie zákonnosti len v obmedzenom rozsahu prípadov a za jasne špecifikovaných podmienok.

Z hľadiska zaradenia tohto inštitútu medzi MOP a požiadavky koncepcionality ich právnej úpravy, považujeme za potrebné niektoré atribúty zjednotiť. Napr. pokiaľ ide o dovolanie (§ 368 TP) a obnovu konania (§ 394 TP), Trestný poriadok presne definuje, ktoré rozhodnutia podliehajú aplikácii týchto mimoriadnych opravných prostriedkov. **Presné vymedzenie rozhodnutí, ktoré je možné prostredníctvom MOP zrušiť**, je na zákonnej úrovni potrebné z hľadiska požiadavky právnej istoty, ktorá je súčasťou princípu materiálneho právneho štátu. Preto zastávame názor, že výpočet rozhodnutí uvedený v čl. 7 ods. 2 príkazu generálneho prokurátora č. 14/2022²² by mal byť uvedený priamo v zákone, pričom tento výpočet by mal byť zmenený z exemplifikatívneho („najmä“) na taxatívny.

---

²² Toto ustanovenie znie: „Právoplatným rozhodnutím uvedeným v odseku 1 sa rozumie najmä uznesenie, ktorým sa rozhodlo

a) podľa § 29 ods. 2 Trestného poriadku o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
b) podľa § 64 Trestného poriadku o žiadosti o navrátenie lehoty,
c) podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku o uložení poriadkovej pokuty,
d) podľa § 97 a § 98 Trestného poriadku o vrátení vecí,

Taktiež podľa vzoru právnej úpravy dovolania (primerane podľa § 372 TP) by malo byť podanie návrhu na postup podľa § 363 a nasl. TP zo strany oprávnených osôb podmienené **predchádzajúcim využitím riadneho opravného prostriedku**. Takáto požiadavka zodpovedá výnimočnému charakteru mimoriadneho opravného prostriedku a taktiež tomu, že o zákonnosti (a prípadnom zrušení) rozhodnutia má primárne rozhodovať procesne nadriadený orgán a až mimoriadne má byť takáto právomoc zverená koncentrovane generálnemu prokurátorovi. Devolutívny účinok opravného prostriedku znamená, že o opravnom prostriedku rozhoduje priamy procesne nadriadený orgán. Nemala by nastať situácia, že rozhodnutie zostane takýmto spôsobom nepreskúmané, ale preskúmava ho priamo generálny prokurátor. Voči uvedenej zmene by bolo možné namietat', že to znevýhodňuje tých obvinených, ktorí nemajú obhajcu, a neznalosťou procesných predpisov zmeškajú lehotu na podanie sťažnosti v rozsahu troch pracovných dní. Na druhej strane každý obvinený je poučený o lehote na podanie riadneho opravného prostriedku, a ak zmeškanie tejto lehoty vylúči možnosť podať riadny opravný prostriedok, nie je dôvod ponechať možnosť namietat' vady konania v návrhu na uplatnenie MOP, ak tieto vady mali byť namietané riadnym opravným prostriedkom. Oprávnenie generálneho prokurátora konať *ex offio* by však aj v prípade nepodania riadneho opravného prostriedku malo zostať zachované.

V kontexte primeranosti lehôt na uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku a zásady rýchlosti a efektívnosti trestného konania považujeme tiež za vhodné skrátiť lehotu na podanie návrhu na postup podľa § 363 a nasl. TP ako aj lehotu na rozhodnutie generálneho prokurátora. **Skracovanie týchto lehôt** je možné len vo vzájomnej súvislosti, aby generálna prokuratúra mala dostatok času na vyžiadanie a štúdium spisu, resp. v súvislosti s rozhodovaním o riadnom opravnom prostriedku, aby oprávnené osoby mali po doručení rozhodnutia priestor na prípravu kvalifikovaného návrhu. Pri zohľadnení týchto skutočností je možné uvažovať nad lehotou 1 mesiac od právoplatnosti rozhodnutia pre oprávnené osoby na podanie návrhu a 3 mesiace od právoplatnosti rozhodnutia pre generálneho prokurátora (po

-
- e) podľa § 142 ods. 1 a § 147 ods. 1 Trestného poriadku o znaleckej činnosti,
  - f) podľa § 152 ods. 2 Trestného poriadku o výške odmeny za znalecký úkon,
  - g) podľa § 156 Trestného poriadku o prehliadke a pitve mŕtvoly a o jej exhumácii,
  - h) podľa § 206 Trestného poriadku o vznesení obvinenia,
  - i) podľa § 214 ods. 1 Trestného poriadku o postúpení veci, ak bolo vznesené obvinenie,
  - j) podľa § 215 ods. 1 až 3 Trestného poriadku o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie,
  - k) podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku o podmieňnom zastavení trestného stíhania,
  - l) podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
  - m) podľa § 218 ods. 1 Trestného poriadku o podmieňnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
  - n) podľa § 219 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa spolupracujúceho obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
  - o) podľa § 220 Trestného poriadku o schválení zmiernosti a zastavení trestného stíhania.“

vzore českej právnej úpravy), resp. vhodným variantom je obmedzenie lehôt na 2 a 4 mesiace.

Ako sme uviedli, uznesenie o vznesení obvinenia svojím procesným charakterom nie je rozhodnutím, ktoré by malo byť predmetom kasácie prostredníctvom mimoriadneho opravného prostriedku. Pripúšťame však, že prieskum uznesenia o vznesení obvinenia je možné obmedziť na extrémne prípady, a to len pod podmienkou, že sa skúma uznesenie o vznesení obvinenia z hľadiska právneho a skutkového stavu, ktorý **bol daný v okamihu jeho právoplatnosti, teda nie v čase rozhodovania o mimoriadnom opravnom prostriedku**. V niektorých prípadoch teda prichádza k tomu, že sa hodnotí dôkazná situácia, ktorá nastala až 6 mesiacov po vznesení obvinenia. Táto dôkazná situácia môže byť radikálne iná, pretože dôkazy sa vykonávajú kontradiktórne, obhajoba navrhuje svoje dôkazy, teda prichádza k vykonaniu nových dôkazov. Dôvodom na zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia zo strany generálnej prokuratúry sa tak stávajú porušenia zákona, ktoré nie sú podstatnými pochybeniami, ale v podstate sa interpretujú dôkazné prostriedky, výsluchy svedkov, a to slovo po slove. To nie je správny postup, lebo sa to prieči charakteru tohto inštitútu ako mimoriadneho opravného prostriedku, ktorý má byť zameraný na podstatné pochybenia, nie na vysporiadanie sa s rozpormi vo výsluchoch svedkov. Hodnotenia výpovedi svedkov nemožno považovať za podstatné pochybenia ktoré by nebolo možné v ďalšom priebehu trestného konania napraviť.

V odbornej diskusii ako aj v legislatívnych návrhoch predložených Národnej rade SR sa však objavili aj návrhy na parciálne zmeny právnej úpravy predmetného MOP. Preto uvádzame aj krátky prehľad zmien, ktoré neodporúčame.

Neodporúčame:

- zavedenie súdneho prieskumu rozhodnutí generálneho prokurátora –
  - opravný prostriedok proti mimoriadnemu opravnému prostriedku
  - ďalšia záťaž Najvyššieho súdu,
- vylúčenie uplatnenia postupu podľa § 363 a nasl. TP voči uzneseniu o vznesení obvinenia, keď už vo veci rozhodoval súd (o väzbe)
  - obvinení nestíhaní väzobne by boli zvýhodnení,
  - súd aj keď rozhodne o nedôvodnosti TS, nie je oprávnený zrušiť obvinenie.

Mimoriadny opravný prostriedok je v zásade poslednou možnosťou preskúmania zákonnosti rozhodnutia (s výnimkou ústavnoprávneho prieskumu, ktorého predmetom je skúmanie ústavnej konformity rozhodnutia). Súdny prieskum rozhodnutia generálneho prokurátora podľa § 363 a nasl. TP by predstavoval **opravný prostriedok voči mimoriadnemu opravnému prostriedku**, čím by sa stal nekoncepčným prvkom v systéme rozhodnutí a opravných prostriedkov. Nekoncepčnosť uvedenej zmeny by sa tiež prejavovala v tom, že by súdna moc takto zasahovala do rozhodovacích procesov v prípravnom konaní (mimo rámca rozhodovania sudcu pre prípravné konanie o zásahoch do základných práv a slobôd, najmä ako je väzba, domová prehliadka, agent a množstvo ďalších) napriek tomu, že nositeľom

povinnosti riadneho a zákonného vedenia prípravného konania je prokuratúra, nie súd. V súlade s obžalovacou zásadou (§ 2 ods. 15 TP) je výsostným oprávnením prokurátora podať návrh (obžalobu, návrh na schválenie dohody o vine a treste), na základe ktorého bude o merite veci rozhodovať súd.²³ Problematickým aspektom takého riešenia by bola aj otázka, ktoré osoby by boli oprávnené podať návrh na súdny prieskum rozhodnutia generálneho prokurátora. Okrem toho Najvyšší súd (ktorý by pravdepodobne takéto prieskumné konanie realizoval) nemožno zaťažovať ďalšou agendou, pretože už je zaťažený dosť, čo sa prejavuje aj v dĺžke konaní.

Druhou zmenou, pri ktorej podľa nášho názoru prevažujú negatívne aspekty, je vylúčenie uplatnenia postupu podľa § 363 a nasl. TP voči uzneseniu o vznesení obvinenia, keď už vo veci rozhodoval súd o väzbe, pričom **rozhodol o materiálnej podmienke väzby**, teda že trestné stíhanie je dôvodné. Ak by sa v týchto prípadoch vylúčila možnosť obvineného podať návrh na postup podľa § 363 a nasl. TP, takáto právna úprava by mala za následok **nerovné zaobchádzanie** medzi obvinenými. Tí obvinení, o ktorých dôvodnosti trestného stíhania rozhodol súd, by totiž boli znevýhodnení, pretože by boli vylúčení z možnosti zrušenia uznesenia o vznesení obvinenia zo strany generálneho prokurátora, a to na rozdiel od tých obvinených, o ktorých väzobnom stíhaní súd vôbec nerozhodoval. Súd rozhodujúci o väzbe v kontexte materiálnej podmienky väzby totiž nie je oprávnený zrušiť uznesenie o vznesení obvinenia. Súhlasíme síce s názorom, že prakticky môže nastať paradoxná situácia, že pri rozhodovaní o väzbe posúdi existenciu dôvodnosti trestného stíhania sudca pre prípravné konanie a následne aj senát súdu konajúceho o sťažnosti, avšak generálny prokurátor tieto rozhodnutia prvostupňového aj druhostupňového súdu „zneguje“ a postupom podľa § 363 a nasl. TP zruší uznesenie o vznesení obvinenia. Takéto uplatňovanie právomoci generálneho prokurátora vyvoláva pochybnosti o súlade uvedenej právnej úpravy s princípom del'by moci a nezávislosti súdництва, resp. opätovne neprípustnosti koncentrácie moci, pretože rozhodnutie orgánu tvoreného jednou osobou dokáže poprieť závery viacstupňového (a čiastočne senátneho) súdneho rozhodovania vo väzobnej veci. Rozdielne zaobchádzanie medzi obvinenými v otázke prístupu k návrhu na MOP však nie je vhodným riešením tohto problému.

1.5 Záver

V predloženom príspevku sme sa zaoberali predovšetkým tým, či postup podľa § 363 a nasl. TP zodpovedá povahe MOP, či jeho právna úprava primerane zohľadňuje požiadavku právnej istoty a taktiež rýchlosti a efektívnosti trestného konania

²³ Súdny prieskum by zasahoval do tohto výsostného oprávnenia, a preto aj v podmienkach českého trestného procesu bola sťažnosť pre porušenie zákona nahradená mimoriadnym kasačným oprávnením *nejvyššího státního zástupce* podľa § 174a *Trestního řádu*. Pozri ŠÁMAL, P. RŮŽIČKA, M. § 174a. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2238–2239.

a zároveň požiadavku na odstránení nezákonností v rozhodnutiach v prípravnom konaní, resp. tým, či táto právna úprava vyvoláva ústavnoprávne pochybnosti. Vo vývoji právnej úpravy (zákonnej aj podzákonnej) tohto MOP prišlo k rozšíreniu možností jeho aplikácie – najmä odstránením požiadavky podstatných pochybení, rozšírením lehôt ako aj explicitnou možnosťou rušiť aj právoplatné uznesenia o vznesení obvinenia. Právna úprava podľa § 363 a nasl. TP sa z hľadiska viacerých aspektov významne odlišuje od českej právnej úpravy podľa § 174a *Trestního řádu*, ktorý je v zásade možné aplikovať len v neprospech obvineného. Široký rozsah aplikačných možností pretvára tento MOP zdanlivo na ďalší riadny opravný prostriedok a taktiež vytvára priestor na neprimeranú koncentráciu moci v rámci pôsobnosti generálneho prokurátora. Tento právny inštitút prelamujúci právoplatnosť rozhodnutia by pritom nemal byť štandardným a kľúčovým prostriedkom ochrany zákonnosti, ale jeho aplikácia by mala byť obmedzená na extrémne – výnimočné a ojedinelé prípady. V súlade s touto tézou navrhujeme niekoľko korekcií v právnej úprave predmetného MOP, z ktorých najvýznamnejšou je čiastočný návrat k právnenému stavu po rekodifikácii trestného práva hmotného (s obmedzením len na podstatné pochybenia), v spojení so skrátením lehôt a taxatívnym výpočtom rozhodnutí v zákonnej právnej úprave.

VÝZNAM USTANOVENIA § 363 TP V PRÁVNEJ ÚPRAVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY¹

The Significance of the Provision of § 363 of the Criminal Procedure Code in the Legislation of the Slovak Republic

Tomáš Strémy, Veronika Marková

Autori príspevku sa zameriavajú okrem iného na stručný exkurz účelu a podstaty inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní Generálnym prokurátorom Slovenskej republiky podľa § 363 Trestného poriadku. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní predstavuje mimoriadny opravný prostriedok (už od roku 2006), ktorého aplikácia je z časového hľadiska trestného konania, najmä s ohľadom na jeho jednotlivé štádiá limitovaná práve na prípravné konanie. Práve povaha t. j. mimoriadnosť dotknutého inštitútu umožňuje jeho aplikáciu až po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov (za predpokladu, že ich Trestný poriadok pripúšťa).

The authors of the paper focus, among other things, on a brief excursus of the purpose and essence of the institute of revocation of final decisions in the preparatory proceedings by the Prosecutor General of the Slovak Republic pursuant to Section 363 of the Criminal Procedure Code. Annulment of final decisions in preparatory proceedings constitutes an extraordinary remedy (since 2006), the application of which is limited in terms of time of criminal proceedings, especially with regard to its individual stages, to the preparatory proceedings. It is the nature, i.e. the extraordinary nature of the institution in question, which allows its application only after the exhaustion of ordinary remedies (provided that the Code of Criminal Procedure permits them).

1.1 Úvod

Mimoriadne opravné prostriedky majú v právnej úprave akéhokoľvek štátu svoje významné postavenie aj vzhľadom k tomu, že ich dôležitosť spočíva v tom, že ich uplatnenie je možné, aj keď príslušné rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. V právnom štáte je totiž nevyhnutné, aby každá oprávnená osoba sa mohla

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102.

domáhať opravy rozhodnutia, ak sa domnieva, že je potrebné jeho preskúmanie orgánom vyššej inštancie. Je teda potrebné, aby boli právne nástroje štátu upravené dostatočným spôsobom na to, aby oprávnená osoba mala možnosť na preskúmanie už aj právoplatného rozhodnutia, ak sa domnieva, že jej práva vo vzťahu k rozhodnutiu boli porušené a samotné rozhodnutie je zákonné, prípadne založené na nesprávnych právnych, či skutkových okolnostiach. V zásade, ak sa teda bavíme o opravných prostriedkoch, zákon priznáva oprávnenej osobe využiť predovšetkým riadne opravné prostriedky za dodržania pravidiel stanovených zákonom, čo sa týka lehoty, či dôvodov podania príslušného opravného prostriedku. V rámci prípravného konania je základnou rozhodovacou formou uznesenie, ktoré môže vydať v rámci riešenia rôznych otázok orgán činný v trestnom konaní (policajt alebo prokurátor) alebo sudca pre prípravné konanie (ak sa to dotýka závažných otázok týkajúcich sa zásahov do základných ľudských práv a slobôd v zmysle § 2 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov – ďalej len TP). Uznesenie v prípravnom konaní je možné napadnúť riadnym opravným prostriedkom vtedy, ak to pripúšťa zákon, pričom ak to pripúšťa zákon spravidla stanovuje pri jednotlivých uzneseniach aj oprávnené osoby. Ak to uvedené nie je, je možné využiť základné ustanovenie § 186 TP, ktoré upravuje, že ak neustanovuje zákon niečo iné, môže sťažnosť podať osoba, ktorej sa uznesenie priamo týka alebo ktorá na uznesenie dala návrh, na ktorý ju zákon oprávňuje. V prospech mladistvého obvineného môžu podať sťažnosť, a to aj proti jeho vôli, zákonný zástupca, obhajca, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately; lehota na podanie opravného prostriedku im plynie samostatne.

Preskúmanie rozhodnutí sa realizuje v rámci opravného konania, ktoré smeruje k náprave chýb (procesných, či právnych), ktorých sa mohol dopustiť rozhodujúci orgán, prípadne k náprave rozhodnutia v zmysle nových skutkových okolností, ktoré nastali po vydaní pôvodného rozhodnutia. Vždy je účelom preskúmať nielen samotné rozhodnutie, ako aj postup, ktorý predchádzal rozhodovaniu. Aby sa zabezpečila dôsledná objektivita, ako aj neustrannosť rozhodovania, je nevyhnutné, aby o opravnom prostriedku rozhodoval iný orgán ako ten, ktorý rozhodoval vo veci pôvodne. Výnimku predstavuje autoremedúra, ktorá sa uplatňuje len pri preskúmaní uznesenia a ktorá však má svoje osobitné podmienky uplatnenia tak, aby sa zmena nedotkla žiadnym spôsobom práv inej strany konania. Neustrannosť pri rozhodovaní sa vzťahuje aj na situácie, kedy rozhodoval policajt (§ 10 ods. 7 TP) so súhlasom dozorujúceho prokurátora alebo na jeho pokyn, pričom v takomto prípade rozhoduje nadriadený prokurátor. Tým, že v rámci trestného konania sa umožňuje tento postup, sa má práve zabezpečiť, aby došlo k riadnemu preskúmaniu rozhodovacej činnosti, ako aj postupu, ktoré rozhodnutiu predchádzalo rôznymi subjektami, ktorí budú vždy príslušnú vec posudzovať nestranné a nezávisle od rozhodnutia predchádzajúceho orgánu. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že rozhodnutia v trestnom konaní podliehajú klasickému postupu preskúmania, čiže každá osoba, ktorej sa príslušné rozhodnutie týka, má právo na jeho preskúmanie nadriadeným orgánom za využitia riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov. Revízia

rozhodnutí má zabezpečiť preskúmanie, prípadne opakované preskúmanie rozhodnutia príslušnými orgánmi, tak aby o trestnom konaní, či o rozhodnutí nevznikli pochybnosti, pričom sa vždy posudzuje skutkový ako aj právny stav veci, v zmysle konania prvostupňového rozhodovacieho orgánu.² Pri opravných prostriedkoch platia zákonné pravidlá ich využitia, pričom za základné pravidlo sa považuje to, že ide o dispozitívny úkon trestného konania, čiže sa spravidla začína len na návrh oprávnenej osoby. V niektorých osobitných prípadoch však môžu príslušné orgány konať *ex offio*, čiže využívať svoje zákonné oprávnenia a dať podnet na preskúmanie určitého rozhodnutia. Tieto možnosti zákon priznáva generálnemu prokurátorovi, prípadne aj ministrovi spravodlivosti pri dovolaní. Právo podať opravný prostriedok je aj základné právo osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie a predstavuje súčasť jeho práva na obhajobu.

V nadväznosti na potrebu vedenia trestného stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom je preto nevyhnutné, aby právna úprava trestného konania obsahovala účinné prostriedky nápravy³ v prípade ak dôjde k excesu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Tieto prostriedky nápravy sú esenciálnou súčasťou každej modernej a demokratickej spoločnosti. Účinnosť, ale do určitej miery aj početnosť opravných prostriedkov, ktorými jednotlivec v rámci trestného konania disponuje je odrazom dosiahnutej úrovne materiálneho právneho štátu. Z toho dôvodu je žiaduce, aby bola procesom normotvorby úprava opravných prostriedkov proti nezákonným zásahom orgánov aplikujúcich právo skvalitňovaná a prehlbovaná. V tomto kontexte tak možno vyabstrahovať úmysel zákonodarcu pri koncipovaní inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, a síce odstraňovanie nezákonnosti rozhodnutí vydávaných v prípravnom konaní ako aj nezákonnosti postupu ktorý ich vydaniu predchádzal. Doposiaľ uvedené skutočnosti, a to najmä v rozsahu účelu dotknutého inštitútu, majú následne podstatný vplyv pre vyhodnotenie možnosti aplikácie postupu v intenciách § 363 a nasl. Trestného poriadku.⁴

Tým že teória trestného práva rozdeľuje opravné prostriedky na riadne a mimoriadne, tak to znamená, že riadne opravné prostriedky je možné podať do právoplatnosti určitého rozhodnutia a mimoriadne po nadobudnutí právoplatnosti. Označenie

² ŠIMOŤEK, I., JALČ, A., SZABOVÁ, E. *Revízia rozhodnutí v trestnom konaní*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-103-8, s. 23–24.

³ Požiadavky determinujúce hodnotenie určitého opravného prostriedku ako účinného stanovil vo svojej rozhodovacej praxi aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vo svojom rozsudku zo dňa 21. 1. 2011 vo veci *M. S. S. v. Belgicko a Grécko*, sťažnosť č. 30696/09, uviedol tri hodnotiace kritériá, a síce (I) prístupnosť opravného prostriedku v teórii a praxi, (II) spôsobilosť privediť nápravu, a napokon (III) existencia empirických skúseností preukazujúcich existenciu skutočnej šance na úspech po jeho uplatnení, resp. sa jedná o dôkaz, že orgány verejnej moci takéto opravný prostriedok akceptujú a využívajú ho k ochrane základných ľudských práv a slobôd jednotlivcov.

⁴ STRÉMY, T. Možnosť zrušenia uznesenia o začatí trestného stíhania prostredníctvom § 363 TP. In: KURILOVSKÁ, L., KRÁSNÁ, P., eds. *Efektívnosť prípravného konania – výzvy a perspektívy*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. ISBN 978-80-8054-926-8, s. 177.

opravného prostriedku za mimoriadny neznamená, že ide o opravný prostriedok, ktorý sa podáva len výnimočne, či ojedinele, prípadne to neznamená, že sa jedná o „výnimočný prípad“ použitia nápravy chybného rozhodnutia, ako to argumentovali aj mimovládne organizácie vo svojej správe⁵ (samozrejme osobitne predovšetkým len vo vzťahu k zrušeniu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní), ale ide o zákonom priznanú možnosť oprávnenej osoby podať návrh a následne povinnosť povinnej osoby konať v zmysle ustanovení TP. Vo vzťahu k zrušeniu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní obligatórnu povinnosť zrušiť právoplatné rozhodnutie, ak bol porušený zákon a následne prijať konkrétne opatrenia.

Podstatou (mimoriadneho) opravného konania je poskytnutie záruky na to, aby každé rozhodnutie orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu vydané v trestnom konaní spĺňalo požiadavku zákonnosti a spravodlivosti. Predmetom preskúmania sú právoplatné rozhodnutia (ktoré sú z formálneho hľadiska nezmeniteľné). Ich používanie by malo byť len výnimočné, nakoľko ide o uplatnenie rozhodovania voči orgánu verejnej moci, pričom sa však musí rešpektovať záujem na dosahovaní úplného súladu rozhodovania orgánu činného v trestnom konaní (prípadne súdu, ak sa jedná aj o ďalšie mimoriadne opravné prostriedky) so zákonom a skutkovým stavom veci, na podklade ktorého bolo vydané, a to pred záujmom na zachovaní právnej istoty, stability a nezmeniteľnosti takého rozhodnutia.⁶

1.2 Základná charakteristika § 363 v zmysle niektorých historických ukazovateľov

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je síce mimoriadny opravný prostriedok, ktorý bol zavedený rekodifikáciou trestného práva v roku 2005, no základné črty tohto opravného prostriedku bolo možné identifikovať aj v minulosti a jeho súčasná právna úprava bola dôsledkom viacerých právnych názorov vo vzťahu k zníženiu zaťaženia súdu, ktorý o rozhodnutiach v prípravnom konaní v zmysle mimoriadnych opravných prostriedkov rozhodoval pred touto rekodifikáciou.

Prvú zmienku o možnosti zrušiť právoplatné rozhodnutie z prípravného konania je možné vidieť aj v **zákonnom článku XXXIII z roku 1896 o súdnom trestnom poriadku (Uhorský Trestný poriadok)**, v zmysle ktorého sa uplatňovali rovnako

⁵ BABIAKOVÁ, K., ZUMMEROVÁ, Z. *Analýza k ustanoveniu § 363 a nasl. Trestného poriadku*. Dostupné z: <https://zastavmekorupciu.sk/wp-content/uploads/2021/09/zastavmekorupciu.sk-co-hovoria-odbornici-363-analyza-k-ustanoveniu--363-a-nasl.-trestneho-poriadku.pdf>. [online]. [cit. 2023-03-01].

⁶ *Doplňujúca analýza uplatňovania rozhodovacej právomoci generálneho prokurátora Slovenskej republiky v prípravnom konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/dokumenty/zakladna-analyza-uplatnovania-rozhodovacej-pravomoci-generalneho-prokuratora-slovenskej-rep-3af1.html>. [online]. [cit. 2023-03-16].

riadne, ako aj mimoriadne opravné prostriedky.⁷ Medzi mimoriadne opravné prostriedky bolo možné zaradiť – opravný prostriedok pre zachovanie právnej jednoty a znovuzavedenie konania. Opravný prostriedok pre zachovanie právnej jednoty sa týkal prípadov opravy právoplatného rozsudku (čiže len súdneho rozhodnutia) z dôvodov jeho nezákonnosti. Ak sa nezákonnosť zistila, obžalovaný mohol byť oslobodený, alebo mu mohol byť trest zmiernený, nemohlo však dôjsť k sprísneniu trestu. O tomto opravnom prostriedku rozhodovala Kráľovská kúria, ako najvyšší orgán vtedajšieho súdnictva. Neskôr bolo toto rozhodovanie po zmene štátneho zriadenia zverené do právomoci generálneho prokurátora, ktorý bol v zmysle zákona č. 216/1919 Zb. zriadený na Najvyššom súde. Bol strážcom zákonnosti a jeho kompetencie neboli priamo súčasťou trestného konania tak, ako je to v súčasnosti. Patril pod Najvyšší súd, ktorému podával podnety na preskúmavanie zákonnosti. V tom čase bol systém súdnictva založený na tom, že pri každom súde bol zriadený úrad štátneho zástupcu.⁸ Koncepcia generálnej prokuratúry pri Najvyššom súde mimo verejnej žaloby zostala zachovaná až do roku 1950, kedy dochádza k prijatiu novej kodifikácie trestného práva. Po prijatí zákona č. **87 /1950 Zb.** sa medzi opravné prostriedky, ktoré bolo možné podať až po právoplatnosti rozhodnutia, zaviedla sťažnosť pre porušenie zákona a obnova konania, ktoré však nepatrili do rozhodovacej právomoci generálneho prokurátora, ale rozhodovanie bolo zverené len súdom. Generálny prokurátor v tomto období predstavoval najvyššieho strážcu (socialistickej⁹) zákonnosti.¹⁰ Bol už súčasťou prokuratúry a nepôsobil na Najvyššom súde ako dovtedy. Mimoriadny opravný prostriedok – sťažnosť pre porušenie zákona bol upravený v šiestej hlave (Zmena právoplatného rozhodnutia) a v rámci tohto postupu mohol „generálny prokurátor na Najvyššom súde podať sťažnosť pre porušenie zákona proti právoplatnému rozhodnutiu prokurátora alebo súdu, ktorým bol porušený zákon“.¹¹ Uvedený opravný prostriedok bol teda určený na preskúmanie právoplatného rozhodnutia nielen súdu, ale aj prokurátora, ktorý rozhodoval v predsúdnom konaní, no oprávneným orgánom na rozhodnutie bol Najvyšší súd. Už po šiestich rokoch však bol prijatý nový Trestný poriadok – **zákon č. 64/1956 Zb.**, ktorý priniesol viaceré zmeny, pričom niektoré z nich súviseli aj s riadnym uplatňovaním obvineného na obhajobu,¹² ktorého súčasťou je teda aj podávanie opravných prostriedkov (riadnych, ako aj mimoriadnych). V rámci mimoriadnych opravných prostriedkov zákon zostal pri obdobnej právnej úprave, pričom sa právomoc

⁷ ČENTĚŠ, J., POVAŽAN, M., ŠANTA, J. *Dejiny prokuratúry na Slovensku*. Bratislava: Atticum, 2014. ISBN 978-80-971381-5-8, s. 35.

⁸ ČENTĚŠ, J., POVAŽAN, M., ŠANTA, J. *Dejiny prokuratúry na Slovensku*. Bratislava: Atticum, 2014. ISBN 978-80-971381-5-8, s. 49–50.

⁹ V zmysle vtedajšej ideológie samozrejme doplnené aj socialistickej zákonnosť a socialistickej výstavbu, socialistické vlastníctvo, ako aj záujmy pracujúceho ľudu proti nepriateľom a iným rušiteľom jeho budovateľského úsilia.

¹⁰ Ust. § 2 zákona č. 65/1952 Zb.

¹¹ Ust. § 219 zákona č. 87/1950 Zb.

¹² *Dôvodová správa k zákonu č. 64/1956 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsk.sk/dl/Browser/Document?documentId=72481>. [online]. [cit. 2023-3-17].

generálneho prokurátora rozšírila aj o možnosť podať tento opravný prostriedok aj proti rozhodnutiu prokurátora. Vo svojej podstate bola sťažnosť pre porušenie zákona kombináciou súčasného dovolania a zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, čo sa týka dôvodov podania tejto sťažnosti. Nové ustanovenie v porovnaní s prechádzajúcim znením sa však odlišovalo predovšetkým v tom, že sa upravila aj chýbajúca medzera, ktorá vyplynula z aplikačnej praxe a to, že sa týmto postupom mohlo napadnúť aj konanie, ktoré predchádzalo samotnému rozhodnutiu a na základe ktorého bolo rozhodnutie vydané. O pár rokov neskôr však znovu dochádza k novej právnej úprave **zákonom č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdom (trestný poriadok)**, pričom právna úprava v oblasti mimoriadnych opravných prostriedkov zostala zachovaná. Novelou z roku 1965 sa vzhľadom k zmenej koncepcii prípravného konania rozšírila možnosť podania sťažnosti pre porušenie zákona aj na vyšetrovateľa alebo vyhládavací orgán (orgány Zboru Národnej bezpečnosti). Z dôvodovej správy k zákonu¹³ však vyplynulo, že uvedené možnosti sa vzťahujú len na uznesenia o zastavení trestného stíhania. Ďalšou novelou z roku 1969 bolo oprávnenie podať sťažnosť zmenené zo strany predsedu Najvyššieho súdu na ministra spravodlivosti, čo pravdepodobne súviselo s novou organizáciou federálneho súdnictva, čo sa však môžeme len domnievať, nakoľko zo zverejnenej dôvodovej správy¹⁴ tieto skutočnosti nevyplynuli a táto zmena nie je vôbec odôvodnená. V roku 1994 sa novelou obmedzila možnosť podať sťažnosť pre porušenie zákona v neprospech obvineného v zmysle zásady zákazu *reformatio in peius*. Ďalšia zmena ustanovenia nastala v roku 2003, ktorá okrem možnosti podať sťažnosť pre porušenie zákona zo strany generálneho prokurátora umožnila takúto sťažnosť podať aj na podnet, pričom v prípravnom konaní už bol vypustený policajný orgán, ktorý už meritórne rozhodnutia nevydával. Výrazná zmena, ktorá inštitút zasiahla, bolo vypustenie fakultatívnosti podania sťažnosti zo strany generálneho prokurátora a ministra spravodlivosti o tom, či podá alebo nepodá túto sťažnosť, pričom pre tieto účely sa vyslovene do zákona uviedla aj definícia porušenia zákona alebo chybného postupu, ktorými sa rozumelo také podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Z hľadiska formy rozhodnutí orgánov prípravného konania trestného išlo o uznesenia. Z hľadiska druhu rozhodnutí išlo o meritórne alebo procesné rozhodnutia. O sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom rozhodoval najvyšší súd.

Na základe uvedených historických súvislostí vo vzťahu k možnému zrušovaniu právoplatných rozhodnutí z prípravného konania sme sa snažili poukázať práve na tú skutočnosť, že nie je možné sa domnievať, že súčasná práva mimoriadnych opravných prostriedkov by mala byť právnou úpravou, ktorú je možné použiť len výnimočne, ale zákon pri tomto mimoriadnom opravnom prostriedku uvádza

¹³ *Dôvodová správa k návrhu zákona č. 56/1965 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=55754>. [online]. [cit. 2023-3-17].

¹⁴ *Dôvodová správa k návrhu zákona č. 148/1965 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=72804>. [online]. [cit. 2023-3-17].

obligatórnu povinnosť zrušiť právoplatné rozhodnutie, ak bol porušený zákon a následne prijať konkrétne opatrenia. Koncept zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní bol síce vytvorený rekodifikáciou v roku 2005, ale myšlienka, či zámer tohto opravného prostriedku vychádzal z koncepcie samotného trestného konania, či uplatňovania práv subjektov trestného konania už z minulosti. Základný rozdiel pri tomto inštitúte však z pohľadu súčasnej právnej úpravy môžeme pozorovať len pri subjekte, ktorý je oprávnený rozhodovať o tomto opravnom prostriedku, a to bol v minulosti vždy len Najvyšší súd.

1.3 Ustanovenie § 363 *in genere* v súčasnej právnej úprave

Rekodifikácia trestného práva v roku 2005 zmenila viaceré inštitúty trestného konania pričom jedna zo zmien súvisela práve aj s mimoriadnymi opravnými prostriedkami. Obnova konania ako mimoriadny opravný prostriedok zostala zachovaná, ale sťažnosť pre porušenie zákona sa „rozdelila“ na dva samostatné inštitúty – zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní – § 363 a dovolanie. Zámer tejto zmeny rekodifikačná komisia odôvodnila v dôvodovej správe,¹⁵ že vo veciach, ktorých súd ešte nekonal alebo o ktorých sa rozhodlo v prípravnom konaní, mohol nezákonnosť napraviť generálny prokurátor, čím by sa rýchlejšie a operatívnejšie napravili chyby konania a zároveň by sa odbremenili súdy od vecí, ktoré by neskôr mohli byť predmetom posudzovania nezákonnosti.

Keďže sa koncepcia trestného konania rozšírila aj o nové spôsoby odklonov v súdnom konaní, či rozšírila kontradiktórnosť súdneho konania, súdy by tým pádom mali byť od posudzovania nezákonného postupu z prípravného konania týmto spôsobom oslobodené. Tým, že práve generálny prokurátor sa stal oprávnenou osobou na rozhodovanie v týchto veciach, sa zdôraznilo postavenie prokuratúry, ako najvyššieho orgánu dozoru nad zachovaním zákonnosti v postupe pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, pričom práve generálny prokurátor má v tejto hierarchii najvyššie postavenie a tým pádom aj najvyššie oprávnenie zasiahnuť, ak ide o nezákonný postup. Typickou črtou tohto opravného prostriedku sa stalo to, že sa pri ňom striktne nedodržiava dispozitívnosť úkonu viazaného na podanie oprávnenou osobou. Zákon totiž umožňuje aj samotnému generálnemu prokurátorovi, aby konal aj bez návrhu a to v prospech, ako aj v neprospech obvineného.

Ustanovenia § 363 a nasledujúce TP sú integrálnou súčasťou právnej úpravy trestného konania v podmienkach Slovenskej republiky a ich možné použitie ako mimoriadneho opravného prostriedku je možné len počas prípravného konania, pričom zákon pripúšťa jeho aplikáciu až po vyčerpaní riadnych opravných

¹⁵ *Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona č. 301/2005 Z. z.* Dostupné z: <https://zakony.judikaty.info/document/dsnr/192>. [online]. [cit. 2023-3-1].

prostriedkov za predpokladu, že ich TP pripúšťa.¹⁶ Vo vzťahu k iniciovaniu konania o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku je potrebné uviesť, že postup podľa § 363 TP je možné aplikovať na podklade návrhu oprávnenej osoby¹⁷, ako aj *ex offico*, t. j. z úradnej povinnosti. V prípadoch ak je využitie postupu podľa § 363 Trestného poriadku navrhované oprávnenu osobou v rámci prípravného konania, je potrebné poznamenať, že takýto návrh obvineného je možné realizovať výlučne v lehote do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.¹⁸ Na druhej strane zákonodarca stanovuje lehotu šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia, ktorou limituje možnosť Generálneho prokurátora Slovenskej republiky rozhodnúť postupom podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku.¹⁹ Po márnom uplynutí lehoty šiestich mesiacov už Generálny prokurátor nedisponuje právomocou rozhodnúť v intenciách ust. § 363 ods. 1 Trestného poriadku.

V porovnaní so znením ustanovenia § 363, ktoré platilo v minulosti, je možné uviesť to, že právna úprava sa od rekodifikácie v roku 2005 do súčasnosti menila a upravovala, pričom jednotlivé zmeny súviseli aj s praktickou aplikáciou tohto ustanovenia. Tiež sa upravoval aj príkaz Generálneho prokurátora č. 4/2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch v znení neskorších doplnení.

Pôvodné znenie z roku 2005 bolo nasledovné:

„(1) *Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci.*

(2) *Ak sa týka rozhodnutie alebo konanie uvedené v odseku 1 viacerých osôb alebo skutkov, môže generálny prokurátor zrušiť len tú časť rozhodnutia alebo konania, ktorá sa týka niektorej z týchto osôb alebo skutkov.*

(3) *Generálny prokurátor v konaní podľa odseku 1 rozhodne uznesením, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok.“*

¹⁶ STRÉMY, T. Možnosť zrušenia uznesenia o začatí trestného stíhania prostredníctvom § 363 TP. In: KURILOVSKÁ, L., KRÁSNÁ, P., eds. *Efektívnosť prípravného konania – výzvy a perspektívy. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. ISBN 978-80-8054-926-8, s. 176.

¹⁷ Zákonodarca v zmysle ust. § 364 ods. 1 Trestného poriadku vymedzuje taxatívnym spôsobom okruh osôb oprávnených na podanie návrhu na aplikáciu postupu podľa ust. § 363 ods. 1 Trestného poriadku, a sice obvinený (vo svoj prospech), v prospech obvineného osoby, ktoré by mohli v jeho prospech podať odvolanie, poškodený v neprospech obvineného alebo zúčastnená osoba (ďalej súhrnne ako „oprávnená osoba“).

¹⁸ Ust. § 364 ods. 1 Trestného poriadku stanovuje: „Návrh na postup podľa § 363 ods. 1 môžu podať do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia...“

¹⁹ Ust. § 364 ods. 3 Trestného poriadku stanovuje: „Generálny prokurátor môže zrušiť rozhodnutie podľa § 363 ods. 1 do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.“

Novelou zákona č. 401/2015 Z. z. bola vypustená veta z ods. 1, ktorá definovala, že čo sa rozumie porušením zákona. Uvedená skutočnosť bola reakciou na aplikačnú prax, ktorá konštatovala, že presné definovanie limituje generálneho prokurátora a obmedzuje ho v zrušení jednotlivých rozhodnutí, ak sa zistí, že nimi bol porušený zákon. Bolo preto potrebné zdefinovať to, aby mal generálny prokurátor možnosť zrušiť akékoľvek rozhodnutie (procesné, medzitýmne, meritórne), ktoré bude považovať za nezákonné, ale samozrejme za splnenia podmienky, ktorá vyplýva z prvej vety – bol porušený zákon samotným rozhodnutím, alebo v konaní, ktoré rozhodnutiu predchádzalo.

Ďalšie ustanovenia, ktoré taktiež postupne boli upravované, boli aj nasledujúce – napr. § 364 TP, ktorý upravuje jednak okruh oprávnených osôb, ako aj príslušné lehoty, ktoré limitujú podanie, resp. rozhodovanie o príslušnom rozhodnutí. Uvedené ustanovenie v zmysle pôvodného znenia bolo nasledovné:

„(1) Návrh na postup podľa § 363 ods. 1 môžu podať

- a) obvinený vo svoj prospech,*
- b) v prospech obvinenej osoby, ktoré by mohli podať v jeho prospech odvolanie,*
- c) poškodený v neprospech obvinenej,*
- d) zúčastnená osoba.*

(2) Generálny prokurátor môže rozhodnúť podľa § 363 ods. 1 aj bez návrhu podľa odseku 1, a to v prospech alebo v neprospech obvinenej, pritom nie je viazaný návrhom podaným podľa odseku 1.

(3) Generálny prokurátor môže zrušiť rozhodnutie podľa § 363 ods. 1 do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.“

Lehota, ktorá bola teda nastavená, bola tri mesiace (lehota, ktorá platila pre podanie návrhu aj na rozhodnutie), pričom aplikačná prax ukázala, že tým, že nebola stanovená lehota na podanie návrhu, bola generálna prokuratúra niekedy nútená rozhodovať len tesne pred skončením lehoty, čím nebolo možné zabezpečiť dostatočnú nápravu rozhodnutia. V zmysle Správy o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2012²⁰ sa uvádza, že v ojedinelých prípadoch sa stalo, že návrh bol podaný posledný deň, prípadne posledný týždeň pred uplynutím trojmesačnej lehoty, čím sa znemožnilo kvalifikovane vec posúdiť a zároveň si vyžiadať k veci celý spisový materiál.

Na základe toho bola prijatá novela TP č. 262/2011 Z. z., ktorá lehotu na podanie návrhu, ako aj lehotu na rozhodnutie upravila podrobnejšie. Pre oprávnené osoby stanovila lehotu 3 mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia, pričom sa stanovila aj nová lehota pre prokurátora, ktorá sa rozdelila podľa toho, či rozhoduje

²⁰ *Správa o činnosti prokuratúry SR za rok 2012.* Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2012-3639.html>. [online]. [cit. 2023-03-01].

na základe návrhu alebo bez návrhu.²¹ V zmysle dalšej novely (401/2015 Z. z.), ktor ovplyvnila aj ustanovenie § 363, sa lehota, ktor stanovovala možnosť rozhodnt, znovu zjednotila, ale zachovala sa dlhšia lehota – lehota Őiestich mesiacov. Dvody, pre ktor táto zmena nastala, znovu vyplvali z poznatkov aplikačnej praxe a súviseli s tm, Őe v niektorých prípadoch návrh na zruŕenie zo strany oprávnenej osoby nebol doruen a generálny prokurátor sa až v rámci svojej vlastnej dohladovej a kontrolnej činnosti dozvedel, Őe doŕlo k nezákonnému postupu, ale lehota troch mesiacov, v rámci ktorej by mohol konať aj bez návrhu, už uplynula. Uvedenm spôsobom sa ustanovenie dostatočne precizovalo tak, aby nemohlo dochadzat k uplynutiu zákonným stanovenej lehoty.

Otázka, ktor by zároveň rieŕila, Őe ktor rozhodnutia z prípravného konania je mon tmto spôsobom zruŕit, upravuje už spomnan príkaz generlného prokurátora, príčom na základe tohto príkazu je mon zruŕit prvoplatn rozhodnutie, ktorým sa rozumie najmä uznesenie:

- podľa § 29 ods. 2 Trestnho poriadku o vŕške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
- podľa § 50 ods. 4 Trestnho poriadku o zaisten nároku poŕkodenho,
- podľa § 64 ods. 1, ods. 2 Trestnho poriadku o Őiadosti obvineného o navrátenie lehoty,
- podľa § 70 ods. 1 Trestnho poriadku o uloen poriadkovej pokuty,
- podľa § 97 a § 98 Trestnho poriadku o vrten vecí,
- podľa § 142 ods. 1 a § 147 ods. 1 Trestnho poriadku o znaleckej činnosti,
- podľa § 156 Trestnho poriadku o prehliadke a pitve mrtvoly a o jej exhumácii,
- podľa § 214 ods. 1 Trestnho poriadku o postpen vecí,
- podľa § 215 ods. 1, ods. 2 a ods. 3 Trestnho poriadku o zastaven trestnho stíhania, ak bolo vznesen obvinenie,
- podľa § 216 ods. 1 Trestnho poriadku o podmieničnom zastaven trestnho stíhania,
- podľa § 217 ods. 1 alebo podľa § 219 ods. 1 Trestnho poriadku o osveden sa obvineného alebo o tom, Őe sa v trestnom sthan pokračuje,
- podľa § 218 ods. 1 Trestnho poriadku o podmieničnom zastaven trestnho stíhania spolupracujúceho obvineného,
- podľa § 220 ods. 1 Trestnho poriadku o schvlen zmieru,
- podľa § 227 ods. 2 Trestnho poriadku o odovzdan peňažnej sumy ŕttu na peann pomoc poŕkodenm trestnými inmi poskytovan podľa osobitného zákona.

Neskôr zmenou tohto interného predpisu v **roku 2012** sa medzi tieto rozhodnutia dostalo aj v zmysle písm. h) aj uznesenie:

- podľa § 206 Trestnho poriadku o vznesen obvinenia.

²¹ Aj rozhodoval na základe návrhu, ktor podala oprvnen osoby v lehote do troch mesiacov, bol oprvnen na zruŕenie rozhodnutia v lehote 6 mesiacov. Ak rozhodoval samostatne bez návrhu – platila pre neho rovnak lehota – 3 mesiacov.

Viacere z týchto uznesení sa považujú za meritórne, vydávané po skončení prípravného konania, pričom ide tiež aj o iné uznesenia, ktorými sa rozhoduje aj o otázkach iného charakteru. Keďže v zmysle príkazu ide o demonštratívny výpočet, je možné tento mimoriadny opravný prostriedok použiť aj pri iných uzneseniach, no len na základe pokynu generálneho prokurátora alebo ním určeného prokurátora. Použiť tento mimoriadny opravný prostriedok je možné len v prípade uznesení, čiže nie v prípade príkazov, či opatrení. Týmto spôsobom je možné zrušiť len rozhodnutie prokurátora, nie rozhodnutie sudcu pre prípravné konanie, ktorý v prípravnom konaní rozhoduje napr. uznesením o väzbe. Takéto rozhodnutie je možné napraviť len dovolaním. Rovnako týmto postupom nie je možné zrušiť rozhodnutie pred začatím trestného stíhania v zmysle § 197 TP, nakoľko sa jedná o štádium trestného konania, ktoré nie je prípravným konaním. Z kontextu § 364 zároveň vyplýva, že použitie tohto inštitútu je viazané len na prípady, kedy je vedené trestné stíhanie voči určitej osobe.

Je potrebné konštatovať, že uvedený príkaz neuvádza exaktne aj uznesenie o začatí trestného stíhania, pričom sa v praxi tento prípad stal, kedy generálny prokurátor zrušil aj uznesenie o začatí trestného stíhania.²² Podľa § 366 TP je vyslovene uvedené totiž, že „Ak generálny prokurátor zistí, že zákon bol porušený, vysloví uznesením, že napadnutým rozhodnutím alebo jeho časťou, alebo v konaní, ktoré rozhodnutiu predchádzalo, **bol porušený zákon v prospech alebo v neprospech obvineného.**“ Z takto formulovaného zákonného znenia by teda malo platiť, že zrušiť rozhodnutie je teda možné len vtedy, ak ide o rozhodnutie, ktoré sa dotýka konkrétnej obvinenej osoby. Ak takáto obvinená osoba nie je (čo je práve prípad § 199 – začatie trestného stíhania), tak nie je možné rozhodnutie zrušiť, lebo nie je možné vysloviť záver, že ide o rozhodnutie v prospech alebo v neprospech konkrétnej osoby (gramatický výklad ustanovenia § 366 TP). Uvedený gramatický výklad sa však v kontexte uplatňovania právnych noriem trestného práva nedá úplne využiť a je potrebné sa na ustanovenie § 364 a nasl. pozerat' cez teleologický výklad, čiže vykladať právnu normu v kontexte sledovaného cieľa a účelu právnej normy, v rámci čoho, ak vychádzame z viacerých základných zásad vymedzených § 2 TP, je potrebné viesť trestné konanie v súlade so zákonom a spôsobom upraveným v TP, práve § 363 a nasl. umožňuje zabrániť nezákonnému vedeniu trestného stíhania, ktoré ak bolo začaté nezákonne, alebo ak bol porušený postup v trestnom konaní, ktorý predchádzal vydaniu tohto uznesenia, každé ďalšie uznesenie, ktoré je v takomto konaní vydané, bude vykazovať znaky nezákonnosti. Je teda možné v danom prípade využiť analógiu (*analogiu legis*), ktorá je v trestnom práve prípustná, ak

²² Napr. *Anonymizované uznesenie generálneho prokurátora Slovenskej republiky z 31. 8. 2021, z ktorého vyplývajú podrobné dôvody rozhodnutia*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-2ed7.html?id=2954>. [online]. [cit. 2023-02-23], alebo *Anonymizované uznesenie generálneho prokurátora SR z 28. 11. 2022, ktorým v zastúpení I. námestníkom generálneho prokurátora SR zrušil obvinenie R. F. a spol. z dôvodov, ktoré vyplývajú zo zverejneného anonymizovaného rozhodnutia*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-2ed7.html?id=3039>. [online]. [cit. 2023-02-23].

nejde o jej využívanie v neprospech obvineného, čo je práve tento prípad.²³ Zastávame názor, že v prípade využitia analógie pri zrušovaní uznesenia o začatí trestného stíhania je v prípade aplikácie postupu v intenciách ust. § 363 a nasl. Trestného poriadku uvedená požiadavka zachovaná. V prípade aplikácie postupu podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku je potrebné toto vnímať ako prostriedok slúžiaci na odstraňovanie nezákonnosti rozhodnutia v prípravnom konaní (ktorým uznesenie o začatí trestného stíhania bezpochyby je), alternatívne nezákonnosti postupu, ktorý predchádzal vydaniu takéhoto rozhodnutia.

Ďalšia otázka, ktorá sa v podmienkach SR riešila, bolo aj samotné právo podať tento mimoriadny opravný prostriedok počas prípravného konania. Ide o nevyhnutnú súčasť riadneho uplatňovania práv obvineného, osobitne súvisiacich s jeho právom na obhajobu, aby sa v zmysle právnej úpravy mohol brániť za využívania všetkých právnych nástrojov, o ktorých bude vždy rozhodovať iný subjekt (nadriadený prokurátor, krajský súd, najvyšší súd a pod.). Možnosť podať riadny opravný prostriedok počas prebiehajúceho prípravného konania je teda nevyhnutnou súčasťou, pričom o tomto opravnom prostriedku, hlavne v prípadoch osoby, ktorej sa trestným konaním zasahuje do jej práv, je potrebné rozhodnúť čo najskôr, aby bolo možné použitie aj mimoriadneho opravného prostriedku. Čo ale v prípade, ak o opravnom prostriedku (napr. v prípade podanej sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia) nebolo do skončenia vyšetrovania zo strany nadriadeného subjektu rozhodnuté? Je namieste otázka, či to vôbec je možné v podmienkach právneho štátu. Predpokladáme, že o sťažnosti by malo byť rozhodnuté čo najskôr, interné predpisy prokuratúry hovoria o 30 dňoch. Kedy však začína plynúť lehota? Je to v okamihu podania sťažnosti alebo až keď je spisový materiál doručený na prokuratúru, čo v prípade vážnejších prípadov môže určitú dobu trvať. Čo v prípade, že sa o opravnom prostriedku nerozhodne do skončenia vyšetrovania? Z tohto pohľadu je pravdepodobne najneskorší termín podanie obžaloby, kedy právomoc konať a rozhodovať prechádza na súd, no týmto postupom je zároveň obvinený ukrátený o možnosť podať tento mimoriadny opravný prostriedok, prípadne ak aj má možnosť ho podať, nie je možné o ňom rozhodnúť. Argumentácia, s ktorou sme sa mohli stretnúť v takomto prípade je rôzneho charakteru. Napr. aj taká, že ak súd po podaní obžaloby zistí závažné procesné chyby, najmä porušenie práva na obhajobu vec vráti (obligatórne) prokurátorovi do prípravného konania. Týmto spôsobom sa následne po vrátení veci prokurátorovi do prípravného konania môže táto chyba napraviť. Tu je možné napr. poukázať na rozhodnutie súdu Špecializovaného

²³ V tomto kontexte je preto potrebné zdôrazniť podmienky pre aplikáciu analógie *legis* (tieto je potrebné naplniť kumulatívne), a síce: (I) existencia medzery v právnej úprave, resp. neexistencia právnej úpravy konkrétnej právnej otázky, inštitútu alebo problému, (II) existencia právnej úpravy obdobnej právnej otázky, resp. existencia takej právnej úpravy, ktorej právne účinky (dôsledky) sa pripodobňujú právnej otázke, ktorá nie je pozitívnym právom exaktne vymedzená, (III) a napokon využitie analógie nebude mať negatívny dopad na základné ľudské práva a slobody osoby voči ktorej je vedené trestné stíhanie (nález Ústavného súdu SR zo dňa 23. 4. 2015, sp. zn. II. ÚS 792/2014).

trestného súdu,²⁴ ktorý keď toto pochybenie o nerozhodnutí o § 363 zistil, v zmysle postupu preskúmania obžaloby vec vrátil do prípravného konania. Uvedené rozhodnutie však zvrátil následne Najvyšší súd a prikázal sudcovi Špecializovaného trestného súdu, aby vo veci znovu konal a rozhodol.²⁵ V takýchto prípadoch je v zmysle TP sudca viazaný právnym názorom súdu vyššieho stupňa. Argumentácia Najvyššieho súdu smerovala k tomu, že Trestný poriadok nepoukazuje na to, že je potrebné najskôr rozhodnúť o § 363 a až potom podávať obžalobu. Táto skutočnosť je totiž uvedená len v príkaze Generálneho prokurátora č. 4/2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch a uvedená veta bola pridaná až novelizáciou príkazu v roku 2012. Podľa Najvyššieho súdu je právom prokurátora podať obžalobu a v zmysle zásady rýchlosti konania by rozhodovanie o § 363 mohlo vážne ohroziť efektívnosť konania a tiež aj v zmysle zákona 458/2003 Z. z. sa upravuje,²⁶ že vo veciach, ktoré patria do právomoci Úradu špeciálnej prokuratúry (§ 55d), generálny prokurátor nie je oprávnený uložiť špeciálnemu prokurátorovi ani prokurátorovi Úradu špeciálnej prokuratúry pokyn, aby sa nezačalo trestné stíhanie, nevznieslo obvinenie, nepodal návrh na vzatie obvineného do väzby, vec postúpila na prejednanie inému orgánu, zastavilo trestné stíhanie, **nepodala obžaloba** alebo riadny alebo mimoriadny opravný prostriedok v neprospech obvineného.²⁷ V zmysle tohto ustanovenia sa teda príkaz Generálneho prokurátora na Úrad špeciálnej prokuratúry nevzťahuje, čiže za podanú obžalobu nie je možný ani disciplinárny postih. Ako základný dôvod prijatia tejto zmeny bola uvedená nezávislosť tohto subjektu v porovnaní s postavením iných zložiek prokuratúry aj vzhľadom k osobnej príslušnosti čiže možné trestné stíhanie niektorých ústavných činiteľov, čo však bolo neskôr zrušené.

V prípade podanej obžaloby po nemožnosti podať opravný prostriedok, ako jedno z práva na obhajobu by však sudca (predseda senátu/samosudca) po podaní obžaloby mal podľa § 238 prezrieť, pričom jedna skutočnosť, na ktorú by sa mal zamerať, je aj to, či prípravné konanie, ktoré predchádzalo bolo vykonané spôsobom zodpovedajúcim tomuto zákonu a podľa toho rozhodnúť, či ju treba preskúmať alebo predbežne prejednať. V rámci tohto štádia trestného konania následne prichádza do úvahy možnosť vrátenia do prípravného konania z dôvodu závažných procesných chýb, najmä porušenia práva na obhajobu. Obsahom práva na obhajobu sú viaceré inštitúty trestného práva procesného, pričom medzi tieto môžeme zaradiť napr. aj právo podať opravný prostriedok, predovšetkým riadny (pred nadobudnutím

²⁴ *Sudca odmietol obžalobu Kováčika. Dôvodom majú byť procesné pochybenia.* Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/12831857-sudca-odmietol-obzalobu-kovacika-dovodom-maju-byt-procesne-pochybenia>. [online]. [cit. 2023-03-01].

²⁵ *Prečo Najvyšší súd zvrátil Kováčikov prípad? Návrh na využitie paragrafu 363 nestačí na odmietnutie.* Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/20611946-preco-najvyssi-sud-zvratil-kovacikov-pripad-navrh-na-vyuzitie-paragrafu-363-destaci-na-odmietnutie-obzaloby>. [online]. [cit. 2023-03-01].

²⁶ Ust. § 55d zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre – v znení zákona č. 458/2003 Z. z. o zriadení špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry.

²⁷ Ide o tzv. negatívny pokyn.

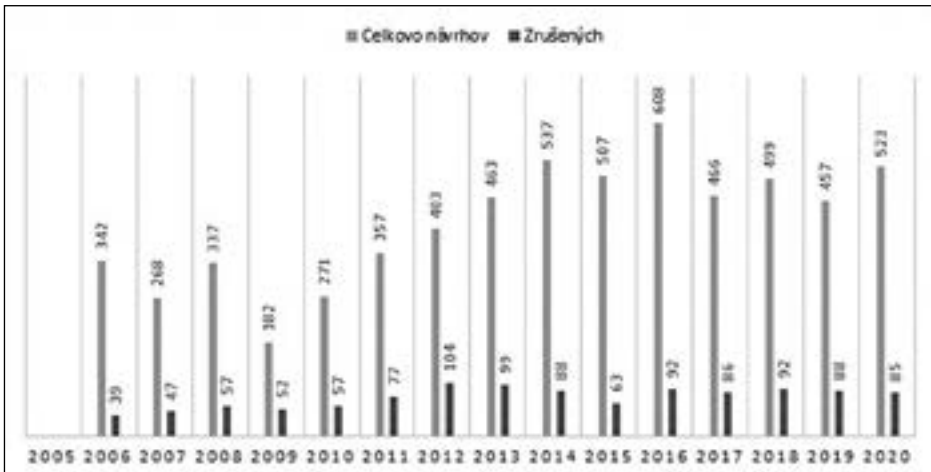
právoplatnosti), ale taktiež aj mimoriadny (po nadobudnutí právoplatnosti), ak to právna úprava umožňuje.

1.4 Súčasný stav a využívanie inštitútu § 363 v podmienkach SR

Využívanie inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je súčasťou každoročnej Správy generálneho prokurátora, ktorá sa venuje stavu zákonnosti aj v rámci prípravného konania. Za posudzované obdobie sme zvolili obdobie od rekodifikácie trestných kódexov, pričom sme sa zamerali nielen na počty podaných návrhov, ale zároveň aj na počty vybavených návrhov zrušením uznesenia, resp. percentuálne zastúpenie pre porovnanie v jednotlivých rokoch. Pri zrušení právoplatných rozhodnutí bola prevažná väčšina podávaných návrhov zo strany obvinených a takmer všetky sa týkali uznesení prokurátora vzhľadom ku skutočnosti, že prevažnú väčšinu meritórnych rozhodnutí vydáva v prípravnom konaní prokurátor.

V zmysle jednotlivých správ o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky a od roku 2013 v zmysle Správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike je teda možné uviesť nasledovné štatistické ukazovatele vo vzťahu k zrušeniu právoplatných rozhodnutí od roku 2005 do roku 2020. Rok 2021 je uvedený samostatne.

Graf č. 1: Nápad a počty zrušených právoplatných rozhodnutí v zmysle § 363 TP

Z hľadiska samotného nápadu bolo teda možné pozorovať približne 10–20 % stúpanie nápadu podávaných návrhov na zrušenie, pričom percentuálne je možné konštatovať, že k zrušeniu rozhodnutí dochádzalo priemerne v 18 percentách prípadoch každoročne, čo nepredstavuje mimoriadne vážny spôsob „nadužívania“ tohto ustanovenia. Nie je zároveň možné presne identifikovať, že ktoré z týchto počtov sa vzťahuje na návrhovú činnosť obvinených a obhajcov, okrem posledného obdobia v rámci analýzy, ktorú vypracovala Generálna prokuratúra v roku 2021, na základe ktorej sa uvádza, že v časovom období rokov 2019, 2020 a prvého štvrtého roka 2021 uplatnili priamo obvinení (resp. v ich mene obhajcovia) návrhy celkom v 96 trestných veciach a *ex officio* (na základe previerkovej činnosti krajských prokuratúr alebo tzv. vlastných poznatkov generálnej prokuratúry) preskúmaných celkom 37 trestných vecí.^{28 29} Častejšie ide o rozhodnutia prokurátorov ako rozhodnutia policajtov, čo je vzhľadom na rozhodovanie v prípravnom konaní v zmysle ustanovení TP logické. Najčastejšie dôvody, pre ktoré dochádzalo k zrušeniu, boli v správach identifikované nasledovne:

- porušenie práva na obhajobu,
- nesprávne hodnotenie vykonaných dôkazov,
- chybná interpretácia a aplikácia zákonných ustanovení,
- arbitrárnosť právoplatných rozhodnutí prokurátorov alebo policajtov,
- nesprávne právne posúdenie skutku,
- neúplnosť skutkových zistení.

Od roku 2018 sú identifikované časté prípady zneužívania tohto inštitútu zo strany obvinených a obhajcov za účelom realizácie rôznych obštrukcií v prípravnom konaní, čo následne spôsobuje aj prieťahy v trestnom konaní. Uvedená skutočnosť súvisela aj s tým, že častým uznesením, ktoré bolo napádané už od roku 2013, bolo aj uznesenie o vznesení obvinenia.

V roku 2020 boli zrušené aj druhostupňové uznesenia prokurátorov, ktorí zamietali sťažnosti obvinených, pričom súčasne bolo uložené o sťažnosti opätovne rozhodnúť v súlade so zákonom a odstrániť nedostatky identifikované pri zrušení zo strany generálneho prokurátora. Medzi tieto častokrát patrilo nedostatočné odôvodnenie, či celková arbitrárnosť rozhodnutia.

Na základe viacerých medializovaných informácií, ktoré napádali činnosť generálneho prokurátora v danej oblasti bola Generálnou prokuratúrou v roku 2021 vypracovaná aj analýza, ktorá je verejne dostupná na stránke www.genpro.gov.sk, ktorá sa zameriava na viaceré skutočnosti vo vzťahu k využívaniu tohto inštitútu.

²⁸ *Základná analýza uplatňovania rozhodovacej právomoci generálneho prokurátora Slovenskej republiky v prípravnom konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.* Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/dokumenty/zakladna-analyza-uplatnovania-rozhodovacej-pravomoci-generalneho-prokuratora-slovenskej-rep-3af1.html>. [online]. [cit. 2023-03-01].

²⁹ Zároveň je však možné konštatovať nejednotnosť údajov, ktoré sú uvádzané v správach o činnosti generálneho prokurátora a spomínanou analýzou, pričom ide rádovo o odchýlku približne 10 rozhodnutí.

Zároveň bolo konštatované, že všetky rozhodnutia, ktoré generálny prokurátor vydal v sledovanom období (obdobie rokov 2019, 2020 a prvý štvrtrok 2021) boli vydané z materiálneho, ako aj formálneho hľadiska v súlade so zákonom, pričom všetky rozhodnutia sa opierali o príslušnú právnu argumentáciu.

Na záver sme sa rozhodli aj na základe viacerých medializovaných informácií sa osobitne venovať využívaniu inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní v roku 2021 (informácie od roku 2022 nie sú ešte dostupné), o čom pojednáva uvedená tabuľka. Zároveň sme sa osobitne zamerali aj na rozhodnutia, ktoré vydal Úrad špeciálnej prokuratúry, nakoľko práve v týchto prípadoch boli informácie medializované asi v najväčšej miere. Samotná medializácia týchto postupov však nikdy nie je úplne v súlade so zákonom, nakoľko následne dochádza aj k tomu, že sa k príslušnej rozhodovacej činnosti vyjadrujú osoby, ktoré nie je možné z hľadiska ustanovení TP považovať za orgány činné v trestnom konaní, či sudy, ktoré ako jediné majú právo a tiež aj zákonnú povinnosť na poskytovanie informácií v trestnom konaní. Dôvod, pre ktorý sme sa rozhodli samostatne uviesť rok 2021 je predovšetkým ten, že od tohto roku sa mimoriadne začal posudzovať § 363 a spôsob jeho „nadužívanie“ zo strany generálneho prokurátora.

Tabuľka č. 1: Stav využívania § 363 v roku 2021

2021	Počet návrhov	Počet návrhov ÚŠP
	638	130
Z toho smerujúcich proti uzneseniu o vznesení obvinenia	542	104
Z toho zrušených	89	12
Z toho vznesenie obvinenia	62	7

Na základe informácií nám teda vyplýva, že nápad vecí, v ktorých oprávnené osoby podali príslušné návrhy je vyšší v porovnaní s rokom 2020 (523 návrhov za rok 2020), pričom najväčšie množstvo návrhov smerovalo proti uzneseniu o vznesení obvinenia. V porovnaní so spôsobom vybavenia týchto vecí zrušením príslušného uznesenia však môžeme vnímať, že podiel predstavuje len necelých 14 %, čo je práve na nižšej hranici v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi. Vzhľadom k tomu, že viaceré medializované prípady sa týkali uznesení, ktoré vecne patria do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry druhá časť tabuľky je venovaná týmto skutočnostiam, pričom ani tu nemôžeme vnímať „nadužívanie“ tohto ustanovenia. Rovnako aj vzhľadom na charakter medializovaných vecí je možné konštatovať, že Správa generálneho prokurátora o stave zákonnosti za rok 2021 obsahuje mnoho podrobností, ktoré predchádzajúce správy neobsahovali a ktorá uvádza aj dôvody, pre ktoré sa generálny prokurátor rozhodol postupovať zrušením. Ale len vznesenia obvinenia, nie samotného trestného stíhania.

Zároveň je v súčasnosti podaný aj návrh prezidentky SR³⁰, ktorá podala na Ústavný súd SR návrh na začatie konania o súlade paragrafu 363 Trestného poriadku s Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi, pričom samotný návrh opiera o tú skutočnosť, že základná kontrola činnosti je zverená súdnej moci tak, aby bola zabezpečená dostatočná kontrola orgánov verejnej moci, vrátane teda orgánov činných v trestnom konaní, pričom konštatuje, že v zmysle súčasného znenia je moc generálneho prokurátora neobmedzená, a preto je potrebné chrániť systém trestného práva práve vymedzením toho, aby práve Ústavný súd rozhodol, či je § 363 a nasl. v súlade s ústavnými princípmi. Samotný návrh bol reakciou na už spomínané „nadužívanie“ tohto ustanovenia, ako aj konkrétne rozhodnutie generálneho prokurátora v jednej veci len pár dní pred podaním návrhu. Na samotný návrh prezidentky však boli aj kritické poznámky,³¹ v zmysle ktorých sú popísané viaceré problémové oblasti, predovšetkým vo vzťahu k argumentom, že rozhodovania generálneho prokurátora nie sú preskúmateľné súdom. Tu je možné teda konštatovať, že existujú v trestnom konaní viaceré rozhodnutia, ktoré v trestnom konaní vydáva policajť alebo prokurátor, a teda tiež nie sú preskúmateľné súdom. Nie sú to rozhodnutia, ktorými by sa rozhodovalo o nevine, ale častokrát ide o rozhodnutia, ktorými sa konštatuje vina – napr. podmienené zastavenie trestného stíhania, zmier a pod.³² Ak by napr. išlo o situácie, kedy by aj v prípade týchto rozhodnutí bol porušený zákon, bolo by možné aj tieto rozhodnutia napraviť ustanovením § 363. A takýchto príkladov by sme zároveň vedeli nájsť aj viac, rovnako ako pri rozhodnutiach, ktorými prokurátor rozhoduje o nevine – napr. postupom podľa § 215 – kedy zastaví, prípadne môže zastaviť trestné stíhanie obvinenej osoby. Postup podľa 363 spravidla nepredstavuje prekážku rozhodnutej veci v tom zmysle, že už v danom trestnom konaní nie je možné ďalej konať. Ide len o zrušenie jedného rozhodnutia, ktoré bolo založené na nesprávnom postupe, čiže ak sa v trestnom konaní dokázu tieto skutočnosti „opraviť“, je možné v trestnom konaní pokračovať. Napr. ak zrušené uznesenie o vznesení obvinenia bolo založené na nedostatočne zistených skutkových okolnostiach, je možné v trestnom stíhaní pokračovať vznesením obvinenia znovu, ak sa príslušné skutkové okolnosti dostatočne preukážu na základe zistených skutočností po začatí trestného stíhania.

Tu je potrebné podotknúť aj to, že zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia neznamená ukončenie trestného stíhania, ako to v niektorých dokumentoch bolo prezentované pre Európsku komisiu,³³ kde sa napr. uvádza tiež, že generálny

³⁰ *Prezidentka napadla na Ústavnom súde znenie § 363*. Dostupné z: <https://www.prezident.sk/article/prezidentka-napadla-na-ustavnom-sude-znenie-363/>. [online]. [cit. 2023-03-01].

³¹ ŠAMKO, P. *Kritické poznámky k návrhu Prezidentky SR ohľadne § 363 Tr. por.* Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1186-kriticke-poznamky-k-navrhu-prezidentky-sr-ohladne-363-tr-por>. [online]. [cit. 2023-03-01].

³² Ide o tzv. odklony od bežného spôsobu riešenia trestných vecí, pričom ide o fakultatívne rozhodnutia, ktoré vychádzajú zo zásady oportunity, v zmysle ktorej môže prokurátor takto postupovať, ak sú splnené zákonné podmienky.

³³ *Commission staff working document, 2022 Rule of Law Report. Country Chapter on the rule of law situation in Slovakia*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/56_1_194041_coun_

prokurátor má právo zrušiť akékoľvek rozhodnutie podriadených prokurátorov alebo polície v prípravnom konaní (čo nie je pravda). V správe sú používané výrazy *annul*, *close the case a pod.*, ktoré môžu evokovať dojem, že trestné stíhanie v danej veci je ukončené, pričom sa komisii podsunula informácia, že ustanovenie § 363 bolo použité v prípadoch viacerých vysokopostavených osôb. Spôsob, akým bola správa predstavená v tlačovej správe zo strany Ministerstva spravodlivosti,³⁴ teda uvádza len niektoré skutočnosti a niektoré zas zamlčiava. Napr. aj tú, že sa vládám členských štátov odporúča, že pokiaľ ide o otázky postavenia prokuratúry, je potrebné sa viesť princípmi trestného súdnictva, medzi ktoré je možné zaradiť aj to, že vo všetkých systémoch trestného súdnictva, prokuratúra rozhoduje, či sa má začať trestné stíhanie alebo pokračovať v trestnom stíhaní a rovnako trestné stíhanie riadi, vedie, prípadne dozerá.³⁵

Do legislatívneho procesu po viacerých udalostiach v súvislosti s využitím oprávnenia Generálneho prokurátora v SR boli zaradené viaceré návrhy (dva poslancecké návrhy³⁶ a jeden vládny) na zmeny tohto ustanovenia, pričom je zrejmé, že tieto návrhy boli skôr reakciou na tieto udalosti, ako adekvátnym riešením. Ani jeden z poslanceckých návrhov cez legislatívny proces neprešiel, no ešte vo februári 2023 bol podaný nový návrh na zmenu, ktorý však bol v marci 2023 z rokovania stiahnutý, pričom sa môžeme domnievať, že jedným z dôvodov by mohla byť aj nestabilná politická situácia v rámci súčasnej, už menšinovej vlády. Z tohto dôvodu nebolo potrebné uvedené návrhy podrobnejšie riešiť. Vládny návrh zákona³⁷ predstavuje výrazný zásah do koncepcie prípravného konania a po jeho preštudovaní, ako aj názorov z odbornej verejnosti je zrejmé, že buď uvedený návrh bude ako celok stiahnutý, alebo bude pripomienkové konanie takého charakteru, že v súčasnosti nie je možné ani len predpokladať, aké bude výsledné znenie ustanovenia § 363. Navrhované znenie výrazným spôsobom obmedzuje možnosti oprávnených osôb na použitie inštitútu vzhľadom k lehotám, ktoré sú v ňom uvádzané (10 dní namiesto súčasných 3 mesiacov na podanie návrhu) a návrat k pôvodným 2 mesiacom na rozhodnutie, ktoré boli vzhľadom na predchádzajúce identifikované aplikačné problémy o mesiac posunuté. Zároveň sa zavádza nemožnosť podať návrh po skončení prípravného konania, čo je znovu výsledok niektorých súčasných problémov v niektorých známych kauzách. Zo znenia návrhu máme teda pocit, že sa ním majú

---

chap_slovakia_en.pdf. [online]. [cit. 2023-03-01].

³⁴ *Správa EK o stave právneho štátu: pre efektívnejšie vyšetrovanie korupčných káuz odporúča obmedziť právomoci generálneho.* Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/tlacovespravy/tlacovasa-sprava-3730/>. [online]. [cit. 2023-03-01].

³⁵ KOSOVÁ, M. *Paragraf 363, Európska komisia a popkultúrny fenomén.* Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1114-paragraf-363-europska-komisia-a-popkulturny-fenomen>. [online]. [cit. 2023-03-01].

³⁶ *Návrhy zákonov predložené Národnej rade SR.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=zakony%2fprehlad%2fpredlozene>. [online]. [cit. 2023-03-01].

³⁷ *Návrh novely Trestného poriadku predložený do medzirezortného pripomienkového konania.* Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/513>. [online]. [cit. 2023-03-01].

riešiť niektoré konkrétne skutočnosti a konkrétne záujmy a nie charakter inštitútu ako celku v podmienkach trestného konania v SR.

Vo vzťahu k viacerým skutočnostiam, ktoré sa vzťahujú na možné využitie tohto opravného prostriedku, máme za to, že súčasné znenie právnej úpravy je plne postačujúce na využívanie novej revízie zo strany oprávnených subjektov a riadnym spôsobom dokáže garantovať právo na spravodlivý proces.

1.5 Záver

Na záver je nevyhnutné konštatovať len to, že využívanie riadneho práva na obhajobu je predpokladom každého zákonného procesu. Ide o právo obvineného, aby mohol v právnom systéme využiť všetky možnosti, ktoré mu priznáva zákon a tým účinne zabezpečovať svoju obhajobu. Toto svoje právo môže uplatňovať prostredníctvom rôznych právnych nástrojov, pričom súčasťou týchto nástrojov sú aj opravné prostriedky, ktoré môže podľa právneho systému uplatňovať už počas prípravného konania, ak mu podanie opravného prostriedku zákon priznáva. K týmto opravným prostriedkom je možné zaradiť nielen riadne opravné prostriedky, ale aj mimoriadne, ktoré je možno podať aj po právoplatnosti príslušného rozhodnutia. Medzi mimoriadne opravné prostriedky, ktorých uplatnenie je typické len pre prípravné konanie, je možné zaradiť práve postup podľa § 363 a nasl., čo predstavuje zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Oprávnenou osobou je práve generálny prokurátor, ktorý v zmysle podmienok stanovených Trestným poriadkom rozhodne o zrušení obligatórne, ak rozhodnutím, alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo bol porušený zákon. Súčasná situácia v oblasti rozhodovania podľa § 363 sa javí ako pomerne zaujímavá, vzhľadom ku skutočnosti, že sa popisuje vo viacerých médiách, či vyjadreniach tzv. „nadužívanie“ tohto ustanovenia. Cieľom nášho príspevku bolo poukázať práve aj na tieto skutočnosti, vo vzťahu k tomuto nadužívaniu, ako aj na ďalšie skutočnosti, ktoré rezonujú odbornou verejnosťou vo vzťahu k zákonným podmienkam jeho využívania.

NEVYHNUTNOSŤ MIMORIADNYCH OPRAVNÝCH PROSTRIEDKOV V TRESTNOM KONANÍ V PRÁVNOM ŠTÁTE¹

The Necessity of Extraordinary Remedies in the Criminal Procedure Rule of Law²

Ondrej Laciak, Lukáš Turay

Príspevok je zameraný na analýzu mimoriadnych opravných prostriedkov v trestnom konaní, ich právnej úpravy *de lege lata* a eventuality *de lege ferenda* v Trestnom poriadku platnom v Slovenskej republike. Autori v príspevku svoju pozornosť venujú najmä mimoriadnemu opravnému prostriedku v slovenskom Trestnom poriadku – zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom, ktorý je aktuálne predmetom odbornej diskusie a ústavnoprávneho posúdenia Ústavným súdom Slovenskej republiky.

The paper focuses on the analysis of extraordinary remedies in criminal proceedings, their de lege lata legal regulation and de lege ferenda eventuality in the Criminal Procedure Code in force in the Slovak Republic. In the paper the authors pay particular attention to the extraordinary remedy in the Slovak Criminal Procedure Code – the revocation of final decisions in the preparatory proceedings by the Prosecutor General, which is currently the subject of expert discussion and constitutional assessment by the Constitutional Court of the Slovak Republic.

1.1 Úvod

Mimoriadne opravné prostriedky sa v štandardných právnych poriadkoch v demokratickom a právnom štáte majú využívať výnimočne, pretože narušujú jeden

---

¹ Príspevok je výstupom z projektu APVV 19-0102, Efektívnosť prípravného konania – skúmanie, hodnotenie, kritériá a vplyv legislatívnych zmien.

² The paper is an output of APVV 19-0102, Effectiveness of Preliminary Proceedings – Investigation, Evaluation, Criteria and Impact of Legislative Changes.

z princípov právneho štátu, ktorým je právna istota.³ Prípady, kedy sa mimoriadne opravné prostriedky aj v právnom štáte podávajú a príslušné orgány im vyhovejú, sú situácie, ak sa zistia závažné právne alebo skutkové pochybenia v pôvodnom konaní alebo rozhodnutí. Spravidla pri nich prevyšuje záujem na náprave chýb nad záujmom na právnej istote účastníkov konania a stabilite rozhodnutia.⁴ Aj Európsky súd pre ľudské práva pripúšťa odklon od princípu právnej istoty len v prípade existencie okolností zásadného a presvedčivého charakteru alebo pri prevahe legitímnych dôvodov.⁵

1.2 Historický exkurz zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Pri každom právnom inštitúte je dôležité nazrieť do minulosti. Podľa predchádzajúceho zákona č. 141/1961 Zb. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov a noviel (ďalej len predošlý Trestný poriadok), mohol generálny prokurátor podať sťažnosť Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky pre porušenie zákona proti rozhodnutiu vydaným v rámci prípravného konania. Tento inštitút bol legislatívne upravený v § 266 a nasledujúce predošlého Trestného poriadku. Generálny prokurátor mohol tento mimoriadny opravný prostriedok podať proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon, ako i proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktoré bolo urobené na podklade chybného postupu konania. Okrem generálneho prokurátora bol oprávneným subjektom aj minister spravodlivosti. Následne o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky. Porušením zákona alebo chybným postupom konania sa rozumelo podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Právnymi podmienkami na podanie sťažnosti pre porušenie zákona teda boli:

- objektivizovaná existencia porušenia zákona (porušenie zákona mohlo byť procesno-právneho charakteru alebo hmotno-právneho charakteru) alebo
- objektivizovaná existencia chyby (nedostatku) v procesnom postupe konania, ktoré predchádzalo vydaniu právoplatného rozhodnutia.

---

³ Pozri k tomu LACIAK, O. Princípy právneho štátu v 21. storočí. In: *Ústava Slovenskej republiky ako normatívny základ demokratického a právneho štátu (30. rokov Ústavy Slovenskej republiky)*. 1. vyd.. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022. ISBN 978-80-574-0141-4, s. 54–60.

⁴ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín. Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-142-6, s. 235.

⁵ Tamtiež, s. 235. Pozri bližšie napr. rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 24. 7. 2003 vo veci *Ryabykh v. Rusko*, sťažnosť č. 52854/99, rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 9. 3. 2006 vo veci *Bratyakin v. Rusko*, sťažnosť č. 72776/01, rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 29. 7. 2008 vo veci *Xheraj v. Albánsko*, sťažnosť č. 37959/02.

O tejto sťažnosti však v konečnom dôsledku vždy rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky. Nemožno zabúdať na skutočnosť, že tento inštitút bol celkovo 12krát novelizovaný. Od roku 2006 sa postavenie generálneho prokurátora v tomto smere posilnila.⁶

Spolu s prijatím zákona č. 301/2005 Z. z. (ďalej len „Trestný poriadok“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006, sa do právneho poriadku Slovenskej republiky zaviedol nový mimoriadny opravný prostriedok – zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Tento nový inštitút nahradil tzv. sťažnosť pre porušenie zákona, ktorá bola upravená v § 266 a nasledujúce predošlého Trestného poriadku. O tomto mimoriadnom opravnom prostriedku rozhodoval Najvyšší súd Slovenskej republiky. Je potrebné zdôrazniť, že tento mimoriadny opravný prostriedok mal slúžiť predovšetkým na nápravu súdnych rozhodnutí, ktorými bol porušený zákon.

Zavedením nového mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku (zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní) sa výrazne posilnila právomoc generálneho prokurátora. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní má za cieľ odstraňovať nezákonnosť v prípravnom konaní ako rozhodnutí, tak aj konania, ktoré takémuto rozhodnutiu predchádzalo. Podľa dôvodovej správy k TP bolo zámerom prijatia tejto úpravy odbremeniť súdy od napravnovania nezákonnosti v prípravnom konaní, nad zákonnosťou ktorého dohliada prokurátor.⁷ Pojem právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta nie je v žiadnom z ustanovení Trestného poriadku bližšie špecifikovaný. Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Trestný poriadok určuje len subjekty, ktorých právoplatné rozhodnutie je možné zrušiť.⁸ V rámci tohto inštitútu platí úplný revízny prístup. To znamená, že generálny prokurátor môže rozhodnutie zrušiť aj bez návrhu. Táto kompetencia mu vyplýva z § 364 ods. 2, ktoré uvádza, že Generálny prokurátor môže rozhodnúť podľa § 363 ods. 1 aj bez návrhu podľa odseku 1, a to v prospech alebo v neprospech obvineného, pritom nie je viazaný podaným návrhom. Generálny prokurátor môže právoplatné rozhodnutie buď zrušiť (kasačný princíp) alebo zmeniť (apelačný princíp).

Rovnako predmetným Trestným poriadkom bol zavedený inštitút dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo ak boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak takéto porušenie napĺňa jeden z dôvodov pre podanie dovolania ustanovených v § 371 Trestného poriadku.

⁶ TURAY, L., KOVÁČ, M. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. In: *Efektívnosť prípravného konania – výzvy a perspektívy* [elektronický dokument]: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. ISBN 978-80-8054-925-1, s. 198.

⁷ MEZEL, M. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1–195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 736.

⁸ Tamtiež.

Tradičný mimoriadny opravný prostriedok – obnova konania – upravená v § 393 a nasl. Trestného poriadku – v zásade bola ustáleným mimoriadnym opravným prostriedkom, ak vyjdú najavo skutočnosti alebo dôkazy súdu skôr nežnáme, ktoré by mohli samy osebe alebo v spojení so skutočnosťami a dôkazmi už skôr známymi odôvodniť iné rozhodnutie o vine alebo vzhľadom na ktoré by pôvodne uložený trest bol v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo uložený druh trestu by bol v zrejmom rozpore s účelom trestu, alebo vzhľadom na ktoré upustenie od potrestania alebo upustenie od uloženia súhrnného trestu by bolo v zrejmom nepomere k závažnosti činu alebo k pomerom páchatel'a, alebo by bolo v zrejmom rozpore s účelom trestu. Prípadne, ak sa trestné stíhanie skončilo právoplatným uznesením súdu o zastavení trestného stíhania, podmienenom zastavení trestného stíhania alebo podmienenom zastavení trestného stíhania, spolupracujúceho obvineného sa povolí, ak vyjdú najavo skutočnosti alebo dôkazy súdu skôr nežnáme, ktoré by mohli samy osebe alebo v spojení so skutočnosťami a dôkazmi už skôr známymi viesť k záveru, že dôvody na zastavenie alebo podmienené zastavenia tu neboli a že je namieste v konaní o obžalobe pokračovať.

Ako zo samotného pomenovania „mimoriadne“ opravné prostriedky vyplýva, mali by sa uplatňovať iba výnimočne. Právna úprava mimoriadnych opravných prostriedkov, vzhľadom na to, že sú prielomom do právoplatnosti rozhodnutí, musí rešpektovať obmedzenia, že tento zásah je odôvodnený len v prípade, keď rozhodnutie alebo konanie, ktoré mu predchádzalo, má také chyby, že ponechanie rozhodnutia ako právoplatného by znamenalo vážne ohrozenie správneho a spravodlivého rozhodovania.⁹

1.3 Aplikačná prax – zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Vzhľadom na to, že v slovenskej aplikačnej praxi trestného konania v posledných rokoch rezonuje najmä aplikácia mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku, teda zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom, a v súčasnosti prebieha odborná, ako aj politická diskusia k predmetnému mimoriadnemu opravnému prostriedku k potrebe jeho zrušenia, či radikálnej novelizácie a zároveň prebieha na Ústavnom súde Slovenskej republiky aj konanie podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade ustanovení § 363 až § 367 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd pod sp. zn. PL. ÚS 3/2023 na základne návrhu prezidentky Slovenskej republiky, sa autori budú venovať najmä opodstatnenosti

---

⁹ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. Bratislava: Iura Edition 2006. ISBN 80-8078.0101-X, s. 728.

existencie súčasnej právnej úpravy tohto mimoriadneho opravného prostriedku a jeho aplikácii.

Najmä zo strany populistických politikov alebo právnikov, ktorí nemajú často žiadnu erudíciu v oblasti trestného práva, najmä trestného práva procesného, zaznieva kritika právnej úpravy mimoriadneho opravného prostriedku – zrušenie právoplatných rozhodnutí generálnym prokurátorom v prípravnom konaní, upravená v § 363 a nasl. Trestného poriadku.

Jedna z najfrekventovanejších výtok právnej úpravy a aplikácie § 363 a nasl. Trestného poriadku generálnym prokurátorom je, že predmetné ustanovenia Trestného poriadku umožňujú generálnemu prokurátorovi zasiahnuť do nezávislosti súdu v prípadoch, keď ten v určitom štádiu trestného konania rozhodol v prospech obvineného (napr. nechal obvineného do väzby, nedal súhlas na použitie informačno-technických prostriedkov, konštatoval nezákonnosť trestného stíhania a pod.), a ochránil tak práva obvineného, na základe čoho príslušný prokurátor zastavil trestné stíhanie alebo zrušil obvinenie. Kritici súčasnej právnej úpravy, ako aj navrhovateľ konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky uvádzajú, že hoci súd v určitom štádiu rozhodol v neprospech obvineného (napr. v rámci rozhodovania o väzbe potvrdil zákonnosť a dôvodnosť vedeného trestného stíhania a vzneseného obvinenia), generálny prokurátor je napriek tomu formálne oprávnený zrušiť takéto obvinenie pre nezákonnosť.

K predmetnej argumentácii je nevyhnutné uviesť fakt, že súd v prípravnom konaní neskúma zákonnosť trestného konania, keď rozhoduje o väzbe alebo zatýkacom rozkaze. Sudca pre prípravné konanie¹⁰ podľa § 71 ods. 1 Trestného poriadku v prípade, ak podá prokurátor v zákonnej lehote na obvineného návrh na vzatie do väzby, posudzuje ako materiálny predpoklad väzby to, či doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a či z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že je daná existencia niektorého z dôvodov väzby podľa písmena a) až c), teda či je daný dôvod útekovej, kolúznej alebo preventívnej väzby. Sudca pre prípravné konanie vôbec neskúma priložený spis a samotné trestné konanie z hľadiska jeho zákonnosti, či boli dôkazy získané zákonným spôsobom alebo či sú procesné úkony a procesné postupy policajta a prokurátora vo veci samej v súlade s Trestným poriadkom. Ide teda o zjavné nepochopenie úlohy prokurátora, generálneho prokurátora a sudcu pre prípravné konanie v právnom poriadku Slovenskej republiky, ak sa prezentuje téza, že existuje procesná situácia v prípravnom konaní, keď súd posudzuje zákonnosť trestného konania. Za zákonnosť prípravného

¹⁰ § 10 ods. 3 Trestného poriadku:

Sudca pre prípravné konanie je sudca súdu prvého stupňa, ktorý je rozvrhom práce súdu poverený rozhodovať o

a) zásahoch do základných práv a slobôd pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní,

b) sťažnostiach proti rozhodnutiam prokurátora, ak tak ustanovuje tento zákon,

c) v iných prípadoch ustanovených týmto zákonom.

konania zodpovedá len prokurátor, a to prsľuny dozorovy prokurátor, ktorému je najvyie nadriadeným generlny prokurátor. Teda v konečnej inštancii v prípravnom konaní za zákonnosť zodpovedá generlny prokurátor. Uveden skutočnosť stavny súd Slovenskej republiky zdraznil aj v uznesení zo dňa 29. 6. 2021 vedenom pod sp. zn. I. S/278/2021: „Pokiaľ sťažovateľ najvyiemu súdu vytýkal, ťe sa v napadnutom rozhodnutí nezaoberal nesprvnm (nezákonným) postupom vyšetrovateľa v rámci prípravného konania, ale aj konania pred začatím trestnho sthana týkajúceho sa predovšetkým spísania úradného záznamu o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchanie trestnho činu, ktorý bol podkladom na začatie trestnho sthana ‚namiesto‘ trestnho oznmena; oneskorenosti vznesenia obvinenia sťažovateľovi; rozdielného prístupu k páchateľom stíhaného trestnho činu a pod., podľa názoru stavnho súdu tieto sťažovateľom uvdzan námietky bez akýchkoľvek pochybnst presahovali ramec prieskumnej povinnosti najvyieho súdu v konaní, ktorého predmetom bolo rozhodovanie o osobnej slobode sťažovateľa. Z ustanovení Trestnho poriadku (§ 230 ods. 1) jednoznačne vyplýva, ktory orgán verejnej moci vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestnho sthana a v prípravnom konaní a práve tento orgán, teda prokurátor mal byť v prvom slede adresatom sťažovateľom predostretých námietok. Práve prokurátor je v súlade s ustanovenami Trestnho poriadku oprvneny nesprávne – nezkonnn postupy vyšetrovateľa korigovať. stavny súd zastáva názor, ťe nie je akceptovateľne vyžadovať od súdu rozhodujúceho v rámci prípravného konania o väzbe obvineného, aby v prípravnom konaní preberal právomoc dozor vykonávajúceho prokurátora a detailne skúmal zákonnosť postupu vyšetrovateľa v rámci prípravného konania a konania pred začatím trestnho sthana, pretoťe nie je zákonom zmocneny, aby v tomto štádiu trestnho konania ‚naprval‘ prpadne pochybena vyšetrovateľa.“

Prokurátor m v rámci prípravného konania sluťit’ ako etalón zákonnosti a má byť jej strťcom. Tto skutočnosť vo svojich rozhodnutiach viackrát zdraznil aj Najvy súd Slovenskej republiky. Napríklad v uznesení zo dňa 29. 3. 2021, sp. zn. 2 Tost 15/2021, uviedol: „V konaní o mimoriadnom opravnm prostriedku na základe návrhu na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (§ 363 Trestnho poriadku) je rozhodujúci orgán povinny preskúmať a hodnotť zákonnosť opravnm prostriedkom napadnutého rozhodnuta a konania, ktore jeho vydaniu predchádzalo, a to odhliadnuc od skutočnosti, ťe súdy v rozhodovan o väzbe dospeli k záverom o dvodnosti vedeného trestnho sthana proti obvinenému, avak deklarujc, ťe úlohou súdov v tomto štádiu trestnho konania nie je s konečnou platnosťou hodnotť vykonne dkazy, zavery z nich plynúce a ani ich zákonnosť“. Zásade Najvy súd konstatoval, ťe súdy v rámci novej právnej úpravy tu nie sú na to, aby posudzovali zákonnosť získaných dôkazov, ale toto oprávnenie patrí predovšetkým z generálnej prokuratúre.

Ak by sme sa zamerali na aplikáciu ustanovena § 363 Trestnho poriadku, zisťili by sme, ťe logicky najasteje podávajú uvedeny návrh obvinen. V priemere je to ať okolo 400 návrhov ročne. Uvedene skutočnosti sme zhrnuli aj do tabuľky.

Tabuľka č. 1: Aplikácia § 363 za roky 2019 a 2021¹¹

Rok	Počet vybavených § 363	Počet podaných návrhov zo strany obvinených	Prípady, v ktorých Generálny prokurátor vyslovil porušenie zákona	Prípady, v ktorých Generálny prokurátor nevyhovel návrhom na § 363
2016	608	446	92	397
2017	466	392	86	313
2018	499	400	92	299
2019	325	380	88	186
2020	523	446	85	360
2021	638	617	89	549

Otázkou v rámci odbornej verejnosti je, ktoré rozhodnutia môže Generálny prokurátor zrušiť podľa § 363 TP. Je pravdou, že aktuálne znenie uvedeného ustanovenia neobsahuje taxatívne vymedzenie rozhodnutí, ktoré je generálny prokurátor oprávnený zrušiť. Určitou pomôckou môže byť príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky z 19. decembra 2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Tento príkaz v článku 7 ods. 2 demonštratívne vymenúva rozhodnutia, ktoré sa rozumejú na účel § 363 TP. Podľa tohto článku sa právoplatným rozhodnutím rozumie najmä uznesenie, ktorým sa rozhodlo:

- a) podľa § 29 ods. 2 Trestného poriadku o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
- b) podľa § 64 Trestného poriadku o žiadosti o navrátenie lehoty,
- c) podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku o uložení poriadkovej pokuty,
- d) podľa § 97 a § 98 Trestného poriadku o vrátení veci,
- e) podľa § 142 ods. 1 a § 147 ods. 1 Trestného poriadku o znaleckej činnosti,
- f) podľa § 152 ods. 2 Trestného poriadku o výške odmeny za znalecký úkon,
- g) podľa § 156 Trestného poriadku o prehliadke a pitve mŕtvoly a o jej exhumácii,
- h) podľa § 206 Trestného poriadku o vznesení obvinenia,
- i) podľa § 214 ods. 1 Trestného poriadku o postúpení veci, ak bolo vznesené obvinenie,
- j) podľa § 215 ods. 1 až 3 Trestného poriadku o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie,
- k) podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku o podmieničnom zastavení trestného stíhania,
- l) podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,

¹¹ Údaje získané zo Správy o činnosti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. *Generálna prokuratúra Slovenskej republiky*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti-12b7.html>. [online].

- m) podľa § 218 ods. 1 Trestného poriadku o podmienecnóm zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
- n) podľa § 219 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa spolupracujúceho obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
- o) podľa § 220 Trestného poriadku o schválení zmiernu a zastavení trestného stíhania.

Nemožno opomenúť že v prvom rade ide o demonštratívny výpočet takýchto rozhodnutí, a teda nemožno vylúčiť, že generálny prokurátor môže zrušiť aj iné právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní. Síce v uvedenom výpočte absentuje uznesenie o začatí trestného stíhania, ale keby generálny prokurátor nemal oprávnenie na zrušenie tohto rozhodnutia, dostali by sme sa do viacerých nelogických a právne neudržateľných situácií. Trestné stíhanie v podmienkach Slovenskej republiky možno začať v zásade štyrmi úkonmi:

1. vydaním uznesenia o začatí trestného stíhania,
2. zaistovacím úkonom,
3. neodkladným úkonom,
4. neodkladným úkonom.

Vezmime si napr. situáciu, keby bolo trestné stíhanie začaté neodkladným úkonom, ako je napr. domová prehliadka podľa § 99 TP a nasl. Táto domová prehliadka by však bola realizovaná na základe nezákonného príkazu a ako celok by bola nezákonná. Zároveň by však vyšetrovateľ vydal uznesenie o začatí trestného stíhania (ktoré sa začalo nezákonnou domovou prehliadkou) a vzniesol by aj obvinenie. Ak by sme prijali tvrdenie, že generálny prokurátor nemá právomoc zrušiť uznesenie o začatí trestného stíhania, nemohol by s týmto nezákonným procesným stavom nič urobiť.

Úlohou prokuratúry je chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu. Jej rozhodovacia činnosť nie je nadradená nad rozhodovacia činnosť nezávislého súdnictva. Prokurátor, či dozorový alebo v najvyššej inštancii generálny prokurátor, nemôže ignorovať alebo negovať rozhodnutie nezávislého súdu vydané v konkrétnej veci, ale k tomu ani nemôže dochádzať v štádiu prípravného trestného konania, teda v predsúdnom konaní, keďže súd v prípravnom konaní nemá žiadnu právomoc nad trestným konaním, vynímajúc rozhodovanie o zásahoch do základných práv a slobôd, čo ale nemá s kompetenciou posudzovať zákonnosť trestného konania súvis. Preto v žiadnom smere nedochádza k narušeniu systému del'by moci a teda ani k akémukoľvek zásahu do nezávislosti súdnej moci.

Slovenská advokátska komora v tejto súvislosti uverejnila na svojej webovej stránke Analýzu inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní¹² (ďalej len „Analýza SAK“), ktorú pre Slovenskú advokátsku komoru ako

---

¹² Analýza inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. *Slovenská advokátska komora*. Dostupné na: https://www.sak.sk/web/sk/cms/news/form/list/form/row/947183/_event. [online].

člen jej Pracovnej skupiny pre trestné právo vypracoval prof. JUDr. Sergej Romža, PhD. V predmetnej Analýze SAK sa okrem iného uvádza: „V uvedenom smere, teda v súvislosti s nápravou nezákonných rozhodnutí, či procesného postupu orgánov činných v trestnom konaní, v rámci prípravného konania, sa javí efektívnym procesným nástrojom (prostriedkom) práve inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 a nasl. tr. por., ktorého účelom je odfiltrovať nedôvodné a nezákonné rozhodnutia v prípravnom konaní, vrátane nezákonných rozhodnutí o vznesení obvinenia.“ (str. 4). Za zmienku určite stojí aj konštatovanie, že „účelom rozhodnutia Generálneho prokurátora, podľa § 363 Tr. por., je náprava už vydaných nezákonných uznesení o vznesení obvinenia. Jednoducho uplatnenie postupu, podľa § 363 Tr. por., voči nezákonným uzneseniam o vznesení obvinenia, má zabrániť tomu, aby obvinený nebol nedôvodne (nezákonne) stíhaný a vystavovaný tak negatívnym dôsledkom s tým spojeným, čo je prejavom (naplnením) tak účelu trestného konania (spravodlivé potrestanie páchatel'a – § 1 Tr. por.), ako aj zásady stíhania obvineného zákonným spôsobom (§ 2 ods. 1 Tr. por.). Inak povedané, účelom trestného stíhania, ergo trestného konania, nie je potrestanie páchatel'a ‚za každú cenu‘ bez ohľadu na to, či pri tom bol porušený zákon, a preto nezákonné uznesenie o vznesení obvinenia nemožno tolerovať, ale je potrebné vzniknutú nezákonnosť efektívne a neodkladne napraviť (odstrániť) a nezaťažovať ňou ďalší priebeh trestného konania, či rozhodnutie o nej ponechať na súdy (súdne konanie). Rozhodovanie Generálneho prokurátora, postupom podľa § 363 Tr. por., nedochádza k zásahu do procesnej samostatnosti prokurátorov, ale k naplneniu ústavnej a zákonnej kompetencie priznanej Generálnemu prokurátorovi riadiť a kontrolovať činnosť prokuratúry na všetkých stupňoch (§ 10 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, v znení neskorších predpisov) a navyše predstavuje konkrétnu formu (prostriedok) uplatnenia princípu hierarchického usporiadania prokuratúry (§ 2 cit. zák.).“ (str. 5). Ako zásadné možno považovať záverečné konštatovanie v Analýze SAK, s ktorým sa autori tohto príspevku jednoznačne stotožňujú, že je v rozpore s obžalovacou zásadou (§ 2 ods. 15 Tr. por.), pokiaľ by o zákonnosti uznesenia o zrušení obvinenia Generálneho prokurátora, vydaného postupom podľa § 363 Tr. por., rozhodol súd. Podstatou obžalovacej zásady v trestnom konaní je rozdelenie základných procesných funkcií (obžaloba, obhajoba, rozhodnutia) medzi jednotlivé procesné subjekty. Funkcia žalobcu je zverená samotnému procesnému subjektu – prokurátorovi, bez jeho návrhu nemožno realizovať trestné konanie a k podaniu obžaloby nemôže byť prokurátor nútený, a to ani priamo ani nepriamo (porov. uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn.: 4Tz 28/2010).

1.4 Komparácia s Českou republikou

Od 1. 1. 1994 sa v podmienkach Českej republiky vytvoril tzv. model štátneho zastupiteľstva. Išlo o výraznú zmenu v trestnom konaní. Štátne zastupiteľstvo má

v podmienkach viacero dôležitých úloh: vykonáva dozor nad zákonnosťou trestného konania, zastupuje štát v konaní pred súdom a chráni verejný záujem v mnohých konaniach netrestného charakteru. Na čele štátneho zastupiteľstva je Minister spravodlivosti Českej republiky. V rámci komparácie možno poukázať predovšetkým na ustanovenie § 266 a nasl. zákona č. 141/1961 Trestní řád v znení neskorších právnych predpisov a noviel (ďalej len TR). V rámci týchto ustanovení je upravený inštitút sťažnosti proti porušeniu zákona. Tento inštitút umožňuje Ministrovi spravodlivosti ČR podať sťažnosť na najvyšší súd pre porušenie zákona proti právoplatnému rozhodnutiu súdu alebo štátneho zástupcu, ktorým bol porušený zákon alebo ktoré bolo vydané na základe nesprávneho postupu. Ak zákon neustanovuje inak, sťažnosť pre porušenie zákona nie je prípustná proti rozhodnutiu najvyššieho súdu. Uvedený inštitút sa líši od zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní najmä v rámci orgánu, ktorý o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku rozhoduje, a v rámci rozhodnutí, ktoré sa môžu zrušiť.

Subjektom, ktorý rozhoduje o sťažnosti proti právoplatnému rozhodnutiu je Najvyšší súd Českej republiky. Teda samotný minister spravodlivosti nemôže o tejto sťažnosti rozhodnúť, môže len podať tento mimoriadny opravný prostriedok na Najvyšší súd Českej republiky .

Druhým kľúčovým rozdielom je skutočnosť, že Najvyšší súd Českej republiky môže rozhodnúť aj o zrušení súdnych rozhodnutí.

Model štátneho zastupiteľstva má v Českej republike pomerne významnú históriu. Napriek niektorým pozitívam, ktoré má model štátneho zastupiteľstva sme toho názoru, že by bolo vhodné na území Slovenskej republiky zachovať model prokuratúry. Model prokuratúry totiž, podľa nášho názoru, lepšie zvyrazňuje samostatnosť prokuratúry v rámci štátnej moci.

1.5 Záver

Mimoriadne opravné prostriedky sú neoddeliteľnou súčasťou vyspelých demokratických štátov. Zároveň svojou povahou predstavujú závažný zásah do právnej istoty účastníkov konania. Na druhej strane je tento zásah „vykúpený“ spravodlivosťou. V poslednom období sa v Slovenskej republike rozpútala debata o právnej úprave jedného mimoriadneho opravného prostriedku – inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. V článku sme uviedli stručnú históriu tohto inštitútu a uviedli sme aj argumenty, ktoré zdôvodňujú jeho neoddeliteľnú súčasť súčasnej právnej úpravy slovenského trestného konania. Treba si uvedomiť, že prokurátor je v prípravnom konaní strážca zákonnosti, tak ako to vo svojich rozhodnutiach konštatoval Ústavný súd Slovenskej republiky alebo Najvyšší súd Slovenskej republiky. Spochybňovať jeho postavenie a právomoci znamená zároveň spochybňovanie systému trestného konania tak, ako je v podmienkach Slovenskej republiky nastavený.

AKTUÁLNE OTÁZKY ZRUŠENIA PRÁVOPLATNÝCH ROZHODNUTÍ V PRÍPRAVNOM KONANÍ¹

Actual Questions of Cancellations of Valid Decisions in Pre-Trial Proceedings

Miloš Deset, Štefan Zeman

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je jedným z mimoriadnych opravných prostriedkov, ktorým generálny prokurátor môže rušiť akékoľvek právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní vydané orgánmi činnými v trestnom konaní. Využívajúc tento mimoriadny opravný prostriedok, generálny prokurátor môže zrušiť aj uznesenie o vznesení obvinenia (tak ako sa to stalo aj v niektorých medializovaných prípadoch). Takéto rozhodnutie má však hneď niekoľko trestno-procesných dôsledkov. Okrem toho, že sa podistým zasahuje do určitej stability trestného konania a právnej istoty, zrušením obvinenia sa ďalej o. i. vylučuje trestné stíhanie voči konkrétnej osobe (je možné iba trestné stíhanie vo veci) a taktiež sa vylučuje väzobné trestné stíhanie, keďže osoba, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie, už nie je obvinená. Tieto trestno-procesné dôsledky takéhoto rozhodovania generálneho prokurátora preto zákonite podnietili diskusie odbornej i laickej verejnosti o možnej novelizácii § 363 Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. (ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „TP“). Cieľom tohto príspevku je preto nielen analyzovať príslušnú právnu úpravu, ale aj preskúmať možnosti prípadnej novelizácie právnej úpravy tohto mimoriadneho opravného prostriedku.

Cancellation of valid decisions in pre-trial proceedings is the one of the extraordinary remedies, which general prosecutor can cancel any valid decision that is awarded by prosecuting authorities. Using this extraordinary remedy, general prosecutor can cancel also the indictment resolution (including some media-known cases). However, this decision has several procedural consequences. Despite of that it breaches stability of criminal procedure and legal certainty, the cancellation of indictment resolution excludes the investigation of concrete person (allows only the investigation in fact) and taking this person in custody, because this person is not accused. These procedural consequences necessary increase the discussions of professional and lay public about possible novelization of § 363 of Criminal Procedure Act. Therefore, the aim of this paper is not only to analyse the particular legal regulation, but also to examine the possibilities of novelisation of legal regulation of this extraordinary remedy.

---

¹ Tento príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia vedecko-výskumného projektu APVV 19-0050: Trestnoprávna ochrana slobody.

1.1 Úvod

Hlavným dôvodom právnej úpravy opravných prostriedkov je úvaha, že akékoľvek rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní alebo súdov môže byť nesprávne i z objektívneho hľadiska, pretože i napriek snahe o čo najkvalitnejšiu úpravu jednotlivých štádií trestného konania a pri snahe dotknutých orgánov o vecne správne, zákonné a spravodlivé rozhodnutie môže dôjsť, vzhľadom k zložitosti a komplikovanosti skutkových i právnych otázok, k chybám a nedostatkom, ktoré potom ovplyvňujú správnosť účinného rozhodnutia.

Opravné konanie sleduje zámer zvýšiť záruky pri rozhodovaní orgánov činných v trestnom konaní a súdov v tom smere, aby každé rozhodnutie bolo v súlade s požiadavkou zákonnosti a spravodlivosti.

Z hľadiska účelu opravného konania rozlišujeme:

- a) všeobecný účel, ktorým je základný cieľ trestného konania, t. j. zabezpečiť, aby trestný čin bol náležite zistený a páchatel podľa zákona spravodlivo potrestaný; v opravnom konaní veľakrát ide aj o preverenie zákonnosti a správnosti postupu dotknutých orgánov a zaistenie čo najúčinnnejšej ochrany zákonných záujmov a práv nielen pre obžalovaných, ale i všetkých ostatných osôb zúčastnených na konaní,
- b) bezprostredný účel, ktorým je preskúmanie konkrétneho rozhodnutia a v prípade jeho nesprávnosti náprava rozhodnutia v záujme účastníkov konania,
- c) širší účel, ktorý je jedným z najvýznamnejších prostriedkov, ktorým sa uskutočňuje preverovanie rozhodovania prvoinštančných orgánov činných v trestnom konaní alebo súdov, umožňuje zovšeobecnenie zistených poznatkov a zabezpečuje jednotný výklad zákonov.²

Takto vymedzený účel opravného konania sa, samozrejme, vzťahuje aj na mimoriadny opravný prostriedok, ktorému je venovaná pozornosť v tomto príspevku, a tým je zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Tento mimoriadny opravný prostriedok slúži predovšetkým na nápravu právoplatných chýb právoplatných rozhodnutí alebo chybných postupov v konaniach, ktoré predchádzali právoplatným rozhodnutiam. Ide o chyby, ktoré museli existovať už v čase, keď rozhodnutia boli urobené; sú teda spravidla zrejmé zo spisu o veci.

Tento príspevok je písaný v čase, keď sa o zrušení právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní v slovenskej spoločnosti vedie intenzívna diskusia, a to na laickej aj odbornej úrovni. Pozornosť, ktorá sa tomuto mimoriadnemu opravnému prostriedku venuje, je do istej miery prirodzená, keďže sa dotýka aj, takpovediac, ostro sledovaných prípadov s politickým kontextom. Avšak odhliadnuc od tejto skutočnosti, pretože sa nechceme zaoberať politikou, ale právom a predmetnú tematiku analyzovať výsostne na odbornej úrovni, sa domnievame, že tento mimoriadny

---

² JALČ, A. Opravné konanie. In: ŠIMOVČEK, I. a kol. *Trestné právo procesné*. 3., prepracované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-768-9, s. 305.

opravný prostriedok si zasluhuje odbornú pozornosť, a to hneď z viacerých dôvodov; predovšetkým z dôvodu pomerne širokej uplatniteľnosti tohto mimoriadneho opravného prostriedku generálnym prokurátorom, ktorá pramení z pomerne „voľnej“ príslušnej trestno-procesnej úpravy, najmä ak si ju porovnáme s príslušnou trestno-procesnou úpravou zvyšných dvoch mimoriadnych opravných prostriedkov (dovolanie a obnova konania), ktorá je o poznanie konkrétnejšia. Pri mimoriadnych opravných prostriedkoch totiž v zásade platí, že by sa mali využívať len výnimočne, pretože sa nimi rozhoduje o právoplatných rozhodnutiach, čím sa zasahuje do stability trestného konania. Pri mimoriadnych opravných prostriedkoch by sa preto malo veľmi citlivo a starostlivo posudzovať aspekt právnej istoty a stability trestného procesu, samozrejme vo vzťahu k zákonnosti. Je pritom zrejmé, že zákonnosť a spravodlivosť trestného procesu nemožno obetovať stabilite trestného procesu a právnej istote. No aj napriek tomu sa domnievame, že otázka výnimočnosti používania mimoriadnych opravných prostriedkov, vrátane zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, je absolútne namieste, pretože na nápravu chýb (skutkových, právnych, procesných) by mali slúžiť riadne opravné prostriedky ešte pred aplikáciou mimoriadnych (odhliadnuc od zákonných výnimiek).

Berúc do úvahy všetky tieto skutočnosti, a využijúc predovšetkým metódu analýzy a metódu komparácie, tento príspevok sa nezameriava len na preskúmanie príslušnej právnej úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, ale zaoberá sa aj možnosťami novelizácie tejto úpravy.

1.2 Niekoľko poznámok k trestno-procesnej úprave

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je mimoriadnym opravným prostriedkom, ktorý slúži predovšetkým na nápravu právnych chýb právoplatných rozhodnutí alebo chybného postupu konania, ktoré predchádzalo právoplatnému rozhodnutiu. Ide o chyby, ktoré musia existovať už v čase, keď rozhodnutie bolo urobené; sú teda spravidla zrejmé zo spisu o veci.³

Zavedením mimoriadneho opravného prostriedku zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (od 1. 1. 2006) sa o. i. výrazne posilnila právomoc generálneho prokurátora. Tento mimoriadny opravný prostriedok má za cieľ odstrániť nezákonnosť v prípravnom konaní ako rozhodnutí, tak aj konania, ktoré takémuto rozhodnutiu predchádzalo. Podľa dôvodovej správy k TP bolo zámerom prijatia tejto úpravy odbremeniť súdy od napravnovania nezákonnosti v prípravnom konaní, nad ktorého zákonnosťou dohliada prokurátor.

³ JALČ, A. Opravné konanie. In: ŠIMOVČEK, I. a kol. *Trestné právo procesné*. 3., prepracované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-768-9, s. 305.

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je opravným prostriedkom, ktorý bol do Trestného poriadku zaradený v rámci rekodifikácie. Je to špecifický mimoriadny opravný prostriedok, o ktorom na rozdiel od dovolania a obnovy konania nerozhoduje súd, ale generálny prokurátor. Pri tomto mimoriadnom opravnom prostriedku je špecifické aj to, že sa pri ňom tak striktne neuplatňuje zásada dispozitívnosti. Na začatie konania sa nevyžaduje, aby oprávnené osoby na zrušenie určitého právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podali návrh. Generálny prokurátor teda tak môže urobiť aj bez návrhu. Generálny prokurátor môže rozhodnúť aj v neprospech obvineného, a to aj napriek tomu, že návrh podal obvinený. Prokurátor nie je viazaný podaným návrhom, pri rušení právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní sa v podstate nepoužívajú niektoré špecifické zásady trestného konania (napr. *zákaz reformatio in peius*).⁴

Podstata zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní vychádza zo zásad organizácie a činnosti prokuratúry v SR. Prokuratúra vystupuje navonok ako jednotný celok, pričom každá prokuratúra a jej prokurátor pri výkone svojej funkcie reprezentuje celú sústavu orgánov prokuratúry. Vyplýva to z § 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Celá štruktúra prokuratúry je riadená na centralistickom princípe, keďže je podriadená priamo jej najvyššiemu predstaviteľovi – generálnemu prokurátorovi. Generálny prokurátor je z titulu svojej funkcie nadriadený všetkým ostatným prokurátorom a v zmysle ustanovení TP môže pri splnení ďalších podmienok zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní. Pojem právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta nie je v žiadnom z ustanovení Trestného poriadku bližšie špecifikovaný. Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Trestný poriadok určuje len subjekty, ktorých právoplatné rozhodnutie je možné zrušiť.⁵ Tento nedostatok je do istej miery odstránený úpravou v príkaze generálneho prokurátora SR č. 4/2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch z 31. januára 2006 (ďalej len „príkaz“), ktorý v čl. 7 ods. 2 obsahuje demonštratívny výpočet rozhodnutí, ktoré by sme pre účely § 363 ods. 1 TP mali považovať za právoplatné rozhodnutie. Podľa príkazu ide najmä o uznesenie, ktorým sa rozhodlo:

- a) podľa § 29 ods. 2 TP o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
- b) podľa § 50 ods. 4 TP o zaistení nároku poškodeného,
- c) podľa § 64 ods. 1 a 2 TP o žiadosti obvineného o navrátenie lehoty,
- d) podľa § 70 ods. 1 TP o uložení poriadkovej pokuty,
- e) podľa § 97 a 98 TP o vrátení vecí,
- f) podľa § 142 ods. 1 a § 147 ods. 1 TP o znaleckej činnosti,

⁴ JALČ, A. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. In: ŠIMOŤEK, I., JALČ, A., SZABOVÁ, E. *Revízia rozhodnutí v trestnom konaní*. Praha: Leges, 2015, s. 127.

⁵ MEZEI, M. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOŤEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok. Komentár. II.* § 196–569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 737.

- g) podľa § 156 TP o prehliadke a pitve mŕtvoly a o jej exhumácií,
- h) podľa § 206 TP o vznesení obvinenia,
- i) podľa § 214 ods. 1 TP o postúpení veci,
- j) podľa § 215 ods. 1 až 3 o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie,
- k) podľa § 216 ods. 1 TP o podmiennečnom zastavení trestného stíhania,
- l) podľa § 217 ods. 1 alebo § 219 ods. 1 TP o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
- m) podľa § 220 ods. 1 TP o schválení zmieru,
- n) podľa § 227 ods. 2 TP o odovzdaní peňažnej sumy štátu na peňažnú pomoc poškodeným trestnými činmi poskytovanú podľa osobitného zákona.

V prípade iného ako vyššie uvedeného uznesenia je možné oprávnenie podľa § 363 ods. 1 TP použiť len na pokyn generálneho prokurátora alebo ním určeného prokurátora, a to vzhľadom na skutočnosť, že ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorého použitie by sa malo v zásade použiť len v ojedinelých prípadoch. Aplikáciou mimoriadneho opravného prostriedku dochádza k zásahu do právoplatnosti rozhodnutia a zároveň aj do právnej istoty, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou právneho štátu. Oprávnenie podľa § 363 ods. 1 TP – zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta – možno využiť len za predpokladu, že nie je možné zabezpečiť nápravu inými prostriedkami dozorového prokurátora alebo jeho nadriadeného prokurátora.⁶

Podľa § 364 ods. 1 TP sú osobami oprávnenými na podanie návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 TP obvinený, v prospech obvineného osoby, ktoré by v jeho prospech mohli podať odvolanie (návrh takýchto osôb si však vyžaduje súhlas obvineného), poškodený v neprospech obvineného a zúčastnená osoba. Návrh na takýto postup môže oprávnená osoba podať v lehote troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.

Návrh, resp. podnet na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je možné urobiť na akejkoľvek prokuratúre v zákonnej forme (bližšie pozri § 62 ods. 1 TP), avšak generálny prokurátor môže zrušiť rozhodnutie aj bez návrhu podľa predchádzajúceho odseku. Na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní nie je za každých okolností potrebný návrh. K zrušeniu rozhodnutia môže prísť aj na základe vlastného poznatku generálneho prokurátora, resp. niektorého z jeho podriadených prokurátorov. Ďalej treba poznamenať, že generálny prokurátor nie je viazaný návrhom osoby podľa odseku 1. Toto ustanovenie je výnimkou zo zásady zákazu *reformationis in peius*, keď priamo zákon ustanovuje, že generálny prokurátor môže rozhodnúť ako v prospech, tak aj v neprospech obvineného. Zákon je porušený v prospech obvineného v prípade, ak by správna aplikácia zákona znamenala horšie postavenie obvineného oproti skutočnému postaveniu. Naopak,

⁶ MEZEL, M. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. In: ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok. Komentár. II.* § 196–569. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 737.

v neprospech obvineného je zákon porušený vtedy, ak by správna aplikácia zákona znamenala lepšie postavenie obvineného oproti skutočnému postaveniu.

A napokon sa pozrime na rozhodovanie generálneho prokurátora, ak bol porušený zákon (vzhľadom na tematické zameranie tohto príspevku, rozhodovanie podľa § 365 TP môžeme opomenúť). Podľa § 366 ods. 1 TP, ak generálny prokurátor zistí, že zákon bol porušený, vysloví uznesením, že napadnutým rozhodnutím alebo jeho časťou, alebo v konaní, ktoré rozhodnutiu predchádzalo, bol porušený zákon v prospech alebo v neprospech obvineného. Podľa odseku 2 súčasne s výrokom podľa odseku 1 zruší napadnuté rozhodnutie alebo jeho časť, prípadne aj chybné konanie, ktoré mu predchádzalo. Ak je nezákonný len niektorý výrok rozhodnutia a ak ho možno oddeliť od ostatných, zruší len tento výrok. Zruší aj ďalšie rozhodnutia policajta a prokurátora, ktoré na zrušené rozhodnutie obsahovo nadväzujú, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Zákonodarca v tomto ustanovení – podobne ako v § 363 ods. 1 – formuluje dôvody zrušenia právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní generálnym prokurátorom pomerne všeobecne, resp. široko. V oboch ustanoveniach totiž používa formuláciu „ak bol porušený zákon“, ktorou podmieňuje použitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku, avšak už nekonkretizuje, o aké porušenia zákona by malo ísť, aby to odôvodňovalo zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní. Len pripomíname východisko, ktoré sme sformulovali v úvode tohto príspevku, t. j. vzťah právnej istoty a stability trestného procesu vo vzťahu k zákonnosti. Domnievame sa, že takto formulovaný dôvod použitia mimoriadneho opravného prostriedku – aj vzhľadom na spomenuté princípy – je formulovaný príliš všeobecne. Striktne vzaté, teoreticky by prichádzalo do úvahy akékoľvek porušenie zákona, aby generálny prokurátor mohol takto rozhodnúť. K tomuto záveru dochádzame najmä komparáciou tejto trestno-procesnej úpravy s príslušnou trestno-procesnou úpravou zvyšných dvoch mimoriadnych opravných prostriedkov – dovolania a obnovy konania, ktorá je podstatne podrobnejšia a oveľa striktnejšia a detailnejšie definuje dôvody na ich použitie (porovnaj § 371 TP – dovolanie – a § 394 a § 395 TP – obnova konania).

Takisto ako problematické vnímame aj ďalšie spomenuté aspekty trestno-procesnej úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Konkrétne lehoty – trojmesačnú od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia, v rámci ktorej môže oprávnená osoba podať návrh na zrušenie napadnutého rozhodnutia, a šesťmesačnú, v rámci ktorej môže generálny prokurátor rozhodnúť o zrušení rozhodnutia v prípravnom konaní. Takto nastavené lehoty vnímame ako problematické najmä z toho dôvodu, že ak vezmeme do úvahy lehoty, ktoré Trestný poriadok stanovuje pre vyšetrovanie (v prípade obzvlášť závažných zločinov je to 6 mesiacov, v ostatných prípadoch 4 mesiace – porovnaj § 209 ods. 2 TP), teoreticky by mohla nastať situácia, že sa vykoná celé prípravné konanie (napríklad formou vyšetrovania) a na jeho konci, keď po preštudovaní vyšetrovacieho spisu by dozorujúci prokurátor chcel podať obžalobu, generálny prokurátor rozhodne o zrušení právoplatného rozhodnutia na základe § 363 ods. 1 TP. Pripomíname, a to je ďalší problém, ktorý

vnímame na tejto trestno-procesnej úprave, že môže ísť aj o uznesenie o vznesení obvinenia.⁷ V takomto prípade by bolo treba vziať do úvahy aj hospodárnosť trestného konania, resp. konkrétne prípravného konania, prípadne vyťaženosť orgánov činných v trestnom konaní alebo ďalšie aspekty, pretože takýto postup, resp. rozhodnutie generálneho prokurátora by prakticky znamenal, že orgány činné v trestnom konaní by celé vyšetrowanie vykonávali vyšetrovacie úkony – vyhľadávali, vykonávali, verifikovali dôkazy, zaobstarávali znalecké posudky, atď. – a na konci vyšetrowania, kedy by už teoreticky dozorujúci prokurátor chcel podať obžalobu (po preštudovaní spisu oprávnenými subjektami), by sa celá vec prakticky vrátila na začiatok. Ďalšia vec je, že ide o rozhodnutie, ktoré nie je meritórne. Aj keď je právoplatné, neznamená koniec trestného stíhania vedeného voči konkrétnej osobe. Uznesenie o vznesení obvinenia predsa nie je konečným rozhodnutím o vine. A to nás opätovne privádza k zamysleniu sa nad povahou nezákonnosti predmetného rozhodnutia – či je natoľko závažné, aby odôvodňovalo postup generálneho prokurátora podľa § 363 ods. 1 TP a nasl. Obzvlášť problematické sa nám javí zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia v prípade väzobného trestného stíhania, a to hneď z niekoľkých dôvodov. Ak sudca pre prípravné konanie rozhoduje o návrhu dozorujúceho prokurátora o vzatí obvineného do väzby, neskúma len skutočnosti naplňajúce niektorý z dôvodov väzby podľa § 71 ods. 1 TP (odhliadnuc od výnimiek podľa odseku 2 alebo opätovnej väzby podľa odseku 3), ale aj povahu obvinenia. Podľa § 71 ods. 1 TP totiž zo zistených skutočností musí vyplývať, že nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu a že sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený. K takémuto záveru musí dospieť vyšetrowateľ, dozorujúci prokurátor, ktorému vyšetrowateľ navrhne vzatie obvineného do väzby, sudca pre prípravné konanie, ktorý je oprávnený rozhodnúť o návrhu prokurátora na vzatie obvineného do väzby, a ak by obvinený – v prípade rozhodnutia sudcu pre prípravné konanie o vzatí obvineného do väzby – podal sťažnosť, tak by nielen dôvody väzby, ale aj povahu obvinenia mohol preskúmať ešte aj sťažnostný súd. To znamená, že by sa mohlo stať (a v praxi sa aj stalo), že štyri orgány by mohli byť zajedno v otázke, že obvinenie je dôvodné (a že, samozrejme, existuje niektorý z dôvodov väzby), no generálny prokurátor by aj napriek tomu mohol rozhodnúť o zrušení uznesenia o vznesení obvinenia (a v praxi sa aj stalo, že v takejto situácii aj tak rozhodol). Striktne vzaté, pripúšťame, že takéto rozhodnutie generálneho prokurátora nezasahuje do nezávislosti súdnictva, no keď vezmeme do úvahy tú skutočnosť, že dva stupne sústavy súdov sa v tejto otázke zhodnú a generálny prokurátor má úplne opačný názor, nevyhnutne to znamená, že jeho rozhodnutie sa minimálne výrazným spôsobom dotýka, nezávislosti súdnej moci. Formálne totiž žiadne súdne rozhodnutie neruší, no keď zruší uznesenie o vznesení obvinenia vo veci, v ktorej sa vedie väzobné trestné stíhanie obvineného, tak to fakticky znamená, že uznesenie o vzatí do väzby stráca na význame, pretože

⁷ K tomu pozri Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 256/09.

obvinený musí byť z väzby prepustený. A tým sa prakticky neguje nezávislosť rozhodovania súdnej moci v tejto veci.⁸

1.3 Úvahy nad možnou novelizáciou úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Tieto aj niektoré ďalšie problematické otázky trestno-procesnej úpravy mimoriadneho opravného prostriedku zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní privádzajú odbornú aj laickú verejnosť k zamysleniu sa nad možnou novelizáciou tejto úpravy. Zastávame názor, že najmä vzhľadom na problematické aspekty trestno-procesnej úpravy tohto mimoriadneho opravného prostriedku, ktoré sme analyzovali v predchádzajúcej časti tohto príspevku, by sa trestno-procesná úprava mimoriadneho opravného prostriedku zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní mala novelizovať, a to minimálne hneď v niekoľkých bodoch.

Predovšetkým by sa mala novelizovať formulácia „ak bol porušený zákon“. Domnievame sa, že akákoľvek nezákonnosť rozhodnutia alebo konania, ktoré vydaniu rozhodnutia predchádzalo by nemala byť dôvodom na použitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Berúc do úvahy predovšetkým princíp právnej istoty a stability rozhodovania v trestnom konaní, dôvodom na použitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku by malo byť len také porušenie zákona, ktoré by malo povahu závažného a ktoré by nebolo možné odstrániť iným spôsobom. Treba predsa zväžiť, že k náprave chýb pri rozhodovaní alebo konaní môže dôjsť aj postupom, resp. rozhodnutím dozorujúceho prokurátora, alebo aj to, že náprava týchto chýb sa môže dosiahnuť aj v konaní pred súdom. To znamená, že dôvodom na použitie tohto mimoriadneho opravného prostriedku by nebolo iba „porušenie zákona“, ale napríklad „závažné porušenie zákona, ktoré by nebolo možné inak odstrániť“. Domnievame sa totiž, že formulácia typu „ak bol porušený zákon“ môže viesť k arbitrárnosti rozhodovania generálneho prokurátora.

Ďalej by sme odporúčali zväžiť možnosť postupu generálneho prokurátora aj bez návrhu. Domnievame sa, že – vzhľadom k tomu, že ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorý je použiteľný proti rozhodnutiam, ktoré už nadobudli právoplatnosť – lepším riešením pre predmetnú trestno-procesnú úpravu by bolo, keby generálny prokurátor mohol postupovať len na podklade návrhu oprávnenej osoby. V tejto súvislosti poukazujeme aj na to, že predmetná trestno-procesná úprava nevyžaduje, aby oprávnená osoba na podanie návrhu na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní bola ešte pred tým nútená využiť riadny opravný prostriedok (sťažnosť proti uzneseniu). Domnievame sa, že ak by zákonodarca

---

⁸ K tomu pozri Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 494/2014-16.

zakotvil takúto podmienku podania návrhu na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, prispelo by to k stabilite trestného konania.

Taktiež by za zváženie stálo skrátenie lehôt (v tomto príspevku spomenutej trojmesačnej a šesťmesačnej; bližšie pozri § 364 ods. 1 a ods. 3 TP). Trojmesačná lehota na podanie návrhu na zrušenie právoplatného rozhodnutia – lehota, ktorá sa prirodzene počíta na mesiace v zmysle § 63 TP – by sa mohla skrátiť na lehotu, ktorá by sa počítala na dni v zmysle cit. ustanovenia. Obdobne navrhujeme aj skrátenie šesťmesačnej lehoty, ktorá je objektívna a v rámci ktorej generálny prokurátor môže podľa súčasnej právnej úpravy rozhodnúť o zrušení právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní.

No a nakoniec sa dostávame k snád' najproblematickejšiemu bodu našich návrhov *de lege ferenda*, a tým je otázka možnosti zrušenia právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia, obzvlášť v prípade väzobného trestného stíhania obvineného. Z dôvodov, ktoré sme opísali v predchádzajúcej časti tohto príspevku, zastávame názor, že generálny prokurátor by nemal mať možnosť zrušiť právoplatné uznesenie o vznesení obvinenia, najmä ak je obvinený stíhaný väzobne. Ako sme uviedli v predchádzajúcej časti tohto príspevku, formálne síce nezasahuje do nezávislosti súdnictva, pretože formálne neruší rozhodnutie súdu, no fakticky takéto rozhodnutie znamená minimálne to, že nezávislosť rozhodovania súdnej moci podstatným spôsobom ovplyvňuje – takéto jeho rozhodnutie sa dotýka nezávislého a nestranného rozhodnutia o väzbe – pretože ak použitím tohto mimoriadneho opravného prostriedku zruší uznesenie o vznesení obvinenia, fakticky tým neguje nezávislé a nestranné rozhodnutie súdu o vzatí obvineného do väzby. Takúto právomoc generálneho prokurátora považujeme za nadbytočnú vzhľadom na jeho monokratickú funkciu na vrchole orgánu *sui generis* (prokuratúry), ktorého vzťah k súdnej moci ako tretej moci v štáte by mal byť optimálny a vyvážený – žiadna zo zložiek (orgánov) prokuratúry by nemali mať možnosť nijakým spôsobom, ani faktickým, negovať rozhodnutia súdov. Súčasná právna úprava znamená, resp. z nej vyplýva, že napríklad v prípade, ak vo veci na prvom stupni koná Špecializovaný trestný súd, ktorý rozhodne o vzatí obvineného do väzby, a sťažnostný súd, ktorým je Najvyšší súd Slovenskej republiky (v prípade podania sťažnosti obvineného proti takémuto uzneseniu Špecializovaného trestného súdu), potvrdí rozhodnutie prvostupňového Špecializovaného trestného súdu, a generálny prokurátor rozhodne na základe § 363 ods. 1 TP o zrušení uznesenia o vznesení obvinenia, že generálny prokurátor má väčšiu moc ako Najvyšší súd Slovenskej republiky, čo považujeme za absurdné. Taktiež za absurdnú považujeme právnu úpravu, ktorá generálnemu prokurátorovi umožňuje, aby si sám formou príkazu GP mohol stanoviť, ktoré právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní môže zrušovať na základe § 363 ods. 1 TP. Zastávame názor, že rozsah revíznej právomoci generálneho prokurátora pri aplikácii mimoriadneho opravného prostriedku zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní by mal byť stanovený predovšetkým zákonom, konkrétne Trestným poriadkom; predovšetkým v rukách zákonodarcu by malo byť stanovenie podmienok použitia tohto mimoriadneho opravného prostriedku, predovšetkým by

to mal byť zákonodarca, ktorý povie, ktoré rozhodnutia generálny prokurátor môže rušiť na základe aplikácie tohto mimoriadneho opravného prostriedku a ktoré nie. V tejto súvislosti vidíme priestor na novelizáciu príslušnej trestno-procesnej úpravy aj v pozitívnom aj negatívnom zmysle, tzn. že zákonodarca by mohol striktnnejšie stanoviť, resp. konkretizovať, ktoré právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní by generálny prokurátor mohol rušiť na základe § 363 ods. 1 TP a ktoré nie, a nenechať tento priestor na takpovediac voľnú úvahu generálnemu prokurátorovi, ktorá môže viesť až k absurdným dôsledkom naznačeným vyššie.

1.4 Záver

Mimoriadny opravný prostriedok zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní považujeme za prospešný pre zákonnosť prípravného konania, resp. z dôvodu dosahovania vyššej miery zákonnosti prípravného konania. Avšak z dôvodov, ktoré sme uviedli v tomto príspevku, sa domnievame, že príslušná trestno-procesná úprava tohto mimoriadneho opravného prostriedku by sa mala novelizovať – táto úprava, konkrétne dôvody použitia tohto mimoriadneho opravného prostriedku sú sformulované príliš všeobecne. K takémuto záveru nás vedie predovšetkým porovnanie tejto trestno-procesnej úpravy s príslušnou trestno-procesnou úpravou zvyšných dvoch mimoriadnych opravných prostriedkov, ktorými sú dovolanie a obnova konania. Pri oboch zákonodarca bližšie konkretizuje dôvody použitia týchto mimoriadnych opravných prostriedkov, čo v úprave zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní absentuje. Novelizácia príslušnej trestno-procesnej úpravy (nielen § 363 TP, ale aj niektorých ďalších ustanovení, ktoré sme v tomto príspevku zmienili) napríklad v tomto príspevku naznačených bodoch by podľa nášho názoru mohla prispieť k dosiahnutiu vyššej miery kvality (mohla by byť konkrétnejšia a jednoznačnejšia, čo by podľa nášho názoru mohlo prispieť k stabilite trestného konania a právnej istote). Taktiež sa domnievame, že by sa mal prehodnotiť rozsah revíznej právomoci generálneho prokurátora – ako problematické vidíme najmä rušenie uznesení o vznesení obvinenia, predovšetkým v prípade väzobného trestného stíhania – a lehoty, v rámci ktorých oprávnené osoby môžu podávať návrhy na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, resp. generálny prokurátor môže rušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní (aj bez návrhu).

POTREBUJEME § 363 TRESTNÉHO PORIADKU?¹

Do we need the Article 363 of the Criminal Procedure Code?

Radovan Blažek

Príspevok sa zaoberá kontroverznými ustanoveniami § 363 a nasl. Trestného poriadku Slovenskej republiky, ktorý sa stal v poslednom období predmetom širokej verejnej diskusie vzhľadom na jeho využitie generálnym prokurátorom SR v mediálne sledovaných kauzách. Vyskytli sa aj názory, že uvedený inštitút je potrebné z Trestného poriadku vypustiť. Z uvedeného dôvodu článok analyzuje miesto tohoto inštitútu v slovenskom právnom poriadku a rozoberá úvahy nad nutnosťou jeho existencie alebo potrebou jeho zrušenia.

The article deals with the controversial provisions of Article 363 and following of the Criminal Procedure Code of the Slovak Republic, which have recently become the subject of a wide public debate due to its use by the General Prosecutor of Slovak Republic in cases followed by the media. There were also opinions that the mentioned tool should be removed from the Criminal Procedure Code. For this reason, the article analyses the place of this tool in the Slovak legal system and discusses considerations of the necessity of its existence or the need for its abolition.

1.1 Úvod

V súčasnej dobe sme svedkami, keď sa inštitút mimoriadneho opravného prostriedku zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní stal predmetom širokej odbornej i verejnej diskusie o tom, či má takýto inštitút miesto v demokratickom štáte a či je tento inštitút potrebný alebo nie. Jedná sa už o povestný § 363 a nasl. Trestného poriadku.² Vyskytli sa názory, že tento inštitút je dokonca protiústavný, a volá sa po jeho zrušení. Dnes sme svedkami hneď dvoch podaní na Ústavnom súde SR, ktoré napádajú ústavnosť tohto inštitútu a jeho nesúlad s článkami Ústavy

¹ Tento článok vznikol s podporou financovania z grantu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-19-0102. This article was supported by the scientific project APVV-19-0102 of the Slovak Research and Development Agency.

² Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, ďalej aj ako „Trestný poriadok“ alebo „TP“.

SR.³ Prvý bol podaný ešte dňa 14. 12. 2021 skupinou 42 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky pod vedením JUDr. Alojza Baránika, vedený pod pôvodnou sp. zn. PL. ÚS 1/2022⁴ z dôvodu porušenia čl. 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 141 ods. 1 a čl. 50 ods. 1 Ústavy SR. Následne bol podaný dňa 30. 1. 2023 aj návrh prezidentky Slovenskej republiky Zuzany Čaputovej rovnako namietajúci nesúlad uvedeného § 363 až 367 TP s Ústavou SR, konkrétne s ustanoveniami čl. 1 ods. 1, čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a 2, čl. 48 ods. 2, čl. 141 ods. 1, čl. 142 ods. 1, čl. 144 ods. 1 a čl. 149 ods. 1 Ústavy SR a s čl. 3, 8 a 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,⁵ konanie sa aktuálne vedie pod sp. zn. PL. ÚS 3/2023 a bolo spojené s predchádzajúcim konaním do jedného spoločného konania.

Nie je predmetom tohto článku detailne rozoberať dôvody, pre ktoré je napádaný uvedený inštitút na Ústavnom súde SR, pretože táto problematika presahuje rámec tohto článku. Uvedeným konštatovaním o existencii týchto podaní len poukazujeme na to, že aktuálne je skutočne v hre existenčná otázka ďalšieho pokračovania tohto inštitútu v našom právnom poriadku, a preto je dôvodné sa naozaj v širšej diskusii zaoberať tým, či tento inštitút má alebo nemá ostať súčasťou Trestného poriadku. Využitie tohto inštitútu generálnym prokurátorom SR vo viacerých mediálne sledovaných konaniach tak dodalo pojmu „§ 363 TP“ doslova difamačný charakter a tento inštitút je aktuálne verejnosťou hanený a očierňovaný. Ako odborná verejnosť sa však musíme na vec pozeráť nie optikou želaného výsledku konkrétneho trestného konania, ale optikou dôslednej a vecnej analýzy predmetných ustanovení Trestného poriadku, ako aj ustanovení súvisiacich právnych predpisov a pozrieť sa na túto problematiku s nadhľadom.

1.2 Historický exkurz do zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Predmetné podania na Ústavný súd SR namietajú najmä skutočnosť, že predmetný inštitút „zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní“ nabúrava základný ústavný princíp rozhodovania o vine a treste súdmi. Podľa názoru podávateľov predmetných podaní sa takýmto inštitútom zasahuje do právomoci súdov a odníma sa im možnosť rozhodnúť o vine a treste osoby podozrivej zo spáchania trestného činu. Podľa týchto názorov by vôbec generálny prokurátor nemal mať možnosť zrušovať rozhodnutia v prípravnom konaní a v sporných otázkach by mal vždy

³ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Z. z. (ďalej ako „Ústava SR“).

⁴ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 8. 2. 2023, sp. zn. PL. ÚS 3/2023.

⁵ Dohovor o ochrane základných práv a slobôd, prijatý v Ríme dňa 4. 11. 1950 (ďalej ako „Dohovor“), dostupné na: https://www.echr.coe.int/documents/convention_slk.pdf, posledný prístup dňa 14. 4. 2023.

rozhodovať súd: „Ustanovenie § 363 ods. 1 umožňuje generálnemu prokurátorovi de facto rozhodnúť o tom, že obvinená osoba je nevinná. Ak generálny prokurátor zruší uznesenie o vznesení obvinenia a vyjadrí právny názor, ktorý je záväzný pre podriadeného prokurátora a policajta v tom smere, že konanie osôb nie je trestným činom, neostáva orgánom činným v trestnom konaní iné, ako konanie zastaviť. Takýmto rozhodnutím generálneho prokurátora, ktorý nie je súdom, dochádza de facto k rozhodnutiu o nevine.“⁶

Kritici predmetnej právnej úpravy uvádzajú, že predmetný inštitút bol do Trestného poriadku zavedený rekodifikáciou s účinnosťou od 1. 1. 2006. Pravdou však je, že predmetný inštitút má v právnom poriadku Slovenskej republiky oveľa dlhšie korene a vychádza z predchádzajúceho právneho inštitútu, ktorým bola tzv. „sťažnosť pre porušenie zákona“. Tento inštitút sa po prvý krát spomína už v Trestnom poriadku z roku 1950.⁷ Predmetom mimoriadneho opravného konania bolo právoplatné rozhodnutie prokurátora v štádiu prípravného konania. Sťažnosť pre porušenie zákona mohol podať generálny prokurátor. Právnou podmienkou na podanie sťažnosti pre porušenie zákona bola existencia porušenia zákona rozhodnutím. Porušenie zákona mohlo byť procesno-právneho charakteru alebo hmotno-právneho charakteru. O sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom rozhodoval najvyšší súd. Najvyšší súd mohol rozhodnúť sám vo veci, alebo nariadil prokurátorovi, o rozhodnutie ktorého šlo, alebo inému prokurátorovi, aby vec znova prejednal a rozhodol.⁸

Analogicky prevzal túto právnu úpravu aj novší Trestný poriadok z roku 1956.⁹ Novinkou bolo iba to, že predmetom nezákonnosti mohla byť aj existencia chyby v procesnom postupe konania, ktoré predchádzalo vydaniu právoplatného rozhodnutia. Inak ostali pôvodné ustanovenia v zásade nezmenené,¹⁰ resp. len doplnené o niektoré procesné aspekty (napr. doplnenie zásady zákazu *reformatio in peius*, doplnenie ustanovení o tom, že smrť obvineného nebráni vydaniu nového rozhodnutia a pod.).¹¹

Následne bol s účinnosťou od 1. 1. 1962 prijatý nový Trestný poriadok,¹² ktorý platil na území SR viac ako 40 rokov. Tento priniesol do inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona postupne pomerne zásadné zmeny. Najdôležitejšou zmenou bola skutočnosť, že s účinnosťou od 1. augusta 1965 (zmena vykonaná zákonom č. 57/1965 Zb.) bolo možné podať sťažnosť pre porušenie zákona aj proti rozhodnutiu

⁶ Podanie 42 poslancov na Ústavný súd Slovenskej republiky zo dňa 14. 12. 2021, sp. zn. PL. ÚS 1/2022, bod 77.

⁷ Zákon č. 87/1950 Sb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení zákona č. 67/1952 Sb., ktorým sa mení a dopĺňa trestný poriadok účinný do 31. 12. 1956 (ďalej aj ako „TP 1950“).

⁸ Pozri § 216 až 219 TP 1950.

⁹ Zákon č. 64/1956 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov účinný do 31. 12. 1961 (ďalej ak ako „TP 1956“).

¹⁰ Pozri § 291 až 299 TP 1956.

¹¹ Ust. § 298 TP 1956.

¹² Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov účinný do 31. 12. 2005 (ďalej ak ako „TP 1961“).

policajného orgánu (vyšetrovateľa a vyhľadávacieho orgánu, neskôr označeného ako policajného orgánu).¹³ Celkovo však základné princípy predmetného opravného prostriedku ostali zachované z predošlej právnej úpravy. Z hľadiska formy rozhodnutí orgánov prípravného konania trestného išlo o uznesenia. Z hľadiska druhu rozhodnutí išlo o meritórne alebo procesné rozhodnutia. O sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom rozhodoval naďalej najvyšší súd.¹⁴

Od 1. decembra 2003 (zmena vykonaná zákonom č. 457/2003 Z. z.) mohol sťažnosť pre porušenie zákona podať generálny prokurátor len vtedy, ak existencia porušenia zákona alebo existencia chyby v procesnom postupe konania mali **podstatný charakter** a zároveň podstatné porušenie zákona alebo podstatná chyba v procesnom postupe konania mohli **ovplyvniť rozhodnutie vo veci**. Zároveň už bolo možné podať sťažnosť pre porušenie zákona len proti rozhodnutiu vyšetrovateľa, ale nie policajného orgánu.

Následne bola táto právna úprava kompletne nahradená novým Trestným poriadkom č. 301/2005 Z. z. s účinnosťou od 1. 1. 2006 už v podobe dnešného inštitútu „zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní“.

Nie je účelom tohto článku poskytnúť kompletnú historickú analýzu predchádzajúcej právnej úpravy, iba poukázať na tradíciu zrušovania rozhodnutí z prípravného konania v slovenskom právnom poriadku. Ako uvádza pani prezidentka Zuzana Čaputová vo svojom návrhu pred Ústavným súdom SR, „neexistuje Ústavou alebo zákonom uznaný alebo predpokladaný záujem alebo hodnota, ktoré by sa prostredníctvom takto naširoko a neobmedzene nastavenými právomocami generálneho prokurátora podľa napadnutých ustanovení chránili a odôvodňovali nevyhnutnosť takýchto právomocí generálneho prokurátora.“¹⁵

Je pravdou, že síce o sťažnosti pre porušenie zákona bolo rozhodované v predchádzajúcej právnej úprave najvyšším súdom, avšak myšlienka toho, že nezákonné rozhodnutia v prípravnom konaní je potrebné zrušiť skôr, ako by bolo vo veci meritórne rozhodované v riadnom konaní pred súdom, má v Slovenskej republike tradíciu viac ako 70 rokov. Inštitút zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní teda primárne prevzal základný kameň týchto predchádzajúcich právnych úprav, aby o nezákonných rozhodnutiach bolo rozhodované včas, nadriadeným orgánom a aby bolo umožnené nové zákonné rozhodnutie v týchto veciach. Preto namietanie zo strany kritikov tohto inštitútu, že obdobný právny inštitút nemá mať v demokratickom právnom poriadku miesto, zrejme nie je úplne opodstatnený.

¹³ Pozri § 266 v obmeňovanom znení TP 1961.

¹⁴ Pozri § 266 až 276 TP 1961.

¹⁵ Podanie prezidentky Zuzany Čaputovej na Ústavný súd Slovenskej republiky zo dňa 30. 1. 2023, sp. zn. PL. ÚS 3/2023, s. 9.

1.3 Súčasná právna úprava zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

„Trestným poriadkom účinným od 1. januára 2006 sa do trestného konania ustanovil nový inštitút mimoriadneho opravného prostriedku – zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom. Podľa predchádzajúceho Trestného poriadku generálny prokurátor nemal takéto oprávnenie. Mohol iba predkladať Najvyššiemu súdu SR sťažnosť pre porušenie zákona proti rozhodnutiam vydaným v prípravnom konaní, o ktorých v konečnom dôsledku vždy rozhodol Najvyšší súd SR. Zavedením nového inštitútu mimoriadneho opravného prostriedku sa teda posilnila právomoc generálneho prokurátora v prípravnom konaní a zvýšila sa jeho zodpovednosť za zákonnosť rozhodovania prokurátorov a policajtov v tomto štádiu konania.“¹⁶

„Cieľom tohto inštitútu je jednak zaistiť zákonnosť meritórných rozhodnutí v prípravnom konaní, jednak kontrola postupu prokuratúr nižšieho stupňa pri vydávaní ich rozhodnutí a jednak zabezpečenie zjednocovania spôsobu rozhodovania v rámci celoštátnej pôsobnosti prokuratúry.“¹⁷

Generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon.¹⁸ Generálny prokurátor rozhoduje uznesením, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok.¹⁹ Generálny prokurátor môže postupovať na návrh oprávnených osôb uvedených v § 364 ods. 1 TP alebo aj bez návrhu.²⁰ Generálny prokurátor môže zrušiť rozhodnutie do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia, pritom nie je viazaný návrhom oprávnenej osoby, pričom môže rozhodnúť v prospech alebo v neprospech obvineného.²¹ Po zrušení napadnutého rozhodnutia generálny prokurátor rozhodne vo veci sám, alebo prikáže orgánu, o ktorého rozhodnutie spravidla ide, aby o veci znovu konal a rozhodol.²²

Právna úprava tohto inštitútu je pomerne stručná a zdanlivo jednoduchá, no v praxi vyvoláva najmä otázku, na aké konkrétne rozhodnutia z prípravného konania sa má vzťahovať uvedená právomoc generálneho prokurátora o ich zrušovaní. Zákon je v tomto neurčitý a bližšie tieto rozhodnutia nevymenúva.

¹⁶ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-76-9, s. 633.

¹⁷ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014. ISBN 978-80-8155-021-8, s. 652.

¹⁸ Ust. § 363 ods. 1 TP.

¹⁹ Ust. § 363 ods. 3 TP.

²⁰ Ust. § 364 ods. 2 TP.

²¹ Ust. § 364 ods. 2 a 3 TP.

²² Ust. § 367 ods. 1 TP.

V prvom rade treba uviesť, že zrušovanie sa týka, ako už názov tohto inštitútu napovedá, výlučne rozhodnutí z prípravného konania, teda nie je možné takto rušiť napr. uznesenia vydané v postupe pred začatím trestného stíhania podľa § 197 TP. Túto skutočnosť potvrdil aj Ústavný súd SR v uznesení zo dňa 13. júna 2012, sp. zn. III. ÚS 244/2012: „Z názvu prvého dielu ôsmej hlavy Trestného poriadku ‚Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní‘ je zrejmé, že právomoc generálneho prokurátora podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku sa viaže len na tie právoplatné rozhodnutia, ktoré boli vydané v prípravnom konaní. V prípade sťažovateľa však k začatiu trestného stíhania, a teda ani k prípravnému konaniu nedošlo, keďže jeho trestné oznámenie zo 7. júla 2010 bolo podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku odmietnuté. V takomto prípade generálny prokurátor oprávnením zrušiť právoplatné uznesenie nedisponuje.“²³

Avšak aj v otázke rozhodnutí v prípravnom konaní panuje medzi odborníkmi nejednotnosť, v akom rozsahu sa má predmetný mimoriadny opravný prostriedok využívať. Odpoveď je upravená bližšie v príkazoch generálneho prokurátora, ktoré smerujú ako právna úprava do vnútra prokuratúry a sú teda záväzné pre podriadených prokurátorov: „Generálny prokurátor na plnenie úloh vydáva príkazy, pokyny a iné služobné predpisy, ktoré sú záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, asistentov prokurátorov a ostatných zamestnancov prokuratúry.“²⁴

Problematiku mimoriadnych opravných prostriedkov upravoval ešte donedávna príkaz č. 4/2006 z 31. januára 2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Tento bol aktuálne s účinnosťou od 20. decembra 2022 nahradený novým príkazom č. 14/2022 z 19. decembra 2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch (ďalej aj ako „príkaz č. 14/2022“). Oba tieto príkazy upravovali rozsah použitia § 363 TP v § 7 ods. 2, ktorý uvádzal demonštratívny výpočet rozhodnutí, na ktoré sa môže vzťahovať predmetný mimoriadny opravný prostriedok: „Právoplatným rozhodnutím uvedeným v odseku 1 sa rozumie **najmä** uznesenie, ktorým sa rozhodlo

- a) podľa § 29 ods. 2 Trestného poriadku o výške náhrady a odmeny tlmočníka a prekladateľa,
- b) podľa § 64 Trestného poriadku o žiadosti o navrátenie lehoty,
- c) podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku o uložení poriadkovej pokuty,
- d) podľa § 97 a § 98 Trestného poriadku o vrátení vecí,
- e) podľa § 142 ods. 1 a § 147 ods. 1 Trestného poriadku o znaleckej činnosti,
- f) podľa § 152 ods. 2 Trestného poriadku o výške odmeny za znalecký úkon,
- g) podľa § 156 Trestného poriadku o prehliadke a pitve mŕtvoly a o jej exhumácii,
- h) podľa § 206 Trestného poriadku o vznesení obvinenia,
- i) podľa § 214 ods. 1 Trestného poriadku o postúpení veci, ak bolo vznesené obvinenie,

²³ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 244/2012, s. 8.

²⁴ Ust. § 10 ods. 2 zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

- j) podľa § 215 ods. 1 až 3 Trestného poriadku o zastavení trestného stíhania, ak bolo vznesené obvinenie,
- k) podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku o podmienčnom zastavení trestného stíhania,
- l) podľa § 217 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
- m) podľa § 218 ods. 1 Trestného poriadku o podmienčnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného,
- n) podľa § 219 ods. 1 Trestného poriadku o osvedčení sa spolupracujúceho obvineného alebo o tom, že sa v trestnom stíhaní pokračuje,
- o) podľa § 220 Trestného poriadku o schválení zmiernosti a zastavení trestného stíhania.²⁵

Z uvedeného výpočtu vyplýva, že zrušovanie právoplatných rozhodnutí sa týka jednak meritórnych, ako aj nemeritórnych rozhodnutí z prípravného konania. Bližšie nám rozvíja rozsah použitia tohto mimoriadneho opravného prostriedku aj § 7 ods. 1 citovaného príkazu č. 14/2022, ktorý uvádza, že ho možno využiť, ak „nápravu nemožno zabezpečiť inými právnymi prostriedkami dozorového prokurátora alebo jeho nadriadeného prokurátora.“²⁶ Toto je veľmi dôležitá pomôcka pre aplikáciu § 363 a nasl. TP, pretože okrem mimoriadneho opravného prostriedku je možné zrušovanie právoplatných rozhodnutí policajta realizovať aj cez § 230 ods. 2 písm. e) TP: „Pri výkone tohto dozoru je prokurátor oprávnený zrušiť nezákonné alebo neopodstatnené rozhodnutia policajta, ktoré môže nahradiť vlastnými rozhodnutiami; pri uznesení o zastavení trestného stíhania, prerušení trestného stíhania alebo o postúpení veci to môže urobiť do 30 dní od ich doručenia.“ Z dikcie predmetného ustanovenia je zrejmé, že prokurátor môže predmetné uznesenia rušiť, ak sa jedná o meritórne rozhodnutia (resp. uznesenia o zastavení trestného stíhania, prerušení trestného stíhania alebo o postúpení veci) len do 30 dní od ich doručenia, avšak pre všetky ostatné uznesenia platí, že tieto môže zrušiť bez časového obmedzenia. V zásade teda aj po ich právoplatnosti. Aj v prípade uvedených meritórnych (a kvázi meritórnych) rozhodnutí je zrejmé, že ich zrušenie je možné aj po právoplatnosti, pretože lehota na podanie sťažnosti je 3 pracovné dni pre jednotlivé oprávnené osoby, pričom v čase, keď prokurátor ešte stále môže rozhodovať o zrušení predmetného rozhodnutia, lehota pre podanie sťažnosti už spravidla všetkým oprávneným osobám uplynula. Rovnako teda môže prokurátor zrušiť aj iné rozhodnutia bez časového obmedzenia, ktoré možno nazvať ako procesné alebo nemeritórne. Medzi takéto uznesenie patrí jednoznačne aj vznesenie obvinenia. Právna prax v SR akceptuje, že zrušiť takéto uznesenie o vznesení obvinenia môže prokurátor len v prípade, ak nerozhodoval o sťažnosti obvineného, ktorú predtým zamietol. V tom prípade už

²⁵ Ust. § 7 ods. 2 príkazu generálneho prokurátora SR č. 14/2022 z 19. decembra 2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

²⁶ Ust. § 7 ods. 1 písm. b) príkazu generálneho prokurátora SR č. 14/2022 z 19. decembra 2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

totiž vyjadril svoj právny názor na vec a nie je možné, aby akousi „autoremedúrou“ následne zrušoval rozhodnutie, o ktorom predtým pri zamietnutí sťažnosti uviedol, že neexistujú dôvody na jeho zrušenie.

Rovnako je z dikcie § 364 ods. 1 TP v kombinácii s § 7 ods. 1 písm. b) príkazu č. 14/2022 zrejme, že predmetný opravný prostriedok je určený výlučne na zrušovanie rozhodnutí po vznesení obvinenia, pretože rozhodnutia, ktoré boli vydané pred vznesením obvinenia, netvorí prekážku *res iudicata*, a teda ich existencia nebráni tomu, aby sa voči podozrivej osobe nezačalo nové trestné stíhanie s príslušným novým vznesením obvinenia, keďže predchádzajúce konanie sa viedlo len tzv. „vo veci“.²⁷

V tejto súvislosti je možné poukázať napr. aj na rozhodnutie Ústavného súdu SR z 28. apríla 2020, sp. zn. II. ÚS 176/2020, ktoré sa obdobnou analýzou už zaoberalo a z ktorej vyplynul záver, že pred vznesením obvinenia tento opravný prostriedok použiť nemožno: „Nad rámec už uvedených nosných, ako podklad rozhodnutia použitých dôvodov rozhodnutia ústavný súd (subsidiárne ako ‚obiter dictum‘) uvádza, že v prípade sťažovateľky neprichádza do úvahy postup podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku (zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní), keďže v zmysle § 364 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku návrh na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku môže podať do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia poškodený v neprospech obvineného, pričom však v predmetnej trestnej veci, v ktorej sťažovateľka vystupuje v pozícii poškodenej, nebolo na základe jej trestného oznámenia zatiaľ nikomu vznesené obvinenie, a teda niet osoby, v neprospech ktorej by sťažovateľka mohla podať návrh na postup podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku.“²⁸

Celkovo však z dikcie ustanovení Trestného poriadku pri ich výklade vo vzájomných súvislostiach možno dospieť k záveru, že uvedený mimoriadny opravný prostriedok aj bez konkrétnej špecifikácie rozhodnutí priamo v zákone, na ktoré sa má vzťahovať, by mal byť vyhradený len na výnimočné situácie a jeho použitie by malo byť teda „mimoriadnou“ okolnosťou a nie pravidlom. „Mimoriadne opravné prostriedky predstavujú závažné narušenie princípu právnej istoty, a preto ich možno aplikovať spravidla pri zistení zásadných chýb. Spravidla pri nich prevyšuje záujem na náprave chýb nad záujmom na právnej istote účastníkov konania a stabilite rozhodnutia.“²⁹

²⁷ K tomu pozri ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-141-9, s. 238.

²⁸ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 28. 4. 2020, sp. zn. II. ÚS 176/2020, s. 8–9.

²⁹ ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-141-9, s. 235.

1.4 Opodstatnenosť inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Ako bolo uvedené vyššie, podávateľa ústavných sťažností argumentujú najmä skutočnosťou, že aplikácia uvedeného mimoriadneho opravného prostriedku je prekážkou spravodlivosti, prekážkou trestného stíhania dôvodne obvinených osôb a prekážkou ich postavenia pred súd.

Treba však uviesť, že zámerom legislatívneho návrhu v roku 2005 bol presný opak pri zvedení tohto inštitútu. Ako uvádza dôvodová správa k návrhu Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z., „zámer návrhu spočíva v tom, že treba umožniť vo veciach, v ktorých súd ešte nekonal a vec bola v prípravnom konaní prokurátorom postúpená inému orgánu alebo ktorým bolo zastavené alebo podmieenečne zastavené trestné stíhanie, alebo ktoré v tomto rozsahu spočíva na chybnom procesnom konaní, aby nezákonnosť napravil generálny prokurátor. Pôjde jednak o operatívnejšie konanie a jednak o odbremenenie súdov na ktoré prechádzajú ďalšie nové formy konania a rozhodovania (odklony), a aj samotné kontradiktórne hlavné pojednávanie bude procesne náročnejšie.“³⁰

Je potrebné zdôrazniť, že určité meritórne rozhodnutia v prípravnom konaní podľa 2. časti, 2. hlava, 5. diel Trestného poriadku bránia ďalšiemu trestnému stíhaniu obvineného a v týchto prípadoch súd takisto nemôže rozhodovať o tejto osobe a o jej vine a treste. Pretože v slovenskom trestnom konaní je toto ovládané tzv. obžalovacou zásadou a súd bez podanej obžaloby alebo návrhu na schválenie dohody o vine a treste nemôže o týchto trestných činoch konať. Súd zároveň nemôže konať o iných skutkoch, ako sú uvedené v obžalobe. „Na základe tejto zásady možno začať konanie pred súdom v trestných veciach len na základe obžaloby podanej len prokurátorom. Súd rozhoduje po podaní obžaloby samostatne o všetkých otázkach súvisiacich s ďalším konaním a je povinný, nečakajúc na ďalšie návrhy, urobiť všetky rozhodnutia a opatrenia upravené týmto zákonom, ktoré sú potrebné na skončenie veci a na výkon súdneho rozhodnutia (§ 238 ods. 2 TP), ale je viazaný skutkom, resp. skutkami uvedenými v obžalobe.“³¹

Jedná sa napr. o rozhodnutia o:

- a) postúpení veci (§ 214 TP),
- b) zastavení trestného stíhania (§ 215 TP),
- c) podmieenečnom zastavení trestného stíhania (§ 216 TP),
- d) podmieenečnom zastavení spolupracujúceho obvineného (§ 218 TP),
- e) schválení zmiernosti (§ 220 TP).³²

³⁰ Dôvodová správa k Trestnému poriadku č. 301/2005 Z. z.

³¹ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-141-9, s. 235.

³² ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-142-6, s. 66.

Práve možnosť zrušenia týchto rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom vytvára opätovnú možnosť na stíhanie osôb, pri ktorých boli tieto rozhodnutia vydané nezákonne a bez náležitého podkladu. V takom prípade má možnosť generálny prokurátor cez inštitút § 363 TP opätovne zjednať zákonnosť a umožniť trestné stíhanie tejto osoby pred súdom a jej právoplatné odsúdenie a postrestanie.

Je však pravdou, že generálny prokurátor môže zrušovať aj nemeritórne rozhodnutia, ako bolo uvedené vyššie. V tomto smere je ním aj uznesenie o vznesení obvinenia. Odporcovia predmetného inštitútu naznačujú, že toto je prekážkou ďalšieho trestného stíhania uvedenej osoby. Takáto informácia však nie je úplne správna. Po zrušení uznesenia o vznesení obvinenia sa vec vracia do štádia konania tzv. „vo veci“, pričom nie je vylúčené opätovné vznesenie obvinenia tej istej alebo inej osobe pre daný skutok. Dotknutý policajt alebo prokurátor má teda možnosť odstrániť nezákonnosť predchádzajúceho rozhodnutia alebo postupu, ktorý mu predchádzal a vydať nové rozhodnutie, ktoré bude oslobodené od predchádzajúcich chýb, a teda pri novom rozhodnutí by už nemal existovať dôvod, aby bolo zrušené generálnym prokurátorom.

V tomto kontexte je potrebné poukázať na skutočnosť, že za viac ako 15 rokov existencie tohto inštitútu viac krát rozhodoval vo veci § 363 a nasl. TP aj Ústavný súd SR, pričom tieto rozhodnutia sa týkali rôznych aspektov tohto inštitútu, ako už bolo vysvetlené na niektorých rozobratých rozhodnutiach Ústavného súdu SR v predchádzajúcich častiach tohto článku. V tejto časti uvedieme ešte niektoré ďalšie vybrané rozhodnutia Ústavného súdu SR, ktoré sú relevantné z hľadiska existencie a aplikácie uvedeného inštitútu. V náleze z 9. septembra 2010, sp. zn. II. ÚS 311/2010, sa Ústavný súd SR vyjadroval k arbitrárnosti rozhodnutia generálneho prokurátora SR podľa § 363 a nasl. TP, pričom uviedol: „Pokiaľ orgán verejnej moci (v danom prípade generálny prokurátor) nedá žiadnu odpoveď na viaceré podstatné námietky trestne stíhanej osoby a jeho rozhodnutie neobsahuje preskúmateľné dôvody, na ktorých je založené, potom je potrebné toto arbitrárne rozhodnutie považovať za nezlučiteľné so základnými zásadami vzťahu medzi orgánom verejnej moci a občanom vyplývajúcimi z druhej vety ustanovenia § 1 ods. 1 Trestného poriadku a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ale i za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 209/04, III. ÚS 2/09).“³³

Tiež sa Ústavný súd SR vyjadroval k povinnosti generálneho prokurátora SR zaoberať sa podnetom na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní: „Pre úplnosť ústavný súd považuje za potrebné upriamiť pozornosť sťažovateľky aj na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej na vyhovenie podnetu fyzických osôb alebo právnických osôb na podanie mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je aj zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku, neexistuje právny nárok, t. j. osobe, ktorá takýto podnet podala, nevzniká právo na jeho prijatie, resp. akceptovanie, a teda generálny

³³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 9. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 311/2010, s. 8–9.

prokurátor nemá povinnosť takémuto podnetu vyhovieť. Je na voľnej úvahe generálneho prokurátora, s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu, rozhodnúť o tom, či tento mimoriadny opravný prostriedok uplatní, alebo nie. Z obsahu základného práva sťažovateľa na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy možno vyvodit' povinnosť, aby sa prokurátor podnetom sťažovateľa zaoberal podľa príslušných ustanovení zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, nemožno však z neho vyvodit' základné právo, resp. právny nárok, aby podnetu aj vyhovel (m. m. III. ÚS 115/01).³⁴

Ústavný súd SR sa tiež vyjadroval k formám, akými môže generálny prokurátor podľa § 363 a nasl. TP rozhodovať: „Medzi mimoriadne opravné prostriedky v trestnom konaní patrí aj inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku. Právomoc rušiť takéto rozhodnutia má generálny prokurátor Slovenskej republiky. Aj právoplatné uznesenia špeciálneho prokurátora patria medzi rozhodnutia v prípravnom konaní, ktoré možno uvedeným postupom preskúmať. Sťažovateľ teda mal možnosť podať návrh na zrušenie namietaného uznesenia, ktorú možnosť využil a návrh na zrušenie namietaného uznesenia podal. Prípisom generálnej prokuratúry bol návrh sťažovateľa na zrušenie namietaného uznesenia vybavený ... prípis generálnej prokuratúry je z ústavného hľadiska akceptovateľný a udržateľný, pričom medzi ním a označenými základnými právami sťažovateľa zaručenými ústavou neexistuje taká príčinná súvislosť, ktorá by zakladala po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie dôvod na vyslovenie záveru o ich porušení ... generálny prokurátor uznesením rozhoduje len v prípadoch, ak zrušuje právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta. Vzhľadom na to, že v prípade sťažovateľa generálny prokurátor návrhu sťažovateľa na zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní nevyhovel, a teda nepostupoval podľa § 363 ods. 1 Trestného poriadku, nemohol rozhodovať uznesením.“³⁵

Za podstatné možno považovať aj rozhodnutie z 22. marca 2018, sp. zn. II. ÚS 164/2018, keď Ústavný súd SR označil zrušovanie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní ako „účinný prostriedok nápravy“, teda ako súčasť systému opravných prostriedkov, ktoré majú zabezpečiť ochranu práv sťažovateľa ako relevantná inštanca, na ktorú je potrebné prihliadať: „Okrem nesplnenia zákonom predpísaných náležitostí ústavnej sťažnosti sťažovateľ nevyužil účinný a jemu dostupný prostriedok nápravy, ktorým sa mohol domáhať ochrany svojich označených práv, keď v namietaných okolnostiach svojej trestnej veci nepodal mimoriadny opravný prostriedok podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku.“³⁶

³⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 223/2016, s. 16.

³⁵ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 17. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 521/2016, s. 7, 8, 9.

³⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 164/2018, s. 6. Analogicky pozri aj ďalšie rozhodnutia: uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 165/2018, s. 6, tiež uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 3. 2019, sp. zn. I. ÚS 77/2019, s. 9–10.

Ústavný súd SR tiež potvrdil možnosť zrušiť v rámci postupu podľa § 363 a nasl. TP aj uznesenie o vznesení obvinenia: „Medzi mimoriadne opravné prostriedky v trestnom konaní patrí aj inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku. Právomoc rušiť takéto rozhodnutia má generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len ‚generálny prokurátor‘), a to na návrh, ako aj bez neho. Medzi rozhodnutia v prípravnom konaní, ktoré možno preskúmať uvedeným postupom, patria aj právoplatné uznesenia o vznesení obvinenia. Je to akási analógia ďalšieho mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je dovolanie. Kým dovolanie umožňuje preskúmanie právoplatných konečných rozhodnutí vo veci samej, právomoc generálneho prokurátora sa týka právoplatných rozhodnutí prijatých v prípravnom konaní. Dotknutá strana trestného konania je oprávnená podať generálnemu prokurátorovi návrh na postup podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku.“³⁷

Ústavný súd SR už teda mal „na stole“ prípady, pri ktorých mal možnosť sa vyjadrovať v odôvodnení k tomuto inštitútu a prispel tak svojou judikatúrou už v minulosti k formovaniu tohto inštitútu. Ani v jednom prípade však z rozhodnutia Ústavného súdu SR nevyplývalo, že by tento namietal neústavnosť tohto inštitútu ako takého. Z uvedeného vyplýva, že ak by naozaj boli aktuálne podnety na Ústavnom súde SR dôvodné, na takýto zásadný rozpor s Ústavou SR by už Ústavný súd SR mal možnosť poukázať v minulosti, no nikdy sa tak nestalo. V zásade teda analýzou predmetnej právnej úpravy v kontexte doterajšieho rozhodovania Ústavného súdu SR možno konštatovať potrebnosť a nevyhnutnosť existencie takéhoto inštitútu zrušovania právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní.

1.5 Úvahy *de lege ferenda*

Trestný poriadok a mnoho jeho inštitútov prešlo za vyše 18 ročnú existenciu Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z. rôznymi zmenami a úpravami, ktoré sa v podstatnej alebo menej podstatnej miere dotkli jeho aplikácie. Rovnako tak sa niektoré novely dotkli aj inštitútu podľa § 363 a nasl. TP. Ako príklad možno spomenúť novelu zákonom č. 262/2011 Z. z., ktorým sa podstatným spôsobom menili mimoriadne opravné prostriedky, medzi iným sa napr. umožnilo rozhodnúť generálnemu prokurátorovi SR o zrušení napadnutého rozhodnutia až do 6 mesiacov, pričom predtým to boli len 3 mesiace. Je nepochybné, že právna prax formuje jednotlivé inštitúty tým, že po ich „preverovaní v praxi“ dáva spätnú väzbu o ich funkčnosti alebo nedostatkoch a iniciuje príslušné zmeny a doplnenia zákona. V tomto smere je nepochybné, že aj inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní môže podliehať zmenám v čase v závislosti od náhľadu právnej praxe na tento inštitút.

³⁷ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 7. 2019, sp. zn. I. ÚS 288/2019, s. 7.

Je napríklad možné uvažovať o tom, že ak nie je odborná verejnosť stotožnená s možnosťou, aby generálny prokurátor zrušoval uznesenia o vznesení obvinenia, je možné úplne vyčleniť procesné (nemeritórne) rozhodnutia z možnosti prieskumu generálnym prokurátorom, čím by jeho oprávnenie na zrušenie uznesenia našlo priestor naozaj len tam, kde to vyžaduje záujem na objektívnom prešetrení veci, ktorá už bola meritórne ukončená a kde by ďalšiemu konaniu inak bránila zásada *res iudicata*.

Takisto je možné uvažovať o konkrétnom výpočte rozhodnutí priamo v zákone, proti ktorým by mohol smerovať tento opravný prostriedok, tak ako je to napr. pri dovolaní uvedené v § 368 ods. 2 TP. Tým by sa mohla ponechať možnosť generálnemu prokurátorovi zrušovať aj iné ako meritórne rozhodnutia, ale napr. mohli by sa niektoré konkrétne rozhodnutia z oprávnení generálneho prokurátora priamo vyčleniť, napr. predmetné sporné a dlho pretriasané uznesenie o vznesení obvinenia.

Takisto by mohlo byť právo na podanie návrhu a možnosť zrušenia predmetných rozhodnutí limitované na predchádzajúce využitie riadneho opravného prostriedku, ako je to pri dovolaní uvedené v § 369 TP, aby sa obmedzili špekulatívne podania obvinených na uplatnenie tohto inštitútu.

Alternatív, ako vylepšiť predmetný opravný prostriedok, je niekoľko, ktoré samozrejme budú musieť prejsť ďalšou odbornou diskusiou. Treba však mať neustále na pamäti, že zrušovanie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní by malo nastávať len vo výnimočných prípadoch, keď potreba zmeny rozhodnutia prevažuje nad zachovaním tohto právoplatného rozhodnutia, ako je to aj pri iných mimoriadnych opravných prostriedkoch. Prenášať však opätovne túto právomoc na Najvyšší súd SR alebo iný súd však považujeme za nekonceptné. Netreba zabúdať na to, že zákonodarca v roku 2005 práve z dôvodu toho, aby súdy odbremenil, zveril túto právomoc generálnemu prokurátorovi po tom, čo táto vec patrila do súdneho prieskumu viac ako 50 rokov. Zverenie tejto právomoci do rúk generálneho prokurátora bolo teda výsledkom praxe, ktorá už bola v rámci súdneho rozhodovania vyskúšaná a pri rekonštrukcii bola konštatovaná potreba zmeny tejto praxe. Možno teda konštatovať, že výsledkom dlhodobého vývoja dospel zákonodarca k záveru, že je potrebné vykonať zmenu v doterajšej praxi súdneho prieskumu rozhodnutí z prípravného konania a že táto právomoc má ostať v rukách orgánov činných v trestnom konaní, ktoré sú primárne orgánmi prípravného konania.

1.6 Záver

Odborná verejnosť inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní v zásade podporuje a argumentuje v prospech jeho užitočnosti a jeho zachovania. Ako vyplynulo z analýzy v tomto článku, ide o inštitút, ktorý pretrváva v našom právnom poriadku už od roku 1950, avšak prešiel určitým vývojom do podoby, v akej ho poznáme dnes. Je otázkou verejnej, ale najmä odbornej diskusie, aké

zmeny sa do budúca majú udiat' s týmto inštitútom. Perfektná právna úprava, ktorá by vylúčila možnosť jej prípadného zneužitia alebo obchádzania, prípadne nesprávneho výkladu a aplikácie, zrejme neexistuje. Súdna moc je dlhodobo zameraná na dopĺňanie nedokonalkej právnej úpravy, čo samo o sebe naznačuje, že akákoľvek právna norma väčšinou až používaním v praxi ukáže svoje medzery, ktoré sa následne judikatúra snaží vyplňať. Ako je to uvedené v § 8 ods. 3 zákona o súdoch, „Najvyšší súd dbá o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vlastnou rozhodovacou činnosťou a tým, že prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov.“³⁸ Preto nech sa budeme akokoľvek snažiť „zdokonalit“ § 363 a nasl. TP, výsledkom bude vždy právna úprava, ktorá bude aj do budúca podliehať novelám, doplnkom a ďalším zmenám, pretože rovnako ako spoločnosť, tak sa vyvíja aj právny systém a právny poriadok a až aplikačná prax ukazuje dopad jednotlivých ustanovení zákona na realitu.

Nebránime sa zmenám, novelám a modifikáciám § 363 a nasl. TP, ale v rámci zachovania tohto inštitútu v Trestnom poriadku, pretože vzhľadom na vyššie uvedené bola už v minulosti overená a osvedčená užitočnosť tohto právneho nástroja ako „účinného prostriedku nápravy“ na nezákonné rozhodnutia v prípravnom konaní. Preto tento článok, ako aj mnoho iných, volá po zachovaní uvedeného opravného prostriedku ako kľúčového nástroja dosahovania zákonnosti v trestnom konaní.

---

³⁸ Ust. § 8 ods. 3 zákon č. 757/2004 Z. z., o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.

VYBRANÉ ASPEKTY SŤAŽNOSTI V SLOVENSKOM TRESTNOM KONANÍ

Selected Aspects of the Complaint in Slovak Criminal Proceedings

Jaroslav Klátik, Adrián Vaško

Autori v príspevku rozoberajú právnu úpravu sťažnosti ako riadneho opravného prostriedku. Rozoberajú dôvody sťažnosti, konanie pred orgánom, voči ktorému sťažnosť smeruje. Taktiež sa zameriavajú na nejednoznačnú právnu úpravu týkajúcu sa rozhodovania o sťažnosti proti rozhodnutiam o zaistení majetku, vrátane rozhodnutí o sťažnosti proti uzneseniam o osobitných zaistovacích inštitúciách, vrátane zaistenia nehnuteľnosti a zaistenie náhradnej majetkovej hodnoty.

In the article, the authors discuss the legal regulation of the complaint as a proper remedy. They discuss the reasons for the complaint, the proceedings before the body against which the complaint is directed. They also focus on the ambiguous legal regulation regarding the decision on the appeal against the decisions on asset seizure, including the decision on the appeal against the decisions on special reinsurance institutes, including the real estate seizure and the seizure of replacement property value.

1.1 Úvod

Sťažnosť je riadnym opravným prostriedkom proti rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní (prokurátora a policajta) a súdu.¹ Konanie o sťažnosti v zmysle § 185 až 195 zákona č. 301/2005 Z. z., Trestného poriadku (ďalej aj „TP“), nie je možné absolútne stotožňovať s úpravou sťažnosti v zákone č. 9/2010 Z. z., o sťažnostiach, ktorý upravuje postup pri podávaní, prijímaní, evidovaní, prešetrovaní a písomnom oznámení výsledku prešetrovania sťažnosti alebo prekontrolovania sťažnosti. Sťažnosť proti uzneseniu orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu podľa § 185 až 195 TP nie je možné stotožňovať so sťažnosťou pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 TP, ktorou sa ktorákoľvek zo strán trestného konania môže domáhať, aby nadriadený súd určil primeranú lehotu na uskutočnenie namietaného úkonu. Uvedenú sťažnosť pre nečinnosť na prietahy je potrebné podľa judikatúry Ústavného

¹ MINÁRIK, Š. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-369-3, s. 509.

súdu SR považovať za účinný prostriedok nápravy, prostredníctvom ktorého sa sťažovateľ môže účinne domáhať ochrany svojich práv, ktorých porušenie namietal, pred nadriadeným, t. j. krajským súdom. O sťažnosti pre nečinnosť musí rozhodnúť senát nadriadeného súdu do piatich pracovných dní od prevzatia veci. Podanie ako „sťažnosť“ sa posudzuje v zmysle § 62 ods. 1 TP podľa obsahu, aj keď je nesprávne označené, pričom ho možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, telegraficky, telefaxom, elektronickými prostriedkami podpísané so zaručeným elektronickým podpisom podľa osobitného zákona alebo bez zaručeného elektronického podpisu. Podanie vo forme sťažnosti urobené telegraficky, telefaxom alebo elektronickými prostriedkami bez zaručeného elektronického podpisu treba potvrdiť písomne alebo ústne do zápisnice do troch pracovných dní, inak sa o podaní nekoná. V situáciách, keď sťažnosť podaná v elektronickej forme alebo telefaxom nie je podpísaná a sťažovateľ ju do piatich pracovných dní od jej podania nepotvrdí vlastnoručným podpisom, sťažnosť sa odloží. Lehota na vybavenie sťažnosti začína plynúť prvým pracovným dňom nasledujúcim po dni doručenia písomného potvrdenia. Ak písomné potvrdenie obsahuje iné údaje než sťažnosť podaná telefaxom alebo v elektronickej forme, orgán sťažnosť podanú telefaxom alebo v elektronickej forme odloží. Sťažnosť by mala byť čitateľná a zrozumiteľná a spravidla by malo byť jednoznačné, proti ktorému uzneseniu orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu smeruje, na aké nedostatky a pochybenia poukazuje, čoho sa oprávnená osoba domáha a musí byť podpísaná. Podpísaním sťažnosti v elektronickej forme sa rozumie podpísanie sťažnosti platným zaručeným elektronickým podpisom oprávnenej osoby. Ustanovenie § 185 ods. 2 TP vyjadruje prípustnosť sťažnosti proti každému uzneseniu policajta, okrem uznesenia o začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 TP. Podľa toho je sťažnosť prípustná aj proti uzneseniu prokurátora a súdu, ak rozhoduje vo veci v prvom stupni. Z uvedeného je zrejmé, že oprávnený subjekt nemôže svoju sťažnosť smerovať výlučne proti odôvodneniu uznesenia, ktorého výroková časť je správna. Účelom sťažnosti je umožniť flexibilné preskúmanie a prípadne nápravu pochybení, ktoré sa v práci orgánov činných v trestnom konaní aj súdu môžu vyskytnúť. V prípade, ak obvinený uplatní svoje právo na podanie sťažnosti proti uzneseniu jednak sám a jednak prostredníctvom svojho obhajcu, treba tieto podania z hľadiska rozhodovania o tomto opravnom prostriedku považovať za jedinú sťažnosť obvineného. Sťažnosť môže podať osoba, ktorej sa uznesenie priamo týka alebo ktorá na uznesenie dala návrh, na ktorý ju zákon oprávňuje. Osoba, ktorej sa uznesenie priamo týka, nie je oprávnená podať sťažnosť vo svoj neprospech. Trestný poriadok nevyžaduje, aby sa v sťažnosti napr. výslovne uviedlo, proti ktorému výroku smeruje alebo v čom spočíva procesné pochybenie v konaní, preto aj takúto nekonkretizovanú sťažnosť treba považovať za sťažnosť podanú v súlade so zákonom. Pri preskúmaní sťažnosti sa sťažnostný orgán zameria najmä na tie okolnosti, ktoré sa v sťažnosti namietajú. Hoci Trestný poriadok neupravuje ani možnosť doplniť odôvodnenie sťažnosti po uplynutí lehoty na jej podanie, je možné takéto doplnenie odôvodnenia sťažnosti dodatočne doručiť. Ak by v ňom boli totiž uvedené určité podstatné okolnosti, ktoré by odôvodňovali pokračovanie v trestnom

konaní, orgány činné v trestnom konaní musia na ne prihliadnúť z úradnej povinnosti. Najviac diskutovanou je sťažnosť proti uzneseniu podľa § 206 ods. 1 TP, ktorá by mala obsahovať všetky podstatné dôkazy, ktoré vyvracajú skutočnosti, na ktorých je uznesenie o vznesení obvinenia postavené, spolu s námietkami proti porušeniu procesných práv obvineného, a to najmä v prípade, ak sa v konaní predchádzajúcemu vydaniu uznesenia o vznesení obvinenia vyskytli alebo ak je procesnými vadami postihnuté predmetné uznesenie. Uznesenie súdu alebo prokurátora možno sťažnosťou napadnúť len v tých prípadoch, v ktorých to zákon výslovne pripúšťa a ak rozhoduje vo veci v prvom stupni – táto zákonná formulácia označuje súd konajúci a rozhodujúci v prvom stupni (vecná príslušnosť), na rozdiel od odvolacieho, resp. nadriadeného súdu a dovolacieho súdu, teda súdov rozhodujúcich o (riadnych a mimoriadnych) opravných prostriedkoch (vo vzťahu k rozhodovaniu o väzbe je toto pravidlo osobitne vyjadrené v § 83 ods. 1 TP).

1.2 Sťažnosť proti uzneseniu odvolacieho súdu o vzatí obvineného do väzby

Z hľadiska konania o sťažnosti je potrebné rozobrať prípustnosť sťažnosti proti uzneseniu odvolacieho súdu o vzatí obvineného do väzby, o ktorej rozhoduje iný senát tohto súdu, ktorý pri tomto rozhodovaní má postavenie nadriadeného orgánu.² Podstatnou tohto je konkretizácia rozhodnutia, ktorého sa citované ustanovenie týka, teda ide o uznesenie odvolacieho súdu „o vzatí“ obvineného do väzby. Nevzniká teda dôvod na analogické použitie iných ustanovení príslušného procesného predpisu. Odôvodnenie uznesenia odvolacieho súdu odkazujúce na predchádzajúce rozhodnutia v tej istej veci možno považovať sice za krajnú, no ešte stále ústavnoprávne akceptovateľnú alternatívu odôvodnenia.³ Uznesenie je v zásade vykonateľné ihneď, pokiaľ zákon výslovne nepriznáva sťažnosti odkladný účinok a ustanovenie § 83 ods. 3 TP nepriznáva odkladný účinok sťažnosti proti uzneseniu o predĺžení lehoty väzby. Ak sa účinky nesprávneho uznesenia, proti ktorému sťažnosť nie je prípustná, prejavia v rozhodnutí vo veci samej, takúto nesprávnosť možno uplatniť v odvolaní proti rozsudku. V prípade už právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta môže svoju právomoc uplatniť generálny prokurátor. Právomoc rušiť rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní má generálny prokurátor Slovenskej republiky, a to tak na návrh, ako aj bez neho. Podľa § 363 ods. 1 TP generálny prokurátor zruší právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým

² ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok (Komentár) § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1092.

³ Bližšie pozri rozhodovacia prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 7. 2. 2008, sp. zn. IV. ÚS 41/08; uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 5. 2008, sp. zn. IV. ÚS 149/08; uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 314/08.

rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Dôvodnosť trestného stíhania obvineného je základným predpokladom nariadenia väzby. To, či je trestné stíhanie dôvodné, resp. či zistené skutočnosti sú postačujúce pre dôvodné podozrenie voči konkrétnej osobe zo spáchania trestného činu, majú na podklade sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia v prípravnom konaní právomoc posúdiť len orgány činné v trestnom konaní. Súd v takom štádiu trestného konania nemá kompetenciu rozhodovacieho orgánu o sťažnostiach proti rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní a nie je oprávnený robiť rozhodnutia vo veci samej. Nemá kompetenciu zasahovať do činnosti orgánov činných v trestnom konaní a dávať im pokyn k ďalším postupom, pričom meritórne, teda k dôvodnosti trestného stíhania, sa môže vyjadriť až po podaní obžaloby. Iba prokurátor je oprávnený zaoberať sa sťažnosťami proti rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní a iba on je oprávnený zrušiť nezákonné a neopodstatnené rozhodnutie policajta a urobiť rozhodnutie o ďalšom procesnom postupe. Použitie ustanovenia § 185 ods. 4 TP prichádza do úvahy vtedy, keď v odvolacom konaní (pri preskúmaní rozsudku súdu prvého stupňa) dôjde k vzatiu obžalovaného do väzby rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorý v tomto prípade pri rozhodovaní o väzbe vystupuje v pozícii orgánu prvého stupňa.⁴ Takýmto spôsobom je zabezpečená možnosť preskúmania rozhodnutia o vzatí do väzby nadriadeným orgánom (nadriadeným súdom), lebo bez tohto špeciálneho ustanovenia by rozhodovanie o vzatí do väzby v odvolacom konaní bolo jednostupňové – bez možnosti riadneho opravného prostriedku, keďže v zásade platí, že proti rozhodnutiam odvolacieho súdu nie je riadny opravný prostriedok prípustný. Hoci sťažnosť proti uzneseniu treba podať v lehote troch pracovných dní od oznámenia uznesenia (§ 187 ods. 1 TP), zákon zároveň neukladá prvostupňovému orgánu povinnosť okamžite doručiť písomné vyhotovenie uznesenia, hoci pre podanie kvalifikovaného opravného prostriedku je nepochybne potrebné poznať dôvody prvostupňového rozhodnutia v ich úplnosti. Táto potreba sa javí ako obzvlášť naliehavá v súvislosti s rozhodovaním o obmedzení osobnej slobody. V súdnej praxi nie je potrebné, aby krajský súd sťažovateľa riadne vypočul a rozhodol. Zodpovedá to skutočnosti, že kým okresný súd pred rozhodnutím o vzatí do väzby sťažovateľa vypočul v prítomnosti prokurátora a obhajcu, krajský súd môže konať a rozhodnúť na neverejnóm zasadnutí, teda v neprítomnosti strán. Plne totiž postačuje, že v rámci dvojinštančného konania je sťažovateľ osobne vypočutý na jednom stupni (na okresnom súde).⁵ V zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy SR je osoba vo väzbe oprávnená na preskúmanie procesných a hmotných podmienok, ktoré sú predpokladom pre jej „zákonnosť“, pričom požiadavka preskúmania hmotných podmienok väzby zahŕňa povinnosť preskúmať okolnosti svedčiace pre

⁴ Porovnaj s uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 9. 2022, sp. zn. I. ÚS 484/2022.

⁵ Bližšie pozri rozhodovacia prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 6. 2004, sp. z. III. ÚS 135/04; uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 277/07.

a proti väzbe a rozhodnúť, s poukazom na právne kritériá, či sú dané dôvody opodstatňujúce väzbu, alebo prepustiť osobu na slobodu, pokiaľ také dôvody neexistujú.⁶ Vzhľadom na závažné dôsledky pozbavenia osobnej slobody musí konanie, ktorého predmetom je preskúmanie zákonnosti väzby (konanie v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy SR), spĺňať niektoré princípy spravodlivého konania tak, ako ich garantuje čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Jedným z nich je aj právo na náležité odôvodnenie rozhodnutia.⁷ Jeho obsahom je právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody.⁸ Konania všeobecných súdov, ktorými sa rozhoduje o väzbe, nie sú konaniami o trestnom obvinení samotnom (konaniami vo veci samej týkajúcimi sa viny obvinenej osoby) a ani konaniami o právach alebo záväzkoch občianskoprávneho charakteru, na ktoré sa vzťahuje čl. 6 ods. 1 Dohovoru. V rámci konania o väzbe preto nemôže dôjsť k porušeniu čl. 6 ods. 1 Dohovoru, keďže túto oblasť ochrany práv upravuje vo svojich ustanoveniach čl. 5 Dohovoru.⁹ Z práva na spravodlivý proces vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkazovými návrhmi strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie. Osoba vo väzbe musí mať v každom prípade možnosť predložiť súdu argumenty a dôvody proti svojmu ponechaniu vo väzbe a vyjadriť sa k všetkým okolnostiam týkajúcim sa jej dôvodnosti a zákonnosti.¹⁰

1.3 Niektoré aspekty konania pred nadriadeným orgánom

V ustanovení § 190 TP je vyjadrená požiadavka rýchlosti trestného konania, čo vyžaduje, aby zostal zachovaný aj inštitút autoremedúry. Je teda zachovaná možnosť, aby orgán, proti ktorému uzneseniu sťažnosť smeruje, jej za stanovených

⁶ Bližšie pozri rozhodovacia prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 10. 2001, sp. zn. III. ÚS 38/01; uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 8. 2002, sp. zn. III. ÚS 79/02, a uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 135/04.

⁷ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok (Komentár)*. § 1 – 195. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1093.

⁸ Bližšie pozri rozhodovacia prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 135/04; nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 198/05, nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 34/07.

⁹ Bližšie pozri rozhodovacia prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 6. 2006, sp. zn. I. ÚS 200/06, uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 277/07.

¹⁰ IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0334-9, s. 233 a nasl.

podmienok vyhoveli. Orgánom príslušným na rozhodnutie o takto podanom opravnom prostriedku je pritom orgán, ktorý je tomuto orgánu nadriadený. V predmetnom nastavení právnej úpravy sťažnosti sa tak odzrkadľuje tzv. devolutívny účinok (princíp) opravného konania. Z uvedeného princípu, teda z princípu vypovedajúceho o dvojinštančnosti konania o sťažnosti, však zákonodarca koncipuje výnimku v podobe uplatnenia inštitútu tzv. autoremedúry. Aj z toho vyplýva, že toto ustanovenie § 190 ods. 1 TP, ktoré vyjadruje autoremedúru, je výnimkou zo zásady dvojinštančnosti, keď sa do postavenia odvolacieho orgánu dostáva prvostupňový orgán. Práve výnimkou zo všeobecného tzv. devolutívneho účinku opravných prostriedkov je tzv. autoremedúra, teda možnosť „samoopravy“ vlastného rozhodnutia orgánom, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal. Ide o inštitút fakultatívnej povahy, ktorý tiež predpokladá preskúmanie veci z hľadísk uvedených v § 192 ods. 1 a 2 TP.¹¹ Proti uzneseniu o autoremedúre je prípustná sťažnosť, pretože ide o rozhodnutie prvostupňového orgánu. Autoremedúru možno charakterizovať ako inštitút spočívajúci v samooprave napadnutého rozhodnutia, teda vo vyhovení sťažnosti samotným prvoinštančným orgánom. Vyhovaniu sťažnosti v plnom rozsahu sa rozumie zmena napadnutého uznesenia v súlade s petitom sťažnosti. Aj keď budú všetky podmienky autoremedúry splnené, orgán prvého stupňa nemusí sám o sťažnosti rozhodnúť. Pokiaľ sám v takomto prípade nerozhodne, predloží vec na rozhodnutie nadriadenému orgánu. V prípade podania sťažnosti rozhoduje nadriadený orgán výlučne formou uznesenia. Policajti sťažnosti vyhovie tak, že napadnuté uznesenie zruší a podľa povahy veci sa vydá nové rozhodnutie (celkom nové alebo sčasti nové) alebo doplní chýbajúci výrok a napadnuté uznesenie sa tak nezruší ani sčasti. Predchádzajúci súhlas prokurátora je obligatórnou podmienkou pre vydanie uznesenia policajta v prípadoch ustanovených v Trestnom poriadku.¹² Úkon policajta urobený bez zákonom vyžadovaného predchádzajúceho súhlasu prokurátora môže byť dôvodom na podanie žiadosti o preskúmanie postupu policajta podľa § 210 TP alebo podanie mimoriadneho opravného prostriedku – zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podľa § 363 ods. 1 TP. Pokiaľ policajti urobil úkon vo veci, v ktorej zákon podmieňuje jeho vykonanie súhlasom prokurátora, bez jeho súhlasu, sťažnosti môže sám vyhovieť a aj bez súhlasu prokurátora, ak náprava spočíva len v zrušení vydaného uznesenia. Ak je sťažnosťou napadnuté uznesenie senátu, na autoremedúru je oprávnený senát. Ak rozhodnutie urobil predseda senátu (samosudca), na autoremedúru je oprávnený predseda senátu (samosudca). Nové uznesenie urobené na podnet sťažnosti podanej proti pôvodnému uzneseniu autoremedúrou je z hľadiska prípustnosti riadneho opravného prostriedku uznesením orgánu v prvom stupni, preto je proti nemu prípustná sťažnosť. Pokiaľ sa sťažnosti autoremedúrou nevyhovie, prvostupňový orgán ju nemôže zamietnuť. I keď

¹¹ ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVIČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1130.

¹² ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-142-6, s. 203 a nasl.

to zákon výslovne nestanovuje, analogicky vyplýva, že použitiu autoremedúry musí predchádzať preskúmanie uznesenia v rozsahu, ako by to vykonal nadriadený orgán. Aj v konaní o autoremedúre platí zákaz *reformationis in peius*, teda nemožno zmeniť uznesenie v neprospech osoby, ktorá sťažnosť podala, alebo v ktorej prospech bola sťažnosť podaná. K použitiu *beneficia cohaesionis* je autoremedúrny orgán *per analogiam legis* tiež oprávnený, pretože sa hovorí o nadriadenom orgáne. Ak zmení nadriadený orgán uznesenie v prospech obvineného z dôvodu porušenia jeho práva na obhajobu a je to na prospech aj niektorému spoluobvinenému, zmení uznesenie aj v prospech tohto spoluobvineného. V ustanovení § 190 ods. 2 TP sa určuje postup v prípade, že lehota na podanie sťažnosti uplynula všetkým oprávneným osobám a neuplatnila sa autoremedúra. Toto ustanovenie má kompetenčnú povahu a zároveň stanovuje postup pre orgán, ktorý vydal napadnuté uznesenie, za podmienky, že sťažnosti nevyhoveli. Povinnosť prvostupňového súdu počkať s predložením veci súdu druhého stupňa do uplynutia lehoty na podanie sťažnosti nie je možné vnímať ako formálne „vyčkávanie“, ale ako zákonom predpísaný postup plne rešpektujúci práva obvineného a ďalších osôb oprávnených podať sťažnosť. V konaní o sťažnosti sa uplatňuje obmedzený revízny princíp spočívajúci v tom, že nadriadený orgán, pokiaľ sťažnosť nezamietne z nižšie uvedených dôvodov, preskúma jednak napadnuté výroky uznesenia, a to zo všetkých hľadísk, bez ohľadu na to, či tieto hľadiská sú alebo nie sú v sťažnosti uvedené, jednak správnosť postupu konania, ktoré napadnutým výrokom predchádzalo, a to z hľadiska všetkých chýb, ktoré mohli spôsobiť nesprávnosť napadnutých výrokov uznesenia. Ak v sťažnosti nie je uvedené, ktorý konkrétny výrok sa ňou napáda, nadriadený orgán preskúma všetky výroky napadnutého uznesenia. O sťažnosti rozhoduje vždy senát nadriadeného súdu, aj keď napadnutým uznesením rozhodol predseda senátu (samosudca) súdu nižšieho stupňa. Ak sa výroky napadnutého uznesenia týkajú niekoľkých osôb, nadriadený orgán preskúma len tú časť uznesenia a jemu predchádzajúce konanie, ktoré sa vzťahuje na osobu, vo veci ktorej sa sťažnosť podala.

1.4 Sťažnosť proti rozhodnutiu o zaistení majetku

V ustanovení § 191 TP sa obmedzujú občianske práva obvineného, posilňuje sa postup, pri ktorom sudca pre prípravné konanie preskúmava rozhodnutie prokurátora, pričom sa sleduje aj urýchlenie konania. Zvýrazňuje sa postavenie prokurátora v prípravnom konaní a každému občanovi sa zabezpečuje právo obrátiť sa so svojou vecou na súd. Určuje sa tu rozhodovacia právomoc sudcu pre prípravné konanie v určenej lehote do piatich pracovných dní od predloženia veci súdu o zásahoch do majetkových práv obvineného. Podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR, každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Účelom ustanovenia § 191 TP pri rozhodovaní o sťažnosti proti

rozhodnutiu o zaistení majetku je ochrana práv poškodených trestnými činmi, avšak pri dodržaní princípu zasahovania do práv obvineného len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania.¹³ Inštitút zaistenia môže využiť prokurátor v prípade, ak je tu určitá pravdepodobnosť, že obvinený, resp. osoby vymedzené v § 50 TP sa budú zbavovať majetku s cieľom vyhnúť sa povinnosti na náhradu škody v prípade právoplatného odsúdenia. Ak je majetok postupom podľa § 50 TP zaistený, vlastník po dobu zaistenia nemá právo nakladať s ním, a to ani so súhlasom toho, kto o zaistení rozhodol. Ďalšie nakladanie so zaisteným majetkom je potom možné iba v prípade, ak je zaistenie zrušené podľa § 51 TP. Dôvody zrušenia zaistenia nie je možné rozširovať, pričom o zrušení zaistenia rozhodne v prípravnom konaní prokurátor uznesením, proti ktorému je prípustná sťažnosť, o ktorej rozhodne sudca pre prípravné konanie. Pokiaľ bola podaná sťažnosť proti uzneseniu prokurátora o zaistení majetku obvineného na zaistenie nároku poškodeného podľa § 50 ods. 1 TP, podľa § 191 písm. a) TP o nej rozhoduje sudca pre prípravné konanie, ktorý musí posúdiť zákonnosť a správnosť zaistenia nároku poškodeného, najmä pokiaľ ide o výšku škody, skutočný majetok obvineného, majetkové práva obvineného v právnickej osobe, v ktorej má obvinený majetkovú účasť, či je obvinený štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu, členom iného orgánu, prokuristom, vedúcim organizačnej zložky podniku, ktorý je zapísaný do obchodného registra, alebo vedúcim podniku zahraničnej osoby, ktorý je zapísaný do obchodného registra, tiež či je na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin, za ktorý je trestne stíhaný obvinený, bol spáchaný v mene alebo v prospech tejto právnickej osoby. Sudca pre prípravné konanie pri rozhodovaní o sťažnosti musí skúmať zákonnosť a správnosť uznesenia prokurátora a zaoberať sa dôvodmi sťažnosti, o ktorej musí rozhodnúť. Pokiaľ bola podaná sťažnosť proti uzneseniu prokurátora o zamietnutí návrhu poškodeného na zaistenie jeho nároku podľa § 50 ods. 5 TP, rozhoduje o nej podľa § 191 písm. b) TP sudca pre prípravné konanie, ktorý sa musí najmä zaoberať škodou v zmysle § 125 TZ čo do dôvodu a do výšky. Pokiaľ bol v prípravnom konaní prokurátorom zamietnutý návrh poškodeného, môže tak rozhodnúť, ak tento návrh nie je dôvodný. Poškodeného treba o zaistení jeho nároku vždy upovedomiť s upozornením na dôvody, pre ktoré sa zaistenie podľa § 51 ods. 1 TP zruší. Zamietnutie návrhu môže prichádzať do úvahy vtedy, keď obvinený nemá žiadny majetok, resp. majetok – majetková účasť – majetkové práva obvineného neboli preukázané (zistené). Zamietnutie návrhu prichádza do úvahy aj vtedy, ak majetok, ktorý užíva obvinený, reálne vlastní (podľa výpisu z katastra nehnuteľností, kúpnej zmluvy, darovacej zmluvy) iná osoba. Návrh na zaistenie nároku poškodeného na majetku obvineného podľa § 50 TP môže podať aj splnomocnenec poškodeného podľa § 54 TP. Sudca pre prípravné konanie musí posúdiť zákonnosť a správnosť rozhodnutia, najmä to, či zanikol dôvod, pre ktorý bolo o zaistení rozhodnuté, alebo ak bolo

¹³ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1143.

trestné stíhanie právoplatne zastavené alebo ak sa skončilo právoplatným oslobodzujúcim rozsudkom, alebo ak uplynuli dva mesiace odo dňa, v ktorom nadobudol právoplatnosť rozsudok, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo odo dňa, v ktorom nadobudlo právoplatnosť uznesenie, ktorým bola vec postúpená inému orgánu. Zaistenie treba obmedziť, ak sa ukáže, že nie je potrebné v rozsahu, v akom bolo nariadené. Ak boli zaistením postihnuté veci patriace inej osobe ako obvinenému alebo právnickej osobe uvedenej v § 50 ods. 1 TP, vyjmú sa zo zaistenia. Pokiaľ rozhodol prokurátor o vyňatí veci zaistenej na nárok poškodeného podľa § 51 ods. 2 TP, sudca pre prípravné konanie pri rozhodovaní o sťažnosti musí posúdiť, ktoré veci sú tými, ktoré patria inej osobe ako obvinenému alebo právnickej osobe, tak, aby nebolo obmedzené vlastnícke právo inej osobe než obvinenému.¹⁴ Zaistenie majetku na účely možného výkonu trestu prepadnutia majetku je inštitútom dočasným, úzko spojeným s účelom vymáhateľnosti práva. Účel trestu prepadnutia majetku je značne závislý od individuálnych majetkových pomerov obvineného. Výrok o prepadnutí majetku sa vzťahuje len na majetok, ktorý patrí obvinenému. Na veci (majetok), ktoré sú v spoluvlastníctve s inými osobami, sa prepadnutie majetku môže vzťahovať len na spoluvlastnícky podiel, ktorý patrí obvinenému, a tak sa nemôže vzťahovať na majetkové podiely iných osôb. Zaistenie potom postihuje spoluvlastnícky podiel obvineného k veciam (majetku) v podielovom spoluvlastníctve, ako aj k veciam patriacim do bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Skutočnosť, že v niektorých prípadoch sú trestné sudy príslušné rozhodovať podľa povahy veci, či poškodená osoba má alebo nemá byť účastníkom konania, alebo že môžu osobu uplatňujúcu si nárok na náhradu škody odkázať na civilný súd, keď nie sú dostatočné dôkazy na stanovenie takéhoto nároku, nemôže mať vplyv na daný stav. Pokiaľ nebude vydané takéto rozhodnutie, poškodené osoby uplatňujúce si nárok na náhradu škody v trestnom konaní majú nárok profitovať zo záruk čl. 6 ods. 1 Dohovoru, pretože takéto konania sú rozhodujúce pre určenie ich „občianskych práv“. Domáhanie sa ochrany základného práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, a teda súčasne čl. 48 ods. 2 Ústavy SR poškodeným v rámci trestného konania je podmienené tým, aby bol uplatnený nárok na náhradu škody v trestnom konaní, ktoré je možné za určitých podmienok považovať za konanie vo veci poškodeného (jeho záležitosti). Ak je dôvodná obava, že uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom bude marené alebo sťažované, možno nárok až do pravdepodobnej výšky škody zaistiť na majetku, majetkových právach a majetkovej účasti obvineného uvedených v § 50 ods. 1 písm. a) až e) TP. Zaistenie nároku poškodeného sa zruší z dôvodov uvedených v § 51 ods. 1 písm. a) až c) TP. Vzhľadom na zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku podľa § 426 ods. 1 TP zaistenie sa vzťahuje na celý majetok obvineného, ako aj na majetok, ktorý obvinený nadobudne po zaistení; nevzťahuje sa však na prostriedky a veci, na ktoré sa podľa zákona nevzťahuje

¹⁴ ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4., aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2019. ISBN 978-80-8155-087-087-4, s. 466 a nasl.

prepadnutie majetku. Na zaistenie nároku poškodeného nemožno použiť veci, ktoré nemožno podľa občianskoprávných predpisov postihnúť výkonom súdneho rozhodnutia, ani pohľadávky obvineného na výplatu odmeny z pracovného pomeru alebo obdobného pomeru, pohľadávky na výplatu výživného a na výplatu dávok z nemocenského poistenia a dávok sociálneho zabezpečenia. Ako obsahová náležitosť uznesenia o zaistení majetku sa vyžaduje aj vyjadrenie zákazu pre obvineného či inú príslušnú osobu nakladať s takto zaisteným majetkom, resp. majetkovými právami. Zaistenie majetku sa môže týkať nielen majetku, ktorého je obvinený výlučným vlastníkom, ale i takého, ktorého je podielovým, resp. bezpodielovým spoluvlastníkom. Na to, aby sťažnostný orgán (napríklad krajský prokurátor proti uzneseniu prokurátora okresnej prokuratúry o zamietnutí žiadosti na zrušenie príkazu) mohol rozhodnúť o zaistení majetku obvineného, musí mať k dispozícii jeho presnú identifikáciu. Tú môže získať iba po prechádzajúcom dôkladnom šetrení (získovaní), kde výsluch obvineného predstavuje len jeden z možných prostriedkov na získanie indícií či informácií o jeho majetkových pomeroch. Nie je možné prehliadnuť viaceré výrazné rozdiely v opise majetku podaného samotným obvineným v porovnaní s opisom poskytnutým zo strany prokurátora. Tu je potrebné náležite zistenie skutočného majetku obvineného bez akýchkoľvek dôvodných pochybností. Úschovu vecí vydaných, odňatých a prevzatých v prípravnom konaní zabezpečuje policajt alebo prokurátor, ak tento zákon neustanovuje inak. Ak súd, prokurátor alebo policajt nemôže sám zabezpečiť úschovu vydaných, odňatých alebo prevzatých vecí, zabezpečí ju prostredníctvom iného štátneho orgánu alebo právnickej osoby, alebo fyzickej osoby, ktorá vykonáva v takom odbore podnikateľskú činnosť. Ak ide o nehnuteľnosť, môže písomne poveriť takú osobu správou nehnuteľnosti a uznesenie o zaistení nehnuteľnosti doručí príslušnému orgánu štátnej správy na úseku katastra nehnuteľností. Ak je obvinený stíhaný pre trestný čin, za ktorý vzhľadom na povahu a závažnosť činu a na pomery obvineného treba očakávať uloženie trestu prepadnutia majetku, a je obava, že výkon tohto trestu bude zmarený alebo sťažený, môže v prípravnom konaní prokurátor majetok obvineného zaistiť. Po vyhlásení konkurzu sa pri výkone trestu prepadnutia majetku postupuje podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie; prevzatím majetku správcom konkurznej podstaty zaistenie zaniká. Proti uzneseniu o zaistení majetku je prípustná sťažnosť, o ktorej rozhoduje do piatich pracovných dní od predloženia veci súdom. Sťažnostný orgán sa pri rozhodovaní o sťažnosti musí vysporiadať s námietkami obvineného, ktoré uviedol v dôvodoch svojej sťažnosti, čo sa týka nesprávnych údajov o zostatkoch na posudzovaných účtoch v bankách, sumách, ktoré nie sú v jeho vlastníctve, pretože účet je len formálne vedený na jeho meno. Prípadne skúmať, či aj ostatný majetok nie je formálne vedený na obvineného. Pokiaľ sa týka investičného poistenia, bude potrebné tiež (okrem obvineným namietaných skutočností) skúmať, či výnos tohto poistenia prípadne výlučne obvinenému, prípadne iným osobám (kto je poisteným a kto je poistník). Zistenia, aký je skutočný rozsah majetku obvineného, ktorý podlieha zákonným podmienkam zaistenia majetku, musia byť náležité a konkrétne odôvodnené. Inštitút zaistenia

môže využiť prokurátor v prípade, ak je tu určitá pravdepodobnosť, že obvinený, resp. osoby vymedzené v § 50 TP sa budú zbavovať majetku s cieľom vyhnutia sa povinnosti na náhradu škody v prípade právoplatného odsúdenia. Ak je majetok postupom zaistený, vlastník po dobu zaistenia nemá právo nakladať s ním, a to ani so súhlasom toho, kto o zaistení rozhodol. Ďalšie nakladanie so zaisteným majetkom je potom možné iba v prípade, ak je zaistenie zrušené. Dôvody zrušenia zaistenia nie je možné rozširovať, pričom o zrušení zaistenia rozhodne v prípravnom konaní prokurátor uznesením, proti ktorému je prípustná sťažnosť. V uznesení o zaistení majetku obvineného musia byť jednotlivé časti majetku obvineného presne špecifikované uvedením ich opisu. Ako ďalšia obsahová náležitosť uznesenia sa potom vyžaduje vyjadrenie zákazu pre obvineného či inú príslušnú osobu nakladať s takto zaisteným majetkom, resp. majetkovými právami. Zaistenie majetku sa môže týkať nielen majetku, ktorého je obvinený výlučným vlastníkom, ale i takého, ktorého je podielovým, resp. bezpodielovým spoluvlastníkom. Pokiaľ boli zaistené príslušné nehnuteľnosti podľa § 50 ods. 1 písm. b) a písm. c) TP na uspokojenie nároku poškodeného a proti tomuto uzneseniu bola podaná sťažnosť, ktorej bolo v rámci autoremedúry vyhovené, tak uznesením prokurátor môže zaisťiť nehnuteľnosti v prospech poškodeného. Súčasne môže byť obomi uzneseniami spoločnosti zakázané nakladať s danými nehnuteľnosťami. Rozhodujúcou je práve skutočnosť, že dôjde k zaisteniu príslušných nehnuteľností, keď samotný zákaz nakladania je len súčasťou výroku zaisťujúceho uznesenia a vzťahuje sa na osoby, ktoré by boli inak oprávnené v čase vydania uznesenia s predmetom zaistenia nakladať. Ak by teda boli najprv zmluvou o prevode podniku protiprávne prevedené nehnuteľnosti, je pochopiteľné, že i keď zaistenie nehnuteľností zostalo zachované, v ňom obsiahnutý zákaz nakladania prestal byť aktuálny.¹⁵ To však neznamená, že zaistenie nehnuteľností by stratilo právne účinky. Tieto naďalej môžu trvať a vyvolávať nemožnosť platnej dispozície so zaistenými nehnuteľnosťami. Zaistenie sa totiž zrušuje len vydaním uznesenia prokurátorom, proti ktorému je prípustná sťažnosť. Pokiaľ prípis prokurátora nespĺňa ani formálne, ani obsahové náležitosti rozhodnutia o zrušení zaistenia (odôvodnenie, či a prečo prokurátor zastáva názor, že zanikol dôvod zaistenia), pričom tvrdenie, že došlo k zrušeniu zaistenia, z prípisu ani nevyplýva a je zrejmé, že na základe prípisu prokurátora zaistenie nezaniklo a zaistený majetok nie je možné prevádzať, čo mal orgán katastra zohľadniť v konaní o vklade, hoci napriek zaisteniu bol vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností v prospech spoločnosti povolený, išlo by o nezákonný prevod a týmito skutočnosťami sa musí sudca pre prípravné konanie v rozhodovaní o sťažnosti zaoberať. Z účelu inštitútu zaistenia vyplýva dočasná neprevoditeľnosť predmetu zaistenia, preto ani v uznesení o zaistení nie je možné zakázať nakladanie s nehnuteľnosťou iným spôsobom, ako adresovať tento zákaz tomu, kto bol vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti ku dňu vydania rozhodnutia. Neexistuje

¹⁵ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. 2021. *Trestný poriadok § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1146 a nasl.

dôvod, aby právne akty štátnych orgánov predvídali porušenie práva, teda z nepráva nemôže vzniknúť právo. Ak by prevodom nehnuteľnosti z jednej spoločnosti na druhú spoločnosť zaniklo zaistenie nehnuteľnosti a bolo následne možné nehnuteľnosťou bez obmedzenia disponovať, došlo by k popretiu cieľa inštitútu zaistenia v trestnom konaní. Ak by správa katastra po doručení návrhu na vklad k zaistenej nehnuteľnosti dodržala správny procesný postup, prerušila by konanie podľa § 31a písm. f) TP katastrálneho zákona až do zrušenia zaistenia takejto nehnuteľnosti. Zavkladovanie práva k nehnuteľnosti zaistenej v trestnom konaní je tou vadou, ktorá spôsobuje nezákonnosť vkladového rozhodnutia a odôvodňuje jeho zrušenie v konaní o proteste prokurátora. Hnuteľné veci sa uložia do úschovy orgánu, ktorý o ich zaistení rozhodol. Ak ich úschovu nemôže sám zabezpečiť, zabezpečí ju prostredníctvom iného štátneho orgánu alebo právnickej osoby, alebo fyzickej osoby, ktorá vykonáva v takom odbore podnikateľskú činnosť. Ak ide o nehnuteľnosť, môže písomne poveriť takú osobu správou nehnuteľnosti a uznesenie o zaistení nehnuteľnosti doručí príslušnému orgánu štátnej správy na úseku katastra nehnuteľností. Na zaistenie nároku nemožno použiť veci, ktoré nemožno podľa občianskoprávných predpisov postihnúť výkonom súdneho rozhodnutia, ani pohľadávky obvineného na výplatu odmeny z pracovného pomeru alebo obdobného pomeru, pohľadávky na výplatu výživného a na výplatu dávok z nemocenského poistenia a dávok sociálneho zabezpečenia. V uznesení o zaistení majetku obvineného musia byť jednotlivé časti majetku obvineného presne špecifikované uvedením ich opisu. Na to, aby súd (resp. prokurátor) mohol rozhodnúť o zaistení majetku obvineného musí mať k dispozícii jeho presnú identifikáciu. Tú môže získať iba po prechádzajúcom dôkladnom šetrení (získovaní), kde výsluch obvineného predstavuje len jeden z možných prostriedkov na získanie indícií či informácií o jeho majetkových pomeroch. Nemožno prehliadnúť, že napríklad v určitej veci opis majetku podaný samotným obvineným vykazuje v porovnaní s opisom poskytnutým zo strany prokurátora viaceré nezrovnalosti. Zmena vlastníka v obchodnej spoločnosti nemá vplyv na zrušenie zaistenia. Nový spoločník nadobudnutím obchodného podielu prevezme obchodnú spoločnosť so všetkými právami a záväzkami spoločnosti, ako aj obmedzeniami. Ako ďalšia obsahová náležitosť uznesenia sa potom vyžaduje vyjadrenie zákazu pre obvineného či inú príslušnú osobu nakladať s takto zaisteným majetkom, resp. majetkovými právami. Zaistenie majetku sa môže týkať nielen majetku, ktorého je obvinený výlučným vlastníkom, ale i takého, ktorého je podielovým, resp. bezpodielovým spoluvlastníkom. Pokiaľ ide o osobitné zaistovacie inštitúty, ktoré boli zavedené do Trestného poriadku zákonom č. 312/2020 Z. z., o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s účinnosťou od 1. 8. 2021, proti príkazu na zaistenie, ide o § 96a TP – Zaistenie nehnuteľnosti, § 96c TP – Zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe, § 96d TP – Zaistenie virtuálnej meny, § 96e TP – Zaistenie inej majetkovej hodnoty, § 96f TP – Zaistenie hnuteľnej veci, § 96g TP – Zaistenie náhradnej hodnoty, tak proti nim nie je prípustný opravný prostriedok. Obvinený môže podať žiadosť o zruše-

nie príkazu, o ktorom rozhoduje v prípravnom konaní prokurátor a v konaní pred súdom predseda senátu. O tejto žiadosti sa rozhoduje formou uznesenia, proti ktorému je prípustná sťažnosť do troch pracovných dní.¹⁶

1.5 Záver

Tzv. pripravovaná „veľká novela“ Trestného poriadku, resp. akákoľvek forma rôznych návrhov na novelizáciu Trestného poriadku nepočíta s úpravou akýchkoľvek ustanovení tohto riadneho opravného prostriedku. Autori sú toho názoru, že je potrebné určiť presné zákonné kritériá pre prokurátora v prípravnom konaní, ktorý vydáva príkaz na zaistenie podľa § 95 až 96g TP. Rovnako v aplikačnej praxi sa možno stretnúť s problémom týkajúcim sa neurčenia maximálnej lehoty na takéto zaistenie (dĺžky zaistenia), čo vytvára pre mnohých obvinených právnu neistotu. V praxi sa možno stretnúť s rozhodovacou praxou nadriadeného orgánu, ktorý sťažnosť zamietne, pričom dôvody takéhoto zamietnutia sú často arbitrárnym spôsobom zdôvodnené. Podľa § 193 ods. 1 TP nadriadený orgán zamietne sťažnosť, ak nie je prípustná, bola podaná oneskorene, neoprávnenou osobou, osobou, ktorá sa jej výslovne vzdala alebo ktorá znovu podala sťažnosť, ktorú už predtým výslovne vzala späť, alebo nie je dôvodná, tým sa riešia všetky možnosti rozhodnutia nadriadeného orgánu o sťažnosti. Ustanovuje sa tiež neprípustnosť zamietnutia sťažnosti ako oneskorene podanej, ak k meškaniu lehoty došlo v dôsledku chybného poučenia. Nadriadený orgán vždy preskúma otázku, či nejde o niektorý z prípadov uvedených v tomto spomínanom ustanovení. Ak zistí takéto okolnosti, napadnuté uznesenie meritórne podľa § 192 TP nepreskúmava, ale sťažnosť zamietne. Pokiaľ nezistí predmetné okolnosti, potom napadnuté uznesenie meritórne preskúma. Ak sa uznesením rozhodlo o viacerých veciach a voči jednému z nich, sťažnosť nie je prípustná, v tomto rozsahu možno sťažnosť zamietnuť aj sčasti. Pokiaľ bola sťažnosť znovu podaná, ako bola predtým výslovne vzata späť, predpokladá sa, že oprávnená osoba včas podala sťažnosť proti uzneseniu, potom sťažnosť výslovne vzala späť a potom, ešte v lehote na podanie sťažnosti, znovu podala sťažnosť z akýchkoľvek dôvodov. Sťažnosť nie je dôvodná, ak podľa preskúmania nadriadeným orgánom všetky výroky uznesenia, resp. výroky podliehajúce preskúmvacej povinnosti, sú správne, aj keď ich odôvodnenie vykazuje nedostatky. Zároveň v konaní, ktoré predchádzalo napadnutému uzneseniu ako celku, alebo vo vzťahu k preskúmvaným výrokom, ak nedošlo k porušeniu procesných ustanovení, alebo ak by aj k ich porušeniu došlo, tak toto porušenie v konkrétnom prípade nemusí spôsobiť nesprávnosť preskúmvaného výroku uznesenia. Uznesenie nadriadeného orgánu o sťažnosti podľa § 193 ods. 1 písm. a) až c) TP nemôže nikdy urobiť orgán, proti uzneseniu ktorého sťažnosť smeruje. Pokiaľ do väzby vzatý sťažovateľ podal sťaž-

¹⁶ ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVCĚK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1143 a nasl.

nost', rozhodovanie o nej je v právomoci druhostupňového súdu niektorým zo spôsobov uvedených v § 193, resp. v § 194 TP. Pred rozhodnutím o s'ťažnosti je zakonom druhostupňovému súdu uložen preskmavacia povinnos't, t. j. preskúmať sprvnos't výrokov napadnutého uznesenia a konanie predchádzajúce tmto výrokom. Nadriadeny orgán vždy preskúma, ĉi tu nie je dôvod na zamietnutie s'ťažnosti z niektorého z tchto dôvodov. Ak zistí, že takyto dôvod na zamietnutie existuje, napadnute uznesenie meritórne nepreskúma, ale s'ažnos't zamietne. Mže rozhodnúť aj tak, že zruší napadnute uznesenie alebo jeho ĉas't a ak je pod'ľa povahy veci potrebne nove rozhodnutie, rozhodne nadriadeny orgán vo veci sam. Ide o apelaĉny princíp. Alebo môže uložit' orgánu, proti ktorého rozhodnutiu s'ažnos't smeruje, aby vo veci znovu konal a rozhodol. Vynimkou su niektore rozhodnutia, napríklad „rozhodovania o s'ťažnosti proti rozhodnutiu o väzbe“. S'ažnos't nadriadeny orgán zamietne, pokiaľ s'ťažovateľ neuviedol ťiadnu konkrtnu skutoĉnos't, ktor by bola preskmateľna vo vz'tahu k tomu, že ho súdy znevhodnili pri uplatňovani jeho procesnch práv alebo plneni procesnch povinnos't, a takto skutoĉnos't nevyplýva ani z predložených rozsudkov. Ak len tvrdí, že došlo k nesprávne mu právne mu posúdeniu a nezohľadneniu všetkch aspektov významných pre posúdenie jeho veci, súdna prax to pod'ľa okolnosti prípadu mže chápať len ako jeho subjektívny názor na právne hodnotenie veci a na rozsah skutkových zisten. V súvislosti s odmietnutm s'ťažnosti podanej proti postupom vseobecnho súdu z dvodu zjavnej neopodstatnenosti treba uvies't, že o zjavnu neopodstatnenos't s'ťažnosti pod'ľa konštantnej judikatúry pjde vtedy, keď namietanm postupom vseobecnho súdu nemohlo vobec djs't k porušeniu toho práva, ktore oznaĉil s'ťažovateľ, pre nedostatok vzajomnej prĉinnej súvislosti medzi oznaĉenm postupom vseobecnho súdu a právom, ktorého porušenie sa namietalo, prípadne z dôvodov, ktore spoĉivaj v osobitnostiach konania (druhu civilnho procesu) pred vseobecnm súdom. Za zjavne neopodstatnenu s'ažnos't považuje stavny súd taku s'ažnos't, pri ktorej v predbežnom prerokovani nezistil ťiadnu moŹnos't porušena oznaĉenho práva, ktorej realnos't by mohol posúdiť po jej prijati na d'ďalšie konanie. Ak podstata námietok s'ťažovateľa smeruje k tomu, že nebola dodrŹana zasada „rovnosti zbrani“ z hľadiska spôsobu, rozsahu a hodnotenia vykonaného dokazovania v konani pred okresnm súdom aj krajským súdom. Pokiaľ bolo proti tomu istému uzneseniu podaných viac s'ažnos't, je potrebne o všetkch rozhodnúť zároveň, tm istým uznesením. Takto rozhodnutie robí nadriadeny orgán vždy na základe skutkového a právneho stavu, ktory existuje v ĉase jeho rozhodovania a ktory sa môže odlišovať od stavu, ktory existoval v ĉase vydania napadnutého uznesenia, keďže s'ažnos't moŹno oprieť o nove dkazy alebo skutoĉnos'ti. Takto skutoĉnos'ti alebo dkazy mohol zistiť nadriadeny orgán v rámci konania o s'ťažnosti. V prípade, že je chybna iba ĉas't napadnutého uznesenia a je moŹne ttu chybnu ĉas't oddeliť od ostatnch alebo ak sa týka s'ažnos't len ĉasti uznesenia, nadriadeny orgán obmedzí svoje rozhodnutie len na ttu ĉas't. To ĉi je moŹne ĉas't napadnutého uznesenia oddeliť od jeho ostatnch ĉas't, zistí nadriadeny orgán pod'ľa okolnosti konkrétneho prípadu. V prípade, že nastane situácia, že niektory výrok v napadnutom uzneseni chýba

alebo je neúplný, môže nadriadený orgán bez toho, aby vyslovil zrušenie napadnutého uznesenia, toto uznesenie sám doplniť alebo môže uložiť orgánu, proti ktorého rozhodnutiu sťažnosť smeruje, aby o chýbajúcom výroku rozhodol alebo neúplný výrok doplnil. Súd, ktorý rozhoduje o sťažnosti, môže nariadiť, ak to považuje za nevyhnutné, aby vec bola znova v prvom stupni prejednaná a aby sa o nej rozhodlo v inom zložení senátu alebo iným súdom toho istého druhu a toho istého stupňa v jeho obvode. Tento postup prichádza do úvahy najmä vtedy, ak to bude vyžadovať záujem na objektivite súdu pri novom prejednávaní veci. Ak je možné ten istý cieľ dosiahnuť aj vrátením veci orgánu na nové prejednanie a rozhodnutie, treba postupovať týmto postupom, aby nedochádzalo k neopodstatnenému zásahu do princípu zákonného sudcu. Ten orgán, ktorému bola vec vrátená na nové prejednanie a rozhodnutie, je pri novom rozhodovaní viazaný právnym názorom, ktorý vo veci vyslovil nadriadený orgán, a je povinný vykonať úkony, ktorých vykonanie tento orgán nariadil. Pokiaľ má nadriadený orgán pochybnosti o skutkových záveroch a nariaďuje doplnenie konania v tomto smere, nemá vysloviť jednoznačný právny názor, ale uviesť možné alternatívy. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť aj vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu (v danom prípade okresného súdu a krajského súdu – ide o väzobné sudy rozhodujúce v trestnom konaní) nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov.¹⁷ Podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu SR je dôvodom odmietnutia sťažnosti pre zjavnú neopodstatnenosť okrem iného aj nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie,¹⁸ a tiež absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Rozhodujúcou právne relevantnou skutočnosťou, ktorej existencia má (resp. mala) spôsobiť porušenie základných práv a slobôd, je oneskorené podanie návrhu na vzatie do väzby. Zisťovanie existencie tejto skutočnosti (oneskorenosť) je preto základnou otázkou, ktorej vyriešenie (zodpovedanie) je rozhodujúcim argumentom na právne posúdenie opodstatnenosti (alebo opaku) námietok sťažovateľa. Z uvedeného hľadiska je preto primárnym predpokladom správneho právneho posúdenia a následného rozhodnutia veci zistenie, či orgány činné v trestnom konaní a aj väzobné sudy postupovali ústavne konformným spôsobom v sťažovateľom namietanej etape prípravného konania v jeho trestnej veci. Rozhodnutie nadriadeného orgánu prichádza do úvahy,

¹⁷ Bližšie pozri rozhodovaciu prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 11. 02. 2004, sp. zn. I. ÚS 27/04, uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 10. 02. 2005, sp. zn. I. ÚS 25/05.

¹⁸ Bližšie pozri rozhodovaciu prax Ústavného súdu Slovenskej republiky. Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 30. 10. 2002, sp. zn. I. ÚS 122/02, uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 19. 11. 2002, sp. zn. IV. ÚS 66/02.

ak orgán prvého stupňa o sťažnosti nerozhodol autoremedúrou. Ak nedostatok spočíva v tom, že v napadnutom uznesení niektorý výrok chýba alebo je neúplný, môže nadriadený orgán bez toho, aby vyslovil zrušenie napadnutého uznesenia, buď ho sám doplniť, alebo uložiť orgánu, proti ktorého rozhodnutiu sťažnosť smeruje, aby o chýbajúcom výroku rozhodol alebo neúplný výrok doplnil. Autoremedúra je prípustná za týchto podmienok, že sťažnosť proti uzneseniu je prípustná, sťažnosť bola podaná oprávnenou osobou, bez toho aby došlo k vzdaniu sa alebo späťvzatiu, sťažnosť bola podaná v zákonnej trojdňovej lehote, sťažnosti je vyhovieť v plnom rozsahu (orgán prvého stupňa ju nemôže ani sčasti zamietnuť), vyhovieť sťažnosti a v dôsledku toho zrušenie alebo zmena uznesenia sa nedotkne práv inej strany trestného konania; inou stranou nie je nikdy prokurátor, pretože použitím autoremedúry nemôžu byť nikdy dotknuté práva majúce vzťah k jeho osobe. Ak ide o uznesenie policajta, ktoré bolo vydané s predchádzajúcim súhlasom prokurátora alebo na jeho pokyn, môže policajt sám sťažnosti vyhovieť len s predchádzajúcim súhlasom prokurátora. Vyhoveniu sťažnosti v plnom rozsahu sa rozumie zmena napadnutého uznesenia v súlade s petitom. Proti uzneseniu o autoremedúre je prípustná sťažnosť, pretože ide o rozhodnutie prvostupňového orgánu. Aj keď budú všetky podmienky autoremedúry splnené, orgán prvého stupňa nemusí sám o sťažnosti rozhodnúť. Pokiaľ sám v takomto prípade nerozhodne, predloží vec na rozhodnutie nadriadenému orgánu. Už samotná sťažnosť obsahuje v sebe celý rad vzájomne si odporujúcich tvrdení, ktoré nemôžu obstáť popri sebe z pohľadu toho, či si obžalovaný splnil svoju povinnosť vo vzťahu k súdu, a to oznámiť adresu, na ktorej sa bude po prepustení zdržiavať. Medzi povinnosť obvineného, v zmysle Trestného poriadku patrí aj povinnosť oznámiť orgánu činnému v trestnom konaní a súdu adresu, na ktorú sa mu majú doručovať písomnosti, aj tých, ktoré sú určené do vlastných rúk, ako aj spôsob tohto doručovania. Ak túto adresu alebo spôsob doručovania zmení, musí túto skutočnosť bez meškania oznámiť príslušnému orgánu. Nadriadený orgán môže v lehote stanovenej § 192 ods. 3 TP v súlade s ustanovením § 192 ods. 1 TP, v ktorom je vyjadrený obmedzený revízny princíp, potom ako nezamietol sťažnosť z dôvodov § 193 ods. 1 písm. a) alebo písm. b), na základe sťažnosti preskúmať napadnuté výroky uznesenia, a to zo všetkých hľadísk, bez ohľadu na to, či tieto hľadiská sú alebo nie sú v sťažnosti uvedené, a jednak správnosť postupu konania, ktoré napadnutým výrokom predchádzalo, a to z hľadiska všetkých chýb, ktoré by mohli spôsobiť nesprávnosť napadnutých výrokov uznesenia. Pri plnení revízneho princípu preveril z právnej stránky, či v celom konaní, v priebehu ktorého sa vytvárali podklady pre napadnuté uznesenie, nedošlo k porušeniu Trestného zákona, Trestného poriadku alebo iných (mimo trestných právnych) predpisov, ktoré sú súčasťou právneho poriadku. Sťažnosť proti uzneseniu sudcu pre právne konanie je prípustná v súlade s ustanoveniami § 83 ods. 1, § 185 ods. 1, ods. 2, bola podaná oprávnenou osobou v zmysle § 186 ods. 1, ods. 2 v lehote stanovenej § 187 ods. 1 TP a v súlade s 189 ods. 3 TP, pričom je odôvodnená.

AMNESTIA A MILOŠŤ AKO MOŽNOSTI REVÍZIE ROZHODNUTÍ V TRESTNOM KONANÍ¹

Amnesty and Mercy as Options for Revision of Decisions in Criminal Proceedings

Adrián Jalč, Štefan Zeman

Pojem milosť je odvodený od slova „omilostit“ a je dnes zaužívaným synonymom pre slovo „pardon“, ktoré pochádza z francúzskeho pardonner – odpustiť, ktoré dalo pôvod i anglickému označeniu milosti. Milosť ako právny inštitút oprávňuje hlavu štátu nariadiť zastavenie trestného stíhania, odpustiť alebo zmierniť uložený trest a jeho následok u individuálnych osôb. Ide o užší pojem milosti. Širší pojem milosti zahŕňa milosť hromadnú, nazývanú amnestia. Pojem amnestia pochádza z gréckeho slova amnēstía, ktoré znamená „zabudnutie“ a označuje v slovenskom právnom prostredí akt prezidenta republiky, ktorým hromadne odpúšťa a zmierňuje tresty uložené súdmi v trestnom konaní a zahľadá odsúdenia formou individuálnej milosti alebo amnestie.

The term mercy is derived from the word „to pardon“ and is a common synonym today for the word „pardon“ which comes from the French pardonner – to forgive which also gave rise to the English term grace. Pardon, as a legal institution, authorizes the head of state to order the suspension of criminal prosecution, pardon or reduce the imposed punishment and its consequences for individual persons. It is a narrower concept of grace. A broader concept of grace includes a collective pardon called amnesty. The term amnesty comes from the Greek word amnēstía which means „forgetting“ and refers in the Slovak legal environment to the act of the President of the Republic by which he collectively forgives and mitigates the punishments imposed by courts in criminal proceedings and wipes out convictions in the form of individual pardons or amnesties.

---

¹ This work was supported by Slovak Research and Development Agency under the Contract No. APVV-19-0050/Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0050 s názvom Trestnoprávna ochrana slobody.

1.1 Úvod

V období feudalizmu v trestnom konaní v podstate neexistovali opravné prostriedky. Súdnu moc vykonával panovník prostredníctvom svojich súdov. Panovník mohol meniť alebo rušiť rozhodnutia svojich súdov. Toto právo panovníka avšak ešte nemožno považovať za opravný prostriedok. Bolo to skôr udelenie milosti formou agraciácie. Táto výsada nemala oporu v písanom práve, závisela skôr od politickej situácie v určitom období a od vôle panovníka. Trestné konanie bolo v tomto období založené na súkromnej žalobe, a preto aj po vynesení rozhodnutia existovala možnosť súkromnej iniciatívy smerujúcej k zmene alebo k zrušeniu vyneseného rozhodnutia. Odsúdený mohol byť so súhlasom žalobcu prepustený z väzenia, mohol mu byť zmiernený trest alebo trest odňatia slobody zmenený na peňažnú satisfakciu.

V 17. a 18. storočí s byrokratizáciou výkonu absolutistickej súdnej moci boli zavedené opravné prostriedky. Strana, ktorá nebola spokojná so súdnym rozhodnutím, mohla vyvolať nové konanie na súde vyššej inštancie. Zákony z Rakúsko-Uhorska zostali naďalej v platnosti v oblasti trestného práva procesného aj po vzniku Československej republiky (v roku 1918). Na Slovensku to bol uhorský zákon čl. XXXIII/ 1896.

Opravné prostriedky sa členili na: riadne a mimoriadne opravné prostriedky. Medzi riadne opravné prostriedky patrili rozklad, sťažnosť, odvolanie, zmätočná sťažnosť, odpor, dovolacia sťažnosť.

1.2 Prezident republiky a jeho právomoci vo vzťahu k trestnému konaniu

Milosť a amnestia predstavujú v rámci právneho poriadku Slovenskej a Českej republiky dva rozdielne inštitúty. Základná diferenciácia spočíva najmä v tom, že milosťou môže prezident individuálne určenej osobe zmierniť trest alebo ho môže celý odpustiť a súčasne môže rozhodnúť, že takéto odsúdenie bude zahladené. Milosť je individuálnym rozhodnutím prezidenta, kedy môže o udelení milosti rozhodovať bez návrhu alebo na návrh ktorejkoľvek osoby. Samotný prezident rozhoduje, či začne konanie o udelení milosti, teda na takéto konanie právny nárok nie je.²

Na rozdiel od milosti amnestia sa uplatňuje voči konkrétne neurčenému okruhu odsúdených osôb, pričom sa udeľuje na konkrétny druh trestu alebo na povahu trestného činu alebo na výmeru trestu.³ Všetky rozhodnutia o amnestii sa *ex lege* uverejňujú v Zbierke zákonov SR a preto majú povahu všeobecne záväzných právnych predpisov.⁴

---

² ČENTÉŠ, J. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. 1. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-8912-275-2, s. 770–771.

³ Tamtiež, s. 770.

⁴ Tamtiež, s. 771.

Rozhodnutie o udelení amnestie sa viaže na kontrasignáciu predsedu vlády alebo ministra, ktorého na to poveril predseda vlády. Naproti tomu rozhodnutie o udelení milosti sa neviaže na žiadnu kontrasignáciu a tak prezident o nej rozhoduje samostatne.⁵ Napriek tomu, že amnestia je v porovnaní s počtom udelených milostí aktom výnimočným, sú jej dôsledky neporovnateľne väčšie ako pri udelení individuálnej milosti. Samotný dopad amnestie vždy záleží na konkrétnom znení, pričom netreba zabúdať, že pri formulácii obsahu amnestie prezident nie je ničím viazaný okrem samotného výroku o treste a odsudzujúceho rozhodnutia súdu⁶, čo aj v nedávnej minulosti spôsobilo viaceré aplikačné problémy.

Milosť a amnestia v slovenskej právnej úprave majú spoločné to, že môžu byť realizované v dvoch formách. Vo forme agraciácie a rehabilitácie. Po tom, čo bol zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky („Ústava SR“), novelizovaný ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., prezident stratil možnosť uplatniť tzv. abolicíu, ktorou nariaďoval, aby sa nezačínalo alebo, aby sa v už začatom trestnom stíhaní nepokračovalo. Podľa platnej právnej úpravy môže byť milosť a amnestia použitá len proti právoplatne odsúdeným osobám.⁷

Agraciácia pripúšťa právoplatne uložený trest alebo jeho zvyšok odpustiť, prípadne ho zmierniť. O agraciácii platí, že sa uplatňuje len na nevykonané tresty alebo ich zvyšky, nevzťahuje sa teda na iné výroky, ktoré boli obsiahnuté v rozhodnutí súdu, ako napríklad náhrada škody, náhrada trov trestného konania, ochranné opatrenie. Agraciáciu môže prezident uplatniť vo vzťahu k celému trestu, v tom prípade ide o odpustenie trestu, alebo sa môže uplatniť len k jeho časti, v tom prípade ide o zmiernenie trestu. Právo zmierniť trest obsahuje aj možnosť prezidenta rozhodnúť o zmiernení ústavu na výkon trestu odňatia slobody s miernejším stupňom stráženia.

Rehabilitácia umožňuje prezidentovi odsúdenie zahladať s rovnakými účinkami, akoby k zahladeniu odsúdenia došlo rozhodnutím súdu. Nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia o zahladení odsúdenia nastáva zákonná fikcia neodsúdenia. Zahladené odsúdenie sa neuvádza ani vo výpise z registra trestov. V odpise z registra trestov sa však zahladené odsúdenie uvádza. Generálna prokuratúra odpis z registra trestov vydá na žiadosť oprávnených orgánov, u ktorých to ustanovuje zákon alebo na žiadosť oprávnenej osoby a iba na zákonom stanovený účel.

1.3 Komparácia slovenskej právnej úpravy a českej právnej úpravy

Slovenská republika a Česká republika majú neoddeliteľnú spoločnú minulosť. Po rozdelení republík v roku 1993 každý štát prijal vlastnú právnu úpravu, pričom

⁵ Tamtiež.

⁶ Bližšie pozri § 89, § 92 odst. 5 TZ.

⁷ MINÁRIK, Š. *Trestný poriadok – Stručný komentár*. 2. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2010. ISBN 80-8078-085-4, s. 1075.

viaceré zákony boli prevzaté a ostali aj po rozdelení dodnes v každom už samostatnom štáte platné a účinné. V tejto časti článku poukážeme na niektoré odlišné a spoločné znaky právnej úpravy milosti a amnestie v ČR a SR.

Pokiaľ ide o samotné vymedzenie pojmov milosť a amnestia, medzi vymedzeniami českej a slovenskej právnej teórie nachádzame spoločné znaky, nakoľko v oboch prípadoch ide o takmer totožné vymedzenia týchto pojmov. Tak ako v slovenskej právnej teórii aj v českej právnej teórii má milosť povahu individuálneho aktu vzťahujúceho sa na konkrétnu osobu a amnestia predstavuje hromadný akt dopadajúci na bližšie nešpecifikovaný okruh odsúdených, vymedzený druhom trestu, výmerou trestu, povahou trestného činu, ktorý je predmetom odsúdenia alebo podľa osobných či rodinných pomerov týchto osôb.⁸

Právomoc prezidenta Českej republiky udeliť milosť je upravená v článku 62 písm. g) zákona č. 1/1993 Sb., Ústava Českej republiky („Ústava ČR“), ktorý oprávňuje prezidenta odpúšťať a zmierňovať tresty uložené súdom a zahľadáť odsúdenie⁹, pričom rovnakou zákonnou textáciou je vymedzená aj právomoc prezidenta Slovenskej republiky. Prezident realizuje milosť a amnestiu vo forme agrácie, ktorou zmierňuje a odpúšťa tresty, ktoré uložil súd, vo forme rehabilitácie, prostredníctvom ktorej môže prezident zahľadiť odsúdenie a abolície. Na rozdiel od slovenskej právnej úpravy český prezident môže realizovať milosť aj formou abolície, ktorou nariaďuje, aby sa nezačalo trestné konanie alebo, aby sa v už začatom trestnom konaní nepokračovalo. Ide o abolíciu uzákonenú v § 11 ods. 1 písm. a) zákona č. 141/1964 Sb. Trestní řád v znení neskorších predpisov („TŘ“), podľa ktorého ak to nariaďi prezident republiky, nemožno trestné stíhanie začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené. Rozhodnutie prezidenta o abolícii vylučuje povolenie obnovy konania v neprospech obvineného.¹⁰

Rovnako ako v slovenskej právnej úprave – tak aj v českej, prezident odpúšťa alebo zmierňuje len nevykonané tresty alebo ich zvyšky, toto oprávnenie sa nevzťahuje napríklad na ochranné opatrenia, výrok o náhrade škody ani na žiadny iný výrok rozhodnutia, ktorý neukladá alebo sa netýka výkonu trestu. Ďalšia zhoda právnych úprav je aj v odpustení trestu, kedy prezident môže uložený trest odpustiť celý, prípadne jeho časť. Zmiernenie trestu môže mať podobu jeho skrátenia, teda odpustenia jeho časti, alebo môže ustanoviť miernejší výkon. Napríklad prezident môže v prípade nepodmienečného trestu odňatia slobody rozhodnúť o výkone trestu vo výkone trestu odňatia slobody s miernejším režimom.¹¹ Pre udelenie milosti,

⁸ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-634-4, s. 2040.

⁹ Čl. 62 písm. g) Ústavy Českej republiky.

¹⁰ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PŮRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-634-4, s. 2039.

¹¹ Tamtiež.

rovnako aj amnestie, existujú všeobecne tri okruhy dôvodov a to politické dôvody,¹² humanitárne dôvody¹³ a nedostatky trestnoprávneho systému.¹⁴

Následne sa budeme zaoberať iba čiastočnou komparáciou samotného konania o udelení amnestie. Konanie o udelenie milosti v tomto prípade vynecháme, keďže ďalej sa budeme venovať najmä amnestii ako takej a jej aplikácii v praxi.

Právomoc prezidenta udeľovať amnestiu je ustanovená v Ústave ČR, konkrétne v čl. 63 ods. 1 písm. k), podľa ktorého má prezident právo udeľovať amnestiu. V zmysle čl. 63 ods. 3 Ústavy ČR je platnosť takéhoto rozhodnutia prezidenta ČR podmienená kontrasignáciou predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády. Aj tu môžeme vidieť podobnosť so slovenskou právnou úpravou, kde rovnakú právomoc prezidentovi SR priznáva Ústava SR a rovnako je rozhodnutie prezidenta o udelení amnestie viazané na kontrasignáciu predsedu vlády alebo ním povereného ministra.¹⁵

Na základe § 368 Trestného rádu súd, ktorý rozhodol o veci v prvom stupni vydá rozhodnutie, či sa na osobu, ktorej bol uložený trest, vzťahuje amnestia. V prípade, že v čase rozhodovania je táto osoba vo výkone trestu odňatia slobody, rozhodne súd, v ktorého obvode sa vykonáva trest, pričom proti tomuto rozhodnutiu je prípustná sťažnosť s odkladným účinkom. Ustanovenie § 368 Trestného rádu je totožné s § 474 zákona č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov („TP“). V oboch prípadoch ide o agraciačné rozhodnutia. O tom, či je odsúdený účastný amnestie, rozhoduje súd ex offio, teda i bez návrhu. Rozhodnutie podľa predmetného ustanovenia je rozhodnutie deklaratórne, nie konštitutívne.¹⁶

¹² Prvý okruh dôvodov tvoria politické dôvody, ktoré sprevádzali predovšetkým udeľovanie amnestie, ktoré sa často spájalo s významnou udalosťou, ktorou bola napríklad inaugurácia prezidenta, oslavy okrúhlych výročí alebo iné, spoločenské či politicky významné udalosti. Udeľovanie amnestie možno považovať aj za formu politickej propagácie úradujúceho prezidenta, nakoľko často krát je udeľovaná pri jeho zvolení, ako aj pri ukončení jeho funkčného obdobia, kedy môže byť účelne využitá ako nástroj politickej propagandy pre ďalšie volebné obdobie. Bližšie pozri MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 1028–1029.

¹³ Druhý okruh dôvodov tvoria humanitárne dôvody. Pri výkone spravodlivosti sa úplne nedá vyhnúť situáciám, kedy samotné trestné konanie alebo uložený trest vplýva na niektoré osoby horšie, než ako bolo predpokladané účelom trestného konania alebo uloženého trestu. Ide teda najmä o prípady vážne chorých alebo veľmi starých osôb, ďalej mladistvých, tehotné ženy a pod. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 1028–1029.

¹⁴ Tretí okruh dôvodov je tvorený nedostatkami trestnoprávneho systému. Systém trestného práva sa vyznačuje konzervatívnou povahou a jeho uplatňovanie v spoločnosti sa vyznačuje značnou mierou rigidity. Stáva sa, že po určitom období dôjde ku skutočnosti, ktorá predstavuje zmenu života spoločnosti a je nutné pristupovať k určitým jeho javom novým spôsobom. Milosť a amnestia tak môžu slúžiť ako prostriedok reakcie na zmenené podmienky spoločnosti. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 1028–1029.

¹⁵ Čl. 63 ods. 1 písm. k) a čl. 63 ods. 3 Ústavy ČR, čl. 102 ods. 1 písm. j) a čl. 102 ods. 2 Ústavy SR.

¹⁶ ŠÁMAL, P., KRÁL, V., BAXA, J., PÚRY, F. *Trestní řád. Komentář*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-634-4, s. 1807–1808.

1.4 Pohľad na amnestiu v súčasných a historicko-právnych súvislostiach

Počas svojho funkčného obdobia prezident Václav Havel celkovo udelil štyri amnestie (dve počas československej federácie v roku 1990 a dve za éry samostatnej Českej republiky v rokoch 1993 a 1998). Amnestie prezidenta Václava Havla nepochybne predstavujú z trestnoprávneho, ale aj kriminologického hľadiska pomerne prelomový bod. Konkrétne ide o amnestiu z januára 1990, ktorej sa v príspevku budeme bližšie venovať, pretože: „Amnestie prezidenta republiky Václava Havla v lednu 1990 byla svým rozsahem i dobou, kdy byla vyhlášena záležitostí zcela mimořádnou... První reakce na amnestii byly často až přehnaně optimistické, pozdější pak spíše skandalizující.“¹⁷ Išlo bez pochyb, nielen z pohľadu českého – ale aj slovenského, o jednu z najrozsiahlejších amnestií histórie.

Pokiaľ ide o obsah a štruktúru amnestie, tak tá sa členila na sedem článkov, ktoré mali charakter aboličný, agraciačný a rehabilitačný.¹⁸ Amnestia sa vzťahovala na skoro všetky trestné činy spáchané pred dňom vyhlásenia amnestie. Prezident V. Havel amnestoval nielen tresty odňatia slobody, ale aj nápravné opatrenia a peňažné tresty. Pri trestoch odňatia slobody uložených za úmyselné trestné činy boli úplne amnestované všetky trestné činy, ktoré neprevyšovali dva roky a pri ostatných úmyselných trestných činoch sa uplatnilo zmiernenie vo výške jednej tretiny uloženej výmery (najmenej boli takéto tresty zmiernené o dva roky).

Je potrebné poznamenať, že účinky amnestie sa neuplatnili pri recidivistoch a nevzťahovali sa na niekoľko taxatívne vymenovaných trestných činov ako napríklad napr. vražda, znásilnenie, lúpež.

Siedmy článok amnestie z roku 1990 obsahoval tzv. fakultatívnu amnestiu, ktorá vymedzila určitú skupinu osôb, kde mal prezident zvýšený záujem na ich možnom prepustení, na základe čoho vyzval generálneho prokurátora, ministrov spravodlivosti a ministra národnej obrany, aby predložili návrhy na uloženie individuálnej milosti v osobitých prípadoch ako sú napríklad: invalidné osoby, tehotné ženy, osoby trpiace ťažkou chorobou.¹⁹

Agraciácia formulovaná v čl. I. a čl. II sa dotkla nielen už právoplatne uložených trestov, ale aj trestov, ktoré iba mali byť uložené za trestné činy spáchané pred dňom rozhodnutia o amnestii.²⁰ Naposledy podobným spôsobom vymedzil amnestiu (agraciá-

¹⁷ MAREŠOVÁ, A. *Výbrané kriminologické aspekty amnestie z ledna 1990: sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 14. února 1991 v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1991, s. 1.

¹⁸ CHRASTILOVÁ, B., MIKEŠ, P. *Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-63-4, s. 223.

¹⁹ MAREČKOVÁ, L. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1537-2, s. 80-81.

²⁰ Rozhodnutie prezidenta republiky o amnestii zo dňa 1. januára 1990, č. 1/1990 Sb., Čl. II: „1. Promijím nevykonané tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, pokud nepřevyšují

ciu) Ludvik Svoboda v roku 1968, čím možno konštatovať, že medzi amnestiami „posledných“ rokov je v tomto táto z roku 1990 tiež výnimočná, avšak jej „(ne)popularita“ vznikla na základe skutočnosti, že zo dňa na deň bolo na slobodu prepustené veľké množstvo odsúdených, čo samozrejme vyvolalo negatívne reakcie širokej verejnosti.

Táto amnestia podala právny základ na prepustenie viac ako 21 000 osôb z nápravových zariadení a tak isto spôsobila veľký počet zastavení trestného stíhania a odloženia trestného stíhania. Konkrétne čísla uvádzame v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1: Dopady amnestie z roku 1990

	ČSFR	ČR	SR
Počet prepustených z nápravno výchovných ústavov	21 280	13 580	7 700
Počet prepustených odsúdených k trestu odňatia slobody	–	12 600	–
Počet prepustených obvinených z väzby	–	980	–
Počet zastavených trestných stíhaní	16 000	–	–
Počet odložených trestných konaní	10 800	–	–

Zdroj: MAREŠOVÁ, A. *Amnestie 1990*, s. 59.

Zo strany odbornej verejnosti „zožala“ amnestia prezidenta V. Havla kritiku najmä z titulu následného vzrastu kriminality. To však podľa štúdie Inštitutu pro kriminologii a sociální prevenci nie je úplná pravda, pretože podľa štúdií v roku 1990 predstavoval podiel amnestovaných na celkovom počte stíhaných osôb pre ľubovoľný trestný čin v Českej republike iba 9 %, ²¹ avšak treba podotknúť, že tieto údaje nie sú zodpovedajúce realite.

Samotná štúdia vychádzala z počtu v tej dobe stíhaných osôb, nie odsúdených osôb a brala do úvahy len prípady, ktoré boli v tú dobu vyšetrowané nielen „vo veci“, ale mali odhaleného aj konkrétneho páchatel'a. Následné štatistiky deklarujú, že o dva roky neskôr v roku 1992 bol podiel amnestovaných osôb na celkovom počte väznených už 25 %. ²²

Na záver uvádzame názor Marešovej, ktorá na základe štatistických údajov tvrdí, že tato amnestia nebola príčinou prepustenia nejakého mimoriadneho počtu osôb z výkonu trestu vo vzťahu k ročnému priemeru počtu prepustených. Ako príklad

a) dva roky za úmyslné trestné činy,

b) tri roky za trestné činy spáchané zneďbalosti,

c) tri roky u úhrnných a souhrnných trestů uložených za úmyslné trestné činy a trestné činy spáchané zneďbalosti,

2. Z ostatních trestů odnětí svobody nebo jejich zbytků, které byly nebo budou pravomocně uloženy za trestné činy spáchané přede dnem tohoto rozhodnutí, promíjím...“

²¹ MAREŠOVÁ, A. Lednová amnestie – úvahy nad štatistickými údajmi. In: MAREŠOVÁ, A. *Amnestie 1990: výsledky analýzy provedené IKSP v konfrontaci s názory pražských sociálních kurátorů a pracovníků českého vězeňství: sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 13. února 1992 v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992, s. 26–27.

²² Tamtiež.

uvádza, že v roku 1990 bolo celkovo v Českej Republike prepustených z výkonu trestu 20 121 osôb, čo je pre porovnanie s predchádzajúcimi rokmi v rozmedzí rokov 1985–1989 číslo zodpovedajúce ročnému priemeru. Každý spomínaný rok bolo počas uvedeného obdobia v priemere prepustených z výkonu trestu 21 624 osôb. Marešová uvádza, že väčšina amnestovaných osôb by aj tak z výkonu trestu bolo v priebehu roku 1990 prepustených.²³

1.4.1 K problematike amnestie z roku 2013 v ČR

Prezident Václav Klaus počas doby výkonu prezidentského úradu vydal iba jedinú amnestiu na konci svojho druhého funkčného obdobia. Amnestiu kontrasygnoval vtedajší predseda vlády a účinnosť nadobudla 2. 1. 2013. V Zbierke zákonov bola uverejnená pod číslom 1/2013 Sb.

V tejto jedinej amnestii nájdeme všetky tri možné formy amnestie. Systematicky je rozdelená do päť článkov, pričom väčšina článkov bola formulovaná viažuc sa na dĺžku už uloženého trestu, nie vo vzťahu ku konkrétnym trestným činom a ich maximálnej zákonnej výmere (na rozdiel od amnestie z januára 1990).

Iba jeden článok (čl. II.), ktorý obsahuje aboličné ustanovenie, zastavuje trestné stíhanie vedené pre trestné činy, za ktoré zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v znení neskorších predpisov („TrZ“) stanovuje trest odňatia slobody neprevyšujúci desať rokov.

Treba uviesť, že v českej právnej úprave zakladá abolicia neprípustnosť trestného stíhania, čoho následkom je zastavenie trestného stíhania. Napriek zákonnej dikcie § 11 ods. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., Trestný poriadok, existuje možnosť obvineného, kedy aj v takejto situácii môže prehlásiť, že na prejednaní svojej veci trvá. Takéto prehlásenie podľa § 257 ods. 3 Trestného poriadku musí urobiť do troch dní od doby, kedy mu bolo uznesenie o zastavení trestného stíhania oznámené, pričom o tejto skutočnosti musí byť riadne poučený.²⁴

Amnestia odpúšťa nevykonané tresty všeobecne prospešných prác, tresty domáceho väzenia a tresty odňatia slobody, ak boli uložené najviac vo výmere jedného roku a za určitých podmienok pri výmere dvoch rokov. Amnestia odpustila aj tresty odňatia slobody uložené s vyššou výmerou najviac však do desať rokov, ak mal odsúdený vyšší vek.

Účinky niektorých ustanovení amnestie boli vylúčené pre recidivistov alebo pre odsúdené osoby za presne vymedzené skupiny trestných činov. Treba však podotknúť, že obsah a štylizácia syntaxu amnestie nebola zvolená vhodným spôsobom.

²³ MAREŠOVÁ, A. *Výbrané kriminologické aspekty amnestie z ledna 1990: sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 14. února 1991 v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1991, s. 1.

²⁴ GRÍVNA, T., ŘÍHA, J. Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 vyhlášená pod č. 1/2013 Sb. *Trestněprávní revue*, 11, 2013, č. 2. ISSN 1213-5313, s. 30.

Najväčšiu kritiku malo aboličné ustanovenie článku II.: „Nařizují, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.“²⁵ Práve tento článok stanovil účinky abolicie, ktoré sa viažu na netradičnú podmienku – a to na dĺžku trestného stíhania, čo nie je objektívna kategória, ktorá by sa dala vo všetkých prípadoch vyjadriť absolútne. Je logické, že samotná dĺžka trestného stíhania je závislá od konkrétneho prípadu, jeho osobitostiach, náročnosti a pod. Môžeme konštatovať, že amnestia „vybočila“ z tradičného²⁶ vymedzenia dĺžky trestného stíhania vyjadreného najmä spojením „bez zbytočných prietahov“, resp. „v primeranej lehote“²⁷ a určila tak konkrétnu lehotu na ukončenie trestného stíhania,²⁸ čo nebol správny krok, pretože sudy nemali možnosť konkrétne prípady z aplikácie amnestie vylúčiť, v prípade ak by v danom prípade došli k názoru, že ich dĺžka konania je primeraná. V aplikačnej rovine takéto znenie môže spôsobiť nejasnosť, a preto je nevyhnutné zvoliť vhodný výklad.

Táto amnestia je často porovnávaná s amnestiou z januára 1990. V zhrnutí možno dospieť k záveru, že amnestia z januára 2013 postihla menší počet osôb oproti amnestii jeho predchodcu. K zastaveniu trestného stíhania došlo v 265 prípadoch. Dušek uvádza zaujímavú skutočnosť tejto tzv. „výročnej“ amnestie a to, že nepodmienečný trest odňatia slobody bol odpustený v celku 19 820 osobám, ale na základe správy Väzenskej služby Českej republiky bolo vďaka amnestii prepustených iba 6 443 osôb. Rozdiel medzi týmito dvoma číslami potom predstavuje počet odsúdených, ktorí ešte nenastúpili k výkonu trestu, spoločne s väzňami, ktorí už boli v okamžiku prepustenia z výkonu trestu podmiennečne prepustení.²⁹

Hneď na začiatku je potrebné položiť si teoretickú otázku, či je možné amnestiu ako prezidentovo rozhodnutie preskúmať alebo zrušiť?

Možno uvažovať o troch variantoch riešenia:

- a) možno predpokladať, že amnestia je nezrušiteľná,
- b) amnestiu by za určitých okolností mohol odvolať sám prezident,
- c) ďalej by ju mohol zrušiť iný orgán pre nesúlad s právnym poriadkom.³⁰

²⁵ Rozhodnutie prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013, č. 1/2013 Sb.

²⁶ Samotný český Ústavní soud sa už niekoľkokrát vyjadril, že dĺžku konania je potrebné posudzovať vzhľadom ku konkrétnym okolnostiam prípadu a vymedzil príklady jednotlivých hľadísk. Bližšie pozri – MUSIL, J. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In: GRŮVNA, T., VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 201–206.

²⁷ JELÍNEK, J. Zásada rychlosti trestního řízení. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*, 26, 2003, č. 1, ISSN 1210-9150, s. 18–30.

²⁸ MUSIL, J. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In: GRŮVNA, T., VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 201–206.

²⁹ DUŠEK, L. *Výročí amnestie v číslech*. Jiné právo. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2014/01/vyroci-amnestie-v-cislech.html>. [online]. [cit. 2023-03-20].

³⁰ Bližšie pozri – KRATOCHVÍL, V. Ústavní soud rozhodol o návrhu skupiny senátorů na zahájení řízení o zrušení čl. II amnestie prezidenta ČR z 1. 1. 2013. *Trestněprávní revue*, 12, 2013, č. 5. ISSN

Na nami položenú otázku budeme následne vo vzťahu k amnestii z roku 2013 analyzovať právny názor ústavného súdu Českej republiky, ktorému boli adresované v tejto súvislosti dve ústavné sťažnosti/návrhy, ktoré smerovali proti amnestii a ich účelom bolo následné zrušenie prezidentovho rozhodnutia.

Prvý návrh podali tridsiati senátori, kde v petite požadovali vyhlásenie o tom, že článok II. amnestie je protiústavný, a zároveň žiadali o jeho zrušenie. Skupina senátorov takto využila právo³¹ navrhovať Ústavnému súdu ČR zrušenie iných právnych predpisov, ak sú v rozpore s ústavným zákonom, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou podľa čl. 10 Ústavy ČR.

Druhý návrh uplatnil Mestský súd v Prahe, ktorý disponoval s tzv. alternatívnym petitom. Alternatíva číslo jeden bola požiadavka na zrušenie celej amnestie a alternatíva číslo dva bola požiadavka na zrušenie článku II. amnestie. Mestský súd podal návrh, pretože dospel k názoru, že článok II. rozhodnutia o amnestii sa vzťahuje aj na konanie prebiehajúce na tomto súde. Podľa trestno-procesného kódexu³² súd prerušil v tomto prípade trestné stíhanie s tým, že zákon/amnestia, ktorý má byť pri posudzovaní veci použitý je v rozpore s ústavným právom a predložil túto prejudiciálnu otázku Ústavnému súdu ČR.³³

Oba petity návrhov smerovali k tomu, aby ústavný súd potvrdil, že protiústavnosť aboličného článku II. spočíva aj v jeho nepriaznivom dopade na majetkové záujmy osôb, ktoré majú v rámci trestného konania postavenie poškodených (obetí trestných činov) v trestných konaniach zastavených na základe amnestie. Takéto osoby potom strácajú právnu a reálnu možnosť dosiahnuť odškodnenie, čím dochádza aj k strate ich majetkových práv. Konkrétne ide o zásah do práv poškodených na ochranu vlastníckeho práva, pretože im bolo znemožnené domôcť sa výroku týkajúceho sa náhrady škody v trestnom konaní, kde bol ich nárok už legitímne uplatnený. Okrem toho nemožno opomenúť fakt, že aj Česká republika je členským štátom Európskej únie, kedy súčasťou sekundárneho práva je smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EU ktorou sa zavádzajú minimálne pravidla pre práva, podporu a ochranu obetí trestného činu. V tejto súvislosti však existuje možnosť poškodených z amnestovaných trestných činov, aby podali žalobu o náhradu škody na civilnom súde a ako Kratochvíl uvádza ďalej by sa poškodení mohli „... po vyčerpaní všetkých procesných prostriedkov obrátiť individuálnymi ústavnými sťažnosťami opäť na Ústavný súd...“³⁴ Podľa nášho názoru najvýstižnejšie zhrnul dopad amnestie na obeť amnestovaných trestných činov sudca Güttler: „... širší pohľad ma vedie – podobne ako navrhovateľov – k úvahe, že takmer nenávratne bolo

---

1213-5313, s. 123.

³¹ Čl. 87 ods. 1 písm. b) Ústavy ČR a § 64 ods. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu.

³² Čl. 95 ods. 2 a čl. 87 ods. 1 písm. p) Ústavy ČR, § 224 ods. 5 Trestního řádu, a § 64 ods. 3 zákona o Ústavním soudu.

³³ Rozhodnutie prezidenta republiky o amnestii z. č. 1/2013 Sb.

³⁴ KRATOCHVÍL, V. Ústavní soud rozhodol o návrhu skupiny senátorů na zahájení řízení o zrušení čl. II amnestie prezidenta ČR z 1. 1. 2013. *Trestněprávní revue*, 12, 2013, č. 5. ISSN 1213-5313, s. 124.

zasiahnuté do práv poškodených, teda obetí konania amnestovaných obvinených. Námieta, že môžu žalovať občianskoprávne, sa javí skôr ako výsmech...³⁵.

Pre spresnenie je potrebné uviesť, že článok II. sa vzťahoval na mnohé prípady úmyselnej ekonomickej (hospodárskej) a majetkovej trestnej činnosti. Podľa českého TrZ a na základe dikcie článku II. predmetnej amnestie vyplýva, že maximálna hranica trestnej sadzby desať rokov sa týka aj závažných (úmyselných) trestných činov, ako napríklad krádež, lúpež, legalizácia príjmu z trestnej činnosti, podvod, sprenevera, poškodenie veriteľa, tzv. daňové trestné činy a pod. Na základe uvedeného sa amnestia vzťahovala podľa kategorizácii trestných činov na prečiny a zločiny, ale aj na obzvlášť závažne zločiny, pričom vychádzajúc s ustanovení TrZ o škode, týmito trestnými činmi mohlo dôjsť k spôsobeniu škody (alebo získaniu prospechu) veľkého rozsahu, čo je suma prevyšujúca 5 miliónov korún českých.

Ústavný súd najprv rozhodol o návrhu Mestského súdu. Svojim uznesením tento návrh odmietol s odôvodnením, že ďalšiemu konaniu bráni prekážka litispendencie (ktorú spôsobil už skorej podaný návrh senátorov).³⁶

Po necelých dvoch mesiacoch Ústavný súd vydal odmietavé uznesenie o druhom z návrhov a odôvodnil to tak, že je nepríslušný k preskúmaniu takejto formy rozhodnutia prezidenta.³⁷ Samotné uznesenie je manifestom, že jednotlivé názory na povahu amnestie sa rôznia. Až štyria sudcovia uviedli odlišné stanovisko. V návrhoch smerovaných na ústavný súd je amnestia chápaná ako právny predpis, avšak ústavný súd v uznesení pl. ÚS 4/13 sa s týmto nestotožnil, pretože podľa neho rozhodnutie o amnestii neobsahuje žiadne tzv. opakovateľné pravidlo, teda ho nie je možné aplikovať viackrát. Pavel Rychetský (predseda Ústavného súdu ČR) proti tomu oponoval vo svojom odlišnom stanovisku, a to tak, že existuje množstvo právnych predpisov, ktoré znak trvalosti takisto postrádajú a ako príklad uviedol zákon o štátnom rozpočte. Konečné stanovisko väčšiny sudcov ÚS ČR sa zhoduje a definuje vyhlásenie rozhodnutia o amnestii ako výsadné právo prezidenta republiky založené Ústavou. Toto právo spočíva na voľnej úvahe bez potreby splnenia nejakých podmienok, ktorých (ne)naplnenie by mohlo byť preskúmané, preto je rozhodnutie o amnestii nezrušiteľné a súd ho nemôže preskúmať a na základe toho ústavný súd nemá právomoc o takomto druhu rozhodnutia prezidenta meritórne rozhodnúť.³⁸ V *obiter dicto* predseda len pripustil možnosť preskúmania v určitých „extrémnych prípadoch“, kedy by rozhodnutie prezidenta o amnestii kolidovalo so „základnými hodnotami tvořící materiální jádro Ústavy“. Odlišný názor mala sudkyňa Janů, ktorá k tejto skutočnosti dodáva, že: „Nosná část odůvodnění bezvýjimečně

³⁵ Tamtiež.

³⁶ Uznesenie Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 12. 2. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 7/13.

³⁷ Uznesenie Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13.

³⁸ Primárnym predmetom odlišných stanovísk boli rozdielne pohľady na povahu rozhodnutia o amnestii. Sudcovia Rychetský a Janů takéto rozhodnutie označujú a považujú za právny predpis, lebo obsahuje vopred dané pravidlo správania sa. Sudkyňa Janů poukazuje na to, že ide právny predpis s právnou silou zákona, pretože len taká norma môže meniť účinky zákona. Bližšie pozri uznesenie Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13.

vylučuje jakkoliv kritéria přezkumu, obratem ruky vřak přece jen njak naznačuje.“ Ústavn súd odvodňuje svoje rozhodnutie aj tým, že zmena podstatných náležitostí demokratickeho právneho řttu je podĽa ěl. 9 ods. 2 Ústavy neprpustn. Extrémne případy, kedy bude môcť ústavn súd peskmať rozhodnutie o amnestii ústavne existuj.

S amnestiou z roku 2013 sa spája aj v Āeskej republike historicky prv ústavn žaloba na prezidenta pre vlastizradu. Tto žaloba bola podan iba dva dni pred uplynutím funkĽneho obdobia vtedajřieho prezidenta. Samotn konanie na ústavnm súde prebiehalo vĽšinu ěasu proti uř bývalému prezidentovi republiky a presne tto skutoĽnosť bola jednm z dôvodov preĽo Ústavn sud ĀR toto konanie zastavil. PodĽa Senátu (řalobca) prezident republiky sa dopustil vlastizrady viacerými svojimi ěinmi, medzi ktorými bolo aj vyhlásenie amnestie z januára 2013. V tejto řalobe je za vlastizradu povařovan ěl. II. amnestie, ktorým podĽa řalobcu dořlo k výraznému zásahu do trestnej justicie a oslabeniu dôvery verejnsti vo vymořitelnstĽ práva. Samotn konanie na ústavnm súde prebiehalo vĽšinu ěasu proti uř bývalému prezidentovi republiky a presne tto skutoĽnosť bola jednm z dôvodov preĽo Ústavn súd ĀR toto konanie zastavil. V tejto řalobe je za vlastizradu povařovan ěl. II. amnestie, ktorým podĽa řalobcu dořlo k výraznému zásahu do trestnej justicie a oslabeniu dôvery verejnsti vo vymořitelnstĽ práva. Skutkov podstatu vlastizrady amnestia naplnila tm, že je v rozpore s princípom vymořitelnsti práva, ktor je podstatou demokracie a vyhlásenie tejto amnestie je konanie proti demokratickeму řeřimu republiky, ale je zároveň aj zásahom proti zvrchovansti v rozsahu, ktor vykonáva trestn justicia. KoneĽn rozhodnutie bolo tak, že Ústavn súd dņa 27. 3. 2013 uznesením rozhodol o zastaven konania o ústavnej řalobe s odôvodnením, že v tomto konaní nemořno pokračovať po uplynutí funkĽneho obdobia prezidenta republiky.³⁹

1.4.2 Amnestie v SR

V tejto ěasti sa budeme venovať analýze slovenských amnestií, o ktorých rozhodol vtedajř predseda vlády SR Vladimír MeĽiar. Najmä preto, že tieto amnestie v histórii samostatnej Slovenskej republiky boli predmetom neskorřch mnohých aj odborných diskusií.

Na úvod treba poznamenť, že po prvýkrát (po vzniku samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993⁴⁰) vyuřil svoje ústavn právo prezidenta podĽa Ústavy Slovenskej republiky ě. 420/1992 Zb., ěl. 102 pism. i): „prezident udeĽuje amnestiu, odpuřta a zmierňuje tresty ulořen trestnými súdmi a nariďuje, aby sa trestn konanie nezaĽinlo, alebo aby sa v ňm nepokracovalo, a zahldza tresty“, prv

³⁹ Rozhodnutie prezidenta Āeskej republiky o amnestii zo dņa 1. 1. 2013, ě. 1/2013 Sb.

⁴⁰ Právny poriadok vznikajúcej Slovenskej republiky prevzal trestno-právnu Řpravu amnestie a milosti obsiahnut v zákone ě. 141/1961 Zb. Trestn poriadok v neskorřch právnych predpisov.

slovenský prezident Michal Kováč pri príležitosti svojho zvolenia za prezidenta na Veľkú noc 12. apríla 1993.⁴¹

O päť rokov neskôr, dňa 3. marca 1998, prešiel ústavou daný výkon právomocí prezidenta Slovenskej republiky v súlade s ustanoveniami čl. 105 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky na vládu Slovenskej republiky z dôvodu, že úrad prezidenta sa uvoľnil a nový prezident nebol zvolený. Vtedajší predseda vlády SR tak dňa 3. marca 1998 začal súčasne vykonávať aj časť prezidentských oprávnení.

Medzi jeho prvé kroky patrilo vydanie rozhodnutia o udelení amnestie, ktoré obsahovalo osem článkov. Týmto rozhodnutím o amnestii predseda vlády SR odpustil nevykonané nepodmienečné tresty odňatia slobody a ich zvyšky, ak boli uložené za úmyselné trestné činy vo výmere neprevyšujúcej šesť mesiacov, nevykonané nepodmienečné tresty odňatia slobody a ich zvyšky, ktoré boli uložené za nedbanlivostné trestné činy vo výmere neprevyšujúcej jeden rok, podmienené tresty odňatia slobody a nevykonané peňažné tresty alebo ich zvyšky, ktoré boli uložené samostatne vo výmere neprevyšujúcej 20 000 Sk. Všetky agraciačné ustanovenia o amnestii boli spojené aj s rehabilitáciou (odsúdeným bolo spolu s odpustením trestu alebo jeho zvyšku zahladené odsúdenie).⁴²

Všeobecnými aboličnými ustanoveniami bolo nariadené, aby sa nezačínalo, a ak sa začalo, aby sa zastavilo trestné stíhanie za úmyselné trestné činy spáchané pred dňom rozhodnutia o amnestii, ak je na ne ustanovený trest odňatia slobody neprevyšujúci šesť mesiacov a za nedbanlivostné trestné činy spáchané pred dňom tohto rozhodnutia, ak je na ne ustanovený trest odňatia slobody neprevyšujúci jeden rok, s výnimkou trestného činu zanedbania povinnej výživy.⁴³

Do predmetu sporu sa dostali články V. a VI. predmetnej amnestie, ktoré ustanovovali nezačatie trestného stíhania a v prípade, že už bolo začaté, zastavenie trestného stíhania v súvislosti s trestnými činmi týkajúcimi sa prípravy a vykonania referenda z 23. 5. 1997 a 24. 5. 1997. Zároveň toto rozhodnutie ustanovovalo možnosť nezačatia trestného stíhania alebo jeho zastavenia v súvislosti s trestnými činmi týkajúcimi sa oznámenia o zavražnení Michala Kováča mladšieho do cudziny.⁴⁴

Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 37/1998 z 26. januára 1999 zmarením referenda z 23. mája a 24. mája 1997 nedošlo iba k spáchaniu trestného činu, ktorého páchatel'ov z dôvodu udelenej amnestie nebude nikdy možné potrestať, ale okrem iného došlo k porušeniu ústavných práv občanov Slovenskej republiky. Právo občana zúčastniť sa na referende je svojou podstatou politickým právom, ktorým si občan realizuje svoje politické práva zaručené čl. 30 ods. 1 Ústavy SR zúčastňovať sa na správe vecí verejných priamo. Zúčastniť sa na referende v zmysle práva občana priznaného čl. 94 Ústavy SR neznamená len jeho fyzickú

⁴¹ Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky o amnestii zo dňa 12. 4. 1993, č. 81/1993.

⁴² Rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky o amnestii č. 55/1998 Z. z.

⁴³ Tamtiež.

⁴⁴ Tamtiež.

ast' v čase a v priestore vykonávania referenda, ale toto právo si občan realizuje (vykonáva) až hlasovaním o tch otázkach vecí verejných, ktoré boli stavnm spôsobom vyhlsen a zverejnen.⁴⁵

V súvislosti s článkom VI. predmetnej amnestie, stavn súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. II. S 80/99 z 18. augusta 1999 zaujal k tomuto článku amnestie takto stanovisko: „Podľa l. VI rozhodnutia predsedu vlády SR z 3. marca 1998 sa nariadilo, aby sa nezainlo, a ak sa začalo, aby sa zastavilo trestn stíhanie za trestn činy spchan v súvislosti s oznámením o zavlen M. K. mladšieho do cudziny. Podľa názoru stavnho súdu SR takto formulácia nevylučuje trestn stíhanie za skutok týkajúci sa zavlenia M. K. mladšieho do cudziny. Amnestia by sa mohla vzťahovať iba na tak trestn činy, pri ktorých sast'ou skutkovej podstaty je oznámenie, prípadne neoznámenie trestnho činu. Podľa tohto článku by sa amnestia mohla vzťahovať napr. na trestn činy krivho obvinenia (§ 174 Trestnho zákona), krivej výpovede (§175 Trestnho zákona), neoznámenia trestnho činu (§ 168 Trestnho zákona), prípadne in obdobn trestn činy. Formuláciu amnestie ‚v súvislosti s oznámením‘ nie je možné vykladať tak neobmedzene, že sa vzťahuje aj na skutky, ktoré predchádzali oznámeniu, akými je trestn čin zavlenie do cudziny (§233 Trestnho zákona), ublíženie na zdraví (§221 Trestnho zákona), obmedzenie osobnej slobody (§ 231 Trestnho zákona), lúpež (§ 234 Trestnho zákona), zneuivanie právomoci verejného činiteľa (§ 158 Trestnho zákona)...“⁴⁶

Neskôr aj na základe aplikanch problémov s l. V. a najmä s l. VI. rozhodnutia o amnestii z 3. marca 1998 došlo k zmene formulácie a vydaniu 7. júla 1998 nového rozhodnutia o amnestii.

Pozmenen rozhodnutie o amnestii pozostávalo z dvoch článkov:

- Článok I.: „Nariadujem, aby sa nezainlo, a ak sa začalo, aby sa zastavilo trestn konanie pre podozrenie z trestnch činov, ktoré mali byť spchan v súvislosti s prípravou a vykonanm referenda z 23. mája a 24. mája 1997.“
- Článok II.: „Nariadujem, aby sa nezainlo, a ak sa začalo, aby sa zastavilo trestn konanie pre podozrenie z trestnch činov, ktoré mali byť spchan v súvislosti s oznámením zavlenm Ing. Michala Kováča, narodeného 5. decembra 1961, do cudziny, ku ktorému malo dosť 31. augusta 1995.“⁴⁷

Aj k tejto amnestii zaujal stanovisko stavn súd, ktorý vyslovil optovn nejasn identifikácie trestnch činov, ktoré majú byť sthan. „Teda podľa obsahu, výslovného znenia a podľa jazykového a logického výkladu ustanovenia l. VI rozhodnutia predsedu vlády z 3. marca . 55/1998 Z. z. o amnestii a ustanovenia l. II rozhodnutia predsedu vlády zo 7. júla 1998 . 214/1998 Z. z. o amnestii samotn čin zavlenia Ing. Michala Kováča do cudziny amnestovan nebol.“⁴⁸

⁴⁵ Nález stavnho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 1. 1999, sp. zn. II. S 37/1998.

⁴⁶ Uznesenie stavnho súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 8. 1999, sp. zn. II. S 80/99.

⁴⁷ Rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky o amnestii zo dňa 7. 7. 1998, . 214/1998 Z. z.

⁴⁸ STRMEŇ, M. Amnestie z roku 1998 a nález stavnho súdu SR . I S 48/99. *Bulletin slovenskej advokácie*, 6, 2000, . 5. ISSN 1335-1079, s. 29.

Nový predseda vlády, prebral i časť prezidentských právomocí, mal snahu zmeniť/upraviť predmetné amnestie a to prostredníctvom vlastného rozhodnutia o amnestii. V tomto prípade išlo o tzv. paakt – rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky z 8. Decembra 1998 o amnestii uverejnené v Zbierke zákonov pod č. 375/1998. V amnestii predseda vlády vypustil článok V. a článok VI. rozhodnutia o amnestii z 3. marca a článok I. a článok II. rozhodnutia o amnestii zo 7. júla. Toto „nápravné“ rozhodnutie predsedu vlády z 8. decembra 1998 o amnestii bolo riadne uverejnené v Zbierke zákonov, napriek tomu ho právna teória a právna prax považuje za právny úkon *non negotium*.⁴⁹ Za právny úkon, na ktorý sa neprihliada z dôvodu, že sa ním žiadna amnestia neudeľovala a súčasťou práva prezidenta Slovenskej republiky, resp. predsedu vlády vykonávajúceho právomoc prezidenta podľa čl. 102 ods. 1 písm. i) Ústavy SR, nie je oprávnenie akýmkoľvek spôsobom meniť alebo derogovať predchádzajúce rozhodnutia o amnestii uverejnené v Zbierke zákonov.

Na udeľovanie amnestie z roku 1998 sa nezabudlo, čo neskôr spôsobilo zmenu ústavnej a zákonnej úpravy právomoci prezidenta Slovenskej republiky udeľovať amnestiu:

- ústavným zákonom č. 9/1999 Z. z. stratil prezident Slovenskej republiky výlučné právo udeľovať amnestiu. Podľa článku 102 ods. 1 písm. i) Ústavy SR pri rozhodnutí o amnestii sa vyžadovala kontrasignácia rozhodnutia predsedom vlády Slovenskej republiky alebo príslušným ministrom, pričom za takto kontrasignované rozhodnutie o amnestii zodpovedá vláda⁵⁰ Slovenskej republiky;
- predchádzajúce amnestie výrazne ovplyvnili tvorbu ústavného zákona č. 90/2001 Z. z., ktorým sa rozsiahlo menila a dopĺňala Ústava Slovenskej republiky. Týmto zákonom bola výrazne obmedzená aj právomoc prezidenta Slovenskej republiky udeľovať amnestiu a milosť. Prezident mohol udeliť amnestiu a milosť odsúdenému až po skončení trestného stíhania, tým pádom na Slovensku od 1. júla 2001 nemôže prezident Slovenskej republiky udeliť amnestiu a milosť vo forme abolicie⁵¹, čím došlo k výraznému oslabeniu prezidenta Slovenskej republiky v systéme vzájomných brzd a protiváh del'by moci. Ďalej sa ustanovilo, že amnestiu a milosť v prípadoch, keď sa funkcia prezidenta uvoľní a nie je ešte zvolený

⁴⁹ Toto rozhodnutie predsedu vlády o amnestii z 8. decembra 1998 napriek tomu, že je paaktom, je dodnes platné a účinné. Potvrdil to aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí ÚS 69/1999 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 15. júla 1999: „Uverejnením uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci výkladu čl. 102 ods. 1 písm. i) Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutie o amnestii č. 375/1998 Z. z. nestratilo platnosť ani účinnosť. Ústava Slovenskej republiky ani nijaký iný právny predpis neumožňuje, aby výklad Ústavy Slovenskej republiky podaný Ústavným súdom Slovenskej republiky podľa čl. 128 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky pôsobil spätne v čase pred uverejnením výkladu Ústavy Slovenskej republiky, či dokonca pred jeho podaním Ústavným súdom Slovenskej republiky.“

⁵⁰ Vláda Slovenskej republiky v tomto prípade preberá zodpovednosť za správnosť rozhodnutia o amnestii a zodpovednosť za jeho realizáciu a správnu aplikáciu.

⁵¹ Zrušením abolickej právomoci prezidenta Slovenskej republiky bola amnestia a milosť neskôr vypustená aj z dôvodov zániku trestnosti uvedených v Trestnom zákone.

nový prezident, alebo ak zvolený nový prezident nezložil sľub, alebo ak prezident nemôže vykonávať pre závažné dôvody svoje právomoci, neprechádza na iný štátny orgán a ak nastanú vyššie uvedené prípady v Slovenskej republike sa amnestia a milosť neudeluje;

- zákon č. 422/2002 Z. z. bol významnou novelou zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok). Novela upravila čiastkové aplikačné problémy v konaní o udelení milosti, kedy bola definitívne potvrdená povinnosť ministra spravodlivosti zabezpečovať podklady pre prezidenta Slovenskej republiky v konaní o udelení milosti, upravili sa právomoci pri overovaní splnenia podmienok v prípade, že udelenie milosti je viazané na ich splnenie. Rozhodovanie o splnení podmienok uložených odsúdenému v rozhodnutí o udelení milosti je právomocou prezidenta Slovenskej republiky. V prípade, že prezident Slovenskej republiky bez zavinenia obvineného neurobí rozhodnutie o splnení podmienok do jedného roka od uplynutia doby, na ktorú sa vzťahujú podmienky, má sa za to, že odsúdený podmienky uložené v rozhodnutí o udelení milosti splnil;
- aktuálne platný a účinný zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov prebral trestno-právnu úpravu inštitútu amnestie a milosti zo zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších právnych predpisov a dnes predstavuje základný prameň právneho inštitútu amnestie a milosti ako inštitútu trestného práva.

Poslednou amnestiou, ktorá bola udelená 2. januára 2013 pri príležitosti osláv 20. výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky, bola amnestia prezidenta Gašparoviča. Prezident touto amnestiou odpustil právoplatne uložené tresty odňatia slobody, ktorých výkon bol podmiennečne odložený s tým, že sa na páchatel'a hľadí ako na neodsúdeného, zároveň sa odpúšťajú právoplatne uložené tresty odňatia slobody vo výmere nepresahujúcej osemnásť mesiacov u mladistvého alebo u páchatel'a zaradeného na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom strázenia a súčasne sa odpúšťajú nevykonané zvyšky týchto trestov odňatia slobody s tým účinkom, že sa na páchatel'a hľadí akoby nebol odsúdený. Amnestiou sa odpúšťá trest vyhostenia právoplatne uložený pred 1. augustom 2004 osobám, ktoré sú dnes občanmi členského štátu EÚ alebo zmluvného štátu Dohody o Európskom hospodárskom priestore, odpúšťajú sa aj nevykonané tresty odňatia slobody právoplatne uložené za vojenské trestné činy spáchané vojakmi v povinnej základnej vojenskej službe alebo v povinnej náhradnej vojenskej službe.⁵²

Za osobitosti tejto amnestie možno považovať, že sa ňou odpúšťajú tresty vyhostenia a v rozhodnutí o amnestii sú osobitné kategórie osôb ako napríklad: osoby trpiace nevyliciteľnou a životu nebezpečnou chorobou, tehotné ženy, osoby staršie ako 65 rokov, tehotné ženy, osamelé matky a otcovia, ktoré majú v rozhodnutí

---

⁵² Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky o amnestii zo dňa 2. 1. 2013, č. 1/2013 Z. z.

privilegované postavenie tým, že ak by odsúdený nepatril do tejto kategórie, bol by z účasti na amnestii z dôvodov uvedených v rozhodnutí o amnestii vylúčený.⁵³

Toto rozhodnutie prezidenta republiky o amnestii má aj negatívne vymedzenie uvedené v čl. V., v dôsledku čoho sa amnestia nevzťahuje napríklad na tresty právoplatne uložené za trestné činy zanedbania povinnej výživy, ohrozenia pod vplyvom návykovej látky a iné.⁵⁴ V dôsledku predmetnej amnestie klesla naplnenosť slovenských väznic na 93 %, na slobodu sa podľa informácií malo dostať približne 770 odsúdených.

1.5 Závery a návrhy *de lege ferenda*

Amnestia, ale aj milosť jednoznačne patria medzi tradičné historické inštitúty. Udeľovanie amnestie a milosti spadá do právomoci prezidenta. Ide o inštitúty, ktoré svojim účinkom výrazne zasahujú do samotného trestného konania, čoho dôkazom je aj predošlý text článku. Najmä amnestia, vzhľadom k svojmu rozsahu, by mala byť inštitútom „výnimočného“ charakteru, ktorý by sa aplikoval pri „výnimočných“ udalostiach, ako napríklad pri novele hmotnoprávneho kódexu trestného práva, pri ktorej by došlo k dekriminalizácii niektorých trestných činov.

Z hľadiska právnej teórie, ale aj judikatúry nebýva amnestia a milosť spravidla zaradovaná iba do jedného právneho odvetvia. Potom nastáva otázka, či ide o inštitút výlučne ústavnoprávny alebo je možné ho subsumovať pod právo trestné.

Ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. bola zrušená k 1. júlu 2001 aboličná forma amnestie a milosti na území Slovenska. Nielen z humánnych a ekonomických dôvodov navrhujeme obnovenie aboličnej formy amnestie a milosti v právnom poriadku Slovenskej republiky. Nakoľko sú podozrenia, že v minulosti dochádzalo k zneužívaniu tejto formy amnestie a milosti navrhujeme túto formu amnestie a milosti povoliť udeľovať iba na vybrané kategórie trestných činov. Úvahy ohľadom kategorizácie trestných činov môžeme smerovať k tomu, či povoliť udeľovanie amnestie a milosti napr. pri prečinoch, alebo celkovo pri trestných činoch, ktorých horná hranica trestnej sadzby neprevyšuje 12 rokov, alebo sa zamerať na objekt alebo subjekt trestného činu a vylúčiť z právomoci udeľovať amnestiu napr. trestné činy verejných činiteľov.

Aby sa obnovená aboličná forma alebo aj akákoľvek iná forma amnestie a milosti v Slovenskej republike nestala náhradou za zrušenú trestno-právnu imunitu niektorých verejných činiteľov, navrhujem napr. po vzore Ústavnej listiny Československej republiky z 29. februára 1920 vylúčiť z právomoci prezidenta Slovenskej republiky udeľovať amnestiu a milosť vybraných verejných činiteľov ako napr. členov vlády, poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

⁵³ Tamtiež.

⁵⁴ Tamtiež.

V trestnom práve procesnom by bolo vhodné prijatie vyhlášky Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky jednotne upravujúcej postup orgánov činných v trestnom konaní, súdov, orgánov penitenciárnej starostlivosti a iných orgánov podieľajúcich sa na výkone rozhodnutia o amnestii alebo rozhodnutia o udelení milosti v konaní o použití amnestie a v konaní o udelení milosti. Čiastočnú právnu úpravu konania o použití amnestie a konania o udelení milosti stanovenú viacerými vyhláškami ako napr. vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z., o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy, alebo vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody, považujeme za nedostatočnú a pomerne neprehľadnú. Navrhujeme vydanie samostatnej vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o použití amnestie a výkone rozhodnutia o udelení milosti, kde by boli jednoznačne upravené práva, ale predovšetkým povinnosti (napr. lehoty, v ktorých sa má rozhodnúť o účasti odsúdeného na amnestii) orgánov činných v trestnom konaní, súdov, ústavou na výkon trestu odňatia slobody alebo väzby a všetkých ostatných orgánov podieľajúcich sa na výkone rozhodnutia o amnestii a rozhodnutia o udelení milosti.

Aj teória štátu a práva považuje za súčasť horizontálnej del'by moci právny inštitút amnestie a milosti, pričom v rovine systému del'by moci ho zaraďuje k mechanizmu vzájomnej kontroly, bízdy a vzájomného vyvažovania moci zákonodarnej, výkonnej a súdnej. Nemožno však opomenúť systém trestného práva, kde amnestia a milosť sú takisto predmetom skúmania a aj právnej úpravy, pretože práve otázky beztrestnosti a spravodlivosti trestu sú kategóriami milosti a amnestie. V trestnom práve sa právomoc zmierňovať tvrdosť samotného trestného zákona vo forme amnestie a milosti priznáva na základe ústavy hlave štátu a konkrétny výkon právomoci prezidenta udeľovať amnestiu a milosť upravuje najmä Trestný poriadok a Trestný zákon.

Hranica medzi týmito právnymi odvetviami je nepriamo vyjadrená aj v rozobranom inštitúte amnestie. Možno tvrdiť, že všetky vzťahy vznikajúce udeľovaním amnestie do momentu vyhlásenia amnestie patria do práva ústavného, lebo sú realizáciou ústavy. Následné vzťahy, ktoré vznikajú pri aplikácii amnestie v praxi, sú vzťahy trestného práva (trestno-právne a trestno-procesné). Ako sme v rozobranom texte uviedli a ako vyplýva aj s judikatúry a právneho stavu, konanie o udelení amnestie má dve časti, akoby dve samostatné na seba nadväzujúce konania. Prvá časť je tvorba rozhodnutia o udelení amnestie, prebieha najmä v kancelárii prezidenta, ktorá predstavuje výkon jeho ústavných právomocí udeľovať amnestiu, pričom tvorbu rozhodnutia o amnestii upravuje výlučne ústava. Druhá časť je už samotná realizácia rozhodnutia o udelení amnestie. Tú zabezpečujú v prípade abolície najmä orgány činné v trestnom konaní (polícia a štátne zastupiteľstvo v ČR) a v prípade ostatných foriem udelenej amnestie najmä súd. Rozhodnutie o amnestii, resp. použitie amnestie sa realizuje na základe Trestného poriadku. Aj konanie o udelení milosti pred aj po vydaní rozhodnutia upravujú normy trestného

práva, napríklad pri udeľovaní milosti sú zohľadňované predovšetkým okolnosti spáchania trestného činu, osoba páchatel'a, spôsob spáchania trestného činu, obeť trestného činu a pod.⁵⁵

---

⁵⁵ ČENTÉŠ, J. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. 1. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-75-2. s. 770–771.

DOVOLANIE A JEHO VYBRANÉ APLIKAČNÉ SÚVISLOSTI¹

Appellate Review and its Selected Application Contexts

Eva Szabová, Ján Šanta

Príspevok sa zaoberá jednou z najzásadnejších otázok, ktoré sa v súvislosti s dovolaním ako mimoriadnym opravným prostriedkom vyskytujú v aplikačnej praxi Slovenskej republiky. Ide o otázku podávania dovolania zo skutkových dôvodov zo strany obvinených osôb. Príspevok pristupuje k analýze predmetnej roviny aj cez komparatívne nahliadnutie na spôsob prístupu k takto podaným dovolaniam v rozhodovacej činnosti slovenského a českého dovolacieho súdu. Cieľom príspevku je poukázať na potrebu extenzívnejšieho výkladu možnosti uplatnenia dovolania obvinenou osobou zo skutkových dôvodov v podmienkach Slovenskej republiky. V nadväznosti na to príspevok identifikuje ďalší pomerne zásadný aplikačný problém previazaný s dovolaním, a to problém konkretizácie osoby oprávnenej na podanie podnetu smerujúceho k podaniu dovolania ministrom spravodlivosti. Obe aplikačné roviny detailne analyzované v príspevku sa tak dotýkajú práva obvinenej osoby na podanie dovolania a snahou príspevku je zodpovedanie otázky, či rozsah predmetného práva, tak ako je koncipovaný slovenským zákonodarcom, je dostatočnou garanciou spravodlivého procesu pre obvinenú osobu.

The article deals with one of the most fundamental questions that arise in the application practice of the Slovak Republic in connection with the appellate review as an extraordinary remedy. It is a question of submitting an appeal on factual grounds by the accused persons. The contribution also approaches the analysis of the issue in question through a comparative insight into the approach to such filed appellate reviews in the decision-making activity of the Slovak and Czech Court of Appellate Review. The aim of the article is to point out the need for a more extensive interpretation of the possibility of an accused person appealing on factual grounds in the conditions of the Slovak Republic. Following on from that, the paper identifies another relatively fundamental application problem related to the appellate review, namely the problem of specifying the person authorized to file an initiative leading to the filing of an appellate review by the Minister of Justice. Both application levels analysed in detail in the paper thus affect the right of the accused person to file an appellate review, and the paper's effort is to answer the question whether the scope of the right in question, as conceived by the Slovak legislator, is a sufficient guarantee of a fair trial for the accused person.

---

¹ Tento príspevok bol spracovaný v rámci riešenia projektu APVV-19-0050.

1.1 Úvod

Dovolanie predstavuje mimoriadny opravný prostriedok, ktorý na prvý pohľad nevyvoláva v aplikačnej praxi zásadnejšie problémy. Aj z uvedeného dôvodu je analýza uplatňovania dovolania rovinou pomerne prehliadanou. Domnievame sa však, že pri uplatňovaní tohto mimoriadneho opravného prostriedku možno v praxi hovoriť o niekoľkých sporných otázkach, pričom najpálčivejšiu z nich predstavuje otázka uplatňovania skutkových námietok v dovolaniach podávaných zo strany obvinenej osoby. Práve z tohto dôvodu sa bude príspevok v hlbších detailoch venovať práve komplexnému rozboru judikatúrneho nahliadania na naznačený problém, a to tak pokiaľ ide o rozhodovaciu činnosť Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ako aj rozhodovaciu činnosť Nejvyššího soudu České republiky.

1.2 Základný pohľad na charakter dovolania

Za účelom zodpovedania otázky o možnosti uplatňovania dovolacích námietok skutkového charakteru zo strany obvinenej osoby je potrebné na prvom mieste poukázať na charakter dovolania. Predmetný inštitút predstavuje tak v podmienkach Slovenskej, ako aj Českej republiky mimoriadny opravný prostriedok určený primárne na nápravu chýb právneho charakteru. V tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd SR“) zdôrazňuje, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok proti právoplatným rozhodnutiam súdu, ktorým sa má zabezpečiť náprava procesných a hmotnoprávných chýb taxatívne uvedených ako dovolacie dôvody v ustanovení § 371 ods. 1 písm. a) až písm. n) Trestného poriadku (ďalej len „TP“).² Dovolací súd totiž nie je možné chápať ako tretiu „odvoláciu“ inštanciu zameranú na preskúmavanie rozhodnutí súdov druhého stupňa, a teda dovolanie nemôže slúžiť k revízii skutkových zistení urobených súdmi prvého a druhého stupňa. Ťažisko dokazovania je totiž na súde prvého stupňa a jeho skutkové závery môže doplniť, alebo meniť len odvolací súd.³ Dovolací súd nemôže posudzovať správnosť a úplnosť skutkových zistení aj preto, že nie je oprávnený bez ďalšieho prehodnocovať vykonané dôkazy bez toho, aby ich mohol v konaní o dovolaní sám vykonávať.⁴ Najvyšší súd SR zdôrazňuje zásadu viazanosti dovolacieho súdu zisteným skutkom, z ktorej vyplýva povinnosť dovolacieho súdu prezumovať správnosť a úplnosť zisteného skutkového stavu, ako aj zásadu, podľa ktorej primárnym účelom dovolacieho konania je posudzovanie právnych otázok a nie posudzovanie

---

² ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVIČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok II*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6, s. 745.

³ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 62/2013.

⁴ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. 5. 2020, sp. zn. 6 Tdo 68/2019.

správnosti a úplnosti zistenia skutkového stavu.⁵ Povahu dovolania obdobne chápe aj judikatúra Najvyššieho soudu České republiky, keď uvádza, že dovolanie je mimoriadnym opravným prostriedkom, ktorý nie je určený k revízií skutkových zistení urobenými súdmi prvého a druhého stupňa ani k preskúmvaniu nimi vykonaného dokazovania.⁶ Aj český súd zdôrazňuje, že ťažisko dokazovania sa nachádza pred súdom prvého stupňa a jeho skutkové závery môže dopĺňať prípadne korigovať jedine súd druhého stupňa v konaní o riadnom opravnom prostriedku.⁷ Český súd však vo svojom výklade pokračuje, keď konštatuje, že do skutkových zistení súdov prvého a druhého stupňa je Najvyšší soud oprávnený zasiahnuť iba veľmi výnimočne, pokiaľ to odôvodňuje reálne existujúci extrémny rozpor medzi vykonanými dôkazmi a skutkovými zisteniami urobenými na ich základe.

1.3 Dovolanie verzus skutkové námietky

Vychádzajúc z vyššie uvedených konštatovaní Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho soudu možno vyabstrahovať premisu, že dovolaním možno a priori napadnúť vady rozhodnutia vykazujúce právny charakter. Jedným dychom však možno uviesť, že dôvodom dovolaní podávaných zo strany obvinených osôb je veľmi často práve nespokojnosť s tým, ako bol skutok zistený a ustálený súdom nižšieho stupňa. Inak povedané obvinení vo svojich dovolaniach veľmi často poukazujú práve na námietky skutkové. V tejto súvislosti možno len precizovať, že v zmysle konštantnej judikatúry sa za námietky skutkového charakteru považujú námietky, ktoré smerujú proti skutkovým zisteniam súdov, námietky proti rozsahu vykonaného dokazovania a námietky smerujúce proti hodnoteniu vykonaných dôkazov súdmi nižšej inštancie.⁸ Z rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR pritom možno vyvodiť nasledujúce konkrétne, najčastejšie sa vyskytujúce námietky skutkového charakteru, na ktoré vo svojich dovolaniach poukazujú práve obvinení:

1. v pôvodnom konaní nebol vykonaný konkrétny dôkaz, ktorý však podľa hodnotenia dovolateľa vzhľadom na jeho význam vykonaný mal byť s argumentom, že preto bolo chybou jeho odmietnutie postupom podľa § 272 ods. 3 TP,
2. v pôvodnom konaní nebola uplatnená zásada *in dubio pro reo*, ktorá uplatnená mala byť pre nedostatok priamych usvedčujúcich dôkazov a pre existenciu

⁵ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 12. 2009, sp. zn. 2 Tdo 45/2009 (uverejnené pod č. R 7/2011).

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 8. 2014, sp. zn. 2 Tdo 34/2014 (uverejnené pod č. R 14/2015).

⁶ Pozri ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1844.

⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 2022, sp. zn. 11 Tdo 184/2022.

⁸ Pozri napríklad Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. 5. 2020, sp. zn. 6 Tdo 68/2019.

dvodnch pochybností vplvajcch zo zjavných rozporov a nejasností vykonanho dokazovania,

3. v pôvodnom konaní boli nesprávne vyhodnoten dkazy, a teda obvineny dovo-lateľ sa nestotoŹňuje s výsledkami dokazovania.

V nadväznosti na uvedené vsak moŹno konštatovať, Źe právna prava Sloven-skej republiky, konkrétne ustanovenie § 371 ods. 1 TP, je absolútne jednoznane v tom, Źe obvinena osoba nema priame právo uplatniť vo svojom dovolaní skutkov námietku a patria jej len dvody právneho charakteru. Inak povedane vo vzťahu k skutkovému stavu zistenému súdmi niŹšieho stupňa, vyjadrenému v tzv. skut-kovej vete výroku, mŹe obvineny v dovolaní uplatňovať iba námietky právne-ho charakteru, nikdy nie námietky skutkove. Z tohto dvodu obvineni volia cestu obchádzania uvedeného zákonného obmedzenia, a to ukrytm skutkovej námietky pod dovolací dôvod právneho charakteru, predovšetkým pod dvod koncipovany v ustanovení § 371 ods. 1 TP pod písm. i). Tento postup obvinených moŹno vy-hodnotiť ako značne logicky, keďŹe ide o dvod, ktory najviac svojim znením lka na namietanie práve skutkových zisten. Z tohto dvodu moŹno dovolanie podať vtedy, keď je rozhodnutie zaloŹene na nesprávnom právnom posdeni zisteného skutku alebo na nesprávnom pouŹiti iného hmotnoprávneho ustanovenia. Jednm dychom moŹno poukázať na to, Źe predmetny dovolací dôvod sa svojim znením do značnej miery zhoduje so znením dovolacieho dvodu upraveného v eskom Zákone . 141/1961 Sb. o trestnm řzeni soudním, a teda v Trestnm řade (ďalej len „TR“), konkrétne v ustanovení § 265b v písm. g) v zneni do 1. januára 2022, resp. v písm. h) v zneni od 1. januára 2022. Predmetne ustanovenie hovorí, Źe „rozhodnu-t spova na nesprávnom právním posouzeni skutku alebo jinm nesprávnom hmot-n právním posouzeni“. Príspevok bude v nasledujúcej časti pracovať so znením predmetného ustanovenia činného do 1. januára 2022, a to z dvodu judikatrneho nahliadania na jeho výklad eskm NejvŹším soudem.

1.3.1 Skutkove námietky v judikatúre NajvŹšieho súdu SR

Pokiaľ ide o výklad dovolacieho dvodu upraveného v ustanovení § 371 ods. 1 písm. i) TP, ktory poskytuje kontantna judikatúra NajvŹšieho súdu SR, moŹno vy-sloviť existenciu troch situaci, ktore moŹno pod predmetny dvod podradiť a ktore moŹno ponímať ako „priechnodne“ z hľadiska prípustnosti dovolania odvolávajúce-ho sa práve na predmetny dovolací dôvod.

Prvou situaciou je podradenie skutku pod nesprávnu skutkovu podstatu trestne-ho činu, a teda nesprávna právna kvalifikácia skutku. V zmysle stabilnej rozhodova-cej praxe totiŹ moŹno pod hmotnoprvnm pochybením súdu rozumieť predovet-kým posúdenie skutku v rozpore s Trestnm zákonom buď ako prísnejšieho, alebo

miernejšieho trestného činu. K založeniu tohto dovolacieho dôvodu tak dochádza predovšetkým vtedy, keď skutok ustálený súdmi v pôvodnom konaní bol podradený pod nesprávnu skutkovú podstatu trestného činu uvedenú v osobitnej časti Trestného zákona. Inak povedané k naplneniu tohto dovolacieho dôvodu príde predovšetkým v prípade nesprávnej subsumpcie skutku pod skutkovú podstatu trestného činu, resp. v prípade nesprávnej právnej kvalifikácie.⁹

Druhou situáciou je nesprávne aplikovanie iných hmotnoprávných ustanovení dotýkajúcich sa správneho právneho posúdenia skutku, napríklad ustanovení o okolnostiach vylučujúcich protiprávnosť činu (§ 24 až 30 TZ) či premlčaní trestného stíhania (§ 87 TZ).¹⁰

Tretou situáciou je prípad, kedy pôjde o nesprávnu aplikáciu iných hmotnoprávných ustanovení dotýkajúcich sa trestu alebo ochranného opatrenia. Vykladaný dovolací dôvod je totiž daný aj nesprávnou aplikáciou iného hmotnoprávneho ustanovenia, ktorá nemusí bezprostredne súvisieť len s právnym posúdením skutku, ale môže sa dotýkať napr. rozhodovania o treste či ochrannom opatrení.¹¹ V tejto súvislosti je však dôležité poznamenať, že uvedené platí len za predpokladu, že nemožno uplatniť dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. h) TP, ktorý je primárne svojou povahou určený pre namietanie správnosti výroku o treste. Výrok o treste je totiž v zásade napadnuteľný prostredníctvom dovolacieho dôvodu podradeného práve pod písm. h) vykladaného ustanovenia, ktorý má charakter špeciálneho hmotnoprávneho dôvodu, kým dôvod subsumovaný pod písm. i) má povahu všeobecného hmotnoprávneho dôvodu. Prostredníctvom dovolacieho dôvodu formulovaného pod písm. i) je preto možné predmetný výrok napadnúť len v prípade, že prišlo k nesprávnej aplikácii ustanovení tzv. kogentnej povahy, ktorými sú ustanovenia § 41, § 42, § 47 ods. 2 TZ.¹²

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno vysloviť, že judikatúra Najvyššieho súdu SR je jednoznačná, keď v kontexte dovolacieho dôvodu upravenému v ustanovení § 371 ods. 1 písm. i) TP pripúšťa vo vzťahu k skutkovému stavu len námietky právneho charakteru. Dôvod tohto postoja Najvyššieho súdu SR je veľmi jednoducho vysvetliteľný. Smerodajné je tu totiž znenie dovetku za bodkočiarkou v § 371 ods. 1 písm. i) TP, a teda dovetok, ktorý znie „správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť“. Dikciou za bodkočiarkou tak zákonodarca vylučuje námietky skutkové, tzn. nie je prípustné právne účinne namietkať, že skutok tak, ako bol zistený súdmi prvého a druhého stupňa, bol zistený nesprávne a neúplne, ani hodnotenie vykonaných dôkazov, pretože určitý skutkový stav je vždy výsledkom tohto hodnotiaceho procesu.¹³ Inak povedané cieľom konštrukcie predmetného zákonného ustanovenia bolo prioritne vylúčiť akékoľvek

⁹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 8. 2018, sp. zn. 4 Tdo/17/2018.

¹⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 12. 2012, sp. zn. 5 Tdo 77/2012.

¹¹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 12. 2018, sp. zn. 4 Tdo/17/2018.

¹² Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 7. 2019, sp. zn. 4 Tdo/8/2019. Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 8. 2020, sp. zn. 2 Tdo 27/2020.

¹³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 12. 2012, sp. zn. 2 Tdo 73/2012.

špekulácie o možnosti podradenia skutkových zistení pod tento dovolací dôvod a snahy o extenzívny výklad predmetného ustanovenia.

Praktickým dôsledkom takto nastaveného znenia vykladaného dovolacieho dôvodu je to, že obvinený nie je oprávnený jeho prostredníctvom namietať:

1. extrémny nesúlad skutku s dôkazmi¹⁴,
2. arbitrárne hodnotenie dôkazov¹⁵,
3. arbitrárne nevykonanie navrhnutého dôkazu, keďže ani nevykonanie (arbitrárne), pre spravodlivé rozhodnutie známeho a dôležitého, významného či rozhodného dôkazu súdom, nemôže byť dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 TP¹⁶,
4. existenciu okolnosti vylučujúcej protiprávnosť činu.¹⁷

Inak povedané vykladaný dovolací dôvod nemožno využiť ani v prípade, kedy obvinený tvrdí, že existuje okolnosť preukazujúca konkrétnu okolnosť vylučujúcu protiprávnosť činu, a teda napríklad krajnú núdzu, avšak táto nie je súčasťou skutkových zistení súdov nižšieho stupňa. Mohlo by ísť len o situáciu, kedy také okolnosti boli súčasťou skutkových zistení, ale boli len nesprávne právne vyhodnotené. Napádať cez tento dôvod nemožno ani extrémny nesúlad zisteného skutkového stavu s vykonanými dôkazmi, pričom je potrebné zdôrazniť, že máme na mysli nesúlad reálne existujúci, nie nesúlad obvineným subjektívne pocitovaný. Pre obvineného teda platí striktný zákaz zasahovať do skutkových zistení ustálených súdmi nižšieho stupňa, a teda v prípade, že by vo svojom dovolaní namietal niektorú z vyššie uvedených skutočností, výsledkom posúdenia dovolania dovolacím súdom by bolo jeho odmietnutie podľa ustanovenia § 382 ods. 1 písm. c) TP a to aj napriek tomu, že obvineným tvrdené skutkové pochybenie by bolo reálne a objektívne existujúce.

1.3.2 Skutkové námietky v judikatúre Najvyššieho soudu České republiky

V nadväznosti na vyššie uvedené možno ustáliť, že slovenský zákonodarca sa dovetkom v § 371 ods. 1 písm. i) TP vyhol možnosti vyložiť tento dovolací dôvod prostredníctvom extenzívneho výkladu tak, ako sa to stalo v Českej republike pri výklade dovolacieho dôvodu podľa § 265b ods. 1 písm. g) TŘ v znení účinnom pred 1. januárom 2022. Extenzívny výklad predmetného dôvodu, ktorý tak ako u nás bol primárne určený na namietanie právnych chýb rozhodnutí, viedol k tomu, že obvinení mohli prostredníctvom predmetného dovolacieho dôvodu namietať extrémny

---

¹⁴ Rozhodnutie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 12. 8. 2014, sp. zn. 2 Tdo 34/2014 (uverejnené pod č. R 14/2015): Ani dovolateľom tvrdený extrémny nesúlad právoplatne zisteného skutku s vykonanými dôkazmi nenapĺňa dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) TP.

¹⁵ Rozhodnutie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 9. 11. 2016, sp. zn. 3 Tdo 31/2016.

¹⁶ Rozhodnutie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 9. 12. 2020, sp. zn. 1 Tdo 46/2020.

¹⁷ Rozhodnutie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 18. 12. 2012, sp. zn. 2 Tdo 73/2012.

nesúlads medzi skutkovými zisteniami a vykonanými dôkazmi. Extrémnym nesúladsom pritom český najvyšší súd rozumel tri skupiny chýb dôkazného procesu.¹⁸

Do prvej skupiny predmetných chýb patrili tzv. opomenuté dôkazy, kedy súdy opomenuli vykonať dôkaz navrhnutý stranou konania bez toho, že by svoj postup vecne a adekvátne k stavu veci zdôvodnili. Za opomenuté dôkazy však podľa judikatúry českého najvyššieho súdu nemožno považovať dôkazné návrhy, ktorými sa súd prvého stupňa riadne zaoberal, ale rozhodol, že ďalšie dokazovanie alebo jeho doplnenie už nie je potrebné, pretože skutkový stav bol náležite zistený ostatnými v trestnom konaní vykonanými dôkazmi a obvineným navrhované dôkazy by nemali žiadny vplyv na posúdenie skutkového stavu veci. Do tejto kategórie však patria aj prípady, kedy súdy síce vykonali dôkaz navrhnutý obvineným, ale v odôvodnení svojho rozhodnutia ich vôbec nezhodnotili.

Ďalšiu skupinu chybnjej realizácie dôkazného konania tvorili prípady, kedy dôkaz, resp. jeho obsah nebol získaný procesne prípustným spôsobom a ako taký nemal byť vôbec vzatý do hodnotiacich úvah súdu. V tejto súvislosti treba poznamenať, že takáto situácia je v podmienkach Slovenskej republiky obvineným namietateľná cez samostatný dovolací dôvod upravený pod ustanovením § 371 ods. 1 písm. g) TP.

Tretia oblasť chybného vykonania dôkazného procesu zahŕňovala prípady svojvoľného hodnotenia dôkazov, a teda keď odôvodnenie súdneho rozhodnutia nekorespondovalo s obsahom vykonaných dôkazov. Ide o deformáciu dôkazov a svojvoľnú pri interpretácii výsledkov dôkazného konania. Extrémny nesúlads bolo v tomto prípade potrebné konštatovať predovšetkým vtedy, keď skutkové zistenia nemali žiadnu obsahovú väzbu na vykonané dôkazy, prípadne nevyplyvala z dôkazov pri žiadnom z logických spôsobov ich hodnotenia, alebo vtedy keď zistenia boli pravým opakom toho, čo bolo obsahom dokazovania¹⁹.

Pre úplnosť je potrebné doplniť, že z hľadiska komparatívneho zhodnotenia slovenského a českého nahliadania na výklad analyzovaného dovolacieho dôvodu má význam právny stav účinný v Českej republike pred 1. januárom 2022. V danom čase totiž obdobne ako v Slovenskej republike neexistoval explicitný skutkový dôvod, po ktorom by mohol siahnúť obvinený. Od 1. januára 2022 bol výklad dovolacieho dôvodu podľa § 265b ods. 1 písm. g) TŘ realizovaný českým najvyšším súdom vo vzťahu k uplatňovaniu skutkových námietok pretavený do samostatného nového dovolacieho dôvodu, ktorý s účinnosťou od 1. januára 2022 znie nasledovne:

„g) rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy“.

Dovolací dôvod pôvodne upravený pod písm. g) je tak aktuálne obsiahnutý v písm. h) uvedeného ustanovenia. Kľúčový dôvod pre zhmotnenie výkladu

¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 1. 2022, č. j. 7 Tdo 1315/2021-469.

¹⁹ Pozri aj Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 1. 2012, sp. zn. 11 Tdo 1494/2011.

pvodnho písm. g) do samostatného dovolacieho dvodu bol veľmi jednoduch. Cieľom zákonodarcu bolo zabezpečit rovnak podmienky pre podanie dovolania zo skutkového dvodu pre obvineného ako aj pre štátneho zástupcu, keďže česk Nejvyšší soud zamieraval svoj výklad pvodnho dovolacieho dvodu upraveného pod písm. g) výlučne na dovolanie podávané obvinenými osobami.

1.3.3 Judikatúra Najvyššieho súdu SR verzus judikatúra Nejvyššího soudu – výsledok komparácie

Na základe vyšie uvedeného moźno zhodnotit, že česk judikatúra vo vzťahu k dovolaciemu dvodu upravenému v § 265b ods. 1 písm. g) TŘ v znení do 1. januára 2022 bola pre obvinen osoby oveľa priaznivejšia ako judikatúra Najvyššieho súdu SR vzťahujúca sa k slovenskému obdobne koncipovanmu dvodu upravenému pod písm. i) v ustanovení § 371 ods. 1 TP. Jednm dychom všaľ treba uviesť, že všetky skutkov námietky, ktoré česk Nejvyšší soud pre obvineného pripšľal prostredníctvom výkladu pvodnho znenia § 265b ods. 1 písm. g) TŘ, moźno v podanom dovolaní namietat' aj v podmienkach Slovenskej republiky, avšaľ nemoźno to urobiť cez doteraz analyzovaný dovolací dôvod obsiahnut v § 371 ods. 1 písm. i) TP, a teda nemže to urobiť priamo obvinen. Touto skutočnosťou sa otvára jeden z najzásadnejších rozdielov medzi právnou Řpravou Řskej a Slovenskej republiky. V zmysle slovenskej právnej Řpravy, a to konkrétne v zmysle ustanovenia § 371 ods. 3 TP, mže skutkov námietky v dovolaní uplatniť výlučne minister spravodlivosti Slovenskej republiky, ktor je podľa slovenskej právnej Řpravy subjektom s najširším dovolacím oprvnenm.²⁰ Minister spravodlivosti Slovenskej republiky tak všaľ mže urobiť len na podklade tzv. podnetu. V tomto okamihu sa otvára otázka, ktor je v aplikačnej praxi pomerne problematick, a teda otázka, kto je osobou oprávnenou na podanie podnetu ministrovi spravodlivosti. Zodpovedanie tejto otázky si zasluhuje zásadnejšiu pozornosť, avšaľ v súvislosti s aktuálne analyzovanou tematikou treba uviesť, že v prípade skutkových dôvodov je touto osobou práve obvinen.

Z doposial' uvedeného vyplýva nasledovn. Pokiaľ ide o namietanie skutkových námietok, obvinen nemže byť priamym dovolateľom, avšaľ mže iniciovat' podanie dovolania vo vzťahu k ministrovi spravodlivosti. Na tomto mieste sa ntisťka otázka, ako vyzerá v tomto ohľade aplikan prax. V prvom rade je potrebné ozrejmiť, že neexistuje oficiln štatistika, ktor by vypovedala o počtoch dovolaní podaných ministrom spravodlivosti zo skutkového dvodu, a teda podľa § 371 ods. 3 TP na podnet obvineného. Na podklade analýzy dostupných rozhodnutí Najvyššieho súdu SR prijatých v rokoch 2016 aź 2021 všaľ moźno vyvodit', že gro

---

²⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dána 5. 12. 2018, sp. zn. 6 Tdo/86/2017.

tzv. ministerských dovolaní²¹ je podávaných práve zo skutkových dôvodov na podnet obvinených, pričom „priechnosť“ takýchto dovolaní v rokoch 2016 až 2021 bola 15 dovolaní zo 45, a teda 33 %. Jedným dychom však treba uviesť, že nemožno ani len odhadnúť, koľko percent podnetov obvinených bolo vyhodnotených ako „priechných“, a teda akceptovaných zo strany ministra spravodlivosti, nakoľko na proces posudzovania podaného podnetu neexistujú jasné zákonné sformalizované procesy. Súčasne je potrebné poukázať na tú skutočnosť, že dovolaní, v ktorých obvinení namietajú skutkové dôvody prostredníctvom dovolacieho dôvodu obsiahnutého pod písm. i) alternatívne pod písm. c) ustanovenia § 371 ods. 1 TP, je stále pomerne veľa, a preto je na mieste otázka, či z tejto skutočnosti možno vyvodzovať nedostatočnú priechnosť podnetov obvinených na Ministerstve spravodlivosti SR.

Aj z tohto dôvodu je možné vyhodnotiť českú právnu úpravu ako priaznivejšie nastavenú, pokiaľ ide o zachovanie práv obvinených, a to obzvlášť jej podobu účinnú od 1. januára 2022.

1.4 Obvinená osoba ako „podnecovateľ“ nielen v prípade dovolaní podávaných zo skutkových dôvodov

Ako bolo už vyššie naznačené, otázka posúdenia osoby oprávnenej na podanie podnetu ministrovi spravodlivosti na podanie dovolania patrí v podmienkach Slovenskej republiky medzi pomerne sporné. Dôvodom je predovšetkým značne strohá právna úprava obsiahnutá v ustanovení § 369 ods. 1 TP.

Pred prístupím ku konkretizácii tzv. oprávnených podnecovateľov, tak ako vyplýva z rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR, je však potrebné na prvom mieste ustáliť, čo je potrebné rozumieť pod pojmom podnet. Podnetom na podanie dovolania nemožno rozumieť opravný prostriedok a z hľadiska trestného práva procesného je možné ho považovať iba za informáciu sprostredkovanú ministrovi spravodlivosti ako oprávnenému na jeho podanie, ktorá bez ďalšieho nezakladá zákonom ustanovené právne dôsledky. Na základe podania podnetu preto nevzniká na strane ministra spravodlivosti povinnosť vyhovieť takémuto podaniu a na jeho základe automaticky siahnúť po podaní dovolania. Je totiž na úvahe ministra posúdiť a rozhodnúť, či na základe podnetu strany v konaní alebo na základe iného podnetu podá alebo nepodá dovolanie. Táto úvaha je vylúčená iba v prípade, ak

²¹ Minister spravodlivosti Slovenskej republiky môže podať dovolanie nielen na základe ustanovenia § 371 ods. 3 TP, ktoré predstavuje rozšírenie dovolacích dôvodov pre tohto špecifického dovolateľa o skutkové dovolacie dôvody, ale aj na základe ustanovenia § 371 ods. 2, ktoré predstavuje rozšírenie ministerského dovolacieho oprávnenia z hľadiska napádaných rozhodnutí, keďže minister spravodlivosti môže jeho prostredníctvom napadnúť rozšírený okruh rozhodnutí. V oboch prípadoch však platí, že pre podanie dovolania ministrom spravodlivosti sa vyžaduje podanie podnetu oprávnenou osobou.

zistí, že zákonn podmienky na podanie dovolania sú splnen. Podanie podnetu na podanie dovolania nemže mať preto charakter práva, ktorému je poskytovaná ústavnoprávna ochrana.²²

Pokiaľ ide o zodpovedanie otázky, kto je oprvnen na uplatnenie podnetu na podanie dovolania, v tomto ohľade je potrebné uviesť, že podanie podnetu ministromi spravodlivosti prostredníctvom akejkoľvek fyzickej osoby nemže mať materiálny účinok predpokladan ustanovenm § 369 ods. 1 TP. Ak by okruh osôb oprávnených podať podnet bol neobmedzen, podnet na dovolanie by mohol podať ktokoľvek v akejkoľvek trestnej veci, čo by v konečnom dsledku neprimerane zaťažilo cel súdny systém.²³ Inak povedané podnet, ktor vyvol účinky podľ § 369 ods. 1 TP, t. j. kvalifikovan podnet, je oprvnen podať iba obmedzen okruh subjektov. Pokiaľ ide o ich špecifikáciu, zákonn vymedzenie, ku ktorému zákonodarca pristupuje v ustanovení § 369 ods. 1 TP, je pomerne stroh a neobsahuje explicitny výpočet takto oprávnených subjektov. Na základe využitia logického výkladu predmetného ustanovenia ako aj s nm súvisiacich ustanovení upravujúcich dalšie aspekty dovolania vřak mořno v kontexte takto oprávnených osôb koncipovať ich pozitívne ako aj negtvne vymedzenie.

Z hľadiska pozitívneho vymedzenia osôb oprávnených na podanie podnetu mořno vysloviť, že osobou oprávnenou na podanie kvalifikovaného podnetu je:

- a) osoba, ktorá bola stranou trestnho konania, a súčasne
- b) nemá vlastne dovolacie oprávnenie podľ § 369 TP.

Takto predpoklady napľna iba jedna osoba, a to pořkodeny.

Z hľadiska negtvneho vymedzenia osôb oprávnených na podanie podnetu mořno vysloviť, že z podania podnetu na podanie dovolania ministrom spravodlivosti sú vylčene:

- a) osoby, ktorým zákon umořňuje priamy prístup k podaniu dovolania, t. j. maj právo na podanie dovolania podľ § 369 TP a súčasne splnili podmienku na podanie dovolania podľ § 372 ods. 1 TP, a
- b) osoby, ktor maj právo na podanie dovolania podľ § 369 TP, ale nemôžu podať dovolanie samostatne len z dvodu, že nesplnili podmienku dovolania uveden v § 372 ods. 1 TP.

V zásade je vřak potrebné ustáliť, že skutočnosť, že osoba spadá do uvedeného negtvneho výpočtu, ju automaticky nevylčuje z mořnosti uplatnenia kvalifikovaného podnetu. Aj takto osoba môže byť za určitých mimoriadnych okolností posdena ako osoba disponujúca právom na podanie kvalifikovaného podnetu. Pjde konkrétne o prípady, kedy táto osoba síce pořva status oprávnenej osoby na podanie dovolania podľ § 369 TP, avřak uplatnenie dovolacieho oprávnenia je zvisl na okolnostiach, ktor nie je v moci dotknutej osoby ovplyvniť. Ide pritom o okolnosti, ktore:

---

²² Rozhodnutie stavnho súdu Slovenskej republiky zo dána 26. 8. 2015, sp. zn. I. S 352/2015.

²³ Rozhodnutie stavnho súdu Slovenskej republiky zo dána 11. 2. 2015, sp. zn. I. S 73/2015.

- majú charakter zákonných podmienok limitujúcich u určitých subjektov vznik ich práva na uplatnenie dovolania, alebo
- majú charakter skutočností, ktoré znemožnia naplnenie podmienky pre podanie dovolania podľa § 372 ods. 1 TP.

Vychádzajúc z uvedeného možno vyvodiť, že takýmito osobami oprávnenými na podanie kvalifikovaného podnetu na podanie dovolania budú:

1. obvinený, ktorý je *ex lege* pozbavený možnosti naplniť podmienku na podanie dovolania podľa § 372 ods. 1 TP,
2. príbuzný obvineného v priamom pokolení, jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel alebo druh, ktorým nebol zo strany obvineného udelený súhlas na podanie dovolania,
3. generálny prokurátor v prípade, kedy bolo vyhovené odvolaniu podanému zo strany obvinenej osoby, a
4. všetky osoby, ktoré síce disponujú samostatným dovolacím oprávnením, avšak ich zámerom je podanie dovolania z tzv. skutkového dovolacieho dôvodu, a teda, ako to už bolo vyššie uvedené, dovolacieho dôvodu určeného výlučne pre ministra spravodlivosti.

Ad 1. Obvinený ako osoba oprávnená podať podnet na podanie dovolania. V zmysle ustanovenia § 369 ods. 2 písm. b) TP obvinený je osobou, ktorá disponuje samostatným dovolacím oprávnením a to za predpokladu využitia riadneho opravného prostriedku v zmysle § 372 ods. 1 TP. Špecifická situácia však nastáva v prípade, kedy Trestný poriadok zbavuje obvineného možnosti splniť podmienku na podanie dovolania, a teda možnosti docieľiť meritórne rozhodnutie súdu o podanom riadnom opravnom prostriedku. K situácii predmetného charakteru dochádza v prípade, že trestné konanie skončilo niektorým z nasledovných spôsobov, a to:

- A) vydaním trestného rozkazu podľa § 353 ods. 1 TP,
- B) prijatím odsudzujúceho rozsudku na podklade súdom prijatého vyhlásenia obvineného podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) TP, alebo
- C) schválením dohody o vine a treste podľa § 334 ods. 4 TP.

A. Trestný rozkaz predstavuje špecifický typ rozhodnutia označovaný aj ako zjednodušený odsudzujúci rozsudok. Špecifická povaha tohto rozhodnutia je daná, okrem iného, aj tou skutočnosťou, že riadny opravný prostriedok smerujúci proti trestnému rozkazu nevyvoláva prieskumné konanie nadriadeného súdu, ale je len procesným úkonom, ktorým strana v súdnom konaní odmieta skrátenú formu tohto konania a ktorý v nadväznosti na to zakladá povinnosť súdu prerokovať vec na hlavnom pojednávaní tak, ako je to ustanovené v § 355 ods. 3 TP.²⁴ Inak povedané v prípade využitia odporu ako riadneho opravného prostriedku smerujúcemu voči trestnému rozkazu zo strany obvineného dochádza *ex lege* k zrušeniu

²⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 27. 10. 2009, sp. zn. 2 Tdo 39/2009 (uverejnené pod č. R 8/2011).

takto napadnutého rozhodnutia a opätovnému prejednaníu veci na hlavnom pojednávaní. Podmienku pre podanie dovolania špecifikovanú pre obvineného v ustanovení § 372 ods. 1 TP, t. j. podmienku vyžadujúcu meritórne rozhodnutie odvolacieho, resp. sťažnostného súdu o riadnom opravnom prostriedku, tak v prípade trestného rozkazu naplniť nemožno. Jej naplnenie totiž znemožňuje priamo zákon, a to spôsobom, akým koncipuje dôsledky spojené s podaním odporu proti trestnému rozkazu. Trestný rozkaz preto nie je rozhodnutím, ktoré by obvinený mohol napadnúť dovolaním²⁵, ergo obvinený nie je aktívne legitimovanou osobou na podanie dovolania proti trestnému rozkazu. Trestný rozkaz tak môže dovolaním napadnúť výlučne minister spravodlivosti, ktorý ako jediný disponuje právom na podanie dovolania proti prvostupňovému súdному rozhodnutiu. Vzhľadom k tomu, že obvinený nemá v tomto smere vlastnú aktívnu legitimáciu, môže iniciovať podanie dovolania ministrom spravodlivosti prostredníctvom práva na podanie podnetu podľa § 369 ods. 1 TP.

B. Pokiaľ ide o situáciu spočívajúcu v prijatí odsudzujúceho rozsudku na podklade súdom prijatého vyhlásenia obvineného podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) TP, v tomto prípade bude obvinená osoba pozbavená možnosti naplniť podmienku na podanie dovolania z toho dôvodu, že jej právo na podanie odvolania je vylúčené *ex lege*. V tejto súvislosti je potrebné na prvom mieste ozrejmiť, že v zmysle súvisiaceho ustanovenia § 257 ods. 5 TP stráca obvinená osoba na podklade súdom prijatých vyhlásení vykonaných podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) TP právo na podanie odvolania, avšak iba pokiaľ ide o výrok o vine, a to len v časti viny, ktorá bola priznaná. Obžalovanému tak logicky zostáva zachované právo na podanie odvolania čo do výroku o vine, ktorú nepriznal, o treste, o výške škody či o ochrannom opatrení.

Zákonodarca v ustanovení § 257 ods. 5 TP zakotvuje možnosť podať proti rozsudku prijatom po rozhodnutí súdu o akceptácii vyhlásenia obžalovaného dovolanie z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) TP, t. j. z dôvodu porušenia práva na obhajobu. V citovanom zákonom ustanovení nie je bližšie špecifikovaný konkrétny subjekt oprávnený na podanie takéhoto dovolania. Jedným dychom však možno dodať, že obvinený týmto subjektom nie je. Obvinený je totiž po prijatí vyhlásenia podľa § 257 ods. 1 písm. b) a c) TP v absolútnom rozsahu pozbavený práva podať vo svojom mene dovolanie, a to bez ohľadu na vykázaný dovolací dôvod. Uvedené konštatovanie je možné podložiť dvomi konkrétnymi, relevantnými právnymi argumentmi.

Prvý argument podporujúci vyslovené konštatovanie vychádza zo skutočnosti, že v zmysle § 257 ods. 5 TP odsudzujúci rozsudok vydaný po prijatí vyššie špecifikovaného vyhlásenia obžalovaného predstavuje rozhodnutie prvostupňového charakteru. Ako už bolo viackrát zdôraznené, zákon pripúšťa podanie dovolania vo vzťahu k prvostupňovým súdnym rozhodnutiam, len pokiaľ ide o ministra spravodlivosti (§ 369 ods. 1 TP). Ostatné osoby aktívne legitimované na podanie dovolania môžu

²⁵ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25. 8. 2015, sp. zn. 2 Tdo 59/2015.

dovolaním napadnúť výlučne rozhodnutia druhostupňové. Na podklade uvedeného možno vysloviť, že rozširujúci výklad ustanovenia § 257 ods. 5 TP v prospech obžalovaného, a teda výklad, podľa ktorého obžalovaný môže podať dovolanie z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) TP proti rozsudku súdu prvého stupňa neprichádza do úvahy, a to ani s odkazom na právo na spravodlivý proces. Prípadná nezákonnosť prvostupňového rozsudku prijatého po súdom akceptovanom vyhlásení vykonanom podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) TP môže byť napravená len prostredníctvom dovolania podaného ministrom spravodlivosti tak, ako to predpokladá ustanovenie § 369 ods. 1 TP.

Druhý argument podporujúci vyššie vyslovené konštatovanie vychádza zo skutočnosti, že v posudzovanej situácii neprichádza z podstaty veci do úvahy splnenie podmienky na podanie dovolania vyjadrenej v ustanovení § 372 ods. 1 TP zo strany obvinenej osoby. Jedným z dôsledkov súdom akceptovaného vyhlásenia obvineného je totiž aj nemožnosť napadnutia následne prijatého rozsudku odvolaním (čo do výroku o vine) ako riadnym opravným prostriedkom. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že obvinený je aj o tomto následku svojho vyhlásenia riadne súdom poučený (§ 257 ods. 2 a ods. 5 TP). Preto pokiaľ obvinený urobí vyhlásenie podľa § 257 ods. 1 písm. b) a c) TP a trvá na ňom aj po takomto, resp. aj napriek takémuto poučení súdu, možno z jeho konania vyvodiť aj jeho súhlas so vzdaním sa práva podať proti rozsudku súdu prvého stupňa riadny opravný prostriedok (odvolanie čo do výroku o vine). Možno ešte doplniť, že obvinený svojím vyhlásením podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) TP jasne deklaruje svoj súhlas s rozsudkom prvostupňového súdu. Za daných okolností sa potom obvinený nemôže účinne domáhať ochrany svojich práv podaním dovolania, pretože v základnom trestnom konaní a po riadnom poučení rezignoval na tie svoje práva, z ktorých, okrem iného, vyviera aj jeho oprávnenie podať dovolanie.²⁶

Na podklade oboch vyššie uvedených argumentov možno dospieť ku konštatovaniu, že proti rozsudku súdu prvého stupňa, ktorý bol vydaný po tom, ako súd prijal vyhlásenie obžalovaného podľa § 257 ods. 1 písm. b) alebo c) TP, je síce podanie dovolania z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) TP prípustné, tak ako to zákonodarca explicitne predpokladá v ustanovení § 257 ods. 5 TP, avšak na podanie takéhoto dovolania je oprávnený výlučne minister spravodlivosti v zmysle § 369 ods. 1 TP, pričom osobou oprávnenou v tomto prípade na podanie potrebného kvalifikovaného podnetu je práve obvinený, o ktorom sa v napádanom rozsudku rozhodlo.²⁷

C. Obdobné konštatovania, aké boli vyslovené v kontexte predchádzajúcej situácie, platia aj pre situáciu, kedy prišlo k schváleniu dohody o vine a treste podľa § 334 ods. 4 TP.²⁸

²⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 12. 2019, sp. zn. 4 Tdo 47/2019.

²⁷ K tomu porovnaj Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 10. 2007, sp. zn. 2 Tdo 32/2007 (uverejnené v zbierke pod číslom R 58/2008) a Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 9. 12. 2015, sp. zn. 3 Tdo 60/2015.

²⁸ Primerane pozri Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 4. 2016, sp. zn. 6 Tdo 3/2016 (uverejnené pod č. R 12/2017).

Ad 2. Osoby podľa § 369 ods. 5 TP ako osoby oprávnené podať podnet na podanie dovolania. V zmysle ustanovenia § 369 ods. 5 TP osobami oprávnenými na podanie dovolania v prospech obvineného sú aj tzv. osoby so samostatnými obhajovacími právami, ktorými treba rozumieť príbuzných obvineného v priamom rade, jeho súrodenca, osvojenca, osvojiteľa, manžela a druha. Zákon však súčasne podmieňuje vznik dovolacieho oprávnenia u týchto osôb splnením podmienky, ktorou je explicitný písomný súhlas obvineného s takto podaným dovolaním. *A contrario* v prípade absencie predmetného súhlasu nemožno takúto osobu považovať za osobu oprávnenú na podanie dovolania.²⁹ V tejto súvislosti však vyvstáva otázka, či neexistencia predmetného súhlasu obvineného postačuje na vznik práva na podanie podnetu na strane tejto osoby, resp. či táto osoba musela v predchádzajúcom konaní uplatniť riadny opravný prostriedok. Predmetná otázka vyvstáva z uplatnenia logického výkladu. Pokiaľ by totiž táto osoba nevyužila v predchádzajúcom konaní riadny opravný prostriedok vo vzťahu k napádanému rozhodnutiu, nemohli by sme vôbec uvažovať nad možnosťou podania dovolania z jej strany. Inak povedané na to, aby táto osoba mohla byť definovaná ako osoba oprávnená na podanie podnetu, musí *a priori* existovať stav, že v podaní dovolania jej bráni len neudelenie súhlasu obvineného na podanie dovolania. Uvedené vyplýva aj z doslovného výkladu ustanovenia § 369 ods. 1 TP druhá veta, v zmysle ktorého podnet nemôže podať osoba, ktorá je aktívne legitimovaná na podanie dovolania podľa § 369 TP a nespĺnila podmienku na podanie dovolania upravenú v ustanovení § 372 ods. 1 TP.

Inak povedané pokiaľ osoba so samostatnými obhajovacími právami nedisponuje súhlasom obvineného na podanie dovolania, pričom v predchádzajúcom konaní využila riadny opravný prostriedok, potrebné je považovať takúto osobu za osobu oprávnenú na podanie podnetu na podanie dovolania v zmysle § 369 ods. 1 a ods. 5 TP.

Ad 3. Generálny prokurátor ako osoba oprávnená podať podnet na podanie dovolania. Generálny prokurátor nie je v zásade osobou oprávnenou na podanie kvalifikovaného podnetu ministrovi spravodlivosti, a to z toho dôvodu, že v zmysle ustanovenia § 369 ods. 2 TP je osobou, ktorá disponuje samostatným dovolacím oprávnením a súčasne je osobou, ktorá v zmysle ustanovenia § 372 ods. 1 TP musela vo vzťahu k napádanému rozhodnutiu uplatniť riadny opravný prostriedok, o ktorom bolo meritórne rozhodnuté. Pasívny prokurátor, t. j. prokurátor, ktorý sa ako strana konania nedomáhal nápravy nezákonnosti prvostupňového rozhodnutia podaním odvolania, preto v zásade nemôže uplatniť ani podnet voči ministrovi spravodlivosti. Avšak pokiaľ by nastala taká situácia, kedy by bolo prvostupňové rozhodnutie napadnuté iba odvolaním obvineného a na jeho podklade by odvolací súd zmenil prvostupňový rozsudok v jeho prospech, podanie podnetu zo strany generálneho prokurátora by v tomto špecifickom prípade do úvahy prichádzalo. Tento právny názor potvrdzuje aj judikatúra Najvyššieho súdu SR.³⁰

²⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 8. 2017, sp. zn. 2 Tdo 42/2017.

³⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 5. 2009, sp. zn. R 33/2009.

Ad 4. Skutkový dôvod ako dôvod založenia práva na podanie kvalifikovaného podnetu. K špecifickej situácii pri podávaní dovolania prichádza vtedy, keď by osoba disponujúca samostatným dovolacím oprávnením mienila podať dovolanie z tzv. skutkového dovolacieho dôvodu. Vzhľadom na to, že predmetný dovolací dôvod upravený v ustanovení § 372 ods. 3 TP je dôvodom vyhradeným výlučne pre ministra spravodlivosti, iná osoba nie je oprávnená na podanie dovolania, ktoré by bolo odôvodnené práve dôvodom skutkového charakteru. Možno preto ustáliť, že vo vzťahu k skutkovým dôvodom nemožno osoby, ktoré sú osobami odlišnými od ministra spravodlivosti, považovať za osoby oprávnené na podanie dovolania.³¹ Tieto osoby je však potrebné považovať za osoby oprávnené na podanie podnetu na podanie dovolania ministromi spravodlivosti. K tomuto konštatovaniu je nevyhnutné dospieť aj na základe logického výkladu ustanovenia § 371 ods. 4 TP.

Súčasne je však potrebné zdôrazniť, že aj v tomto prípade platí obdobné konštatovanie ako to, ktoré bolo vyslovené v súvislosti s osobami so samostatnými obhajovacími právami, a teda konštatovanie, že na vznik oprávnenia na uplatnenie kvalifikovaného podnetu na podanie dovolania sa vyžaduje, aby dotknutá osoba splnila podmienku na podanie dovolania, a teda aby využila svoje právo na podanie riadneho opravného prostriedku vo vzťahu k napádanému rozhodnutiu.

1.5 Záver

Záverom možno zhodnotiť, že právna úprava dovolania, pokiaľ ide o namietanie chýb skutkového charakteru, ktorá je účinná v Českej republike, sa javí ako priaznivejšia, pokiaľ ide o zachovanie práv obvinenej osoby na namietanie vád rozhodnutí súdov nižšieho stupňa. Uvedené konštatovanie neplatí len vo vzťahu k právnej úprave účinnej od 1. januára 2022, ale aj vo vzťahu k aplikačnej praxi uplatňovanej vo vzťahu k skutkovým námietkam obvinených osôb do 1. januára 2022, a to vďaka aplikácii extenzívneho výkladu ustanovenia § 265b ods. 1 písm. g) TR. Za účelom zefektívnenia slovenskej právnej úpravy je na mieste zvážiť zmenu koncepcie dovolania v slovenskom Trestnom poriadku. Odporúčaním pre slovenskú aplikačnú prax totiž nemôže byť cesta, po ktorej išla česká rozhodovacia prax, a teda uplatnenie vyššie uvedeného výkladu vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu zhodnému svojím znením s českým pôvodným dovolacím dôvodom, a teda vo vzťahu k dôvodu obsiahnutému v ustanovení § 371 ods. 1 písm. i) TP. Bráni tomu totiž znenie dovetku formulovaného v tomto dovolacom dôvode za bodkočiarkou. Cestou, ako v našich podmienkach dosiahnuť priechodnosť dovolaní podaných obvinenými osobami zo skutkových dôvodov, je preto odstránenie práve uvedeného dovetku a uplatnenie extenzívneho výkladu na zvyšnú časť predmetného dovolacieho dôvodu. Ďalšou možnosťou je zvážiť, aj napriek pôvodnej koncepcii dovolania ako prostriedku

³¹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 10. 2018, sp. zn. 1 TdoV 14/2017.

určeného na nápravu právnych chýb, priamy prístup obvinených osôb k skutkovému dovolaciemu dôvodu prostredníctvom koncipovania explicitného dovolacieho dôvodu tohto charakteru priamo v ustanovení § 371 ods. 1 TP. Aktuálna možnosť iniciovať podanie dovolania zo skutkových dôvodov prostredníctvom podania podnetu ministrovi spravodlivosti sa totiž nejaví pre obvinené osoby ako prostriedok postačujúci a dostatočne garantujúci právo na spravodlivé konanie. Uvedené konštatovanie je len podčiarknuté tou skutočnosťou, že otázka precizovania osoby oprávnenej na podanie tzv. kvalifikovaného podnetu je ďalšou pomerne spornou otázkou, v kontexte ktorej aj naďalej absentuje jednoznačná odpoveď zo strany Najvyššieho súdu SR.

PRÁVO NA ZÁKONNÉHO SOUDCE POD OCHRANOU NEJVYŠŠÍHO SOUDU ANEB JAK VYKLÁDAT PRVNÍ DOVOLACÍ DŮVOD? ¹

The Right to a Lawful Judge under the Protection of the Supreme Court or How to Interpret the First Ground of Appeal?

Vladimír Pelc

Příspěvek se zabývá problematikou práva na zákonného soudce v trestním řízení. Odpovídá především na otázku, v jakém rozsahu je právo na zákonného soudce chráněno v dovolacím řízení trestním, jinými slovy se věnuje výkladu prvního dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 265b trestního řádu. Příspěvek podrobně rozporuje argumenty tradičního přístupu trestních soudů a státního zastupitelství k této otázce, podle níž se u práva na zákonného soudce zkoumá především (či jenom) tzv. organizační aspekt a na konkrétním složení soudního senátu (či konkrétním soudci) nezáleží. V poslední době došlo v důsledku opakovaných ústavních stížností obhájců k obratu v praxi Nejvyššího soudu, takže se zdá, že se blýská na lepší časy a ústavní právo obviněných na zákonného soudce bude chráněno již v dovolacím řízení. Dalším pozitivním efektem je, že soudy se více věnují rozvrhům práce, které obsahují pravidla zajišťující respektování práva na zákonného soudce.

The paper deals with the issue of the right to a lawful judge in criminal proceedings. In particular, it answers the question of the extent to which the right to a lawful judge is protected in criminal appeal proceedings, in other words, it focuses on the interpretation of the first ground of appeal set out in Article 265b of the Code of Criminal Procedure. The paper thoroughly contradicts the arguments of the traditional approach of criminal courts and prosecutors to this issue, according to which the right to a lawful judge is examined primarily (or only) on the so-called organisational aspect and the specific composition of the trial chamber (or a specific judge) does not matter. Recently, as a result of repeated constitutional complaints by defence lawyers, there has been a change in the practice of the Supreme Court, so it seems that better times are on the horizon and the constitutional right of the accused to a lawful judge will be protected already in the appeal proceedings. Another positive effect is that courts are paying more attention to work schedules, which contain rules ensuring respect for the right to a lawful judge.

---

¹ Tento příspěvek je výstupem projektu Cooperatio – vědní oblast Law, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

1.1 Úvodem k ochraně práva na zákonného soudce obecnými soudy

Právo na zákonného soudce je jedním ze základních lidských práv, které je garantováno Listinou základních práv a svobod (dále též „Listina“). Představuje jeden z mnoha pilířů nezávislosti moci soudní, tedy jeden ze základních předpokladů fungování právního státu. Prostřednictvím soudní moci stát plní svou povinnost vytvořit prostředí, v němž jsou práva lidí respektována a dodržování povinností je vymahatelné jinak než svépomocí, která je v zásadě zakázána a nemá ve fungujícím demokratickém právním státě příliš příležitosti k uplatnění.² K tomuto cíli v rámci soudní moci slouží především tzv. obecné soudy (soudy civilní, správní a trestní). Aby soudní moc požívala náležitého respektu v očích společnosti, musí být vnímána jako instituce, která právní případy posuzuje nestranně a nezávisle, v jistém smyslu tedy objektivně.

Předpokladem důvěry veřejnosti v justici proto je, že nedochází k účelovému přidělování věcí určitému soudu nebo konkrétnímu soudci, nebo v krajním případě dokonce k cílenému odebrání již přidělené věci tzv. zákonnému soudci. Nezbytné je proto dodržování předem stanovených pravidel příslušnosti, která budou obsahovat záruky proti případnému zneužití.³ Proto Listina základních práv a svobod formuluje imperativ, že **nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci**, a výslovně uvádí princip, podle nějž **příslušnost soudu i soudce stanoví zákon** (čl. 38 odst. 1 Listiny). Kvalita pravidel příslušnosti určujících konkrétní soud a soudce pro daný případ pak determinuje míru zabezpečení práva na zákonného soudce, které náleží účastníkům soudního řízení v širším smyslu.

S příslušností soudů jako institucí v praxi nebývá tolik problémů jako s příslušností konkrétních soudců. Podle mého názoru je tedy v současné době klíčovou problematika vnitřního rozdělování napadlých věcí, tj. přidělování věcí konkrétním soudcům, resp. určitým senátům složených z konkrétních soudců. V souladu se zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), je rozhodujícím dokumentem rozvrh práce (viz § 41 a násl. zákona o soudech a soudcích).

² Výjimkou jsou v tomto ohledu situace, v nichž stát stanovuje pravidla pro případ, že on sám nedokáže v daném místě a čase zajistit ochranu práva (hodnot právem chráněných). V trestním právu jde například o instituty nutné obrany a krajní nouze. K tomuto paradoxu a jeho důsledkům srov. PELC, V. *Krajní nouze v trestním právu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-530-2, s. 13–14 a 23.

³ Klíčové zde je, že jde o záruky proti zneužití. Tím je řečeno vše. K porušení práva na zákonného soudce totiž nemusí dojít ke zneužití a zpravidla o něj ani nejde. Námitka proti porušení práva na zákonného soudce proto nemusí obsahovat konstatování, že práva bylo zneužito a že bylo cíleně manipulováno se složením senátu, aby bylo dosaženo nějakého účelového výsledku. Takové jednání by již mělo zpravidla jiný protiprávní rozměr, neboť by v souvislosti s ním mohlo dojít ke spáchání trestného činu (např. zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 trestního zákoníku, některý z úplatkářských trestných činů ve smyslu § 331 či § 332 trestního zákoníku nebo zasahování do nezávislosti soudu).

K porušení práva na zákonného soudce tedy může v zásadě dojít dvojitým způsobem. **Za prvé**, rozvrh práce neodpovídá požadavkům na objektivní (nezávislé) přidělování věcí konkrétním soudcům. **Za druhé**, rozvrh práce je v tomto ohledu sice správný, avšak dojde k porušení pravidel v něm obsažených.

Prvně jmenovaný problém nebyl ještě donedávna v trestním řízení téměř vůbec reflektován, a když už se nějaký soud zabýval námitkou chybného složení soudního senátu, bylo to zpravidla proto, že na místo soudního senátu rozhodoval samosoudce. Výjimečně pak proto, že došlo k porušení pravidel obsažených v rozvrhu práce pro určení konkrétních osob, které mají danou věc rozhodovat (osoba samosoudce či složení soudního senátu). K takovému porušení může z hlediska časového dojít v zásadě ve dvou momentech. Prvním je okamžik prvotního přidělování, přičemž zde je rozhodujícím okamžikem moment nápadu. Druhým je situace, v níž má dojít k použití výjimečných ustanovení umožňujících přidělení věci jinému soudci, jinému soudnímu senátu, či dokonce jinému soudu (srov. § 262 a § 265l odst. 3 trestního řádu⁴).

Problém ovšem nemusí být pouze v porušení stanovených pravidel, ale i v jejich samotné kvalitě. V nedávné době vyšlo najevo, že rozvrhy soudů, včetně některých vrcholných soudních instancí, byly v tomto ohledu zcela nedostatečné, neboť umožňovaly, aby konkrétní složení senátu bylo ovlivněno subjektivním prvkem. Například předseda konkrétního soudního senátu mohl autoritativně rozhodnout, jaké bude konkrétní složení senátu. To tedy nebylo určeno nezávisle na vůli konkrétní osoby (objektivně), navíc k tomu docházelo až dlouho po nápadu věci, zpravidla ve chvíli, kdy se tím daný soudní senát začal zabývat.⁵ Došlo k otevření diskuse nad samotnými pravidly obsaženými v rozvrhu práce, které by si zasloužily samostatného literárního pojednání a které přesahují možnosti tohoto příspěvku.

Zásadní otázkou, na niž hledám v tomto příspěvku odpověď, je, zdali je právo na zákonného soudce pod ochranou Nejvyššího soudu, případně v jakém rozsahu. Jinými slovy jde o to, jakým způsobem vykládat první dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁴ Uvedená ustanovení trestního řádu umožňují odvolacímu a dovolacímu soudu, když věc ruší a přikazují soudu nižšího stupně věc k novému projednání a rozhodnutí, aby byla tato věc projednána a rozhodnuta jiným soudcem, jiným soudním senátem nebo z důležitých důvodů jiným soudem. Vzhledem k tomu, že jde o výjimku z práva na zákonného soudce, který je určen předem objektivně dle rozvrhu práce, je takový postup nutno chápat jako zcela výjimečný.

⁵ K jednomu takovému případu srov. můj článek publikovaný na počátku roku 2021: PELC, V. Soumrak nad právem na zákonného soudce v české trestní praxi. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 1–2, s. 76–82. ISSN 1210-6348.

1.2 Předmět zkoumání a jeho původní výklad

Předmětem zkoumání je první dovolací důvod uvedený v § 265b trestního řádu ve vztahu k ochraně práva na zákonného soudce ze strany Nejvyššího soudu v rámci dovolacího řízení. Podle uvedeného ustanovení lze podat dovolání, **pokud ve věci rozhodl věcně nepříslušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen, le-daže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně.** S ohledem na předmět zkoumání je klíčový především výklad slov „soud, který nebyl náležitě obsazen“, neboť druhá část ustanovení § 265b odst. 1 písm. a) trestního řádu uvádí pouze jedno konkrétní pochybení, které podle zákonodárce není natolik zásadní, aby představovalo důvod pro kasační rozhodnutí Nejvyššího soudu.⁶

Ačkoliv učebnicová a komentářová literatura uváděla, že tento dovolací důvod chrání právo na zákonného soudce, ve vztahu ke slovům „soud, který nebyl náležitě obsazen“ rozebírala prakticky jenom situaci, v níž místo soudního senátu rozhodoval samosoudce.⁷ Pokud bylo v trestním řízení napadáno, že o dané trestní věci rozhodoval soudce, který nebyl určen k rozhodování podle rozvrhu práce, Nejvyšší soud konstatoval, že tato námitka nespadá pod uvedený dovolací důvod.⁸ Nejvyšší soud navíc tradičně vycházel z myšlenkového postupu, podle něž není rozhodující to, jak byl senát podle rozvrhu práce složen ke dni nápadu věci k danému soudu, ovšem záleží na tom, zda se na provedení příslušného procesního úkonu podíleli soudci určení rozvrhem práce účinným ke dni úkonu.⁹ Kromě toho, že taková úvaha odporuje postulátu, podle něž je rozhodující okamžik nápadu na daný soud, tak obsahuje zjevně *contradictio in se*.¹⁰

Zajímavé je, že v civilních věcech Nejvyšší soud vždy tradičně dohlížel i na tu situaci či otázku, zda byl dodržen rozvrh práce, a zda ten rozvrh práce odpovídá

⁶ Tato norma bývá někdy podrobována kritice s argumentem, že přece rozhodování tříčlenného senátu není vždy a za všech okolností zárukou kvalitnějšího soudního rozhodování. To jistě platí, zvláště v soudním systému s laickým prvkem. Podstatou práva na zákonného soudce ovšem není jeho odbornost, takže se tento argument tak trochu míjí se smyslem ochrany ústavního práva na zákonného soudce v trestním řízení o dovolání.

⁷ Ze základních komentářových a učebních textů srov. např. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN: 978-80-7502-637-8, s. 1113; PŮRY, F., ŠÁMAL, P. Komentář k § 265b. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3157; DRAŠTÍK, A. Komentář k § 265b. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-601-4.; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-494-4, s. 848.

⁸ Mezi jedním z posledních rozhodnutí, které zaslouží kritiku z různých mnoha důvodů, se sluší uvést usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2020, sp. zn. 4 Tdo 684/2020, v němž dovolací soud odmítl námitku chybného obsazení soudního senátu podřadit pod první dovolací důvod.

⁹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1588/2016.

¹⁰ Optikou této logiky je prostě senát nějak složen, ale na tom přece nemá záležet, protože důležité je, jestli v době procesního úkonu bude „sedět“ s rozvrhem práce. Jde o zcela absurdní konstrukci, která by například mohla vést k tomu, že chyby ve složení senátu by mohly být napraveny předsedou soudu následující kalendářní rok.

požadavkům na objektivní (nezávislý a nestranný) výběr soudce v konkrétní věci. V civilních věcech tedy poskytoval větší ochranu právu na zákonného soudce než ve věcech trestních.¹¹

Tou základní otázkou tedy je, zda první dovolací důvod chrání pouze tzv. organizační aspekt práva na zákonného soudce, či zda jej zajímá i aspekt personální, tedy to, jakým způsobem dochází k určení konkrétního soudce či konkrétních soudců pro rozhodování v určité trestní věci.

Trestní senáty Nejvyššího soudu a Nejvyšší státní zastupitelství, které dlouhodobě odmítaly chránit v rámci prvního dovolacího důvodu i tzv. personální aspekt práva na zákonného soudce, uváděly tři základní argumenty.

Za první platí, že dovolání je mimořádným opravným prostředkem, jehož úspěšné uplatnění má být zcela výjimečné a dovolací důvody by proto neměly být vykládány příliš extenzivně. Za zmínku stojí, že názor, podle něž by Nejvyšší soud měl v rámci dovolání posuzovat i otázky rozvrhu práce, vyvolával takové vášně, že obhájci byli napadáni, že zastávají nejen extenzivní, ale i tendenční a módní výklad daného ustanovení, který je navíc ve prospěch jejich pravomocně odsouzených klientů, tedy klientů usvědčených z trestné činnosti. Taková tvrzení, popírající základní zásady uspořádání českého trestního procesu a s nimi související roli obhajoby, lze podle mého názoru označit za silně manipulativní. V souvislosti s šíří výkladu prvního dovolacího důvodu (otázka, zda vykládat restriktivně, adekvátně či extenzivně) se však opakovaně objevuje další, podle mého názoru ještě nebezpečnější, argumentace, a sice že porušení práva na řádné obsazení soudu by bylo možné spatřovat pouze tehdy, pokud by existovaly nějaké konkrétní poznatky o tom, že k chybnému obsazení soudu došlo záměrně.

Druhý argument odkazoval na zmíněnou reprezentativní učebnicovou a komentářovou literaturu, která se analyzovanou otázkou nezabývá a odkazuje na ustanovení zákona o soudech a soudcích, jež se nevěnují personálnímu aspektu práva na zákonného soudce a problematice rozvrhu práce. Zabývají se zejména ustanoveními § 16 a § 17 zákona o soudech a soudcích (věcná příslušnost soudů), § 27 zákona o soudech a soudcích (rozhodování v senátech u vrchních soudů), § 31 zákona o soudech a soudcích (rozhodování u krajských soudů) a § 35 zákona o soudech a soudcích (rozhodování u okresních soudů).

Konečně **třetí argument** spočíval v údajném historickém výkladu a výkladu *e ratione legis* (podle úmyslu zákonodárce), který prý chtěl chránit pouze organizační aspekt práva na zákonného soudce.

Všemi uvedenými argumenty je potřeba se zabírat jednak zvlášť (jednotlivě) a posléze i ve vzájemných souvislostech, neboť někdy bývají používány samostatně a někdy v návaznosti na závěry a konstatování, které by si jejich zastánci jako konečné přáli prosadit, což je proti zásadám formální logiky, neboť závěr by měl vycházet z určitých argumentů a nikoli naopak.

¹¹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 1999, sp. zn. 22 Cdo 820/99, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 1/2000, s. 38.

1.3 Klíčové argumenty při výkladu prvního dovolacího důvodu a současné trendy v jeho výkladu

Argument, že jde o extenzivní výklad, nepatří k argumentům vytvořeným pomocí některé z uznávaných metod interpretace, ale je pouhým konstatováním, které má psychologicky zapůsobit na adresáta takového sdělení. Vychází z dělení výkladu na doslovný (adekvátní), zužující (restriktivní) a rozšiřující (extenzivní), které nám pouze říká, v jakém poměru je výsledný (interpretovaný) obsah normy k jejímu jazykovému vyjádření. Historicky je možné se setkat s tendencemi, podle nichž je v trestním právu extenzivní výklad vyloučený či omezený. Existuje dokonce latinská sentence *criminalia sunt restringenda* nabádající v trestním právu k restriktivnímu výkladu, jejíž původ dnes již lze dohledat jen obtížně.¹² Někdy se úvahy o možnosti extenzivního výkladu připodobňují pravidlům o analogii, což není zcela správné. Dovozuje se pak, že extenzivní výklad je možný ve prospěch pachatele, v jeho neprospěch však nikoli.¹³ Rozhodující pro námi analyzovaný výklad však je, že ve skutečnosti nejde ani o výklad extenzivní, ale o výklad doslovný (adekvátní), neboť výsledná interpretace nijak zásadně nevybočuje z obvyklého významu slovního spojení „obsazení soudů“.

Argument učebnicovou a komentářovou literaturou je druh argumentu *ab auctoritate*, rovněž tedy nejde o argument, který by vyplýval z nějaké výkladové metody. Důvodem, proč se ta reprezentativní část učebnicové a komentářové literatury o personálním hledisku nezmiňuje, je to, že reaguje na výslovně stanovenou výjimku z porušení organizačních pravidel, tedy na situace, v nichž místo samosoudce rozhoduje tříčlenný senát. Důvodem je také to, že o rozvrhu práce se trestní řád téměř nezmiňuje (výjimkou je ustanovení § 181 odst. 3 trestního řádu). Podle mne je jenom otázkou času, než se v některém z tradičních pojednání objeví zmínka nejen o ustanoveních § 16, 17, 27, 31 a 35 zákona o soudech a soudcích, ale i o problematice rozvrhu práce, jehož formální a obsahové náležitosti upravují ustanovení § 41 až 45 zákona o soudech a soudcích.

V této souvislosti je potřebné se vypořádat i s argumentem, který by mohl (*a simili* jako absence pojednání o tomto aspektu v reprezentativní literatuře) vyvstat, a sice že pokud by zákonodárce chtěl personální aspekt do prvního dovolacího důvodu vtělit, nic by mu nebránilo tak výslovně učinit. To by ovšem vyžadovalo kompletní změnu daného ustanovení, neboť o organizačním aspektu se zákonodárce výslovně zmiňuje prostřednictvím stanovení výjimky (ledaže místo samosoudce

¹² Viz KINCL, J. *Dicta et regulae iuris aneb právnícké mudrosloví latinské*. Praha: Univerzita Karlova, 1990. ISBN 80-7066-316-2, s. 61.

¹³ K tomu srov. ojedinělý náleží Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 404/99, č. 115/2001 Sb. n. a u. ÚS.

rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně). V případě personálního aspektu žádná taková výjimka však existovat nemůže.

Argument názory právní nauky, který používal Nejvyšší soud do roku 2021, však rovněž není zcela pravdivý. Nikoli komentářová či učebnicová literatura, ale studie, jež rozebíraly tento dovolací důvod ji před více než 20 lety, totiž zastávaly, že první dovolací důvod chrání i personální aspekty práva na zákonného soudce.¹⁴ Autor tohoto názoru na něm setrval až do současnosti, kdy se zabírá praktickými důsledky porušení práva na zákonného soudce a možnostmi dalšího postupu v trestním řízení.¹⁵

Kromě jazykového a logického výkladu poukazují i na výklad systematický a ústavně konformní. Pravidla stanovená v zákoně o soudech a soudcích totiž rovněž svědčí pro závěr, že obsazení soudu nelze vnímat pouze z hlediska čistě organizačního, ale podstatné je i hledisko personální, tj. že záleží na konkrétní osobě soudce.¹⁶ I Listina v čl. 38 odst. 1 hovoří konkrétně o osobě soudce, nikoli pouze o soudu jako instituci. Navíc pokud právní předpis umožňuje dva výklady, měl by orgán činný v trestním řízení preferovat ten výklad, který dává osobě více práv, a to zvláště za situace, v níž Listina zakotvuje jako ústavní princip právo na zákonného soudce.

Konečně ani historický výklad a výklad podle úmyslu zákonodárce není dostatečně přesvědčivým argumentem, zvláště když není doprovázen nějakou konkrétní okolností. Sám o sobě není způsobilý převážit výklad jazykový, logický a systematický. O pravdivosti takového historického výkladu lze mít navíc pochyby, zvláště když v důvodové zprávě se k tomu nic neuvádí. I kdyby však takový úmysl zákonodárce v době přijetí trestního řádu (rok 1961) existoval, nemůže být v současné době prosazován výklad, který odporuje výslovnému znění Listiny základních práv a svobod, jejíž znění bylo formulováno právě s ohledem na zkušenosti s fungováním justice mezi léty 1948 až 1989.¹⁷ Historicko-komparativním argumentem navíc je, že institut rozvrhu práce, který slouží ke „slepému“ přidělování věcí konkrétním soudcům, má na našem území hlubokou a dlouhou tradici už z období Rakouska-Uherska, která pokračovala i v období první republiky.¹⁸

¹⁴ HRACHOVEC, P. Deset let dovolání. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 3. ISSN 1210-6348, s. 15 a násl.

¹⁵ HRACHOVEC, P. *Porušení práva na zákonného soudce a opravné prostředky v trestním řízení*. Advokátní deník.cz. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/06/07/poruseni-prava-na-zakonneho-soudce-a-opravne-prostredky-v-trestnim-rizeni/>. [online]. [cit 2023-3-23].

¹⁶ Viz např. již BIČOVSKÝ, J. K pojmu „zákoný soudce“. *Právní praxe*, 1995, č. 5, s. 304–308. ISSN 1210-0900, s. 305.

¹⁷ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. července 1994, sp. zn. I. ÚS 2/93, uveřejněný pod č. 37/1994 Sb. n. a u. ÚS.

¹⁸ MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-879-4, s. 196.

1.4 Závěr aneb blýská se na lepší časy

Z výše uvedených právních argumentů je zřejmé, že právo na zákonného soudce má nejen organizační, ale stejně důležitý i personální aspekt. První dovolací důvod uvedený v § 265 odst. 1 písm. a) trestního řádu se vztahuje i na situace, v nichž jsou porušena pravidla obsažená v rozvrhu práce nebo rozvrh práce nesplňuje některou z podmínek zajišťujících objektivní (na vůli konkrétních osob nezávislé) přidělování trestních věcí konkrétnímu soudci nebo konkrétnímu z určitých osob složenému soudnímu senátu. Právo na zákonného soudce představuje ústavní imperativ, podle nějž o určité věci musí rozhodovat soudce určený podle předem daných a známých pravidel obsažených v rozvrhu práce.¹⁹

Smysl a podstata pravidel zajišťujících naplnění ideálu spravedlnosti z hlediska práva na zákonného soudce vylučují nutnost prokazovat, že došlo k záměrné manipulaci s obsazením soudu. Opačný přístup považují nejen za nelogický, neboť obžaloba ani obžaloba nemá z povahy věci téměř vůbec žádnou šanci prokázat takovou protiprávní činnost, ale i za velmi nebezpečný. Pokud by strany trestního řízení byly *de facto* nuceny, aby spekulovaly o účelově (záměrně) chybném obsazení soudu, došlo by k zásadnímu narušení profesionálních vztahů mezi právníckými profesemi v trestním řízení. Jediné, co strany trestního řízení mohou reálně při vynaložení poměrně velkého úsilí kontrolovat, je, zda došlo k řádnému přidělení trestní věci podle rozvrhu práce, a i k tomu potřebují někdy součinnost soudu.

Možno uzavřít, že ačkoli se tomu někteří sverpě brání, Ústavní soud již dva roky konstantně zastává, že první dovolací důvod chrání nejen organizační aspekt práva na zákonného soudce, ale i aspekt personální.²⁰ K tomuto výkladu se začínají přiklánět i některé trestní senáty Nejvyššího soudu. Ačkoli nelze v tomto ohledu hovořit ještě o ustálené judikatuře a některé dílčí problémy ve formulaci pravidel obsažených v rozvrzích práce stále přetrvávají, můžeme říci, že se blýská na lepší časy.

¹⁹ Srov. vynikající studii, s níž autor vyhrál kategorii Talent roku v soutěži Právník roku 2015. MA-ROUŠEK, D. Právo na zákonného soudce ve světle spojení souvisejících věcí (právní úvaha). *Bulletin advokacie*, 2016, č. 3, s. 67–74. ISSN 1210-6348.

²⁰ Na přelomový náleží Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3011/20, uveřejněný pod č. 153/2021 Sb. n. a u. navázaly rozhodnutí další, např. náleží Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2021, sp. zn. IV. ÚS 839/21 nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2022, sp. zn. II. ÚS 1036/22.

ÚŘAD EVROPSKÉHO VEŘEJNÉHO ŽALOBCE A ŘÍZENÍ O OPRAVNÝCH PROSTŘEDCÍCH V ČESKÉ REPUBLICE

Remedies in Czech Criminal Proceedings and the European Public Prosecutor's Office

Miroslav Růžička

Příspěvek se zaměřuje na otázky spojené s fungováním Úřadu evropského veřejného žalobce a s dopady působení tohoto úřadu na řádné a mimořádné opravné prostředky v českém trestním řízení. Po obecném úvodu bude zvláštní pozornost věnována otázce rozhodování o stížnostech proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle českého trestního řádu v případech, pokud odpovídající usnesení vydal český policejní orgán na základě pokynu (či se souhlasem) evropského pověřeného žalobce, evropského žalobce či na základě pokynu stálé komory. To se obdobně vztahuje i na případy, kdy uvedené rozhodnutí učiní samotný evropský pověřený žalobce nebo výjimečně evropský žalobce. Jedná se o specifický aplikační problém, který se netýká všech členských států, jež se podílejí na spolupráci v rámci Úřadu evropského veřejného žalobce, ale jen České republiky (popř. Slovenské republiky). V rozhodování o opravných prostředcích podle českého trestního řádu se jinak velice výrazně odrážejí zvláštnosti postavení, struktury a činnosti Úřadu evropského veřejného žalobce.

The paper focuses on issues related to the functioning of the European Public Prosecutor's Office and the impact of the Office on ordinary and extraordinary remedies in Czech criminal proceedings. After a general introduction, special attention will be paid to the issue of deciding on complaints against a decision to initiate a criminal prosecution under the Czech Criminal Procedure Code in cases where the corresponding decision was issued by a Czech police authority on the basis of an instruction (or with the consent) of the European Public Prosecutor, the European Prosecutor, or on the basis of an instruction from the Permanent Chamber. This also applies to cases where the decision is taken by the European Public Prosecutor himself or, exceptionally, by the European Public Prosecutor. This is a specific application problem which does not concern all Member States participating in the cooperation within the European Public Prosecutor's Office, but only the Czech Republic (or the Slovak Republic). The specificities of the status, structure and activities of the European Public Prosecutor's Office are otherwise very much reflected in the decision on appeals under the Czech Criminal Procedure Code.

1.1 Úvod

Úřad evropského veřejného žalobce byl konstituován ve formě posílené spolupráce na základě nařízení Rady (EU) 2017/1939 ze dne 5. 10. 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. Institut posílené spolupráce nepředstavuje běžný režim, nýbrž vykazuje jisté specifické odchylky. Posílená spolupráce zavazuje pouze určitou výšeč subjektů, které se pro ni rozhodly. Tento druh kooperace zavazuje pouze ty členské státy, které se k ní uchýlily, a tudíž je vyloučena obecná závaznost pro všechny členy EU.¹ Navíc, pro přistoupení k formě posílené spolupráce se nevyžaduje jednomyslnost, nýbrž souhlas jen participujících členů.^{2, 3} Negativum posílené spolupráce tkívá v její omezené územní působnosti pouze na prostor participujících členů.⁴ Přiklonění se k využití modelu posílené spolupráce však podle určitých názorů může vyvolat i větší diverzifikaci v rámci trestních stíhání.⁵ Pozitivum se naopak váže k možnosti kdykoli se podle svého uvážení ke spolupráci připojit. Využití institutu posílené spolupráce ke zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce navíc vyvolává i mnohé obavy, zejména z možných komplikací a nejasností při jednání s neparticipujícími členy, nebezpečí duplikace vyšetřování, komplikace v otázce hlasování o rozšíření věcných kompetencí a jiné. Nadto se namítá, že takový přístup – ze své podstaty – opouští hlavní výhodu vytvoření Úřadu evropského veřej-

¹ Posílená spolupráce v rámci EU je primárně založena na existenci zvláštního rozhodovacího postupu umožňujícího výjimku při spolupráci v určitých oblastech oproti obecným podmínkám stanovenými Smlouvami. Tento zvláštní rozhodovací postup je také často označován za flexibilní postup. Pojmy „posílená spolupráce“, „flexibilní postup“ či „flexibilita“ jsou tak do značné míry zaměnitelné. Čl. 20 odst. 4 Smlouvy o EU stanoví, že akty přijaté v rámci posílené spolupráce zavazují pouze zúčastněné členské státy. Nepokládají se za *acquis*, které musí být přijato státy kandidujícími na přistoupení k Unii. Podmínky pro vstup jsou stanoveny v čl. 328 SFEU. Blíže srov. SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-339-4, s. 115–117. Dále srov. TOMÁŠEK, M., TÝČ, V., PETR-LÍK, D. a kol. *Právo Evropské unie*. 3., aktualizované vydání, Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-491-6, s. 47, s. 124 a n., s. 363, s. 375 a n., s. 380.

² Srov. KOŘÍNEK, Š. Evropský veřejný žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619, s. 14.

³ Posílené spolupráce na zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce se aktuálně účastní 22 členských států, a to Belgie, Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

⁴ KOŘÍNEK, Š. Evropský veřejný žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619, s. 14. Srov. i DI FRANCESCO MAESA, C. Repercussions of the Establishment of the EPPA via Enhanced Cooperation EPPA's Added Value and the Possibility to Extend its Competence, *Eu crim*, 3/2017. ISSN 1863-6187, s. 156–160.

⁵ KUČHTA, J. Vývoj a současný stav legislativních snah o vytvoření Úřadu evropského veřejného žalobce. In: ZARIVNIJ, P. (ed.). *Veřejná žaloba a její perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8075-1, s. 55.

ného žalobce, kterým je vyšetřování a stíhání v celém evropském právním prostoru bez ohledu na státní hranice.⁶

1.2 Úřad evropského veřejného žalobce jako orgán Evropské unie, jeho základní charakteristika, nezávislost Úřadu evropského veřejného žalobce

Úřad evropského veřejného žalobce je orgánem Evropské unie; tomu odpovídá i jeho sídlo v Lucemburku, stejně jako skutečnost, že jednacím jazykem podle jednacích řádů Úřadu evropského veřejného žalobce, pokud jde o styk uvnitř Úřadu evropského veřejného žalobce, sdělení, akty nebo rozhodnutí Úřadu určené orgánům, institucím a jiným subjektům Evropské unie, je angličtina, ve vztazích se Soudním dvorem Evropské unie se spolu s angličtinou používá také francouzština.⁷

Byl zvolen model orgánu EU decentralizovaného, integrovaného⁸ s donucovací pravomocí.⁹ Úřad je založen na vnitrostátních justičních (procesních) systémech těch členských států, které se účastní posílené spolupráce.¹⁰ Je strukturálně organi-

⁶ DI FRANCESCO MAESA, C. Repercussions of the Establishment of the EPPO via Enhanced Co-operation. EPPO's Added Value and the Possibility to Extend Its Competence. *EUCRIM, – The European Criminal Law Associations Forum, Issue 2017/1*. ISSN 1863-6187, s. 157 an. Srov. SATZGER, H. The Future European Public Prosecutor and the National Prosecution: Potential Conflicts and How They Could be Avoided”, In: ASP, Petter. (ed.), *The European Public Prosecutor's Office – Legal and Criminal Policy Perspectives, European Criminal Policy Initiative*, 2015, s. 78.

⁷ To plyne z rozhodnutí Kolegia Úřadu evropského žalobce o vnitřním jazykovém režimu ze dne 30. 9. 2020.

⁸ Srov. např. LIGETI, K., MARLETTA, A. The European Public Prosecutor's Office: What Role for OLAF in the Future. In: DURDJEVIĆ, Z., IVIČEVIĆ, E. (ed.) *European Criminal Procedure Law in Service of Protection of European Union Financial Interests: State of Play and Challenges*, 2016, s. 57.

⁹ Srov. JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-041-3, s. 331–332. Ze tří zvažovaných variant byla zvolena právě tato alternativa. Vedle toho přicházelo v úvahu zřízení centralizované instituce založené na vertikální integraci, která by vyžadovala maximální harmonizaci trestněprávních předpisů členských států EU. Předobrazem tohoto modelu byl Corpus Juris. Národní žalobci jmenovaní k Úřadu evropského veřejného žalobce by byli zcela podřízeni evropskému veřejnému žalobci. Zároveň by byla posílena pravomoc Evropského úřadu pro potírání podvodů (OLAF) i Europolu, jež by pracovaly plně pro Úřad evropského veřejného žalobce. Oproti tomu další varianta předpokládala posílení pravomoci Eurojustu, tomu by se dostalo pouze několika nových oprávnění ve smyslu zahajování trestního stíhání, koordinace vyšetřování, řešení sporů o příslušnost. Blíže viz studie č. j. JUST/2011/JPEN/FW/0030.A4), popř. WHITE, S. A decentralised European Public Prosecutor's Office. Contradiction in Terms or Highly Workable Solution?, *Eucrim*, 2012/2. ISSN 1863-6187, s. 67–75.

¹⁰ JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie*, již citované dílo (pozn. 9), s. 332.

zován na centrální i národní úrovni.¹¹ Centrální úroveň představuje ústředí v místě sídla Úřadu v Lucemburku. Ústředí sestává z kolegia, stálých komor, evropského nejvyššího žalobce, náměstků evropského nejvyššího žalobce, evropských žalobců a správního ředitele, decentralizovanou úroveň představují evropští pověřeni žalobci, kteří se nacházejí v jednotlivých členských státech, což plyne i z čl. čl. 8 odst. 2 až 4 nařízení 2017/1939.^{12, 13} Takto má být zajištěno, aby přípravné řízení (v podobě pověřených evropských žalobců) vedla osoba, která se v justičním prostředí v daném státě velmi dobře orientuje a nepředstavuje cizí prvek.¹⁴

V souvislosti s uspořádáním Úřadu evropského veřejného žalobce se také někdy uvádí, že se jedná o orgán Evropské unie s hybridní povahou,¹⁵ což lze považovat za nejvýstižnější vyjádření jeho podstaty. Názory na to, jak je ale Úřad evropského veřejného žalobce koncipován, se ovšem značně různí, mnohdy se namítá, že jde o nepřilíš funkční model vykazující spíše smíšené prvky.¹⁶ Je však v této souvislosti nutno vzít v úvahu, že samo ustavení Úřadu evropského veřejného žalobce jako produktu rozšířené spolupráce pouze některých členských států EU, nikoli tedy zcela všech, je výrazem kompromisu; pro danou situaci jde přitom o kompromis, který je možno shledávat nanejvýš uspokojivým, dokonce lze hovořit o mimořádném úspěchu, kdy i tradiční procesní systémy v kontinentální Evropě tím byly výrazně dotčeny, přičemž došlo k předání vnitrostátních pravomocí nadnárodnímu orgánu. Evropští veřejní žalobci budou jednat jménem zájmu, který je nadřazen národním zájmům, zájmu společnému všem členským státům, evropskému zájmu, aniž by ovšem došlo k vytvoření modelu evropského trestního procesu, nadále bude postupováno podle vnitrostátních trestních řádů.¹⁷ Nařízení 2017/1939 vychází z modelu

¹¹ Srov. KORDÍK, M. *Právní styk s cizinou*. Bratislava: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-8960-350-3, s. 220–222.

¹² KOŘÍNEK, Š. Evropský veřejný žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619, s. 15.

¹³ Srov. rovněž HERRNFELD, H.-H., BURCHARD, Ch., BRODOWSKI, D. *European Public Prosecutor's Office. Regulation (EU) 2017/1939 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO')*. Article-by-Article Commentary. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, Waldseestraße 3-5, 76530 Baden-Baden, Germany, Verlag C. H. Beck oHG, Wilhelmstraße 9, 80801 München, Germany, 2020, s. 7.

¹⁴ JELÍNEK, J. Evropský veřejný žalobce v českém trestním procesu, *Kriminalistika*, 2020, č. 2. ISSN 1210-9150, s. 87.

¹⁵ HERRNFELD, H.-H. The EPPO's Hybrid Structure and Legal Framework Issues of Implementation – a Perspective from Germany – The European Public Prosecutor's Office – From the Drawing Board to Implementation. *Eucrim*, 2018/2. ISSN 1863-6187, s. 117–121. Srov. rovněž MET-DOMESTICI, Alexandre. The Hybrid Architecture of the EPPO, *Eucrim*, 3/2017. ISSN 1863-6187, s. 143–149.

¹⁶ KOŘÍNEK, Š. Evropský veřejný žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619, s. 20. Srov. rovněž MITSILEGAS, V., GIUFFRIDA, F. Raising the bar? Thoughts and the establishment of the European Public Prosecutor's Office CEPS Policy Insights No. 2017/1939, s. 7, resp. WEYMBERGH, A., BRIÈRE, Ch. Towards a European Public Prosecutor's Office (EPPO) [online]. *Study for the LIBE Committee. Directorate-General for Internal Policies, European Parliament*. 2016, s. 15.

¹⁷ Srov. BAAB, F. Le parquet européen : un projet entre audace et réalisme politique, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucrim*, 1/2021. ISSN 1863-6187, s. 45–

trestního řízení vedeného veřejnou žalobou, který vyplývá již z čl. 86 odst. 2 SFEU,¹⁸ tj. že vyšetřováním a předložením věci soudu je pověřeno státní zastupitelství, a nikoli policie nebo vyšetřující soudci.¹⁹ Přiznává aktivní úlohu Úřadu evropského veřejného žalobce a evropským žalobcům a evropským pověřeným žalobcům (a nikoliv tedy policii nebo vyšetřujícím soudcům) v průběhu celého trestního řízení [od zahájení vyšetřování až do definitivního (konečného) skončení věci, tj. do vynesení konečného rozsudku nebo rozhodnutí, které nelze napadnout ani řádnými, ale ani

46. Např. právě ve Francii byla prolomena dominance vyšetřujících soudců nad vyšetřováním ve prospěch evropských žalobců a evropských pověřených žalobců. Oproti tomu v Belgii se nadále vychází z toho, že dominující roli plní (v závažných trestních věcech) i v případech, kdy se jedná o posílenou spolupráci formou Úřadu evropského veřejného žalobce, vyšetřující soudce. Evropský pověřený žalobce, který případ projednává, může v souladu s tímto nařízením a s vnitrostátním právem buď provádět vyšetřovací úkony a jiná opatření sám, nebo vydat pokyny příslušným orgánům svého členského státu. Tyto orgány v souladu s vnitrostátním právem zajistí, aby byly všechny pokyny dodrženy, a přijmou opatření, kterými byly pověřeny (srov. čl. 28 odst. 1 věta první a druhá nařízení 2017/1939). Blíže viz VAN DEN BERGE, Y. Role of the Belgian Investigative Judge in EPPO Cases, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucri*, 1/2021. ISSN 1863-6187, s. 63–64.

¹⁸ Úřad evropského veřejného žalobce je, případně ve spojení s Europol, příslušný k vyšetřování a stíhání pachatelů a spolupachatelů trestných činů poškozujících nebo ohrožujících finanční zájmy Unie, jak jsou vymezeny nařízením 2017/1939, a jejich předvádění před soud. Před příslušnými soudy členských států vykonává v souvislosti s těmito trestnými činy úlohu veřejného žalobce.

¹⁹ Existují různé vnitrostátní modely přípravného řízení. V zásadě lze mluvit následujících modelech: *O modelu přípravného řízení se silnou policií*, který se uplatňoval v evropských zemích, které podléhaly sovětskému vlivu v 50. letech minulého století. Nebyla použita historicky tradiční cesta prostřednictvím moci soudní – vyšetřujícího soudce, ale vznikl orgán nového typu – policejní vyšetřovatel, resp. vyšetřovatel ministerstva vnitra s pravomocemi téměř odpovídajícími těm, jimiž byl vybaven vyšetřující soudce. Policejní vyšetřovatel byl oprávněn odepřít splnění pokynu prokurátora (státního zástupce), o věci pak rozhodovalo nejbližší vyšší státní zastupitelství (nadržený prokurátor).

Dále jde o *model přípravného řízení s vyšetřujícím soudcem*. Model, který byl upraven např. v reformovaných trestních řádech z XIX. století a který se aktuálně uplatňuje, byť s určitými modifikacemi, právě ve Francii, Belgii, Nizozemsku, Portugalsku, Španělsku, Chorvatsku, Slovinsku. Vyšetřující soudce konal vyšetřování, případně kontroloval vyšetřování konané soudní policií. Státní zástupce mu nebyl oprávněn dávat pokyny, činil pouze návrhy na provedení úkonů. V případě neshody mezi vyšetřujícím soudcem a státním zástupcem nebo námitek obviněného nebo dalších osob rozhodovala radní (obžalovací) komora. Po doručení spisu od vyšetřujícího soudce byl státní zástupce oprávněn podat obžalobu, kterou posléze v řízení před soudem zastupoval. Jinak vyřízení věci v přípravném řízení bylo v plné kompetenci vyšetřujícího soudce (o opravném prostředku státního zástupce rozhodovala zmiňovaná radní, resp. obžalovací komora).

V neposlední řadě je to *model přípravného řízení s dominantí státního zástupce*. Státní zástupce je orgánem, jehož činnost do značné míry prolíná všemi stadii trestního procesu, v nichž se zjišťují potřebné podklady a následně se rozhoduje o vině, trestu, popř. navazujících otázkách trestního řízení. Přitom (a to v podstatě už před novelou z roku 2001) teorie, ale i praxe v ČR předpokládala aktivní roli státního zástupce v těchto stadiích (konkrétně tedy jak v přípravném řízení, tak i ve stadiu projednání trestní věci v řízení před soudem). Novela trestního řádu z roku 2001 uvedenou tendenci posílila, ale nelze říci, že by ji zakotvila zcela nově, tato úloha státního zástupce nesporně existovala již před uvedenou novelou.

Blíže srov. ZARIVNÍJ, P. (ed.). *Veřejná žaloba a její perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8075-1, s. 77–81.

mimořádnými opravnými prostředky]. Způsob, jakým Úřad evropského veřejného žalobce, evropští žalobci a evropští pověřeni žalobci budou působit v zúčastněných členských státech, je ponechán na jejich vnitrostátních právních předpisech, pokud nařízení nepřiděluje zvláštní pravomoci nebo kompetence (viz obecně čl. 5 odst. 3 nařízení 2017/1939). Evropští žalobci budou muset povzbuzovat evropské pověřené žalobce nacházející se v postavení, jež lze charakterizovat, jak se tu uvádí, „*double-hat*“ (*dvojitý klobouk*), aby se vnímali jako skutečný nadnárodní orgán zbavený své vnitrostátní identity. Budou také muset zajistit, aby obousměrný tok informací mezi úrovněmi Úřadu evropského veřejného žalobce (centralizovaná a decentralizovaná úroveň) probíhal co nejvíce efektivně a v konečném důsledku bylo vyřizování případů prováděno v nejlepším zájmu spravedlnosti.²⁰ Nemělo by dojít k dalšímu zkomplikování trestního procesu v členských státech, jež se na rozšířené spolupráci formou Úřadu evropského veřejného žalobce budou podílet tím, že byl vytvořen další byrokratický orgán; předpokládá se v maximální možné míře využívání forem elektronického trestního procesu.²¹ Samozřejmě bližší hodnocení této otázky a posouzení míry dosaženého pokroku bude přicházet v úvahu až po uplynutí delší doby.²²

Pokud jde o srovnání s českou právní úpravou státního zastupitelství, co do svého postavení a organizační struktury odpovídá Úřad evropského veřejného žalobce modelu nezávislé prokuratury francouzského typu. Svou povahou je tedy bližší spíše prokuratuře existující v bývalém Československu – a s určitými modifikacemi zachovanými na Slovensku – než stávajícímu státnímu zastupitelství v ČR. Vychází z konceptu, s nímž přišel již v 90. letech 20. stol. *Corpus Juris*,²³ a je nedělitel-

²⁰ Srov. ZIMIANITIS, D. A Challenging, Balance-Striking Exercise in the National and EU Judicial Environment, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucrim.*, 1/2021. ISSN 1863-6187, s. 65–66.

²¹ SIITAM-NYIRI, K. EPPO and Digital Challenges, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucrim.*, 1/2021. ISSN 1863-6187, s. 61–62.

²² K obhajobě ve věcech, v nichž je činný Úřad evropského veřejného žalobce, a odchylkám oproti ostatním trestním věcem jinak srov. podrobně GRIVNA, T. Právo na obhajobu v řízení vedeném Úřadem evropského veřejného žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619, s. 61.

²³ FENYK, J. *Projekt Evropského veřejného žalobce (Nová podoba mezinárodní justiční spolupráce v rámci členských států Evropské unie?* Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/aidp_101007f.doc. *Corpus Juris* byl trestněprávní opus, zpracovaný dle požadavků Evropské komise a Evropského parlamentu skupinou nezávislých expertů, založený na kombinaci horizontálního a vertikálního principu. Obsahoval návrh pro harmonizaci trestního práva hmotného v oblasti trestněprávní ochrany finančních zájmů Evropských společenství a základních procesních pravidel v zemích Evropské unie. Byl založen jak na tradičních principech trestní legislativy jako princip individuální trestní odpovědnosti, princip legality, princip proporcionality a princip soudní záruky, tak na nových principech evropské teritoriality (Evropský justiční prostor, Evropský veřejný žalobce, Evropský zatýkácí rozkaz, vykonatelnost v celé Unii) a subsidiarity národního práva. Po sérii diskusních jednání a po vyhodnocení připomínek členských států byl *Corpus Juris* přepracován a nově publikován pod označením *Corpus Juris 2000*. K němu blíže srov. zejména VERVAELE, J., DELMAS-MARTY, M. *Corpus Juris 2000*, český překlad FENYK, J., KLOUČKOVÁ, S., soukromé vydavatelství P. Sypták, Brno 2000. Úřad evropského veřejného žalobce podle *Corpus Juris* (i *Corpus Juris 2000*)

nou institucí EU fungující jednotně s decentralizovanou strukturou, ovšem řízenou a úkolovanou z centra.²⁴

Zásadním atributem postavení Úřadu evropského veřejného žalobce je jeho *nezávislost*. Z čl. 6 odst. 1 nařízení 2017/1939 vyplývá, že Úřad evropského veřejného žalobce je nezávislý. Evropský nejvyšší žalobce, náměstci evropského nejvyššího žalobce, evropští žalobci, evropští pověřeni žalobci, správní ředitel a zaměstnanci Úřadu jednají v zájmu Unie jako celku, jak ho vymezuje právo, a při výkonu svých povinností podle tohoto nařízení nevyhledávají ani nepřijímají pokyny od žádné osoby mimo Úřad, od žádného členského státu Evropské unie ani od žádného orgánu, instituce nebo jiného subjektu Unie. Členské státy Evropské unie a orgány, instituce a jiné subjekty Unie respektují nezávislost Úřadu a nesnaží se jej ve výkonu jeho úkolů ovlivňovat.

Nezávislost Úřadu evropského veřejného žalobce nikterak nezpochybnuje nastavení decentralizované úrovně Úřadu evropského veřejného žalobce, tedy skutečnost, že pokud bude evropský pověřený žalobce plnit úkoly související s jeho funkcí vnitrostátního veřejného žalobce v rámci trestních řízení mimo působnost Úřadu evropského veřejného žalobce, jeho nadřízeným nebude stálá komora jakožto instituce Úřadu evropského veřejného žalobce, ale vedoucí státního zastupitelství (orgánu veřejné žaloby), u kterého bude evropský pověřený žalobce působit. Jde o již zmíněný princip tzv. „*double hat*“ („dvojího klobouku“), začlenění evropského pověřeného žalobce jak v Úřadu evropského veřejného žalobce, tak v rámci vnitrostátní struktury veřejné žaloby. Oproti tomu, co uvádějí např. L. Hendrych,²⁵ L. Kořínek,²⁶ popřípadě J. Jelínek,²⁷ je namístě závěr, že postavení označované „*double hat*“ (a nikoli „*single hat*“) nebrání tomu, aby evropští pověřeni žalobci při plnění svého mandátu v rámci Úřadu evropského veřejného žalobce zajišťovali nezávislost Úřadu evropského veřejného žalobce.

Nezávislost Úřadu evropského veřejného žalobce se týká jak celého Úřadu jako instituce, ale i evropského nejvyššího žalobce, jeho náměstků, evropských žalobců i evropských pověřených žalobců působících v rámci Úřadu evropského veřejného

---

měl být orgánem Evropských společenství, odpovědným za vyšetřování, trestní stíhání, podání obžaloby, zastupování obžaloby v hlavním líčení a výkon rozsudků týkajících se taxativně definovaných trestných činů proti financím Evropských společenství. Měl by být orgánem nezávislým jak na národních orgánech, tak na orgánech Společenství.

²⁴ SOTOLÁŘOVÁ, D. S. Zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce a ochrana finančních zájmů, *Právní rozhledy*, 2021, č. 13–14. ISSN 1210-6410, s. 478.

²⁵ HENDRYCH, L. Problematické aspekty Úřadu evropského veřejného žalobce v českém kontextu. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 2. ISSN 1214-3758, s. 9. Srov. rovněž WEYMBERGH, A., BRIÈRE, Ch. Towards a European Public Prosecutor's Office (EPPO) [online]. *Study for the LIBE Committee. Directorate-General for Internal Policies, European Parliament*. 2016. 57 s. [cit. 9. 10. 2020]. Viz: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571399/IPOL_STU\(2016\)571399_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571399/IPOL_STU(2016)571399_EN.pdf), s. 5.

²⁶ KORÍNEK, Š. První organizační složení Úřadu evropského veřejného žalobce. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 2, 2021. ISSN 1214-3758, s. 18.

²⁷ JELÍNEK, J. Evropský veřejný žalobce v českém trestním procesu, *Kriminalistika*, 2020, č. 2. ISSN 1210-9150, s. 87–88.

žalobce.²⁸ Nelze očekávat, že by zde mohly vyvstávat konflikty, jak naznačuje právě J. Jelínek,²⁹ s ohledem na výkon dvou funkcí (v rámci Úřadu evropského veřejného žalobce a oproti tomu jako vnitrostátního veřejného žalobce) u smíšených případů týkajících se porušení finančních zájmů EU, ale zároveň zájmů chráněných pouze členskými státy, že by pak dotyčný evropský pověřený žalobce (a současně vnitrostátní veřejný žalobce) podléhal dvojímu vedení, resp. dohledu. Je totiž zjevné, že taková eventualita reálně nemůže nastat a výkon funkce evropského pověřeného žalobce a vnitrostátního veřejného žalobce lze od sebe spolehlivě a jednoznačně odělit. V tomto ohledu je také možno upozornit na úpravu v čl. 13 odst. 3 věty první nařízení 2017/1939, z níž plyne, že evropští pověřený žalobci mohou rovněž vykonávat funkce vnitrostátních žalobců, pokud jim to nebrání v plnění jejich povinností podle tohoto nařízení. Je také stanovena procedura pro případ, kdy evropský pověřený žalobce v určitém okamžiku není schopen plnit svou funkci evropského pověřeného žalobce z důvodu, že vykonává tuto funkci coby vnitrostátní žalobce, potom informuje dohlížejícího evropského žalobce, který konzultuje příslušné vnitrostátní orgány pověřené trestním stíháním s cílem určit, zda by měly být upřednostněny jeho funkce podle nařízení 2017/1939. Evropský žalobce může navrhnout stálé komoře, aby byl případ předán jinému evropskému pověřenému žalobci v tomtéž členském státě nebo že povede vyšetřování osobně (čl. 13 odst. 3 věta třetí a čtvrtá nařízení 2017/1939).

Citovaný čl. 6 odst. 1 nařízení 2017/1939 garantuje *nezávislost externí (vnější)*. Tato úprava sama o sobě nepokrývá personální, procesní a hmotněprávní záruky této vnější nezávislosti. Takové záruky je třeba hledat v dalších ustanoveních nařízení 2017/1939, případně v příslušných procesních postupech upravených tímto nařízením.³⁰

Úřad evropského veřejného žalobce je nezávislý³¹ na vnějších subjektech (*negativní vnější nezávislost*)³² a musí jednat v zájmu Unie jako celku, jak je definován zákonem (*pozitivní nezávislost*) (čl. 6 odst. 1 nařízení 2017/1939).³³

²⁸ Čl. 6 odst. 1 nařízení 2017/1939 v tomto ohledu dále zmiňuje i správního ředitele a zaměstnance Úřadu evropského veřejného žalobce.

²⁹ JELÍNEK, J. Evropský veřejný žalobce v českém trestním procesu, *Kriminalistika*, 2020, č. 2. ISSN 1210-9150, s. 88.

³⁰ HERRNFELD, H.-H., BURCHARD, Ch., BRODOWSKI, D. citovaný komentář, s. 35.

³¹ K tomuto pojmu srov. jinak LOHSE, K. M. The European Public Prosecutor: Issues of Conferral, Subsidiarity and Proportionality. In: ERKELENS, L. H., MEIJ, A. W. H., PAWLIK, M. (eds.), *The European Public Prosecutor's Office. An Extended Arm or a Two-Headed Dragon?* T. M. C. Asser Press, Haag, 2015, s. 188; CONWAY, G. Holding to Account a Possible European Public Prosecutor, 2013, No. 24 *Criminal Law Forum*. ISSN 1572-9850, s. 391.

³² K tomuto termínu viz GIUFFRIDA, F. The European Public Prosecutor's Office: King without kingdom? (CEPS *Research Report* 2017/03). Dostupné z: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2017/02/RR2017-03_EPPO.pdf, s. 16.

³³ Na rozdíl mezi negativní a pozitivní vnější nezávislostí poukazuje zejména SANTOS, A. M. The Status and Independence of the European Public Prosecutor's Office and Its Guarantees. In: BACHMAIER WINTER, L. (ed.) *European Public Prosecutor's Office*, 2018. ISBN 978-3-319-93915-5, s. 6.

Jde především o to, že v řadě ustanovení nařízení [v čl. 14 odst. 2 písm. b), čl. 16 odst. 1 písm. b), č. 17 odst. 2 nařízení 2017/1939] se jako podmínka jmenování do funkce evropského nejvyššího žalobce, evropského žalobce a pověřeného evropského žalobce zdůrazňuje to, že poskytují veškeré záruky nezávislosti. Záruku nezávislosti Úřadu evropského žalobce představují i postupy při jmenování, odvolání těchto osob, pravidla jejich funkčních období a řešení konfliktu zájmů.³⁴

Skutečnost, že evropští pověřeni žalobci podléhají pokynům stálých komor, není v rozporu s postulátem nezávislosti Úřadu evropského veřejného žalobce. V tomto ohledu je postavení stálých komor Úřadu evropského veřejného žalobce naprosto zásadní a klíčové. Zatímco vyšetřování budou provádět evropští pověřeni žalobci na decentralizované úrovni, stálá komora na ústřední úrovni bude přijímat podstatná rozhodnutí, např. zda podat obžalobu, odložit případ, použít zjednodušené řízení a odklonu nebo vrátit případ vnitrostátním orgánům. I když evropský pověřený žalobce bude vycházet z toho, že je namístě věc odložit a nezahajovat vyšetřování, stálá komora může po posouzení věci dospět ke zcela opačnému závěru a může vydat pokyn k zahájení vyšetřování. Cílem činnosti stálých komor je především zajistit soudržnost, účinnost a soudržnost politiky Úřadu evropského veřejného žalobce pro trestní stíhání, aniž by bylo možné dosáhnout harmonizovaného trestního řízení použitelného na všechna řízení probíhající před úřadem; nadále tedy půjde o 22 různých trestních řízení členských států, evropské trestní řízení nařízení 2017/1939 nezavádí, a zjevně ani takovou ambici ani nemá a mít nemůže.³⁵

V kontextu vnitřního rozměru nezávislosti hierarchický model vztahů uvnitř Úřadu evropského veřejného žalobce³⁶ však přes uvedené skutečnosti poskytuje dostatečné záruky nezávislosti i jednotlivých pověřených evropských žalobců (evropských žalobců) s cílem vykonávat tyto funkce nestranně a v souladu se zásadou

³⁴ HERRNFELD, H.-H., BURCHARD, Ch., BRODOWSKI, D., citovaný komentář, s. 35.

³⁵ Srov. MASCHL-CLAUSEN, I. The Permanent Chambers at the Heart of the EPPO's Decision-Making, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucrium*, 1/2021. ISSN 1863-618, s. 55–56.

³⁶ Jak zmiňuje SOTOLÁŘOVÁ, D. S. Zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce a ochrana finančních zájmů, *Právní rozhledy*, 2021, č. 13–14. ISSN 1210-6410, s. 478, jde o poměrně problematické nastavení vzájemných vztahů uvnitř Úřadu evropského veřejného žalobce, tj. to, že podstatnou roli v trestních stíháních vedených Úřadem evropského veřejného žalobce hraje kolektivní rozhodování stálých komor, v jejichž pravomoci je také vydávání závazných pokynů k vedení vyšetřování pověřenými evropskými žalobci. Takové kolektivní rozhodování a dávání pokynů – které většina vnitrostátních právních předpisů, včetně českých, nezná – může drobit odpovědnost za výsledek vedených trestních stíhání a působit nežádoucí časové prodlevy [ty mohou být problematické zejména v trestních věcech, v nichž je vedeno řízení vazebně, ale i v případech zajištění věci a majetku, srov. v této souvislosti § 2 odst. 4 větu druhou českého trestního řádu – „Trestní věci musí (orgány činné v trestním řízení) projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku]. Navíc, kvalifikovanost takového rozhodování je zásadně ovlivnitelná rozsahem, strukturou a vypovídací hodnotou informací, na jejichž základě je činěno. Na úrovni EU je nicméně považováno za cestu k dosažení soudržnosti Úřadu evropského veřejného žalobce a sjednocování přístupu k trestnímu stíhání trestných činů proti finančním zájmům EU.

legality. Vyjádřením toho je např. úprava v čl. 36 odst. 1 nařízení 2017/1939.³⁷ Není možno proto akceptovat názor, podle něhož jen v důsledku toho, že evropští pověřeni žalobci přijímají pokyny od stálých komor, není dána jejich (interní) nezávislost, ale naopak podřízenost, přičemž by pak bylo možno hovořit toliko o externí nezávislosti, jež by vyplývala z postavení Úřadu evropského veřejného žalobce jako celku.³⁸

Tomuto názoru nelze přisvědčit již jen z toho důvodu, že nezávislost vnější nelze dost dobře oddělovat od nezávislosti vnitřní. Lze také upozornit na to, co již bylo zmíněno, totiž že i evropští pověřeni žalobci při svém výběru musí splňovat podmínku, že uchazeči poskytují veškerou záruku nezávislosti. Dále pak i na to, že je stanovena procedura odmítnutí pokynu daného stálou komorou; z toho lze dovodit, že ani hierarchičnost zavedená nařízením 2017/1939, ani nezbytnost plnit pokyny vydávané stálými komorami evropským pověřeným žalobcům nenarušuje vnitřní nezávislost (autonomii) evropských pověřených žalobců, kteří při provádění úkonů v rámci jejich pravomoci musí postupovat nestranně, objektivně a s vyloučením možnosti střetu zájmů (viz i to, co se podrobně zmiňuje v poznámce pod čarou č. 40 ohledně přezkoumání vydávaných pokynů).³⁹ Nelze samozřejmě mluvit o tom, že by se jednalo o nezávislost totožnou s nezávislostí soudu a soudce, jedná se však o otázku hodnou pozornosti.⁴⁰

³⁷ Pokud evropský pověřený žalobce předloží návrh rozhodnutí navrhujícího podat obžalobu, rozhodne o něm stálá komora postupy stanovenými v čl. 35 nařízení 2017/1939 nejpozději do 21 dnů. Pokud návrh rozhodnutí navrhuje podat obžalobu, nemůže stálá komora rozhodnout o odložení případu. Jestliže stálá komora nepřijme rozhodnutí do 21 dní, považuje se rozhodnutí navržené evropským pověřeným žalobcem za přijaté. Z recitálu 34 nařízení 2017/1939 nadto vyplývá, že evropští pověřeni žalobci by měli mít povinnost řídit se pokyny stálých komor a evropských žalobců. Jestliže se evropský pověřený žalobce domnívá, že by na základě určitého pokynu musel přijmout opatření, která by nebyla v souladu s vnitrostátním právem, měl by požádat evropského nejvyššího žalobce o přezkum daného pokynu. Čl. 47 jednacího řádu Úřadu evropského veřejného žalobce stanoví, že pokud se evropský pověřený žalobce domnívá, že by provedení pokynu obdrženého od dohlížející stálé komory bylo v rozporu s právem Unie, včetně nařízení, nebo s použitelným vnitrostátním právem, neprodleně o tom stálou komoru uvědomí a navrhne změnu nebo zrušení obdržených pokynů. Dohlížející stálá komora rozhodne o této žádosti bez zbytečného odkladu a po konzultaci s dohlížejícím evropským žalobcem. Pokud stálá komora takovou žádost zamítne, může evropský pověřený žalobce podat žádost o přezkum evropskému nejvyššímu žalobci. Předseda dohlížející stálé komory může evropskému nejvyššímu žalobci předložit připomínky. Evropský nejvyšší žalobce přidělí žádost jiné stálé komoře, která za účasti dohlížejícího evropského žalobce přijme konečné rozhodnutí o pokynu.

³⁸ Jak uvádějí HERRNFELD, H.-H., BURCHARD, Ch., BRODOWSKI, D. citovaný komentář, s. 33 a s. 100.

³⁹ Srov. i SABADELL CARNICERÓ, M. C. The Independence of the European Public Prosecutor's Office. *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors*. *Eucrim*, 1/2021. ISSN 1863-6187, s. 57–58.

⁴⁰ Při posouzení této otázky nutno vzít v úvahu jednak body IV., V. a VI. Stanoviska č. 9 (2014) Poradního výboru evropských prokurátorů (CCPE) pro Výbor ministrů Rady Evropy o Evropských normách a zásadách týkajících se veřejné žaloby (tzv. Římská charta) včetně vysvětlující poznámky pod bodem 3. 1. Nezávislost veřejných žalobců, kde se mj. odkazuje i na Doporučení (Rec) (2000) 19 Výboru ministrů Rady Evropy o roli veřejné žaloby v systému trestní justice, zejména jeho čl. 13

Nezávislost Úřadu evropského veřejného žalobce je propojena s jeho povinností každoročně skládat účty ze své činnosti, tedy s jeho odpovědností, což se samozřejmě týká i evropského nejvyššího žalobce, evropských žalobců a evropských pověřených žalobců. Koncept tohoto úřadu jako externě nezávislého orgánu, u nějž je externí nezávislost vyvážena mechanismy odpovědnosti, byl převzat z projektu Corpus Juris. Na jedné straně je nezávislý na vnějších subjektech a musí jednat v zájmu Evropské unie jako celku, na druhé straně, navzdory své vnější nezávislosti a také díky ní, je mu vlastní i určitý stupeň odpovědnosti, a to už proto, že je závislý na rozpočtových prostředcích, které mu jsou poskytnuty, a odpovídá za jejich přiměřené vynakládání. Nezávislost a odpovědnost se tak u něj vzájemně doplňují (srov. recitál 18 k nařízení 2017/1939). Neustále je však nutné hledat rovnováhu mezi nimi, neboť mezi nimi existuje imanentní napětí.⁴¹

1.3 Vzájemný vztah Úřadu evropského veřejného žalobce a vnitrostátních orgánů konajících přípravné řízení, instanční působnost evropských pověřených žalobců

Nařízení č. 2017/1939 nikterak nezasahuje do trestně procesního systému (zúčastněných) členských států, pouze ho – někdy poměrně výrazně – modifikuje. Z ustanovení § 12 odst. 5 věty druhé trestního řádu vyplývá, že stejné postavení jako český vnitrostátní zástupce má ve věcech, v nichž je činný Úřad evropského veřejného žalobce, evropský pověřený žalobce, evropský žalobce (zejména to platí pro případy, kdy výjimečně převzal věc od evropského pověřeného žalobce v souladu s čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939;⁴² evropský nejvyšší žalobce, který je také

---

a čl. 14, na závěry Benátské komise, Zpráva o evropských standardech ve vztahu k nezávislosti systému soudnictví: část II – veřejná žaloba, CDL-AD(2010)040, 3. ledna 2011. Blíže srov. také PAVLÍK, J., LATA, J., ZEŽULOVÁ, J. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. Praha, Wolters Kluwer CZ, 2020. ISBN 978-80-7598-800-3, s. 272–275 a dále též s. 432 a n.

⁴¹ Srov. SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 140–141.

⁴² Ve výjimečných případech může dohlížející evropský žalobce po obdržení souhlasu příslušné stálé komory přijmout odůvodněné rozhodnutí vést vyšetřování osobně, buď tím, že provede vyšetřovací úkony a jiná opatření osobně, nebo že vydá pokyn příslušným orgánům svého členského státu, pokud se to jeví jako nezbytné v zájmu účinnosti vyšetřování či trestního stíhání z důvodu jednoho nebo více následujících kritérií:

- a) závažnost trestného činu, zejména s ohledem na jeho možný dopad na úrovni Unie;
- b) skutečnost, že se vyšetřování týká úředníků nebo ostatních zaměstnanců Evropské unie nebo členů orgánů Unie;
- c) selhání mechanismu předání stanoveného v odstavci 3 [čl. 28 odst. 3 – „Příslušná stálá komora může na návrh dohlížejícího evropského žalobce rozhodnout o předání případu

zmíněn v tomto výčtu, je tam uveden s ohledem na některé další pravomoci Úřadu evropského veřejného žalobce v rámci trestního procesu, především v souvislosti s podáváním mimořádných opravných prostředků a podnětů k jejich uplatnění).⁴³

Vymezení pojmu „přípravné řízení trestní“ v pojetí podle nařízení 2017/1939 a vnitrostátních procesních úprav je založeno na tom, že jednotlivé pojmy uvedené v nařízení 2017/1939 je namístež vykládat autonomně a s přihlédnutím i k vnitrostátní trestně procesní úpravě, jakkoli nařízení má přednost, pokud příslušná úprava chybí, nebo pokud stanoví něco jiného. Je pak namístež vykládat pojem „vyšetřování“ jako „trestní řízení zahrnující prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu i vyšetřování“, tedy „přípravné řízení“, kdežto pojem „trestní stíhání“ jako fázi trestního řízení následující po zahájení trestního stíhání proti určité osobě, ale až ve stadiu projednání trestní věci v řízení před soudem.⁴⁴

Pod pojem „vyšetřování“ nelze ale nikdy zahrnovat tzv. předprocesní stadium trestního řízení upravené v podmínkách České republiky v zákoně o policii, zákoně o Generální inspekci bezpečnostních sborů, zákoně č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, v zákoně č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii, i v dalších zákonech, případně také v interních předpisech.⁴⁵

Zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce nedoprovázelo vytvoření soustavy evropských soudů nadaných pravomocí jednat a rozhodovat v trestních věcech a zřízena nebyla ani evropská policie. Není tedy vytvořena úplná evropská úroveň

---

jinému evropskému pověřenému žalobci v tomtéž členském státě, pokud evropský pověřený žalobce, který případ projednává:

a) nemůže provádět vyšetřování nebo trestní stíhání nebo

b) nedodrží pokyny příslušné stálé komory nebo příslušného evropského žalobce.“]

Za těchto výjimečných okolností členské státy zajistí, aby byl evropský žalobce oprávněn nařizovat nebo požadovat vyšetřovací úkony a jiná opatření a aby měl veškeré pravomoci, odpovědnosti a povinnosti, jako by měl evropský pověřený žalobce v souladu s tímto nařízením a vnitrostátním právem.

O rozhodnutí přijatém podle tohoto odstavce musí být bez zbytečného odkladu informováni příslušné vnitrostátní orgány a evropská pověřená žalobci, kteří se daným případem zabývají.

⁴³ Srov. SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 392.

⁴⁴ HENDRYCH, L. *Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939 a českého trestního řádu*, *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11. ISSN 1210-6348, s. 39, vychází z takového konceptu, pokud zdůrazňuje, že tam, kde nařízení 2017/1939 mluví o trestním stíhání (*prosecution*), má na mysli právě až fázi soudní, tedy fázi od podání obžaloby, popř. návrhu na potrestání (návrhu na schválení dohody o vině a trestu). Dle této logiky tedy nařízení 2017/1939 nečiní rozdíly v rámci přípravného řízení, které – na rozdíl od českého trestního řádu – nedělí na fázi před zahájením trestního stíhání a fázi vyšetřování. Tato interpretace přitom stále vzbuzuje kontroverze a nejasnosti jak mezi státními zástupci, tak mezi akademiky. Možností, jak vykládat znění nařízení ve světle trestního řádu, může být i více. Vedle výše zmíněného je možné uvažovat i v intencích toho, že kde nařízení 2017/1939 mluví o trestním stíhání (*prosecution*), má v českém právním prostředí na mysli fázi od zahájení trestního stíhání podle § 160 trestního řádu proti určité osobě.

⁴⁵ Blíže srov. MUSIL, J. *Trestněprocesní prostředky boje proti organizované kriminalitě*, *Právní praxe*, 1997, č. 4. ISSN 1211-0825, s. 214, a MUSIL, J. *Úloha policie v evropském kontinentálním procesu*, *Kriminalistika*, 1997, č. 1. ISSN 1210-9150, s. 6.

orgánů činných v trestním řízení. Zřízením Úřadu evropského veřejného žalobce se do trestního řízení ve vymezených případech dostal tento evropský orgán veřejné žaloby a pro dané případy nahradil vnitrostátní státní zastupitelství nebo prokuraturu, ovšem za situace, kdy je nadále v trestních řízeních postupováno podle vnitrostátních trestněprávních předpisů, pokud dané nařízení Rady Evropské unie nestanoví jinak. Pro trestní věci patřící do příslušnosti Úřadu evropského veřejného žalobce tak nařízení 2017/1939 nadále počítá s jednáním před vnitrostátními soudy i s využitím kapacit vnitrostátní policie. Na úrovni Evropské unie sice působí Euro-pol a Soudní dvůr Evropské unie, ale první z nich fakticky nemá přímé vyšetřovací pravomoci na území členských států Evropské unie a druhý z nich nemá pravomoc jednat a meritorně rozhodovat v trestních věcech.⁴⁶

Absence evropské policie je kompenzována možností veřejných žalobců činných v Úřadu evropského veřejného žalobce, evropských pověřených žalobců a evropských žalobců zapojit do trestního řízení vnitrostátní policejní orgány v rozsahu obvyklém v trestních řízeních vedených vnitrostátně. Standardní procesní model nastavený nařízením 2017/1939 vychází z toho, že je na evropském pověřeném žalobci, aby jménem Úřadu evropského veřejného žalobce vedl přípravné řízení – vyšetřování a trestní stíhání ve smyslu používaném v citovaném nařízení – sám, avšak nic mu nebrání v zapojení vnitrostátních policejních orgánů do probíhajícího přípravného řízení. V daném právním rámci tedy mohou evropští pověřený žalobci v konkrétních trestních věcech buď provádět všechny úkony trestního řízení, které jim přísluší, osobně, anebo – je-li to obvyklé v trestních řízeních vedených vnitrostátně – fakticky přenést (i celé) vyšetřování na vnitrostátní policejní orgány, vykonávat nad ním dozor či jinak kontrolovat jeho průběh.⁴⁷

Policejní orgán požívá při provádění úkonů trestního řízení procesní samostatnosti (jež se plně vztahuje i na osobu služebně činnou v policejním orgánu). Lze ji ve vztahu k policejnímu orgánu jako instituci vyvozovat z § 164 odst. 5 trestního řádu, a pokud jde o osobu služebně činnou v policejním orgánu, z úpravy v § 30 odst. 1, popř. v § 174 odst. 2 písm. f) trestního řádu, pokud je zde upraven institut vyloučení z provádění úkonů trestního řízení, resp. příkázání, ve vztahu k osobě služebně činné v policejním orgánu; stejně tak by měla být v potřebné míře zohledněna i ustanovení samotného zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, a podpůrně i zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.⁴⁸ Vnitrostátní policejní orgány mohou tedy v přípravném

⁴⁶ Srov. SOTOLÁŘOVÁ, D. S., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-868-9, s. 261–262.

⁴⁷ SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízením Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 388–389.

⁴⁸ RŮŽIČKA, M. K otázce procesní samostatnosti policejního orgánu, *Trestněprávní revue*, 2010, č. 2. ISSN 1213-5313, s. 35. Dále RŮŽIČKA, M. K některým otázkám dozoru státního zástupce v přípravném řízení v ČR. In: ZÁHORA, J. (ed.) *Aktuálně problémy přípravného konania trestného*.

řízení postupovat zcela samostatně (srov. § 164 odst. 1, 3 a 5 trestního řádu), což nic nemění na tom, že jim evropská pověření žalobci mohou dávat pokyny (jde o zcela identický procesní vztah, jak je tomu ve vnitrostátních případech); rozdíl ve věcech, v nichž je činný Úřad evropského veřejného žalobce, oproti vnitrostátním případům spočívá v roli příslušných stálých komor a dohlízejícího evropského žalobce (nejde o dohled ve smyslu § 12c a § 12d zákona o státním zastupitelství).

Vyjádřením vzájemného vztahu státního zástupce (evropského pověřeného žalobce, resp. výjimečně evropského žalobce) a vyšetřujícího (prověřujícího) orgánu je právě vnitrostátní úpravou vymezená *dozorová pravomoc* státního zástupce, jejíž složkou je jak *stíhací funkce* (s konečnou platností rozhodovat, kdo bude stíhán pro trestný čin a pro jaký), tak i pravomoc státního zástupce rozhodovat (především meritorně, ale i v jiných případech) a ve vymezených případech podávat *návrhy* soudci na rozhodnutí o některém ze závažnějších zásahů do lidských práv a základních svobod (nepochybně tento vztah našel svého výrazu i v pravomoci státního zástupce jako orgánu instančního, to však nesporně nebylo pro posouzení povahy tohoto vzájemného vztahu podstatné).

Dozor evropského pověřeného žalobce (výjimečně evropského žalobce), stejně jako státního zástupce ve vnitrostátních věcech, nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení lze vymezit jako soustavnou, systematickou a cílevědomou kontrolní činnost, vykonávanou průběžně v celém přípravném řízení a zaměřenou na činnost policejních orgánů při přijímání a prověřování podnětů nasvědčujících spáchání trestných činů, zjištění stavu a průběhu prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a po zahájení trestního stíhání i na stav a průběh vyšetřování se zaměřením na prověření postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a na neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků. Dozor státního zástupce a stejně tak evropského pověřeného žalobce či výjimečně evropského žalobce v přípravném řízení směřuje též k tomu, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán (srov. § 2 odst. 1 trestního řádu) ani nad míru stanovenou zákonem omezován ve svých právech a svobodách v přípravném řízení (srov. § 2 odst. 4 trestního řádu). Dozor státního zástupce je vykonáván v trestním řízení především z hlediska zákonnosti postupu policejního orgánu, ale také z hlediska jeho věcné správnosti, odůvodněnosti a úplnosti.

Jakkoli se zde používá pojmu z předchozí úpravy („dozor“), nelze ho však nahradit termínem „dohled“, protože ten se vztahuje k jinému kontrolnímu institutu.⁴⁹ Z tohoto pohledu se pojem „dozor“ jeví jako nejuvýstižnější.

Pokud výsledky prověřování a po zahájení trestního stíhání i výsledky vyšetřování (v souladu ovšem s českou trestně procesní terminologií) nasvědčují spáchání trestného činu a v konečné fázi i postavení obviněného před soud, evropský

Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s mezinárodnou účasťou. Praha: Leges, 2014. ISBN 80-80-54-321-6, s. 77.

⁴⁹ Srov. KOUKAL, P. K některým aspektům postavení a úlohy státního zástupce v přípravném řízení trestním, *Právní praxe*, 1994, č. 8. ISSN 1211-0825, s. 462.

pověřený žalobce (výjimečně evropský žalobce – srov. čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939), stejně jako státní zástupce ve vnitrostátních případech, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení si vytváří z hlediska veřejného zájmu předpoklady a podmínky pro podání obžaloby (návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení, návrhu na schválení dohody o vině a trestu ve všech formách přípravného řízení) a její zastupování v řízení před soudem, tedy pro splnění obžalovací funkce ve smyslu § 2 odst. 8 trestního řádu [srov. i § 4 odst. 1 písm. a) zákona o státním zastupitelství]. Státní zástupce (evropský pověřený žalobce, výjimečně evropský žalobce) v zájmu dosažení tohoto cíle plní v přípravném řízení dvě navzájem spojené funkce, a to:

- funkci *dozoru* nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním, včetně funkce návrhové a rozhodovací,
- funkci *instančního orgánu*, který rozhoduje o stížnostech proti usnesením policejního orgánu jako orgán druhého stupně.⁵⁰

Ohledně *instančního přezkumu* ve vnitrostátní soustavě státního zastupitelství platí ustanovení § 141 a násl. trestního řádu upravující řízení o stížnosti.⁵¹ Pokud usnesení vydal policejní orgán jako orgán prvního stupně, o případné stížnosti proti takovému usnesení rozhoduje státní zástupce vykonávající dozor v přípravném řízení. Jak již bylo zmíněno, orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje, může jí sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení.

⁵⁰ Tamtéž, s. 462.

⁵¹ V řízení o stížnosti jako řádném opravném prostředku se uplatňuje omezený revizní princip (přezkoumávána je jen část rozhodnutí týkající se osoby, ohledně níž byla stížnost podána – srov. § 147 trestního řádu –, což je dáno velmi krátkou lhůtou pro podání stížnosti i rozmanitostí a charakterem záležitostí, o nichž se usnesením rozhoduje. U stížnosti proti usnesení se dále uplatňuje *princip kasační modifikovaný principem apelačním*. Apelační princip umožňuje, při zachování zásadních výhod principu kasačního, orgánu vyššího stupně rozhodnout při zjištění méně závažných vad rozhodnutí či řízení mu předcházejícího, aniž by bylo vždy nezbytné věc vrátet prvostupňovému orgánu k novému projednání a rozhodnutí, čímž se stává řízení rychlejší a hospodárnější. U stížnosti, jakkoli zde platí devolutivní princip, trestní řád v § 146 odst. 1 dovoluje *autoremeduru*, která představuje zvláštní způsob vyřízení řádného opravného prostředku. Orgán, který napadené usnesení vydal, může stížnosti sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení. Takové vyřízení věci, které je stanoveno v zájmu urychlení řízení, představuje nové prvoinstanční rozhodnutí, a proto je proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto v rámci autoremedury, přípustná další stížnost. Stížnost má vždy suspenzivní účinek v případech, kdy je to výslovně stanoveno (z § 141 odst. 4 trestního řádu vyplývá, že stížnost má odkladný účinek, jen kde to zákon výslovně stanoví). Princip *beneficium cohaesionis*, jehož podstatou je změna rozhodnutí i ve prospěch osoby, která opravný prostředek nepodala, platí v rozsahu uvedeném v § 150 odst. 2 trestního řádu, z něhož lze dovodit, že změní-li nadřízený orgán usnesení ve prospěch obviněného z důvodu, který prospívá také některému spoluobviněnému, změni usnesení také ve prospěch tohoto spoluobviněného. Princip *zakazu reformationis in peius* je v řízení o stížnosti upraven v § 150 odst. 1 a 3 trestního řádu. Orgán rozhodující o stížnosti nemůže z jejího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána. Totéž platí přiměřeně i pro orgán, jemuž byla věc přikázána k novému projednání a rozhodnutí. Blíže viz ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2013, 4., přepracované vydání. ISBN 978-80-7400-496-4, s. 785–790.

Jde-li o usnesení policejního orgánu, které bylo vydáno s předchozím souhlasem státního zástupce nebo na jeho pokyn, může policejní orgán sám stížnosti vyhovět jen s předchozím souhlasem státního zástupce. Evropský pověřený žalobce (či výjimečně evropský žalobce) vystupuje ve zcela shodném postavení jako vnitrostátní státní zástupce.⁵²

Podle ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu, jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle § 146 odst. 1 trestního řádu, předloží věc k rozhodnutí [kromě jiných alternativ uvedených pod písm. b), c) a e)] policejní orgán státnímu zástupci, který vykonává nad přípravným řízením dozor [ve věcech, v nichž je činný Úřad evropského veřejného žalobce, tedy evropskému pověřenému žalobci], a jde-li o stížnost proti usnesení, k němuž tento státní zástupce dal souhlas nebo pokyn, jeho prostřednictvím nadřízenému státnímu zástupci [státnímu zástupci nejbližší vyššího státního zastupitelství], nebo, je-li takovým státním zástupcem evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, jeho prostřednictvím příslušnému orgánu Úřadu evropského veřejného žalobce [tímto orgánem bude tedy zpravidla – u Úřadu evropského veřejného žalobce – dohlížející evropský žalobce]. Bude tomu tak i tehdy, jestliže usnesení napadené stížností vydá policejní orgán jednajícím jménem Úřadu evropského veřejného žalobce, pokud byl k příslušnému usnesení vydán pokyn či souhlas ze strany evropského pověřeného žalobce.

Pokud jde o stížnost proti usnesení vnitrostátního státního zástupce, státní zástupce věc předkládá nadřízenému státnímu zástupci [státnímu zástupci nejbližší vyššího státního zastupitelství] nebo soudu [v případech uvedených v § 146a trestního řádu, kde se jedná především o rozhodnutí týkající se omezení svobody osoby, předběžných opatření, zajištění věcí a majetku nebo o uložení pořádkové pokuty v přípravném řízení (pokud zde vydal usnesení napadené stížností policejní orgán, předkládá se rovněž soudu, v jehož obvodu působí státní zástupce vykonávající dozor)].

Evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce věc předkládá příslušnému orgánu Úřadu evropského veřejného žalobce nebo soudu (jde-li o případy uvedené v § 146a trestního řádu), tedy nejčastěji půjde tedy o to, že usnesení napadené stížností vydá evropský pověřený žalobce, pak věc předloží dohlížejícímu evropskému žalobci, nebo soudu (v případech uvedených v § 146a trestního řádu). O stížnosti rozhoduje soud, v jehož obvodu by byl činný evropský pověřený žalobce, který by byl jinak příslušný k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení; rozhodující je interní rozdělení obvodů působnosti mezi jednotlivými evropskými pověřenými žalobci v rámci celé České republiky.

Určité problémy působí – a obdobně tomu je i podle slovenské úpravy (srov. § 190 odst. 2 slovenského trestního řádu č. 301/2005 Z. z., kde je prakticky shodné

⁵² Srov. SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 390.

znění jako v § 146 odst. 2 trestního řádu) – právě situace, kdy státní zástupce (evropský pověřený žalobce, výjimečně evropský žalobce) vykonávající dozor v přípravném řízení vydá policejnímu orgánu pokyn k vydání usnesení, nebo s takovým postupem vysloví souhlas. Pokyn či souhlas státního zástupce (evropského pověřeného žalobce, evropského žalobce – čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939) policejnímu orgánu k vydání usnesení [srov. § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu druhá alinea] musí mít písemnou formu, musí být dán zcela jednoznačně, jeho součástí musí být vždy i pokyn k založení do originálu spisového materiálu. Za souhlas se nepovažuje vzetí na vědomí zamýšleného postupu policejního orgánu.⁵³

Jestliže státní zástupce (evropský pověřený žalobce, výjimečně evropský žalobce) vydal k usnesení policejnímu orgánu *pokyn* [§ 157 odst. 2 věta první, popř. § 174 odst. 2 písm. a) trestního řádu], rozhoduje o stížnosti státní zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství [§ 146 odst. 2 písm. a) druhá alinea trestního řádu], ve věcech, v nichž je činný Úřad evropského veřejného žalobce, *dohlížející evropský žalobce*.

Obdobně se postupuje tehdy, pokud ve vztahu k takovému usnesení státní zástupce (evropský pověřený žalobce, výjimečně evropský žalobce) vyslovil *souhlas*. Musí se jednat o případy, kdy šlo o souhlas daný výslovně, nikoli jen konkludentně (např. pouze konstatováním v záznamu o prověrce, o dotazu na stav prověřování nebo při konzultaci s policejním orgánem, že policejní orgán zváží svůj další postup věci, popř. i odložení věci). Naproti tomu není možno se ztotožnit s názorem, že ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) druhá alinea trestního řádu se týká jen případů, kdy zákon přímo předjímá možnost vydání souhlasu k určitému rozhodnutí policejního orgánu; v ostatních případech by se citované ustanovení neuplatnilo. Pokud by se vycházelo z tohoto stanoviska, pak by i tak – byl-li by vysloven souhlas s vydáním rozhodnutí – většinou nezbylo než problém řešit na podkladě úpravy v § 30, § 31 trestního řádu o vyloučení a následného přikázání a odnětí věci.⁵⁴

Zásadně platí, že evropský pověřený žalobce, který dal pokyn k vydání usnesení, které je následně napadeno stížností, nebo vydal k takovému usnesení výslovný souhlas, je povinen postupovat tak, že tuto věc předloží k rozhodnutí o stížnosti

⁵³ Takový závěr lze učinit např. na podkladě čl. 13 odst. 3 pokynu obecné povahy č. 9/2019 Sb. pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, o postupu státních zástupců v trestním řízení, který však pro Úřad evropského veřejného žalobce pochopitelně neplatí.

⁵⁴ K dané problematice se vztahuje již velice obsáhlá soudní judikatura (např. *rozh. č. 14/1973, č. 7/2010, NS sp. zn. 7 Tz 32/2013, NS 3 Tz 11/2013, NS 8 Tz 10/2015, NS 4 Tz 25/2016, NS 5 Tz 40/2016, NS 8 Tz 57/2016, NS 4 Tz 2/2017, NS 4 Tz 17/2017, NS 7 Tz 51/2017, NS 8 Tz 7/2018, NS 3 Tz 17/2021* apod.). Ta vychází v zásadě z toho, že pokyn může být vydán v odůvodnění usnesení o zrušení usnesení policejního orgánu o odložení věci podle české trestně procesní úpravy, jestliže bylo např. uvedeno, že jediným možným a správným postupem v předmětné věci je zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu. Není tedy rozhodující forma pokynu, ale je třeba zkoumat, zda jde o pokyn z hlediska materiálního. Jestliže policejní orgán převzal do usnesení o zahájení trestního stíhání popis skutku v takové podobě, jakou mu předložil po předchozí dohodě dozoru státní zástupce (evropský pověřený žalobce, výjimečně evropský žalobce), je třeba takový postup státního zástupce (evropského pověřeného žalobce či evropského žalobce) považovat za pokyn ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu.

dohlížejícímu evropskému žalobci. Pokud evropský pověřený žalobce uvedeným způsobem nepostupuje a sám ve věci o takové stížnosti rozhodne, jde o porušení zákona v § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu. Jeho nezákonné rozhodnutí může být zrušeno pouze na základě mimořádného opravného prostředku (stížnosti pro porušení zákona, § 266 a násl. trestního řádu), protože řádný opravný prostředek proti takovému rozhodnutí není podle § 141 odst. 2 věty druhé *a contrario* trestního řádu přípustný.

V případě, že usnesení (rozhodnutí) napadené stížností oprávněné osoby vydá evropský pověřený žalobce, platí v souladu s čl. 12 odst. 4 nařízení 2017/1939 zásada, že pokud vnitrostátní právo některého členského státu stanoví vnitřní přezkum některých úkonů v rámci vnitrostátní struktury státního zastupitelství, spadá přezkum takových aktů evropského pověřeného žalobce do pravomocí dohlížejícího evropského žalobce v oblasti dohledu v souladu s jednacím řádem Úřadu evropského veřejného žalobce, aniž je dotčena pravomoc stálé komory v oblasti dohledu a sledování. Evropský pověřený žalobce, který případ projednává, předloží písemná vyjádření dohlížejícímu evropskému žalobci. Dohlížející evropský žalobce vyřídí žádost o přezkum ve lhůtě stanovené podle vnitrostátního práva (srov. čl. 48 Jednacího řádu Úřadu evropského veřejného žalobce). Přezkumné řízení nemá odkladný účinek a nezpůsobuje zdržení probíhajících vyšetřování nebo stíhání, ledaže vnitrostátní právo stanoví jinak. Před přijetím rozhodnutí o stížnosti informuje dohlížející evropský žalobce příslušnou stálou komoru. Stálá komora může kdykoli nadále vykonávat své pravomoci v oblasti dohledu uvedené v tomto nařízení (srov. čl. 10 odst. 2 nařízení 2017/1939).

Evropský žalobce by se jako člen příslušné stálé komory, která také v souladu s čl. 10 odst. 2, 4 a 5 nařízení 2017/1939 je oprávněna dávat pokyny k určitým rozhodnutím evropskému pověřenému žalobci, případně jeho prostřednictvím i vnitrostátním orgánům činným v trestním řízení, neměl ale zásadně podílet na vydání pokynu.⁵⁵

Pokud rozhodnutí vydal evropský pověřený žalobce (nebo výjimečně za podmínek čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939 evropský žalobce), o stížnosti proti jeho rozhodnutí (je-li přípustná vzhledem k tomu, že usnesení soudu a státního zástupce lze stížností napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni, srov. § 141 odst. 2 větu druhou trestního řádu) rozhoduje dohlížející evropský žalobce, nebo pokud došlo k převzetí věci od evropského pověřeného žalobce přímo evropským žalobcem v souladu s čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939, tak evropský nejvyšší žalobce, neboť nad (vyřizujícím) evropským žalobcem ve struktuře Úřadu evropského veřejného žalobce nikdo jiný není.⁵⁶

Nutno ještě doplnit, že zde může přicházet v úvahu i *soudní přezkum* (ohledně vnitrostátních soudů § 146a trestního řádu), což odpovídá čl. 42 odst. 1 nařízení

⁵⁵ SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 391.

⁵⁶ Tamtéž, s. 392.

2017/1939, podle něhož procesní úkony Úřadu evropského veřejného žalobce, které mají mít právní účinky vůči třetím osobám, podléhají přezkumu příslušnými vnitrostátními soudy v souladu s požadavky a postupy stanovenými vnitrostátním právem. Totéž platí pro případy, kdy Úřad evropského veřejného žalobce neučiní procesní úkony, které mají mít právní účinky vůči třetím osobám a k jejichž učinění jej toto nařízení právně zavazuje (na takové situace český trestní řád nepamatuje, jde fakticky o obranu proti nečinnosti Úřadu evropského veřejného žalobce).

Odchylně od čl. 42 odst. 1 nařízení 2017/1939 o pravomoci vnitrostátních soudů přezkoumá rozhodnutí Úřadu evropského veřejného žalobce o odložení případu [k němu srov. čl. 39 nařízení 2017/1939], pokud jsou zpochybněna přímo na základě práva Evropské unie, Soudní dvůr Evropské unie v souladu s čl. 263 čtvrtým pododstavcem Smlouvy o fungování EU.⁵⁷

Vedle instančního přezkoumání (na základě řádného opravného prostředku, jímž je stížnost) existuje přezkumný mechanismus v rámci dozoru státního zástupce v přípravném řízení (srov. § 174 a § 175 trestního řádu). I zde tedy lze hovořit, jde-li o věci, ve kterých je činný Úřad evropského veřejného žalobce, o interním přezkumu úkonů evropských pověřených žalobců, jak má na mysli čl. 48 Jednacího řádu Úřadu evropského veřejného žalobce. Platí, že pokud vnitrostátní právo členského státu stanoví vnitřní přezkum úkonů v rámci struktury vlastního státního zastupitelství, všechny žádosti o přezkum úkonu provedeného evropským pověřeným žalobcem se vloží do systému správy případů, který o tom informuje dohlízejícího evropského žalobce a dohlízející stálou komorou. Evropský pověřený žalobce, který případ projednává, předloží písemná vyjádření dohlízejícímu evropskému žalobci. Dohlízející evropský žalobce vyřídí žádost o přezkum ve lhůtě stanovené podle vnitrostátního práva. Přezkumné řízení nemá odkladný účinek a nezpůsobuje zdržení probíhajících vyšetřování nebo stíhání, ledaže vnitrostátní právo stanoví jinak. Před přijetím rozhodnutí o žádosti o přezkum informuje dohlízející evropský žalobce příslušnou stálou komoru. Stálá komora může kdykoli nadále vykonávat své pravomoci v oblasti dohledu. Pokud v rámci vnitřních přezkumů podle vnitrostátního práva odkazuje vnitrostátní právo na dohlízejícího/nadřízeného žalobce, rozumí se jím dohlízející evropský žalobce ve vztahu k evropskému pověřenému žalobci.

Český procesní systém upravuje ještě mimořádnou kasační pravomoc nejvyššího státního zástupce podle § 174a trestního řádu, týkající se zrušení (ve lhůtě tří měsíců od právní moci) usnesení o zastavení trestního stíhání (§ 172 trestního řádu), usnesení o postoupení věci jinému orgánu jako přestupku nebo kázeňského či kárného provinění (§ 171 trestního řádu) nebo usnesení o nestíhání podezřelého v korupčních věcech (§ 159d trestního řádu). Tato pravomoc je ve věcech spadajících do pravomoci Úřadu evropského veřejného žalobce ovšem vyloučena (srov. § 174a odst. 1 větu za středníkem trestního řádu). Uvedenou mimořádnou kasační

⁵⁷ Srov. SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 392.

pravomoc tedy ve věcech, ve kterých byl činný Úřad evropského veřejného žalobce, nevykonává ani evropský nejvyšší žalobce; uvedená pravomoc se v těchto věcech vůbec neuplatní.

1.4 Specifika vztahující se k usnesení o zahájení trestního stíhání podle české procesní úpravy ve spojení s Úřadem evropského veřejného žalobce

Podle L. Hendrycha⁵⁸ je třeba zvlášť zdůraznit důležitost právě vydání *usnesení o zahájení trestního stíhání* podle § 160 trestního řádu.

Vydání usnesení o zahájení trestního stíhání má pro vedení trestního řízení v ČR zcela stěžejní význam, přičemž výrazně mění právní postavení osoby, proti níž se trestní řízení vede. V takovém případě by pak stála komora rozhodovala nejen o podání obžaloby (předložení věci soudu), ale rovněž by na návrh evropského pověřeného žalobce rozhodovala i o vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Bez vydání usnesení o zahájení trestního stíhání nelze např. rozhodnout o vazbě či o vyšetření duševního stavu. Stejně tak usnesení o zahájení trestního stíhání vymezuje předmět trestního řízení a následné dokazování se vždy musí týkat skutku, pro který bylo trestní stíhání zahájeno. Vymezení skutku je přitom stěžejní i pro fázi soudní, přičemž zde musí být zachována tzv. totožnost skutku. Stejně tak má zahájení trestního stíhání význam v kontextu pokračování trestného činu nebo v kontextu promlčení trestního stíhání. Tento demonstrativní výčet vyzdvihující důležitost vydání usnesení o zahájení trestního stíhání pro celé trestní řízení včetně stadia soudního tedy do jisté míry odůvodňuje zmíněné úvahy, že ustanovení pojednávající v nařízení č. 2017/1939 o trestním stíhání by bylo možné interpretovat plně v souladu se zněním českého trestního řádu.

Nutno vzít ovšem v úvahu, že nařízení 2017/1939 neprovádí výklad některých základních pojmů vzhledem k tomu, že se nařízení 2017/1939 vztahuje na členské státy s různými systémy trestního řízení, přenechává pak podrobnější úpravu jednotlivým členským státům. Z čl. 5 odst. 3 nařízení 2017/1939 vyplývá, že vyšetřování a trestní stíhání vedená jménem Úřadu se řídí tímto nařízením. Vnitrostátní právo se použije v rozsahu, ve kterém není daná věc upravena tímto nařízením. Není-li v tomto nařízení stanoveno jinak, je rozhodným vnitrostátním právem právo toho členského státu, jehož evropský pověřený žalobce daný případ v souladu s čl. 13 odst. 1 nařízení 2017/1939 projednává. Pokud se případ řídí vnitrostátním právem i tímto nařízením, má toto nařízení přednost. Lze vycházet z toho, že pojmy

---

⁵⁸ Srov. HENDRYCH, L. Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939 a českého trestního řádu, *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11. ISSN 1210-6348, s. 39.

jako „vyšetřování“ a „trestní stíhání“ musí být vykládány v souladu s principem přednosti nařízení 2017/1939 před vnitrostátním právem; dosah aplikace ani českého vnitrostátního trestního řádu nelze rozšiřovat nad rámec toho, co plyne z textace nařízení 2017/1939.

Proto přichází v úvahu i názor, že evropský pověřený žalobce k zahájení trestního stíhání proti určité osobě nemusí žádat – prostřednictvím evropského žalobce – o souhlas příslušnou stálou komoru.⁵⁹

Pravomoci stálých komor plynou z taxativního výčtu v čl. 10 odst. 3 nebo odst. 4 nařízení 2017/1939. Ani z čl. 10 odst. 5 nařízení 2017/1939 o tom, že prostřednictvím evropského žalobce, který na určité vyšetřování nebo trestní stíhání dohlíží, může příslušná stálá komora v souladu s příslušným vnitrostátním právem vydat k tomuto případu pokyny evropskému pověřenému žalobci, který případ projednává, je-li to nezbytné pro účinné vedení vyšetřování či trestního stíhání, v zájmu spravedlnosti nebo k zajištění soudržného fungování Úřadu, nepřichází v úvahu jednoznačně dovodit, že by stálá komora disponovala – a jen pro Českou republiku – pravomocí rozhodovat či dávat pokyn k zahájení trestního stíhání proti určité osobě, byť vydání (a zejména oznámení) takového usnesení je zásadní skutečností pro další průběh trestního řízení (jakkoli uvedenou možnost nelze zcela vyloučit, bude záležet na tom, jak se vyvine příslušná aplikační praxe).

Je možno vycházet i z toho, že sám evropský pověřený žalobce může vydat usnesení o zahájení trestního stíhání [ve shodě s § 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu], ačkoli bude spíše pravidlem vydání usnesení o zahájení trestního stíhání policejním orgánem, jakkoli i tento úkon bude činěn jménem Úřadu evropského veřejného žalobce. Jestliže by evropský pověřený žalobce vydal k zahájení trestního stíhání pokyn, v souladu s § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání rozhoduje dohlízející evropský žalobce. Pokud by evropský žalobce v souladu s čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939 se souhlasem příslušné stálé komory výjimečně převzal vyšetřování a úlohu evropského pověřeného žalobce a vydal by pokyn k zahájení trestního stíhání, o stížnosti proti usnesení rozhoduje příslušná stálá komora. Procedura vnitřního přezkumu rozhodnutí, k nimž vydala pokyn příslušná stálá komora, podle čl. 48 Jednacího řádu Úřadu evropského veřejného žalobce by se v těchto případech uplatnila pouze tehdy, jestliže by příslušná stálá komora vydala pokyn k zahájení trestního stíhání proti určité osobě policejním orgánem (jednajícím jménem Úřadu evropského veřejného žalobce), nebo evropským pověřeným žalobcem; nemusí však k tomu přistoupit.

⁵⁹ SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0, s. 390–393.

1.5 Závěr

Tento příspěvek se zaměřoval na obecné otázky zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce a v návaznosti na to pak na otázky upínající se ke vzájemnému vztahu evropských pověřených žalobců (popř. evropských žalobců, kteří mohou výjimečně převzít věc od kteréhokoli evropského pověřeného žalobce v rámci daného zúčastněného členského státu) a vnitrostátních orgánů (zejména policejních) konajících přípravné řízení. V úzké souvislosti s tím pak se věnoval též otázce zcela klíčové, a to rozhodování o stížnostech proti usnesení o zahájení trestního stíhání podle českého trestního řádu v případech, pokud odpovídající usnesení vydal český policejní orgán na základě pokynu (či se souhlasem) evropského pověřeného žalobce, evropského žalobce, či na základě pokynu stálé komory. To se obdobně vztahuje i na případy, kdy uvedené rozhodnutí učiní samotný evropský pověřený žalobce nebo výjimečně evropský žalobce. Jedná se o specifický aplikační problém, který se netýká všech členských států, jež se podílejí na spolupráci v rámci Úřadu evropského veřejného žalobce, ale jen České republiky (popř. Slovenské republiky). V rozhodování o opravných prostředcích podle českého trestního řádu se jinak velice výrazně odrážejí zvláštnosti postavení, struktury a činnosti Úřadu evropského veřejného žalobce.

S ohledem na to, že Úřad evropského veřejného žalobce provádí úkony vyšetřování a trestního stíhání a vykonává před příslušnými soudy (zúčastněných) členských států úlohu (veřejného) žalobce, dokud není v daném případě vydáno *konečné rozhodnutí*, jak plyne z čl. 4 nařízení 2017/1939,⁶⁰ je zřejmé, že evropská pověření žalobci (či výjimečně evropský žalobce za podmínky čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939) jsou činní namísto vnitrostátních veřejných žalobců (státních zástupců, prokurátorů) i ve stadiu projednání trestní věci v řízení před soudem, a to jak v rámci stadia předběžného projednání obžaloby, v hlavním líčení i ve stadiu odvolacího řízení a rovněž – což není jistě žádným překvapením – ve stadiu řízení

⁶⁰ Podle čl. 4 české verze nařízení 2017/1939 sice tento úřad „vykonává před příslušnými soudy členských států úlohu žalobce, dokud není v daném případě vydáno pravomocné rozhodnutí“; avšak jde o ne zcela přesný překlad (srov. „*jusqu'à ce que l'affaire ait été définitivement jugée*“ ve francouzské verzi, „*until the case has been finally disposed of*“ ve verzi anglické, „*bis das Verfahren endgültig abgeschlossen ist*“ v německé verzi nebo „*až do konečného rozhodnutí vo věci*“ ve slovenské verzi). Příležitější – a odpovídající ostatním ustanovením citovaného nařízení – by byla formulace „až do konečného rozhodnutí ve věci“ (srov. k tomu recitál 31 citovaného nařízení). Blíže viz SOTOLÁŘOVÁ, D. S., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-868-9, s. 131 (poznámka pod čarou č. 349).

o řádných a mimořádných opravných prostředcích.⁶¹ Úřad evropského veřejného žalobce nepůsobí ve stadiu vykonávacího řízení.⁶²

Lze usuzovat, že otázka nezávislosti Úřadu evropského veřejného žalobce (i evropských pověřených žalobců, evropských žalobců, popř. evropského nejvyššího žalobce) je zcela zásadní, aplikační problémy vztahující se k trestnímu procesu ve věcech, v nichž je Úřad evropského veřejného žalobce činný, jak byly nastíněny shora, budou řešeny v každodenní praxi jak samotného Úřadu evropského veřejného žalobce, tak i vnitrostátních soudů zúčastněných členských států. Na všechny otázky zatím nejsou zcela jednoznačné odpovědi.

⁶¹ Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie, jež je předmětem úpravy nařízení 2017/1939, se může dostat do soudního stadia jen podáním obžaloby, případně návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu, Úřadem evropského veřejného žalobce (evropským pověřeným žalobcem či výjimečně za podmínek uvedených v čl. 28 odst. 4 nařízení 2017/1939 evropským žalobcem). V řízeních o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie plní roli veřejného žalobce Úřad evropského veřejného žalobce, resp. jeho jménem jednající evropští pověřeni žalobci. Meritorní rozhodnutí soudů – ať už ta vynesena soudy prvního stupně, nebo ta vynesena soudy druhého stupně – jsou přezkoumávána pouze z podnětů proti nim podaných řádných nebo mimořádných opravných prostředků. V těchto řízeních ovšem má právo podávat proti vyneseným rozhodnutím opravné prostředky místo vnitrostátních státních zástupců Úřad evropského veřejného žalobce.

Pokud má evropský pověřený žalobce v návaznosti na rozhodnutí soudu rozhodnout, zda podat opravný prostředek, předloží zprávu spolu s návrhem rozhodnutí příslušné stálé komoře a vyčká jejích pokynů. Jestliže mu lhůta stanovená vnitrostátním právem vyčkáni těchto pokynů neumožňuje, je oprávněn podat (řádný) opravný prostředek i bez předchozích pokynů stálé komory, přičemž jí neprodleně poté podá zprávu. Stálá komora dá pak evropskému pověřenému žalobci pokyn k zachování nebo zpětvzetí opravného prostředku. Stejný postup se uplatní i tehdy, pokud má evropský pověřený žalobce, který případ projednává, v průběhu soudního řízení a v souladu s příslušným vnitrostátním právem zaujmout postoj, který by vedl k odložení případu (zastavení trestního stíhání, postoupení věci jinému orgánu, ale také zproštění obžaloby). Srov. čl. 36 odst. 7 nařízení 2017/1939. Fakticky tedy rozhodnutí o podání opravných prostředků, resp. o nevyužití oprávnění je podat, v něm přijímají příslušné stálé komory působící v jeho ústředí. Určitá míra samostatnosti je v tom evropskému pověřenému žalobci ponechána pouze v zájmu toho, aby byl schopen dodržet stanovené lhůty k podání opravných prostředků, zvláště pak těch řádných, tedy odvolání proti rozsudkům a stížnosti proti usnesením. Srov. SOTOLÁŘOVÁ, D. S., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestně-právní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-868-9, s. 338.

Ve veřejném zasedání o dovolání je účast státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství nebo v případě, kdy veřejnou žalobu zastupoval před soudem evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, účast evropského pověřeného žalobce, evropského žalobce nebo evropského nejvyššího žalobce povinná (srov. § 265r odst. 2 trestního řádu). O stížnosti pro porušení zákona rozhoduje Nejvyšší soud ve veřejném zasedání za účasti státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství nebo v případě, kdy byl ve věci činný v posledním stupni evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, za účasti evropského pověřeného žalobce, evropského žalobce nebo evropského nejvyššího žalobce (srov. § 274 odst. 1 větu první trestního řádu).

Lze předpokládat i zde účast evropského pověřeného žalobce; to se plně vztahuje i na řízení o obnově (§ 277 a násl. trestního řádu).

⁶² Srov. však publikaci citovanou v rámci předcházející poznámky pod čarou, jestliže je zde na s. 339 uvedeno, že Úřad evropského veřejného žalobce může ovlivnit průběh (i) vykonávacího řízení využitím možnosti brojít proti v něm vyneseným rozhodnutím podáváním opravných prostředků.

PRÁVO NA ODVOLÁNÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

The Right of Appeal in Criminal Matters

Jiří Mulák

Tento příspěvek¹ se zabývá právem na odvolání ve věcech trestních. Upozorňuje především na čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „EÚLP“). Důležitost tohoto čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP nabývá na důležitosti v souvislosti se zvažovanou změnou odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního.

The paper deals with the right of appeal in criminal cases. In particular, it draws attention to Article 2 of Protocol No. 7 to the Council of Europe Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter referred to as „ECHR“). The importance of Article 2 of Protocol No. 7 to the ECHR becomes more important in the context of the considered change of the appeal procedure in the framework of the recodification of criminal procedural law.

1.1 Úvod

V české (dříve v československé) literatuře byla již pozornost věnována opravným prostředkům. Stačí připomenout monografie „Opravné prostředky v trestním řízení. Stížnost pro porušení zákona. Obnova řízení“², „Dovolání“³ nebo např. „Stížnost pro porušení zákona“⁴. Jde-li o odvolání, lze jmenovat „Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení“⁵ či „Rozsah

---

¹ Tento příspěvek je výstupem projektu Cooperatio – vědní oblast Law, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

² ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-249-7.

³ SEKVARD, O. *Dovolání*. Praha: Orac, 2004. ISBN 80-86199-53-3.

⁴ VISINGER, R. *Stížnost pro porušení ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-805-5.

⁵ PIPEK, J. *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1980.

přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech: revizní princip“,⁶ které jsou sice poznamenány „duchem doby“ tzv. socialistické zákonnosti, avšak jsou citovány dodnes. Poměrně pozapomenutou monografií je „Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesním“. ⁷ Cílem tohoto příspěvku je zamýšlení na reflexi čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP v české právní úpravě, přičemž je přihlíženo i k úpravě zvažované v rámci rekodifikace trestního práva procesního. Ambicí tohoto příspěvku není pojednat o všech souvislostech, ale upozornit na ty podstatné.⁸

1.2 Právo na odvolání ve věcech trestních

Odvolání je jediným řádným opravným prostředkem proti rozsudku vyhlášenému soudem prvního stupně, který dosud nenabyl právní moci. Právní úprava odvolání je koncentrována⁹ v ustanoveních § 245 až 265 tr. řádu, která upravují objektivní přípustnost a účinek (§ 245 tr. řádu), subjektivní přípustnost (§ 246, § 247 tr. řádu), lhůtu a místo podání (§ 248 tr. řádu), obsah odvolání (§ 249 tr. řádu), přičemž odvolání lze opřít o nové skutečnosti a důkazy (odst. 3), vzdání se a zpětvzetí odvolání (§ 250 tr. řádu), postup – řízení před soudem prvního stupně (§ 251 tr. řádu), vymezení odvolacího soudu (§ 252 tr. řádu). Dále poněkud nesystematicky nejdříve rozhodnutí odvolacího soudu, tj. odmítnutí či zamítnutí odvolání z formálních důvodů (§ 253 tr. řádu), rozsah přezkumu (§ 254 tr. řádu), přerušení trestního stíhání (§ 255 tr. řádu), zamítnutí z věcných důvodů / pro nedůvodnost (§ 256 tr. řádu), další postup/rozhodnutí po zrušení (§ 257 až 260 tr. řádu), včetně možnosti nařízení, aby věc byla po vrácení projednána v jiném složení senátu či jiným soudem, a dále vyjádření principu *beneficium cohaesionis* (§ 261 tr. řádu). Teprve po této partii následuje průběh řízení u odvolacího soudu (§ 263 tr. řádu), řízení u soudu prvního stupně po zrušení rozsudku včetně vyjádření zásady zákazu *reformationis in peius* (§ 264 tr. řádu) a důsledky zrušení adhezního výroku (§ 265 tr. řádu).¹⁰

Ústavní základ práva na odvolání ve věcech trestních nalezneme v čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP („Každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, má právo dát

⁶ PIPEK, J. *Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech: revizní princip*. Praha: Univerzita Karlova, 1988. ISBN 60-067-87.

⁷ HUSÁR, E. *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*. Bratislava: SAV, 1961.

⁸ Právu na odvolání ve věcech trestních jsem se věnoval již ve dvou svých příspěvcích, na které do značné míry navazují – MULÁK, J. The Exceptions of the right to appeal in criminal matters under Article 2 of Protocol No. 7 to the ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2022. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-13-2022/177/>. [online], s. 177–190. MULÁK, J. Conviction following an appeal against an acquittal in criminal process – wider context, advantages, risks and limits. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2023. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-14-2023/243/>. [online], s. 243–260.

⁹ Srov. § 127 a § 308 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

¹⁰ K systematické novému návrhu srov. ŘÍHA, J. Odvolání a jeho koncepce v návrhu trestního řádu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, č. 3, s. 99–114. ISSN 2336-6478.

přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně. Výkon tohoto práva, včetně důvodů, pro něž může být vykonáno, stanoví zákon. Z tohoto práva jsou přípustné výjimky v případech méně závažných trestných činů, které jako takové kvalifikuje zákon, nebo jestliže byla příslušná osoba souzena v prvním stupni nejvyšším soudem nebo byla uznána vinnou a odsouzena na základě odvolání proti osvobuzujícímu rozsudku.“) a rovněž i v čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech („Každý, komu bylo dokázáno, že se dopustil trestného činu, má právo, aby důkazy a rozsudek byly přezkoumány vyšším soudem.“).

Článek 2 Protokolu č. 7 k EÚLP je tradičně chápán jako doplněk k čl. 6 odst. 1 EÚLP (jeho trestní větve). Pojem „odvolání“ má svůj autonomní význam, musí však jít o účinný opravný prostředek (bez omezení). Na tomto místě je potřeba říci, že k ustanovení čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP existuje jen velmi málo „judikatury“. Důvody jsou v zásadě dva. Prvním z nich je to, že v mnoha případech, které jsou řešeny ESLP, je souběžně namítáno i porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP, a zjistí-li ESLP porušení práva vyplývajícího přímo či nepřímo z čl. 6 odst. 1 EÚLP, již se věcně otázkou porušení čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP blíže či vůbec nezabývá. Druhým důvodem je to, že smluvní státy mají široký prostor pro uvážení na vnitrostátní úrovni (viz odst. 1) a právo na odvolání obsahuje tři okruhy výjimek (viz odst. 2).

Podíváme-li se blíže na čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP, zjistíme, že je právo na odvolání svěřeno vnitrostátní úpravě. Důsledkem tohoto přístupu je pak rozmanitost právních úprav odvolacího řízení ve věcech trestních, neboť toto ustanovení vlastně požaduje jen to, aby byl reflektován devolutivní princip (účinek), tj. aby došlo k přezkumu odsuzujícího výroku o vině nebo trestu vyšším soudem. K tomu je nutné připočítat tři (dodejme poměrně nesourodé) výjimky z práva na odvolání, jimiž jsou „méně závažné trestné činy“, „rozhodnutí v jediném stupni nejvyšším soudem“ a „změna zprošťujícího rozsudku na odsuzující rozsudek odvolacím soudem“, které činí hledání minimálního standardu ještě složitějším.

1.3 Výjimky z práva na odvolání ve věcech trestních

Z textu čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k EÚLP je zjevné, že EÚLP ponechává značný prostor pro uvážení při *kalibraci* odvolacího řízení. Další limitaci představuje odstavec druhý, který stanoví tři výjimky (viz dále). Vyšší standard úpravy v tomto směru poskytuje čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu, neboť tento žádnou limitaci neupravuje. Vzhledem k odkazu na vnitrostátní právo v odstavci 1, jakož i vzhledem k výjimkám ponechaným na vůli smluvních států EÚLP v článku 2 odst. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP, existují značné rozdíly při úpravě tohoto práva v jednotlivých zemích a tím i velká nerovnost, pokud jde o tuto dílčí garanci spravedlivého procesu ve věcech trestních. V kontextu zkoumané problematiky proto považují za podstatné se věnovat výjimkám z práva na odvolání ve věcech trestních.

1.3.1 Méně závažný trestný čin

Prvním okruhem výjimek jsou „méně závažné trestné činy“. Za povšimnutí stojí především to, že čl. 2 naznačuje dvě kategorie trestných činů („trestné činy“ v odst. 1 a „méně závažné trestné činy“ v odst. 2). Pomineme-li skutečnost, že je velmi obtížné distingovat méně závažné trestné činy a (více) závažné trestné činy, neboť bezvýjimečně každý trestný čin by měl dosahovat určité společenské závažnosti. S ohledem na rozhodovací praxi ESLP však platí, že trestný čin, za který lze podle vnitrostátního práva uložit trest odnětí svobody jako hlavní trest, nemůže být považován za „méně závažný“ ve smyslu odstavce 2 tohoto ustanovení, i kdyby jeho maximální výměra byla relativně nepatrná. Pochopitelně platí, že je potřeba zkoumat konkrétní okolnosti.¹¹

Aby šlo o čin, který nelze pod uvedenou výjimku podřadit, musí uložená sankce dosahovat určité minimální závažnosti. Co se myslí onou „minimální závažností“, již Protokol č. 7 (či Vysvětlující zpráva k němu) neříká, ale s ohledem na rozhodovací praxi ESLP lze uvést, že spoluurčující je sankce hrozící, nikoli skutečně uložená, byť existují výjimky z tohoto většinově uplatňovaného přístupu. Na tomto místě je potřeba uvést, že v některých státech může být velké množství drobných deliktů, jako je např. porušení pravidel silničního provozu, trestáno odnětím svobody, ačkoliv v aplikační praxi se takové tresty nikdy neukládají. Pokud jde o Českou republiku, je trest odnětí svobody univerzálním druhem trestu, neboť tento (nejpřísnější) druh trestu lze uložit bezvýjimečně za každý trestný čin uvedený ve zvláštní části trestního zákoníku.

1.3.2 Odsouzení nejvyšší soudní instancí (v jediném stupni)

Druhým okruhem výjimek je odsouzení v prvním stupni nejvyšší soudní instancí. Zakotvení této výjimky je logické s ohledem na to, že nejvyšší soudní instance představuje vrchol soudní soustavy (tudíž z organizace justičního systému není možné se odvolávat proti vrcholné soudní instanci). Vysvětlující zpráva říká, že typicky půjde trestní řízení proti členům vlády, soudcům nebo jiným osobám zastávajícím vysoké úřady ve státě, která jsou nezřídka svěřována nejvyšším soudním instancím, podobně jako řízení o některých trestných činech.

V této souvislosti nelze nezmínit zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, který v § 21 zákona říká, že „odvolání proti rozhodnutí v kárném řízení není přípustné“, což je logické, neboť kárným soudem

¹¹ MULÁK, J. The Exceptions of the right to appeal in criminal matters under Article 2 of Protocol No. 7 to the ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2022. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-13-2022/177/>. [online], s. 180–183.

je *de lege lata* Nejvyšší správní soud, byť se *de lege ferenda* uvažuje o tom, že by v prvním stupni rozhodovaly vrchní soudy a jejich odvolacím soudem by byl Nejvyšší správní soud. Je potřeba říci, že kárná řízení nejsou trestním obviněním ve smyslu čl. 6 odst. 1 EÚLP. K citovanému zákonu se váže rozhodnutí ESLP ve věci *Grosam v. Česká republika* (soudní exekutor obdržel vysokou pokutu), kdy ESLP sice konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP, neboť kárný senát Nejvyššího správního soudu nesplňoval atributy čl. 6 odst. 1 EÚLP.¹² Vláda České republiky se však odvolala a Velký senát ESLP vyhověl předběžné námitce vlády, že stížnost na poli čl. 6 odst. 1 EÚLP týkající se nezávislého a nestranného soudu je nepřijatelná pro nedodržení šestiměsíční lhůty; prohlásil jednak zbývající stížnostní námitky na poli čl. 6 odst. 1 EÚLP za nepřijatelné, jednak prohlásil stížnostní námitku na poli článku 2 Protokolu č. 7 k EÚLP za nepřijatelnou.¹³

1.3.3 Odsouzení odvolacím soudem po zprošťujícím rozsudku

Třetí okruh výjimek z práva na odvolání je tam, kde odvolací soud změní zprošťující rozsudek z podnětu odvolání státního zástupce na rozsudek odsuzující. Obecně lze říci, že se bavíme o dvou základních konceptech („vyšší vždycky bere“ vs. „pro závěr o vině se musí shodnout dvě skutkové instance“).

Pokud bychom provedli zevrubné evropské srovnání (mezi smluvními státy Rady Evropy), zjistili bychom, že drtivá většina evropských států připouští „pravou“ či „přímou“ apelaci. Výjimku v tomto směru představuje např. Česká republika a její trestní řád, který tuto změnu s ohledem na znění § 259 odst. 5 písm. a) tr. řádu výslovně nepřipouští.¹⁴ Návrh trestního řádu však přichází se změnou tohoto zákazu, kdy naopak výslovně umožňuje (ovšem za dodržení určitých podmínek a záruk) změnu zprošťujícího rozsudku na rozsudek odsuzující.

Pokud jde o podmínky a záruky, jsou jimi: existence odvolání státního zástupce v neprospěch; obligatorní předvolání obviněného; upozornění na možnost navrhnout doplnění dokazování; upozornění a poučení o možnosti změny rozhodnutí; a případně nová lhůta k přípravě či odročení odvolacího líčení. Všechny mají za cíl zaručit maximální možné uplatnění zásad bezprostřednosti, práva na obhajobu a kontradiktornosti. Za podstatnou záruku lze spatřovat dále to, že je-li provedena změna rozhodnutí (zproštění na odsouzení) a je-li odvolacím soudem uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, nastává odklad výkonu takového trestu do uplynutí lhůty k podání dovolání, resp. do rozhodnutí dovolacího soudu.

¹² Rozsudek ESLP ze dne 23. 6. 2022 ve věci *Grosam v. Česká republika*, stížnost č. 19750/13.

¹³ Rozsudek ESLP ze dne 1. 6. 2023 ve věci *Grosam v. Česká republika* (Velký senát), stížnost č. 19750/13.

¹⁴ Podobné ustanovení nalezneme v § 322 odst. 4 písm. a) slovenského tr. řádu.

Tato navrhovaná (do značné míry též revoluční) změna je odůvodňována též rozsudkem ESLP ve věci *Tempel v. Česká republika*,¹⁵ resp. právní úpravou možnosti přikázání věci jinému senátu (samosoudci) či jinému soudu § 262 tr. řádu. Toto ustanovení („rozhodne-li odvolací soud, že se věc vrací k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně, může zároveň nařídit, aby byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu. Z důležitého důvodu může také nařídit, aby ji projednal a rozhodl jiný soud téhož druhu a téhož stupně v jeho obvodě“) pak představuje výjimku z práva na zákonného soudce ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Existuje k němu bohatá judikatura Ústavního soudu ČR.¹⁶

Navrhovaná změna je výrazem posilování apelačního principu vyřízení opravného prostředku. Není účelem tohoto článku pojednat o přednostech a nedostatech apelačního principu,¹⁷ nicméně lze se oprávněně ptát, jaké jsou záruky zabránění nežádoucího přenesení těžiště dokazování před soud druhého stupně, které je právě s posílením tohoto principu spojeno.

Přestože možnost změny zprošťujícího rozsudku na rozsudek odsuzující na základě odvolání podaného v neprospěch představuje předpokládanou výjimku z práva na odvolání ve věcech trestních (čl. 2 odst. 2 Protokolu č. 7) a navrhovaná právní úprava reflektuje rozhodovací praxi ESLP, pokud jde o právo na obhajobu, kontradiktornost a bezprostřednost řízení, je z mého pohledu problematická, a to ze čtyř okruhů důvodů.

Prvním důvodem je skutečnost, že je navrhováno opuštění konceptu dosud tradičního a ustupuje se od zásady, že pro závěr o vině se „musí shodnout dvě skutkové instance“ ve prospěch jinak nesporného konceptu „vyšší bere“. Navržený postup tak výrazně preferuje apelační princip, přičemž kasaci staví do pozice „raritní záležitosti“. Z výše uvedeného při určitém zjednodušení vyplývá, že soud prvního stupně a jeho rozhodnutí je nadbytečné („jako kdyby nebylo“), pokud odvolací soud může z podnětu státního zástupce, který má z povahy věci nejširší možnost odvolacího práva, rozhodnout jakkoli.

Druhá námitka spočívá v tom, že odklad vykonatelnosti jako určitý vyvažující element je možný pouze u nepodmíněného trestu odnětí svobody a navrhovaná právní úprava nereflektuje to, že odvolací soud může uložit jiné a citelné druhy trestu (např. propadnutí majetku, peněžitý trest nebo v případě právnických osob např. trest zrušení právnické osoby atd.).

Třetí námitka tkví v tom, že mohou vznikat dvě „kategorie“ trestního řízení. První kategorií bude situace, ve které soud prvního stupně obviněného odsoudí (vydá odsuzující rozsudek) a proti odsuzujícímu rozsudku bude podáno odvolání, o kterém bude rozhodovat odvolací soud. V této situaci má obviněný zaručeno právo na

¹⁵ Rozsudek ESLP ze dne 25. 6. 2020 ve věci *Tempel v. Česká republika*, stížnost č. 44151/12.

¹⁶ ŠÁMAL, P. Rozhodování o přikázání věci jinému senátu nebo soudu podle § 262 TrŘ ve světle judikatury Ústavního soudu. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 3, s. 125 an. ISSN 1213-5313.

¹⁷ V této souvislosti lze odkázat zejména článek P. Langera – LANGER, P. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, č. 8, s. 221 an. ISSN 1213-5313.

přezkum u dvou skutkových instancí (zejména výrok o vině, výrok o trestu), které poskytují vysoký standard ochrany (je to v plné jurisdikci). Druhou kategorií bude představovat situace, že soud prvního stupně obviněného zproští obžaloby podle § 226 tr. řádu (vydá zprošťující rozsudek) a odvolací soud jej změnil z podnětu odvolání státního zástupce podaného v neprospěch, tedy odsoudí (konstatuje vinu) a uloží trest, nedojde-li k upuštění od potrestání. Za této situace má obviněný sice možnost podat dovolání k Nejvyššímu soudu (mj. navrhuje se zakotvení samostatného speciálního důvodu), avšak za situace, kdy Nejvyšší soud může rozhodnout i v neveřejném zasedání a řízení o dovolání představuje velmi formalizované řízení, je to krajně problematické, protože přezkumná role bude přenášena na Nejvyšší soud.

Konečně čtvrtou námitku spatřuji v tom, že ačkoliv má být konstruován samostatný (speciální) dovolací důvod, mohl by Nejvyšší soud tendovat (jako v případě výjimečného trestu na doživotí¹⁸) k tomu, že se při přezkumu omezí pouze na to, zda byly splněny podmínky pro změnu rozhodnutí, a již nebude věcně přezkoumávat nově uložené výroky (tedy výrok o trestu, výrok o náhradě škody/nemajetkové újmy/vydání bezdůvodného obohacení), byť by právě existence samostatného dovolacího důvodu měla vyjadřovat plný přezkum.

1.4 Problematika vztahu soudu prvního stupně a odvolacího soudu ve věcech trestních pohledem Ústavního soudu ČR

V souvislosti se vztahem soudu prvního stupně a soudu odvolacího nelze opomenout dvě stěžejní rozhodnutí Ústavního soudu České republiky.

Prvním z nich je nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1365/21.¹⁹ V projednávané věci šlo o právo na soudní ochranu při vrácení věci odvolacím soudem v trestním řízení, konkrétně o nedodržení vázanosti odvolacího soudu skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a překročení mezí pro ukládání pokynů odvolacím soudem soudu prvního stupně.

Ústavní soud v tomto rozhodnutí stanovil, že ustanovení § 263 odst. 7 tr. řádu je třeba ústavně konformně interpretovat tak, že odvolací soud skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně nemůže přehodnocovat jako celek z jiného hlediska, než zda tohoto skutkového stavu bylo dosaženo na základě dokazování provedeného řádně a v potřebném rozsahu a zda jej soud prvního stupně přesvědčivě, vnitřně nerozporně a vyčerpávajícím způsobem zdůvodnil. Jednotlivé důkazy provedené před soudem

¹⁸ Riziko spatřuji v tom, že Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu (srov. R 58/2003 a NS 25/2004-T 585) pak dospěl k závěru, že dovolací soud zde přezkoumává jen to, zda skutkový podklad zjištěný soudy obou stupňů opodstatňuje právní závěr o splnění zákonných podmínek pro uložení trestu odnětí svobody na doživotí podle § 54 odst. 1, 3 tr. zákoníku, ale nezabývá se ani v tomto případě správností a úplností skutkových zjištění a provedeného dokazování.

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21.

prvého stupně pak smí odvolací soud posuzovat toliko co do zákonnosti způsobu jejich provedení a co do logičnosti a úplnosti jejich hodnocení. Skutková zjištění z nich učiněná soudem prvního stupně však přezkoumávat nesmí, stejně jako závěr o důkazní spolehlivosti (zejména o věrohodnosti svědka) učiněný soudem prvního stupně.

Podstatné také je, že vlastní skutková zjištění může odvolací soud činit pouze tehdy, pokud sám dokazování doplní či znovu provede důkaz již provedený soudem prvního stupně. Pokud se rozhodne tak učinit, musí důkaz provést ve veřejném zasedání v souladu se zásadami přimosti, bezprostřednosti, volného hodnocení důkazů a umožnit obviněnému v zásadě stejný standard práva na obhajobu, jako kdyby byl důkaz proveden v hlavním líčení (tj. umožnit mu být přítomen, klást otázky, jde-li o výslech svědka, spoluobviněného či soudního znalce, vyjádřit se k obsahu i způsobu provedení důkazu, učinit v návaznosti na něj další důkazní návrhy atd.) v souladu se zásadami zajištění práva na obhajobu a kontradiktornosti.

Ústavně konformnímu výkladu § 264 odst. 1 tr. řádu odpovídá, že jako základní pravidlo musí soud prvního stupně respektovat pokyn odvolacího soudu a splnit jej. Odepřít jej může jen výjimečně, a to tehdy, je-li takový pokyn explicitně formulován jako protiústavní (např. by odvolací soud výslovně uložil soudu prvního stupně, že musí učinit určité skutkové zjištění), případně je-li jeho zastřená protiústavnost zcela zřejmá. Takový závěr může soud prvního stupně učinit v zásadě jen tehdy, jestliže jeho rozsudky ruší odvolací soud opakovaně a skutečnost, že tak činí proto, aby přiměl soud prvního stupně k převzetí svých skutkových závěrů či hodnocení důkazů, vyplývá z konkrétních skutečností a současně takový postup odvolacího soudu nemá žádné legitimní vysvětlení.

Požadavky na ústavně-konformní výklad § 264 odst. 1 tr. řádu z hlediska pokynů ve vztahu ke skutkovému stavu a procesu dokazování je pak možno zobecnit tak, že odvolací soud smí soudu prvního stupně uložit zejména pokyn, aby tento: doplnil dokazování ve vztahu k okolnosti, která nebyla objasněna vůbec či byla objasněna jen nedostatečně; provedl konkrétní důkaz, který byl navržen, vyhledán či zajištěn, ale soud prvního stupně jej opomněl provést či jeho provedení zamítl, ačkoliv jej ke zjištění skutkového stavu bylo třeba, či který je pro objasnění věci zcela nezbytný a teprve musí být vyhledán; zopakoval již provedený důkaz, z nějž nebyly získány všechny potřebné poznatky či který byl proveden nezákonným způsobem a tuto vadu lze odstranit; nepřihlížel k důkazu, který je při náležitém zvážení formálně-materiální povahy důkazu neúčinný či nepřipustný a tuto vadu již nelze odstranit, či který je zcela nepoužitelný; hodnotil důkaz ze všech v daném kontextu relevantních hledisek a v souvislosti se všemi relevantními okolnostmi; doplnil odůvodnění, jestliže u některých skutkových zjištění není zřejmé, z čeho je soud prvního stupně vyvodil, jestliže jsou vzájemně v rozporu, jestliže z provedených důkazů vůbec nevyplývají, jestliže se některým skutkovým zjištěním soud prvního stupně vůbec nezabýval, či jestliže není zřejmé, jak některý důkaz soud prvního stupně vyhodnotil, co z něj vyvodil a proč či jak se vypořádal s rozporu mezi důkazy.²⁰

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, § 69.

Na druhé straně odvolací soud nesmí soudu prvního stupně uložit zejména: aby učinil konkrétní skutkové zjištění, či dokonce dospěl ke konkrétnímu skutkovému stavu, či naopak aby určité skutkové zjištění nečinil či určitou okolnost neobjasňoval; aby hodnotil důkaz konkrétním způsobem či jej hodnotil jen z některých hledisek; aby provedl nezákonný důkaz; aby závažnost či pravdivost konkrétního důkazu vyhodnotil určitým způsobem; aby určitým konkrétním způsobem vyhodnotil spolehlivost důkazu, zejména věrohodnost svědecké výpovědi; aby určitou okolnost objasnil jen konkrétně stanovenými důkazními prostředky s výjimkou případů, kdy takový požadavek plyne přímo ze zákona (např. § 105 odst. 4 tr. řádu) či kdy jiným způsobem danou okolnost objasnit nelze (např. v některých situacích vyšetřovací pokus); aby po provedení úkonů uložených odvolacím soudem upustil od dalšího dokazování, ačkoliv jej vzhledem k dalšímu důkaznímu vývoji je zapotřebí.²¹

Oba shora uvedené výčty jistě nelze považovat za definitivní, mají však obecným soudům poskytnout referenční kritéria ve vztahu k obdobným situacím. Podle Ústavního soudu se odvolací soud zprotiví těmto ústavněprávním požadavkům nejen tehdy, když přímo uloží soudu prvního stupně explicitní pokyn, který je s nimi v rozporu, ale také tehdy, jestliže mu uloží pokyn, který je s nimi sice formálně v souladu, avšak je výsledkem nepřipustného přehodnocení skutkového stavu či jednotlivých důkazů odvolacím soudem s cílem přimět soud prvního stupně, aby přejal takto deformovaný skutkový stav či způsob hodnocení jednotlivého důkazu. Splnění takového protiústavního pokynu je soud prvního stupně povinen odepřít.²²

Jako základní pravidlo tak platí, že soud prvního stupně musí respektovat § 264 odst. 1 trestního řádu a pokyn odvolacího soudu splnit. Odepřít jej může jen výjimečně, a to tehdy, je-li takový pokyn explicitně formulován jako protiústavní ve shora nastíněném smyslu (např. by odvolací soud výslovně uložil soudu prvního stupně, že musí učinit určité skutkové zjištění), případně je-li jeho zastřená protiústavnost zcela zřejmá. Takový závěr může soud prvního stupně učinit v zásadě jen tehdy, jestliže jeho rozsudky ruší odvolací soud opakovaně a skutečnost, že tak činí proto, aby přiměl soud prvního stupně k převzetí svých skutkových závěrů či hodnocení důkazů, vyplývá z konkrétních skutečností a současně takový postup odvolacího soudu nemá žádné legitimní vysvětlení.

Tyto konkrétní skutečnosti mohou spočívat např. v tom, že odvolací soud mu ukládá nekonzistentní pokyny; po splnění předchozích pokynů přichází s novými, které se týkají skutečností či důkazů, ohledně nichž se od prvního rozhodnutí nic nezměnilo; mu nepřímou naznačuje, jaká skutková zjištění či způsob hodnocení konkrétních důkazů by před odvolacím soudem obstály; mu opakovaně ukládá hodnotit důkaz z různých hledisek, ačkoliv tak mohl učinit již napoprvé a od prvního provedení důkazu se podstatně nezměnila situace; mu uloží pokyn, který považuje za nezbytný pro objektivní objasnění věci, avšak poté, co jej soud prvního

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, § 70.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, § 71.

stupně nesplní, ale změni svá skutková zjištění ke spokojenosti odvolacího soudu, na jeho splnění netrvá; mu ukládá opakovaně neurčité a obecné pokyny (např. formulace „důkladněji zvážit“, „pečlivěji odůvodnit“, „více se zabývat“) ohledně stejné skutečnosti či důkazu, bez ohledu na to, že soud prvního stupně v tomto směru vynaložil zvláštní úsilí a opakovaně se danou otázkou zabýval, byť pokaždé dospěl ke stejnému výsledku; vyjadřuje přímo či nepřímo svůj názor na spolehlivost důkazu (zejména na věrohodnost svědka, obviněného, spoluobviněného či znalce); operuje bez vlastního provedení dokazování otevřeně či implicitně se skutkovým zjištěním, které soud prvního stupně v dané věci vůbec neučinil, či je dokonce vyloučil; uplatňuje rozdílný standard přísnosti ve vztahu k argumentaci soudu prvního stupně podle toho, zda se týká skutkových závěrů, s nimiž sám souhlasí, či nikoliv; slevuje ze svých původně vysokých požadavků na odůvodnění, jakmile soud prvního stupně přijme jím preferované závěry, případně změni-li soud prvního stupně svůj závěr, který původně logicky a přesvědčivým způsobem odůvodnil, akceptuje změnu takového závěru, která konvenuje jeho vlastnímu názoru, aniž by se soud prvního stupně vypořádal se svou původní argumentací a vysvětlil, proč se od ní nově odchýlil.²³

Druhé stěžejní rozhodnutí představuje náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 2980/22.²⁴ V trestní věci stěžovatelky (obviněné) došlo k několika zrušujícím rozhodnutím odvolacího soudu a vrácení věci soudu prvostupňovému. Ve své ústavní stížnosti stěžovatelka zejména namítala, že okresní soud opakovaně dospěl k závěru pro stěžovatelku příznivému, a pouze v důsledku nepřipustného tlaku krajského soudu ji nakonec uznal vinnou. Ústavní soud ČR dal stěžovatelce za pravdu, stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil. V projednávané věci došlo k tzv. soudnímu ping-pongu, tedy opakovanému vrácení věci odvolacím soudem soudu prvního stupně k (novému) rozhodnutí. Pochybení shledal Ústavní soud zjednodušeně řečeno v tom, že Krajský soud v Praze neústavně zasahoval do skutkových zjištění okresního soudu a tím jej přiměl k rozhodnutí o vině stěžovatelky.²⁵

Pokud jde o právní závěry, Ústavní soud ČR konstatoval, že porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (právo na spravedlivý proces) nepředstavuje jen takový pokyn odvolacího soudu, jímž soudu prvního stupně výslovně ukládá určitý výsledek hodnocení důkazů, které provedl pouze soud prvního stupně, či vyvození z nich konkrétního skutkového zjištění, nýbrž i takový pokyn, kterým odvolací soud usiluje o takový cíl zastřešen. Má-li takový pokyn vést k odsouzení obviněného, představuje takový pokyn současně i porušení presumpce nevinny podle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.²⁶

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, § 74.

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2980/22.

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2980/22, § 3–31.

²⁶ Blíže viz MULÁK, J. The Principle of the Presumption of Innocence in the European and International Context. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2018. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-9-2018/218/>. [online], s. 199–213.

Podle Ústavního soudu ČR pak z ústavněprávního hlediska nic nebrání tomu, aby odvolací soud v trestním řízení při veřejném zasedání o odvolání při zachování všech garancí kontradiktornosti řízení²⁷ a práva na obhajobu zopakoval důkaz či důkazy, z nichž soud prvního stupně tato skutková zjištění učinil, a změnil odpovídající skutková zjištění. V případě, že po takovéto změně skutkového stavu dospěje odvolací soud k závěru, že možnosti dokazování již byly vyčerpány, skutkový stav byl v rozsahu nutném pro rozhodnutí zjištěn bez důvodných pochybností a je namístě vydat takové rozhodnutí, které sám vydat nemůže z důvodu zákonné překážky podle § 259 odst. 5 tr. řádu,²⁸ ústavní pořádek nebrání tomu, aby věc vrátil soudu prvního stupně a zavázal jej k tomu, aby obžalovaného uznal vinným určitým trestným činem. Soud prvního stupně je v takovém případě povinen vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl ustálen odvolacím soudem, nevyžádá-li si procesní vývoj doplnění dokazování. K takové potřebě mohou vést např. nově se objevivší, dříve nepředvídané poznatky, nicméně soud prvního stupně nesmí opakovat či doplňovat dokazování účelově jen proto, aby si formálně odůvodnil odchýlení se od těch skutkových zjištění, k nimž dospěl odvolací soud na podkladě vlastního dokazování.

1.5 Závěr

Podle rozhodovací praxe ESLP je nutné záruky čl. 6 EÚLP pojmově vztáhnout i na opravná řízení, pokud členské státy Rady Evropy (smluvní státy EÚLP) zřídily odvolací, popř. i kasační instance. Článek 6 odst. 1 EÚLP však sám právo na odvolání nezaručuje, a to na rozdíl od článku 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. K vyrovnání tohoto rozdílu měl přispět právě článek 2 Protokolu č. 7 k EÚLP, který zaručuje *právo na odvolání ve věcech trestních*. Toto ustanovení však neposkytuje účinnou ochranu jako Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Úroveň záruky je redukována na nejmenšího společného jmenovatele vnitrostátních záruk (minimální standard), zásadně nejde nad požadavky vnitrostátního práva. Příhodné je označení, že EÚLP, resp. její Protokol č. 7, poskytuje v tomto směru záruku spíše iluzorní.²⁹ To také celkem logicky zdůvodňuje, proč k tomuto ustanovení existuje jen minimum judikatury ESLP. Jestliže je na-

²⁷ MULÁK, J. The contradictory principle in the Czech criminal process and its manifestations before court. *The Lawyer Quarterly*, 2021, č. 1, s. 104–125. ISSN 1805-840X; MULÁK, J. The contradictory principle of criminal proceedings in case law ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2020. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-11-2020/40/>. [online], s. 41–58.

²⁸ MULÁK, J. The Exceptions of the right to appeal in criminal matters under Article 2 of Protocol No. 7 to the ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2022. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-13-2022/177/>. [online], s. 177–190.

²⁹ REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6, s. 153 an.

padáno ustanovení čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP, v drtivé většině případů se tak děje současně s napadením čl. 6 odst. 1 EÚLP. Pokud dospěje ESLP k závěru o porušení čl. 6 EÚLP, dále se již nezabývá porušením čl. 2 Protokolu č. 7. Vedle požadavků a limitů, které vyplývají z práva na odvolání ve věcech trestních, nelze opomíjet ani rozhodovací praxi Ústavního soudu ČR.

ODVOLÁNÍ V NÁVRHU NOVÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU¹

Appeal in the Draft of the New Criminal Procedure Code

Jiří Říha

V příspěvku je představena koncepce právní úpravy odvolání v návrhu nového trestního řádu připraveného Komisí pro nový trestní řád, pozornost je zaměřena na základní východiska nové úpravy a nejpodstatnější změny oproti stávajícímu znění současného trestního řádu platného v České republice.

The article presents the concept of the legal regulation of appeals in the draft of the new Criminal Procedure Code prepared by the Commission for the New Criminal Procedure Code, focuses on the basic foundations of the new regulation and the most significant changes compared to the current version of the Criminal Procedure Code in force in the Czech Republic.

1.1 Úvod

Tento příspěvek je věnován odvolání a řízení o něm v návrhu nového trestního řádu zpracovaného Komisí pro nový trestní řád, která byla zřízena Ministerstvem spravedlnosti České republiky již v roce 2014 a je složena z předních českých odborníků na trestní právo procesní. Autor tohoto příspěvku měl čest se na její práci od počátku podílet a být dokonce i členem užší pracovní skupiny, která připravovala paragrafované znění možného budoucího trestního řádu (dále též jen „návrh“).²

Jednou ze stěžejních oblastí, na kterou byla zaměřena pozornost, je úprava opravných prostředků a řízení o nich. Nová právní úprava opravných prostředků a řízení o nich měla být založena na evoluci a nikoli revoluci, tedy na kontinuitě a nikoli diskontinuitě se stávající právní úpravou, měla se ponechat ta ustanovení,

---

¹ Tento příspěvek je výstupem projektu Cooperatio – vědní oblast Law, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

² Návrh je dostupný veřejnosti na stránkách Ministerstva spravedlnosti ve stavu ke dni 23. 3. 2023: *Návrh nového trestního řádu*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho> [online].

kteřá se v aplikační praxi osvědčila, a naopak upravit doposud zvolená řešení, která jí činila problémy. Původní koncept možné budoucí úpravy opravných prostředků byl v době, kdy uvedenou užší pracovní skupinu Komise pro nový trestní řád vedla prof. Dagmar Císařová, připraven pracovníky Ministerstva spravedlnosti České republiky. S tímto návrhem ovšem nesouhlasili mnozí členové užší pracovní skupiny ani široké Komise pro nový trestní řád, jejíž předseda prof. Pavel Šámal jako současný předseda Nejvyššího soudu nabídl vytvoření alternativního návrhu této části zpracovaného skupinou soudců Nejvyššího soudu, který posléze byl akceptován a s drobnými úpravami se z něj doposud vychází.

Tento krátký příspěvek je věnován představení jediného z opravných prostředků, a sice odvolání (pozornost tak nebude věnována ostatním řádným či mimořádným opravným prostředkům, zmínky o nich budou spíše okrajové, budou-li souviset s odvoláním). Jde jen o stručné představení základních změn, s nimiž návrh počítá, nejde o zevrubnou kritickou analýzu jednotlivých ustanovení (zpracován bude proto metodou deskriptivní, jen výjimečně bude užito srovnání či analýzy).

1.2 Výchozí úvahy a koncepce opravného řízení

Komise pro nový trestní řád nevycházela při své práci z věcného záměru trestního řádu, který byl v minulosti po delší přípravě a projednávání přijat již dvakrát (v letech 2005 a 2008), avšak nevedl k výsledku, ale z materiálu nazvaného Východiska a principy nového trestního řádu (dále ve zkratce též jen východiska), který byl v roce 2014 akceptován vládou.

Tento koncepční materiál počítá se stejnými řádnými opravnými prostředky, jaké zná dosavadní trestní řád, tedy i s odvoláním, které i nadále má být jediným řádným opravným prostředkem proti rozsudku jako nejvýznamnějšímu rozhodnutí vydávanému v trestních věcech. Odvolání je v návrhu koncipováno jako univerzální opravný prostředek proti všem rozsudkům soudů prvního stupně (tedy okresních i krajských soudů jednajících v prvním stupni), a to jak odsuzujícím, tak i zprošťujícím rozsudkům. Odvolání má být i nadále univerzálním opravným prostředkem, kterým je možno rozsudek napadat v širokém rozsahu, a to jednak z důvodu nesouhlasu se skutkovými závěry, na nichž rozsudek stojí, jednak pro nesouhlas s hmotněprávním posouzením věci (zejména pak právním posouzením skutku), jednak i z důvodů vad procesních, a to jak týkajících se rozsudku samého, tak i jemu předcházejícího řízení, pokud takové vady měly vliv na jeho správnost či zákonnost. Ve spojitosti s odvoláním měla být zvláštní pozornost být věnována vyvážení prvků kasace a apelace. Počítalo se s posílením apelačního principu ve snaze rozšířit možnosti konečného věcného rozhodování odvolacím soudem. Naopak mělo dojít k omezení možnosti věc vrátit nejen soudu prvního stupně, ale především státnímu zástupci k došetření. Kasační princip by byl omezen na případy zjištění závažných procesních pochybení či zcela nedostatečných skutkových zjištění učiněných v řízení před

soudem prvního stupně, před vrácením věci státnímu zástupci k došetření by mělo dostat přednost zproštění obviněného obžaloby při neunesení tzv. důkazního břemene státním zástupcem. Východiska původně počítala také s tzv. soukromou žalobou, s čímž by nutně musela souviset i úprava odvolání i spolu s dalšími otázkami (po proběhlé diskuzi v pracovní skupině však prozatím nebyla myšlenka znovuzavedení tzv. soukromé či subsidiární žaloby akceptována).

Jak již bylo naznačeno, navrhovaná právní úprava vychází ze stávajícího konceptu odvolání, přebírá ze současného trestního řádu ustanovení, která se osvědčila. Úprava odvolání však není v trestním řádu v jeho původní podobě z roku 1961, byla v průběhu let měněna řadou novelizací, z nichž vyčnívá především novelizace provedená zákonem č. 265/2001 Sb. V novém trestním řádu se na myšlenky z této novelizace mělo navázat, i nadále měl být klíčovým princip apelační, který měl být dokonce posílen, zatímco princip kasační měl být omezen. Byla též vyslovena určitá nespokojenost s postupy aplikační praxe, která si změny zavedené zmíněnou tzv. velkou novelou neosvojila a nadále nadužívala kasačních oprávnění ponechaných v trestním řádu namísto vlastního rozhodnutí. Je žádoucí, aby byl odstraněn tzv. soudní ping-pong, aby odvolací soud sám ve věci učinil konečné meritorní rozhodnutí po případném doplnění dokazování či po zopakování klíčových důkazů potřebných pro vlastní rozhodnutí odvolacího soudu, čímž by došlo k celkovému urychlení trestního řízení. Také se počítalo s tím, že po zavedení tzv. konsenzuálních způsobů řešení trestních věcí bude méně věcí vyřizováno doposud standardním způsobem s plnohodnotným dokazováním, což povede ke snížení zátěže nejen soudů prvního stupně, ale i soudů druhého stupně, což zároveň umožní plnohodnotně věc projednat i odvolacímu soudu s případně požadovaným doplněním dokazování v rozsahu potřebném pro vlastní rozhodnutí.

Zmíněné přístupy jsou v zásadě možné i za stávající právní úpravy. Platí to ovšem jen v případech, že je podáváno odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, a to vždy, je-li podáno ve prospěch obviněného, a zásadně i tehdy, je-li podáno v jeho neprospěch [s výjimkou uvedenou v § 259 odst. 5 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších změn (dále ve zkratce jen „tr. ř.“)]. Přesto odvolací soudy i v těchto případech, kdy jim žádné ustanovení nebrání po doplnění dokazování ve věci konečně rozhodnout, namnoze upřednostňují kasaci, tedy zrušení napadeného rozsudku s vrácením věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Tento svůj přístup odůvodňují tím, že nejsou tzv. nalézacím soudem, jímž je a může být právě jen soud prvního stupně, jehož činnost ony nemají nahrazovat.³

³ V tomto směru lze odkázat především na kritické zhodnocení odvolání v návrhu nového trestního řádu s odmítnutím posilování apelačního principu na úkor principu kasačního, neboť k tzv. nalézání práva má prý docházet u soudu prvního stupně, zatímco řízení před soudem druhého stupně jako řízení opravné nemá suplovat jeho funkci a mělo by být spíše jeho pouhou revizí, takže před ním nemá docházet k utváření skutkového stavu – KOUDELKA, L. Kritika návrhu nového českého trestního řádu v části týkající se řádných opravných prostředků. *Soudce*, 2021, č. 1. ISSN 2788-3795, s. 11 a násl.

Naproti tomu vlastně výlučně kasačním principem je ovládáno řízení o odvolání státního zástupce v neprospěch obžalovaného proti zprošťujícímu rozsudku soudu prvního stupně. V tomto případě současná právní úprava neumožňuje odvolacímu soudu učinit vlastní konečné rozhodnutí ve věci, pokud nechce zamítnout podané odvolání, při nesouhlasu s postupem soudu prvního stupně může s ohledem na omezení uvedené v § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř. pouze napadený rozsudek zrušit a věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně. Další problém tohoto postupu spočíval v dlouhá léta deklarované nemožnosti zavázat soud prvního stupně respektovat hodnocení důkazů soudem odvolacím a dospět na jeho základě ke konkrétním skutkovým zjištěním. V tom bylo spatřováno při pracích na rekonstrukci nejslabší místo současně právní úpravy, což se potvrdilo záhy po zpracování příslušných pasáží návrhu nového trestního řádu v judikatuře.⁴

Na druhou stranu se mělo navázat na stávající trestní řád tam, kde se dosavadní řešení osvědčila. Zejména to platí o nastavení revizního principu, resp. jeho omezení, jak dnes vyplývá z § 254 tr. ř.

Dále budou postupně zmíněny nejvýznamnější změny v návrhu trestního řádu v úpravě odvolání a řízení o něm.⁵

1.3 Změny v systematickém zařazení a uspořádání ustanovení

Při pracích na novém trestním řádu bylo zvaženo, nakolik je správné současné systematické uspořádání ustanovení o opravných prostředcích. Komise pro nový trestní řád dospěla k závěru, že je vhodné dosavadní přístup přehodnotit a tato ustanovení nově systematicky zařadit i uspořádat. Záměrem bylo pojednat o všech opravných prostředcích v jediné části, která by navazovala na úpravu řízení před soudem prvního stupně se všemi (obecnými) formami zasedání soudu (hlavní líčení, veřejné, vazební a neveřejné zasedání), jakož i s ustanoveními o zvláštních způsobech řízení. Jedinou výjimkou by zůstala právní úprava odporu, která by byla umístěna hned za úpravou trestního příkazu v rámci zvláštních způsobů řízení (ostatně odpor vykazuje tak významné odchylky, pro které zejména civilistickou naukou není považován za opravný prostředek, ale za tzv. prostředek nápravy, zejména pak proto, že se o něm nevede žádné řízení a jeho podáním se ze zákona napadené rozhodnutí ruší).

⁴ Odkázat lze především na rozsudek první sekce Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 2020 ve věci *Tempel proti České republice*, stížnost č. 44151/12, posléze pak na náleží Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, v němž je didakticky a zevrubně shrnuta dosavadní judikatura k možnostem odvolacího soudu dávat pokyny soudu prvního stupně. K velkému obratu v tomto směru došlo v nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2980/22, v němž Ústavní soud poněkud revolučně umožnil odvolacímu soudu po vlastním dokazování učinit skutková zjištění a uložit soudu prvního stupně, aby je respektoval (s výhradou zjištění nových skutečností nebo důkazů).

Kromě soustředění všech opravných prostředků do jediné části (včetně stížnosti) se zvažovalo též upravení společných otázek všem opravným prostředkům do společné obecné části, pokud by byla shoda na jejich formulaci a nebyl by důvod pro odlišné pojetí jednotlivých principů u každého opravného prostředku. O této pasáži byly vedeny obsáhlé diskuze, na jejichž základě byly některé principy zde zmíněné formulovány ve více variantách (není ovšem zcela vyloučeno, že by došlo i k návratu pojednání o jednotlivých principech zvlášť u každého opravného prostředku). V rámci hlavy I o společných ustanoveních tak má být pojednáno o nepřípustnosti podání opravného prostředku jen proti důvodům rozhodnutí, dále o principech zákazu změny k horšímu (zákazu *reformationis in peius*),⁶ dobrodiní v souvislostech (*beneficia cohaesionis*), závazném právním názoru, nařízení projednání věci jiným samosoudcem nebo v novém složení senátu. Poslední ustanovení této části by bylo výkladové a týkalo by se věcí, v nichž veřejnou žalobu zastupuje evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce. Další hlavy jsou pak věnovány jednotlivým opravným prostředkům, o odvolání je pojednáno v hlavě III.

Další systematickou změnou je nové a jednotné vnitřní uspořádání ustanovení o jednotlivých opravných prostředcích. Byla zvolena stejná vnitřní struktura jednotlivých hlav, jakož i v zásadě stejná posloupnost ustanovení o jednotlivých opravných prostředcích, která byla vždy rozdělena do 3 dílů. V prvním díle je pojednáno o samotném opravném prostředku (jeho podstatě, o osobách oprávněných jej podat, o místu a době jeho podání, o jeho náležitostech, o dispozicích s ním etc.), v dílu druhém je uvedeno řízení před soudem (či orgánem) prvního stupně a v díle třetím řízení před soudem (či orgánem) rozhodujícím o samotném opravném prostředku

⁶ Právě o podobě tohoto principu v novém trestním řádu proběhla poměrně bouřlivá diskuze, v rámci i písemně podaných připomínek bylo některými členy pracovní skupiny i velké Komise pro nový trestní řád plédováno pro návrat k dřívější právní úpravě, podle níž by tento princip byl omezen jen na trestání a netýkal se výroku o vině. Připomínány byly v této spojitosti i zahraniční právní úpravy. Tak např. v Německu se tento princip omezuje jen na právní následky činu (tj. výroky o trestech, opatřeních a vedlejších následcích), jak vyplývá z § 331 německého trestního řádu (něm. StPO) v případě odvolání (odst. 1.: „Rozsudek nesmí být změněn, pokud jde o druh a výši právních následků činu v neprospěch obžalovaného, jestliže podal odvolání jen obžalovaný, v jeho prospěch státní zastupitelství nebo jeho zákonný zástupce.“; odst. 2.: „Toto ustanovení nebrání nařízení umístění v psychiatrické nemocnici nebo v ústavu pro odvykací léčbu.“), resp. z dalších ustanovení o jiných opravných prostředcích (o revizi – § 358 odst. 2 něm. StPO, obnově – § 373 odst. 2 něm. StPO, ale analogicky i v dalších případech, nikoli však u trestního příkazu). V tomto směru lze odkázat na příslušnou odbornou literaturu – např. BRUNNER, R., § 331 StPO [Verbot der Schlechterstellung]. In: SATZGER, H. – SCHLUCKEBIER, W. – WIDMAIER, G. et al. *StPO. Strafprozessordnung. Kommentar*. 1. Auflage. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2014, s. 1565–1570.

V Rakousku se vychází zejména z § 16 rakouského trestního řádu (rak. StPO) o zákazu zhoršení postavení („Byl-li podán opravný prostředek nebo prostředek právní pomoci pouze ve prospěch obviněného, nesmí být obviněný obsahem soudního rozhodnutí vydaného ve vyšetřovacím řízení o takovém prostředku a v otázce trestu postaven do horšího postavení, než kdyby takové rozhodnutí nebylo napadeno.“) a pak dále z ustanovení u jednotlivých opravných prostředků (zejm. § 290 odst. 2 rak. StPO pro zmatečnou stížnost, § 295 odst. 2 rak. StPO pro odvolání; § 358 odst. 5 rak. StPO pro obnovu řízení). Z odborné literatury lze odkázat např. na SEILER, S. *Strafprozessrecht*. 7. Auflage. Wien: WUV Universitätsverlag, 2004, s. 233 a násl.

(v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení s drobnou odchylkou v tom směru, že se v posledních dvou dílech rozlišuje řízení obnovovací a obnovené). Došlo také na systematické uspořádání jednotlivých ustanovení tak, aby bylo logické a postupně řazené podle procesního postupu podle časové osy. Tak například by mělo být pojednáno obecně o řízení a o formách zasedání soudu dříve než o způsobech a formách rozhodnutí o opravném prostředku, což se doposud nedělo. Takové nové jednotné uspořádání by mělo usnadnit orientaci v předpisu. To se týká u odvolání především nejrozsáhlejšího dílu třetího o řízení před soudem druhého stupně (nejprve je pojednáno o odvolacím soudu, o formách jeho zasedání, o přípravě odvolacího líčení, jeho podmínkách a průběhu, následně o rozsahu přezkumné činnosti odvolacího soudu, teprve poté by měla následovat ustanovení o možných rozhodnutích – odmítnutí odvolání, přerušení a zastavení trestního stíhání, zamítnutí odvolání, o zrušení rozsudku a následném rozhodnutí – buď příkázání věci k novému projednání a rozhodnutí, nebo o novém rozhodnutí ve věci odvolacím soudem, poté o rozhodnutích o vazbě, o vrácení věci státnímu zástupci a o důsledcích zrušení výroku o majetkovém nároku poškozeného). Všechna ustanovení navíc mají svůj vlastní nadpis, který též usnadňuje orientaci v předpisu (což je ostatně obecný rys pro celý návrh trestního řádu).

1.4 Změny v užití terminologii

Zvýšená pozornost byla věnována i užití terminologii. Cílem bylo upravit dosud nepřilíživě jednotnou právní terminologii užitou u všech opravných prostředků, která má mnohdy v současném trestním řádu rozdílnou obsahovou náplň. Zejména bylo třeba sjednotit pojmosloví týkající se rozhodnutí o opravném prostředku a striktně odlišovat mezi odmítnutím opravného prostředku bez jeho věcného přezkumu a jeho zamítnutím po věcném přezkumu (takové odlišení zcela absentuje při rozhodování o stížnosti v § 148 tr. ř. a je nedostatečné a nepřesné v řízení o odvolání – viz § 253 odst. 1 a 3 a § 256 tr. ř.).

Společně pro řízení o opravných prostředcích, popř. pro celé trestní řízení, se zavádějí další sjednocující pojmy, z nichž některé mají i odlehčit stávající text jednotlivých ustanovení. Tak například pro nároky poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení se jednotně užívá termínu majetkového nároku poškozeného [viz § 68 odst. 1 písm. h) návrhu trestního řádu]. Dále se nově pojmenovává osoba se samostatnými obhajovacími právy, jejíž úpravu (obsahově odpovídající § 247 odst. 2 tr. ř.) nalezneme obecně mezi subjekty trestního řízení v § 54b návrhu trestního řádu, a to hned za obviněným, což je další obecný pojem označující osobu, která je trestně stíhána, a to nadále bez odlišování mezi obviněným a obžalovaným (viz k tomu § 51 návrhu trestního řádu).

Specificky řízení o odvolání se týká zavedení nového termínu odvolací líčení. Do něj byla promítnuta snaha o zřetelné odlišení zasedání soudu v odvolacím řízení od běžného veřejného zasedání, neboť v řízení o odvolání i s ohledem na další

koncepční změny, spočívající v posílení apelačního principu s povinností v potřebném rozsahu dokazování doplnit, nebo dokonce i znovu provést, bude zasedání odvolacího soudu podobnější spíše hlavnímu líčení než běžnému veřejnému zasedání. Jeho úprava učiněná specificky v díle třetím hlavy třetí o odvolání v části věnované opravným prostředkům má být pouze fragmentární se subsidiárním použitím ustanovení o hlavním líčení (§ p11 odst. 1 návrhu trestního řádu), ustanovení o líčení se mají týkat jak hlavního, tak i odvolacího líčení (§ y1a návrhu trestního řádu). Při koncepci návrhu byly zvažovány i jiné varianty, a to dokonce i zavedení hlavního líčení jako základní formy zasedání pro řízení o odvolání po vzoru německé úpravy. Toto řešení bylo odmítnuto, protože ani podle návrhu se nemá celé hlavní líčení v plném rozsahu opakovat (ostatně to podobně platí i ve zmíněném Německu). Jako kompromisní řešení byla zvolena specifická úprava odvolacího líčení, čímž se současně dostatečně vyjadřuje odlišnost jak od hlavního líčení konaného i nadále jen před soudem prvního stupně, tak i od běžného veřejného zasedání (a to nejen některými specifickými ustanoveními o jeho průběhu, jako doposud, ale i jeho označením).

1.5 Zásadní změny obsahové

Samozřejmě jsou ale nejpodstatnější změny obsahové, tedy změny v pojetí odvolání a rozhodování o něm. Některé byly již shora naznačeny, některé další budou stručně představeny níže.

Za jednu z takových základních změn je třeba považovat prodloužení lhůty pro podání odvolání ze stávajících 8 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozsudku na 15 dnů. Jde o téměř dvojnásobné prodloužení odvolací lhůty, čímž se zdánlivě nabourává tendence trestní řízení urychlit, která je zdůvodněním mnoha dalších zaváděných změn. Toto prodloužení má ovšem své opodstatnění. Předně se tím sjednocuje lhůta pro podání odvolání s civilním řízením soudním, kde je stejně dlouhá (viz § 203 odst. 1 o. s. ř.) a ani se neuvažovalo o její změně v rámci rekodifikačních prací, stejná lhůta pak má platit podle navržené úpravy i pro odpor proti trestnímu příkazu (§ f14 odst. 2 návrhu trestního řádu), podobně jako je tomu u odporu proti platebnímu rozkazu v civilním řízení soudním (§ 172 odst. 1 o. s. ř.). Především ale změna souvisí se změnou pojetí trestního řízení, které má více vycházet z principu projednacího, aktivita při dokazování má náležet především stranám, zejména pak státnímu zástupci, který má prokazovat vlastní žalobní tvrzení (§ y39 odst. 2 návrhu trestního řádu ve spojitosti s § y1 odst. 4 až 6 návrhu trestního řádu). Sice se v tomto ohledu plně neprosadilo zavedení formálního důkazního břemene, které by tížilo státního zástupce, jak bylo původně ještě ve východiscích plánováno, nicméně i tak byla výrazně posílena role stran, a tím i tzv. materiální důkazní břemeno, jak vyplývá z koncepce mnohých ustanovení návrhu trestního řádu (viz zejména § y1 odst. 4 až 6, § y4 odst. 1 o povinnostech a oprávněních státního zástupce,

jakož i § 28a až 28d o rozsahu dokazování, resp. § 39 o osobách provádějících dokazování v hlavním líčení, § 40 o oprávnění stran se k provedenímu důkaznímu prostředku vyjádřit, nebo § 7a o určité formě koncentrace řízení, plně tomu odpovídají i ustanovení o konsenzuálních způsobech řešení trestní věci, a sice o dohodě o vině a trestu, o prohlášení viny či o nesporných skutečnostech). Již jen z tohoto důvodu je namístě dát stranám delší lhůtu k podání odvolání s náležitým uplatněním veškerých námitek, jimiž se má zabývat odvolací soud, který má zásadně učinit rozhodnutí, jímž se věc skončí (kasace by měla být výjimkou – viz níže). I to zvyšuje nároky na podání kvalitně zpracovaného odvolání, které navíc musí splňovat zákonné požadavky na náležitosti, jinak by mohlo být odmítnuto.

Ve spojitosti s tím se stejně prodlužuje i lhůta pro odstranění vad podaného odvolání na 15 dnů (viz § 7 návrhu trestního řádu). Novinkou by měla být též možnost předsedy senátu stanovit delší lhůtu pro odstranění vad odvolání. V současné době stanovená zákonná lhůta se nedá prodloužit, což se může jevit jako nedůvodně limitující v některých skutkově rozsáhlých i právně náročných věcech, v nichž navíc soud sám při písemném vyhotovování rozsudku nedodržel zákonnou lhůtu.

V tomto ohledu je navrhována další významná změna, a sice ta, že rozhodnutí o odmítnutí odvolání, které nemá podstatné zákonné náležitosti (a vady nebyly v zákonné lhůtě odstraněny), které bylo podáno opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se práva odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které předtím výslovně vzala zpět, by měl nově činit zásadně již soud prvního stupně (§ 8 návrhu trestního řádu), proti jehož usnesení o odmítnutí odvolání by byla přípustná stížnost. Pokud by jí bylo stížnostním soudem, který je současně soudem odvolacím, vyhověno, tento soud by si věc již ponechal a o odvolání by následně rozhodl. I tím se sleduje snížení zatížení odvolacího soudu, který tak získá větší prostor pro meritorní a konečné rozhodování.⁷

O podaném odvolání by měl soud prvního stupně též strany vyrozumět a dát jim nově lhůtu 5 dnů k vyjádření, po jejímž uplynutí by věc předložil nadřízenému odvolacímu soudu.

Jednou z relativně významných navrhovaných změn je i vymezení přípustnosti odvolání proti rozsudkům založeným na tzv. konsenzuálních způsobech řešení trestních věcí. Tato ustanovení zpracovaná pro účely rekonstrukce byla již z návrhu nového trestního řádu převzata (jen s drobnými úpravami) do stávajícího trestního řádu (viz zejména § 206a až 206d tr. ř.) novelizací provedenou zákonem č. 333/2020 Sb. s účinností od 1. 10. 2020. Ovšem v době přípravy legislativního návrhu zmíněné

⁷ Touto koncepcí by se navíc do jisté míry překlenula judikatura Ústavního soudu (kterou následně akceptovaly i obecné soudy, byť předtím rozhodovaly opačně) poněkud devalvující význam lhůt k odstranění vad odvolání, které (přes znění zákona) nejsou nyní považovány za propadné, takže odvolací soud nemůže odmítnout odvolání pro jeho vady, má-li v době svého rozhodování k dispozici bezvadné odvolání, třebaže opožděně doplněné po uplynutí zákonné lhůty, a musí se s ním věcně vypořádat – srov. zejména náleží Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04, uveřejněný ve svazku 38 pod č. 149/2005 na s. 189 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, z následující judikatury Nejvyššího soudu viz např. usnesení ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 158/2012.

novely nebyla ještě hotová ustanovení o opravných prostředcích, která tak nebyla náležitě inovována, což doposud činí v aplikační praxi problémy (ostatně o tom se zmiňuje ve svém příspěvku doc. Lukáš Bohuslav, na jehož příspěvek lze odkázat). V návrhu se též výslovně pamatuje na omezení odvolacího oprávnění v případech založení odsuzujícího rozsudku na dvou tzv. konsenzuálních způsobech řešení trestních věcí, a sice na dohodě o vině a trestu a na prohlášení viny. Ohledně dohody o vině a trestu se vychází ze stávajícího textu trestního řádu (viz § 245 odst. 1 tr. ř. a § p1 odst. 2 návrhu), ohledně prohlášení viny se formuluje nově (viz § p1 odst. 3 návrhu) tak, že odvolání je přípustné zásadně jen proti výroku o trestní sankci (trestu a ochranném opatření) a o uplatněném majetkovém nároku poškozeného. Proti výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně založeného na prohlášení viny je však odvolání přípustné, pokud by šlo o námitky procedurálních vad spočívajících v tom, že nebyly vůbec splněny podmínky pro přijetí prohlášení viny soudem prvního stupně nebo že výrok o vině není v souladu s takovým prohlášením. Tím se vhodněji a na vhodnějším místě řeší otázka přípustnosti odvolání proti takovému rozsudku oproti stávající právní úpravě [srov. § 206c odst. 7 tr. ř. v jeho druhé větě, podle níž „skutečnosti“ uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem, a to ve spojitosti s nevhodnou úpravou v § 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.⁸]. I přes lepší nastavení přípustnosti odvolání proti takovým rozsudkům však nejsou ani v rámci návrhu trestního řádu uspokojivě vyřešeny veškeré palčivé otázky (především se ani v návrhu trestního řádu neobjevuje řešení, nakolik limitující pro podání odvolání a rozhodnutí o něm je dřívější prohlášení určitých skutečností za nesporné a upuštění od jejich dokazování v hlavním líčení⁹; nesprávně dále ani není připuštěno odvolání pro případ závažného porušení procesních pravidel předcházejících dosažení dohody o vině a trestu znamenajících porušení práva na spravedlivý proces a práva na obhajobu, zejména pak principu *nemo tenetur se ipsum accusare*).

Kromě zmíněných změn se plánuje též samostatně upravit přípravu a průběh odvolacího líčení, které se má blížit hlavnímu líčení, čemuž mají odpovídat i pravidla týkající se zajištění přítomnosti osob na něm zúčastněných. I nadále se má

⁸ Z doslovného výkladu této nevhodné zákonné úpravy dokonce Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021, dovodil, že toto omezení brojit proti výroku o vině se týká jen obviněného, nikoli státního zástupce, který tak v odvolacím oprávnění není nijak limitován, a to ani ve prospěch, ani v neprospěch obviněného. Tento názor odmítl evidenční senát Nejvyššího soudu podpořit a rozhodnutí nebylo postoupeno trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu k rozhodnutí o jeho publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, a to jednak proto, že byl popřen princip konsenzuálního řešení trestní věci založený na sebeomezujícím konsenzu stran, nadto státní zástupce by byl v nepřípustně nerovném (výhodnějším) postavení, ač není tzv. slabší stranou, při soudním rozhodování by neplatil princip tzv. *beneficia cohaesionis*, zmiňovány byly i další argumenty.

⁹ K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021, které také nakonec nebylo schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Nejvyšší soud v dané věci vycházel z myšlenky, že zpochybnění nesporných skutečností, od jejichž dokazování upustil soud prvního stupně (§ 206d tr. ř.), v odvolacím řízení je zásadně nepřípustné (a to analogicky podle § 206c odst. 7 tr. ř.). Jakkoliv s takovým obecným přístupem by snad bylo možno souhlasit (byť ani to není nesporné), v rozhodnutí chybělo připuštění a specifikace případných výjimek z uvedeného pravidla.

rozdlišovat předvolání k odvolacímu líčení a vyzrozumění o něm. Především je třeba zmínit povinnost obviněného předvolat, má-li být vyslechnut, jakož i ve všech případech uvedených v § p12 odst. 2 návrhu trestního řádu, tedy pokud je již v době přípravy odvolacího líčení zřejmé, že má být v odvolacím líčení prováděno dokazování (buť jiným způsobem než výslechem obviněného), bylo-li podáno odvolání v neprospěch obviněného, který byl obžaloby zproštěn, a navrhuje-li státní zástupce v odvolání, aby byl obviněný uznán vinným podle přísnějšího ustanovení trestního zákona, než byl uznán vinným rozsudkem soudu prvního stupně. V těchto případech se totiž odvolací líčení blíží svou povahou hlavnímu líčení, dokonce podle navrhované úpravy může být v odvolacím líčení zhoršeno postavení obviněného, tj. výsledek odvolacího líčení pro něj může být méně příznivý v porovnání s napadeným rozsudkem, a to nejen zpřísněním trestu či právní kvalifikace, ale dokonce i odsouzením, ač byl soudem prvního stupně obžaloby zproštěn.

Posledně nastíněný důsledek je též nejvýznamnější změnou, která je v návrhu trestního řádu s koncepcí odvolání spojena. Jde především o vypuštění omezení rozhodnout o odvolání, jak je nyní obsaženo v § 259 odst. 5 tr. ř., což bude ještě rozvedeno dále. Klíčové změny v úpravě se týkají možnosti rozhodnutí odvolacího soudu po zrušení napadeného rozsudku a vyplývají z § p21 a § p22 návrhu trestního řádu. V § p21 návrhu jsou nově formulována omezení, za kterých odvolací soud může po zrušení rozsudku věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. To bude moci učinit jen tehdy, jestliže nelze vadu odstranit v odvolacím líčení. Jeden z demonstrativně uvedených případů spočívá v tom, že řízení před soudem prvního stupně bylo zatíženo podstatnými procesními vadami spočívajícími zejména v porušení ustanovení, která mají zabezpečit právo obhajoby, pokud mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku, takže by bylo nutno provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování. Dalšími důvody jsou absolutní nepřezkoumatelnost rozsudku soudu prvního stupně nebo potřeba provést rozsáhlé dokazování, kterým by odvolací zcela nahrazoval činnost soudu prvního stupně. Nemá však být možné vrátit věc soudu prvního stupně jen k novému rozhodnutí o trestu.

Především se ale očekává, že odvolací soud podle § p22 návrhu trestního řádu sám ve věci konečným způsobem rozhodne. V tomto směru se sice vychází z dikce § 259 odst. 3 a 4 tr. ř., ovšem nebylo převzato, jak již bylo avizováno, ustanovení § 259 odst. 5 tr. ř. Nově by tak odvolací soud mohl rozhodnout odsuzujícím rozsudkem, buť byl obviněný soudem prvního stupně obžaloby zproštěn, stejně tak by jej mohl uznat vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl uznat vinným soud prvního stupně, pokud by tím nedošlo k porušení jiných principů (nesmí se tím porušit zákaz *reformationis in peius*, musí se respektovat princip kontradiktornosti s poučovací povinností atd.). Již bylo uvedeno, že se tím sledovalo zrychlení trestního řízení, omezení či vyloučení tzv. justičního ping-pongu, tedy opakovaného rušení a vracení věci odvolacím soudem soudu prvního stupně, což současně znamená prodlužování a prodražování trestního řízení. Především ale se tímto způsobem řešil neblahý důsledek stávající právní úpravy vykládané v ustálené soudní judikatuře tak, že soud vyššího stupně nemůže zavázat soud nižšího stupně určitým způsobem

hodnotit důkazy a na jejich základě učinit určité skutkové zjištění. To se následně po sepsání návrhu této partie trestního řádu potvrdilo i v judikatuře.

Předně vynucení na soudu prvního stupně zaujetí stanoviska odvolacího soudu, který sám dokonce ani důkazy neprováděl, bylo kritizováno v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 2020 ve věci *Tempel proti České republice*, stížnost č. 44151/12, podle nějž Česká republika porušila čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Evropský soud pro lidská práva konstatoval možnou „dysfunkci“ při výkonu soudnictví narušující celkovou spravedlnost řízení, která spočívala především v opakovaném rušení zprošťujících rozsudků soudem odvolacím (v uvedené věci dokonce čtyřikrát) a vracení věci k novému projednání a rozhodnutí, a to i za využití výjimečného oprávnění uložit projednání věci v jiném složení senátu, resp. posléze i přikázání věci jinému soudu prvního stupně v obvodu vrchního soudu, když ani změna senátu nevedla k výsledku očekávanému odvolacím soudem, tj. k uznání viny obviněného. Teprve opakovaný zásah odvolacího soudu do složení rozhodujícího soudního tělesa v prvním stupni s nepřipustným nátlakem, jak hodnotit klíčové důkazy, které odvolací soud sám neprováděl, vedl k výsledku, jež očekával odvolací soud.

V této spojitosti je možno též odkázat na nálezn Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, v němž po provedené analýze dosavadní judikatury byly připomenuty základní principy rozhodovacích oprávnění odvolacího soudu, byl zde uveden katalog přípustných i nepřipustných závazných pokynů odvolacího soudu určených soudu prvního stupně při kasaci jeho rozsudku.

Za této situace se zdál být neřešitelný problém při zproštění obviněného obžaloby z důvodů pochybností o skutkovém stavu ve smyslu § 226 písm. a) nebo c) tr. ř., pokud státní zástupce ani odvolací soud s takovým názorem soudu prvního stupně nesouhlasí. Klíčové jsou v tomto ohledu limity vyplývající z ustanovení § 259 odst. 5 tr. ř., které z naznačených důvodů nebyly do návrhu trestního řádu převzaty. Komise pro nový trestní řád vycházela mimo jiné též z toho, že ani Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod takové limity nevyžaduje, naopak v čl. 2 odst. 2 Protokolu č. 7¹⁰ připouští výjimku z práva na odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, byl-li vynesena na základě odvolání proti osvobozujícímu rozsudku.¹¹ S takovým přístupem k odvolacímu řízení po vynesení zprošťujícího rozsudku soudem prvního stupně se lze (byť spíše výjimečně) setkat i v zahraničí.¹²

¹⁰ Srov. k tomu KMEC, J. Kapitola XXXIII – Právo na odvolání v trestních věcech (čl. 2 Protokolu č. 7). In: KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3, s. 1397–1402.

¹¹ Této problematice se v odborné literatuře věnoval již dříve např. MULÁK, J. The Exceptions of the right to appeal in criminal matters under Article 2 of Protocol No. 7 to the ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2022. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-13-2022/177/>. [online]. Srov. též jeho příspěvek v této publikaci.

¹² Změnit zprošťující rozsudek na odsuzující v odvolacím řízení se připouští např. v Německu (srov. § 328 něm. StPO) – srov. HALLER, K., CONZEN, K. *Das Strafverfahren. Eine systematische Darstellung mit Originalakte und Fallbeispielen*. 6. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2011, s. 403.

Důvodnost navržené právní úpravy posiluje zejména již zmíněný rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Tempel proti České republice*, a to spolu s bohatou judikaturou Ústavního soudu. S odstupem času lze však připustit, že by mohlo dojít k zásadní změně náhledu aplikační praxe na tento problém, a tím i k vyřešení zdánlivě neřešitelné situace plynoucí z kombinace zákonného omezení rozhodovacích možností odvolacího soudu spolu s mezemi vyslovování závazného právního názoru v otázkách skutkových plynoucích z judikatury. Ústavní soud totiž ve svém dalším nálezu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2980/22, sice na jednu stranu potvrdil závěry z nálezu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21, nicméně na stranu druhou zároveň významně prolomil dosavadní trend a umožnil, aby odvolací soud poté, co sám provede v potřebném rozsahu dokazování, uzavřel skutkový stav a uložil soudu prvního stupně (s výhradou pozdějších změn) jej respektovat a vycházet ze skutkového stavu ustáleného odvolacím soudem. Takový přístup, pokud by se do budoucna prosadil, by mohl být určitým alternativním řešením shora nastíněného problému odvolacího oprávnění státního zástupce proti zprošťujícím rozsudkům, a to i z důvodů uvedených v § 226 písm. a) nebo c) tr. ř., a možností odvolacího soudu provést kasační zásah na straně jedné, avšak současně nemožnosti vynutit si na soudu prvního stupně respektovat jiný názor ve skutkových otázkách. I přes tento nedávný průlom v judikatuře, který navíc z dlouhodobého hlediska nebyl potvrzen ustáleným přístupem aplikační praxe, se však i nadále jeví návrh nového trestního řádu opouštějící omezení možností učinit vlastní konečné rozhodnutí obsažených dnes v § 259 odst. 5 tr. ř. jako schůdné, adekvátní a rychlé řešení trestních věcí. I při nastíněném alternativním řešení, že by soud prvního stupně nebyl následně oprávněn zásadně skutkové otázky znovu přezkoumávat, by se totiž jeho rozhodovací pravomoc omezila vlastně jen na výroky dosud neučiněné, a sice výrok o trestu, případně o majetkovém nároku poškozeného (v ostatním by byl vázán závazným právním názorem odvolacího soudu). To ale po doplnění dokazování podle návrhu trestního řádu může (a zásadně má) učinit odvolací soud, jen z těchto důvodů nechat znovu rozhodovat soud prvního stupně a posléze případně i odvolací soud se jeví jako zbytečně zatěžující celý justiční systém. Vedlo by to jen k prodloužení trestního řízení o nejméně jedno řízení, spíše ale o řízení před dvěma soudy. Namísto toho se nabízí řešení v podobě rozšíření přípustnosti dovolání obviněného takto uznaného vinným proti rozsudku soudu druhého stupně (viz níže).

Posílení apelačního principu je tak nejvýznamnější změnou navrženou v novém trestním řádu, odvolací soud by tak obecně měl mít možnost po zrušení napadeného rozsudku sám ve věci rozhodnout rozsudkem jak na základě skutkového stavu, který byl dostatečně a správně zjištěn soudem prvního stupně, avšak nebyl správně

Naproti tomu shodnou úpravu jako v současném českém trestním řádu v § 259 odst. 5 tr. ř. mají na Slovensku (viz § 322 odst. 4 TP) nebo v Polsku (čl. 454. § 1 KPK). V sousedním Rakousku mají jiný koncept opravných prostředků, odvolání je možno podat jen proti výroku o trestu a proti výroku o soukromoprávních nárocích (§ 283 odst. 1 a § 346 StPO), zatímco proti výroku o vině lze z omezených (zmatečných) důvodů podat jen zmateční stížnost (§ 280, § 281 a další, resp. § 344, § 345 a další StPO).

právně kvalifikován, tak i na základě skutkového stavu změněného až v odvolacím líčení. Odchýlit se od skutkového zjištění soudu prvního stupně by přitom mohl i nadále odvolací soud jen v případě, že by v odvolacím řízení pro skutkové zjištění podstatné (tj. rozhodné) důkazní prostředky provedl znovu a sám je jinak vyhodnotil, anebo jestliže by provedl důkazní prostředky dosud neprovedené a z nich plynoucí důkazy samy o sobě anebo ve spojení s jinými vyplývajícími z již provedených důkazních prostředků by vedly k jiným skutkovým závěrům. Bez toho by skutková zjištění nemohl změnit, především by nemohl odchylně hodnotit důkazy vyplývající z důkazních prostředků, než jak je hodnotil soud prvního stupně, pokud by je sám neprovedl.

Protože si byla Komise pro nový trestní řád vědoma, že takto razantní změna nebude všem (především advokátním stavem) přijímána pozitivně, byla doplněna dalšími vyvažujícími pravidly ve prospěch obviněného. Předně by obviněný musel být předem upozorněn na možnost změny ze zprošťujícího na odsuzující rozsudek, popř. na zpřísnění právní kvalifikace, musela by mu být dána možnost se k takové navrhované změně vyjádřit a navrhnout doplnění dokazování, k tomu by mu musela být poskytnuta i lhůta k přípravě obhajoby, pokud by snad bylo takové poučení dáno až v průběhu odvolacího líčení. Další ochranou práv obviněného by pro případy změny ze zproštění obžaloby na odsouzení obviněného v odvolacím líčení byl zákonný odklad výkonu případně uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody až do doby marného uplynutí dovolací lhůty osobám oprávněným podat dovolání ve prospěch obviněného nebo do rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání podaném ve prospěch obviněného (a to s výjimkou, že by obviněný sám požádal, aby byl trest bez odkladu vykonán, o čemž by musel být poučen). V takovém případě by ovšem odvolací soud mohl rozhodnout o vzetí obviněného do vazby (viz § p22a návrhu trestního řádu). U ostatních výroků se možnost odložení jejich výkonu i nadále ponechala na individuálním rozhodnutí dovolacího soudu. Především by se ale umožnil takovému obviněnému plný přístup k dovolacímu soudu. Dovolání proti odsuzujícímu rozsudku odvolacího soudu, který byl vyneseno po zrušení zprošťujícího rozsudku soudu prvního stupně, by totiž nebylo limitováno dovolacími důvody jako jiná dovolání, takže by Nejvyšší soud mohl přezkoumat napadený rozsudek v plném rozsahu, tedy i včetně výroku o trestu i dalších výroků prvně učiněných až odvolacím soudem. Tím by byla do značné míry vyvážena absence řádného opravného prostředku proti takovým výrokům, které prvně zazněly až v odvolacím řízení, neboť jsou podmíněny rozhodnutím o vině obviněného. K tomu lze odkázat na ustanovení § q2 odst. 2 návrhu trestního řádu.

1.6 Závěr

V tomto příspěvku byla věnována pozornost odvolání, tedy řádnému opravnému prostředku proti rozsudku, a řízení o něm v návrhu trestního řádu, byly představeny

nejvýznamnější změny navržené právní úpravy oproti dosavadní. Zejména poslední zmíněná navržená změna vyvolává v právnické obci kontroverze, někteří právníci ji vítají, jiní ji nepovažují za správnou, potřebnou ani důvodnou (nejde přitom jen o advokáty, neboť některé kritické hlasy lze slyšet i od soudců zejména odvolacích soudů – z mnohých vyjádření je ovšem současně patrné, že takoví soudci doposud nepřijali za vlastní ani změny vyplývající z tzv. velké novely). Mám za to, že cesta spočívající ve významném posílení apelačního principu na úkor principu kasačního je správná, za opodstatněnou považuji i navrženou možnost, aby odvolací soud po doplnění nebo zopakování dokazování mohl z podnětu odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného zrušit zprošťující rozsudek soudu prvního stupně a sám hned rozhodnout odsuzujícím rozsudkem, tedy uznat obviněného vinným a uložit mu za to trestní sankci. Mám za to, že taková úprava není ani v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, ani s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, resp. čl. 2 Protokolu č. 7 k této Úmluvě. Podle mého názoru je též žádoucí, aby nedocházelo ke zbytečnému a zatěžujícímu opakovanému rozhodování soudů první a druhé instance v důsledku opakovaného rušení rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem. Možnost kasace by měla být spíše výjimečná, odvolací soud by měl zásadně ve věci učinit konečné rozhodnutí, a to bez ohledu na výsledek řízení před soudem prvního stupně. Celkově považuji navrhovanou úpravu odvolání a řízení o něm za vhodně koncipovanou, umožňující provedení rychlého kontradiktorního řízení se zachováním dostatečné možnosti obrany obviněnému.

OPRAVNÉ PROSTŘEDKY V ŘÍZENÍ O DOHODĚ O VINĚ A TRESTU¹

Appeals against Plea Bargains

Lukáš Bohuslav

Příspěvek se zabývá východisky opravných prostředků v řízení o dohodě o vině a trestu a konkrétními opravnými prostředky ve vztahu k dohodě o vině a trestu. Nemožnost podat odvolání proti schválené dohodě o vině a trestu za předpokladu, že došlo v předcházejícím řízení k závažnému porušení norem trestního procesu, je shledávána za problematickou. Příspěvek analyzuje rovněž možnost uzavření dohody o vině a trestu v odvolacím řízení.

Paper deals with the elements of the remedies in plea bargaining and the specific remedies in relation to plea bargaining. The inability to appeal against an approved plea bargain, if there has been a serious violation of the norms of criminal procedure in the previous proceedings, is found to be problematic. The paper also analyses the possibility of concluding a plea bargain on appeal.

1.1 Úvod

Dohoda o vině a trestu je v českém trestním právu stále relativně novým fenoménem, který se v právní úpravě sice velmi pomalu, ale jistě usazuje, a to jak z hlediska jejího všeobecného přijímání, frekvence užití ze strany zainteresovaných subjektů, tak z pohledu řešení aplikačních a interpretačních problémů na základě legislativní úpravy zejména v trestním řádu. Platnost těchto bodů byla akcelerována novelou č. 333/2020 Sb., která mimo to, že významně doplnila konsenzuální způsoby řešení trestních věcí o prohlášení viny a institut nesporných skutečností, tak částečně modifikovala pojetí dohody o vině a trestu, a to způsobem, který umožnil její širší aplikaci. Jednalo se o tyto 3 základní změny právní úpravy: rozšíření trestných činů, u nichž lze dohodu o vině a trestu sjednat o zvláště závažné zločiny (modifikace ustanovení § 175a odst. 8 tr. řádu), doplnění ustanovení o spolupracujícím obviněném (§ 178a tr. řádu), možnost sjednat dohodu o vině a trestu v hlavním

---

¹ Příspěvek je excerpcí věcně příslušných pasáží z textu monografie autora tohoto textu: BOHUSLAV, L. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7.

líčení (§ 206b tr. řádu) a vypuštění zvláštního důvodu nutné obhajoby. Statistická data² ukazují, že především umožnění sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení bylo tím hlavním důvodem, který vedl k mnohem širší aplikaci dohody o vině a trestu, neboť dohoda o vině a trestu je zhruba ve dvou třetinách případů sjednána až v řízení před soudem po zahájení hlavního líčení.

Přestože je dohoda o vině a trestu typickým projevem konsenzuálního způsobu řešení trestních věcí, kde se vyžaduje dohoda především mezi státním zástupcem a obviněným, tak i v rámci tohoto institutu je třeba reflektovat opravné prostředky, které připadají v úvahu, především při odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu ze strany předsedy senátu [§ 314o odst. 1 psím. b) tr. řádu], resp. neschválení sjednané dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným ze strany soudu (§ 314r odst. 2 tr. řádu), či v případě, že soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl (§ 245 odst. 1 věta druhá trestního řádu).

1.2 Východiska opravných prostředků v řízení o dohodě o vině a trestu

Pro řízení o dohodě o vině a trestu je třeba vycházet z opravných prostředků, které trestní řád nabízí. K dohodě o vině a trestu se nevází speciální opravné prostředky, je tedy třeba uvažovat o standardních opravných prostředcích, tedy řádných opravných prostředcích – odvolání a stížnosti a mimořádných opravných prostředcích – dovolání, stížnosti proti porušení zákona a obnově řízení. O odporu u dohody o vině a trestu z její samotné procesní úpravy, kdy dohodu o vině a trestu soud schvaluje v hlavním líčení, uvažovat nelze.

Proces uzavírání dohody o vině a trestu je založen na dvou základních východiscích bodech, kterými jsou sjednání dohody o vině a trestu (mezi státním zástupcem a obviněným) a její následné schválení (ze strany soudu). Proces sjednávání dohody o vině a trestu může být aktivován státním zástupcem nebo k němu může dojít na základě návrhu obviněného. V první fázi následně musí dojít k dohodě mezi státním zástupcem a obviněným, a to za podmínek vymezených v ustanovení § 175a odst. 3 tr. řádu.³ Ke sjednání dohody o vině a trestu však nemusí vždy dojít. Bude se jednat o případy, kdy vůbec nedojde ze strany státního zástupce k zahájení jednání o dohodě

² K tomu srov. kapitulu sedmou připravované monografie autora tohoto textu *Dohoda o vině a trestu*, která bude publikována péčí nakladatelství Wolters Kluwer ČR, a. s. BOHUSLAV, L. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7.

³ Jsou jimi tyto skutečnosti: a) prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán; b) to, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obviněný; c) neexistence důvodných pochybností o pravdivosti prohlášení obviněného.

o vině a trestu (§ 175a odst. 1 tr. řádu) nebo následně nedojde k jejímu úspěšnému sjednání. V takovém případě státní zástupce o tom provede záznam do protokolu, přičemž se k prohlášení viny ze strany obviněného v dalším řízení nepřihlíží (§ 175a odst. 7 tr. řádu). Oba závěry jsou však identické v tom, že trestní řád nepřipouští proti takovému postupu ze strany obviněného opravný prostředek. Tím zákonodárce deklaruje jasný postoj, že samotné sjednání dohody o vině a trestu je v pravomoci a odpovědnosti jen a pouze dozorujícího státního zástupce. Zvolené řešení dává vzhledem k celkové koncepci institutu dohody o vině a trestu zřejmý smysl, neboť pokud by proti takovému rozhodnutí (úvaze) byla přípustná stížnost, musel by o ní rozhodovat pravděpodobně soud, jehož úloha je u dohody o vině a trestu dosti odlišná. Soud však není subjektem, jenž by rozhodoval o oprávněnosti a v zásadě ani vhodnosti uzavření dohody o vině a trestu, s určitou výjimkou eventuality ingerence soudu stran návrhu předsedy senátu v hlavním líčení ohledně možnosti sjednání dohody o vině a trestu (§ 206b odst. 1 tr. řádu). Pozice soudu u dohody o vině a trestu je tvarována do pozice pojistky svého druhu, která zajišťuje, aby dohoda o vině a trestu nebyla nezákonná ve smyslu ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu. Pokud by byl zvolen přístup odlišný a soud měl plnit nejen roli pojistky, ale rovněž arbitra stran sjednávání dohody o vině a trestu, byl by tím v podstatě zapojen do samotného vyjednávání dohody o vině a trestu a celá úprava dohody o vině a trestu by musela dojít významných koncepčních změn, které by znamenaly příklon k angloamerickému pojetí. Podstatou zvolené koncepce dohody o vině a trestu tedy je, že se nejedná o nárokovou záležitost. Obviněnému však není zapovězeno, aby proti postupu státního zástupce případně brojil pomocí instrumentů zakotvených v zákoně o státním zastupitelství, které spočívají ve výkonu dohledu nadřízeného státního zastupitelství dle ustanovení § 12d zákona o státním zastupitelství (tzv. vnější dohled) a ve výkonu dohledu vedoucího státního zástupce dle ustanovení § 12e zákona o státním zastupitelství (tzv. vnitřní dohled).

1.3 Ke konkrétním opravným prostředkům ve vztahu k dohodě o vině a trestu

Proti některým rozhodnutím soudu, která se týkají dohody o vině a trestu, lze v souladu s ustanovením § 141 odst. 2 věta druhá trestního řádu podat **stížnost**. Proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu po přezkoumání návrhu na schválení dohody o vině a trestu ze strany předsedy senátu [§ 314o odst. 1 psím. b) tr. řádu]⁴ je možné podat stížnost, která má odkladný účinek. O této stížnosti rozhoduje nadřízený soud. Ten může rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdit

⁴ Jedná se o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady, zejména neměl-li obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, ačkoli ho podle zákona mít měl, nebo z důvodů uvedených v § 314r odst. 2 trestního řádu.

anebo jej zrušit a uložit mu, aby o podaném návrhu na schválení dohody o vině a trestu znovu jednal a rozhodl. Obdobně jako lze podat stížnost proti odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je možno podat stížnost proti usnesení, kterým soud dohodu o vině a trestu neschválí dle ustanovení § 314r odst. 2 tr. řádu.⁵ O této stížnosti rozhoduje nadřízený soud. K problematice podání stížnosti proti usnesení, jímž soud prvního stupně neschválil dohodu o vině a trestu v hlavním líčení (§ 206b odst. 4 tr. řádu), se vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení, podle jehož právní věty „Proti usnesení, jímž soud prvního stupně v hlavním líčení neschválil dohodu o vině a trestu podle § 206b odst. 3 tr. řádu, není přípustná stížnost. Ustanovení § 314r odst. 2 věty druhé a třetí tr. řádu se nepoužije.“⁶ Argument pro nepřipustnost stížnosti je zřejmý, neboť pokud by zákonodárce preferoval možnost podat stížnost proti usnesení o neschválení dohody o vině a trestu v hlavním líčení, zcela jiným způsobem by koncipoval ustanovení § 206b odst. 4 tr. řádu, jež předpokládá v takovém případě pokračování v hlavním líčení. Přiměřená aplikace ustanovení § 314q odst. 3 až 5 tr. řádu a § 314r tr. řádu (§ 206b odst. 3 tr. řádu), podle nichž se po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu v hlavním líčení postupuje, v tomto směru implikuje, že se neužije ustanovení § 314r odst. 2 věty druhé a třetí tr. řádu, které jinak předpokládá vrácení věci do přípravného řízení s přípustnou stížností.

Nejpalčivější problematikou opravných prostředků v řízení o dohodě o vině a trestu je (ne)možnost **odvolání** proti soudem schválené dohodě o vině a trestu, a to s ohledem na možné dopady do práv jak obviněného, tak poškozeného. Nejprve pokud jde o obviněného. Ten se v řízení o dohodě o vině a trestu z části vzdává některých aspektů práva na spravedlivý proces, tak o odvolání to platí zřejmě nejvíce. V tomto směru je třeba apelovat na orgány činné v trestním řízení, aby obviněného o skutečnosti, že se v řízení o dohodě o vině a trestu v podstatě vzdává práva na odvolání, za všech okolností důkladně poučily (viz ustanovení § 91 odst. 1 věta třetí trestního řádu). Dle ustanovení § 245 odst. 1 tr. řádu lze proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl. Tato úprava i přes výše uvedené tvrzení, že se obviněný v rámci řízení o dohodě o vině a trestu zčásti vzdává některých aspektů práva na spravedlivý proces, má určitý potenciál se v některých případech limitně blížit právě k porušení práva na spravedlivý proces. Pokud trestní řád normuje, že lze v řízení o dohodě o vině a trestu ze strany obviněného podat odvolání pouze tehdy, pokud schválená dohoda o vině a trestu není v souladu se sjednanou a následně navrženou dohodou ze strany

⁵ Soud dohodu o vině a trestu neschválí, je-li nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022 (uveřejněné pod č. 44/2022 Sb. rozh. tr.).

státního zástupce, lze podat odvolání proti takovým vadám rozsudku, resp. vadám řízení, které rozsudku předcházelo, na základě nichž došlo k závažným porušením práva obviněného? Existenci takových vad nelze předpokládat pouze ve fantazii akademika, ale mohou vcelku jednoduše nastat i v aplikační praxi. Mohu spočívat např. v tom, že obviněný neměl obhájce, ačkoliv jej podle zákona měl mít, ve věci rozhodoval věcně nepřislušný soud, anebo dohoda o vině a trestu byla uzavřena přesto, že v řízení byl na obviněného vyvíjen nepřipustný nátlak, jenž zakládá ve své podstatě porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy.

Domnívám se, že pokud v řízení o dohodě o vině a trestu bude vada naznačeného charakteru, tak schválená dohoda o vině a trestu nemůže obstát. Říha tento názor potvrzuje, když uvádí, že pokud soud zcela rezignuje na zákonný postup podle § 314q odst. 3 tr. řádu a vůbec neověří vůli obviněného vztahující se k dohodě o vině a trestu a znalosti důsledků této dohody, tak tímto postupem zatíží svůj postup a následně rozhodnutí, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu, podstatnou procesní vadou, pro kterou rozhodnutí neobstojí, bude-li proti němu podán opravný prostředek.⁷

Došlo-li by k porušení závažných práv obviněného, tak rozsudek, jímž byla schválena dohoda o vině a trestu, trpí závažnou vadou, jejímž důsledkem je, že schválená dohoda o vině a trestu nemůže být v souladu se sjednanou a navrženou dohodou o vině a trestu, neboť samotný *schvalovací proces* byl narušen do takové míry, že schválená dohoda neodpovídá dohodě navržené. Pokud se tedy ve *schvalovacím procesu* objeví vada závažným způsobem krátcí práva obviněného, nelze se ohlížet na pouhý gramatický výklad ustanovení § 245 odst. 1 věta druhá tr. řádu ve spojení s ustanovením § 258 odst. 1 písm. g) tr. řádu a na základě užití logických argumentů je třeba tuto interpretaci překonat. Příležitým se jeví argument *a minori ad maius*. Jestliže zákon připouští podat odvolání proti vadě, která krátcí vůli stran, tak o to spíše musí být možné podat odvolání proti vadě, jež zkrátila právo obviněného na spravedlivý proces a v jejímž důsledku došlo k narušení vůle obviněného, neboť kdyby si jí byl vědom, tak by dohodu o vině a trestu vůbec nesjednal, popř. by od ní v průběhu řízení o dohodě o vině a trestu odstoupil. Důsledkem je tedy rovněž zkrácení jeho vůle uzavřít dohodu o vině a trestu.

De lege ferenda tak navrhuji, aby možnost podat odvolání byla připuštěna obviněnému explicitně i u závažného porušení jeho práv, a neomezit toto oprávnění pouze na soud prvního stupně,⁸ který rozhoduje o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady [§ 314 odst. 1 písm. b) tr. řádu] nebo o jejím neschválení proto, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při

⁷ ŘÍHA, J., PÚRY, F. Aktuální problémy aplikační praxe při uplatňování institutu dohody o vině a trestu. In: FIRSTOVÁ, J. (ed.). *Zločin a trest v 21. století: aktuální témata trestní politiky a trestního práva: pocta Heleně Válkové*. Praha: IFBM – Institut forenzních, bezpečnostních studií a managementu, 2021. ISBN 978-80-270-9672-5, s. 246.

⁸ Srov. rovněž HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. Dohoda o vině a trestu z pohledu obhajoby. In: ŠČERBA, F. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-30-4, s. 42.

sjednávání dohody o vině a trestu (§ 314r odst. 2 tr. řádu). Odvolací důvody by tedy spočívaly právě v závažných procesních vadách, ať už vyjmenovaných demonstračně, nebo taxativně, nebo při formulaci užitě v ustanoveních § 314 odst. 1 písm. b) a § 314r odst. 2 tr. řádu.

Pokud bychom představený výklad nepřipustili, možnosti nápravy podstatných vad řízení předcházejících rozsudku, popř. závažných procesních vad, by se skýtal pouze na základě podání stížnosti pro porušení zákona ministrem spravedlnosti. Je zřejmé, že zákonodárce nastavil právní úpravu s výraznou limitací práva podat odvolání proti rozsudku, jímž byla schválena dohoda o vině a trestu, právě z důvodu hlavních vlastností dohody o vině a trestu, jimiž jsou rychlost, hospodárnost a efektivita, nicméně to by nemělo být na úkor práva na spravedlivý proces, byť si lze představit, že v praxi se bude jednat o excesivní případy a naprosté výjimky.

Z hlediska problémů, které řešila aplikační praxe, srov. nálezy Ústavního soudu,⁹ ve kterém bylo posuzováno, zdali obviněný může podat odvolání proti výroku o náhradě škody za situace, kdy došlo ke schválení dohody o vině a trestu, ale obviněný rozporuje náhradu škody, ke které je povinen, jež však nebyla součástí sjednané dohody o vině a trestu. V tomto nálezu Ústavní soud mj. uvádí, že „pokud není dohoda o výši a způsobu náhrady škody součástí dohody o vině a trestu, musí být i o této skutečnosti, jako o jednom z důsledků schválení dohody, obviněný poučen a ve vztahu k uplatněným nárokům vyslechnut. Současně, přestože se v tomto řízení dokazování neprovádí, je nezbytné, aby soud v odůvodnění takového rozhodnutí provedl rovněž hodnocení důkazů opatřených v přípravném řízení“ (bod 59 odůvodnění nálezu).

K obnově řízení. Byla-li pravomocně povolena obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, pokračuje se v přípravném řízení (§ 288 odst. 1 tr. řádu). Znění této právní normy však nerespektuje změnu právní úpravy, která s účinností od 1. října 2020 umožňuje sjednání dohody o vině a trestu v hlavním líčení po podané obžalobě (§ 206b tr. řádu). Systematickým výkladem uvedených norem dospějeme k závěru, že u dohody o vině a trestu sjednané po podání obžaloby v hlavním líčení, pokud následně dojde k obnově řízení, by bylo absurdním postupem vrácení věci zpět do přípravného řízení. I zde by mělo být postupováno na podkladě původní obžaloby (srov. § 288 odst. 2 tr. řádu).

Úprava **stížnosti pro porušení zákona** podaná ministrem spravedlnosti (§ 266 tr. řádu a následující ustanovení) v relaci k dohodě o vině a trestu se jako problematická nejeví.

Dovolání institut dohody o vině a trestu speciálním způsobem nereflektuje. Je třeba vyjít z argumentů, které byly prezentovány výše u odvolání. V opačném případě, pokud by nemohlo být proti závažným porušením práv obviněného v řízení proti dohodě o vině a trestu brojeno opravnými prostředky, nezbyvalo by nic dalšího než podání ústavní stížnosti ve smyslu ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jejíž

⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. III. ÚS 1420/22.

podstatou by byl zásah do ústavně zaručených základních práv a svobod reprezentovaných hlavou pátou Listiny.

1.4 K sjednávání dohody o vině a trestu v odvolacím řízení

V souvislosti s podaným odvoláním proti rozsudku soudu prvního stupně je namíste zodpovědět otázku, zdali lze dohodu o vině a trestu sjednat v odvolacím řízení.

Nejvyšší soud nastínil možný okamžik schválení dohody o vině a trestu v řízení před soudem, neboť konstatoval, že není možné souhlasit se závěrem ministra spravedlnosti, podle kterého ustanovení § 206b tr. řádu umožňuje schválení dohody o vině a trestu kdykoliv v průběhu řízení před soudem, přičemž systematické zařazení ustanovení § 206b tr. řádu svědčí pro závěr, že schválení dohody o vině a trestu je možné a vhodné především na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování soudem prvního stupně (bod 12 odůvodnění).¹⁰ Uvedenému rozhodnutí je třeba částečně oponovat. Přístup k tomu, zdali lze dohodu o vině a trestu schválit (a předtím sjednat) kdykoliv v řízení před soudem, je absolutně koncepční otázkou, jejíž negativní vyznění trestní řád napříč svými ustanoveními nepředpokládá, a to zejména pokud hovoříme o stadiu hlavního líčení. Uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení i vzhledem ke znění ustanovení § 206b odst. 3 a 4 tr. řádu nemůže být závažnou procesní komplikací, naopak ve většině případu přispěje k naplnění efektivního, rychlého a hospodárného postupu. Čím dále hlavní líčení časově a věcně postupuje, tak se možný význam uzavření dohody o vině a trestu přirozeně snižuje, nicméně právě ustanovení § 206b odst. 1 tr. řádu předpokládá k návrhu na sjednání dohody o vině a trestu *souhlas* předsedy senátu, který případnou nevhodnost sjednání dohody o vině a trestu i vzhledem k probíhajícímu hlavnímu líčení reguluje a tento proces nemusí připustit.

O poznání složitější a otevřenější otázkou je možnost sjednání dohody o vině a trestu v odvolacím řízení, neboť trestní řád tuto alternativu sice *a priori* nezakazuje, nicméně vhodnost sjednání dohody o vině a trestu v odvolacím řízení je z hlediska efektivity, rychlosti a hospodárnosti trestního řízení mimořádně zeslabena. Pokud bude o dohodě o vině a trestu prvně rozhodnuto až v odvolacím řízení, dojde tím k náhradě rozhodování soudu prvního stupně bez možnosti podat proti takovému rozsudku o dohodě o vině a trestu opravný prostředek. Proto lze doporučit, aby k rozhodnutí o schválení dohody o vině a trestu v odvolacím řízení mohlo dojít pouze ve zcela výjimečných případech. Vrchní soud v Olomouci judikoval věc, kdy po podání odvolání ze strany jak státního zástupce, tak obžalovaného byl odvolacímu soudu doručen návrh státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu, kdy v rámci veřejného zasedání obě strany navrhly odvolacímu soudu schválení

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022.

předložené dohody. Odvolací soud se vyjádřil v tom smyslu, že zákonná úprava institutu dohody o vině a trestu nebrání tomu, aby ke sjednání dohody o vině a trestu a jejímu následnému schválení došlo až v řízení před odvolacím soudem, byť se má jednat o zcela výjimečné případy.¹¹ Následně dohodu o vině a trestu schválil odsuzujícím rozsudkem. Srov. rovněž tematicky přílehlavé usnesení Nejvyššího soudu, podle něžž *prohlášení viny* podle § 206c odst. 1 tř. řádu je třeba zásadně učinit v hlavním líčení po přednesení obžaloby do zahájení dokazování, nelze však vyloučit prohlášení viny kdykoliv v průběhu hlavního líčení s tím, že je výlučně na soudu, jestli takové prohlášení s ohledem na okolnosti případu a vyjádření stran přijme, či nikoliv. Konečně, obviněnému nelze bránit, aby učinil takové prohlášení viny podle § 206c odst. 1 tr. řádu až v odvolacím řízení.¹²

Lze shrnout, že hlavní institucionální výhody sjednání dohody o vině a trestu se sice v pozdějším stadiu trestního řízení vytrácejí, nicméně domnívám se, že sjednání a schválení dohody o vině a trestu může být z hlediska účelu trestního řízení smysluplné v zásadě v jakémkoliv fázi trestního řízení.

1.5 Závěr

V rámci předloženého příspěvku bylo prezentováno několik dílčích závěrů. Nicméně za hlavní závěr je třeba považovat skutečnost, že stávající úprava odvolání proti rozsudku, jímž byla schválena dohoda o vině a trestu, je nedostatečná. V současné době lze proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl. Právní úprava neumožňuje podat odvolání v žádném jiném případě, byť by se jednalo o závažná procesní pochybení, na jejichž základě by mohlo dojít ke (závažnému) zkrácení práv obviněného. Gramatický výklad ustanovení § 245 odst. 1 věta druhá tr. řádu je nutno postavit do kontrastu s výkladem systematickým [srov. zejm. § 258 odst. 1 písm. g) tr. řádu] a aplikací logických argumentů jej překonat a napravit tak zákonodárcem nedotaženou právní úpravu. Nicméně *de lege ferenda* se jako optimálnější jeví explicitní možnost podat odvolání obviněným u závažného porušení jeho práv, ke kterému došlo v procesu uzavírání dohody o vině a trestu.

¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze 20. 12. 2022, sp. zn. 6 To 46/2022.

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 8 Tdo 258/2021, bod 39 odůvodnění.

K PROHLÁŠENÍ VINY, NESPORNÝM SKUTEČNOSTEM A OPRAVNÝM PROSTŘEDKŮM¹

On Guilty Plea, Undisputed Facts and Remedies

David Čep

Zákonem č. 333/2020 Sb. byla do trestního řádu zavedena nová podoba tzv. konsensuálních prvků trestního řízení, a to prohlášení viny upraveného v § 206c tr. řádu. Současně došlo k rozšíření použitelnosti institutu tzv. nesporných skutečností, které byly nově vymezeny v § 206d tr. řádu. Tyto procesní instituty umožňují v první řadě zásadním způsobem urychlit a zjednodušit průběh dokazování v řízení před soudem. Současně však platí, že přezkum skutečností uvedených v prohlášení viny na podkladu odvolání obžalovaného je v odvolacím řízení podle § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu výslovně vyloučen, a to navzdory tomu, že si lze představit případy, kdy z důvodu porušení procesních práv obžalovaného v řízení před soudem, v souvislosti s aplikací uvedeného institutu, bude takové omezení kolidovat s jeho právem na spravedlivý proces. V případě přezkumu skutečností označených stranami dříve za nesporné v odvolacím řízení výslovná úprava naopak schází, a je proto otázkou, zda jejich popření, jakožto nesporných, může být předmětem odvolacích námitek či nikoliv. Absence právní úpravy stran možnosti užití těchto institutů v odvolacím řízení, jakož i jejich vztahu k mimořádným opravným prostředkům, pak vytváří vhodný prostor pro další úvahy v tomto směru. V předkládaném příspěvku se proto autor jednak zamýšlí nad možnostmi přezkumu výroku o vině v případech, kdy v předcházejícím soudním řízení byl využit některý z výše uvedených institutů, a dále nad možnostmi uplatnění těchto institutů v řízení o opravných prostředcích.

With the amendment of the Code of Criminal Procedure („CCP“) implemented by Act No. 333/2020 Coll., the other forms of so-called consensual elements of criminal proceedings were introduced into CCP. First, it is declaration of guilt regulated in section 206c CCP and so-called undisputed facts whose applicability was highly extended and that are now stated in section 206d CCP. These procedural institutes make it possible, first of all, to speed up and simplify the course of evidence in court proceedings in a fundamental way. At the same time, however, the review of the facts stated in declaration of guilt based on the defendant's appeal is during the appeal procedure according to section 246 paragraph 1 letter b) CCP expressly excluded. Despite the fact that it is possible to imagine cases where, due to a violation of the defendant's procedural rights in court proceedings in connection with the application of the

---

¹ Tato publikace vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu „Trestání coby multioborový fenomén II“ číslo MUNI/A/1424/2022 (ID 70235) podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2023.

aforementioned institute, such a restriction will conflict with the defendant's right to a fair trial. In case of a review of facts that were pointed as undisputable in the appeal procedure, on the contrary, there is no express regulation on their revision in appeal procedure, and it is therefore a question whether their denial, as undisputed, can be the subject of appeal objections or not. Absence of any regulation concerning applicability of these institutes in appeal procedure as well as their relation to extraordinary remedies provides an ideal space for further discussion. In the contribution, the author therefore reflects on the possibilities of reviewing the guilty verdict in cases where one of the above-mentioned institutes was used in the previous procedure before the court and on possibility of application of these institutes in remedial procedure.

1.1 Úvod

Účelem trestního řízení je náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů podle zákona ve smyslu § 1 odst. 1 tr. řádu. Naplnění účelu trestního řízení přitom mohou orgány činné v trestním řízení dosáhnout pouze způsobem, který stanovuje zákon (článek 2 odst. 3 Ústavy, článek 8 odst. 2 Listiny a § 2 odst. 1 tr. řádu), a to při respektování základních práv a svobod osoby, proti níž se trestní řízení vede (článek 1 odst. 1 Ústavy a článek 4 Listiny). K těmto výsostně **hodnotovým požadavkům** na právní úpravu trestního řízení a konkrétní postup orgánů v něm činných však v poslední době stále častěji přistupují i materiální prameny v podobě požadavků na **zrychlení, zjednodušení a v neposlední řadě tudíž i zlevnění trestního řízení**. Nejinak tomu je i u zákona č. 330/2020 Sb.,² kterouto novelou byl do trestního řádu (mimo jiné) zaveden nový institut **prohlášení viny** ve smyslu § 206c tr. řádu a dále jí byl zásadně posílen institut **nesporných skutečností** ve smyslu § 206d tr. řádu (dříve použitelný toliko v případě zjednodušeného řízení před samosoudcem ve smyslu § 314d odst. 2 tr. řádu, ve znění účinném do 30. 9. 2020).³ Výsledkem takového stavu je skutečnost, že současná právní úprava trestního řízení představuje na mnoha místech výsledek soupeření různých zájmů, jejichž prosazení v té či oné míře může přinášet (nejen) pro aplikační praxi řadu obtíží, přičemž sama v tomto směru ne vždy poskytuje jasná vodítka.

V tomto příspěvku se zaměřuji na interpretační a aplikační obtíže spjaté s instituty prohlášení viny a nesporných skutečností v **řízení o opravných prostředcích**. Za tímto účelem nejprve stručně charakterizuji oba zmíněné instituty. Následně se zabývám možností přezkumu výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, který byl na podkladě některého z nich (třeba jen dílem) učiněn, tedy otázkou přípustnosti odvolání obžalovaného a státního zástupce proti takovému výroku. Činím tak právě proto, neboť přezkum takového výroku na podkladě odvolání obžalovaného je

² K tomu srov. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk č. 466/0*. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>. [online]. [cit. 2023-03-20], s. 10

³ ŠČERBA, F. Hlava XXVIII: Zvláštní způsoby řízení. In: FENYK, J., ČÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 808.

stran prohlášení viny výslovně vyloučen v § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu, což může aplikační praxi vybízet k formalistickému přístupu při posuzování přípustnosti odvolání. V případě přezkumu takového výroku z podnětu odvolání státního zástupce naopak § 246 odst. 1 písm. a) tr. řádu žádné omezující pravidlo nestanoví, avšak do hry vstupuje pravidlo obsažené v § 206c odst. 7 větě druhé tr. řádu a posouzení vztahu mezi těmito ustanoveními. Jde-li o odvolání proti výroku o vině založeném (byť jen zčásti) na skutečnostech, od jejichž dokazování soud upustil, platí, že právní úprava již zcela mlčí, a je proto otázkou, jaký je smysl daného institutu z pohledu opravného řízení. Stranou nenechávám ani posouzení možnosti užití těchto institutů v odvolacím řízení a následný přezkum rozsudku odvolacího soudu v dovolacím řízení. Konečně nabízím i stručnou reflexi možnosti přezkumu rozsudku soudu prvního stupně, potažmo odvolacího soudu, v řízení o stížnosti pro porušení zákona, anebo v řízení o povolení návrhu na obnovu řízení, opírá-li se takový rozsudek, byť i jen z části, o některý z uvedených institutů. V závěru práce shrnuji získané poznatky a vybrané problémy, včetně možností jejich řešení.

1.2 Stručná charakteristika prohlášení viny a nesporných skutečností

Instituty prohlášení viny a nesporných skutečností lze jistě označit za tzv. **konsenzuální prvky trestního řízení**, neboť jejich podstatou je prvek souhlasu dosažený mezi několika účastníky trestního procesu.⁴ Jejich bližší charakteristiku poskytuje (nad rámec textu zákona) již shora citovaná důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku č. 466/0, podle níž je účelem obou těchto institutů posílení role stran v řízení před soudem, a to skrze jejich významnější zapojení do průběhu řízení na počátku hlavního líčení před zahájením dokazování, čímž má být významně usnadněn a urychlen další průběh hlavního líčení.⁵

Konkrétní **podoby zapojení stran do průběhu řízení** jsou následně kaskádovitě vymezeny v § 196 odst. 2 ve spojení s § 206 až § 206d tr. řádu tak, že v případě úplné shody mezi státním zástupcem a obžalovaným co do otázek viny, trestu a dalších výroků je namíste sjednání dohody o vině a trestu podle § 175a tr. řádu (varianta první), v případě shody mezi státním zástupcem a obžalovaným toliko v otázce viny (a to jak stran skutku, tak i jeho právní kvalifikace), popřípadě i jen ohledně některého z více skutků, je namíste užití institutu prohlášení viny podle § 206c tr. řádu (varianta druhá), a konečně tam, kde konsensus mezi státním zástupcem

⁴ K tomuto pojmu srov. MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dohody-o-vine-a-trestu-jako-forma-konsenzualniho-trestniho-rizeni.aspx>. [online]. [cit. 23. 3. 2023].

⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk č. 466/0*. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>. [online]. [cit. 2023-03-20], s. 14.

a obžalovaným panuje pouze ohledně některých ze skutkových okolností, nabízí se využití institutu nesporných skutečností podle § 206d tr. řádu (varianta třetí).⁶

Již na tomto místě je však třeba upozornit na skutečnost, že **konsensus hlavních stran trestního řízení**, tj. obžalovaného a státního zástupce, zmiňovaný v důvodové zprávě, se nakonec v platné právní úpravě prosazuje toliko v případech institutů dohody o vině a trestu a nesporných skutečností, nikoliv ale u prohlášení viny, neboť z § 206c odst. 3 tr. řádu vyplývá, že státní zástupce má právo k prohlášení obžalovaného toliko vyjádřit své (kladné, ale i záporné) stanovisko a jeho procesní postavení je v tomto směru v případě negativního postoje k prohlášení viny obžalovaným paradoxně shodné s postavením vedlejších stran trestního řízení, tedy poškozeným a zúčastněnou osobou.⁷

Pokud jde o samotné **usnadnění a urychlení průběhu hlavního líčení**, platí, že se při aplikaci prohlášení viny a nesporných skutečností vyznačuje významným zjednodušením, neboť oba procesní instituty mají v případě jejich akceptace soudem za následek neprovedení, popř. upuštění, od dokazování těch skutečností důležitých pro trestní řízení, jichž se takové prohlášení či označení týká. Potlačení uplatnění vybraných základních zásad trestního řízení, především zásady ústnosti, zásady bezprostřednosti a vybraných aspektů zásady zajištění práva na obhajobu, na úkor zrychlení a zjednodušení trestního řízení je přitom zcela evidentní.⁸ Tyto negativní důsledky přijaté právní úpravy pak mohou být – vedle samotných pojmů prosazení zásady materiální pravdy a zásady zajištění práva na obhajobu, které nalezneme v § 206c odst. 5 a v § 206d tr. řádu – částečně saturovány i pozitivním vlivem užití těchto institutů na situaci svědků, již nemusejí v takovém případě u hlavního líčení vypovídat, a to zvláště v případech, kdy jsou tyto současně oběťmi trestného činu (dochází tedy k minimalizaci rizika sekundární viktimizace).

Je třeba dodat, že toto zjednodušení a urychlení je v případě prohlášení viny posilněno úpravou **neodvolatelnosti již přijatého prohlášení viny a mezi přezkumu výroku o vině založeného na takovém prohlášení přijatém soudem**. Podle § 206c odst. 7 tr. řádu totiž platí, že soudem přijaté prohlášení viny nelze odvolat a skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem, přičemž druhé pravidlo dále doplňuje novelizované znění § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu, podle něhož obžalovaný nemůže napadnout rozsudek pro nesprávnost výroku, který se jej přímo dotýká, jestliže jde o výrok o vině v rozsahu, v jakém soud přijal prohlášení viny. V případě nesporných skutečností podle § 206d tr. řádu naopak platí, že právní úprava nad rámec podmínek pro upuštění od dokazování nesporných skutečností

⁶ Srov. též MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 1–2. ISSN 1210-6348. ISSN 1210-6348, s. 13.

⁷ Viz SELLENG, D. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9. ISSN 1210-6348, s. 30.

⁸ V podrobnostech k dopadům uvedených institutů na základní zásady trestního řízení srov. MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, ISSN 1210-6348, s. 37 a násl.

žádná další pravidla (zvláště pokud jde o neodvolatelnost označení určitých skutečností za nesporné a možnost přezkumu takových skutečností v odvolacím řízení) nestanoví. V případě obou institutů pak jakákoliv úprava ve spojení s mimořádnými opravnými prostředky, či řízení o nich, zcela absentuje.

Konečně se nabízí stručné srovnání podoby současné právní úpravy prohlášení viny a nesporných skutečností a **paragrafového znění návrhu nového trestního řádu**,⁹ jímž se zákonodárce při přípravě zákona č. 330/2020 Sb. otevřeně inspiroval.¹⁰ Prohlášení viny a nesporné skutečnosti jsou upraveny v § 27 a § 28 daného návrhu, přičemž pokud jde o podmínky a procesní následky uplatnění těchto dvou institutů, platí, že v zásadě se současná právní úprava shoduje s textem návrhu. Jinak je tomu v případě § 201 odst. 3 návrhu a současného znění § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu. Zde totiž platí, že navrhovaná právní úprava připouští odvolání proti výroku o vině založeném na prohlášení viny v případě, že nebyly splněny podmínky pro přijetí prohlášení viny soudem prvního stupně nebo takový výrok není v souladu s uvedeným prohlášením. Návrh tedy jde nad rámec současné právní úpravy, která jím ale současně měla být inspirována. Zda je tomu tak proto, že v průběhu legislativního procesu vedoucího k přijetí zákona č. 330/2020 Sb., popř. poté, došlo k posunu ve znění návrhu, anebo nikoliv, je otázkou, na niž nejsem s to kvalifikovaně odpovědět. U nesporných skutečností návrh, shodně se současnou právní úpravou, žádná další pravidla stran jejich přezkumu v odvolacím řízení neobsahuje. Stejně je tomu i u mimořádných opravných prostředků ve vazbě na dané instituty.

1.3 K opravným prostředkům a prohlášení viny

Jak již bylo nastíněno výše, navzdory tomu, že zákonodárce institut prohlášení viny ve vazbě na opravné řízení upravuje v § 206c odst. 7 a § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu, vzniká v souvislosti s možností **přezkumu výroku o vině** založeném (byť i jen zčásti) na prohlášení viny několik velmi palčivých otázek. Jejich zodpovězením se již delší dobu zabývá jak teorie, tak i rozhodovací praxe, a proto se nabízí příležitost dosavadní poznatky a přístupy bilancovat a případně nabídnout alternativy ke stávajícím závěrům.

⁹ *Návrh zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2023-03-20].

¹⁰ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk č. 466/0*. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>. [online]. [cit. 2023-03-20], s. 14.

1.3.1 (Ne)přípustnost odvolání proti výroku o vině založeném (byť zčásti) na prohlášení viny

Stran otázky přípustnosti odvolání proti výše uvedenému výroku o vině se jeví, že právní úprava v tomto směru striktně vylučuje podání opravných prostředků (srov. § 206c odst. 7 větu druhou tr. řádu). Současně ale platí, že již při srovnání s paragrafovým zněním návrhu nového trestního řádu – které mělo být předlohou rozebírané právní úpravy – se nabízí přinejmenším dva okruhy případů, u nichž zamítnutí odvolání podaného obžalovaným proti výroku o vině založeném na prohlášení viny odvolacím soudem podle § 253 odst. 1 ve spojení s § 246 odst. 1 písm. b) a § 206c odst. 7 větou druhou tr. řádu nemůže i za současné právní úpravy obstát z pohledu **zásady řádného a zákonného procesu a práva na spravedlivý proces**.

Zmiňované paragrafové znění totiž hovoří o dvou výjimkách z obecné nepřipustnosti odvolání obžalovaného proti takovému výroku, totiž že **nebyly splněny podmínky pro přijetí prohlášení viny** soudem prvního stupně nebo **takový výrok není v souladu s uvedeným prohlášením**.

Jde-li o případ nesplnění podmínek pro přijetí prohlášení viny, nabízí se z pohledu platné právní úpravy např. případy, kdy obžalovaný nesouhlasí s právní kvalifikací skutku (a v podstatě tak ze strany soudu dojde k záměně prohlášení viny a nesporných skutečností, jejichž procesní, ale i hmotněprávní důsledky jsou diametrálně odlišné), anebo není-li obžalovaný poučen o následcích takového prohlášení podle § 206a odst. 1 tr. řádu, popřípadě si soud neobstará stanoviska ostatních stran trestního řízení (byť tato nejsou závazná, takže nesplnění této podmínky samo o sobě materiálně k případnému zrušení napadeného rozsudku nepostačuje). Ohledně nesouladu mezi výrokem a prohlášením viny mám za to, že o takové případy jde tehdy, jestliže např. obžalovaný prohlásí svoji vinu jen ve vztahu k některým skutkům, popř. svoji vinu vůbec neprohlásí, anebo tak učiní jen částečně (ve vztahu k části skutku), a půjde tedy spíše o institut podle § 206d tr. řádu, než o prohlášení viny podle § 206c tr. řádu. Poslední variantou je pak případ, kdy výrok o vině vůbec neodpovídá prohlášení viny (kupř. se týká zcela jiného skutku).

Jako **další důvody** ospravedlňující i přes výslovné znění § 246 odst. 1 písm. b) a § 206c odst. 7 věty druhé tr. řádu přípustnost odvolání proti výroku o vině založeném na prohlášení viny jsou v odborné literatuře uváděny např. následná změna důkazní situace v hlavním líčení (je-li dokazování prováděno ve vztahu k dalšímu z více skutků, ohledně nichž obžalovaný vinu neprohlásil, anebo k otázce trestu, z čehož vyplynou nové skutečnosti a důkazy, v jejichž světle prohlášení viny nemůže obstát, avšak soud prvního stupně na takový procesní vývoj již nereaguje, což je spjato i s otázkou neodvolatelnosti jednou učiněného prohlášení viny ve smyslu § 206c odst. 7 věty první tr. řádu)¹¹ anebo procesní vady, typicky

¹¹ K tomu srov. MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11. ISSN 1210-6348, s. 44 a 45.

prohlášení viny obžalovaným bez přítomnosti obhájce v situaci, kdy je dán důvod nutné obhajoby.¹²

Ve vazbě na výše uvedené se z pohledu rozhodovací praxe ESLP jeví jako stěžejní důraz na **zásadu zajištění práva obviněného na obhajobu** a konkrétně právo být poučen o svých procesních právech. Je totiž nezbytné si uvědomit, že obžalovaný se prohlášením viny vzdává řady svých procesních práv. A ačkoliv takový postup sám o sobě není v rozporu s textem i duchem článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (rozsudek ESLP ze dne 25. 2. 1992 ve věci *Pfeifer a Plankl proti Rakousku*, stížnost č. 10802/84), platí, že podle rozhodovací praxe ESLP je třeba zkoumat, zda obviněný mohl rozumně předpokládat následky takového jednání (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 18. 10. 2006 ve věci *Hermi proti Itálii*, stížnost č. 18114/02), což se odvíjí právě od poučovací povinnosti soudu. Podle ESLP navíc u některých aspektů práva na spravedlivý proces, které tvoří jeho základy a zajišťují účinné uplatňování dalších záruk spravedlivého procesu, je zapotřebí speciální ochrany v podobě vědomého a uvědomělého zřeknutí se práva (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 20. 10. 2015 ve věci *Dvorski proti Chorvatsku*, stížnost č. 25703/11, či rozsudek ESLP ze dne 24. 9. 2009 ve věci *Pishchalnikov proti Rusku*, stížnost č. 7025/04). Zřeknutí se práv ve vazbě na prohlášení viny (*guilty plea*) pak judikatura ESLP akceptuje, přičemž ale zdůrazňuje, že jelikož se obviněný tímto postupem vzdává celého souboru svých procesních práv (rozsudek ESLP ze dne 4. 7. 2016 ve věci *Navalyy a Ofitserov proti Rusku*, stížnosti č. 46632/13 a 28671/14), je třeba, aby takové zřeknutí se práv bylo učiněno za plného vědomí všech skutkových okolností případu, jakož i právních následků takového postupu (co do právní kvalifikace skutku i procesních důsledků takového postupu) a ryze dobrovolným způsobem, přičemž obsah „dohody“ a spravedlivost takového postupu musejí být předmětem dostatečného soudního přezkumu (rozsudek ESLP ze dne 29. 4. 2014 ve věci *Natsvlishvili a Togonidze proti Gruzii*, stížnost č. 9043/05).

Za zcela zásadní proto v naznačeném směru považují **nezbytnost náležitého poučení obžalovaného** soudem o procesních důsledcích prohlášení viny a ruku v ruce s ním i jistotu soudce o tom, že obžalovaný takovému poučení skutečně porozuměl, zvláště v případech, kdy není zastoupen obhájcem.¹³ A to navzdory tomu, že v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu se lze, bohužel, setkat i s takovým názorem, že „ustanovení § 206c tr. ř. neukládá soudu povinnost obviněného o prohlášení viny poučit, taková povinnost vyplývá pouze z ustanovení § 206b odst. 1 tr. ř. u sjednání dohody o vině a trestu (...) Informace ze strany soudu je zde pouze upozorněním na takovou možnost. Zda obviněný prohlášení učiní, je již jen na jeho úvaze a volbě. Kvalifikované poučení a vysvětlení podstaty tohoto institutu v daném případě patří obhájci. Využití institutu prohlášení viny je právem obviněného, a státu nepřisluší

¹² ŠELLENG, D. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9. ISSN 1210-6348, s. 35.

¹³ K tomu srov. také GONDEKOVÁ, Š. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 5. ISSN 1210-6348, s. 42 a 43.

do jejich vztahu zasahovat“,¹⁴ být uvedená povinnost soudu plyne přímo z § 206a odst. 1 tr. řádu. Na druhou stranu ale platí, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nabízí i pozitivní příklady, k čemuž lze odkázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 93/2022, bod 34., v němž se daný soud zabýval právě situací, kdy obžalovaný namítal absenci řádného poučení ze strany soudu ohledně následků prohlášení viny podle § 206c tr. řádu, kteroužto námitku – i přes její procesní charakter – s ohledem na možné porušení práva obžalovaného na spravedlivý proces náležitě prověřil (a následně shledal neopodstatněnou).

Ve světle výše uvedeného tak lze shrnout, že navzdory výslovnému znění § 206c odst. 7 větě druhé tr. řádu ve spojení s § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu platí, že **odvolání proti výroku o vině založeném na prohlášení viny musí být přípustné všude tam, kde nebyly splněny podmínky pro přijetí prohlášení viny** (včetně nedostatečného poučení obžalovaného o procesních důsledcích takového prohlášení ze strany soudu), **jestliže výrok o vině není v souladu s takovým prohlášením, došlo-li v průběhu řízení k zásadním procesním pochybením, anebo skutková zjištění, jichž se takové prohlášení týká, neobstojí v důsledku změny důkazní situace.**

Nabízí se též otázka, zda uvedený nedostatek současné právní úpravy není pouze zdánlivý a naznačené problémy nelze alespoň částečně **překonat interpretací § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu tak, že zákaz v něm uvedený dopadá pouze na námítky skutkového, nikoliv procesního charakteru**, když ona záповěď by měla směřovat jen do oblasti přezkumu skutkových okolností a právní kvalifikace krytých prohlášením viny (srov. slova „skutečnosti uvedené v prohlášení viny“ v § 206c odst. 7 tr. řádu). Zde však plně souzním s *Šellengem*, který *de lege ferenda* považuje za vhodné možnost podání odvolání obžalovaným v těchto případech výslovně zakotvit.¹⁵ Ať tak či onak, klíčové je, že meze odvolacího přezkumu takového výroku o vině nejsou ani zdaleka tak úzké, jak by se mohlo na první pohled zdát.

1.3.2 Okruh osob oprávněných podat proti takovému výroku odvolání

V návaznosti na výše uvedené je možné konstatovat, že **okruh osob oprávněných k podání odvolání proti výroku o vině založeném na prohlášení viny je širší, než by se mohlo na první pohled zdát.** Jde-li o státního zástupce, pak platí, že jeho odvolací oprávnění je ve srovnání s ostatními subjekty trestního řízení nejširší a ani v případě odvolání proti výroku o vině založeném na prohlášení viny tomu není jinak. Argumentem pro takový závěr je ostatně, jak zmiňuje *D. Šelleng*, i skutečnost, že na rozdíl od obžalovaného není souhlas státního zástupce s prohlášením

¹⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2022, sp. zn. 8 Tdo 910/2022.

¹⁵ ŠELLENG, D. Výbrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9. ISSN 1210-6348, s. 35.

viny nezbytnou podmínkou pro jeho přijetí soudem, což se podává z § 206c odst. 3 tr. řádu, a proto přípuštění odvolání státního zástupce proti výroku o vině v situaci, kdy i přes jeho negativní stanovisko soud prohlášení viny obžalovaným přijme, představuje pro státního zástupce jedinou možnost, jak rozporovat procesní postup prvostupňového soudu.¹⁶

Obžalovaný tak může učinit ve výše uvedených případech, tedy nad rámec zákona, ale ve vazbě na porušení některého z aspektů jeho práva na spravedlivý proces, případně na pochybení soudu prvního stupně (přijetí prohlášení viny i přes nesplnění podmínek pro takový postup). V **rozhodovací praxi Nejvyššího soudu** se lze setkat s **dvojím přístupem** k oprávnění státního zástupce napadat výrok o vině založený na prohlášení viny opravnými prostředky. První reprezentuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021, v němž Nejvyšší soud v situaci, kdy soud prvního stupně přijal prohlášení viny obžalovaného i přes negativní stanovisko státního zástupce, přesvědčivě vysvětluje, proč ustanovení § 206c odst. 7 věta druhá tr. řádu nepředstavuje *lex specialis* ve vztahu § 246 odst. 1 písm. a) tr. řádu, s tím, že kdyby měl zákonodárce za to, že je třeba omezit ve vazbě na předmětnou novelizaci trestního řádu i odvolací oprávnění státního zástupce (přičemž v případě obžalovaného tak učinil), takovou úpravu by do trestního řádu zakotvil, resp. by novelizoval znění § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu a otázku přípustnosti odvolání ponechal upravenou pouze v § 206c odst. 7 větě druhé tr. řádu. Druhý je představován již zmiňovaným usnesením Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2022, sp. zn. 8 Tdo 910/2022, v němž Nejvyšší soud naopak uvedl, že ustanovení § 206c odst. 7 věta druhá tr. řádu představuje *lex specialis* k § 246 odst. 1 písm. a) tr. řádu, přičemž omezení odvolacího práva státního zástupce do výroku o vině založeném na prohlášení viny opřel o argument rovnosti zbraní (i přes obecně široce vymezené odvolací oprávnění státního zástupce). Vzhledem k výše vzpomenutému argumentu v podobě absence souhlasu státního zástupce s prohlášením viny jako *conditio sine qua non* jeho přijetí soudem však mám za to, že **druhé rozhodnutí Nejvyššího soudu je v této části nesprávné**, neboť jím protěžovaný výklad by naopak vedl k výrazné disproporcii mezi procesními právy obžalovaného a státního zástupce, když státní zástupce by v takovém případě pozbyl možnost jakkoliv proti výroku o vině, s nímž se neztotožňuje, účinně brojit prostřednictvím řádného opravného prostředku. Z uvedeného pak plyne poznatek, že dikce § 206c odst. 7 věty druhé tr. řádu je v tomto směru pro praxi poměrně matoucí.

¹⁶ ŠELLENG, D. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9. ISSN 1210-6348, s. 33.

1.3.3 Přípustnost přijetí prohlášení viny v odvolacím řízení

I přes podrobnou úpravu prohlášení viny v § 206c tr. řádu platí, že možnost použití tohoto ustanovení v odvolacím řízení není nijak výslovně upravena. Navzdory tomu, či spíše právě proto, však Nejvyšší soud opakovaně takový postup odvolacího soudu ve veřejném zasedání aproboval, byť se tak stalo v situaci, kdy veřejné zasedání probíhalo až po novele trestního řádu provedené zákonem č. 330/2020 Sb. (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 8 Tdo 258/2021, a ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 93/2022). Proti tomuto přístupu v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu je možné namítat (a učinil tak i nejvyšší státní zástupce ve vyjádření k dovoláním), že smyslem a účelem konsensuálních prvků v trestním řízení je urychlit průběh hlavního líčení a jejich uplatnění v odvolacím řízení primárně postrádá smysl. Na druhou stranu však platí, že dikce zákona tomuto postupu nijak nebrání, a obecně mám tudíž za to, že **analogické užití § 206c tr. řádu v odvolacím řízení nelze bez dalšího vyloučit** a jeho užití bude vždy na úvaze odvolacího soudu založené na posouzení konkrétních okolností dané trestní věci. Tak tomu bylo ostatně i ve výše uvedeném případě, kdy v souvislosti s novými procesními instituty byla přijata i související změna hmotněprávní úpravy [§ 58 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku] a prohlášení viny tak případně mohlo mít význam pro rozhodnutí soudu o druhu a výměře trestu.

1.3.4 (Ne)přípustnost podání mimořádných opravných prostředků proti výroku o vině založeném na prohlášení viny

Za zajímavou lze označit rozhodovací praxi Nejvyššího soudu stran přípustnosti dovolání a stížnosti pro porušení zákona proti výroku o vině založeném na prohlášení viny. V případě **dovolání** Nejvyšší soud opakovaně přípustnost tohoto mimořádného opravného prostředku proti rozhodnutí soudu, které bylo založeno na prohlášení viny, odmítl s odkazem na § 206c odst. 7 větu druhou tr. řádu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 93/2022, a ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 7 Tdo 533/2021, v nichž se však současně zabýval otázkou možného porušení práva obžalovaného na spravedlivý proces v souvislosti s přijetím prohlášení viny, které tedy *de facto* svému dovolacímu přezkumu podrobil). Naopak u **stížnosti pro porušení zákona** Nejvyšší soud konstantně rozhoduje tak, že podání tohoto mimořádného opravného prostředku ustanovení § 206c odst. 7 věty druhé tr. řádu nebrání, což zdůrazňuje i odkazem na absenci speciální právní úpravy v § 266 odst. 1 a násl. tr. řádu ve srovnání s § 246 odst. 2 písm. b) tr. řádu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2021, sp. zn. 4 Tz 63/2021, či ze dne 9. 11. 2021, sp. zn. 7 Tz 76/2021).

Tento zdánlivý rozpor pramení z odlišného pojetí oněch dvou mimořádných opravných prostředků, neboť v případě stížnosti pro porušení zákona nepřichází přezkum skutkových zjištění (na nichž je prohlášení viny založeno) v úvahu. Náprava případných procesních vad spojených např. s porušením práva obžalovaného na obhajobu v souvislosti s prohlášením viny naopak cestou stížnosti pro porušení zákona není nijak vyloučena. V případě dovolání je pak situace o to zajímavější v tom směru, že s ohledem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu je možné připustit dovolání i proti rozsudku odvolacího soudu založeném (výjimečně) na prohlášení viny, anebo ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. řádu proti usnesení odvolacího soudu, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek, ačkoliv v předchozím řízení byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu v podobě zjevného rozporu mezi rozhodnými skutkovými zjištěními, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu a obsahem provedených důkazů (viz výše důvody pro připuštění odvolání obžalovaného proti výroku o vině založeném na prohlášení viny v případě změny důkazní situace). Zcela stranou pak stojí **obnova řízení** u níž platí, že s ohledem na podmínky jejího povolení (§ 277 a násl. tr. řádu) není prohlášení viny v předchozím řízení nijak na překážku.

Lze tedy uzavřít, že v obecné poloze není **připustnost mimořádných opravných prostředků v tomto směru v současné právní úpravě omezena**, když ustanovení upravující řízení o jednotlivých mimořádných opravných prostředcích neobsahují žádnou zvláštní úpravu vylučující přezkum napadeného výroku o vině z důvodu, že tento je založen na prohlášení viny (srov. § 265a tr. řádu, § 266 odst. 1 a § 277 až 279 tr. řádu).

1.4 K opravným prostředkům a nesporným skutečností

Jestliže v případě prohlášení viny platí, že navzdory jeho poměrně podrobné úpravě lze nalézt hned několik diskusních otázek, jejichž řešení je pro aplikační praxi zcela zásadní, pak u nesporných skutečností je situace výrazně odlišná. Samotné ustanovení § 206d tr. řádu, ale ani žádná jiná trestněprocesní norma, totiž problematiku opravných prostředků a nesporných skutečností nijak neregulují, přičemž je otázkou, zda je takový stav žádoucím úmyslem racionálního zákonodárce, či nikoliv.

1.4.1 (Ne)přípustnost odvolání proti výroku o vině založeném (byť zčásti) na nesporných skutečnostech

Pokud jde o otázku přípustnosti odvolání proti výkonu o vině založeném (byť zčásti) na nesporných skutečnostech, od jejichž dokazování soud na základě prohlášení stran a vlastního uvážení postupem podle § 206d tr. řádu upustil, nabízí se dva možné přístupy.

První, podle něž využití opravných prostředků v případech, kdy soud upustil od dokazování nesporných skutečností, **není žádným způsobem limitováno**, a to z důvodu absence takové výslovné právní úpravy v porovnání s institutem nesporných skutečností. A druhý, který podání opravných prostředků proti výroku o vině založeném na nesporných skutečnostech naopak **v určitých případech nepřipouští** s tím, že neomezený přezkum může vést až k popření významu takového institutu. To proto, že v důsledku postupu podle § 206d tr. řádu sice dojde ke zrychlení řízení před soudem prvního stupně, ale tytéž skutečnosti mohou být (poprvé) předmětem dokazování v odvolacím řízení, přičemž s ohledem na dikci § 263 odst. 6 věty první tr. řádu by následně odvolací soud měl zrušit napadený rozsudek a vrátit věc k projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. c) tr. řádu (čímž ke zrychlení řízení rozhodně nedojde). V horším případě, tedy pokud odvolací soud nebude důsledný při aplikaci § 263 odst. 6 věty první tr. řádu, může obžalovaný označením všech skutečností za nesporné, avšak při nesouhlasu s jejich právní kvalifikací, a tedy bez rizika spjatého s prohlášením viny v podobě omezení odvolacího přezkumu (viz výše), těžiště dokazování „přenést“ z hlavního líčení před soudem prvního stupně do veřejného zasedání před odvolacím soudem.

Podporu pro **první přístup** lze nalézt jednak v článku *J. Muláka a J. Provazníka*¹⁷ a dále také v pomalu se rodící rozhodovací praxi Nejvyššího soudu týkající se institutu nesporných skutečností. Argumenty uvedených autorů jsou přitom jasné a přesvědčivé, neboť podle nich trestní řád – s výjimkou prohlášení viny podle § 206c tr. řádu – doposud nezná koncentraci důkazních návrhů a námitek v hlavním líčení, a proto odvolání „nespornosti“ určité skutečnosti kdykoliv v průběhu trestního řízení nic nebrání. Jinými slovy aktuální právní úprava možnost přezkumu nesporných skutečností, od jejichž dokazování prvostupňový soud upustil, v odvolacím řízení nijak neomezuje, na rozdíl od prohlášení viny, kde tak výslovně činí v § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu, a proto v tomto směru žádné omezení neplatí, což je nadto v souladu se zásadou materiální pravdy (tehdy, pokud by odvolací soud na byl ohledně řádnosti, úplnosti a pravdivosti objasnění skutkového stavu v hlavním líčení pochybnosti).¹⁸ Ve shodě s těmito závěry pak vyznívá i usnesení Nejvyššího

¹⁷ MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 1–2. ISSN 1210-6348, s. 20.

¹⁸ Tamtéž.

soudu ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. 3 Tdo 749/2021, v němž Nejvyšší soud uvedl, že s postupem podle § 206d tr. řádu zákon nespojuje tytéž účinky jako s postupem podle § 206c tr. řádu a aplikace § 206d tr. řádu tedy nijak neomezuje právo obviněného podat řádný či mimořádný opravný prostředek do výroku o vině. Argumentem ve prospěch takového přístupu může být i procesní situace, jíž se zabýval Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. 5 Tdo 888/2021, uveřejněném pod č. 31/2022 Sb. rozh. tr., a kdy soud prvního stupně upustil od dokazování skutečností, které obžalovaný i státní zástupce označili za nesporné a které následně vymezil tak, že šlo o všechny skutečnosti zjištěné v přípravném řízení, vyplývající z obžaloby a zjištěné dosud v řízení před soudem, tj. absolutně neurčitě, kteroužto vadu měl zhojit již soud odvolací.

S **druhým přístupem** se lze setkat v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021. Zde Nejvyšší soud konstatoval, že pokud obžalovaný a státní zástupce označí za nesporné určité skutečnosti a o těchto prohlášeních s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu pochybovat, a soud následně v intencích tohoto závěru učiní rozhodnutí podle § 206d tr. řádu, platí, že takové skutečnosti již zásadně nemohou – s výjimkou případů, které by představovaly porušení práva obviněného na spravedlivý proces (viz např. shora naznačené absolutně neurčité vymezení nesporných skutečností) – být předmětem následného přezkumu ze strany odvolacího soudu. Tento svůj závěr dále opřel o tvrzení, že podstata institutu upuštění od dokazování je obdobná jako v případě institutu prohlášení viny ve smyslu § 206c tr. řádu (byť s tím rozdílem, že institut nesporných skutečností se týká toliko otázek skutkových, kdežto prohlášení viny rovněž otázek právních, resp. právní kvalifikace skutku uvedeného v obžalobě), neboť v obou případech dochází na základě souhlasu obou hlavních procesních stran v hlavním líčení k úplnému nebo částečnému upuštění od dokazování, a to za účelem zrychlení celého trestního řízení. K absenci výslovné nepřipustnosti odvolání proti výroku o vině založeném na nesporných skutečnostech (na rozdíl od prohlášení viny) Nejvyšší soud uvedl, že by podle něj bylo v přímém rozporu s podstatou institutu nesporných skutečností, aby tyto bylo možné následně až v rámci odvolacího řízení (tedy *de facto* poprvé) na podkladě podaného odvolání rozporovat. Opačný případ by totiž stavěl odvolací soud do pozice soudu prvního stupně – před nímž výlučně probíhá hlavní líčení jakožto těžiště dokazování v trestním řízení –, která mu ale zásadně nepřísluší. Nejvyšší soud tak na základě uvedené argumentace dospěl k závěru, že v případě nesporných skutečností, ohledně nichž bylo soudem rozhodnuto o upuštění od dokazování podle § 206d tr. řádu, je třeba v řízení o odvolání uplatnit analogicky tatáž pravidla, která se užívají ve vztahu k prohlášení viny ve smyslu § 206c odst. 7 věty druhé tr. řádu a § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu.

Mám za to, že první varianta řešení nastolené otázky respektuje znění zákona a navíc – až na shora naznačené možnosti jejího zneužití – nevyvolává z hlediska interpretace a aplikace **žádné problémy**, když pro posouzení přípustnosti odvolání proti výroku o vině založeném na nesporných skutečnostech se uplatní stejná pravidla jako v ostatních případech, kdy žádné konsensuální prvky trestního řízení

v dané trestní věci nebyly uplatněny. V případě druhé varianty pak platí, že výklad nabízený Nejvyšším soudem v uvedeném rozhodnutí je vystavěn na teleologické interpretaci (pokud hlavní strany i soud považují určité skutečnosti za nesporné, pak by postrádala smyslu úprava, která by za nezměněného skutkového stavu připouštěla, aby tyto skutečnosti byly „pouze“ pro změnu náhledu obžalovaného nově předmětem dokazování v odvolacím řízení – samozřejmě vyjma situací, kdy součástí odvolacích námitek budou nové skutečnosti či důkazy ve smyslu § 249 odst. 3 tr. řádu) a analogii. První argumentační linii nepovažují za problematickou, neboť ji shledávám souladnou se samou podstatou konsensuálních způsobů vyřizování trestních věcí. Druhá argumentační linie však již skýtá **zásadní problém**. Je totiž otázkou, zda je takováto forma analogie (byť v trestním právu procesním je analogie zpravidla přípustná i v neprospěch obžalovaného, resp. v trestním řízení je vyloučena jen tam, kde z povahy určitého ustanovení neplyne opak) přípustná či nikoliv.¹⁹ Jednak proto, že důsledkem takové analogické aplikace by byl zásah do práva obžalovaného na přezkoumání výroku o vině nebo trestu soudem vyššího stupně ve smyslu článku 2 odst. 1 dodatkového protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Tedy taková analogická aplikace by vedla k omezení jednoho ze základních práv obviněného v trestním řízení. Dále proto, že právo a současně povinnost zamítnout odvolání podané osobou neoprávněnou je přesně vymezeno v § 253 odst. 1 ve spojení s § 246 odst. 1 (ev. např. § 247 odst. 2) tr. řádu, a došlo by tudíž k nepřípustnému rozšíření přesně vymezené pravomoci odvolacího soudu.²⁰

Dospívám proto k závěru, že ačkoliv považují nosnou úvahu prezentovanou v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021, za zcela správnou, s ohledem na výše uvedené na ni lze z pohledu současné právní úpravy nahlížet toliko jako na apel směrem k zákonodárci, který by po vzoru § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu měl omezení přípustnosti odvolání vztáhnout i na nesporné skutečnosti, a to v obdobném rozsahu, jako je uváděno výše ve vztahu k prohlášení viny. Dokud se tak však nestane, platí, že **přezkumu takovýchto skutečností není v odvolacím řízení jakkoliv vyloučen**.²¹

¹⁹ Srov. FENYK, J., PROVAZNÍK, J. Hlava II: Trestněprocesní zákony. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 43, shodně KUČHTA, J. Hlava III. Trestněprocesní normy. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4, s. 51–52.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Viz MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 1–2. ISSN 1210-6348, s. 20.

1.4.2 Okruh osob oprávněných podat proti takovému výroku odvolání

Ve vazbě na shora prezentované úvahy je možné ve shodě s *J. Mulákem* a *J. Provazníkem* konstatovat, že současná právní úprava obsažená v § 246 odst. 1 tr. řádu **státnímu zástupci ani obžalovanému** (popř. dalším osobám, které mohou podat odvolání ve prospěch obžalovaného) **nijak nebrání v podání odvolání** proti výroku o vině, jenž je založen na skutečnostech, od jejichž dokazování soud upustil postupem podle § 206d tr. řádu.

Uvedená skutečnost může podle mého soudu vést i k **paradoxním situacím**. Jednak že odvolání proti výroku o vině podá sám obžalovaný, přestože takové skutečnosti dříve ve shodě se státním zástupcem označil za nesporné a soud následně rozhodl o upuštění od jejich dokazování (viz výše). Anebo že státní zástupce podá odvolání v neprospěch obžalovaného proti výroku o vině, jenž je zcela založen na skutečnostech, které on sám v hlavním líčení označil za nesporné. Zde tak do popředí výrazně vystupuje již dříve vzpomenutý rozdíl v podobě „konsensu“ hlavních stran trestního řízení v případech prohlášení viny a nesporných skutečností, když u prve uvedeného institutu neomezenost odvolacího práva státního zástupce v porovnání s obžalovaným odůvodňuje skutečnost, že prohlášení viny může být soudem přijato i přes negativní vyjádření státního zástupce k tomuto, kdežto pro upuštění od dokazování skutečností označených za nesporné je naopak potřeba, aby tyto za nesporné označili jak státní zástupce, tak i obžalovaný.

1.4.3 Přípustnost užití institutu nesporných skutečností v odvolacím řízení

Jak již bylo vzpomenuto výše, právní úprava nesporných skutečností je velmi skromná, a proto je třeba zabývat se tím, zda lze § 206d tr. řádu užít i v odvolacím řízení. Ačkoliv platí, že smyslem a účelem konsensuálních prvků v trestním řízení je urychlit průběh trestního řízení tím, že se výrazně redukuje, potažmo až zcela eliminuje, dokazování v hlavním líčení před soudem prvního stupně (kde je – snad nadále – jeho těžiště),²² a jejich užití v odvolacím řízení by *prima vista* postrádalo smysl, mám za to, že obecně tento postup nelze vyloučit a **analogickému užití § 206d tr. řádu v odvolacím řízení nic nebrání**. Tím spíše, že jde o postup, jehož aplikace je ryze fakultativní a záleží tedy na soudu prvního stupně, eventuálně na soudu odvolacím, zda jeho užití uzná s ohledem na konkrétní důkazní situace za vhodné či nikoliv.

²² Srov. PÚRY, F. Komentář k § 207 In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2608.

1.4.4 (Ne)přípustnost podání mimořádných opravných prostředků proti výroku o vině založeném (byť zčásti) na nesporných skutečnostech

Co do této otázky, mám za to, že **přípustnost mimořádných opravných prostředků není v tomto směru v současné právní úpravě jakkoliv omezena**. To proto, neboť tak jako u prohlášení viny, ani zde ustanovení upravující řízení o jednotlivých mimořádných opravných prostředcích neobsahují žádnou zvláštní úpravu vylučující přezkum napadeného výroku o vině z důvodu, že tento je založen na nesporných skutečnostech (srov. § 265a tr. řádu, § 266 odst. 1 a § 277 až 279 tr. řádu). Nadto je situace odlišná i v tom, že ustanovení § 206d tr. řádu neobsahuje stejné (a obecně dosti problematické – jak je patrné výše) pravidlo o nepřípustnosti opravných prostředků jako § 206c odst. 7 věta druhá tr. řádu.

1.5 Závěr

Instituty prohlášení viny a nesporných skutečností jsou dozajista způsobilé přispět ke zjednodušení, zrychlení a zefektivnění trestního řízení, a to aniž by došlo k devalvaci výsadního postavení zásady materiální pravdy či k nepřípustným zásahům do práva obviněného na zajištění obhajoby, potažmo do práva na spravedlivý proces.

Ve vazbě na opravné prostředky jsem toho názoru, že největší **kontroverze v praxi vyvolává institut prohlášení viny a otázka přípustnosti odvolání obžalovaného** proti výroku o vině založeném (byť jen zčásti) na takovém prohlášení. Ačkoliv lze zjištěné problémy překonat na základě ústavněkonformní interpretace dotčeného ustanovení, potažmo i prostého jazykového a teleologického výkladu, nabízí se *pro futuro* podrobněji upravit dikci § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu, a to ideálně po vzoru § 201 odst. 3 návrhu paragrafového znění nového trestního řádu, a tedy stanovit dílčí výjimky z jinak obecné nepřípustnosti odvolání obžalovaného proti výroku o vině v rozsahu, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny. Ve vazbě na uvedené se pak nabízí rovněž vypuštění § 206c odst. 7 věty druhé tr. řádu, jenž má zjevně význam toliko ve vztahu k odvolání, u něhož je však tato otázka speciálně řešena a dané ustanovení tak (jak je patrné výše) přináší více obtíží než užítku.

Za druhou nejpalčivější otázku považuji **současnou úpravu institutu nesporných skutečností**, která částečně nabourává smysl této podoby konsensuálního způsobu vyřizování trestních věcí, neboť jak v případě státního zástupce, tak i obžalovaného platí, že tento konsensus je zcela relativní a jeho změna je vázána čistě na postoj hlavních stran trestního řízení, přičemž změna tohoto postoje nemusí být nutně důsledkem změny důkazní situace v hlavním líčení, potažmo po rozhodnutí soudu prvního stupně. Jaký zájem pak obžalovaný či státní zástupce mohou na

takovémto „konsensu“, který druhý může kdykoliv odvolat, reálně mít? Jako možné řešení se tak dle mého názoru nabízí mnohem podrobnější úprava nesporných skutečností, a to na podkladu úpravy prohlášení viny podle § 206c tr. řádu, včetně navrhované úpravy znění § 246 odst. 1 písm. b) tr. řádu.

KVALITATÍVNA ANALÝZA PRÁVNEJ ÚPRAVY OPRAVNÝCH PROSTRIEDKOV V KONTEXTE RECENTNEJ LEGISLATÍVNEJ ČINNOSTI¹

Qualitative Analysis of the Legal Regulation of Remedies in the Context of Recent Legislative Activity

Stanislav Mihálik

Autor sa v predkladanom príspevku zameriava na recentné zmeny a návrhy na zmenu právnej úpravy opravných prostriedkov v podmienkach Trestného poriadku, vychádzajúc z právneho stavu v úvode roka 2023. Svoju pozornosť venuje predovšetkým očakávaným dopadom predmetných návrhov na aplikačnú prax a efektívnosť trestného konania, pričom tieto podrobuje kvalitatívnej analýze. Vo svojich čiastkových záveroch sa opiera predovšetkým o historický vývoj vybraných inštitútov a z toho vyplývajúcu skúsenosť pre sféru legislatívnych úprav.

The author focuses in the present paper on recent changes and proposals to change of the legal regulation of remedies in the conditions of the Criminal Procedure Code, based on the legal situation at the beginning of 2023. He pays his attention in particular to the expected impact of the proposals on the application practice and the efficiency of criminal proceedings, while these are subjected to a qualitative analysis. In the author's partial conclusions, he relies primarily on the historical development of the selected institutes and the resulting experience for the sphere of legislative amendments.

1.1 Úvod

Oblasť trestného práva má v množine právnych odvetví tú výhodu (a rovnako aj nevýhodu), že vždy bola a aj bude nesmierne zaujímavou nie len z hľadiska verejnosti odbornej, ale aj laickej. Platí totiž, že práve „kauzy“ z oblasti trestnoprávnej sú azda najviac mediálne prezentované, a tým vyvolávajú množstvo emócií, či už pozitívnych alebo negatívnych.

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102.

Pokiaľ by sme sa bavili o súčasných výzvach trestného práva v podmienkach Slovenskej republiky, okrem pripravovanej rozsiahlej novely Trestného zákona, na ktorej sa v podmienkach platformy vytvorenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky podieľalo viac ako sto odborníkov z najrôznejších oblastí právneho života,² možno za takúto výzvu označiť aj oblasť opravných prostriedkov. Osobitne je potom potrebné uviesť, že predmetom individuálneho záujmu nie je ani tak oblasť ako celok, ale práve jeden z mimoriadnych opravných prostriedkov, zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (generálnym prokurátorom) v zmysle § 363 až 367 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „TPor“). Uvedené je spôsobené hneď niekoľkými vecami, ktorým bude venovaná pozornosť vo vlastnom texte príspevku. Jedným z primárnych dôvodov je aplikovanie predmetného inštitútu generálnym prokurátorom v mediálne pertraktovaných kauzách, čo v konečnom dôsledku otvorilo diskusiu (a to nie len odbornú) o možnom nadužívaní inštitútu.³ Pokiaľ si k uvedenému pripočítame podania na Ústavný súd Slovenskej republiky (zo strany skupiny poslancov a zo strany prezidentky Slovenskej republiky), ktoré súvisia s možným vyslovením nesúladu právnej úpravy inštitútu mimoriadneho opravného prostriedku zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní s ústavným zákonom č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „Ústava SR“), je nesporné, že ide o tému aktuálnu a hodnú vedeckého bádania.

Predkladaný príspevok však podľa svojho obsahového zamerania nebude zameraný na hodnotenie alebo posudzovanie navrhovaných nesúládov, ale práve širšie (a predovšetkým vecne) na analýzu právnej úpravy opravných prostriedkov v kontexte recentnej legislatívnej činnosti (uskutočnenej a aj navrhovanej) z kvalitatívneho hľadiska. Východiskom bude nie len vlastný legislatívny text doplnený zámermi zákonodarcu vyjadrenými v dôvodových správach, ale v prípade inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní aj komplexný náhľad na jeho právny vývoj na území Slovenskej republiky.

² Predmetný materiál bol z hľadiska legislatívneho procesu dňa 22. 3. 2023 schválený v znení so zapracovanými pripomienkami vládou Slovenskej republiky. *Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony – upravené nové znenie*. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28165/1>. [online]. [cit. 2023-04-11].

³ Z hľadiska štatistického možno jednoduchým výkladom uviesť, opierajúc sa o štatistické údaje Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky za roky 2016–2022, že o nadužívaní predmetného inštitútu nemôže byť reč, nakoľko možno badať znižujúci sa podiel zrušených rozhodnutí v komparácii s celkovým počtom návrhov na postup podľa § 363 TPor. Hoci sa potom celkový počet návrhov na takýto postup spravidla zvyšuje (spomenieme predovšetkým roky 2019–2022, kedy sa počet návrhov pohyboval na hodnotách 457, 523, 638 a 608), počet zrušených rozhodnutí je pomerne stabilný (pre roky 2019–2022 na hodnote v rozmedzí 83–89). Uvedené spôsobuje, že kým podiel zrušených rozhodnutí generálnym prokurátorom postupom podľa § 363 TPor k celkovému počtu návrhov bol v roku 2019 na úrovni 19,26 %, v roku 2022 to bolo 13,65 %. Vychádzajú z: *Štatistika hovorí jasnou rečou: rok 2022 potvrdil znižujúci sa trend používania § 363 trestného poriadku*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-1267.html?id=3048>. [online]. [cit. 2023-04-11].

1.2 Pohľady na historický vývoj inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom ako východisko pre hodnotenie recentnej legislatívnej činnosti

V nasledujúcom texte bude predmetom výkladu pohľad na základnú genézu právneho vývoja inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní na území Slovenskej republiky (osobitne s dôrazom na komparáciu v podmienkach osoby navrhovateľa, osoby rozhodujúcej o predmetnom mimoriadnom opravnom prostriedku a na predmet prieskumu). Cieľom je nie len poukázať na miesto predmetného inštitútu v podmienkach kódexu trestného práva procesného, ale predovšetkým badať zmysel uvedeného v dopade na aktuálnu (ale nesporne aj budúcu) legislatívnu činnosť.

Z hľadiska obsahového (pokiaľ máme na mysli možnosti zásahu do právoplatných rozhodnutí policajta alebo prokurátora v trestnom konaní) bol predmetný (alebo obdobný) inštitút pomerne tradičnou súčasťou trestných kódexov na území Slovenskej republiky, a to dokonca už pred rokom 1950 [v súvislosti s účinnosťou Zákona č. 87/1950 Zb. Zákon o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) od 1. 8. 1950, ktorý v rámci svojej šiestej hlavy pod názvom „zmena právoplatného rozhodnutia“ okrem iného upravoval inštitút „sťažnosti pre porušenie zákona“]. Pre právny stav pred rokom 1950 (prostredníctvom zákonného článku XXXIII. z roku 1896 o súdnom trestnom poriadku, ktorý bol v súvislosti s právnym dualizmom na území Slovenskej republiky platný a účinný od roku 1918) platilo, že mimoriadnym opravným prostriedkom na prieskum zákonnosti právoplatného rozhodnutia vydaného v štádiu prípravného konania bola obnova konania (napríklad vo vzťahu k právoplatnému rozhodnutiu o zastavení trestného konania),⁴ pričom o návrhu na obnovu konania zo strany štátneho zástupcu alebo súkromného žalobcu rozhodoval súd. Do rámca mimoriadnych opravných prostriedkov však patril aj opravný prostriedok pre zachovanie právnej jednotnosti, predmetom ktorého bolo (s výnimkou meritórneho rozhodnutia najvyššieho súdu) právoplatné rozhodnutie alebo iné opatrenie trestného súdu, ktorým bol porušený zákon (na podanie mimoriadneho opravného prostriedku bol oprávnený generálny prokurátor, ktorý nebol viazaný žiadnou zákonnou lehotou, rozhodoval o ňom najvyšší súd).

⁴ Pre dané obdobie platilo, že predsúdne konanie prebiehalo vo forme prípravného vyhľadávania, ktoré bolo vykonávané policajnými úradmi a orgánmi, pánom ktorého bol štátny zástupca, alebo vyšetrovaním vo vzťahu k závažnejším trestným činom, ktoré bolo vedené vyšetrojúcim sudcom. MANDALÍK, R. *Niekoľko poznámok k jednému z mimoriadnych opravných prostriedkov v trestnom konaní*. Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1002-niekoľko-poznamok-k-jednemu-z-mimoriadnych-opravných-prostriedkov-v-trestnom-konaní>. [online]. [cit. 2023-04-05].

Významným mílnikom v podmienkach právnej úpravy a vývoja inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (s ohľadom na ich zákonnosť) sa s účinnosťou od 1. 8. 1950 stala úprava inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona (ako mimoriadneho opravného prostriedku). Uvedené konštatujeme s ohľadom na fakt, že súčasťou právnej úpravy, s príslušnými legislatívnymi zmenami, zostala až do 31. 12. 2005 (teda až do účinnosti rekodifikovaného Trestného poriadku). Inštitút sťažnosti pre porušenie zákona je však potrebné vnímať širšie, a teda nie len vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam vymedzených orgánov činných v trestnom konaní (s ohľadom na dobovú dikciu právnej úpravy), ale všeobecnejšie, za splnenia stanovených podmienok, vo vzťahu k zmene právoplatného rozhodnutia. Osobitný význam vo vzťahu k nami sledovanému účelu potom má línia sťažnosti pre porušenie zákona vo vzťahu k právoplatnému rozhodnutiu prokurátora alebo policajta.

V zmysle Zákona č. 87/1950 Zb., Zákon o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), s účinnosťou od 1. 8. 1950 mohol generálny prokurátor podať na najvyššom súde (ktorý o takejto sťažnosti aj rozhodoval) sťažnosť pre porušenie zákona proti právoplatnému rozhodnutiu prokurátora (rovnako tak proti právoplatnému rozhodnutiu súdu⁵), ak bol takýmto rozhodnutím porušený zákon (či už z hľadiska procesnoprávneho alebo hmotnoprávneho). Z hľadiska lehôt mohol generálny prokurátor (s účinnosťou od 1. 1. 1953 vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam súdu aj predseda Najvyššieho súdu) takýto návrh podať do šiestich mesiacov od momentu právoplatnosti dotknutého rozhodnutia. V zmysle Zákona č. 64/1956 Zb., Zákon o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), s účinnosťou od 1. 1. 1957 do 31. 12. 1961 možno hovoriť o obdobnej právnej úprave inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona ako v predchádzajúcom období s tým rozdielom, že zákonodarca vyslovene špecifikoval, že takúto sťažnosť bolo možné podať (ak sa zameriame na rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní) nie len proti právoplatnému rozhodnutiu prokurátora, ktorým bol porušený zákon, ale aj proti takému právoplatnému rozhodnutiu prokurátora, ktoré bolo urobené na základe vadného postupu konania (v danom období však naďalej platilo, že takúto sťažnosť nie je možné podať proti právoplatnému rozhodnutiu vyšetrovacieho orgánu). O zmene však možno hovoriť v súvislosti s lehotami, v ktorých bolo prípustné takúto sťažnosť podať (aj keď sa porušenie zákona nestalo v neprospech obvineného), nakoľko táto bola prípustná v lehote do troch mesiacov po právoplatnosti napadnutého rozhodnutia

⁵ S účinnosťou od 31. 12. 1952 bol generálny prokurátor jedinou osobou s takýmto návrhovým oprávnením, či už vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam súdu, tak aj právoplatným rozhodnutiam prokurátora. S účinnosťou od 1. 1. 1953 do 31. 12. 1969 bolo návrhové oprávnenie (ale len vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam súdu) rozšírené aj na predsedu Najvyššieho súdu, s účinnosťou od 1. 1. 1970 do 31. 12. 2005 bolo návrhové oprávnenie (opätovne však len vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam súdu) presunuté z predsedu Najvyššieho súdu na ministra spravodlivosti. Vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní teda zostal generálny prokurátor jedinou osobou oprávnenou na podanie sťažnosti pre porušenie zákona až do 31. 12. 2005 (teda až do rekodifikácie kódexu trestného práva procesného).

(jeho časti), resp. do 3 mesiacov po doručení tohto rozhodnutia prokurátorovi, ak išlo o rozhodnutie súdu druhej stolice, a rovnako muselo platiť, že Najvyšší súd rozhodol o sťažnosti pre porušenie zákona najneskoršie v lehote troch mesiacov od podania takejto sťažnosti. Orgánom oprávneným na rozhodnutie bol aj v danom prípade Najvyšší súd.

Právna úprava sťažnosti pre porušenie zákona (ako mimoriadneho opravného prostriedku) v zmysle zákona č. 141/1961 Zb., Zákon o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), s účinnosťou od 1. 1. 1962 obsahovo nadviazala na dovtedajšiu úpravu inštitútu,⁶ a teda podanie sťažnosti pre porušenie zákona vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam prokurátora prináležalo len generálnemu prokurátorovi (ani v danom kontexte neopomíname širší dopad inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona, ktorú mohli generálny prokurátor alebo predseda Najvyššieho súdu, neskôr minister spravodlivosti, podať vo vzťahu k právoplatnému rozhodnutiu súdu, zameriavame sa však na možnosť rušenia právoplatných rozhodnutí prokurátora alebo policajta vydaných v štádiu prípravného konania). Výrazná zmena v nastavení inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona, s ohľadom na okruh právoplatných rozhodnutí, vo vzťahu ku ktorým môže byť takáto sťažnosť podaná, nastala s účinnosťou od 1. 8. 1965. V zmysle predmetnej právnej úpravy mohol generálny prokurátor podať takúto sťažnosť nie len vo vzťahu k právoplatnému rozhodnutiu prokurátora, ale aj vyšetrovateľa alebo vyhľadávacieho orgánu (za predpokladu, že príslušný prokurátor už nemohol dotknuté rozhodnutie sám zrušiť alebo nahradiť ho vlastným rozhodnutím).⁷ Dikcia vo vzťahu k vymedzeniu právoplatného rozhodnutia, v súvislosti s ktorým prichádza do úvahy podanie sťažnosti pre porušenie zákona, bola s účinnosťou od 1. 12. 2003 doplnená o vymedzenie, že porušením zákona alebo chybným postupom konania sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci (a teda porušenie zákona alebo chybný postup konania musel predstavovať nie akékoľvek pochybenie, ktoré mohlo kumulatívne ovplyvniť rozhodnutie vo veci, ale pochybenie podstatné). Z hľadiska plynutia lehôt platilo, že ak nebol zákon porušený v neprospech obvineného, generálny prokurátor mohol podať predmetnú sťažnosť do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia a ak rozhodol Najvyšší súd o tejto sťažnosti do troch mesiacov od jej podania. Len za kumulatívneho splnenia podmienok mohol Najvyšší súd rozhodnúť o zrušení predmetného právoplatného rozhodnutia. Pre prípady, že zákon nebol porušený v neprospech obvineného bola potom lehota viazaná nie len na možnosť podania predmetnej sťažnosti, ale aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu

⁶ Dobová doktrína však jasne vymedzuje, že náprava a odstraňovanie dôsledkov porušenia zákona v právoplatných rozhodnutiach musela byť v prísnej rovnováhe so záujmom na upevňovaní zákonitosti (resp. neoslabovaním stability právoplatných rozhodnutí). TOLAR, J. a kol. *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: Osveta, 1963, s. 592 a nasl.

⁷ S účinnosťou od 1. 10. 1994 platilo, s ohľadom na terminologické vymedzenie, že generálny prokurátor mohol podať sťažnosť pre porušenie zákona proti právoplatnému rozhodnutiu prokurátora, vyšetrovateľa alebo policajného orgánu, s účinnosťou od 1. 12. 2003 proti právoplatnému rozhodnutiu prokurátora alebo vyšetrovateľa.

(ktorému plynula lehota od momentu podania sťažnosti). V takomto mechanizme je nesporne viditeľný záujem „na zotrvaní v rozhodnutom“, resp. na ochrane právoplatného stavu, v čom je práve viditeľný význam tohto mimoriadneho opravného prostriedku.

Až do 31. 12. 2005 zhodne platilo, že o takejto sťažnosti rozhodoval najvyšší súd, platilo pri tom, že proti rozhodnutiu o sťažnosti pre porušenie zákona nie je sťažnosť pre porušenie zákona prípustná, a teda uvedené predstavovalo rozhodnutie konečné. Vo vzťahu k právnej úprave sťažnosti pre porušenie zákona možno naprieč jej právnym vývojom rovnako doplniť, že sa pri nej uplatňovala dispozičná zásada a princíp fakultatívnosti.

Na margo uvádzaných východísk možno doplniť, že v podmienkach Českej republiky je stále v účinnosti Zákon č. 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním, (trestní řád) v znení neskorších predpisov, a teda aj mimoriadny opravný prostriedok sťažnosti pre porušenie zákona (stížnost pro porušení zákona) v zmysle § 266 až 276. Predmetný inštitút a jeho obsahové nastavenie je z hľadiska komparatívneho odlišné v porovnaní so znením účinným v podmienkach Slovenskej republiky do 31. 12. 2005, nakoľko oprávneným na podanie takejto sťažnosti (vo vzťahu k právoplatnému rozhodnutiu súdu alebo štátneho zástupcu, ktorým bol porušený zákon alebo ktorým došlo k chybnému postupu v konaní) je len minister spravodlivosti (o sťažnosti rozhoduje Nejvyšší soud České republiky, s doplnkom, že pokiaľ zákon neustanovuje inak, proti rozhodnutiu o sťažnosti nie je sťažnosť pre porušenie zákona prípustná). Možno preto konštatovať, že aj v podmienkach Českej republiky došlo k odklonu v súvislosti s dovtedajším vnímaním inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona. Rovnako je však potrebné uviesť, že základný rozdiel je vnímateľný aj v samotnom ponímaní prípravného konania, nakoľko v Českej republike je zavedený model štátneho zastupiteľstva (kým v podmienkach Slovenskej republiky zostal zachovaný model prokuratúry).

S účinnosťou od 1. 1. 2006, teda rekodifikovaným Trestným poriadkom, došlo k revidovaniu mimoriadnych opravných prostriedkov a k nahradeniu inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona inštitútom zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (generálnym prokurátorom). Predmetom tohto mimoriadneho opravného prostriedku sa stali právoplatné rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní (teda prokurátora a policajta),⁸ pričom generálny prokurátor už nedisponuje len návrhovým oprávnením (ako v prípade inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona),

⁸ Trestný poriadok však nevymedzuje, ani taxatívny, ani demonštratívny spôsobom, vo vzťahu ku ktorým rozhodnutiam prokurátora a policajta možno tento mimoriadny opravný prostriedok využiť. Postup prokurátorov v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch však upravoval príkaz Generálneho prokurátora Slovenskej republiky zo dňa 31. 1. 2006, por. č. 4/2006 v znení neskorších predpisov, tento bol zrušený príkazom Generálneho prokurátora Slovenskej republiky zo dňa 19. 12. 2022, por. č. 14/2022, pričom podľa účinného právneho stavu možno inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní využiť demonštratívne (využitím termínu „najmä“) nie len vo vzťahu k rozhodnutiam meritorným, ale aj vo vzťahu k tým, pri ktorých je to nevyhnutné vo vzťahu k rýchlosti a zákonosti prípravného konania (teda napríklad aj vo vzťahu k zrušeniu uznesenia o vznesení obvinenia).

ale samotnou rozhodovacou právomocou. Uvedeným prístupom došlo k presunu zodpovednosti za rozhodovacia činnosť orgánov v rámci predmetného štádia trestného konania do rámca jedného štátneho orgánu, osobitne s cieľom zvýšiť zodpovednosť generálneho prokurátora Slovenskej republiky za zákonnosť rozhodovania prokurátorov a policajtov v prípravnom konaní.⁹ Sledovaným účinkom malo byť v zmysle dôvodovej správy okrem operatívnejšieho vybavovania vecí rovnako aj odbremenenie súdov, ktorým pribudol jednak nový nápad v súvislosti s novými formami konania a rozhodovania (osobitne v súvislosti s odklonmi v trestnom konaní), rovnako tak agenda v súvislosti s posilnením kontradiktórnosti.

Z hľadiska právneho vývoja tohto mimoriadneho opravného prostriedku je potrebné uviesť legislatívnu zmenu, ku ktorej došlo s účinnosťou od 1. 1. 2016 Zákom č. 401/2015 Z. z., Zákom, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, nakoľko došlo k vypusteniu druhej vety § 363 ods. 1 Trestného poriadku, a to, že: „Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci.“ Uvedeným bolo sledované predovšetkým to, aby generálny prokurátor mohol zrušiť akékoľvek právoplatné rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní (teda meritórne, procesné, rovnako tak aj medzitýmne), ktorým bol porušený zákon, samozrejme za dodržania *ratio* predmetného mimoriadneho opravného prostriedku.¹⁰ Do daného momentu bolo vydanie uznesenia generálneho prokurátora o zrušení právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní podmienené okrem zvyšných podmienok (existencia porušenia zákona alebo chyby v procesnom postupe, ktoré ovplyvnilo rozhodnutie vo veci) aj tým, že porušenie zákona alebo chyba v procesnom postupe museli byť podstatného charakteru.

Inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní bol v zmysle právneho vývoja novelizovaný celkom trikrát, pričom okrem vyššie spomenutej novely sa tieto týkali predovšetkým lehôt na podanie návrhu. Stav *de lege lata* je taký, že v zmysle § 364 ods. 1 môžu oprávnené osoby podať návrh na takýto postup do troch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia (pričom generálny prokurátor môže rozhodnúť aj bez návrhu, či už v prospech alebo neprospech obvineného). Následne môže generálny prokurátor zrušiť rozhodnutie podľa § 363 ods. 1 do šiestich mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.

Z hľadiska komparatívneho možno v podmienkach inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (generálnym prokurátorom) poukázať na § 174a zákona č. 141/1961 Sb., Zákom o trestním řízení soudním, (trestní řád) v znení neskorších predpisov, nakoľko tento upravuje oprávnenie najvyššieho štátneho

⁹ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín. Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-76-9, s. 633.

¹⁰ Vychádzajúc z *Dôvodovej správy k č. 401/2015 Z. z. Zákom, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417999>. [online]. [cit. 2023-04-12].

zástupcu zrušiť vymedzené právoplatné uznesenia¹¹ nižších štátnych zástupcov z dôvodu ich nezákonnosti (v lehote troch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti). Prijatie uvedeného inštitútu bolo odôvodnené predovšetkým záujmom na zamedzení zásahov do výlučného oprávnenia štátneho zástupcu ako orgánu verejnej obžaloby (resp. do príslušného rámca zásady legality v trestnom konaní). Mimořiadnosť využívania predmetného inštitútu (ktorá je determinovaná použitím len vo vzťahu k taxatívne uvedenému výpočtu uznesení nižších štátnych zástupcov) je doplnená jeho fakultatívnym použitím zo strany najvyššieho štátneho zástupcu.

1.3 Právna úprava opravných prostriedkov obsiahnutých v Trestnom poriadku v podmienkach ostatnej legislatívnej činnosti a navrhovaných úprav

Pokiaľ nahliadneme na legislatívnu činnosť spojenú s opravnými prostriedkami v zmysle Trestného poriadku v ostatných rokoch, možno konštatovať, že hoci je v období posledných rokov dohľadateľných hneď niekoľko legislatívnych procesov (či už prostredníctvom vládnych návrhov alebo zákonodarnej iniciatívy poslancov Národnej rady Slovenskej republiky), opravných prostriedkov sa dotýka práve jeden.¹² V súvislosti s predmetným legislatívnym procesom je dokonca vhodnejšie hovoriť o tom, že sa ťažiskovo dotýka toľko spomínaného inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, okrem toho je predmetom tohto návrhu doplnenie rámca mimoriadnych opravných prostriedkov o „Preskúmanie rozhodnutia v dôsledku zmeny zákona alebo straty účinnosti právneho predpisu“ (hoci uvedený postup nepredstavuje mimoriadny opravný prostriedok vo vlastnom zmysle slova). Práve uvedenému bude venovaný priestor v ďalšej časti príspevku.

Z hľadiska kvalitatívnej analýzy predmetnej legislatívnej činnosti (stále v rovine navrhovanej právnej úpravy) je potrebné konštatovať, že pokiaľ ide o kritizovaný inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (teda slávna „tri-šesť-trojka“), uvedený legislatívny návrh predstavuje prakticky jednu z prvých textácií, ktorá má za cieľ modifikovanie predmetného inštitútu, hoci niektoré hlasy odbornej a laickej verejnosti smerovali aj k návrhu zrušenia inštitútu ako celku.

---

¹¹ Uvedené možno uplatniť vo vzťahu k uzneseniu o nestíhaní podozrivého v zmysle § 159 odst. 1 Trestného rádu, o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci. Uvedený postup však nemožno uplatniť v prípade, ak boli takéto uznesenia vydané európskym povereným žalobcom alebo európskym žalobcom.

¹² Aktuálne stále v štádiu vyhodnotenia medzirezortného pripomienkového konania (s ohľadom na vlastnú materiú a rámec vznesených pripomienok), hoci medzirezortné pripomienkové konanie začalo ešte 7. 9. 2022. *LP/2022/513 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/513>. [online]. [cit. 2023-04-15].

Úvodom výkladu si dovoľíme uviesť, že aj z radov odborníkov odznievajú názory, v zmysle ktorých je skutočne potrebné nahliadať na predmetný inštitút v záujme odstránenia prípadných legislatívnych nedostatkov.¹³

Práve predmetný legislatívny návrh v rámci novelizačného bodu č. 380 (a bodov nasledujúcich) nadväzuje na hlasy odborníkov, nakoľko k zrušeniu právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní zo strany generálneho prokurátora by mohlo dôjsť len vtedy, „... ak takým rozhodnutím bol porušený zákon v **podstatných okolnostiach** alebo **pre podstatné vady konania**, ktoré mu predchádzalo“. Takýmto vymedzením je sledovaný záujem na zúžení právomoci generálneho prokurátora vo vzťahu k rušeniu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, na druhej strane sa však otvára otázka, ktorá bola v konečnom dôsledku jedným zo základných dôvodov novelizácie inštitútu s účinnosťou od 1. 1. 2016, a to ako s určitosťou identifikovať pochybenie podstatného charakteru (či už z hľadiska porušenia zákona alebo väd konania). Je potom otáznou, či je obmedzenie právomoci generálneho prokurátora náležité, pokiaľ vychádzame z toho, že prokuratúra je samostatná hierarchicky usporiadaná jednotná sústava štátnych orgánov na čele s generálnym prokurátorom, v ktorej pôsobia prokurátori vo vzťahoch podriadenosti a nadriadenosti – teda, ak by mal byť práve generálny prokurátor tým subjektom, ktorý by mal mať možnosť meniť rozhodnutia prokurátorov hierarchicky mu podriadených.

Druhým veľmi významným návrhom je nastavenie negatívneho výpočtu prípadov, vo vzťahu ku ktorým by generálny prokurátor nedisponoval možnosťou zrušiť uznesenie o vznesení obvinenia, a to prakticky ani za predpokladu, že by boli splnené podmienky v zmysle navrhovaného § 363 ods. 1 TPor (teda za existencie porušenia zákona v podstatných okolnostiach alebo pre podstatné vady konania). Navrhovaná právna úprava *in concreto*: „Ak súd rozhodol o vzatí obvineného do väzby, alebo nahradení väzby, alebo ak bol na obvineného vydaný európsky zatýkací rozkaz alebo medzinárodný zatýkací rozkaz, alebo súd vydal v prípravnom konaní iné rozhodnutie, z ktorého vyplýva dôvodnosť a zákonnosť vznesenia obvinenia, **generálny prokurátor nemôže zrušiť uznesenie o vznesení obvinenia**“. Dôvodová správa k uvedenému vymedzuje, že takáto úprava „má za cieľ zamedziť konfliktu takýchto súdnych rozhodnutí s rozhodnutiami generálneho prokurátora a s tým vyvolanému nežiaducemu efektu spochybňovania legitimacy rozhodnutí súdov“.¹⁴

¹³ Jeden z názorov prezentuje napr. prof. Čentéš, ktorý sa domnieva, že jedným z vhodných riešení úpravy inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní by bol návrat k jeho pôvodnému zneniu s účinnosťou k 1. 1. 2006, a teda prinavrátenie druhej vety § 363 ods. 1 TPor v znení „Porušením zákona sa rozumie podstatné pochybenie, ktoré mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci“. Vychádzajúc napr. z Čentéš, *spoluautor paragrafu 363: Zbytočne sa mení. Vráťme sa k jeho pôvodnej podobe*. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/634806-centes-spoluautor-paragrafu-363-nerusil-by-som-ho/>. [online]. [cit. 2023-04-16].

¹⁴ *Dôvodová správa. LP/2022/513 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-513>. [online]. [cit. 2023-04-15].

Na danom mieste je však potrebné poukázať na potrebu rozlišovania pojmov zákonnosť a dôvodnosť trestného stíhania,¹⁵ nakoľko napríklad v prípade rozhodovania o väzbe súd neskúma zákonnosť trestného stíhania (a jednotlivých postupov) a navrhovaným nastavením je prakticky nepochopená úloha generálneho prokurátora, prokurátora a sudcu pre prípravné konanie. Predkladateľ rovnako argumentuje tým, že v konečnom dôsledku reaguje na zistenia prokuratúry vyjadrené v správach generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za ostatné roky, s ohľadom na zneužívanie inštitútu v záujme vyvolania účelových obštrukcií. Domnievame sa však, že ani takáto právna úprava nezamedzí zvyšovaniu počtu návrhov na postup podľa § 363 a nasl. TPor, nakoľko ide o tendenciu identifikovateľnú v posledných rokoch (ako bolo uvedené v texte vyššie aj s ohľadom na štatistické ukazovatele).

Druhá skupina navrhovaných novelizačných bodov súvisiaca s inštitútom zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní má súvis so záujmom na zdynamizovaní prípravného konania (s odvolaním sa na nedostatky identifikované v právnej úprave *de lege lata*). Prvou navrhovanou zmenou je skrátenie lehoty pre podanie návrhu na postup podľa § 363 z troch mesiacov na 10 pracovných dní (v oboch prípadoch od momentu právoplatnosti napadnutého rozhodnutia), matematicky by bola daná lehota približne šesťkrát kratšia (vychádzajúc z lehoty určenej na pracovné dni), súčasne má byť prvkom efektívnejšieho prípravného konania zúženie okruhu osôb, ktoré môžu podať návrh na postup podľa § 363 a nasl. TPor (vypustením znenia „v prospech obvineného osoby, ktoré by mohli podať v jeho prospech odvolanie“). Predmetné ustanovenie sa súčasne navrhuje doplniť o nový ods. 2, ktorý by ustanovoval, že osoby oprávnené môžu podať návrh na postup podľa § 363 a nasl. len za predpokladu, „... ak využili svoje právo podať riadny opravný prostriedok, alebo ak nadriadený orgán zrušil prvostupňové rozhodnutie a v ich neprospech rozhodol sám“, pričom takéto nastavenie má svoje *ratio* v pomerne tradičnej podmienke naviazania využitia mimoriadneho opravného prostriedku na využitie riadneho opravného prostriedku.

Na skrátenie lehoty na podanie návrhu na využitie postupu podľa § 363 a nasl. TPor nadväzuje legislatívny návrh aj skrátením lehoty, v rámci ktorej môže (fakultatívne) generálny prokurátor zrušiť rozhodnutie postupom podľa § 363 a nasl. TPor, z pôvodnej lehoty šiestich mesiacov na dva mesiace, v oboch prípadoch od momentu právoplatnosti napadnutého rozhodnutia (*ergo* skrátenie na jednu tretinu pôvodnej lehoty). Výnimkou by bolo zrušenie rozhodnutia o zastavení trestného stíhania, o podmieňacom zastavení trestného stíhania alebo o podmieňacom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného, nakoľko v týchto prípadoch by generálny prokurátor mohol zrušiť rozhodnutie najneskôr do skončenia prípravného konania. Oprávnenia generálneho prokurátora by boli navrhovanou úpravou obmedzené v tom zmysle, že tento by už nedisponoval možnosťou zrušiť aj konanie, ktoré vydaniu takéhoto rozhodnutia predchádzalo.

¹⁵ Pričom dôvodnosť trestného stíhania je jednou z esenciálnych materiálnych podmienok väzby.

Posledný navrhovaný novelizačný bod je naviazaný na všeobecné pravidlo (resp. na jeho zvýraznenie), v zmysle ktorého nemá podanie návrhu na postup podľa § 363 TPor odkladný účinok na úkony prebiehajúce v prípravnom konaní, pričom platí, že podanie návrhu nesmie byť prekážkou plynulosti prípravného konania.

Základný okruh legislatívnych návrhov v množine opravných prostriedkov možno doplniť aj o navrhovaný štvrtý diel ôsmej hlavy tretej časti Trestného poriadku, a to vo forme Preskúmania rozhodnutia v dôsledku zmeny zákona alebo straty účinnosti právneho predpisu (pričom v rámci úpravy *de lege lata* je takáto skutočnosť čiastočne vnímaná ako skutočnosť skôr neznáma v intenciách podmienok obnovy konania¹⁶). Takáto úprava je odôvodnená predovšetkým záujmom zákonodarcu na nastolení procesu (v podmienkach Trestného poriadku), prostredníctvom ktorého by bolo možné reflektovať zmeny Trestného zákona aj na právoplatne odsúdených (pokiaľ uložený trest ešte nebol celkom vykonaný). Uvedený proces by bol aplikovateľný pre prípady, kedy zmenou Trestného zákona dochádza k zániku trestnosti činu, za takýchto okolností by súd rozhodol uznesením o tom, že zvyšok trestu sa nevykoná (bez ohľadu na druh trestu, pokiaľ neboli do momentu účinnosti novely Trestného zákona vykonané ako celok). S prístupom zákonodarcu sa stotožňujeme, osobitne s ohľadom na východiská trestnej politiky štátu, rovnako tak princípy humanizmu a demokracie, nakoľko je v rozpore s elementárnou logikou, ak má osoba zotrvať vo výkone trestu odňatia slobody za skutok, ktorý už zákonodarca nepovažuje za trestný čin a nemá záujem ho naďalej stíhať.

1.4 Záver

Hoci je predkladaný príspevok v primárnych súvislostiach venovaný problematike kvalitatívnej analýzy recentnej legislatívnej činnosti v oblasti opravných prostriedkov v Slovenskej republike, dovoľme si tvrdiť, že samotný dosah (najmä vecný) je oveľa širší. Vychádzame totiž z toho, že priestor je venovaný nie len analýze navrhovanej legislatívnej úpravy, ale osobitne vo vzťahu k inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní (generálnym prokurátorom) aj historickému vývoju predmetného inštitútu (či už priamo alebo nepriamo s ohľadom na právnu úpravu sťažnosti pre porušenie zákona). Domnievame sa totiž, že legislatívnu inšpiráciu je možné hľadať nie len vo východiskách doktríny a aplikačnej praxe, ale aj v historických poznatkoch a súvislostiach.

Vychádzame totiž z toho, že inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní má v podmienkach systému opravných prostriedkov v Slovenskej republike svoje nespochybniteľné miesto a jediným akcelerátorom navrhovaných

¹⁶ Za predpokladu, že došlo k strate účinnosti právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia podľa čl. 125 ods. 3 ústavy voči rozsudku vydanému na základe aplikácie takého právneho predpisu jeho časti alebo niektorého ustanovenia, ak tento rozsudok nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný.

legislatívnych úprav by nemal byť tlak vyvolaný medializovanými prípadmi. Považujeme za náležité pripomenúť, že aj v zmysle ustálenej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky je inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní vnímaný ako účinný právny prostriedok na ochranu základných práv fyzickej osoby či právnickej osoby (napríklad ako predpoklad podania ústavnej sťažnosti).¹⁷ Samotné okliešťovanie oprávnení generálneho prokurátora vo vzťahu k postupu v zmysle § 363 a nasl. TPor navrhované zákonodarcom vnímame negatívne (osobitne pokiaľ ide o negatívne podmienky vo vzťahu k využitiu tohto postupu). Aj na danom mieste si dovoľíme zvýrazniť, že pokiaľ je cieľom zákonodarcu zamedziť konfliktu takýchto súdnych rozhodnutí s rozhodnutiami generálneho prokurátora a s tým vyvolanému nežiaducemu efektu spochybňovania legitimity rozhodnutí súdov, navrhovaným nastavením je prakticky nepochopená úloha generálneho prokurátora, prokurátora a sudcu pre prípravné konanie.

Na strane druhej je potrebné si uvedomiť, že akademická sféra je otvorená diskusií o modifikácii inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, nie však vo vzťahu k jeho úplnému vypusteniu, ale napríklad vo vzťahu k naviazanosti na pochybenia podstatného charakteru, resp. vo vzťahu k lehotám, ktoré sú na uplatnenie tohto inštitútu naviazané.

---

¹⁷ K tomu pozri napr. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 7. 2019, sp. zn. I. ÚS 288/2019.

ÚVAHY NAD OPRAVNÝMI PROSTŘEDKY POŠKOZENÉHO V ADHEZNÍM ŘÍZENÍ¹

Considerations on the Remedies of the Injured Party in Collateral Proceedings

Andrea Beranová

Autorka kritizuje platný trestní řád, který přiznává řádné i mimořádné opravné prostředky proti rozhodnutí o náhradě škody pouze obžalovanému, a nikoliv též poškozenému. Navrhuje zavedení práva poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu, jakož i práva podat dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu o majetkovém nároku. V další části příspěvku poukazuje na nedostatky právní úpravy spočívající v tom, že poškozený nemá opravné prostředky proti výroku o vině, který je podkladem výroku o náhradě škody. *De lege ferenda* doporučuje zrušit vázanost civilního soudu skutkovými zjištěními trestního soudu, pokud jde o rozhodování o náhradě škody.

The author criticizes the current Czech criminal procedure code, which grants all ordinary and extraordinary remedies against the decision on compensation of damages only to the defendant, and not also to the injured party. The author proposes the introduction of the injured party's right to file an appeal against the criminal order, as well as the right to file an appeal against the decision of the Court of Appeal on a property claim. In the next part of the contribution, the author points out the shortcomings of the legal regulation, which consists in the fact that the injured party has no remedies against the verdict of guilt, which is the basis of the verdict on compensation for damages. De lege ferenda recommends abolishing the binding of the civil court by the factual findings of the criminal court when it comes to deciding damages.

1.1 Úvod

Spáchání trestného činu vede často, i když ne vždy, ke vzniku újmy na straně poškozené osoby. Této osobě – poškozenému – tak na základě soukromoprávních předpisů vzniká nárok na náhradu takové újmy. Způsob, jakým bude tato újma vymáhána, je však dvojitý: buď poškozený podá žalobu o náhradu škody v civilním řízení, nebo se k trestnímu řízení připojí se svým majetkovým nárokem (tzv. adhezní řízení).

---

¹ Příspěvek je publikačním výstupem v rámci programu Cooperatio na Univerzitě Karlově, vědní oblasti Law.

Většinou se má za to, že toto adhezní řízení je pro poškozeného výhodnější, neboť poškozený má možnost přijít takřkajíc „k hotovému“ (exekučnímu titulu) jenom tím, že se jednoduše připojí se svým nárokem. Zapomíná se přitom na skutečnost, že adhezní řízení má pro poškozeného ale i nevýhody, které plynou z toho, že se se svým nárokem vlastně jen připojuje, což prakticky způsobuje, že nemá proti nesprávnému výroku možnost podat opravný prostředek. Na rozdíl od obžalovaného totiž nemá s výjimkou odvolání proti adheznímu výroku žádné opravné prostředky. Stejně tak není oprávněn napadnout výrok o vině, který je podkladem pro rozhodnutí o náhradě škody. Cílem mého příspěvku je přitom odpovědět na otázku, zdali je takové postavení poškozeného adekvátní, spravedlivé a také zdali je v souladu s procesní ekonomikou. S tím pak souvisí i úvaha, zda je nutné novelizovat náš právní řád a přiznat opravné prostředky poškozenému v trestním, jakož i v navazujícím civilním řízení.

1.2 Opravné prostředky poškozeného proti adheznímu výroku

Pokud jde o opravné prostředky proti občanskoprávní části rozsudku, lze konstatovat, že postavení obviněného a poškozeného není rovné. To lze ukázat na příkladu ublížení na zdraví, kdy soud prvního stupně přizná poškozenému nárok ve výši 1 milionu korun, jako nárok na náhradu škody a zejména odčinění nemajetkové újmy. Proti tomuto výroku se může odvolat jak obžalovaný, tak poškozený. Jestliže odvolací soud nárok na náhradu škody potvrdí, má obviněný – na rozdíl od poškozeného – právo podat dovolání. Žádá-li poškozený např. náhradu škody ve výši 1 milionu Kč a odvolací soud přizná toliko 200 000 Kč a se zbytkem nároku odkáže poškozeného na civilní řízení, poškozený nemá právo podat dovolání. Ostatně, odvolací soud může rozhodnout i tak, že poškozenému na náhradě nemajetkové újmy nepřizná vůbec nic a s celým nárokem ho odkáže na civilní řízení.

O tom, že se nejedná jen o akademické úvahy, které nemají žádnou spojitost s praxí, svědčí rozhodnutí uveřejněné pod č. 14/2014 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek.² Skutkově šlo o znásilnění mladé ženy s následkem těžkého ublížení na zdraví, kterého se dopustili dva spolupachatelé tím, že poškozenou na taneční zábavě nejprve udeřili pěstí do obličeje, až částečně ztratila vědomí. Následně ji pod záminkou poskytnutí pomoci vyvedli z objektu, naložili na zadní sedadla automobilu a odvezli na opuštěné místo, kde na ní vykonali soulož. Poškozená v důsledku jednání pachatelů utrpěla zlomeninu pravé očnice s následnou poruchou vidění, zranění měkkých tkání obličeje, otřes mozku a posttraumatickou stresovou poruchu s dalekosáhlými důsledky na osobní život. Prvostupňový soud přiznal poškozené

² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013 (uveřejněný pod č. 14/2014 Sb. rozh. tr.).

nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích záležející ve výrazném snížení lidské důstojnosti, jakož i újmě na tělesném a duševním zdraví. K odvolání obviněných odvolací soud tento výrok, jímž bylo soudem prvního stupně poškozené vyhověno, zrušil a poškozenou s uvedeným nárokem odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Z odůvodnění publikovaného rozhodnutí se podává, že odvolací soud pro vyslovení povinnosti obviněných k náhradě nemajetkové újmy nemusel provádět další dokazování, jež by podstatně protáhlo trestní řízení, neboť soud měl pro vyhovění tomuto nároku poškozené opatřen dostatek podkladů, které předložila buď poškozená, nebo vyplynuly z provedeného dokazování.

Z uvedeného je zřejmé, že při absenci oprávnění poškozeného podat dovolání nelze vyloučit, že poškozený bude v trestním řízení zbytečně, tj. aniž by bylo nutné provádět další dokazování, které by způsobilo průtahy v trestním řízení (ve smyslu § 229 odst. 1 TŘ), odkázán s celým nárokem na náhradu škody (nemajetkové újmy, bezdůvodného obohacení) na řízení ve věcech občanskoprávních. Poškozený je tak nucen absolvovat náročnější civilní řízení, kdy např. nepřichází v úvahu utajení identity poškozeného (§ 55 odst. 2 TŘ).

Ještě horší postavení má poškozený v případě, že se rozhoduje trestním příkazem.³ Jak známo, pokud byl nárok na náhradu škody řádně uplatněn, může být trestním příkazem rozhodnuto o náhradě škody. Jenže – v tomto případě – poškozený není osobou, která má právo podat proti trestnímu příkazu odpor. Proti trestnímu příkazu může podat odpor jen obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce (§ 314g odst. 1 TŘ). Pokud oprávněné osoby nepodají proti trestnímu příkazu odpor, stane se trestní příkaz pravomocným a vykonatelným. To znamená, že poškozenému nenáleží řádný opravný prostředek, jak v situaci, kdy samosoudce vydá nesprávné rozhodnutí, tak v situaci, kdy o nároku poškozeného nerozhodne pro změnu vůbec.

Nástrojem, který by poškozenému mohl pomoci, není ani podnět k podání stížnosti pro porušení zákona. Pomineme-li, že se jedná o mimořádný opravný prostředek, jímž disponuje výlučně ministr spravedlnosti, je třeba mít na paměti, že zákon je v těchto případech porušen ve prospěch obviněného. Nejvyšší soud proto rozhoduje toliko tzv. akademickým výrokem, jenž se nedotýká právní moci napadeného rozhodnutí (§ 268 odst. 2, § 269 TŘ).⁴

Absence práva poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu se nezdá být logická ani ve srovnání s odvolacím řízením, neboť zde poškozený právem na podání řádného opravného prostředku disponuje [§ 246 odst. 1 písm. d) TŘ].⁵

³ Ze statistických údajů vyplývá, že trestním příkazem je v současné době vyřizováno více než 50 % trestních věcí. K tomu srov. SCHEINOST, M. a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021, s. 40. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.

⁴ ZŮBEK, J., VRBA, M. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9. ISSN 1213-5313, s. 195 a n.

⁵ JELÍNEK, J. Současná trestní politika – co je nejdůležitější? In JELÍNEK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012.

Pokud poškozený podá odvolání proti výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení a nerozhodne-li odvolací soud sám ve věci, odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 265 TŘ).

Právní úpravu, která nedovoluje poškozenému podat odpor proti trestnímu příkazu, považuji za nesprávnou a nedůslednou i z hlediska zajištění ochrany poškozeného. Jestliže totiž zákonodárce přiznal poškozenému právo uplatňovat již v trestním řízení takové nároky, jakým je nárok na náhradu nemajetkové újmy, potom účel této právní úpravy nemůže spočívat snad jen v efektivitě soudního procesu, ale především v ochraně poškozeného. V takovém případě by však poškozenému měl přiznat stejné opravné prostředky proti adheznímu výroku, jakými disponuje obviněný, který je v trestním (adhezním) řízení jakýmsi občanskoprávním odpůrcem poškozeného. Proto se domnívám, že by poškozený měl mít jak právo podat odpor proti trestnímu příkazu, tak by měl mít i právo brojít proti rozhodnutí odvolacího soudu o adhezním výroku podáním dovolání.

1.3 Opravné prostředky poškozeného proti výroku o vině a trestu?

Vzhledem ke skutečnosti, že výrok o vině a trestu je s rozhodnutím o náhradě škody úzce provázán,⁶ stojíme před otázkou, zda by poškozenému neměl náležet také opravný prostředek proti trestněprávní části rozsudku.

Souvislost s výrokem o vině lze opět ukázat na příkladu s ublížením na zdraví. Poškozený, který nemůže napadnout opravným prostředkem výrok o vině, se nemůže např. domáhat rozhodnutí, že újma na zdraví byla způsobena úmyslně a nikoliv jen z nedbalosti. Forma zavinění je ale podle občanského zákoníku např. kritériem pro stanovení výše zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu (§ 2957 o. z.), či moderační právo soudu (§ 2953 o. z.). Jestliže tak soud rozhodne o nedbalostní formě zavinění a státní zástupce se proti tomu neodvolá, nemůže se poškozený domáhat vyššího nároku na náhradu škody. Na první pohled by se mohlo zdát, že poškozený není nijak znevýhodněn, neboť není-li v trestním řízení pro uložení povinnosti k náhradě škody podklad, soud nesmí návrh poškozeného zamítnout, nýbrž toliko odkázat na jiné příslušné řízení (§ 229 TŘ). V takovém případě je poškozený oprávněn znovu uplatnit nárok na náhradu škody v občanskoprávním řízení. Problém spočívá v tom, že podle § 135 odst. 1 OSŘ je soud v občanskoprávním řízení vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, a kdo jej spáchal. Podle ustálené judikatury⁷ výrokem odsuzujícího trestního rozsudku může být pro civilní řízení „závazně určena především otázka zaviněného protiprávního

ISBN 978-80-87576-39-7, s. 21.

⁶ GRÍVNA, T. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1107-4, s. 100.

⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1424/09.

jednání určitého pachatele, ale – za předpokladu, že způsobení škody je znakem skutkové podstaty trestného činu – též otázky vzniku škody a příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a škodou.“ Prakticky to znamená, že pokud trestní soud uznal obviněného vinným ze spáchání nedbalostního trestného činu, civilní soud nemůže již zvažovat zavinění úmyslné.

Shora uvedený problém se v posledních letech prohloubil zakotvením institutu dohody o vině a trestu, kde soud neprovádí dokazování. Poškozený opět nemá žádný nástroj, kterým by mohl napadnout výrok o vině. To znamená, že i v případě, že poškozený bude mít všechny opravné prostředky proti adheznímu výroku, může dojít k nespravedlivému rozhodnutí o jeho nároku, neboť nemůže podat opravný prostředek proti výroku o vině.

Co se týká výroku o trestu, souvislost s náhradou škody je zřejmá zejména u majetkových trestních sankcí. Jestliže je obžalovanému uložen neadekvátně vysoký peněžitý trest, mohou tím být ohroženy zájmy poškozeného na uspokojení nároku na náhradu škody. Dlužno však podotknout, že v tomto směru došlo ke zlepšení postavení poškozeného. Vzhledem k tomu, že finanční prospěch státu z majetkových trestních sankcí může konkurovat zájmu poškozeného na uspokojení nároku na náhradu škody, byl přijat zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení. Zákonodárce tak umožnil, aby nároky poškozených mohly být uspokojeny i z majetku, který byl odčerpán majetkovými sankcemi.⁸ Tento zákon podle dikce § 2 odst. 1 dopadá na situace, kde je obviněný stíhán pro trestný čin, kterým byla způsobena majetková škoda, nemajetková újma či kterým pachatel získal bezdůvodné obohacení, které představují majetkový nárok poškozeného, a v tomto řízení došlo k odsouzení pachatele v hlavním líčení, veřejném zasedání či trestním příkazem. Oprávněným je poškozený, s výjimkou státu, který v trestním řízení uplatnil svůj majetkový nárok a tento nárok mu byl přiznán zcela nebo zčásti, přičemž ve zbytku byl odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, jakož i ten, jemuž byl nárok přiznán v občanskoprávním řízení. Majetkové nároky poškozených jsou podle § 3 odst. 2 pak uspokojovány z peněz získaných výkonem majetkových trestních sankcí nebo zpeněžením věcí, které propadly nebo byly zabráný v trestním řízení.

Vyjma sankcí znamenajících zásah do majetkové sféry obviněného může být vymahatelnost nároku poškozených zhoršena např. uložením nepodmíněného trestu, neboť uvěznění pachatele bude mít vliv na jeho schopnost uhradit nárok poškozeného na náhradu škody.

Z tohoto pohledu se jeví jako spravedlivé, aby měl poškozený právo podat opravné prostředky také proti výroku o trestu.

Každá mince má dvě strany a na tuto otázku se lze dívat i jiným pohledem. Lze totiž namítat, že taková právní úprava by kolidovala se zásadou obžalovací

⁸ Za majetkovou trestní sankcí je považován trest propadnutí majetku, peněžitý trest a peněžité opatření, trest propadnutí věci a trestní opatření propadnutí věci, propadnutí náhradní hodnoty, ochranné opatření zabránění části majetku, ochranné opatření zabránění věci a zabránění náhradní hodnoty.

(§ 2 odst. 8 TR), neboť trestní řád nezná tzv. soukromou žalobu. Podle obžalovací zásady „trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu (dále jen ‚dohoda o vině a trestu‘), které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.“

Tyto argumenty jsou nepochybně silné a mohou být důvodem, aby zákonodárce právo podávat opravné prostředky proti výrokům o vině a trestu nepřiznal. V takovém případě by bylo žádoucí, aby došlo alespoň k zrušení vázanosti civilního soudu odsuzujícím rozsudkem ve vztahu k posouzení nároku na náhradu škody (§ 135 odst. 1 OSŘ). Poškozenému by tak bylo umožněno domoci se spravedlivého rozhodnutí o nároku na náhradu škody v řízení civilním.

1.4 Závěr

Ze srovnání opravných prostředků poškozeného a obviněného proti adheznímu výroku plyne, že postavení poškozeného je nespravedlivé, a to jak v trestním, tak v navazujícím civilním řízení. V zájmu posílení rovnosti stran v trestním řízení by poškozenému měly být přiznány stejné opravné prostředky proti adheznímu výroku jako obviněnému. Pokud zákonodárce současně nepřistoupí k přiznání opravných prostředků poškozeného proti vině, bylo by žádoucí zrušit vázanost civilního soudu skutkovými zjištěními trestního soudu, pokud jde o rozhodování o náhradě škody. Tím by se postavení procesních stran vyrovnalo a byla by tak i posílena ochrana poškozeného jakožto osoby, která byla trestným činem nejvíce zasažena.

OPRAVNÝ PROSTŘEDEK DO VÝROKU O NÁHRADĚ ŠKODY PŘI UZAVŘENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU

Appeal against Judgment on Damages at the Conclusion of the Plea Bargain Agreement

Stanislav Cik

Příspěvek se zabývá institutem dohody o vině a trestu, zaměřuje se na povinnosti poškozeného a státního zástupce. U státního zástupce se příspěvek zaměřuje na povinnost jednoznačného vymezení skutku ve vztahu k adheznímu výroku, jakožto základního předpokladu přiznání náhrady škody poškozenému. V další části příspěvek stanoví tři varianty při uzavření dohody o vině a trestu, kdy lze rozhodnout o nároku poškozeného v trestním řízení. Jednotlivé varianty vyžadují podle článku také jinou míru nutného dokazování. Příspěvek podrobně rozebírá nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1420/22 ze dne 6. prosince 2022, analyzuje jeho možné dopady na jednotlivé varianty rozhodování o nároku poškozeného.

The contribution deals with the institution of the agreement on guilt and punishment, focusing on the duties of the injured party and the public prosecutor. For the public prosecutor, the contribution focuses on the obligation to clearly define the deed in relation to the adhesive statement, as a basic prerequisite for awarding compensation to the injured party. In the next part, the contribution sets out three variants concluding agreement on guilt and punishment, when a decision can be made on the injured party's claim in criminal proceedings. According to the article, individual variants also require a different level of necessary proof. The contribution analyzes in detail the decision of the Constitutional Court, no. III. ÚS 1420/22 of December 6, 2022, analyzes its possible effects on individual variants of decision-making on the injured party's claim.

1.1 Dohoda o vině a trestu, výhoda nebo nevýhoda pro poškozeného?

Převzetím institutu dohody o vině a trestu (dále též jen „Dohoda“) mělo dojít také k usnadnění postavení poškozeného v rámci trestního řízení. Přestože při sjednávání a uzavření Dohody nemá poškozený ani jeho zájmy prioritu, již při jejím zavedení

bylo jako s „vedlejším“ účinkem počítáno, že bude také ku prospěchu poškozeného. V níže uvedeném textu, i s ohledem na opravný prostředek do adhezního výroku, se pokusím zodpovědět, zda je tento institut opravdu ku prospěchu poškozeného, případně v jakých situacích tomu tak je.

1.2 Obecně k dohodě o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu byla do českého trestního práva procesního zakotvena novelou trestního řádu č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012. Důvodem pro zavedení Dohody jako dalšího odklonu v širším slova smyslu¹ byla zejména snaha o zrychlení konkrétního trestního řízení, čímž mělo dojít ke zjednodušení a zefektivnění trestního řízení a s tím souvisejícímu odbřemenění justice. Jedním z dalších ne nepodstatných důsledků zavedení tohoto institutu do českého právního řádu mělo být zlepšení postavení poškozeného v trestním řízení. Dohoda tak měla znamenat další posun od ryze retributivní justice k justici restorativní, v jejichž rámci se účelněji prosazují zájmy poškozených. Účinnou účastí poškozeného při sjednávání dohody o vině a trestu mělo být dosaženo takového výsledku z jednání, jehož součástí by byla i dohoda o náhradě škody obviněným poškozenému, čímž by zároveň bylo zabráněno sekundární viktimizaci, neboť oběť trestného činu by nebyla dále stresována opakovanými výslechy, a to zvláště pak ve veřejném hlavním líčení.²

To, že v rámci zavádění dohody o vině a trestu do českého trestního řádu bylo myšleno i na dopady ve vztahu k poškozeným, svědčí ustanovení § 175a odst. 5 tr. ř., které od zavedení Dohody nedoznalo doposud žádné změny. Státní zástupce při sjednávání Dohody podle výše zmíněného ustanovení dbá také na zájmy poškozeného. Je-li poškozený pak přítomen při sjednávání Dohody, je oprávněn se vyjádřit zejména k rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Dohodu o vině a trestu lze sjednat i bez přítomnosti poškozeného, nedostaví-li se k jednání, ačkoli o něm byl řádně vyrozuměn, nebo nedostaví-li se k jednání a nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení již uplatnil nebo prohlásil, že jej uplatňovat nebude. Uplatnil-li poškozený, který není jednání přítomen, nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, může se státní zástupce za poškozeného dohodnout s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení až do výše uplatněného nároku.³

---

¹ Přesněji jde u Dohody o vině trestu o zkrácenou formu trestního řízení.

² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2260.

³ Ustanovení § 175a odst. 5 tr. ř.

1.3 Práva poškozeného a povinnosti státního zástupce

Povinnosti státního zástupce směřují při sjednávání dohody o vině a trestu zejména vůči osobě obviněného. Státní zástupce má však při dohodovacím řízení povinnosti také vůči osobě poškozeného. Předně je státní zástupce povinen vyrozumět o době a místě jednání poškozeného, který výslovně neprohlásil, že se vzdává procesních práv, která mu zákon jako poškozenému přiznává.⁴ Ze zákonné úpravy není zřejmé, s jak velkým předstihem je povinen státní zástupce poškozeného o době a místě jednání o Dohodě vyrozumět. Lze souhlasit se závěrem, že státní zástupce by měl poškozeného vyrozumět o době a místě jednání o Dohodě tak dopředu, aby měl poškozený dostatečný prostor pro uplatnění svého adhezního nároku, aby analogicky byla podle ustanovení § 198 odst. 1 tr. ř. dodržena tídní lhůta k přípravě na jednání.⁵ Je pak otázkou, jaký by měl být postup v případě, kdy státní zástupce své povinnosti nevyhoví, a buď nevyrozumí poškozeného s dostatečným časovým předstihem pro uplatnění jeho nároku, nebo dokonce jej nevyrozumí vůbec. V obou případech by důsledky pro poškozeného byly značné (v případě nevyrozumění by pak mohly být fatální), nicméně by k nápravě stavu pravděpodobně nevedly, neboť pro takový nesprávný postup státního zástupce neobsahuje trestní řád žádné procesní důsledky, jak z mého pohledu zcela správně argumentuje také doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.,⁶ mimo jiné s poukazem na usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 10. 1999, sp. zn. 8 To 335/99, uveřejněné též ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 6/2001.

Státní zástupce má povinnost poškozeného při vyrozumění o termínu sjednávání Dohody také upozornit na možnost uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, jež mu byla trestným činem způsobena, nebo na vydání bezdůvodného obohacení, které bylo na jeho úkor získáno.⁷ Je otázkou, jaké důsledky bude mít, pokud státní zástupce poškozeného sice vyrozumí o termínu jednání o Dohodě, avšak jej již nepozorní, že může nárok na náhradu škody uplatnit nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu? Odpověď je bohužel pro poškozeného stejně nepříznivá jako v případě, kdy státní zástupce poškozeného nevyrozumí vůbec. Trestní řád opět neobsahuje žádné procesní důsledky pro případ, že státní zástupce poškozeného nepoučí, že může svůj nárok uplatnit pouze při prvním jednání o Dohodě. Jak již bylo

⁴ Ustanovení § 175a odst. 2 tr. ř.

⁵ ŠČERBA, F. Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 3. ISSN 1214-3758.

⁶ ŠČERBA, F. Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení, *Státní zastupitelství*, 2021, č. 3. ISSN 1214-3758.

⁷ Pro zjednodušení bude pro tento text brána náhrada škody také jako nadřazený pojem pro nárok uplatněný poškozeným v adhezním řízení, tedy pro náhradu škody, nemajetkovou újmu a bezdůvodné obohacení.

řečeno, lhůta pro poškozeného na uplatnění nároku na náhradu škody je procesní lhůtou, kterou nelze navrátit, a to ani v případě, kdy soud, potažmo státní zástupce nesplní vůči poškozenému svoji povinnost.⁸

Obecnou povinností státního zástupce při sjednávání Dohody je chránit i zájmy poškozeného. Je ovšem otázkou, co se pod touto velmi široce a obecně pojatou povinností rozumí a kdy bude možné určit, že ji státní zástupce splnil. Teoreticky tak stačí, pokud se státní zástupce obviněného při sjednávání Dohody zeptá, zda souhlasí kromě výroku o vině a trestu také s nárokem na náhradu škody, a pokud obviněný prohlásí, že s náhradou škody nesouhlasí, je role státního zástupce vyčerpána. Ostatně stejný postup zvolil státní zástupce při sjednávání Dohody v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně 52 T 4/2019. Na takovém postupu státního zástupce neshledaly soudy žádného pochybení. Zmíněný postup tak v zásadě aproboval postupně Krajský soud v Brně, Vrchní soud v Praze, Nejvyšší soud i Ústavní soud.

1.4 Jednoznačné vymezení skutku v dohodě o vině a trestu se zaměřením na adhezní výrok

Podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je podle § 175a odst. 3 věty první tr. ř. prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. Obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek v té podobě, jak jej popsaly a kvalifikovaly OČTŘ, a není oprávněn souhlasit jen s částí skutku, měnit slovní popis skutku nebo jeho právní kvalifikaci. Dohoda o vině a trestu obsahuje popis skutku, pro který je obviněný stíhán, s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za kterých k němu došlo, tak, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem.⁹ Popis skutku musí v Dohodě obsahovat všechny důležité okolnosti způsobu jeho spáchání tak, aby bylo možné jej správně kvalifikovat a posoudit také míru závažnosti a škodlivosti jednání obviněného.

Z pohledu adhezního výroku je možné nastínit co do popisu skutku dva základní vzorové případy. V prvním případě z obsahu skutku rovnou vyplývá i výše způsobené škody obviněným a osoba, které byla trestným činem způsobena škoda, tedy konkrétní poškozený. V druhém případě pak obsahem skutku je sice osoba konkrétního poškozeného, nicméně v popisu skutku není vyčíslena výše nároku pro případné adhezní řízení (v níže uvedeném případě výše nemajetkové újmy).

⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 1. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 365.

⁹ Ust. § 175a odst. 6 písm. c) tr. ř.

1. vzorový případ

Obžalovaný XY uvedl v omyl poškozeného AB a poškozeného CD a způsobil škodu poškozenému AB ve výši 5 500 000 Kč a poškozenému CD ve výši 6 000 000 Kč, čímž spáchal zvláště závažný zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku.

2. vzorový případ

Obžalovaný XY bezdůvodně fyzicky napadl poškozeného EF, kdy poškozený v důsledku fyzického útoku byl omezen v běžném způsobu života po dobu 8 týdnů se vznikem postraumatické stresové poruchy, čímž spáchal zvláště závažný zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku.

Oba případy jsou vybrány záměrně tak, aby zřetelně ilustrovaly dvě krystalicky odlišné situace, kdy soud v adhezním výroku rozhoduje o povinnosti obžalovaného nahradit poškozenému jeho řádně uplatněný nárok. U prvního vzorového případu obsahuje popis skutku přesnou výši škody. V druhém případě popis skutku sice také zahrnuje vznik nemajetkové újmy u poškozeného, nicméně výše nemajetkové újmy není v popisu skutku přesně číselně vymezena. Jak již bylo zmíněno výše, obviněný je oprávněn prohlásit, že spáchal pouze takový skutek, ze kterého je stíhán, pokud na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení. Obviněný může v dohadovacím řízení uzavřít nejenom dohodu o vině a trestu, ale také se může se státním zástupcem dohodnout a výši náhrady škody poškozenému. Výše škody pochopitelně musí vycházet ze skutku, na který obviněný uzavřel Dohodu. Pokud obviněný nesouhlasí s náhradou škody poškozenému v adhezním řízení, byť by stejná výše škody byla součástí výroku o vině v uzavřené Dohodě, je nasnadě otázka, za jakým podmíněk lze obviněného k náhradě škody zavázat?

1.5 Rozhodování o nároku poškozeného

Pokud je obžalovaný uznáný vinným trestným činem, je soud povinen zabývat se nárokem poškozeného. V úvahu podle výsledků dokazování, respektive zjištěného skutkového stavu přicházejí v úvahu dva možné způsoby rozhodnutí.¹⁰

Odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu nebo kterým se na úkor poškozeného bezdůvodně obohatil, uloží mu v rozsudku, aby tento nárok nahradil. Soud uloží

---

¹⁰ Pro zjednodušení a zaměření příspěvku pomínu situace, při kterých soud nebude o nároku poškozeného rozhodovat. Může jít o situaci, kdy poškozený neuplatní podle § 43 odst. 3 tr. ř. svůj nárok řádně a včas, nebo o situaci, kdy soud usnesením podle § 206 odst. 3 tr. ř. nepřipustí osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení.

obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody nebo k vydání bezdůvodného obohacení, jestliže je výše škody nebo rozsah bezdůvodného obohacení součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a nárok v této výši nebyl dosud uhrazen.¹¹

Soud odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem, není-li podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení podklad nebo bylo-li by pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení třeba provádět další dokazování, jež by podstatně protáhlo trestní řízení.¹²

V případě uzavření dohody o vině a trestu je soud povinen postupovat totožně, jako by probíhalo klasické trestní řízení s dokazováním vztahujícím se k vině, trestu i náhradě škody. Přístupem o rozhodování v adhezním řízení po uzavřené a schválené dohodě o vině a trestu se zabýval Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 1420/22 ze dne 6. prosince 2022. Podle výše uvedeného nálezu Ústavního soudu je možné rozhodnout o uplatněném nároku poškozeného při uzavřené dohodě o vině a trestu pouze ve třech možných variantách.

Varianta 1:

Výši škody lze považovat za součást sjednané dohody o vině a trestu a soudem uložená povinnost je v souladu s touto dohodou.

Varianta 2:

Výše škody sjednána sice nebyla, ale skutkový stav je natolik spolehlivě prokázán, že soud je oprávněn uložit obviněnému povinnost nahradit škodu podle § 228 tr. řádu.

Varianta 3:

Výše škody nebyla ani sjednána a ani nebyl skutkový stav spolehlivě prokázán, a je proto nutné v tomto směru provést dokazování.

Ústavní soud se ve výše uvedeném nálezu zabýval situací, kde konkrétní výše škody byla součástí popisu skutku, se kterým obviněný v rámci sjednávání Dohody souhlasil. Své závěry tak Ústavní soud aplikoval na případ, kdy bylo rozhodováno o nároku na náhradu škody, přičemž výše škody již byla konkretizována v popisu skutku výroku o vině. Varianty zavázání obžalovaného k úhradě nároku poškozeného je však možné uplatnit u všech druhů nároků¹³ a u různých způsobů popisu

---

¹¹ Viz ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř.

¹² Viz ustanovení § 229 odst. 1 tr. ř.

¹³ Majetkové škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení.

skutku.¹⁴ Lze tak souhlasit, že pro přiznání nároku poškozeného vůči obžalovanému musí soud zvolit jednu z výše uvedených třech variant.

Nejjednodušší se jeví zavázání obžalovaného k náhradě škody podle první varianty. V rámci dohodovacího řízení v takovém případě obžalovaný uzavře dohodou o vině a trestu včetně povinnosti uhradit nárok poškozeného, který vznikl v příčinné souvislosti se spáchaným trestným činem. Státní zástupce je ostatně povinen při sjednávání dohody o vině a trestu dbát také na zájmy poškozeného. Nemá se tedy soustředit na pouhé dosažení dohody, pokud jde o výrok o vině a výrok o trestu, nýbrž má vážně zohledňovat a dbát na zájmy poškozeného, což se má odrazit především v tom, že do sjednané dohody bude zahrnuta povinnost obviněného nahradit poškozenému jím uplatněný a trestným činem způsobený nárok, aby i tento výrok poté soud schválil odsuzujícím rozsudkem a poškozený měl exekuční titul, kterého by jinak býval dosáhl při standardním průběhu trestního řízení trestním příkazem či rozsudkem vyhlášeným v hlavním líčení.¹⁵ V takovém případě pak soud schválí dohodu o vině a trestu, jejíž součástí je i adhezní výrok.

Pokud jde o další dvě varianty, ty jsou v aplikační praxi složitější. Druhá varianta předpokládá stav, kdy v rámci dohody o vině a trestu nebyla mezi státním zástupcem a obžalovaným uzavřena dohoda také o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení, přesto je skutkový stav natolik spolehlivě prokázán, že je soud oprávněn uložit obviněnému povinnost nahradit škodu podle § 228 tr. řádu. Otázkou zůstává, kdy lze z uzavřené dohody o vině a trestu dovodit, že byl právě uzavřením dohody skutkový stav spolehlivě prokázán i pro adhezní výrok? U prvního vzorového případu trestného činu, kdy obžalovaný XY uvedl v omyl poškozeného AB a poškozeného CD a způsobil škodu poškozenému AB ve výši 5 500 000 Kč a poškozenému CD ve výši 6 000 000 Kč, čímž spáchal zvlášť závažný zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, mám za to, že je skutkový stav dostatečně prokázán. Obžalovaný totiž souhlasil se stíhaným skutkem také v tom směru, že poškozenému AB způsobil škodu ve výši 5 500 000 Kč a poškozenému CD škodu ve výši 6 000 000 Kč. Je tedy spolehlivě prokázáno, že obžalovaný spáchal trestný čin, že trestným činem způsobil škodu, dále příčinná souvislost se spáchaným trestným činem, výše škody i osoba poškozeného.

Třetí varianta, jak rozhodnout o povinnosti obžalovaného uhradit řádně uplatněný nárok poškozeného v adhezním řízení v případě uzavření a schválení dohody o vině a trestu, předpokládá situaci, kdy výše škody nebyla ani sjednána a ani nebyl skutkový stav spolehlivě prokázán. V takovém případě je nutné provést dokazování vztahující se k nároku uplatněnému poškozeným. Vzorovým příkladem může být situace uvedená výše, kdy obžalovaný XY bezdůvodně fyzicky napadl poškozeného EF, kdy poškozený v důsledku fyzického útoku byl omezen v běžném způsobu života po dobu 8 týdnů se vznikem postraumatické stresové poruchy, čímž spáchal

¹⁴ Jak u popisu skutku zahrnujícím konkrétní výši škody, tak i bez této konkretizace.

¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7.*, dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2284.

zvlášť závažný zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Z popisu skutku (u kterého obžalovaný uzavřel Dohodu) vyplývá, že poškozenému vznikla nemajetková újma, že ji způsobil obžalovaný a že je v příčinné souvislosti se spáchaným trestným činem. Náhrada nemajetkové újmy však v popisu skutku není vyčíslena v penězích. Výše nemajetkové újmy ostatně v popisu skutku být nemusí, respektive by být neměla, neboť to není pro správnou právní kvalifikaci a posouzení škodlivosti daného jednání podstatné. V rámci adhezního řízení pak bude poškozený povinen tvrdit a důkazy prokazovat, jaká výše nemajetkové újmy mu jednáním obžalovaného vznikla.

1.6. Zjištění skutkového stavu pro výrok o vině a pro výrok o náhradě škody

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1420/22 ze dne 6. prosince 2022 je poměrně překvapivý s ohledem na skutkový a procesní stav projednávaného případu.

Ústavní stížností byl napaden jednak rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 8. 10. 2021, č. j. 52 T 4/2019-592, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu uzavřená dne 6. 10. 2021 mezi státní zástupkyní Krajského státního zastupitelství v Brně a stěžovatelem jako jediným jednatelem společnosti XXXX, s. r. o., který byl uznán vinným ze spáchání zvlášť závažného zločinu podvodu dílem dokonaného a dílem ukončeného ve stadiu pokusu, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let (s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání pěti let) a k peněžitému trestu ve výměře 400 denních sazeb s denní sazbou ve výši 20 000 Kč (celkem 8 000 000 Kč). Dále krajský soud uložil stěžovateli s odkazem na § 228 odst. 1 tr. řádu povinnost nahradit poškozené České republice škodu ve výši 18 614 679,76 Kč. Se zbytkem svého nároku na náhradu škody byla dle § 229 tr. řádu Česká republika odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Ústavní stížností bylo také napadeno usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 1. 2022, č. j. 4 To 57/2021-728, kterým bylo zamítnuto odvolání obžalovaného a poškozené České republiky jako nedůvodné. V rámci dohadovacího řízení před státní zástupkyní obviněný k nárokům poškozených prohlásil, že tyto neuznává co do důvodu a výše a že nesouhlasí, aby mu byla podle § 228 odst. 1 trestního řádu uložena povinnost nahradit poškozeným škodu. Státní zástupkyně tamtéž k nárokům poškozených uvedla, že s ohledem na stadium trestního řízení postoj obžalovaného a spornost uplatněných nároků tyto nebudou učiněny předmětem dohody o vině a trestu a že soud bude při předložení sjednané dohody upozorněn na skutečnost, že v dané věci nedošlo k dohodě o náhradě škody. Státní zástupkyně rovněž uvedla, že v této části bude soud rozhodovat samostatně. V uvedeném případě se obžalovaný dopustil podvodu ve zkratce tím, že uvedl v omyl Energetický regulační úřad, kterému v licenčním řízení deklaroval dokončenou fotovoltaickou elektrárnu (FVE) a k tomu předložil nepravdivé listiny, když věděl, že FVE ke dni podání žádosti dostavěna nebyla.

Obžalovaný dne 6. 10. 2021 uzavřel se státní zástupkyní dohodu o vině a trestu. V této Dohodě souhlasil se stíhaným skutkem jak co do popisu skutku, tak do právní kvalifikace. Součástí skutku v Dohodě byla také výše škody, kterou trestným činem obžalovaný způsobil. Se škodou tedy obžalovaný jak do důvodu, tak co do výše a osoby poškozené souhlasil ve výroku o vině. Výslovně však uvedl, že nesouhlasí s výší škody, pokud jde o adhezní výrok, a nesouhlasí s její úhradou. Nutno podotknout, že s výší škody nesouhlasila ani poškozená, která stejně jako obžalovaný napadla rozsudek soudu prvního stupně, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, ve výroku o náhradě škody.

Ústavní soud ve svém nálezu uvedl: „nelze přisvědčit vrchnímu soudu, že souhlasný projev vůle stěžovatele s popisem skutku byl zároveň deklarací, že uvedenou škodu způsobil, neboť v případě výše uvedeného trestného činu neexistoval jiný způsob, jak by bylo možné sjednání dohody dosáhnout. Nadto tak stěžovatel činil za stavu, kdy legitimně očekával budoucí dokazování, a to zejména s ohledem na skutečnost, že rozsah a způsob náhrady škody nebyl součástí předložené dohody, a také s ohledem na informaci státní zástupkyně, že bude soud o náhradě škody rozhodovat samostatně. Nelze proto souhlasit s vrchním soudem, že stěžovatel nemohl budoucí dokazování očekávat. Naopak, stěžovatel měl za daného stavu za to, že soud odkáže poškozené na řízení ve věcech občanskoprávních. O jiném postupu soudu, tedy že spolu se schválením dohody mu bude současně uložena povinnost náhrady škody, aniž by bylo provedeno tomu odpovídající dokazování, nebyl srozuměn a nebyl ani, a to ani později soudem, poučen.“¹⁶

Ústavní soud jinými slovy konstatoval, že pokud obviněný uzavře dohodu o vině a trestu, kde souhlasí s výší škody uvedenou ve výroku o vině, nelze z tohoto prohlášení vycházet při rozhodování v adhezním řízení, navíc za situace, kdy obviněný očekával budoucí dokazování ve vztahu k náhradě škody. Při schvalování dohody o vině a trestu soud neprovádí dokazování¹⁷ a zjištěný skutkový stav vychází z důkazů opatřených v přípravném řízení a prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, respektive z uzavřené dohody o vině a trestu. Je pak otázkou, jak postupovat u adhezního výroku, jestliže tedy obviněný prohlásil, že spáchal skutek, jehož součástí je i výše škody, státní zástupce má za to, že z opatřených důkazů nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení a soud prvního stupně Dohodu schválí?

U výše uvedeného případu jsou možné dva přístupy pro postup při rozhodování v adhezním řízení. První přístup předpokládá přenesení skutkového stavu, který byl spolehlivě prokázán ve výroku o vině, také do adhezního výroku. Je však otázkou, kdy je spolehlivě prokázán skutkový stav ve výroku o vině? Podle Ústavního soudu ve zmíněném nálezu to není ani za situace, kdy obviněný uzavře dohodu o vině a trestu, jejíž součástí je již přesně definovaná výše jím způsobené škody. Pokud obecné soudy z tohoto výroku o vině vycházely i pro výrok o náhradu škody,

¹⁶ Viz. bod. 48 Nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. III. ÚS 1420/22.

¹⁷ Úst. § 175a odst. 6 písm. c) tr. ř.

postupovaly v rozporu s právem na spravedlivý proces. Je však otázkou, za jaké jiné situace lze zavázat obžalovaného k náhradě škody podle varianty 2, tedy že skutkový stav byl spolehlivě prokázán i pro uložení povinnosti obviněnému nahradit škodu podle § 228 tr. řádu.

Druhý přístup, který aproboval Ústavní soud, předpokládá dokazování všech okolností důležitých pro rozhodnutí o nároku poškozeného. Tedy dokazování týkající se vzniku škody, její výše, příčinné souvislosti mezi jednáním obžalovaného a vznikem škody, zjištění osoby poškozené. Jinými slovy, **ústavní soud dospěl ve svém nálezu k závěru, že pokud obžalovaný uzavře dohodou o vině a trestu, kde je součástí skutku vyčíslená škoda, nelze jej automaticky zavázat k náhradě škody, s jejímž vyčíslením pro výrok o vině souhlasil, neboť tak učinil za účelem dosažení mírnějšího trestu, nikoli za účelem úhrady způsobené škody.** Z pohledu Ústavního soudu jsou výroky o vině a trestu s adhezním výrokem natolik samostatné, že není možné v případě uzavření dohody o vině a trestu vycházet ze skutkového stavu, který byl Dohodou spolehlivě prokázán v případě, že obžalovaný nesouhlasil s náhradou škody. V takovém případě je nutné, aby soud provedl dostatečné dokazování k výroku o náhradě škody,¹⁸ o všech skutečnostech důležitých pro rozhodnutí. Pokud budou všechny okolnosti důležité pro rozhodnutí o nároku v adhezním řízení soudem zjišťovány bez ohledu na výrok o vině, nelze dospět k jinému výsledku než že:

Ad) 1) Soud zaváže obžalovaného k náhradě škody podle výroku o vině dle uzavřené Dohody.

Ad 2) Soud na základě dokazování k adheznímu řízení dospěje k závěru, že je uzavřená Dohoda nesprávná z hlediska skutkového stavu, a Dohodu neschválí.

Není-li možné vztáhnout skutkový stav zjištěný ve výroku o vině v rámci dohovacího řízení na adhezní výrok, je nutné provést dokazování v adhezním řízení i o těch skutečnostech, které byly pro výrok o vině nesporné na základě uzavřené Dohody. Po provedeném dokazování pak soud buď zaváže obžalovaného k náhradě škody, neboť provedeným dokazováním dojde ke stejnému skutkovému stavu, jaký byl ve sjednané Dohodě (viz Ad 1), případně dospěje po provedeném dokazování k jinému závěru ohledně způsobené škody, uzavřenou dohodu neschválí a vrátí věc do přípravného řízení podle § 314r odst. 2 tr. ř. (viz Ad 2). Jak konstatoval Ústavní soud v bodu 48: „**v případě výše uvedeného trestného činu neexistoval jiný způsob, jak by bylo možné sjednání dohody dosáhnout, než .... projev vůle stěžovatele ... že uvedenou škodu způsobil.**“ Výši škody je u některých trestných činů nutné zjistit a uvést ve výroku o vině, neboť je obligatorní náležitostí pro posouzení právní kvalifikace skutku. Z uvedeného rozboru je tak zřejmé, že svým přístupem Ústavní soud navodil postup, kdy budou opětovně zjišťovány skutečnosti, které měly být nesporné ve výroku o vině, ale neobstojí podle jeho názoru pro adhezní

¹⁸ Dokazování se k výroku o vině a trestu v případě schvalování dohody o vině a trestu podle § 314q odst. 5 tr. ř. neprovádí.

výrok. Výsledkem je pak buď totožné rozhodnutí v adhezním výroku o povinnosti obžalovaného uhradit vzniklou škodu, nebo neschválení dohody o vině a trestu.

Třetí doposud neuvedenou možnost rozhodnutí soudu v případě dokazování k adheznímu řízení po uzavření Dohodě nezmínil ve svém rozhodnutí ani Ústavní soud. Jde o situaci, kdy po provedeném dokazování k adheznímu řízení vyšly najevo skutečnosti, které mají sice vliv na nárok na náhradu škody, nikoli však na škodu, kterou představuje kvalifikační znak ve výroku o vině. Může jít o situace, kdy se poškozený např. nepřipojil řádně a včas s celým nárokem, nebo požadoval vždy pouze část škody po každém z obžalovaných. Pochopitelně si lze představit i další případy, kdy není možné bez dalšího o nároku poškozeného rozhodnout. Typicky může jít o situaci, kdy obžalovaný namítne započtení, uvede, že je v insolventi nebo že škodu již uhradil, a předloží k tomu důkazy. V takovém případě je soud povinen doplnit dokazování, případně odkázat poškozeného na řízení ve věcech občansko-právních s odůvodněním, že by takové dokazování bylo nad rámec v trestním řízení.

Z tohoto důvodu není možné souhlasit se závěrem Ústavního soudu v nálezu sp. zn. III. ÚS 1420/22 ze dne 6. prosince 2022 v bodu 49, kde Ústavní soud uvedl, že se „**nezतोžňuje se závěrem obecných soudů, že stěžovatel sám, pokud zvolil procesní postup eliminující provádění dokazování týkající se výroku o vině (jehož obligatorní součástí byl i údaj o výši způsobené škody), sám vyloučil i provádění dokazování ve vztahu ke způsobené škodě.**“

Z výše uvedeného rozboru je zřejmé, že i v případě závěru, že je skutkový stav spolehlivě prokázán a soud je oprávněn uložit obviněnému povinnost nahradit škodu podle § 228 tr. řádu, nevylučuje to dokazování ohledně výše způsobené škody, neboť jsou obecné soudy při adhezním výroku povinné zkoumat i další okolnosti, které pro výrok o vině podstatné nejsou. Dále je nutné uvést, že ostatně ani **obecné soudy v napadených rozhodnutích, ani ve vyjádření k ústavní stížnosti explicitně neuvedly, že by obžalovaný uzavřením dohody o vině a trestu sám vyloučil dokazování ke způsobené škodě.**

1.7 Kritický náhled na nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1420/22

V bodu 50 Ústavní soud konstatoval, že pokud by akceptoval: „výklad použitý obecnými soudy, je otázkou, jakým způsobem by bylo možné u těchto typů trestných činů dohodu o vině a trestu sjednat tak, aby nemohl soud později pouze na základě popisu skutku tam uvedenou škodu považovat za sjednanou či spolehlivě prokázanou. **V případě těchto typů trestných činů by totiž byli obvinění v diametrálně odlišné pozici od obviněných z trestných činů, u kterých výše škody součástí popisu skutku není. Již od počátku by totiž byli zcela závislí na vůli státního zástupce sjednávajícího dohodu a museli by být srozuměni rovněž s tím, že jim bude později náhrada škody ve výši uvedené v popisu skutku uložena**

zaplatit. Takový výklad by ovšem de facto postup dle § 229 tr. řádu, tedy možnost, že bude poškozený se svým nárokem odkázán na řízení o věcech občanskoprávních, **ve svých důsledcích zcela vyloučil.**“

Ústavní soud jako podpůrný argument použil srovnání obžalovaných u různých trestných činů s tím, že není akceptovatelné, aby v případě těchto typů trestných činů byli obvinění v diametrálně odlišné pozici od obviněných z trestných činů, u kterých výše škody součástí popisu skutku není. Pokud by byl přístup takový, že by se již v případě schválení Dohody, jejíž součástí je i výše škody, neprokazoval základ nároku na náhradu škody, byl by to pro obžalované skutečný problém? Domnívám se, že ne. Obvinění již při sjednávání dohody o vině a trestu totiž přesně znají výši škody, která je jim kladena za vinu a kterou by měli uhradit. Znají tak všechny okolnosti, které jsou pro ně rozhodné jak co do výroku o vině, trestu i výroku o náhradě škody.

To, co tedy Ústavní soud považuje za nevýhodu, je z mého pohledu nutné považovat naopak pro tyto obviněné za výhodu. Naproti tomu obvinění, kteří souhlasí s dohodou o vině a trestu, ze které je zřejmé, že poškozenému vznikla nemajetková újma, jen není zřejmé, v jaké výši, jsou v nevýhodnější a nejistější pozici, neboť mnohdy nemůžou ani odhadnout, v jaké výši byla nemajetková újma způsobena.

Ústavní soud předpokládá, že další výhodu pro obžalovaného skýtá nové soudní řízení ve věcech občanskoprávních, kde bude nárok na náhradu škody opětovně posuzován civilním soudem. Takový optimismus nelze s Ústavním soudem sdílet, kromě jediné výjimky, kterou je, že poškozený svůj nárok u civilního soudu neuplatní. Pokud by poškozený svůj nárok neuplatnil, bylo by to sice pro obžalovaného vždy příznivější, neboť by škodu hradit nemusel, nicméně by škoda vzniklá trestným činem nebyla uhrazena vůbec. Pro případ, že by však poškozený nárok u civilního soudu uplatnil, je nutné v takovém případě shledat pro obžalovaného pouze negativa. Prvním negativem je existence dalšího řízení, které by s sebou přineslo nemalou časovou a finanční náročnost (z pohledu nákladů řízení jak strany žalující, tak strany žalované). Další nevýhodou je skutečnost, že **civilní soud je podle § 135 o. s. ř. vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů a kdo je spáchal**, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení. Soud v občanskoprávním řízení je vázán pouze výrokem pravomocného rozhodnutí soudu v trestním řízení.¹⁹ Pokud byl výrokem trestního soudu obžalovaný uznán vinným a ve výroku o vině je také uvedena výše škody, je civilní soud vázán i zjištěnou výší škody, neboť není možné výrok o vině rozdělit tak, že by část tohoto výroku nebyla pro občanskoprávní soud závazná.

Mám proto za to, že závěry v nálezu Ústavního soudu nejsou dlouhodobě udržitelné. Pokud bylo záměrem Ústavního soudu zcela oddělit výroky o vině a adhezní výrok, pak nebylo v odůvodnění rozhodnutí dostatečně reflektováno na další

¹⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. a II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9, s. 933.

důsledky tohoto striktního oddělení. Ústavní soud patrně chtěl obviněnému umožnit uzavřít dohodu o vině a trestu a souhlasit s výší škody jen pro její zakotvení ve výroku o vině, aby mu všechny jeho námitky zůstaly zachovány pro adhezní výrok. Takové řešení je však ve svém důsledku kontraproduktivní. Není v zájmu poškozeného uplatňovat svůj nárok v občanskoprávním řízení. Není v zájmu státu zatěžovat civilní soudy nároky, o kterých bylo možné rozhodnout v trestním řízení. A v konečném důsledku není takový postup v zájmu ani obžalovaného, neboť bude muset podstoupit další soudní řízení, kde navíc bude soud vázán výrokem trestního soudu ve spáchaném trestném činu.

ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ DLE NÁVRHU NOVÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU V ÚSTAVNĚPRÁVNÍCH SOUVISLOSTECH

Initiation of Criminal Prosecution in Draft New Criminal Code in Constitutional Context

Vladislav Vnenk¹

Příspěvek představuje kritické zhodnocení návrhu nového trestního řádu co do změny koncepce zahájení trestního stíhání. Podle autora není dostatečně (resp. přesvědčivě) ve zveřejněné důvodové zprávě odůvodněna změna koncepce zahájení trestního stíhání, pokud jde o opuštění formalizovaného usnesení o zahájení trestního stíhání a snížení formálních nároků na navrhovaný institut tzv. sdělení obvinění. Navrhovaná právní úprava zásadním způsobem usiluje o snížení procedurální úroveň ochrany práv obviněného v přípravném řízení. V příspěvku je reflektován ústavněprávní pohled.

The paper presents a critical assessment of the draft of the new Criminal Procedure Code with regard to the change in the concept of initiation of criminal prosecution. In the author's opinion, the published explanatory memorandum does not sufficiently (or convincingly) justify the change in the concept of initiating criminal prosecution, as regards the abandonment of the formalised resolution on initiating criminal prosecution and the reduction of the formal requirements for the proposed institution of the so-called statement of charges. The proposed legislation seeks in a fundamental way to reduce the procedural level of protection of the rights of the accused in pre-trial proceedings. The paper reflects a constitutional law perspective.

---

¹ ORCID ID: 0000-0002-9467-7308.

1.1 Úvod

Zahájení² trestního stíhání má v trestním řízení značný význam i důsledky,^{3,4} a je tak pochopitelné, že v rámci připravované rekodifikace trestního procesu je zaměřována pozornost i na zahájení trestního stíhání, přičemž návrh nového trestního řádu předpokládá opuštění formalizovaného zahájení trestního stíhání ve formě usnesení o zahájení trestního stíhání s právem podat stížnost.

Tento článek svým obsahem a tematikou navazuje na již publikovaný článek autora, který se týkal zhodnocení současné právní úpravy, resp. usnesení o zahájení trestního stíhání ve smyslu ust. § 160 tr. řádu, přičemž v podrobnostech k dnešní právní úpravě v ústavněprávních souvislostech lze odkázat na tento text.⁵ Předmětem tohoto příspěvku je posouzení ústavněprávní souladnosti návrhu nového trestního řádu, zejména co do zahájení trestního stíhání, a to pokud jde o odformalizování zahájení trestního stíhání v podobně opuštění formalizovaného usnesení o zahájení trestního stíhání s právem podat proti němu stížnost v kontextu formálních náležitostí nově navrhovaného sdělení obvinění, které, dle názoru autora, zásadním způsobem bez přesvědčivého důvodu snižuje práva obviněného v této fázi trestního řízení. Důraz bude kladen především tedy na ústavněprávní souvislosti těchto otázek.

1.2 K návrhu nového trestního řádu – odformalizování zahájení trestního stíhání

Návrh nového trestního řádu⁶ ve svém textu upravuje zahájení trestního stíhání v ust. §17, přičemž klíčový z tohoto návrhu vzhledem k tématu je jeho druhý a třetí odstavec, podle kterého je navrhováno, že (odst. 2) *Trestní stíhání se zahajuje tím,*

² Příspěvek byl zpracován v rámci projektu Západočeské univerzity v Plzni s č. SGS-2022-020: Aktuální impulsy k reformě tradiční koncepce ochrany právního státu, suverenity a bezpečnosti v unijní i vnitrostátní aplikační praxi.

³ Podrobněji např. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4, s. 524 a násl. Současně zahájením trestního stíhání vzniká (se všemi důsledky) tzv. trestněprocesní vztah. K tomu např. MULÁK, J. *Základní zásady trestního práva hmotného – jejich funkce, systematika a ústavní dimenze*. In: STRÉMY, T., TURAY, L. (eds.). *Zásady trestního práva hmotného – teoretické aspekty. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-489-3, s. 106 a násl.

⁴ Zahájením trestního stíhání je poprvé závazně určen předmět trestního řízení, protože obžaloba je možné podat jen pro skutek, pro nějž bylo zahájeno trestní stíhání, a soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Dle VANTUCH, P. Společné řízení, spojení věci a právo obviněného na doručení opisu usnesení. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 5. ISSN 1210-6348.

⁵ Podrobněji tedy srov. VNENK, V. Usnesení o zahájení trestního stíhání v ústavněprávních souvislostech. *Právní rozhledy*, 2022, č. 18. ISSN 1210-6410, s. 636–640.

⁶ *Rekodifikace trestního práva procesního*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit 2023-11-28].

že policejní orgán osobě uvedené v odstavci 1 na počátku prvního výsledku sdělí, že ji stíhá jako obviněného, a učiní o tom záznam. V záznamu o sdělení obvinění musí být popsán skutek, ze kterého je osoba obviněna, tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, a zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; obviněný musí být označen stejnými údaji, jaké o něm musejí být uvedeny v rozsudku. Podle odst. 3 poté je navrhováno, že Opis protokolu o výsledku obviněného je třeba bez zbytečného odkladu doručit obviněnému, jeho obhájci a státnímu zástupci; u obhájce počíná lhůta k doručení běžet od jeho svolení nebo ustanovení. Není-li opis protokolu o výsledku obsahující záznam o sdělení obvinění doručen obviněnému po ukončení výsledku, musí mu být ihned předán opis záznamu o sdělení obvinění.

Z textace je zjevná inspirace zněním současného trestního řádu před tzv. velkou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2002. Před touto novelou znělo ust. § 160 odst. 1 tr. řádu tak, že se *trestní stíhání zahajuje tím, že této osobě nejpozději na počátku prvního výsledku sdělí, že ji stíhá jako obviněného, a učiní o tom záznam. Záznam musí obsahovat popis skutku tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován, a důvody, pro něž je obviněný stíhán. Opis záznamu vyšetřovatel doručí obviněnému a do 48 hodin jej zašle státnímu zástupci a obhájci.*

Před velkou novelou trestního řádu se tedy trestní stíhání zahajovalo neformálním sdělením obvinění, které mělo povahu opatření (bez možnosti podat stížnost),⁷ přičemž trestní řád před velkou novelou zřetelně preferoval ústní přednes obsahu obvinění vyšetřovatelem v přítomnosti osoby v rámci jejího prvního výsledku, ačkoliv bylo přípustné je zahájit i písemnou formou doručením sdělení obvinění osobě obviněné, tedy i bez ústního přednesu obsahu obvinění. O tomto sdělení obvinění byl učiněn záznam, který se doručoval obviněnému a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci obviněného.⁸ V praxi se byla preferována písemná forma především u skutkově složitějších věcí.⁹

Návrh nového trestního řádu zřejmě tedy předpokládá neformální ústní sdělení obvinění, přičemž toto neformální ústní sdělení obvinění má být učiněno na počátku prvního výsledku. Textace návrhu však doslovným gramatickým výkladem předpokládá pouze toliko informaci o tom, že je daná osoba trestně stíhána, přičemž o tomto sdělení obvinění je učiněn záznam. Konkrétně tedy: *Trestní stíhání se zahajuje*

⁷ BAXA, J., ŠÁMAL, P. K návrhu novely trestního řádu, trestního zákona a souvisejících předpisů. *Právní rozhledy*, 2000, č. 3. ISSN 1210-6410, s. 99–110. Shodně nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. IV.ÚS 582/99.

⁸ FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-210-7687-7, s. 89–90; VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1998. ISBN 3406432328, s. 68; ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F., DOUCHA, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 8071790877, s. 205.

⁹ FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-210-7687-7, s. 90.

tím, že policejní orgán osobě uvedené v odstavci 1 na počátku prvního výsledku sdělí, že ji stíhá jako obviněného, a učiní o tom záznam.

Po tomto neformálním sdělení obvinění má následovat první výslech obviněného, přičemž ze třetího odstavce navrhovaného ust. §x17 lze dovodit, že sdělení obvinění v písemné formě má být obviněnému doručeno až po skončení tohoto prvního výslechu. Návrh třetího odstavce totiž zní, že: *Není-li opis protokolu o výslechu obsahující záznam o sdělení obvinění doručen obviněnému po ukončení výslechu, musí mu být ihned předán opis záznamu o sdělení obvinění.*

Z důvodové zprávy k návrhu vyplývá, že cílem je skutečně odformalizování zahájení trestního stíhání (resp. celého přípravného řízení),¹⁰ tedy že trestní stíhání již nemá být zahajováno usnesením, proti kterému má být přípustná stížnost. Podle důvodové zprávy mají být obviněnému sděleny pouze *základní skutkové okolnosti (s menšími nároky, než je tomu dosud) a jaký trestný čin je ve skutku spatřován a bude poučen o právech obviněného.* V důvodové zprávě však absentuje racionální odůvodnění, proč dochází ke snižování dnes garantované procedurální úrovně ochrany práv obviněného ve formě formalizovaného usnesení (o zahájení trestního stíhání) s právem opravného prostředku (stížnost). Jediné, co důvodová zpráva uvádí, je (však nutno označit poměrně irelevantní, a nikoliv tedy přesvědčivé k navrhované změně), že trestní stíhání zahájené formou usnesení je pouze na Slovensku a že pouze 8 % z podaných stížností proti usnesení o zahájení trestního stíhání je vyhověno. Je-li 8 % z podaných stížností úspěšných, je dle mého názoru naopak důvodné tento opravný prostředek zachovat, což však předpokládá vždy formalizované zahájení trestního stíhání.¹¹ Nutno ovšem podotknout, že ne vždy dozorový státní zástupce při rozhodování o stížnosti dostojí i v současné aplikační praxi své přezkumné (revizní) povinnosti plynoucí z § 147 odst. 1 tr. řádu,¹² když *revizní způsob přezkoumávání předpokládá, že přezkumný orgán se neomezí jen na námítky vytykané ve stížnosti, ale aktivně prověří přezkoumávané usnesení i z hlediska vad, které se v něm vyskytují, přestože na ně stěžovatel neupozornil.*¹³ P. Vantuch k tomu uvádí, že v praxi je stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání nezřídka zamítnuta jako nedůvodná, a to s nepřesvědčivým odůvodněním, že po přezkoumání všech výroků napadeného usnesení státní zástupce shledal, že jsou bez vad a vadami netrpěl ani procesní postup předcházející napadenému

¹⁰ K tomu též např. ŘÍHA, J. Přípravné řízení v návrhu rekodifikované právní úpravy. In: GRÍVNA, T., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-787-0.

¹¹ K tomu podrobněji srov. ŘÍHA, J. Přípravné řízení v návrhu rekodifikované právní úpravy. In: GRÍVNA, T., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-787-0, s. 85–86.

¹² Při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení.

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1792.

usnesení, pročež se lze domnívat, že státní zástupce nesplnil svoji přezkumnou povinnost.¹⁴

Reálně tak bude číslo nezákonných (a tedy s ohledem na dikci čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod¹⁵ taktéž protiústavních) usnesení o zahájení trestního stíhání více než uváděných 8 %. Toto lze demonstrovat například na závěrech Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022 se sp. zn. 6 Tz 35/2022, kde Nejvyšší soud konstatoval, že „Státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 v odůvodnění svého usnesení ze dne 5. 11. 2021 na tato pochybení nereagovala, přestože byla obviněnou absence popisu obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku namítána. Omezila se na zcela nedostatečné konstatování, že usnesení policejního orgánu ‚považuje za naprosto standardně vyhotovené s tím, že z úřední povinnosti měla možnost se seznámit s celou řadou jiných obdobných usnesení‘. Takovou argumentaci nelze v žádném případě považovat za dostatečnou, když obvyklá praxe, na kterou státní zástupkyně odkazuje, nemůže legalizovat postup neodpovídající zákonným požadavkům. Pro úplnost pak lze vzhledem k vyjádření státního zástupce k podané stížnosti pro porušení zákona dát za pravdu obviněné, že státním zástupcem proponované zjednání nápravy cestou dohledu v soustavě státního zastupitelství nelze považovat za dostatečnou, zejména v situaci, kdy podnět obviněné k výkonu dohledu adresovaný Městskému státnímu zastupitelství v Praze k nápravě vadného stavu nevedl.“¹⁶ Není-li tedy v praxi stížnost úspěšná ve smyslu rozhodnutí dozorového státního zástupce¹⁷ či není využito mimořádného opravného prostředku stížnosti pro porušení zákona, již zpravidla fakticky nedochází k přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání.¹⁸

Je tedy dle mého názoru vhodné s ohledem na negativní zásah do soukromého a osobního života obviněného zachovat tento opravný prostředek v počáteční fázi trestního stíhání tak, aby byl případný negativní zásah do sféry jednotlivce co nejmenší. Totiž dle již konstantních závěrů Ústavního soudu platí, že *i při důsledném respektování presumpce nevinny představuje každé trestní řízení významný zásah do soukromého a osobního života trestně stíhaného a negativně se dotýká jeho cti a dobré pověsti*.¹⁹ Shodně k tomu i zástupci advokacie v publikovaných odborných příspěvcích, např. *Vznesení obvinění představuje zásadní zásah do práv člověka. Dochází k významnému narušení možnosti volné volby brát se o vlastní štěstí jakožto inherentní součásti lidské svobody. Přestože jde o neveřejnou fázi řízení, tato skutečnost se zpravidla určitému okruhu osob stane známou, což má dopady na pověst a čest obviněného. V závislosti na povaze obvinění a charakteru osoby může*

¹⁴ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5, s. 197–198.

¹⁵ Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.

¹⁶ Obdobně např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018.

¹⁷ Ev. samozřejmě iniciace výkonu dohledu, který však v praxi obvykle k nápravě také nevede.

¹⁸ K tomu podrobněji srov. VNENK, V. Usnesení o zahájení trestního stíhání v ústavněprávních souvislostech. *Právní rozhledy*, 2022, č. 18. ISSN 1210-6410, s. 636–640.

¹⁹ Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 5/11.

*samotné obvinění a obava z jeho dopadů na život (ať už reputační, profesní, či možný trest odnětí svobody) vést ke vzniku trýznivých psychických stavů i následků na zdraví.*²⁰ Důvodová zpráva k návrhu nového trestního řádu sice zdůrazňuje, že obviněný má možnost dosáhnout určitého přezkumu sdělení obvinění a nezůstává tak obviněný bez právní ochrany, nejedná se však o řádný opravný prostředek typu stížnosti,²¹ přičemž současně s ohledem na minimální nároky na sdělení obvinění, zejména co do absence odůvodnění sdělení obvinění, se tento přezkum nezdá jako efektivní prostředek nápravy, protože v této fázi tak v praxi zřejmě nebude možné reálně uplatňovat právo na obhajobu při přezkumu sdělení obvinění.

1.3 Absence odůvodnění

Výše uvedené souvisí s další problematickou změnou oproti současnému stavu právní úpravy, ale i stavu právní úpravy před tzv. velkou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., tedy že podle návrhu nového trestního řádu již nebude zahájení trestního stíhání odůvodněno. Podle návrhu ust. § x17 odst. 2 má totiž platit, že *V záznamu o sdělení obvinění musí být popsán skutek, ze kterého je osoba obviněna, tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, a zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; obviněný musí být označen stejnými údaji, jaké o něm musejí být uvedeny v rozsudku.* O této zásadní koncepční změně však důvodová zpráva k návrhu trestního řádu zcela mlčí, přičemž z hlediska ochrany práv osoby, proti které se vede trestní řízení, jde o změnu zásadní. V důvodové zprávě postrádám zodpovězení otázky, v čem je současná právní úprava zahájení trestního stíhání nevhodná a z jakého důvodu je tedy nutné snižovat práva obviněného v okamžiku zahájení trestního stíhání. Evropská úmluva však v čl. 6 odst. 3 písm. a) garantuje, že *každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva: být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu, přičemž s ohledem na závěry Ústavního soudu v tzv. konkursním nálezu je Evropská úmluva součástí ústavního pořádku.*²² Z judikatury ESLP k této otázce (např. *Pélissier a Sassi proti Francii, Mattocchia proti Itálii* či *Dallos proti Maďarsku*) vyplývá, že byť Evropská úmluva nestanovuje způsob, kterým má být obviněný informován o povaze a důvodu obvinění proti němu, je předpokladem spravedlivého procesu poskytnutí podrobných a úplných informací o obviněních vznesených proti obviněnému, a to včetně právní kvalifikace, přičemž toto právo být informován o povaze a důvodech obvinění souvisí s právem dle čl. 6 odst. 3

²⁰ Podrobněji srov. GAWRON, T. Nutná obrana, spravedlivý proces a právo znát předmět trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 12. ISSN 1210-6348, s. 25.

²¹ Srov. ust. § 01 a násl. návrhu nového trestního řádu.

²² Podrobněji srov. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. Z literatury např. FOREJTOVÁ, M. a kol. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9, s. 92 a násl.

písm. b) Evropské úmluvy, tedy právo mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby.²³ Z Listiny základních práv a svobod je toto právo dovozováno z práva na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.²⁴ Jak již bylo uvedeno výše, tato změna by představovala odklon (znovu v neprospěch obviněného) i od právní úpravy před tzv. velkou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., neboť záznam o sdělení obvinění obsahoval alespoň stručné odůvodnění, ve kterém se uvedly skutečnosti, z nichž vyšetřovatel dovozoval, že trestný čin spáchal právě obviněný, a které byly podkladem pro zahájení jeho trestního stíhání.²⁵

V současné právní úpravě je náležitostí usnesení o zahájení trestního stíhání taktéž odůvodnění, v němž se přesně označí skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání, včetně okolností, z nichž je dovozována účast obviněného na spáchání trestného činu, je-li to podle povahy věci zapotřebí, a jež byly podkladem pro zahájení trestního stíhání.²⁶ Přesto však i v rámci současné právní úpravy, kterou lze co do náležitostí usnesení o zahájení trestního stíhání označit za vyhovující, se vyskytují aplikační problémy. Například ve věci řešené Nejvyšším soudem v rámci usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 5. 2017 se sp. zn. 5 Tdo 213/2017 bylo konstatováno, že: „V daném případě je možno konstatovat, že k uvedeným chybám spočívajícím v absenci odkazu na porušení konkrétní mimotrestní normy (ze zákona o ochranných známkách) došlo již v prvotním usnesení o zahájení trestního stíhání, pochybení se opakovalo i v obžalobě, z níž vycházely i rozsudky soudů nižších stupňů. Přitom z hlediska formulace popisu skutku se zdá být nasnadě, jaké porušení právního pořádku obviněnému bylo vytýkáno, nešlo tak o skutečnost, kterou by orgány činné v trestním řízení měly odhalit až v průběhu probíhajícího trestního stíhání (tj. po tzv. sdělení obvinění). Nedostatek spočívající v absenci odkazu na konkrétní normu je u nás problém absence popisu skutku, nicméně obsahově souvisí mnohem spíše s právní kvalifikací, neboli důvod (skutek) byl obviněnému v zásadě znám, povaha obvinění však nebyla vymezena jednoznačně, protože nebylo řečeno, která konkrétní mimotrestní norma byla takto vymezeným jednáním porušena, tedy kterou konkrétní normu obviněný nerespektoval.“ Dle současné právní úpravy se má za to, že odůvodnění by mělo být v takovém rozsahu, aby bylo přezkoumatelné, tedy aby státní zástupce rozhodující o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání byl schopen posoudit, na základě jakých konkrétních zjištěných skutečností bylo zahájeno trestní stíhání.²⁷ Především jde

²³ K tomu shodně např. GAWRON, T. Nutná obrana, spravedlivý proces a právo znát předmět trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 12. ISSN 1210-6348, s. 26. Podrobněji taktéž např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. 5 Tdo 213/2017.

²⁴ Podrobněji např. KÚHN, Z., KRATOCHVÍL, J., KOSAŘ, D. a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5, s. 1593 a násl.

²⁵ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1998. ISBN 3406432328, s. 70.

²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2066–2067.

²⁷ FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-210-7687-7, s. 106. K tomu srov. též např. VANTUCH, P. *Trestní řízení*

o výčet stěžejních úkonů, které byly provedeny v rámci prověřování, jejich stručný obsah, přičemž vždy doplněný o základní právní úvahy a jejich vzájemný vztah.²⁸

Z textace návrhu nového trestního řádu se bohužel zdá, že nová právní úprava je určitým způsobem myšlenkově ovlivněna presumpcí důvodnosti zahájení trestního stíhání,²⁹ jak při tzv. rekodifikačních čtvrtcích uváděla naprosto přiléhavě J. Tlapák Navrátilová,³⁰ tedy že nová právní úprava vychází zřejmě z předpokladu, že při sdělení obvinění obviněný bude vědět, proč je obviněn a proč z takového skutku, což je však představa obecně mylná a neakceptovatelná.

1.4 Závěr

Předmětem tohoto příspěvku bylo kritické zhodnocení návrhu nového trestního řádu co do změny koncepce zahájení trestního stíhání. Dle mého názoru není dostatečně (resp. přesvědčivě) ve zveřejněné důvodové zprávě odůvodněna změna koncepce zahájení trestního stíhání, pokud jde o opuštění formalizovaného usnesení o zahájení trestního stíhání a snížení formálních nároků na navrhovaný institut tzv. sdělení obvinění, resp. záznamu o sdělení obvinění, zejména co do absence jeho odůvodnění. Navrhovaná právní úprava nepochybně zásadním způsobem usiluje o snížení procedurální úroveň ochrany práv obviněného v přípravném řízení. Z ústavněprávního hlediska jde především o právo na obhajobu garantované čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod,³¹ právo být seznámen s povahou a důvodem obvinění garantované Evropskou úmluvou dle čl. 6 odst. 3 písm. a), jakož i práva na obhajobu a přiměřený čas k přípravě takové obhajoby dle čl. 6 odst. 3 písm. b) Evropské úmluvy.

---

z pohledu obhajoby. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5, s. 196 a násl.; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2072.

²⁸ FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení.* 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-210-7687-7, s. 106.

²⁹ K presumpci nevinny např. MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces.* Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 121 a násl.

³⁰ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J. *Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online – živé vysílání) – 19. 1. 2023.* Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-19-1-2023-728.html?action=6235e750>. [online]. [cit 2023-11-28].

³¹ K trestněprávnímu pojetí srov. MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces.* Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-387-2, s. 257 a násl.

PRÁVNOAPLIKAČNÉ ASPEKTY VYBRANÝCH DÔVODOV DOVOLANIA V TRESTNOM KONANÍ¹

Legal-Applicational Aspects of Certain Causes of Extraordinary Appeal in Criminal Proceedings

Karin Vrtíková, Tomáš Široký

Autori sa v predkladanom príspevku venujú problematike dovolania v trestnom konaní s dôrazom na uplatňovanie vybraných dovolacích dôvodov v aplikačnej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Najvyššieho súdu Českej republiky. Zvýšená pozornosť je venovaná hlavne dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. g), písm. i) Trestného poriadku, ktoré sú komparované s obsahovo obdobnými dôvodmi dovolania podľa § 265b ods. 1 písm. g), písm. h) českého Trestného rádu. Téma príspevku je podrobená analýze jednotlivých podmienok, ktoré sú rozhodujúce pre naplnenie konkrétnych dovolacích dôvodov. Neopomenúc metódy právnej komparatistiky sa autori v predkladanom príspevku nevyhnú ani porovnaniu slovenskej a českej právnej úpravy, pričom na účely vyvodenia kvalifikovaného výsledku sa venujú aj analýze rozhodovacej činnosti vrcholných slovenských a českých súdnych autorít. Predkladaný príspevok si dáva za cieľ zhodnotiť jednotlivé právne úpravy s dôrazom na ich klady a zápory, porovnanie ich úskalí a eventuálne predostrieť úvahy *de lege ferenda* pre aktuálne prebiehajúcu legislatívnu úpravu českého trestnoproceného kódexu.

In the present article the authors deal with the issue of extraordinary appeal in criminal proceedings with a focus on the application of selected causes of extraordinary appeal in the application practice of the Supreme Court of the Slovak Republic and the Supreme Court of the Czech Republic. Particular attention is paid to the causes of extraordinary appeal under § 371(1)(g), (i) of the Criminal Procedural Code, which are compared with the similar causes of extraordinary appeal under § 265b(1)(g), (h) of the Czech Criminal Procedural Code. The topic of the article is the analysis of individual conditions which are decisive for the fulfilment of specific reasons for extraordinary appeal. Without omitting the methods of legal comparatistics, the authors do not avoid comparing the Slovak and Czech legislation, while in order to draw a qualified result, they also analyse the decision-making activity of the top Slovak and Czech judicial authorities. The aim of the present article is to evaluate the individual legal regulations with an emphasis on their pros and cons, to compare their pitfalls and possibly to present de lege ferenda considerations for the currently ongoing legislative regulation of the Czech Code of Criminal Procedure.

---

¹ Tento príspevok bol vytvorený v rámci riešenia projektu APVV č. 19-0050: Trestnoprávna ochrana slobody.

1.1 Úvod

Systém mimoriadnych opravných prostriedkov predstavuje procesnú možnosť subjektov na to oprávnených napádať rozhodnutia v trestnom konaní, ktoré sa vyznačujú atribútom právoplatnosti. Právoplatnosť (nielen) súdnych rozhodnutí predstavuje imanentnú záruku právnej istoty adresátov práva, ktorá v teórii materiálneho právneho štátu predstavuje jeho neodmysliteľnú súčasť. Právoplatnosť ako inštitút právnej teórie možno vnímať v dvoch rovinách, a síce ako formálnu právoplatnosť zrkadliacu sa v nezmeniteľnosti súdneho rozhodnutia a ako materiálnu právoplatnosť predstavujúcu záväznosť súdneho rozhodnutia. Z povahy uvedeného je preto potrebné možnosť úspešnej aplikácie mimoriadnych opravných prostriedkov legálne reštriktivizovať a určiť pevné, jasné a zrozumiteľné hranice ich aplikácie.

Dovolenie ako najuplatňovanejší mimoriadny opravný prostriedok v rámci trestného konania vyniká rôznymi právnoaplikačnými súvislosťami, ktorými sa, v kontexte vybraných dovolacích dôvodov zameraných na skúmanie skutkového stavu, zákonnosti dôkazov a nesprávnosti právneho posúdenia zisteného skutku alebo iného nesprávneho hmotnoprávneho posúdenia, budeme zaoberať postupne v jednotlivých častiach tohto odborného príspevku.

1.2 Všeobecne k inštitútu dovolania v trestnom konaní

Dovolenie popri obnove konania a zrušení právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní predstavuje najaplikovanejší mimoriadny opravný prostriedok. Ako už zo samotného označenia tohto procesného nástroja vyplýva, malo by pri jeho aplikácii ísť vskutku o výnimočné situácie a hraničné prípady, v ktorých by prichádzalo do úvahy jeho využitie.

Keďže, ako už bolo uvedené, ide o opravný prostriedok mimoriadny, zákonné predpoklady jeho aplikácie sú, z povahy vecí, značne reštriktivizované. V tomto prípade nejde o umožnenie čo najširšieho spektra možností pre jeho uplatnenie, ale o stanovenie taxatívne vymedzených situácií, v ktorých možno dovolaním úspešne napádať právoplatné súdne rozhodnutia vo veci samej.

V intenciách príslušných procesnoprávných ustanovení [§ 368 a nasl. zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“)], ako i relevantnej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky² možno dovolanie podať proti právoplatnému meritórnemu³ rozhodnu-

---

² Porovnaj Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 8. 2021, sp. zn. 2 Tdo 61/2021.

³ Výnimku z požiadavky meritórnosti napádaného rozhodnutia súdu predstavuje oprávnenie ministra spravodlivosti podľa § 371 ods. 2 Trestného poriadku dovolaním napádať aj nemeritórne rozhod-

tiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo ak boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré vydaniu napadnutého rozhodnutia predchádzalo, a to len za súčasného splnenia podmienky, že uvedené porušenie svojou kvalitou naplňa niektorý z taxatívne vymedzených dôvodov dovolania v zmysle ustanovenia § 371 Trestného poriadku.

Slovenská právna úprava dovolania v trestnom konaní je konštruovaná tým spôsobom, že dovolací súd je povolaný riešiť výsostne otázky právneho charakteru, či už z oblasti procesného alebo hmotného práva. Skutkové námietky v rámci dovolacieho konania môže v zmysle príslušných ustanovení § 371 ods. 3 Trestného poriadku namietat' jedine minister spravodlivosti.

Minister spravodlivosti ako oprávnená osoba na podanie dovolania sa však v otázke rozsahu jeho dovolacej iniciatívy vyznačuje aj ďalšími špecifikami. Okrem skutočnosti, že má oprávnenie podávať dovolanie aj čo do skutkových otázok, z povahy veci sa na neho nevzťahuje podmienka vyčerpania riadnych opravných prostriedkov ako *conditio sine qua non* podania mimoriadneho opravného prostriedku v podobe dovolania. Minister spravodlivosti môže taktiež v zmysle § 371 ods. 2 Trestného poriadku dovolaním napádať aj rozhodnutia nemeritórnej povahy, resp. rozhodnutia procesné, t. j. nie vo veci samej. Čo sa však týka ostatných subjektov oprávnených na podanie dovolania, a síce obvineného a generálneho prokurátora, títo môžu podávať dovolanie založené len na námietkach právneho charakteru. Takáto koncepcia dovolania, v intenciách ktorej je možné uplatňovať len námietky právne, má svoje opodstatnenie vo viacerých aspektoch.

Prvým aspektom je praktická stránka veci, a síce Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd s územnou pôsobnosťou v rámci celej Slovenskej republiky, by za súčasných personálnych kapacít objektívne nebol schopný zvládať taký enormný nápad vecí, pokiaľ by z neho zákonodarca konštituoval tretiu skutkovú inštanciu. Rovnako ďalší aspekt, a síce právna teória i aplikačná prax, rezultujúc z povahy dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, chápe tento inštitút ako skutočne výnimočný a aplikovateľný len v tých najzávažnejších a extrémnych prípadoch porušenia hmotnoprávných a procesnoprávných ustanovení. Zároveň je potrebné si uvedomiť, že skutkovými otázkami sa v rámci trestného konania zaoberá primárne súd okresný, na ktorého pleciach spočíva celá ťarcha dokazovania a objasňovania skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností. Určitý korektív vo vzťahu k okresnému súdu, avšak iba v rámci zákonných mantinelov, predstavuje odvolací súd, ktorý môže do neprávoplatného rozhodnutia okresného súdu zasahovať v intenciách svojej kasačnej a apelačnej právomoci. V takto konštruovanom dvojstupňovom trestnom konaní by potom bolo priečiace sa elementárnemu účelu, aby najvyšší súd ako súd dovolací, a teda povolaný riešiť čisto právne otázky za účelom zjednocovania rozhodovacej praxe súdov nižších stupňov, sa zaoberal navyše aj

---

nutia za predpokladu, ak napadnutým rozhodnutím bolo porušené ustanovenie Trestného poriadku alebo osobitného predpisu o väzbe, Trestného zákona alebo Trestného poriadku o podmienčnom prepustení odsúdeného z výkonu trestu odňatia slobody, o výkone trestu, ktorého výkon bol podmienene odložený, o výkone zvyšku trestu po podmienčnom prepustení alebo o výkone náhradného trestu odňatia slobody, ktorý bol uložený popri peňažnom treste.

posudzovaním skutkového stavu, ktorý dostatočným spôsobom majú povinnosť, a k nej prislúchajúce procesné prostriedky, ustáliť sudy prvého a druhého stupňa.

V podmienkach Slovenskej republiky určitú výnimku vo vzťahu k takto konštituovanému modelu tvorí Špecializovaný trestný súd ako súd *sui generis*, ktorý má faktické postavenie krajského súdu, ale v trestnom konaní pôsobí ako súd prvého stupňa. Vo vzťahu k Špecializovanému trestnému súdu je potom súdom odvolacím Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku vzťahujúcich sa na odvolacie konanie, disponuje kasačnými a apelačnými oprávneniami vo vzťahu k rozhodnutiam Špecializovaného trestného súdu. Vo veciach, v ktorých rozhoduje najvyšší súd ako súd druhostupňový, dovolacím súdom je potom päťčlenný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Oprávnenie ministra spravodlivosti uplatňovať v rámci dovolacieho konania aj skutkové námietky predstavuje určitý korektív vo vzťahu k prílišnej rigidnosti negatívnej podmienky uplatnenia dovolacích dôvodov obsiahnutej v § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, v zmysle ktorej správnosť a úplnosť zisteného skutkového stavu nemôže dovolací súd skúmať ani meniť. Uvedená negatívna podmienka je síce vyjadrená len v rámci dovolacieho dôvodu podľa písm. i) § 371 ods. 1 Trestného poriadku, táto sa však vzťahuje *en bloc* na všetky dovolacie dôvody konštituované v ustanovení § 371 ods. 1 Trestného poriadku. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rámci svojej ustálenej rozhodovacej praxe konštatuje, že „konštrukcia a štruktúra jednotlivých dovolacích dôvodov uvedených v § 371 ods. 1 písm. a) až písm. l) Trestného poriadku, resp. aj § 374 ods. 3 Trestného poriadku stanovuje, že dovolanie, ako mimoriadny opravný prostriedok proti právoplatným rozhodnutiam súdu vo veci samej, je určené na nápravu výslovne uvedených procesných a hmotnoprávných chýb. Dovolanie preto nie je prostriedkom určeným na revíziu skutkových zistení, ktoré urobili sudy prvého a druhého stupňa.

Dovolací dôvod uvedený v § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku je daný v prípadoch, keď rozhodnutie súdov spočíva na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia. Touto formuláciou zákon vyjadruje, že dovolanie je určené na nápravu právnych chýb rozhodnutia vo veci samej, pokiaľ tieto chyby spočívajú v právnom posúdení skutku alebo iných skutočností podľa noriem hmotného práva. Poukazovanie na nesprávne skutkové zistenia, na ktorých je rozhodnutie založené, alebo nesúhlas s hodnotením dôkazov súdmi tento dovolací dôvod nenapĺňa.“⁴

Z ostatných dovolacích dôvodov aj z ich samotnej povahy vyplýva, že pod ne možno subsumovať námietky rýdzo právneho charakteru, pričom však vyššie zmienená negatívna podmienka je rozhodná najmä pokiaľ ide o dovolací dôvod podľa písm. c) § 371 ods. 1 Trestného poriadku, pod ktorý sa obhajcovia v podanom dovolaní veľakrát snažia subsumovať práve námietky skutkového charakteru,

⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 7. 2007, sp. zn. 2 Tdo 21/2007 (uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 57/2007).

argumentujúc pritom porušením práva obvineného na obhajobu. Rovnako tak je uvedená podmienka aplikabilná aj v rámci dovolacieho dôvodu podľa písm. g) § 371 ods. 1 Trestného poriadku, s poukazom na ktorý dovolatelia namietajú hodnotenie dôkazov súdom prvého, resp. druhého stupňa. Uvedenú dovoláciu argumentáciu však tiež nie je možné z povahy veci akceptovať, keďže v zmysle § 2 ods. 12 Trestného poriadku vo veci konajúci a rozhodujúci súd je viazaný zásadou voľného hodnotenia dôkazov. Nespokojnosť obžalovaného, resp. odsúdeného, s vyhodnotením dôkazov tak, ako tomu učinili súd prvého, príp. druhého stupňa, nemôže zakladať dovolací dôvod podľa zákonného ustanovenia § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku. Išlo by opätovne o námietku skutkovú, ktorá v podmienkach slovenského trestného konania nie je prípustná, pokiaľ iniciačným subjektom dovolacieho konania je obvinený, príp. generálny prokurátor.

Z rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky však vyplýva, že skutkové námietky sú vo veľkej väčšine prípadov prednášané práve osobami obvinenými, resp. v danom procesnom štádiu už právoplatne odsúdenými, pričom uvedené pramení z toho, že odsúdení väčšinou nie sú subjektívne spokojní s odsudzujúcim rozsudkom a snažia sa tento stav zvrátiť akýmkoľvek prostriedkami trestného práva procesného.

Úvodom teda možno zhrnúť, že dovolanie podľa slovenskej trestnoprocenej úpravy slúži k náprave výslovne uvedených procesných a hmotnoprávných väd, ale nie na revíziu skutkových zistení ustálených súdmi prvého a druhého stupňa, ani k preskúvaniu nimi vykonaného dokazovania. Predmetná negatívna podmienka vyplýva z ustanovenia § 371 ods. 1 písm. i) veta za bodkočiarkou Trestného poriadku, v zmysle ktorej správnosť a úplnosť zisteného skutku nemôže dovolací súd skúmať a meniť.⁵

1.3 Jednotlivé aspekty dovolacích dôvodov podľa § 265b ods. 1 písm. g), písm. h) Trestného rádu

Dovolacie dôvody podľa § 265b ods. 1 písm. g), písm. h) zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (Trestní řád) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestní řád“) sú navzájom značne prepojené. Novo konštituovaný dovolací

⁵ „Dovolací súd hodnotí skutkový stav pri rozhodovaní o dovolaní, ktoré sa opiera o dovolací dôvod uvedený v § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku len z toho hľadiska, či skutok alebo iná okolnosť skutkovej povahy boli správne právne posúdené. Z tohto pohľadu hodnotí aj skutočnosť, či skutok, z ktorého bol obvinený uznaný za vinného, bol v tzv. skutkovej vete rozsudku vymedzený tak, aby zodpovedal znakom skutkovej podstaty príslušného trestného činu.“

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 1. 2008, sp. zn. 2 Tdo 46/2007 (uverejnený v Zbierke stanovisk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 47/2008).

dôvod podľa písm. g) § 265b ods. 1 Trestného rádu predstavuje explicitizáciu te-
rajšieho ustanovenia písm. h) § 265b ods. 1 Trestného rádu, ktorý v znení plat-
nom a účinnom pred 1. januárom 2022 predstavoval dovolací dôvod podľa
ustanovenia § 265b ods. 1 písm. g) Trestného rádu. Konštituovaním tohto no-
vého dovolacieho dôvodu sa legislatívne ustálila dovtedajšia súdna prax, roz-
šírená o možnosť podania dovolania pri tzv. extrémnom skutkovom nesúlade
aj najvyšším štátnym zástupcom.

1.3.1 Dovolací dôvod podľa § 265b ods. 1 písm. h) Trestného rádu [pôvodne ods. 1 písm. g) Trestného rádu]

Podľa § 265b ods. 1 písm. h) Trestného rádu dovolanie možno podať, ak „rozhodnu-
tí spočívá na nesprávnom právnom posúzení skutku alebo inom nesprávnom hmot-
nô právnom posúzení.“ Z uvedeného možno jednoduchým gramatickým výkladom
dovodiť, že zmyslom predmetného právneho ustanovenia je dovolaním napadnúť
rozhodnutie, ktoré je založené buď na nesprávnom právnom posúzení skutku, alebo
na inom nesprávnom hmotnoprávnom posúzení. Dovolací dôvod podľa tohto usta-
novenia teda pokrýva situácie, ku ktorým dochádza nesprávnou aplikáciou hmot-
noprávnych ustanovení vzťahujúcich sa ku skutku, prípadne nesprávnou aplikáciou
iných, avšak opätovne výslovne hmotnoprávnych ustanovení všeobecnej povahy,
t. j. ustanovení všeobecnej časti Trestného zákoníku upravujúcich základy trestnej
zodpovednosti, okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť, okolnosti vylučujúce
protiprávnosť, ustanovenia o účinnej ľúlosti, premlčaní trestného stíhania, osobitné
ustanovenia o stíhaní mladistvých a pod.

K otázke možnosti preskúmania zisteného skutkového stavu dovolacím sú-
dom sa Najvyšší súd Českej republiky pôvodne staval striktno odmietavo, rovnako
ako tomu je v podmienkach rozhodovacej činnosti slovenského najvyššieho súdu.
Sudcovia Trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Českej republiky zastávali
názor, že nie je vhodné zavádzať dovolací dôvod, ktorý by umožňoval prieskum
skutkového stavu veci, prípadne hodnotenie zákonnosti a úplnosti vykonaného do-
kazovania z dôvodu hrozby, že by sa najvyšší súd stal eventuálne treťou skutkovou
inštanciou. Najvyšší súd Českej republiky v rámci svojho právneho názoru zdôraz-
nil, že poslaním najvyššieho súdu v konaní o dovolaní je primárne zjednocovanie
judikatúry riešením závažných právnych otázok a stráženie zákonnosti trestného
procesu odstraňovaním niektorých najzávažnejších procesných väd.⁶

---

⁶ „U soudců trestního kolegia Nejvyššího soudu převažuje názor, podle něhož není vhodné zavádět
dovolací důvod (resp. rozšiřovat v tomto smyslu dosavadní formulaci dovolacího důvodu podle
§ 265b odst. 1 písm. g/ tr. ř.), který by umožňoval jakkoli přezkoumávat skutkový stav věci, popří-
padě hodnotit zákonnost a úplnost provedeného dokazování. V opačném případě totiž hrozí, že se
Nejvyšší soud stane další skutkovou instancí, jak tomu nasvědčuje obsah dosud podávaných dovo-

Predmetný právny názor Najvyššieho súdu Českej republiky však v rámci svojej rozhodovacej činnosti prelomil Ústavný súd Českej republiky, ktorý vo svojich rozhodnutiach začal poukazovať na skutočnosť, že rozhodnutia všeobecných súdov by bolo nutné považovať za vydané v rozpore s ústavou zaručeným právom na spravodlivý proces v tom prípade, ak by boli právne závery všeobecného súdu v extrémnom nesúlade so zisteným skutkovým stavom.⁷ Ústavný súd argumentujúc základným právom jednotlivca na spravodlivý proces pristupoval k posudzovaniu výsledkov vykonaného dokazovania pred všeobecným súdom. Na uvedený vývoj, resp. prielom do zaužívanej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Českej republiky zo strany Ústavného súdu Českej republiky, reagoval v rámci svojich rozhodnutí aj samotný najvyšší súd, reflektujúc závery ústavného súdu.⁸

Keďže česká právna úprava neobsahuje a ani neobsahovala negatívnu podmienku stanovujúcu nemožnosť dovolacieho súdu preskúmať správnosť a úplnosť zisteného skutkového stavu, ústavný súd ustálil, že je možné v rámci dovolacieho dôvodu nesprávneho právneho posúdenia zisteného skutku alebo iného nesprávneho hmotnoprávneho posúdenia dovolateľom napádať aj tzv. extrémny nesúlad právnych záverov rozhodnutia s právoplatne ustáleným skutkovým stavom.

Na tomto mieste je potrebné poukázať na viaceré rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky a na ne nadväzujúce rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, ktoré s pojmom extrémny nesúlad v rámci vývoja svojej rozhodovacej činnosti pracovali rôznym spôsobom. Spočiatku sa ústavný súd a rovnako následne

---

lání, která jsou nejčastěji odmítána podle § 2651 odst. 1 písm. b) tr. ř. právě proto, že se dovolatelé domáhají jiného skutkového stavu, odlišného hodnocení důkazů či provedení dalších důkazů. Je třeba spíše hledat cesty a způsoby, jak zkvalitnit řízení u soudů prvního a druhého stupně, aby se Nejvyšší soud v řízení o dovolání mohl soustředit skutečně na to, co je jeho posláním, tj. zejména sjednocovat judikaturu řešením závažných právních, nikoliv skutkových otázek a dbát o zákonnost trestního procesu odstraňováním některých nejzávažnějších procesních vad. Případně nejzávažnější skutkové nedostatky – k nimž by ovšem při dostatečné aktivitě stran a v rámci dvoustupňového řízení nemělo docházet – by bylo vhodnější řešit rozšířením a poněkud jiným pojetím důvodů obnovy řízení (zvláštním důvodem obnovy řízení by např. mohlo být i to, že soud neprovedl zásadní důkaz nezbytný pro rozhodnutí o vině, který strana již navrhovala).“ Zpráva o analýze a vyhodnocení účinnosti novely Trestního řádu č. 265/2001 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení. Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. Ts 42/2003.

⁷ „Ústavní soud již opakovaně judikoval, že rozhodnutí obecného soudu by bylo nutné považovat za vydané v rozporu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces za situace, kdy by byly právní závěry obecného soudu v extrémním nesouladu s učiněnými skutkovými zjištěními. Jinými slovy Ústavní soud se cítí být oprávněn posuzovat výsledky důkazního řízení před obecným soudem za situace, kdy právní závěry, na nichž je rozhodnutí obecných soudů postaveno, výrazně nekorespondují se skutkovými zjištěními (včetně absence skutkových zjištění). V takovém případě obecný soud zasáhl do práva jednotlivce na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny, popřípadě též podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.“ Nález Ústavného soudu Českej republiky zo dňa 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04.

⁸ „Nejvyšší soud si je vědom, že v aktuální judikatuře Ústavního soudu (např. nálezu ve věci vedené pod sp. zn. I. ÚS 4/04) bylo opakovaně zdůrazněno, že rozhodnutí obecného soudu by bylo nutné považovat za vydané v rozporu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces v případech, jestliže by právní závěry obecného soudu byly v extrémním nesouladu s učiněnými skutkovými zjištěními (včetně úplné absence skutkových zjištění).“

Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 4. 10. 2007, sp. zn. 3 Tdo 668/2007.

aj nejvyšší soud⁹ opírali o extrémny nesúlad medzi zisteným skutkovým stavom a z neho vyvozenými právnymi závermi všeobecného súdu. Je však potrebné na tomto mieste poznamenať, že pri takto konštruovanej existencii extrémneho nesúladu nemožno hovoriť o skutkových námietkach subjektu podávajúceho dovolanie. Máme za to, že v prípade extrémneho nesúladu medzi zisteným skutkovým stavom a následnými právnymi závermi všeobecného súdu nejde o otázku skutkovú, resp. o skutkovú dovoláciu námietku, avšak ide o dovoláciu námietku rýdzo nesprávneho právneho posúdenia zisteného skutku. V prípade existencie extrémneho nesúladu medzi zisteným skutkovým stavom a právnymi závermi súdu, t. j. nesprávneho právneho posúdenia zisteného skutku, možno hovoriť, z povahy veci, o čisto právnej, a nie skutkovej námietke.

Neskôr však v rámci vývoja svojej rozhodovacej činnosti dospel Ústavný súd Českej republiky k poukazu na extrémny nesúlad medzi vykonaným dokazovaním a právoplatne ustáleným skutkovým stavom.¹⁰ V takomto prípade už možno konštatovať skutkový charakter uvedeného extrémneho nesúladu.

Na takýto záver potom reflektoval vo svojej rozhodovacej činnosti aj samotný najvyšší súd, ktorý navyše judikátorne zakotvil, resp. definoval jednotlivé aspekty posudzované pri skúmaní extrémneho nesúladu naplňajúceho určitý stupeň závažnosti vyžadovaného pre úspešné uplatnenie dovolacieho dôvodu podľa niekdajšieho ustanovenia § 265b ods. 1 písm. g) Trestního řádu (po novelizácii zákonom č. 220/2021 Sb. možno tieto kritériá *eo ipso* aplikovať pri posudzovaní aplikovateľnosti ustanovenia § 265b ods. 1 písm. g) Trestního řádu).¹¹

⁹ „Nejvyšší soud zdůrazňuje, že je právem i povinností nalézacího soudu hodnotit důkazy v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř., přičemž tento postup ve smyslu § 254 tr. ř. přezkoumává odvolací soud, přičemž zásah Nejvyššího soudu jako dovolacího soudu do takového hodnocení přichází v úvahu jen v případě, že by skutková zjištění byla v extrémním nesouladu s právními závěry učiněnými v napadeném rozhodnutí.“

Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 7. 11. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1273/2007.

¹⁰ „Ústavní soud však je výjimečně oprávněn zasáhnout i do procesu zjišťování skutkového stavu, jestliže skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou v extrémním nesouladu s provedenými důkazy [viz např. nález sp. zn. III. ÚS 888/14 ze dne 10. 7. 2014 (N 140/74 SbNU 185)]. Extrémní rozpor je dán zejména tehdy, nemají-li skutková zjištění soudů žádnou obsahovou spojitost s provedenými důkazy nebo když hodnocení důkazů v napadeném rozhodnutí zcela schází (nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 928/20 ze dne 5. 1. 2021). S tím je úzce spojen také zákaz deformace důkazů, tedy zákaz vyvozování takových skutkových zjištění, která z provedených důkazů při jejich rozumném a logickém zhodnocení vyplývají nemožno [nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1291/12 ze dne 7. 5. 2013 (N 77/69 SbNU 311)].“

Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 24. 8. 2021, sp. zn. I. ÚS 1226/21.

¹¹ „O zjevný rozpor se přitom jedná tehdy, když skutková zjištění postrádají obsahovou spojitost s důkazy nebo když skutková zjištění soudu nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení nebo skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem provedených důkazů. Je ovšem třeba zdůraznit, že Nejvyšší soud je povolán korigovat pouze nejextrémnější excesy (přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04, nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03, a další), tedy takové, které ve svém důsledku mají za následek porušení práva na spravedlivý proces. K tomu je dále vhodné uvést, že není ani úkolem Nejvyššího soudu, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, rozebíral, porovnával a případně z nich vyvozoval vlastní skutkové závěry. Nadto lze také poznamenať, že existence

S poukazom na uvedené teda možno rezultovať, že pojem extrémny nesúlad, s ktorým v rámci svojej rozhodovacej činnosti veľakrát operuje ako Ústavný súd Českej republiky, tak i Najvyšší súd Českej republiky, je charakterizovateľný ako trojstupňový vzťah. Proces dokazovania a následnej právnej subsumpcie ustáleného skutku pod určitú právnu normu teda možno rozdeliť do spomínaných troch stupňov:

- vykonávanie dôkazov;
- ustálenie skutkových zistení; a
- právne závery všeobecného súdu.

Vzhľadom na vyššie uvedené tri fázy procesu zisťovania skutkového stavu veci a následnej právnej kvalifikácie, možno vyššie spomínaný extrémny nesúlad zhladať na dvoch miestach, a síce extrémny nesúlad medzi vykonanými dôkazmi a ustálenými skutkovými zisteniami (v takom prípade je možné hovoriť o extrémnom nesúlade skutkovom), a zároveň extrémny nesúlad medzi ustálenými skutkovými zisteniami a právnymi závermi všeobecného súdu (v tomto prípade je už ale potrebné hovoriť o takzvanom extrémnom nesúlade právnom).

Za skutkové je teda potrebné považovať len také námietky, v intenciách ktorých extrémny nesúlad je daný medzi vykonanými dôkazmi a na ich základe nesprávne ustálenými skutkovými zisteniami. Ak však ale všeobecný súd vyvodí právne závery, ktoré nekorešponujú s ustálenými skutkovými zisteniami, resp. ustálené skutkové zistenia sú nesprávne subsumované pod príslušné ustanovenie osobitnej, eventuálne všeobecnej časti Trestného zákoníku, nemožno hovoriť o extrémnom nesúlade skutkovom, ale o extrémnom nesúlade právnom, t. j. nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo o nesprávnej aplikácii iného hmotnoprávneho ustanovenia.

Vo svojej najnovšej rozhodovacej činnosti Najvyšší súd Českej republiky pristúpil aj k identifikovaniu jednotlivých kauzalít, v ktorých možno rezultovať na extrémny nesúlad medzi vykonanými dôkazmi a právoplatne ustáleným skutkovým stavom, pričom uviedol: „K otázke zjavného rozporu, resp. tzv. extrémneho nesouladu při realizaci důkazního procesu lze s poukazem na judikaturu Ústavního soudu dodat a zdůraznit, že tento spočívá v racionálně neobhajitelném úsudku soudů o vztahu mezi provedenými důkazy a z nich vyvozenými skutkovými zjištěními, přičemž extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy je dán zejména tehdy, kdy hodnocení důkazů a k tomu přijaté skutkové závěry jsou výrazem zjavného faktického omylu či logického excesu (vnitřního rozporu), resp. jestliže skutková zjištění soudů vůbec nemají obsahovou spojitost s důkazy, jestliže skutková zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném

---

případného zjavného rozporu mezi učiněnými skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy nemůže být založena jen na tom, že obviněný předkládá vlastní hodnocení důkazů a dovozuje z toho jiné skutkové, popř. i právní závěry (viz přiměřeně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. 8 Tdo 1268/2013).“

Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 28. 4. 2022, sp. zn. 4 Tdo 242/2022.

z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, anebo jestliže skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem důkazů, na jejichž podkladě byla tato zjištění učiněna. Za případ extrémního nesouladu nelze považovat situaci, kdy hodnotící úvahy soudů splňující požadavky formulované zněním § 2 odst. 6 tr. řádu ústí do skutkových a právních závěrů, které jsou sice odlišné od pohledu obviněného, leč jsou z obsahu provedených důkazů odvoditelné postupy nepřítícími se zásadám logiky a požadavku pečlivého uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu, jak je tomu v dané trestní věci (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. IV. ÚS 2243/20).¹²

1.3.2 Nový dovolací důvod podľa § 265b ods. 1 písm. g) Trestního řádu

Predmetný dovolací dôvod podľa § 265b ods. 1 písm. g) Trestního řádu bol do českého trestnoproceného kódexu inkorporovaný novelou zákonom č. 220/2021 Sb., ktorý v rámci svojej prvej časti, čl. I, bod 32, doplnil taxatívny výpočet jednotlivých dovolacích dôvodov s účinnosťou od 1. januára 2022.

Ako už bolo uvedené v predchádzajúcej kapitole, Najvyšší súd České republiky reflektujúc rozhodovacia činnosť Ústavního soudu České republiky pristúpil k posudzovaniu skutkových námietok dovolateľov aj v intenciách dovolacieho dôvodu takzvaného nesprávneho právneho posúdenia zisteného skutku, keďže, na rozdiel od slovenskej trestnoprocenej úpravy, český Trestní řád nedisponuje negatívnou podmienkou explicitne vylučujúcou skutkový prieskum dovolacím súdom, s výnimkou dovolania podaného ministrom spravodlivosti podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku. Účelom predmetnej novely však bolo rozšírenie okruhu oprávnených subjektov na podanie dovolania, a síce o najvyššieho štátneho zástupcu. Hoci aj judikatúrou ústavného soudu bola rozšírená možnosť podania dovolania dôvodovo subsumovateľného pod pôvodné písm. h) § 265b ods. 1 Trestního řádu, je na tomto mieste nutné poznamenať, že uvedené judikatúrou konštituované oprávnenie sa vzťahovalo len na osobu obvineného, a nie aj na najvyššieho štátneho zástupcu, ako subjektu oprávneného vo všeobecnej rovine podávať dovolanie. Uvedená diskrepancia vzhľadom na možnosť napádania skutkového stavu veci pramenila v tom, že najvyšší štátny zástupca, hoci ako subjekt trestného konania, avšak nie disponujúci základnými právami a slobodami, nemôže byť adresátom ústavou zaručeného základného práva na spravodlivý proces tak, ako je to pri osobe obvineného.

Inak povedané, pred 1. januárom 2022 mohol správnosť a úplnosť zisteného skutkového stavu namietat' len samotný obvinený práve s poukazom na to, že ako subjekt základných práv a slobôd disponuje aj právom na spravodlivý proces a odopretie možnosti namietat' nesprávnosť zisteného skutkového stavu v rámci

¹² Uznesenie Najvyššieho soudu České republiky zo dňa 28. 6. 2022, sp. zn. 11 Tdo 361/2022.

dovolacieho konania by bolo porušením jeho práva na spravodlivý proces. Týmto sa navodzoval stav právnej nerovnosti medzi možnosťami a právnymi prostriedkami najvyššieho štátneho zástupcu a obvineného s poukazom na iniciačné oprávnenia dovolacieho konania. Explicizáciou daného dovolacieho dôvodu s možnosťou jeho uplatnenia všetkými aktívne legitimovanými subjektmi na podanie dovolania došlo *de facto* k znovunastoleniu rovnosti zbraní v rámci súdnej fázy trestného konania medzi (najvyšším) štátnym zástupcom a obvineným ako stranami trestného konania.

Konstruktúra uvedeného dovolacieho dôvodu jeho explicitným zakotvením v texte právneho predpisu nielen že zrovnoprávnila postavenie obvineného a najvyššieho štátneho zástupcu čo do oprávnenia napádať právoplatné meritórne rozhodnutie súdu z rovnakého penza dôvodov, ale navyše je potrebné túto legislatívnu zmenu vysoko pozitívne hodnotiť aj prizmou právnej istoty adresátov aplikácie práva. Ako už bolo uvedené, z povahy dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku má byť jeho úspešná aplikácia, vzhľadom na právoplatnosť (a z nej plynúcu záväznosť a nezmeniteľnosť) súdnych rozhodnutí, naozaj len procesným prostriedkom *ultima ratio*. Pre inštitúty, ktoré majú slúžiť ako hraničné, je nevyhnutne potrebná apriórna a explicitná limitácia ich aplikácie, ktorá zahŕňa aj presné a vopred dané podmienky so súčasťou garanciou rovnosti možností ich aplikácie všetkými subjektmi na to oprávnenými.

Zákonná dikcia ustanovenia § 265b ods. 1 písm. g) Trestného rádu konzumuje tri eventuality, v ktorých intenciách možno predmetný dovolací dôvod uplatniť, a síce:

- rozhodná skutková zjistenia jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů (*skutková námietka korešpondujúca s ustanovením § 371 ods. 3 Trestného poriadku*);
- rozhodná skutková zjistenia jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech (*neprípustnosť dôkazov v podmienkach Slovenskej republiky napadnutelná prostredníctvom ustanovenia § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku*); a
- ve vztahu k rozhodným skutkovým zjištěním nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (*podľa slovenského Trestného poriadku a prislúchajúcej judikatúry napadnutelné ako zásadné porušenie práva na obhajobu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku*).

Komparatívny náhľad na uvedené ustanovenie českého Trestného rádu uvádza, pod ktoré ustanovenia slovenského Trestného poriadku je možné uvedené tri eventuality subsumovať. Je zrejme, že nový dovolací dôvod pokrýva v skutku široké penzum zákonom predpokladaných situácií, ktorých namietaním je možné samotné dovolacie konanie iniciovať. Je otázne, nakoľko je správne rozširovať okruh dovolacích námietok do takej miery, že zákonodarca umožní všetkým subjektom oprávneným iniciovať dovolacie konanie tak učiniť nielen z dôvodu aplikácie právnych, ale i skutkových námietok. Odpoveď na nastolenú otázku, resp. aspoň základné argumentačné východiská, sa pokúsime načrtnúť v ďalšej časti predkladaného odborného príspevku.

1.4 Dovolacie dôvody v zmysle ustanovenia § 371 ods. 1 písm. g), písm. i) Trestného poriadku

V predchádzajúcej kapitole tohto príspevku sme sa zaoberali dovolaciami dôvodmi konštruovanými v ustanoveniach § 265b ods. 1 písm. g), písm. h) Trestného rádu. Vzhľadom na skutočnosť, že cieľom nášho príspevku je poskytnúť jeho percipientom i určitý komparatívny vhlád do uvedenej problematiky porovnávajúc českú a slovenskú právnu úpravu dovolania s dôrazom na možnosť subjektov na to oprávnených podávať dovolanie z dôvodov, že rozhodnutie je založené na nezákonných, resp. neprípustných dôkazoch, ako i z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia skutku, resp. nesprávnej aplikácie iného hmotnoprávneho ustanovenia, budeme sa v ďalšej časti nášho príspevku zaoberať českej právnej úprave dovolacích dôvodov podľa § 265b ods. 1 písm. g), písm. h) Trestného rádu obsahovo zodpovedajúcim dôvodom zrkadliacim sa v právnej úprave § 371 ods. 1 písm. g), písm. i) Trestného poriadku a sčasti aj ustanoveniu § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

1.4.1 Dovolanie podané z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku

V zmysle ustanovenia § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak „rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom.“ Z uvedenej formulácie možno vyvodíť dva základné rezultáty, a sice v predmetnom dovolacom dôvode ide o otázku zákonnosti dôkazov a nie ich samotného hodnotenia vo vzťahu k náležitému zisteniu skutkového stavu veci, a zároveň je potrebné poukázať aj na tú skutočnosť, že posudzovanie zákonnosti v rámci tohto dovolacieho dôvodu sa vzťahuje len na vykonávanie dôkazov súdom. Pod slovným výrazom vykonávanie dôkazov súdom je však potrebné extenzívnym výkladom rozumieť aj ich samotné získavanie, avšak len za splnenia podmienky, že uvedená nezákonnosť mala negatívny materiálny dopad na práva obvineného. K naplneniu podmienky negatívneho materiálneho dopadu na práva obvineného v súvislosti s nezákonným získaním, resp. vykonaním dôkazu v trestnom konaní, môže v zmysle relevantnej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dôjsť vtedy, ak bolo odsúdenie obvineného založené buď výlučne, alebo aspoň v rozhodujúcej miere na dôkaze, ktorého vykonanie, prípadne samotné získanie sa v rámci podaného dovolania spochybňuje. Zároveň ale musí platiť, že kvalita porušenia zákona vo vzťahu k získaniu, resp. vykonaniu dôkazu musí svojou povahou a závažnosťou zodpovedať porušeniu práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

„Z uvedeného potom logicky vyplýva záver, že nesprávny procesný postup súdu pri vykonávaní dôkazov môže byť dovolacím dôvodom v zmysle § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku len vtedy, ak má, resp. mal negatívny dopad na práva obvineného. Ak sa nepreukážu takéto účinky nesprávneho procesného postupu pri vykonávaní dôkazov, potom nemožno hovoriť o naplnení dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku, a to aj so zreteľom na to, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru by mohlo dôjsť len vtedy, ak by odsúdenie bolo založené výlučne alebo v rozhodujúcej miere (solery or to a decisive extent) na dôkazoch získaných nezákonným spôsobom, čo sa ale v predmetnej veci nestalo (pozri Mariana Marinescu p. Rumunsku, rozs. č. 36110/03 z 2. 2. 2010, Emen p. Turecku, rozs. č. 25585/02 z 26. 1. 2010, Van Mechelen a ďalší p. Holansku, Visser p. Holandsku, rozs. č. 26668/95 zo 14. 2. 2002, Al-Khawaja a Tahery p. Spojenému kráľovstvu, rozs. č. 26766/2005 a č. 22228/06 z 15. 12. 2011 a ďalšie).

V rámci dovolaní iniciovaného prieskumom odôvodneného dovolacím dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku môže najvyšší súd preskúmať len to (ak dovolanie nepodal minister spravodlivosti Slovenskej republiky podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku), či jediný usvedčujúci dôkaz alebo viaceré rozhodujúce usvedčujúce dôkazy boli vykonané zákonným spôsobom. Ak dospeje k záveru o zákonnosti vykonaného dokazovania, dovolací súd nemôže spochybňovať skutkové zistenia, prehodnocovať vykonané dôkazy a ich hodnotenie vykonané súdmi nižších stupňov.¹³

Z vyššie citovaného rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky teda možno dôvodiť, že dovolací dôvod podľa písm. g) § 371 ods. 1 Trestného poriadku je daný práve a len vtedy, ak dôkazy, na ktorých je napádané rozhodnutie založené, nenapĺňajú kvalitu zákonnosti a prípustnosti, resp. ich vykonanie v štádiu dokazovania na hlavnom pojednávaní je zaťažené určitou vadou procesnoprávneho charakteru.

„Spôsob hodnotenia dôkazov vykonaných zákonným spôsobom súdmi nižších stupňov nemôže najvyšší súd v rámci dovolacieho konania iniciovaného obvineným prehodnocovať ani spochybňovať, pretože by tak neprípustným spôsobom zasahoval do výlučnej kompetencie týchto súdov bez právneho podkladu a napokon i v rozpore so samotnou podstatou dovolacieho konania, pretože dovolanie nemôže nahrádzať riadne opravné prostriedky a jeho podanie nie je prípustné v rovnako širokom rozsahu (čo do dôvodov, okruhu napadnutelných rozhodnutí, oprávnených osôb atď.) aký je charakteristický pre riadne opravné prostriedky. Dovolanie a rozhodnutie o ňom znamená prelom do právoplatných rozhodnutí, a preto spravídla narušuje stabilitu konečného a vykonateľného rozhodnutia súdu. Z toho dôvodu možno dovolania aplikovať iba v prípadoch, ak je to odôvodnené závažnosťou

¹³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 7. 2019, sp. zn. 3 Tdo 29/2019 (uverejnené v Zbierke stanovisk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 24/2020).

pochybenia napadnutého rozhodnutia súdu, alebo jemu predchádzajúceho procesného postupu pri vykonávaní dôkazov.“¹⁴

Za žiadnych okolností však nemožno prostredníctvom tohto dovolacieho dôvodu (a celkovo v dovolacom konaní všeobecne) napádať spôsob hodnotenia dôkazov súdmi nižších stupňov, ani to, akým spôsobom aplikovali zásadu voľného hodnotenia dôkazov, resp. ktorému dôkazu priradili aký význam v procese rozhodovania vo veci samej.

1.4.2 Dovolanie podané z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku

Podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak „rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť.“ Uvedená konštrukcia dovolacieho dôvodu jasne stanovuje zákonné mantinely dovolacieho prieskumu uskutočňovaného najvyšším súdom, a to hneď v dvoch rovinách.

Prvou maximou pre dovolací súd je pozitívna zákonná podmienka možnosti podania dovolania uplatnením tohto dovolacieho dôvodu, a síce rozhodnutie dovolaním napádané je založené na nesprávnom právnom posúdení skutku alebo na nesprávnom použití iného ustanovenia hmotného práva. Už z uvedeného je zrejmé, že pod tento dovolací dôvod nie je možné subsumovať otázky a námietky skutkového charakteru. Precizované je to navyše negatívnou podmienkou uvedenou v časti vety za bodkočiarkou, ktorá explicitne stanovuje jasné a nemenné limity dovolacieho prieskumu, v intenciách ktorého správnosť a úplnosť zisteného skutku dovolací súd nemôže skúmať a meniť.

Práve vyššie uvedená negatívna podmienka predstavuje odlišovacie kritérium od dovolacieho dôvodu podľa § 265b ods. 1 písm. h) Trestného poriadku, ktorý takúto podmienku neobsahuje, a preto, ako už bolo uvedené v skoršej časti tohto príspevku, bolo možné, na podklade citovanej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Českej republiky, pristúpiť aj k prieskumu námietok skutkového charakteru, ktoré svojím významom a závažnosťou predstavovali zásah do základného práva na spravodlivý proces. Uvedená explicitná zákonná dikcia však slovenským súdnym autoritám takýto výklad nepripúšťa urobiť, keďže by, z povahy veci, išlo o výklad zjavne *contra legem*.

Jednoznačné stanovisko k nemožnosti uplatňovania skutkových námietok ich subsumpciou pod dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku zaujala aj súdna prax, keď naplnenie predmetného dovolacieho dôvodu nezohľadila ako dôvodné ani v prípade dovolateľom tvrdeného tzv. extrémneho nesúlada

---

¹⁴ Ibidem.

právooplatne zisteného skutku s dôkazmi v konaní vykonanými.¹⁵ I slovenská súdna prax teda operovala s pojmom extrémny nesúlاد, avšak vzhľadom na už vyššie zmienenú negatívnu podmienku absolútne vylučujúcu skutkový prieskum dovolacím súdom, uvedené nebolo možné prelomiť ani s poukazom na ústavou zaručené právo obvineného na spravodlivý súdny proces.

1.5 Skutkové námietky ako dovolací dôvod podľa Trestného poriadku vs. sťažnosť pre porušenie zákona v kontexte konštrukcie jednotlivých dovolacích dôvodov a okruhu osôb oprávnených na podanie dovolania podľa Trestného rádu

Záverom príspevku považujeme ešte za potrebné poukázať na špecifický mimoriadny opravný prostriedok podľa § 266 a nasl. Trestného rádu, ktorým je sťažnosť pre porušenie zákona. Podľa aktuálne platnej a účinnej právnej úpravy Trestného rádu sťažnosť pre porušenie zákona je oprávnený podať minister spravodlivosti, pričom o nej podľa § 266 ods. 1 Trestného rádu rozhoduje Najvyšší súd Českej republiky. Sťažnosť pre porušenie zákona možno podať proti právooplatnému rozhodnutiu súdu alebo štátneho zástupcu, ak takýmto rozhodnutím bol porušený zákon alebo ak takéto rozhodnutie bolo vydané na základe nezákonného postupu v konaní, ktoré vydaniu napádaného rozhodnutia predchádzalo.

Návrh novely Trestného rádu právnu úpravu sťažnosti pre porušenie zákona opomína,¹⁶ čo považujeme za pozitívny aspekt, a to z nasledujúcich dôvodov.

Prvým posudzovaným aspektom je okruh rozhodnutí napadateľných sťažnosťou pre porušenie zákona. Ide o bližšie neurčenú skupinu právooplatných rozhodnutí súdu alebo štátneho zástupcu z dôvodu, ak napadnutým rozhodnutím bol porušený zákon, príp. bolo toto rozhodnutie vydané na podklade predchádzajúceho konania, ktoré vykazuje určitú zákonnú vadu.

¹⁵ „Ani dovolateľom tvrdený extrémny nesúlاد právooplatne zisteného skutku s vykonanými dôkazmi nenaplnia dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Tr. por. Pochybenia skutkovej povahy v podstatných okolnostiach sú uplatniteľné len v rámci dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 3 Tr. por.“ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 8. 2014, sp. zn. 2 Tdo 34/2014 (uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 14/2015).

¹⁶ *Nový trestní řád*. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/729664/nov%C3%BD+trestn%C3%AD+%C5%99%C3%A1d.doc/af836c7c-6fb9-4dbe-88b4-5061aeffa908>. [online]. [cit. 2022-10-14].

Druhým posudzovaným aspektom je osoba oprávnená konanie o sťažnosti pre porušenie zákona iniciovať. Subjektom s návrhovým oprávnením je v tomto prípade len minister spravodlivosti.

Zohľadniac vyššie uvedené, s poukazom na slovenskú právnu úpravu, ako i na ostatné procesné inštitúty Trestního řádu, považujeme sťažnosť pre porušenie zákona za procesný inštitút nadbytočný, pričom jeho ponechaním v návrhu nového Trestního řádu by nastala situácia, kedy jeden a ten istý sledovaný cieľ je možné dosiahnuť viacerými možnými procesnými prostriedkami, za rovnakých, resp. minimálne veľmi obdobných podmienok.

Pri ustálení tohto výsledku sme vychádzali z nasledovného, a síce taxatívne vymedzené právoplatné rozhodnutia štátneho zástupcu je oprávnený postupom podľa § 174a Trestního řádu rušiť najvyšší štátny zástupca do troch mesiacov od ich právoplatnosti.¹⁷ Obsahovo možno uvedené oprávnenie pripodobniť k, v slovenskej právnej teórii i praxi v poslednej dobe veľmi pertraktovanému, ustanoveniu § 363 Trestného poriadku, ktorý konštruuje obdobné oprávnenia generálneho prokurátora vo vzťahu k rušeniu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Rozsahom a možnosťou zásahu najvyššieho štátneho zástupcu do právoplatných rozhodnutí nižšie postavených štátnych zástupcov ide o ustanovenie obsahovo veľmi podobné práve zrušeniu právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, avšak je potrebné poznamenať, že slovenská právna úprava poskytuje generálnemu prokurátorovi širšie oprávnenia v súvislosti s aplikáciou tohto jeho zrušovacieho oprávnenia, keď generálny prokurátor je oprávnený zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon.¹⁸

Pokiaľ ide o otázku osoby s iniciačnými právomocami vo vzťahu k sťažnosti pre porušenie zákona, takouto je výhradne a len minister spravodlivosti. V podmienkach právnej úpravy dovolania v Slovenskej republike má oprávnenie ministra spravodlivosti podávať dovolanie aj čo do okolností skutku podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku určitý korigujúci charakter vo vzťahu k nemožnosti ostatných subjektov napádať právoplatné meritórne rozhodnutia súdov uplatňujúc námietky skutkové. Takýto, z určitého aspektu sťažný, postup má určité výhody, pričom nespornou a najvýznamnejšou z nich je práve tá skutočnosť, že sa takýmto postupom zmierňuje potenciálna enormná preťaženosť najvyššieho súdu rozhodujúceho o dovolaniach voči právoplatným meritórnym rozhodnutiam (spravidla) krajských súdov. Z rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyplýva, že veľakrát práve osoby obvinené prostredníctvom ich obhajcov sa snažia skutkové námietky ich subsumpciou pod jednotlivé dovolacie dôvody uplatňovať ako námietky právne. Takýto ich postup je veľakrát neopodstatnený, motivovaný len snahou za každú

¹⁷ „Najvyšší státní zástupce může do tří měsíců od právní moci rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců o nestíhání podezřelého podle § 159d odst. 1, o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci; to neplatí, jde-li o usnesení vydané evropským pověřeným žalobcem nebo evropským žalobcem.“

¹⁸ Ust. § 363 ods. 1 Trestného poriadku.

cenu zvrátiť právoplatný odsudzujúci rozsudok súdov nižších stupňov. Oprávnenie namietat' nesprávne zistený skutkový stav jedine ministrom spravodlivosti preto predstavuje teda určitý kontrolný mechanizmus pred povinnosťou najvyššieho súdu skúmať akékoľvek skutkové námietky uplatňované v dovolaní podanom obvineným, ktorých opodstatnenosť vo väčšine prípadov absentuje.

Uvedený mechanizmus však nezávisí len na vlastnej úvahe ministra spravodlivosti v otázke, či v prípade naplnenia dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku dovolanie podá alebo nie. Z ustálenej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyplýva jednoznačný výsledok, že v prípade naplnenia dovolacieho dôvodu spočívajúceho v existencii skutkového stavu, ktorý bol na základe vykonaných dôkazov v podstatných okolnostiach nesprávne zistený, má minister spravodlivosti povinnosť podať dovolanie či už v prospech, alebo neprospech obvineného.¹⁹

Rezultujúc z vyššie uvedených skutočností, a síce sťažnosť pre porušenie zákona podáva minister spravodlivosti, a to voči jednak rozhodnutiam súdu alebo štátneho zástupcu, poukazujeme na skutočnosť, že v podmienkach novo konštituovaného dovolacieho dôvodu podľa § 265b ods. 1 písm. g) českého Trestného rádu (v porovnaní s konštrukciou dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) slovenského Trestného poriadku s poukazom na ustanovenie § 371 ods. 3 Trestného poriadku, kedy dovolanie zo skutkových dôvodov môže podávať len minister spravodlivosti) oprávnením napádať zjavný rozpor rozhodných skutkových zistení, ktoré sú určujúce pre naplnenie znakov trestného činu, s obsahom vykonaných dôkazov, disponuje už nielen obvinený, ale aj najvyšší štátny zástupca.

Komparujúc slovenskú právnu úpravu, takýto dôvod by mohol podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku uplatniť len minister spravodlivosti a aj s poukazom na aspekt predbežného posudzovania dôvodnosti podnetov na podanie dovolania ministra spravodlivosti zo strany tzv. podnecovateľov (t. j. osôb oprávnených podať ministrovi spravodlivosti podnet na podanie dovolania postupom podľa § 371 ods. 3, ods. 5 Trestného poriadku), predstavuje minister spravodlivosti ako subjekt s iniciačnými oprávneniami v dovolacom konaní určitý triediaci aspekt vo vzťahu k podnetom na podanie dovolania s poukazom na skúmanie ich opodstatnenosti. Keďže český Trestní řád výslovne umožnil podávanie dovolania obvineným i najvyšším štátnym zástupcom namietaním skutkových otázok, nie je podľa nášho názoru potrebné, aby bol okruh osôb oprávnených podať dovolanie podľa českého Trestného rádu v tomto smere rozširovaný. Otázkou do budúcnosti zostáva, akým spôsobom sa Najvyšší súd Českej republiky bude vysporadúvať s eventuálnym zdôrazňovaním

¹⁹ „Z formulácie príslušného ustanovenia TP je zrejmé, že minister spravodlivosti má povinnosť podať dovolanie v prospech alebo neprospech obvineného v prípade, ak má pochybnosť, či bol z vykonaných dôkazov dostatočne zistený skutkový stav a rovnako tak, keď dospeje k záveru, že závažným spôsobom boli porušené ustanovenia, ktorými sa má náležite zistiť skutkový stav. Zároveň je predmetné ustanovenie obmedzené materiálnou podmienkou, v zmysle ktorej sa tento dovolací dôvod môže použiť iba ak by to zásadne ovplyvnilo postavenie obvineného (§ 371 ods. 5 TP).“

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 7. 4. 2014, sp. zn. 1 TdoV 5/2014.

základného práva obvineného na spravodlivý proces ako maximy pri posudzovaní dôvodnosti dovolania pri tzv. extrémnom nesúlade medzi vykonaným dokazovaním a právoplatne ustáleným skutkovým stavom.

Skúmajúc druhý vyššie načrtnutý aspekt, a síce množiny rozhodnutí, ktoré je sťažnosťou pre porušenie zákona možné napadnúť, poukazujeme na už akcentované ustanovenie § 174a Trestního řádu, ktorý konštituuje oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu rušiť právoplatné rozhodnutia ostatných štátnych zástupcov, ktorým je procesne pokrytá možnosť zrušovať jednu podmnožinu rozhodnutí napadnutelných sťažnosťou pre porušenie zákona. Druhá podmnožina právoplatných rozhodnutí (a síce rozhodnutí súdov) je v kontexte možnosti ich revízie po nadobudnutí právoplatnosti pokrytá práve oprávnením obvineného a najvyššieho štátneho zástupcu podávať dovolanie z dôvodov podľa § 265b Trestního řádu (a to po novele zákonom č. 220/2021 Sb. čo do právnych, ako i skutkových otázok nielen obvineným, ale aj najvyšším štátnym zástupcom).

Hodnotiac predkladanú novelu Trestního řádu ako pozitívnu v otázke vypustenia právnej úpravy sťažnosti pre porušenie zákona je ešte potrebné dodať, najmä v kontexte v úvode spomenutého princípu právnej istoty, inštitútu právoplatnosti a z neho prameniacich zásad nezmeniteľnosti a záväznosti rozhodnutí, že sťažnosť pre porušenie zákona nie je nijakým spôsobom limitovaná čo do lehoty určenej na jej podanie. Jediná lehota vo vzťahu k sťažnosti pre porušenie zákona je podľa § 266a ods. 1 Trestního řádu v trvaní 14 dní, v rámci ktorej je minister spravodlivosti povinný sťažnosť pre porušenie zákona odôvodniť v prípade, ak táto bola podaná bez odôvodnenia. Možnosť podávať mimoriadny opravný prostriedok bez určenia lehoty na jeho podanie je, aplikujúc zásadu proporcionality zásahu do základných práv a slobôd osôb, jednoznačne ustanovením neproporcionálnym a takouto bezbrehou možnosťou zasahovať do právoplatných rozhodnutí súdu, resp. štátneho zástupcu, podľa nášho názoru hrubo popiera základné zásady trestného konania vlastné tak českému, ako i slovenskému trestnému procesu.

1.6 Záver

Preskúvanie skutkových námietok najvyšším súdom ako súdom dovolacím je potrebné čo najviac reštriktivizovať, aby sa uplatňovaním dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku nezakladala ďalšia opravná inštanca oprávnená preskúmať a revidovať skutkové závery učinené súdmi prvého a druhého stupňa. Zastávame názor, že obe právne úpravy, či už slovenská alebo česká, majú v tomto aspekte určité pozitíva. Je však za každých okolností potrebné mať na zreteli povahu najvyššieho súdu ako vrcholnej súdnej authority v rámci sústavy všeobecných súdov povolanej primárne k zjednocovaniu súdnej praxe, vydávaniu záväzných stanovísk pre súdy nižších stupňov a v rámci dovolacieho konania ku korigovaniu len tých skutočne najzávažnejších excesov procesnoprávneho alebo hmotnoprávneho charakteru.

V intenciách predkladaného príspevku sme sa snažili aspoň rámcovo načrtnúť hlavné aspekty dovolacích dôvodov zameraných na skúmanie skutkového stavu, zákonnosti dôkazov a nesprávnosti právneho posúdenia zisteného skutku alebo iného nesprávneho hmotnoprávneho posúdenia, pričom po uvedenom komparatívnom náhľade je potrebné uzavrieť, že v kontexte slovenskej právnej úpravy predstavuje minister spravodlivosti s jeho iniciačnými oprávneniami určitú „poistku“ vo vzťahu k namietaniu skutkového stavu veci, čo v podmienkach českej právnej úpravy absentuje.

Napriek tomu však možno z analýzy recentnej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Českej republiky, ako i Ústavného súdu Českej republiky vyabstrahovať určitý zdržanlivý prístup vo vzťahu k dovolaniam, v rámci ktorých dovolateľ namieta práve otázky zjavného rozporu rozhodných skutkových zistení, ktoré sú určujúce pre naplnenie znakov trestného činu, s obsahom vykonaných dôkazov, čo hodnotíme ako nepochybne pozitívny aspekt a nasmerovanie charakteru rozhodovacej činnosti *pro futuro*.

ŘÍZENÍ O UDĚLENÍ MILOSTI (VYBRANÉ PROCESNÍ ASPEKTY)

Clemency Proceedings (Selected Procedural Aspects)

Martin Adamec

Milost lze označit za výsadu prezidenta republiky, který je oprávněn prostřednictvím tohoto institutu zasahovat do trestního řízení. V odborné literatuře lze nalézt řadu důvodů pro zachování tohoto institutu v právním řádu, a naopak řadu důvodů pro jeho zrušení, jelikož někteří autoři na toto oprávnění hlavy státu nahlíží jako na monarchistický pozůstatek a ze současného pohledu jej považují za přežitek. Smyslem a účelem tohoto textu není vést úvahy ve prospěch zachování či zrušení institutu milosti, jelikož autor respektuje, že platná a účinná právní úprava jej zakotvuje. Naopak jeho smyslem je zabývat se vybranými procesními aspekty řízení o udělení milosti a podat úvahy *de lege ferenda*, a to zvláště s přihlédnutím k tomu, že v právním řádu schází podrobná úprava tohoto typu řízení, což může vyvolávat řadu otázek.

*The clemency can be described as a prerogative of the President of the Republic, who is entitled to intervene in criminal proceedings through this institution. In the literature, there are a number of reasons for retaining this institution in the legal order and, on the contrary, a number of reasons for its abolition, as some authors view this power of the head of state as a monarchist remnant and consider it a relic from the contemporary perspective. It is not the purpose and intention of this text to argue in favour of the retention or abolition of the institution of clemency, as the author respects that the legislation in force and in force enshrines it. On the contrary, its purpose is to deal with selected procedural aspects of the pardon procedure and to provide *de lege ferenda* considerations, particularly in view of the fact that the legal order lacks detailed regulation of this type of procedure, which may raise a number of questions.*

1.1 Úvod

Milost je výsadou prezidenta republiky, resp. jeho výhradním oprávněním, prostřednictvím kterého může zasahovat do trestního řízení. Právní nauka rozlišuje tři typy (individuální) milosti, a to z hlediska toho, v jaké fázi trestního řízení jsou aplikovány. Pokud prezident republiky nařídí, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, jde o abolicí. Pokud prezident republiky vydá rozhodnutí, kterým odpouští nebo zmírňuje tresty uložené soudem, jde o agraciaci. A konečně pokud prezident republiky vydá rozhodnutí, kterým se

zahazuje odsouzení, jde o rehabilitaci. Kromě stručné úpravy zakotvené v Ústavě ČR není prezident republiky v těchto věcech právním řádem nijak omezen. Ostatně jím vydaná rozhodnutí o udělení milosti, popř. jím zamítnuté žádosti nepodléhají přezkumu, proto bude vždy záležet na jeho uvážení, jakým způsobem bude k tomuto oprávnění přistupovat.

Milost je historicky chápána jako privilegium panovníka (hlavy státu)¹ odpouštět či zmírňovat tresty uložené soudem, popř. s konečnou platností zastavovat již zahájené úkony orgánů činných v trestním řízení vůči konkrétní osobě v souvislosti s podezřením ze spáchání trestného činu.² Rozhodnutí o udělení milosti představuje ústavní akt příslušející výhradně hlavě státu.³

Vladimír Mikule a Vladimír Sládeček poukázali na to, že smyslem milosti by nemělo být (účelově) nahrazovat rozhodování a konání soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení (ani napravovat „justiční omyly“).⁴ S uvedeným se ztotožňuji, jelikož úloha prezidenta republiky je skutečně odlišná od úlohy orgánů činných v trestním řízení. Smyslem milosti by mělo být okamžité řešení, resp. okamžité ukončení následků probíhajícího nebo již ukončeného trestního stíhání,⁵ přičemž důvody k tomu vedoucí mohou být různé.

Jan Filip poukazuje na to, že akt milosti může být považován za projev spravedlnosti (reakce na *lex dura, sed lex*), autokorekturu spravedlnosti ve smyslu *vivat iustitia, ut floreat mundus*, stejně jako projev libovůle a nespravedlnosti neslučitelný

¹ Svěření této pravomoci hlavě státu v republikánských ústavách je však pro jiné důvody, než tomu je v monarchiích. K tomu srov. např. SOBOTA, E. Udílení milosti. In: SOBOTA, E. a kol. *Československý prezident republiky*. Praha: Orbis, 1934, s. 426 an.

² MIKULE, V., SLÁDEČEK, V. Milost a amnestie. In: VANDUCHOVÁ, M., GŘIVNA, T. (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 179.

³ PAVLÍČEK, V. Znovu k institutu milosti. In: VANDUCHOVÁ, M., GŘIVNA, T. (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 236.

⁴ MIKULE, V., SLÁDEČEK, V. Milost a amnestie. In: VANDUCHOVÁ, M., GŘIVNA, T. (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 179.

⁵ Pokud jde o smysl a účel milosti, v odborné literatuře lze nalézt zajímavé pohledy. Např. Jana Odehnalová uvádí, že smyslem individuální milosti má být napravení přílišné tvrdosti způsobené důslednou aplikací zákona soudem. (ODEHNALOVÁ, J. [Čl. 62] In: KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině. 1. díl. 2.*, rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3, s. 474.) Tomáš Herc poukazuje na to, že účelem milosti v demokratickém právním státě je především řešení situací, kdy se požadavek materiální spravedlnosti dostává v individuálním případě do rozporu se spravedlností formální. (HERC, T. [Čl. 62] In: RYCHETSKÝ, P., LANGÁŠEK, T., HERC, T., MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-809-3, s. 592.) Podle Cyrila Svoobody představuje výkon této pravomoci důležitý nástroj v rukou prezidenta republiky, prostřednictvím kterého lze napomáhat humanitě a spravedlnosti tam, kde ji černo-bílý svět práva hledá těžko. (SVOBODA, C. [Čl. 62] In: HENDRYCH, D., SVOBODA, C. a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-084-2, s. 99.)

s požadavky právního státu.⁶ Obdobně Václav Pavlíček, který poukazuje na to, že libovolný či svévolný výkon této pravomoci může být chápán (nebo být i ve skutečnosti) jako projev protekce a ohrožovat principy právního státu a jeho demokraticko-republikánského zřízení.⁷

S ohledem na specifika tohoto právního institutu může jeho aplikace vyvolávat určité kontroverze. Je proto zcela namístě, že dlouhodobě (a nejen v odborných kruzích) probíhají diskuze, v nichž se objevují argumenty jak ve prospěch tohoto institutu (směřující k jeho zachování v právním řádu), tak naopak v jeho neprospěch⁸ (směřující k jeho zrušení). Smyslem tohoto textu však není vést úvahy o tom, zda má milost v současném právním řádu své místo, či nikoli. Vycházím totiž ze skutečnosti, že platná a účinná právní úprava tento institut zakotvuje, a další úvahy proto zaměřím výhradně ve vztahu k vybraným aspektům řízení o udělení milosti. Důležitost takových úvah nespátřuji pouze z hlediska teoretického, ale i z hlediska aplikačního, jelikož právní úprava je skutečně velmi stručná a procesním postupům se příliš nevěnuje.

Oprávnění prezidenta republiky udělovat milosti je zakotveno v Ústavě ČR, konkrétně v ustanovení čl. 62 písm. g), čl. 63 odst. 1 písm. j). Procesní úpravě se však ústavodárce nevěnoval. Velmi stručná procesní pravidla pak obsahuje trestní řád (TrŘ), zejména jeho ustanovení § 366 až 369. Vzhledem k tomu, že každé jednotlivé rozhodnutí prezidenta republiky o udělení milosti je předmětem zájmu nejen odborné veřejnosti, ale i mediálních sdělení, domnívám se, že by každému takovému rozhodnutí, *in eventum* každému nevyhovění žádosti o udělení milosti, mělo předcházet legitimní řízení s obhajitelným výstupem.

Každý prezident republiky obdrží během funkčního období tisíce žádostí o udělení milosti od různých osob a nejedná se tedy o jednotky případů, proto je existence procesních pravidel mimořádně důležitá. Na tomto místě považuji za vhodné představit, že mé úvahy se v tomto směru vyvíjely. Nejprve jsem byl přesvědčen o tom, že podrobná právní úprava by existovat jednoznačně měla a měla by být nastavena tak, aby skutečně každé jednotlivé (ne)udělení milosti mohlo být přezkoumatelné, přestože by neexistoval žádný orgán, který by byl k přezkumu oprávněn. Tyto úvahy jsem však opustil, a naopak jsem se přiklonil k tomu, že se jedná o natolik specifické oprávnění, že jakékoli procesní požadavky, které by vedly k faktickému omezování prezidenta republiky v tomto směru, by byly proti samotnému smyslu a účelu udělování milosti. Proto jsem dospěl k základnímu předpokladu, že

⁶ FILIP, J. [Čl. 27] In: BAHÝĽOVÁ, L., FILIP, J., MOLEK, P. a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7, s. 724-725.

⁷ PAVLÍČEK, V. *O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice*. In: MUSIL, J., VANDUCHOVÁ, M. (eds.). *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-X, s. 163.

⁸ Např. Lenka Marečková uvádí tyto čtyři základní námítky proti institutu milosti: monarchistický relikt, porušení presumpce nevinny, porušení principu rovnosti, zasahování do nezávislosti soudů. Srov. MAREČKOVÁ, L. *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1537-2, s. 24 an.

(ne)udělení milosti by mělo být zejména obhajitelné, a to jak před osobami, kterých se týká, tak před veřejností. Takovému výstupu by však mělo předcházet legitimní řízení. V tomto textu proto budu hledat odpovědi na vybrané procesní otázky a ve světle jejich řešení budu nahlížet na platnou a účinnou právní úpravu z hlediska legitimacy a obhajitelnosti. Jak jsem však již nastínil výše, existenci procesních pravidel považuji za velmi důležitou, nicméně nedomnívám se, že tato by měla být předmětem podrobných zákonných ustanovení.

1.2 Institut milosti v platné a účinné právní úpravě

Základem právní úpravy je Ústava ČR, která však kromě samotného oprávnění prezidenta republiky udělovat milosti neobsahuje žádnou další materii. Stručné procesní základy jsou pak upraveny v trestním řádu, přičemž se jedná o velmi obecná ustanovení. Kromě Ústavy ČR a trestního řádu považuji za důležité mezi prameny práva, zejména v jejich materiálním pojetí, zahrnout i doposud vydaná rozhodnutí prezidenta republiky, kterými v souladu s trestním řádem přenesl pravomoc provádět řízení o žádosti o milost a zamíat bezdůvodné žádosti na ministra spravedlnosti.

Rovněž je vhodné uvést, že milost zmiňuje i ustanovení čl. 3 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, avšak výhradně ve vztahu k tzv. justičním omylům („Je-li konečný rozsudek v trestní věci později zrušen nebo je-li udělena milost, protože nová nebo nově odhalená skutečnost dokazuje, že došlo k justičnímu omylu, je osoba, na níž byl vykonán trest podle tohoto rozsudku, odškodněna podle zákona nebo praxe platných v příslušném státu, pokud se neprokáže, že k včasnému odhalení neznámé skutečnosti nedošlo úplně nebo částečně vinou této osoby.“).

1.2.1 Ústava ČR

Ústava ČR je základním pramenem práva, v němž je zakotveno výhradní právo prezidenta republiky udělovat (individuální) milosti.

V ustanovení čl. 62 písm. g) Ústavy ČR je zakotveno oprávnění prezidenta republiky rozhodovat o agraciaci a rehabilitaci. U těchto rozhodnutí se nevyžaduje k jejich platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, proto při jejich vydání prezident není jakkoli limitován.

V ustanovení čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy ČR je dále zakotveno oprávnění prezidenta republiky rozhodovat o abolicí. K platnosti takových rozhodnutí se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády (srov. čl. 63

odst. 3 Ústavy ČR) a odpovídá za ně vláda (srov. 63 odst. 4 Ústavy ČR). V platném znění Ústavy ČR bylo oprávnění rozhodovat o aboliči součástí ustanovení čl. 62 písm. g), avšak s účinností od 1. října 2012 došlo v rámci novelizace k převedení této pravomoci mezi tzv. kontrasigovaná rozhodnutí.⁹

Stručnost ústavní úpravy je dána samotnou podstatou institutu milosti. Jde totiž o natolik specifické oprávnění, že prezident republiky by neměl být v jeho výkonu jakkoli omezován. K absenci podrobné právní úpravy lze např. odkázat na argumentaci Ústavního soudu: „Právě v tomto posledním bodě stěžovatel činí nesprávný závěr, že bylo zasaženo do jeho práv, protože v tomto směru se o žádné jeho právo nejedná. Práva na soudní a jinou ochranu v soudním řízení se mu nepochybně podle platných předpisů dostalo a tím byl požadavek čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod naplněn. Pokud jde o milost, jíž se dožadoval a i touto ústavní stížností dožaduje, nejde o právní nárok občana či jiné fyzické či právnické osoby, nýbrž o akt skutečného omilostnění jako výjimečného kroku v oblasti trestního řízení, jak to vyplývá z výše citovaného článku Ústavy ČR: ‚Prezident republiky odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení.‘ Tato situace také na druhé straně nevyžaduje, aby právním předpisem byla upravována procedurální stránka věci, protože prováděcí řízení o žádostech o milost záleží na prezidentu republiky a je na jeho rozhodnutí, zda a v jakém rozsahu si svou působnost v tomto směru zachová nebo do jaké míry ji přenese na některého člena vlády apod., zejména s přihlédnutím k rozsahu činnosti a administrativní náročnosti, když za poslední léta se počet žádostí o milost zdvojnásobil a nyní se pohybuje okolo 3 500 žádostí ročně.“¹⁰ Taktéž lze odkázat na argumentaci Nejvyššího správního soudu: „Pravomoc k udělení milosti svěřuje prezidentu republiky čl. 62 písm. g) Ústavy. Tento článek pouze uvádí, že prezident odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení. Na žádném jiném místě v ústavním pořádku nenalezneme další pravidla, která by prezidenta ve výkonu této pravomoci omezovala nebo jinak regulovala. Prezident není vázán žádnými podmínkami, při jejichž splnění lze milost udělit, jeho úvaha je v tomto směru právně neomezená. Ani ten, komu má být milost udělena, nemusí splňovat žádné předpoklady. [...] Stejně tak tato pravomoc není omezena o úroveň níže, v zákonných ustanoveních. Nejviditelnější je navazující úprava v trestním řádu. Ustanovení § 366, § 367 a § 369 trestního řádu obsahují úpravu pouhých procesních aspektů doprovázejících udělení milosti. Tyto normy ovšem jen říkají, co se má dít, pokud prezident republiky své pravomoci využije (např. má následovat propuštění z věznice). Všechny tyto příkazy jsou mířeny na jiné orgány, nikoli na prezidenta republiky. Určují tedy, jak se po využití prezidentské pravomoci mají zachovat orgány činné v trestním řízení. Nakonec přímo § 366

⁹ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

¹⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. I. ÚS 458/99.

odst. 1 trestního řádu konstatuje, že právě jen ústava obsahuje zmocnění k udělení milosti.¹¹

Rozhodnutí o udělení milosti je samostatným ústavním aktem prezidenta republiky.¹² Jde tedy o rozhodnutí, které prezident republiky vydává v postavení ústavního orgánu. Pozitivní rozhodnutí o udělení milosti, popř. zamítnutí žádosti o udělení milosti jsou vyloučena ze soudního přezkumu. Ústavní soud se opakovaně vyjadřoval k otázce nepříslušnosti k přezkoumávání těchto ústavní aktů. Příkladem lze citovat argumentaci z jeho usnesení ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 137/2000: „Udělování milosti podle čl. 62 písm. g) Ústavy je prerogativou, výsadním právem prezidenta republiky. Z ústavního hlediska nejde o subjektivní veřejné právo fyzické osoby. Proto nelze dovodit ani příslušnost Ústavního soudu k projednání takového podání (byť označeného jako ústavní stížnost), ať již podal žádost o milost kdokoliv. Kompetence Ústavního soudu je taxativně vymezena v čl. 87 odst. 1 Ústavy. Rozhodování o jakékoli formě vyřízení žádosti o milost pod tento výčet nespadá, když z ústavních předpisů pro žadatele nárok na určitou formu vyřízení nevyplývá. [...] Prezident může milost udělit i bez žádosti a může volit formu, jakou bude na žádost reagovat. Proto nebylo nutno zabývat se argumentací stěžovatele, když tomu žádné základní právo nnesvědčí, a Ústavní soud současně není příslušný přezkoumávat rozhodnutí, kterými se vyřizují žádosti o milost. Ústavní stížnost tak neotevřívá cestu k přezkoumání postupu vyřizování žádostí o milost podle § 366 odst. 2 trestního řádu a podle rozhodnutí prezidenta republiky č. 33/1994 Sb., o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti.“¹³

Rozhodnutí prezidenta republiky o udělení milosti není přezkoumatelné ani ve správním soudnictví, jelikož prezident republiky v tomto typu řízení nevystupuje v procesním postavení správního orgánu, ale jako orgán ústavní.¹⁴

1.2.2 Trestní řád

Na Ústavu ČR navazuje trestní řád, který v ustanoveních § 366 až 369 obsahuje velmi stručnou procesní úpravu, která kromě opětovné deklarace ústavně zaručeného práva prezidenta republiky udělovat milosti a dále možnosti částečně přenést tuto agendu na ministra spravedlnosti neobsahuje žádná stěžejní ustanovení ohledně procesních pravidel tohoto typu řízení. K povaze právní úpravy v trestním řádu se poměrně příleňavě vyjádřil Nejvyšší správní soud ve výše citovaném rozsudku ze dne 4. 10. 2022, č. j. 10 As 211/2022-31 (č. 4406/2022 Sb. NSS).

¹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2022, č. j. 10 As 211/2022-31 (č. 4406/2022 Sb. NSS).

¹² K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. 8 Tdo 202/2005.

¹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 137/2000 (U 16/18 SbNU 421).

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2022, č. j. 10 As 211/2022-31 (č. 4406/2022 Sb. NSS).

Ustanovení § 366 TrŘ je nadepsáno jako *Udělení milosti*. Užije se rovněž i v trestním řízení vedeném proti právnickým osobám a v trestních věcech mladistvých. V odstavci prvním uvedeného ustanovení je znovu zopakováno ústavně zaručené oprávnění prezidenta republiky udělovat milosti („Prezident republiky na základě práva daného mu ústavou uděluje milost.“). Druhý odstavec uvedeného ustanovení je již z hlediska procesního zajímavější, jelikož je v něm zaručena možnost přenést provedení řízení o žádosti a zamítnutí bezdůvodné žádosti na ministra spravedlnosti („Prezident republiky stanoví, v kterých případech může ministr spravedlnosti řízení o žádosti o milost provést a bezdůvodnou žádost zamítnout.“). V případě vydání rozhodnutí dle § 366 odst. 2 TrŘ je ministr spravedlnosti oprávněn provést šetření ve věcech, na které se vztahuje rozhodnutí prezidenta o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti, a v těchto věcech může ministr vydat zamítavé rozhodnutí, nikoli milost sám udělit.¹⁵ Má-li ministr za to, že jsou dány důvody k udělení milosti, předloží věc se svým stanoviskem prezidentu republiky.¹⁶ Je třeba uvést, že povaha stanoviska je toliko doporučující a prezident není návrhem v něm uvedeným vázán. A konečně odstavec třetí uvedeného ustanovení se týká vybraných případů abolicie a agraciace („Nařídí-li to v řízení o udělení milosti prezident republiky, trestní řízení se zatím nezahájí nebo se v zahájeném trestním řízení nepokračuje a obviněný se propustí z vazby, anebo se výkon trestu odloží nebo přeruší.“).¹⁷

Pokud prezident republiky nařídí, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, jde o jeden z důvodů nepřijatelnosti trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. a) TrŘ a v případě již zahájeného řízení v něm nelze pokračovat a řízení je třeba zastavit. Pokud i přesto obviněný prohlásí, že na projednání věci trvá, v trestním řízení se pokračuje (srov. § 11 odst. 4 TrŘ), avšak pokud soud neshledá žádný jiný důvod ke zproštění obžalovaného, vysloví sice vinu, trest však neuloží (srov. § 227 TrŘ).

¹⁵ Např. Vladimír Sládeček poukazuje na to, že více než problematickými se mohou zdát právě případy zamítnutí bezdůvodné žádosti, přičemž „bezdůvodnost“ bude posuzovat ministr spravedlnosti. (SLÁDEČEK, V. [Čl. 62] In: SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SUCHÁNEK, R., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-590-9, s. 603.) Obdobně pak Václav Pavlíček, který poukazuje na to, že důvodnost (a bezdůvodnost) milosti není nikde a nikým stanovena. (PAVLÍČEK, V. *O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice*. In: MUSIL, J., VANDUCHOVÁ, M. (eds.). *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-X, s. 152.)

¹⁶ ŠKVAIN, P. [§ 366] In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315–471. Komentář*. 7., doplněné a přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 4044.

¹⁷ Komentářová literatura k odstavci třetímu uvádí, že takové rozhodnutí představuje svojí povahou mezitímní rozhodnutí prezidenta republiky, jehož účinnost zaniká nejpozději meritorním rozhodnutím o milosti, přičemž v praxi je vydáváno zpravidla tehdy, lze-li očekávat udělení milosti. Toto rozhodnutí však nelze chápat jako rozhodnutí prezidenta, jež by mělo za následek nepřijatelnost trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. a) TrŘ. Srov. ŠKVAIN, P. [§ 366] In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315–471. Komentář*. 7., doplněné a přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 4045; HERCZEG, J. [§ 366] In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl (§ 910 až 471)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, ISBN 978-80-7552-600-7, s. 1086.

Navazující ustanovení § 367 TrŘ je nadepsáno jako *Řízení o udělení milosti*. V tomto ustanovení by měla být podle jeho názvu obsažena podrobnější procesní úprava, avšak fakticky jen stručně navazuje na § 366 odst. 2 TrŘ, tedy na případy, kdy prezident republiky částečně přenesl agendu na ministra spravedlnosti: „V případech uvedených v § 366 odst. 2 koná řízení a bezdůvodnou žádost zamítá ministr spravedlnosti. Může též nařídit, aby a) se trestní stíhání nezahajovalo, v zahájeném trestním stíhání se nepokračovalo a obviněný byl propuštěn z vazby, nebo b) výkon trestu byl odložen nebo přerušen, a to až do doby, kdy bude žádost o milost vyřízena.“

A konečně ustanovení § 369 TrŘ nadepsané jako *Podmíněné udělení milosti* upravuje situace, kdy prezident republiky udělil milost (ve formě agraciace) podmíněně („Byl-li trest nebo jeho zbytek při udělení milosti prominut jen pod stanovenými podmínkami, plnění podmínek a převýchovu odsouzeného sleduje soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Ustanovení § 329 o spolupráci se zájmovými sdruženími občanů se tu užije přiměřeně.“). Jde tedy o případy, kdy prezident republiky stanoví konkrétní podmínky týkající se jednání odsouzeného, které má sledovat a hodnotit soud, který v dané věci rozhodoval v prvním stupni. Prezident republiky není při formulaci takových podmínek jakkoli omezen. Komentářová literatura v této souvislosti uvádí, že podmínkou může být povinnost k jakémukoli jednání, pokud je na základě zákona lze od odsouzeného vyžadovat, přičemž zpravidla spočívá v povinnosti ve stanovené době nespáchat další úmyslný trestný čin.¹⁸ Rozhodnutí o tom, že podmíněně prominutý trest nebo jeho zbytek má být vykonán, však přísluší pouze prezidentu republiky, který podmínky trestu stanovil. Předseda senátu (samosoudce) pak výkon trestu nebo jeho zbytku nařídí.¹⁹ K tomu srov. např. argumentaci Nejvyššího soudu: „Podle § 369 tr. ř., byl-li trest nebo jeho zbytek při udělení milosti prominut jen pod stanovenými podmínkami, plnění podmínek a převýchovu odsouzeného sleduje soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Z uvedeného vyplývá, že soudu nepřísluší, aby sám vyvozoval závěry z neplnění podmínek stanovených v rámci podmíněného udělení milosti, je ale povinen chování odsouzeného sledovat a provádět potřebné šetření ke zjištění, zda odsouzený dodržuje podmínky, pod kterými byla milost udělena. Trestní řád výslovně nestanoví, který orgán je oprávněn rozhodovat o tom, zda odsouzený podmínkám stanoveným v rámci udělení milosti vyhověl či nikoli a zda podmíněně prominutý trest nebo jeho zbytek vykoná. Takové rozhodnutí ale z logiky i povahy věci náleží tomu orgánu, který o podmíněném udělení milosti rozhodl.“²⁰

Z procesní úpravy trestního řádu považuji za důležitou možnost přenesení části této agendy na ministra spravedlnosti a dále považuji za podstatnou výslovnou zmínku o tom, že lze podat žádost, o které musí být rozhodnuto. Žádost zřejmě

¹⁸ ŠKVAJN, P. [§ 369] In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315–471. Komentář*. 7., doplněné a přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 4051.

¹⁹ HERCZEG, J. [§ 369] In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl (§ 910 až 471)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 1091.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2002, sp. zn. 4 Tz 18/2002 (R 4/2003 tr.).

nebude správným výrazem, jelikož žádost se pojí s kvalifikovaným typem podání, kterým účastník zahajuje nějaké řízení a má nárok na to, aby při splnění zákonných podmínek bylo jeho žádosti vyhověno. Terminologicky vhodnější by byl spíše podnět.

Okruh žadatelů o udělení milosti může být různý. Ostatně trestní řád předpokládá, že ji mohou podávat i některé zvláštní subjekty. K tomu srov. § 6 odst. 2 TrŘ, dle kterého: „Zájmové sdružení občanů může také navrhnout, aby vazba u obviněného byla nahrazena jeho zárukou (§ 73), a podávat za odsouzeného žádost o udělení milosti a o zahlazení odsouzení.“ Komentářová literatura uvádí, že z formulace předmětného ustanovení vyplývá, že zájmové sdružení občanů takovou žádost činí nikoli jménem svým, ale jménem odsouzeného, přičemž toto právo je omezeno pro podání žádosti pouze pro odsouzeného, z čehož vyplývá, že zájmové sdružení nemůže podávat dle tohoto ustanovení za odsouzeného žádost o abolicí.²¹ Nic však nebrání tomu, aby žádost o udělení milosti podal kdokoli, ať již osobně či v zastoupení.²²

1.2.3 Rozhodnutí prezidenta republiky o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti

Prezident republiky je oprávněn dle ustanovení § 366 odst. 2 TrŘ rozhodnout o přenesení výkonu jeho pravomoci v řízení o udělení milosti na ministra spravedlnosti. S ohledem na povahu tohoto osobního práva prezidenta republiky nelze uvažovat o kompletním přenesení jeho pravomoci, ale je oprávněn na ministra spravedlnosti přenést toliko provedení řízení o žádosti a případné zamítnutí bezdůvodné žádosti. Pokud prezident republiky takové rozhodnutí vydá, představuje důležitý pramen práva v materiálním pojetí a je třeba s ním pracovat.

Obsah takového rozhodnutí záleží zcela na prezidentu republiky, nicméně bylo by korektní, aby v něm stanovil základní kritéria pro rozlišování důvodných a nedůvodných žádostí, přičemž v něm může naznačit i jiné, jím preferované procesní postupy.

Prezident Václav Havel na základě zákonného zmocnění dle § 366 odst. 2 TrŘ vydal dne 1. 2. 1994 rozhodnutí č. 33/1994 Sb., o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti,²³ kterým přenesl na ministra spravedlnosti pravomoc provádět

²¹ PROVAZNÍK, J. [§ 6] In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 35.

²² K tomu srov. např. § 41 odst. 5 TrŘ upravující povinnosti a práva obhájce: „Nebylo-li zmocnění obhájce při jeho zvolení nebo ustanovení vymezeno jinak, zaniká při skončení trestního stíhání. I když zmocnění takto zaniklo, je obhájce oprávněn podat za obžalovaného ještě dovolání a zúčastnit se řízení o dovolání u Nejvyššího soudu, dále podat žádost o milost a o odklad výkonu trestu.“

²³ Tímto rozhodnutím bylo současně zrušeno rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 6. února 1993 o přenesení pravomoci provádět řízení o žádostech o milost generálního prokurátora, ministra spravedlnosti a ministra obrany.

řízení o milosti a zamíat bezdůvodné žádosti o milost.²⁴ Pro zamítnutí bezdůvodných žádostí byly v rozhodnutí stanoveny výjimky, které se týkaly: (i.) pachatelů trestných činů podle části druhé hlavy I. a X. trestního zákona a dále trestných činů vojenských, u kterých dolní hranice trestní sazby činí nejméně 5 let, (ii.) pachatelů, kterým byl pravomocně uložen trest odnětí svobody na doživotí, (iii.) osob odsouzených za trestné činy, kterých se dopustily ve věku mladistvých, (iv.) žen starších 55 let a mužů starších 60 let, (v.) žen nebo osamělých mužů pečujících o dítě mladší 15 let, (vi.) osob trpících závažnou chorobou nebo nevyлéčitelnou chorobou bezprostředně ohrožující život, pokud nebudou soudem shledány podmínky pro užití ustanovení § 327 odst. 2 TrŘ. Další výjimka se týkala ostatních žádostí o milost, u kterých si prezident republiky v jednotlivých případech vyhradil rozhodnout, přičemž za tímto účelem si vyhradil právo být informován o žádostech o milost podaných přímo ministru spravedlnosti.²⁵

Prezident Václav Klaus vydal dne 4. 8. 2003 rozhodnutí č. 254/2003 Sb., o zrušení přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti, kterým zrušil předchozí rozhodnutí prezidenta Václava Havla. Ministr spravedlnosti tedy po dobu výkonu funkce prezidenta republiky Václava Klause předmětnou agendu nevykonával.

Prezident Miloš Zeman vydal dne 29. 11. 2013 rozhodnutí č. 378/2013 Sb., o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti, kterým zrušil předchozí rozhodnutí prezidenta Václava Klause a dle § 366 odst. 2 TrŘ rozhodl o přenesení pravomoci na ministra spravedlnosti provádět řízení o žádostech o milost a zamíat žádosti o milost s výjimkou žádostí osob trpících závažnou chorobou nebo nevyлéčitelnou chorobou bezprostředně ohrožující život, pokud nebudou soudem shledány podmínky pro užití ustanovení § 327 odst. 4 TrŘ.

Prezident Petr Pavel prozatím rozhodnutí Miloše Zemana z listopadu 2013 nezrušil, ale opakovaně veřejně vyjádřil preference, aby tuto agendu kompletně vykonával prezident republiky.

1.3 Vybrané procesní otázky týkající se rozhodování o udělení milosti

Rozhodování o udělení milosti je výhradním oprávněním prezidenta republiky, který může vydat rozhodnutí zcela na základě svého uvážení, aniž by k tomu byla vyžadována žádost, popř. podnět nebo jiný typ podání. Považuji za důležité zmínit, že každé pozitivní rozhodnutí o udělení milosti může představovat poněkud

²⁴ Pro podrobnosti o postupech oddělení milostí Ministerstva spravedlnosti z tohoto období srov. PRŮCHOVÁ, D. Řízení o žádostech o milost a kritéria při posuzování těchto žádostí. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 1996, roč. XXVII, č. 3. ISSN 1210-6348, s. 51–54.

²⁵ Podrobněji k projednávání a vyřizování žádostí o milost prezidentem Václavem Havlem srov. MAREČKOVÁ, L. *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1537-2, s. 85 an.

kontroverzní akt, což mj. dokládá i skutečnost, že *de facto* o každém jednotlivém rozhodnutí o udělení milosti informují média, čímž přispívají k (ne)důvěře veřejnosti k tomuto institutu. Každý prezident republiky však obdrží během funkčního období tisíce žádostí o udělení milosti, a to zpravidla od odsouzených a jejich osob blízkých, ale není výjimkou, že žádosti (ve prospěch někoho jiného) podávají i jiné osoby.

Každému, a to i sebevíce kontroverznímu rozhodnutí by proto mělo předcházet nejen legální, ale i legitimní řízení. Pokud však v právním řádu schází podrobná procesní úprava, je zjevné, že postupy spíše vznikají v aplikační praxi a mohou být různorodé. Navíc vzhledem k tomu, že rozhodnutí o (ne)udělení milosti nepodléhá přezkumu, nevzniká v tomto směru ani žádná judikatura. Proto se domnívám, že právní nauka má v tomto případě nezastupitelnou úlohu a tomuto typu řízení by se měla věnovat. Za tímto účelem jsem formuloval tři otázky, které z procesního hlediska považuji za důležité a kterými se níže budu podrobněji zabývat.

Zaprvé, jaké důvody či kritéria by v případě (ne)udělení milosti měly být posuzovány a hodnoceny? Zadruhé, jaké podklady jsou relevantní pro rozhodnutí o (ne)udělení milosti? Zatřetí, v jakém rozsahu by měl prezident republiky přezkoumávat podanou žádost o udělení milosti?

Kromě poslední otázky, která se týká žádosti o udělení milosti, se předchozí vztahují jak na situace, kdy prezident rozhoduje o žádosti, tak i pokud jeho rozhodnutí nepředchází žádné podání. Současně považuji za důležité zmínit, že řízení o milosti nelze ztotožňovat s jinými typy řízení před orgány veřejné moci, např. s trestním či správním řízením, a to právě s ohledem na specifika milosti jako výsady hlavy státu.²⁶ Proto na tento typ řízení a zejména na rozhodnutí v něm vydaná nelze klást totožné požadavky jako na postupy a rozhodnutí jiných orgánů veřejné moci.

1.3.1 Posuzování a hodnocení důvodů (kritérií)

Důvody (kritéria), které by měly být zohledněny při udělení milosti, popř. při zamítnutí žádosti o milost jako nedůvodné, nejsou nikde stanoveny. Prezident republiky tak není ve svém rozhodnutí ničím vázán a může skutečně rozhodnout zcela subjektivně, aniž by takové rozhodnutí muselo být řádně odůvodněno. Ostatně při pohledu na některá konkrétní rozhodnutí o udělení milosti není neobvyklé, že v nich prezident republiky toliko uvede odkaz na své oprávnění v Ústavě ČR a jakékoli další odůvodnění schází. Z právního hlediska není takový postup problematický,

²⁶ Prezidenta republiky ani ministra spravedlnosti nelze považovat za orgány činné v trestním řízení, na které by se vztahovala ustanovení trestního řádu o náležitostech rozhodnutí. K tomu srov. ŠKVAJN, P. [§ 366] In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315–471. Komentář. 7.*, doplněné a přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 4045; usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. I. ÚS 458/99; ze dne 12. 1. 2000, sp. zn. II. ÚS 454/99.

jelikož právní řád nestanoví podmínku odůvodnění rozhodnutí, nicméně z hlediska legitimacy mohou být taková rozhodnutí pochybná. Totiž pokud prezident republiky udělí milost např. veřejně známé osobě či osobě, se kterou jej či jeho okolí pojí určité vazby, aniž by toto řádně odůvodnil, pak jeho rozhodnutí nebude obhajitelné a pouze povede k prohloubení nedůvěry veřejnosti k institutu milosti.

Podle Vladimíra Mikule a Vladimíra Sládečka by kritériem pro uplatnění milostí měly být v moderní době především důvody humanitární (zdravotní, rodinné, sociální).²⁷ Podle Pavla Šámala existují v obecné rovině tři okruhy důvodů pro udělení milosti, a to politické důvody, humanitární důvody, nedostatky trestněprávního systému.²⁸ Jiří Herczeg uvedl, že prezident by měl zpravidla přihlídnout k osobním, rodinným, sociálním a zdravotním poměrům, tedy zejména jde o humanitární důvody.²⁹ Obdobně Petr Škvain, dle kterého by se mělo přihlížet k povaze trestného činu, okolnostem jeho spáchání, k osobním a jiným poměrům.³⁰ Jan Kysela pak poukazuje na to, že shoda mezi právními teoretiky panuje na důvodech humanitárních a sociálních, avšak případný nesouhlas s podobou trestního zákonodárství je už vnímán jako sporný.³¹

Podle mého názoru by důvody (kritéria), které budou prezidentem republiky posuzovány, měly být předem formulovány, aby každý omilostněný, popř. každý neúspěšný žadatel věděl, co konkrétně bylo v jeho případě vzato v úvahu. Přestože na udělení milosti neexistuje právní nárok, určitě by posuzování kritérií, která by byla předem stanovena, přispělo k právní jistotě. Byl bych však dalek toho, aby důvody (kritéria) byly stanoveny v právních předpisech, jelikož by se jednalo o omezující podmínku, která by byla v přímém rozporu se smyslem a účelem institutu milosti jako výsady hlavy státu. Každý prezident by je však měl sám vhodným způsobem uveřejnit. Učinit tak lze jakýmkoli způsobem, ať již např. na webových stránkách kanceláře prezidenta republiky, nebo v rámci jeho veřejných vystoupení, popř. jakýmkoli jiným způsobem tak, aby s nimi seznámil veřejnost a dal veřejně najevo, co považuje za relevantní. Za předpokladu, že prezident republiky tuto pravomoc částečně přeneše svým rozhodnutím na ministra spravedlnosti, pak by důvody (kritéria) pro zamítnutí žádosti měly být uvedeny přímo v tomto rozhodnutí.

Uvedené však neznamená, že by důvody (kritéria) měly být formulovány příliš podrobně. Domnívám se, že postačí alespoň obecná formulace, aby zejména

²⁷ MIKULE, V., SLÁDEČEK, V. Milost a amnestie. In: VANDUCHOVÁ, M., GRIVNA, T. (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2, s. 179.

²⁸ ŠÁMAL, P. [Amnestie a milost] In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4., přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4, s. 918.

²⁹ HERCZEG, J. [§ 366] In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl (§ 910 až 471)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 1084.

³⁰ ŠKVAIN, P. [§ 366] In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315–471. Komentář. 7., doplněné a přepracované vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 4043.

³¹ KYSELA, J. Milost jako uznání limitů práva. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2018, roč. XXVI, č. 12. ISSN 1210-6410, s. 422.

adresáti rozhodnutí či neúspěšní žadatelé věděli, jakým způsobem prezident republiky přistupuje k výkonu této pravomoci a jaké důvody (kritéria) jsou z jeho pohledu relevantní. Ostatně pokud taková kritéria nebudou známa, jen stěží bude moci žadatel řádně odůvodnit žádost o udělení milosti. Tato kritéria samozřejmě nemusí být po celou dobu výkonu funkce prezidenta republiky neměnná, naopak prezident republiky je může kdykoli zpřesňovat či jinak upravovat, ale vždy by tak měl učinit transparentním způsobem.

Současně považuji za nutnost, aby prezident republiky předem stanovené důvody (kritéria) sám respektoval, a to i když pro něj nebudou jakkoli právně závazné. Jako příklad špatné praxe lze zmínit některá rozhodnutí o udělení milosti prezidenta Miloše Zemana, který v rozhodnutí o přenesení pravomoci na ministra spravedlnosti stanovil důvody pro udělení milosti poměrně jasně, přičemž je opakovaně sám nerespektoval a udělil tak milost např. Jiřímu Kajínkovi nebo Miloši Balákovi, a to zcela v rozporu s tím, co deklaroval. Jeho jednání bylo samozřejmě zcela po právu, avšak jen stěží mohlo být považováno za legitimní, což se samozřejmě promítlo i do celkového vnímání tohoto institutu veřejností.

Lze tedy shrnout, že formulace důvodů (kritérií), které budou předem zveřejněny a následně hodnoceny při udělení milosti, popř. při zamítnutí žádosti o milost, je mimořádně důležitá z hlediska právní jistoty, zvláště pokud trestní řád výslovně zmiňuje zamítnutí žádosti pro její nedůvodnost. Řešení této otázky však nebude spočívat ve změně právních předpisů, jelikož by tím dle mého názoru došlo k popření smyslu této výsady hlavy státu. Naopak řešením by mělo být jednak zveřejnění důvodů (kritérií) prezidentem republiky, a to zcela libovolným způsobem, a jednak by je měl sám respektovat. V takovém případě pak nebudou vznikat důvodné pochybnosti ohledně konkrétního rozhodnutí, a to i v situaci, kdy bude milost udělena např. veřejně známé osobě, která by jinak mohla u veřejnosti vyvolávat rozpaky.

1.3.2 Relevantní podklady pro rozhodnutí

Další otázka se týká podkladů pro rozhodování o (ne)udělení milosti, které by měl mít prezident republiky k dispozici před vydáním rozhodnutí, popř. před zamítnutím žádosti a které by měl posuzovat. Platná a účinná právní úprava nevyžaduje, aby si prezident republiky opatřil jakékoli podklady, a je tedy *de facto* oprávněn vydat rozhodnutí, které bude zcela subjektivní bez jakéhokoli objektivního základu. Takové rozhodnutí však bude jen stěží obhajitelné.

Zejména se nabízí otázka, zda by si měl prezident republiky, popř. ministr spravedlnosti vyžádat trestní spis a přezkoumávat postup orgánů činných v trestním řízení. Domnívám se, že nikoli, jelikož není úlohou prezidenta republiky, aby jejich postup přezkoumával. Trestní spis, popř. relevantní rozhodnutí však budou pro prezidenta významné zejména z toho důvodu, aby se mohl seznámit s tím, za jaké jednání je či byla konkrétní osoba trestně stíhána a jaký jí byl případně uložen trest.

Pokud jde o často uváděné humanitární důvody, domnívám se, že prezident republiky by měl posuzovat lékařské zprávy, popř. jiné podklady a dokumenty, které by byly pro tyto důvody relevantní. Totiž otázka relevantních podkladů pro rozhodnutí by měla přímo souviset s kritérii pro udělení milosti, kterými jsem se zabýval výše. Pokud tato budou předem stanovena, měly by být podklady opatřovány výhradně ve vztahu k nim, přičemž veškeré ostatní podklady zpravidla budou zbytné. Současně je třeba uvést, že prezident republiky by měl mít oprávnění si takové podklady vyžádat. Samozřejmě v případě žádosti lze předpokládat, že žadatelé je ke svému podání sami připojí.

Domnívám se, že rozhodování prezidenta republiky by mělo být vždy podloženo objektivními podklady, které by měly být v rozhodnutí o udělení milosti, popř. v zamítnutí nedůvodné žádosti označeny a měly by být pečlivě zhodnoceny. V opačném případě nebude rozhodnutí prezidenta přesvědčivé, což bude mít přímý vliv na nelegitimitu a neobhajitelnost jeho rozhodnutí, přičemž opět je nutné podtrhnout, že právní řád takový postup umožňuje. Rovněž i v tomto případě jsem si vědom toho, že pokud jde o opatření podkladů a jejich následné hodnocení, které by mělo být promítnuto do odůvodnění rozhodnutí či zamítnutí žádosti, ani v tomto případě by nebylo vhodné takovou povinnost stanovit v právních předpisech. Opět tak bude záležet výhradně na přístupu konkrétního prezidenta republiky k výkonu této pravomoci.

1.3.3 Rozsah přezkumu žádosti o udělení milosti

Poslední otázka se týká rozsahu přezkoumávání argumentace uvedené v žádosti o udělení milosti. Totiž žadatelé se snaží argumentovat nejrozličnějšími důvody ve prospěch rozhodnutí o udělení milosti, proto považuji za důležité, v jakém rozsahu by měla být tvrzení uvedená v žádosti přezkoumávána, aby vyhovění žádosti, popř. její zamítnutí jako nedůvodné mohlo být legitimní a obhajitelné.

Na tomto místě považuji za důležité opětovně poukázat na to, že i když zákonodárce používá pojem žádost, terminologicky přesnějším by byl spíše podnět. K povaze „žádosti“ o udělení milosti lze odkázat na přílehlavou argumentaci Ústavního soudu: „K podanému návrhu je především nutno uvést, že žádost o zmírnění trestu odnětí svobody cestou milosti prezidenta republiky nelze podřadit v žádném směru pod pojem základního práva, tak jak jej má na mysli ústavní zákonodárství, včetně samotné Ústavy ČR nebo Listiny základních práv a svobod, které jsou v této oblasti práva tendamentálními normami. V pravém slova smyslu ani právem jako takovým (zejména i s možností jej vynutit či takové vynučení nárokovat) není. Jde pouze o možnost podat žádost prezidentu republiky, aby využil svého postavení (a v zásadě ústavním zákonem mu svěřenou kompetenci), a ten způsobem, který uzná za vhodný, k podané žádosti zaujme stanovisko, které v každém jednotlivém případě je potom vybudováno na jeho přesvědčení. Jde o osobní právo prezidenta, jehož

samotný výkon a způsob jeho užívání je stejně tak pouze a výlučně závislý na jeho osobě a s jeho osobou spjatý. Na tomto místě z hlediska uvažovaného základního práva zmíněného návrhovatelem (nerespektování čl. 36 odst. 1 Listiny a tedy porušení zásad spravedlivého procesu) je nezbytné připomenout, že udělení milosti není ani podmíněno žádostí, okruh osob podávajících žádost o milost není blíže stanoven a samotná osoba žadatele není pro účely jejího posouzení a stanovení příslušnosti k jejímu vyřízení rozhodující. Podání žádosti není omezeno lhůtou ani jinými formálními či obsahovými náležitostmi. Pro samotné rozhodnutí prezidenta republiky o žádosti o milost nejsou stanoveny rovněž žádné náležitosti a případný žadatel proti takovému rozhodnutí není oprávněn podat žádný opravný prostředek a takové rozhodnutí nelze z pohledu samotného institutu rozhodnutí o milosti přezkoumat. V řízení o udělení milosti tak prezident republiky ničím omezen není a může ji udělit či neudělit a rozhodovat tak ve vztahu ke komukoliv. Právo udělit milost spočívá v tom, že právo, které bylo nalezeno (nebo nalezeno by bylo), pro daný konkrétní případ se neuskuteční, přičemž důvody pro takový postup lze souhrnně označit za humanitární. Z pohledu naznačených úvah je nutno nazírat na samotnou možnost („právo“) žádat prezidenta republiky o milost. Takový postup nelze označit za postup, který by bylo z hledisek zákonných či dokonce ústavních označit za uplatnění základního práva, v daném případě práva na spravedlivý proces. O takový prostředek k ochraně práva z hlediska ústavních zákonů nejde a nemůže tak být s ohledem na uvedené ani nárokován. I z hlediska trestního práva procesního lze v případě žádosti o milost tento institut považovat pouze za informaci k podání takové žádosti, která však nezakládá obecně (a to ani zákonem) stanovené důsledky. Je tedy věcí oprávněného subjektu, zdali sám, či jiným (zákonem předpokládaným) způsobem a jakou formou oznámí žadateli, jak samotnou žádost posoudil. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánů. Z uvedeného plyne, že svého práva na přezkoumání žádosti o milost se domáhat nemůže, protože takovýto (stanovený) postup v českém právním řádu ani obsažen není. Nutno uzavřít, že napadeným rozhodnutím žádné základní právo návrhovatele zasaženo nebylo, když se jeví za dané situace nadbytečné vůbec polemizovat o tom, zda jde o rozhodnutí v právním slova smyslu nebo vlastně o pouhé sdělení.³²

Komentářová literatura i judikatura v této souvislosti poukazují na to, že podání žádosti není omezeno jakoukoli lhůtou ani jinými formálními náležitostmi.³³ Přesto je žádoucí, aby takový podnět obsahoval údaje, podle nichž lze ztotožnit žadatele, věc, jíž se žádost týká, a důvody podání.³⁴

Za předpokladu, pokud nejsou předem stanoveny důvody (kritéria), které budou posuzovány, je poměrně logické, že žadatel se pokusí uvést co nejvíce různorodých

³² Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 12. 1999, sp. zn. III. ÚS 327/99.

³³ Srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2000, sp. zn. II. ÚS 454/99.

³⁴ ŠKVAIN, P. [§ 366] In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád III. § 315–471. Komentář*. 7., doplněné a přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 4045.

důvodů, na základě kterých se bude pokoušet přesvědčit prezidenta republiky o důvodnosti podané žádosti. V takovém případě by se prezident republiky měl zabývat veškerými tvrzenými důvody, pokud by samozřejmě byly věcné a relevantní, a v případě vyhovění či zamítnutí žádosti by je měl pečlivě hodnotit a své úvahy promítnout do odůvodnění rozhodnutí či zamítnutí žádosti. Naopak pokud by důvody (kritéria) byly předem transparentním způsobem uveřejněny, rozsah přezkumu žádosti by pak mohl být zúžen výhradně na takové důvody a ostatním bodům žádosti by nemusela být věnována pozornost.

Přestože prezidenta republiky nelze jakkoli omezovat z hlediska (ne)dostatečného přezkoumání tvrzení uvedených v žádosti o udělení milosti, domnívám se, že pokud by byla věnována pozornost řešení výše uvedených dvou otázek, tyto by předurčovaly rozsah přezkumu tvrzení obsažených v žádosti. Pouze takovým způsobem by prezident mohl docílit legitimního a obhajitelného výstupu. A konečně pokud by žadatel věděl, na jaké důvody je vhodné se zaměřit, nemusel by v žádosti uvádět další argumentaci nad rámec těchto důvodů, což by ulehčilo nejen sepsání žádosti, ale rovněž i její vyřízení. Opět se však jedná o řešení, které by nemělo být promítnuto do právních předpisů, ale mělo by vyplývat z přístupu prezidenta republiky k výkonu tohoto jeho specifického oprávnění.

1.4 Závěr

V tomto textu jsem se zabýval vybranými aspekty řízení o udělení milosti, které není v právním řádu podrobně upraveno, jelikož zákonodárce respektuje skutečnost, že se jedná o výsadu prezidenta republiky, který v tomto směru není nijak omezován. Formuloval jsem tři z mého pohledu důležité otázky a pokusil se na ně nalézt odpovědi. Domnívám se, že jejich řešení by mělo představovat základy procesního postupu pro rozhodování o milosti, které může být pozitivní či negativní. Jsem si vědom toho, že je stále třeba vycházet ze základní skutečnosti, že se jedná o výsadu prezidenta republiky, který by v ní neměl být právním řádem limitován, a tedy nelze na tento typ řízení klást shodné požadavky jako na jiná řízení před orgány veřejné moci. Ostatně rozhodnutí o udělení milosti, popř. zamítnutí nedůvodné žádosti nepodléhá (a jen stěží by podléhat mohlo) jakémukoli přezkumu.

Z uvedených důvodů jsem proto dalek zásadních úvah *de lege ferenda*, jelikož tyto by mohly směřovat k popření smyslu a účelu tohoto oprávnění prezidenta republiky. Naopak se domnívám, že k požadované legitimitě a obhajitelnosti rozhodnutí o (ne)udělení milosti povedou primárně mimoprávní aspekty, které budou souviset s tím, jak konkrétní prezident republiky bude k výkonu této pravomoci přistupovat. Pokud prezident republiky bude respektovat, že i přes neexistenci *de facto* žádných povinností týkajících se výkonu tohoto oprávnění by měl být jeho procesní postup s následným výstupem legitimní a obhajitelný, pak nebude nutné

vůbec uvažovat o změnách právní úpravy. V případě, že prezident republiky nebude toto své oprávnění vykonávat uvedeným způsobem, nebude tato výsada požívat důvěry ani u adresátů takového rozhodnutí či neúspěšných žadatelů, ani u veřejnosti.

ZÁSADA ZÁKAZU *REFORMATIONIS IN PEIUS* V TRESTNÍM ŘÍZENÍ – MINULOST, SOUČASNOST I PERSPEKTIVY DO BUDOUCNA¹

Principle of Prohibition of Reformationis in Peius in Criminal Proceedings – Past, Present and Future Perspectives

Dalibor Šelleng

Příspěvek se zabývá vybranými otázkami zásady zákazu *reformationis in peius*. Autor v příspěvku nejprve představuje podstatu této zásady a historii jejího právního zakotvení v právních řádech platných na území českých zemí. Dále se zabývá ústavněprávním rozměrem této zásady, když zákaz změny k horšímu není na ústavněprávní úrovni explicitně vyjádřen, avšak Ústavní soud jeho porušení posuzuje jako zásah do ústavně zaručených práv. Pozornost je dále zaměřena na vybrané aspekty zákazu změny k horšímu v aplikační praxi, načež se zabývá zejména problémy, které se v praxi vyskytují při ukládání trestu. Závěrem se autor vyjadřuje také k možným variantám zákazu změny k horšímu v připravované rekodifikaci trestního práva procesního.

The paper deals with selected issues of the principle of the prohibition of reformationis in peius. In the contribution, the author first presents the essence of this principle and the history of its legal expression in the legal regulations valid on the territory of the Czech lands. It also deals with the constitutional dimension of this principle, when the prohibition of reformationis in peius is not explicitly expressed at the constitutional level, but the Constitutional Court judges its violation as an interference with constitutionally guaranteed rights. Attention is further focused on selected aspects of the prohibition of change for the worse in application practice, after which it deals with problems that occur in practice when imposing punishment. In conclusion, the author also comments on possible variants of the prohibition of change for the worse in the upcoming recodification of criminal procedural law.

---

¹ Příspěvek je zpracován v rámci projektu Univerzity Karlovy Cooperatio – program Law.

1.1 Úvod

Zásada zákazu *reformationis in peius* je jednou z tradičních zásad, které se v českém trestním procesu uplatňují v rámci opravných řízení. Význam této zásady však v dnešní době není omezen pouze na trestní řízení *stricto sensu*, nýbrž své uplatnění nachází též ve správě správním, zejména pak v oblasti správního trestání. Podstatou této zásady je zákaz změny rozhodnutí k horšímu ve vztahu k osobě, která opravný prostředek podala nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán, pakliže byl proti rozhodnutí opravný prostředek podán výhradně v její prospěch. Jde současně o zásadu, která osobě oprávněné k podání opravného prostředku zaručuje jistotu, že bude-li si opravný prostředek proti rozhodnutí podán toliko v její prospěch, nedojde následně ke změně rozhodnutí v její neprospěch. Vyloučením této případné obavy je ve svém důsledku také zajištěno naplnění účelu opravných řízení spočívajícího v nápravě vad napadených rozhodnutí a řízení, která jim předcházela, a posiluje se tak zásada zákonnosti i zásada materiální pravdy. Cílem následujícího příspěvku je představit tuto zásadu v jejím historickém a ústavně právním kontextu a poukázat též na některá specifika, která jsou s jejím uplatňováním spjata.

1.2 Parametry a povaha zásady zákazu *reformatione in peius*

Mates a Pipek v souvislosti se zásadou zákazu *reformatione in peius* poukazují na možnost rozlišovat u ní tři různé parametry – obsah, rozsah a dosah.²

Obsah vyjadřuje samotný zákaz změny rozhodnutí k horšímu. Změnou k horšímu se zde rozumí jakákoli změna, která zhoršuje postavení dotčené osoby.

Rozsah určuje, na které výroky napadeného rozhodnutí se zákaz změny k horšímu vztahuje. Zákonodárce totiž může určit omezení a výjimky tak, že zákaz *reformatione in peius* se bude vztahovat pouze na některé výroky [např. u obnovy řízení se setkáme s uplatněním zásady pouze na výrok o trestu – viz § 289 písm. b) tr. řádu] nebo pouze ve vztahu k některým osobám, v jejichž prospěch je opravný prostředek podán (například v případě odvolání trestní řád přiznává takový status pouze obžalovanému).

Dosah zákazu změny k horšímu nakonec determinuje, zda musí být tato zásada dodržována pouze v řízení o opravném prostředku, nebo zda bude uplatněna i v řízení následujícím po vrácení věci k novému projednání u orgánu, který rozhodoval v prvním stupni. Je vhodné připomenout, že toto řízení se opět považuje za prvoinstanční řízení, tudíž i rozhodnutí v něm za prvoinstanční rozhodnutí, proti němuž je přípustný opravný prostředek.

² MATES, P., PIPEK, J. Úvahy nad zákazem *reformatione in peius* ve správním právu trestním. *Právní rozhledy*, 1995, 12, č. 11. ISSN 1210-6410, s. 438.

O zásadě zákazu *reformationis in peius* se mnohdy hovoří jako o jednom z prostředků *in favorem defensionis*, tj. prostředků, kterými trestní řád kompenzuje faktickou nerovnost hlavních procesních stran, tzn. státního zástupce a obviněného, a konstatuje, že zájmy zúčastněné osoby se blíží zájmům obžalovaného.³ Je však třeba si uvědomit, že tato zásada se neuplatňuje toliko ve vztahu k obviněnému, nýbrž v případě stížnosti proti usnesení i ve vztahu k jiným osobám, které stížnost podaly, resp. v jejichž prospěch byla stížnost podána. Zařadíme-li zásadu zákazu *reformationis in peius* mezi prostředky *in favorem defensionis*, je třeba si uvědomit jedno její specifické postavení mezi ostatními prostředky, které se snaží faktickou nerovnost mezi obhajobou a veřejnou žalobou vybalancovat (pořadí závěrečných řečí, právo posledního slova, institut navrácení lhůty,...), a sice, že zákaz *reformationis in peius* přesahuje rámec ryze procesní roviny a formou procesních ustanovení významně zasahuje též do oblasti hmotněprávní. Ovlivňuje totiž nejen výsledné právní posouzení jednání obviněného, nýbrž i jeho způsob sankcionování.

1.3 Historický vývoj

Zákaz *reformationis (reformatio) in peius* je jako termín vyvozován z římského práva. Jak však upozorňuje Lauckner, prameny římského práva nehovoří o zásadě zákazu *reformationis in peius*, nýbrž o opačném trendu. Ulpianus v Digestech (kniha 49, čl. 1) hovoří o tom, že římské apelační soudy měnily prvostupňová rozhodnutí v neprospěch těch, kdo si opravný prostředek podali (*in peius reformare*).⁴ O zásadě zákazu *reformationis in peius* však můžeme plnohodnotně hovořit teprve na přelomu 18 a 19. století. Již v zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803 se s touto zásadou setkáváme v čl. 467, dle něhož v případě opravného řízení nesmí být rozsudek nikdy změněn tak, aby se s odvolatelem „přísněji zacházelo“.⁵ Prozatímní trestní řád z roku 1850 (č. 25/1850 r. z.) pak v kontextu přijetí myšlenky akuzačního principu trestního řízení v § 386 zakotvil, že zemský soud nemůže rozsudek, pokud se proti němu obviněný odvolal, nikdy změnit v jeho neprospěch. Pokud se ovšem odvolal státní zástupce, může být verdikt prvního stupně změněn nejen v neprospěch, ale i ve prospěch obviněného. V trestním řádu z roku 1853 však

³ PUDILOVÁ, A. Nestrannost soudce při dokazování v trestním řízení. *Trestní právo*, 2019, č. 3. ISSN 1211-2860, s. 20; FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 202; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0, s. 254.

⁴ LAUCKNER, R. *Zur Geschichte und Dogmatik der reformatio in peius*. Schletter, 1913. Prostřednictvím URAN, V. *Das Verschlechterungsverbot im österreichischen Strafprozess – Ausgestaltung und Entwicklung*. Dostupné z: <https://unipub.uni-graz.at/obvugrns/content/titleinfo/227253/full.pdf>. [online]. [cit. 2023-02-12]. Také *Digesta*. Dostupné z: https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Anglica/D49_Scott.htm#I. [online]. [cit. 2023-02-12].

⁵ *Kniha práv nad přečiněnými hrdelnými a těžkými řádu Městského, (totiž Policye) přestupky*. Dostupné z: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21924>. [online]. [cit. 2023-02-12], s. 268–269.

jíž byla zásada zákazu *reformace in peius* omezena toliko na výrok o trestu (§ 477). Taková podoba byla převzata též do trestního řádu č. 119/1873 Ř. z. s platností až do roku 1949. K rozšíření zákazu *reformace in peius* též na výrok o vině a náhradě škody došlo společně s přijetím trestního řádu pod č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním. Trestní řád přijatý pod č. 64/1956 Sb. však opětovně omezoval tuto zásadu toliko na výrok o trestu, načež aktuálně platný trestní řád č. 141/1961 Sb. ve své původní podobě přišel se zásadní modifikací zásady zákazu *reformace in peius*, když podle § 264 odst. 2 tr. řádu připouštěl, aby soud I. stupně po zrušení rozsudku odvolacím soudem na podkladě odvolání ve prospěch obžalovaného uložil přísnější trest za situace, bude-li obžalovaný uznán vinným těžším trestným činem. V samotném odvolacím řízení nemohl být na podkladě odvolání podaného toliko ve prospěch obžalovaného přísnější trest uložen. Současná podoba zásady zákazu *reformace in peius* pak vyplývá z přijetí novely trestního řádu pod č. 292/1993 Sb., která rozšiřovala zákaz z výroku o trestu na veškeré zhoršení postavení obviněného (výjimkou je uplatňování zásady u obnovy řízení, kde doposud platí zákaz zhoršení pouze výroku o trestu v obnoveném řízení).⁶

1.4 Ústavněprávní rozměr

Zákaz *reformace in peius* není v Listině ani v žádné lidskoprávní mezinárodní smlouvě, která je součástí našeho ústavního pořádku, explicitně zakotven. V ústavní rovině by však bylo možné hovořit o tom, že důvodem pro zakotvení zásady zákazu *reformace in peius* je premisa, že pokud se státní zástupce proti rozsudku v neprospěch obžalovaného neodvolá, považuje se represivní nárok státu vyplývající z povahy trestněprávního vztahu za uspokojený. Zhoršení postavení vyplývající z odvolání obžalovaného by *de facto* znamenalo rozporuplné chování státu.⁷ Obdobné závěry lze vztáhnout i na ostatní opravné prostředky, u nichž se zásada zákazu *reformace in peius* uplatňuje, a tímto způsobem by bylo možné zdůvodnit též zákaz *reformace in peius* u odporu proti trestnímu příkazu, u něhož se však tato zásada neuplatňuje. Naopak je poněkud problematické hledat dogmatické odůvodnění pro uplatnění této zásady u stížnosti proti usnesení v přípravném řízení, kde orgány státu nejsou stranou řízení, nýbrž kde zhoršení postavení obviněného by mnohdy vedlo ke zlepšení postavení poškozeného a naopak.

V judikatuře Ústavního soudu se bylo možno opakovaně setkat se závěry, že porušení zásady zákazu *reformationis in peius* posouvá rozměr trestní věci do ústavněprávní roviny, neboť jde o integrální součást práva na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny. Tyto závěry byly konkretizovány tím, že je třeba tuto zásadu důsledně

⁶ Srov. též LANGER, P. Uplatnění zákazu *reformationis in peius* v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 11. ISSN 1213-5313, s. 318.

⁷ Obdobně též HERKE, C., TÓTH, C. Prohibition of Reformation in Peius and the Principle of Constitutionality. *Journal of Politics and Law*, 2012, č. 2. ISSN 1913-9055, s. 55.

chápat jako garanci svobody odvolacího práva (zaručené hlavou pátou Listiny základních práv a svobod⁸), a v důsledku toho i práva na obhajobu.⁹ Za situace, kdy ovšem zásada zákazu *reformace in peius* nenachází své zakotvení v žádném předpisu ústavněprávní úrovně a z výkladu shora je zjevné, že se co do svého obsahu průběžně mění, však bylo vhodné se ústavněprávním charakterem této zásady zabývat detailněji. Takto Ústavní soud učinil ve svém nálezu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 525/15, v němž uvádí, že *nemá o ochraně zákazu reformationis in peius v ústavní rovině, a tím i o možnosti posoudit důvodnost ústavní stížnosti, pochybnost, když ji vyvozuje z principu legality (zákonnosti) trestního stíhání a ukládání trestů, jak plyne zejména z čl. 39 Listiny ve spojení např. s čl. 8 odst. 2 Listiny, popř. i z čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny a rovněž z čl. 1 odst. 1 Ústavy. Je-li možné uložení trestu pouze a výlučně na podkladě zákona, potom musí být tento zákon v trestním řízení a při rozhodování o vině a trestu soudem plně respektován, a obžalovaný má právo na to, aby bylo takto podle zákona také postupováno v odvolacím řízení, nastanou-li podmínky předvídané v § 259 odst. 4 trestního řádu. V takovém případě by porušení tohoto ustanovení bylo spojeno III. ÚS 525/15 s porušením uvedených ustanovení ústavního pořádku, obdobně jako v případě porušení vazebních důvodů podle § 67 trestního řádu představuje současně porušení čl. 8 odst. 5 Listiny [srov. např. náleze ze dne 6. 5. 2008 sp. zn. Pl. ÚS-st. 25/08 (ST 25/49 SbNU 673)] či porušení zákonem vymezeného obsahu vlastnického práva je současně porušením čl. 11 odst. 1 Listiny (někdy se tato vazba ústavního ustanovení na zákon označuje jako tzv. zástupné ústavní právo).*¹⁰

Je třeba také poznamenat, že zákaz *reformace in peius* explicitně nevyplývá ani z ustanovení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (k tomu srov. čl. 6 a 7 Úmluvy), a ani z článku 2 Protokolu č. 7 (právo na odvolání v trestních věcech). ESLP se otázkou porušení zásady zákazu *reformace in peius* ve své judikatuře doposud přímo nezabýval. Konstantní judikatura ESLP však dovozuje, že z čl. 2 Protokolu č. 7 vyplývá, že je sice na jednotlivých státech, jakým způsobem právo na odvolání ve svých právních rádech upraví, ovšem jakákoli omezení obsažená ve vnitrostátní legislativě týkající se práva na přezkum analogicky s právem na přístup k soudu zakotveným v článku 6 Úmluvy musí sledovat legitimní cíl a neporušovat samotnou podstatu tohoto práva. Smyslem Úmluvy není zaručit práva, která jsou teoretická nebo iluzorní, nýbrž práva, která jsou účinná. To platí zejména o právu na přístup k soudu s ohledem na významné místo, které v demokratické společnosti zastává právo na spravedlivý proces. Ve věci Ruslan Yakovenko proti Ukrajině byl stěžovatel postaven před skutečné *věznovo dilema*. Vazebně stíhanému obviněnému byl soudem prvního stupně uložen nepodmíněný trest odnětí ve výměře odpovídající dosavadní době strávené ve vazbě. Pakliže by rozsudek přijal a tento by nabyl

⁸ Vhodný by byl však též odkaz na čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, který na rozdíl od Listiny výslovně zakotvuje právo na odvolání v trestních věcech.

⁹ Viz náleze Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2006, sp. zn. II.ÚS 304/04, nebo náleze Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 1947/07.

¹⁰ Náleze Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 525/15.

právní moci, byl by obviněný okamžitě propuštěn na svobodu. Pokud by si podal odvolání, zůstal nadále ve vazbě do doby, dokud by o jeho odvolání nerozhodl odvolací soud. ESLP dovedl, že v tomto případě došlo k podstatnému omezení práva na odvolání v trestním řízení, a konstatoval porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy a článku 2 Protokolu č. 7. V disentaním stanovisku soudce Zupančiče, který se však se závěrem ESLP o porušení čl. 2 Protokolu č. 7 ztotožnil, je dáván tento případ do souvislosti právě se zásadou zákazu *reformace in peius*, neboť z hlediska vnímání obviněného se jedná o velmi podobné úvahy, které právo na odvolání zásadním způsobem omezují.¹¹

1.5 Vybrané aspekty zásady zákazu *reformationis in peius* v aplikační praxi

Zásada zákazu *reformace in peius* se dle aktuální právní úpravy uplatní u odvolání, stížnosti, dovolání, stížnosti pro porušení zákona, řízení po zrušení rozhodnutí Ústavním soudem a toliko ve vztahu k výroku o trestu též u obnovy řízení. Zásada se uplatní také v novém řízení, kterému předcházelo řízení proti uprchlému. Neuplatní se sice u odporu proti trestnímu příkazu, nicméně uložení přísnějšího trestu nemůže být založeno na libovůli soudu, ale musí odpovídat zjištěným skutečnostem. Uložení přísnějšího trestu musí mít dle ustálené judikatury podklad ve zjištěném skutkovém stavu a musí být soudem dostatečně odůvodněno.¹²

Je vhodné připomenout, že podle stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu může odvolací soud na podkladě odvolání podaného státním zástupcem pouze v neprospěch obviněného zrušit nebo změnit napadený rozsudek soudu prvního stupně nejen v neprospěch obviněného, ale i v neprospěch a ve prospěch obviněného a také výlučně v jeho prospěch. Takovému rozhodnutí nebrání ani skutečnost, že obviněný se po vyhlášení rozsudku výslovně vzdal odvolání.¹³ Tyto závěry se uplatní, přestože se u odvolacího řízení neuplatňuje revizní princip, nýbrž princip vázanosti odvolacího soudu obsahem podaného odvolání, resp. vymezením výroků, které jsou odvoláním napadány, a také v něm vytýkanými vadami. Důvodem je znění ustanovení § 254 odst. 1, 2, 3 tr. řádu, dle nichž k vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. Mají-li však vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání. Podá-li oprávněná osoba odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok

¹¹ Rozsudek ESLP ze dne 4. 9. 2015 ve věci Ruslan Yakovenko proti Ukrajině (stížnost č. 5435/11).

¹² Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016 (uveřejněné pod č. 46/2017 Sb. rozh. tr.).

¹³ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 303/2012.

o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výrokům podáno odvolání.

Lze přitom usuzovat, že obdobné závěry (tj. že soud může na podkladě opravného prostředku podaného toliko v neprospěch obviněného rozhodnout v opravném řízení i v jeho prospěch) se s ohledem na znění § 265i odst. 3, 4 tr. řádu a § 267 odst. 3, 4 tr. řádu uplatní též na řízení o dovolání a o stížnosti pro porušení zákona. V obnoveném řízení lze z povahy tohoto řízení také rozhodnout ve prospěch obviněného, přestože byl návrh na povolení obnovy podán v jeho neprospěch. V obnoveném řízení totiž typicky dochází ke znovuotevření dokazování a všem stranám je tak umožněno navrhoprovádění dosud neprovedených důkazních prostředků. U stížnosti proti usnesení žádný interpretační problém nevzniká, když řízení o stížnosti je vedeno omezeným revizním principem (§ 147 tr. řádu).

Soudní judikatura se v otázce zákazu *reformace in peius* věnuje zejména její aplikaci na výrok o trestu, což je ostatně i logické, neboť právě tam může v konkrétních věcech docházet k nejčastějším rozporům stran toho, zda po podání opravného prostředku pouze ve prospěch obviněného rozhodnutí o trestu fakticky v daném případě představuje zhoršení postavení obviněného, či nikoli.

Za stěžejní je třeba považovat předpoklad, že při konkrétní aplikaci zákazu bude k této zásadě přistupováno vždy s přihlédnutím k jejímu smyslu. Při zvažování druhu a výměry trestu, který může být ve světle této zásady obviněnému ukládán, je v nejistotě vždy třeba přihlédnout k tomu, jaký trest objektivně zhoršuje postavení obviněného. Kupříkladu úvahy nad tím, jak jsou v § 52 tr. zákoníku jednotlivé druhy trestů řazeny, nejsou při určování toho, zda jde o trest „přísnější“ či nikoli, relevantní.¹⁴ Pominout nelze zejména to, jak změnu subjektivně vnímá sám obviněný. Současně ovšem toto hledisko není možné absolutizovat do té míry, že by odvolací soud měl obviněnému uložit trest na jeho přání, podle jeho výběru apod. Subjektivní vnímání změny výroku o trestu musí mít reálný podklad.¹⁵ Vždy bude platit, že podmíněně odložený trest je mírnější než trest odnětí svobody nepodmíněný, mimo jiné i proto, že trest vykonávaný na svobodě je pro odsouzeného trestem obecně příznivějším, neboť je v něm výrazně potlačen prvek represivní ve prospěch prvku výchovného a preventivního.¹⁶ U většiny druhů trestu však nelze bez dalšího určit, zda je jeden druh trestu přísnější nežli jiný.¹⁷ Za účelem vyjasnění takových situací je možné k výroku o trestu obviněného vyslechnout ve veřejném zasedání v řízení o opravném prostředku či jinak zjistit jeho stanovisko (již jen například z obsahu podaného opravného prostředku).

Zákaz zhoršení postavení obviněného však bez dalšího neznamená, že nemůže v průběhu opravného řízení, resp. v novém řízení, dojít ke zpřísnění některého z trestů. Na stranu druhou u jiného druhu současně uloženého trestu musí dojít

¹⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 4 Tz 125/2003.

¹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1221/2017.

¹⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1252/2006 (uveřejněné pod č. 31/2007 Sb. rozh. tr.).

¹⁷ Srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 7 Tz 4/2021.

k jeho zmírnění nebo k úplnému zrušení takového výroku o jiném druhu trestu. Vždy však musí být komplexně posouzeno, zda takovým postupem ke zhoršení postavení obviněného nedošlo.¹⁸

Nelze opomenout, že ke zhoršení postavení nesmí dojít ani v novém řízení poté, co bylo rozhodnutí na podkladě opravného prostředku podaného pouze ve prospěch obviněného. Specifická situace nastává tehdy, kdy bude nově třeba v řízení uložit společný či souhrnný trest. Tak tomu bude, dojde-li po zrušení rozhodnutí v prvním trestním řízení k vyhlášení nového rozsudku v jiném řízení, vůči němuž bude třeba v prvním řízení společný nebo souhrnný trest ukládat. Lze si představit zejména situace po zrušení odsuzujícího rozsudku u odvolacího soudu, kdy je zřejmé, že navazující řízení bude trvat ještě dlouhou dobu, a bude tudíž vhodnější v druhém řízení pro některý ze skutků vícečinného souběhu nečekat na právní moc původního rozsudku a vyhlásit v tomto druhém řízení rozsudek.¹⁹ Za takové situace bude nakonec souhrnný trest ukládat soud v prvním řízení, přičemž souhrnný trest nesmí být podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku mírnější nežli trest rušený, což může být v rozporu se zákazem zhoršení postavení obviněného poté, co byl původní rozsudek zrušen pouze na základě odvolání podaného v jeho prospěch.

Takové případy je namíště řešit shodně jako případy, v nichž na pochybení soudu prvního stupně spočívající v neuložení souhrnného trestu přišel soud v odvolacím řízení o odvolání podaného ve prospěch obviněného. Má-li být z podnětu odvolání podaného jen ve prospěch obviněného uložen souhrnný trest odnětí svobody, je pro jeho nejvyšší výměru z hlediska zákazu *reformace in peius* určující součet (samostatného) trestu uloženého soudem prvního stupně a trestu, který v důsledku uložení trestu souhrnného má být zrušen. Byl-li trest odnětí svobody soudem prvního stupně uložen jako souhrnný, ale nesprávně ve vztahu k jinému trestu, než ke kterému měl být správně uložen, je pak pro nejvyšší výměru souhrnného trestu z hlediska zákazu *reformace in peius* určující součet té části nesprávně uloženého trestu souhrnného, o kterou je nesprávně uložený trest souhrnný delší než trest při jeho uložení zrušený, a trestu, který má být při správném uložení souhrnného trestu zrušen. Otázku, zda souhrnný trest není přísnější než tresty uložené dřívějšími rozsudky, které se týkají sbíhajících se trestných činů, je nutno řešit v konkrétním

¹⁸ Příkladem lze uvést případ, kdy za protiústavní bylo považováno zpřísnění trestu zákazu činnosti za současného zásadního zmírnění trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem. Ústavní soud v souvislosti s posuzováním toho, zda dochází za takové situace ke zhoršení postavení, či nikoli, podotkl, že *právě např. trest zákazu řízení motorových vozidel má zcela rozdílný dopad v životě každého člověka, s ohledem na jeho rodinu, zaměstnání, podnikání, bydliště a místo zaměstnání apod., stejně tak jinak dopadá peněžitý trest na movitého, jinak může brát nepodmíněný trest odnětí svobody bezdomovec přeživající v mrazech na ulici atd.* Viz náleží Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 525/15. Naopak soud připustil zpřísnění jednoho druhu trestu za současného zmírnění nebo vypuštění jiného druhu trestu např. v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1221/2017 nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 268/2022.

¹⁹ K takovému postupu viz například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 1997, sp. zn. 1 Tzn 13/97 (uveřejněný pod č. 33/1998 Sb. rozh. tr.).

případě po zhodnocení dříve uložených trestů z hlediska jejich druhu a výměry a při zachování zásad platných pro ukládání souhrnného trestu.²⁰

Složitější však patrně bude situace z hlediska ukládání společného trestu podle § 45 tr. zákoníku. V takovém případě totiž dochází také k rozšíření výroku o vině a v návaznosti na další dílčí útoky může dojít též ke zpřísnění právní kvalifikace pokračujícího trestného činu (typicky o kvalifikovanou skutkovou podstatu se zvláště přitěžující okolností spočívající ve způsobení vyšší škody). Shodně jako u souhrnného trestu jsem však přesvědčen, že hmotněprávní ustanovení o ukládání trestu musí mít přednost před absolutním pojetím zákazu *reformace in peius*. Zpřísnění právní kvalifikace pak lze vyvážit ve výroku o trestu, u něhož se pak aplikují stejné zásady jako u souhrnného trestu, tj. že nelze uložit přísnější společný trest, než by byl součet trestů uložených v jednotlivých řízeních, ve kterých byly dílčí útoky pokračující trestné činnosti řešeny.²¹ Takovou cestou lze zajistit, že v komplexním posouzení nebude takové rozhodnutí představovat zhoršení postavení obviněného.

Jak upozorňuje Langer s odkazem na německou literaturu, některá díla německých juristů dovozují, že zákaz *reformace in peius* může být prolomen v případě nařízení umístění do psychiatrické léčebny nebo výchovného ústavu (podle naší právní úpravy se jedná o uložení ochranného opatření v podobě ochranného léčení nebo ochranné výchovy), neboť jde o instituty, které jsou podle názoru zákonodárce pro samotného obviněného prospěšné a nikoli škodlivé.²² Stejně závěry se objevují kupříkladu i v závěrech Švýcarského spolkového soudu.²³ S takovým přístupem nesouhlasím. Jak uvádí Langer, výrok, jímž bylo obviněnému uloženo k jeho odvolání ochranné opatření, totiž znamená vždy podstatný zásah do jeho práv a v konečném důsledku pro něj může znamenat i podstatnější újmu, než je trest. Proto uložení ochranného opatření k odvolání obviněného v jeho prospěch představuje vždy zhoršení jeho postavení, a proto by takový postup byl v rozporu se zákazem *reformationis in peius*.²⁴

Vedle výroku o trestu však nelze ve světle zákazu *reformace in peius* opomíjet ani další výroky. V neprospěch obviněného bude zpřísnění právní kvalifikace, stejně

²⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 9. 1973, sp. zn. 3 Tz 35/73 (uveřejněný pod č. 14/1974 Sb. rozh. tr.), dále usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 3 Tdo 1143/2010, ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 4 Tdo 170/2014, nebo ze dne 8. 11. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1258/2017.

²¹ K opačnému závěru ovšem přichází rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 1998, sp. zn. 5 Tz 57/98 (uveřejněný pod č. 22/1999 Sb. rozh. tr.), je však třeba přihlídnout k tomu, že rozhodnutí bylo publikováno za právní úpravy, v níž odsouzení pro některý z dílčích útoků způsobilo překážku *res iudicata*.

²² LANGER, P. Uplatnění zákazu *reformationis in peius* v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 11. ISSN 1213-5313, s. 321. V československé literatuře byl tohoto názoru HUSÁR, E. *Odvolanie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*. Bratislava: Vydavateľství Slovenské akademie věd, 1961. ISBN 80-8904-757-2, s. 296.

²³ Viz rozsudek Švýcarského spolkového soudu ze dne 6. 6. 2019, sp. zn. 6B_805/2018. Dostupné online na: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/aza/http/index.php?highlight_docid=aza-%3A%2F%2Faza://06-06-2019-6B_805-2018&lang=de&zoom=&type=show_document. [online]. [cit. 2023-04-02].

²⁴ LANGER, P. Uplatnění zákazu *reformationis in peius* v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 11. ISSN 1213-5313, s. 321. Shodně také PIPEK, J. *Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (Revizní princip)*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 116.

jako i zpřísnění právní věty.²⁵ Púry se Sotolářem k tomu ovšem dodávají, že lze připustit, aby byl popis rozhodných skutkových zjištění ve výroku o vině napadeného rozsudku doplněn o skutkové okolnosti charakterizující určité znaky skutkové podstaty trestného činu, jehož spácháním byl obžalovaný uznán vinným, a to o takové okolnosti, které dosud nebyly ve skutkové větě výroku o vině dostatečně vyjádřeny. Takovéto doplnění rozhodných skutkových zjištění totiž samo o sobě nijak nezhoršuje postavení obžalovaného, jestliže se tím nemění rozsah ani závažnost trestné činnosti, jejímž spácháním je uznán vinným, nezpřísnuje se její právní kvalifikace ani uložený trest, nebo nezvyšuje se rozsah náhrady škody apod. Jinými slovy řečeno v případě, že použitá právní kvalifikace je správná, avšak popis skutkových okolností, které ji odůvodňují, není dostatečně výstižný a přesný, nic nebrání v jeho doplnění a upřesnění tak, aby všechny zákonné znaky trestného činu, jímž byl obžalovaný uznán vinným, popsány skutek náležitě vyjadřoval.²⁶

1.6 Řízení proti uprchlému

Zákaz *reformace in peius* se též uplatní dle ustanovení § 306a odst. 4 TR pro nové řízení, pokud odsouzený, proti němuž bylo vedeno řízení proti uprchlému, podá návrh na zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku. Ačkoli je zásada zákazu *reformace in peius* tradičně spjata pouze s opravnými prostředky, český zákonodárce ji zakotvil též do ustanovení řízení proti uprchlému. Pro takové zakotvení ovšem nevidím žádné opodstatnění. Zákaz *reformace in peius* se v řízení proti uprchlému objevil v souvislosti s velkou novelizací trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., avšak z důvodové zprávy nevyplývá, jaké důvody předkladatele vedly k tomu, aby nové řízení spojil se zákazem *reformace in peius*.²⁷ Přitom se z komparativního hlediska jedná o právní úpravu raritní, když zákaz *reformace in peius* v novém řízení nenalezneme na Slovensku (§ 362 tr. poriadku), Německu (§ 276 StPO) ani v Rakousku (§ 427 odst. 3 öStPO). Nevnímám žádný významný rozdíl oproti situaci, když si obviněný podá odpor proti trestnímu příkazu – obviněný má právo se svým podáním domáhat toho, aby věc byla projednána soudem v hlavním líčení, kde mu bude umožněno osobně se obhajovat. U odporu proti trestnímu příkazu se zásada zákazu *reformace in peius* neuplatňuje,²⁸ oproti tomu v řízení proti uprchlému ano, ačkoli na rozdíl od trestního příkazu sám obviněný

²⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 1998, sp. zn. 5 Tz 57/98 (uveřejněný pod č. 22/1999 Sb. rozh. tr.).

²⁶ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3. ISSN 1210-6348, s. 20.

²⁷ *Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.* Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=785>. [online]. [cit. 2023-03-22], s. 142

²⁸ Blíže k tomu např. MULÁK, J. *Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe*. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe?browser=mobi>. [online]. [cit. 2023-03-19].

způsobil, že nebylo možno rozhodnout v jeho přítomnosti. Takovou právní úpravu pak považují za velmi nevhodnou, neúměrně zvýhodňující obviněné, kteří se úmyslně vyhýbali trestnímu řízení. Takový obviněný poté, co odpadne důvod pro vedení řízení proti uprchlému, nic neriskuje, a naopak s ohledem na v některých případech výrazný časový odstup bude mnohdy na místě ukládání mírnějšího trestu, přestože za tímto časovým odstupem stojí on sám. Naopak, ukáže-li se nově, že obviněný nemá vůbec žádnou sebereflexi, nebo ukážou-li se jiné důvody odůvodňující přísnější posouzení celé věci, bude mít soud svázané ruce a bude moci nanejvýše rozhodnout znovu tak, jak bylo rozhodnuto v řízení proti uprchlému.

1.7 Závěr s pohledem do budoucna

Návrh nového trestního řádu přichází v ustanovení § 101 s dvěma variantami zákazu změny k horšímu, který má být společný pro všechny opravné prostředky. První varianta počítá s tím, že v řízení o opravném prostředku nelze změnit rozhodnutí v neprospěch osoby pouze na základě opravného prostředku podaného v její prospěch. V řízení o odvolání však lze změnit rozsudek v neprospěch poškozeného i v případě, že bylo podáno odvolání proti výroku o majetkovém nároku poškozeného jen v jeho prospěch, pokud to odůvodňují nově zjištěné skutečnosti v řízení před odvolacím soudem. Bylo-li napadané rozhodnutí zrušeno jen v důsledku opravného prostředku podaného ve prospěch osoby, již se týká, nemůže v navazujícím řízení dojít ke změně rozhodnutí v její neprospěch; v řízení po povolení obnovy se tato zásada uplatní pouze ve vztahu k trestu/trestní sankci. Druhá varianta pak počítá s tím, že pokud byl opravný prostředek podán jen ve prospěch obviněného nebo zúčastněné osoby, nemůže v řízení o opravném prostředku ani v navazujícím řízení dojít ke změně výroku o trestní sankci v jejich neprospěch.

Osobně bych preferoval přijetí druhé varianty, tj. vrátit se k omezení zásady zákazu *reformationis in peius* toliko na trestní sankci, ale současně rozšířit zákaz též na zúčastněnou osobu. Zcela se ztotožňuji s Vočkou, který nesouhlasí s tezí, že ke skutečné realizaci práva na podání opravného prostředku a k plnému naplnění práva obviněného na obhajobu musí být zákaz *reformationis in peius* rozšířen na všechny výroky rozsudku, které se přímo týkají obviněného, tedy zejména i na výrok o vině. Pokud svobodu vůle chápeme jako schopnost rozhodovat se se znalostí věci a nikoli jako svobodný úsudek z lhostejnosti (*liberum arbitrium indifferentiae*), pak svobodná volba rozhodnutí člověka nepravomocně odsouzeného, zda opravný prostředek podá či nikoliv, je především vázána na znalost skutečného stavu věci a z něho plynoucí přesvědčení o důvodnosti a oprávněnosti či nedůvodnosti odvolacích námitek a nikoliv na jistotu absolutní nepostižitelnosti.²⁹ Zákaz změny k horšímu vztahující

²⁹ VOČKA, V. Problematika právní úpravy a trestněprocesní praxe principu zákazu reformace in peius. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 7. ISSN 1213-5313, s. 203.

se též k výroku o vině způsobuje nemalé komplikace a problematické otázky, na které jsem poukazoval výše, mj. v souvislosti s ukládáním společného trestu.

Není zároveň bez zajímavosti, že ačkoli v návrhu není vyjasněná varianta záka-
zu *reformace in peius* u opravných řízení, je již stanoveno, že v řízení proti uprchlé-
mu nemá oproti současnému stavu k žádné změně dojít (§ f21 odst. 4).

SLEDOVÁNÍ A PŘEZKUM JEHO ZÁKONNOSTI V KONTEXTU PŘIPRAVOVANÉ REKODIFIKACE¹

Monitoring and Review of its Legality in the Context of the Prepared Recodification

Marek Dvořák

Kapitola se věnuje jednomu z operativně pátracích prostředků, a to konkrétně institutu sledování osob a věcí. Po úvodním vymezení problematiky sledování a její právní úpravy *de lege lata* je pozornost zaměřena především na otázky sledování v návrhu nového trestního řádu.² Kriticky je zhodnocena navržená právní úprava a detailně poukázáno na plánované změny. Zvláštní pozornost je zaměřena na zavedení informační povinnosti sledované osobě o uskutečněném sledování v případech nejzávažnějších zásahů do jejich práv a svobod, a zejména pak jejímu právu domáhat se ve stanovené lhůtě přezkumu zákonnosti sledování. Rozebírané skutečnosti jsou zasazeny také do kontextu požadavků kladených judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

The chapter is dedicated to one of the operative means of search, namely to the institute of tracking people and things (surveillance). After the initial definition of the issue of surveillance and its legal regulation de lege lata, attention is mainly focused on issues of surveillance in the draft of the new criminal code. The proposed legislation is critically evaluated and the planned changes are pointed out in detail. Special attention is focused on the introduction of the obligation to inform the monitored person about the surveillance carried out in cases of the most serious interference with their rights and freedoms, and in particular their right to request a review of the legality of the surveillance within a specified period. The discussed facts are also placed in the context of the requirements set by the jurisprudence of the European Court of Human Rights.

---

¹ Příspěvek byl zpracován v rámci projektu Ministerstva vnitra – *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Projekt výzkumu a vývoje řešený v programu IMPAKT 1 v letech 2021–2025, oblast Law, VJ01010084, hlavní účastník Masarykova univerzita. Fakulta informatiky.

² Příspěvek byl zpracován k březnu roku 2023, a tedy nereflktuje další vývoj související s připravovanou rekodifikací trestního práva procesního (v závěru roku 2023 bylo přinejmenším dočasně upuštěno od rekodifikace, předpokládána je v současnosti, tj. k únoru 2024, pouze větší novelizace stávajícího trestního řádu, pro niž také mohou být závěry v textu obsažené podnětné).

1.1 Úvodem k operativně pátracím prostředkům

Sledování osob a věcí, upravené s účinností od 1. 1. 2002 na základě tzv. *velké novely*³ trestního řádu v jeho ustanovení § 158d, je jedním ze tří druhů operativně pátracích prostředků představujících silně ofenzivní nástroje k získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Komentářová literatura operativně pátrací prostředky obecně vymezuje jako „souhrn opatření policejních orgánů uskutečňovaných podle trestního řádu a v souladu s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech.“⁴ Tato opatření přitom můžeme zahrnout pod širší pojem operativně pátrací činnosti,⁵ pod níž spadají také *podpůrné operativně pátrací prostředky* sloužící zejména k obstarávání a prověřování operativních informací, současně i k předcházení trestné činnosti. Podpůrné prostředky primárně policejní povahy jsou na zákonné úrovni taxativně upravené v ustanovení § 72 až 77 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky,⁶ a zmiňované v návaznosti na zde zakotvenou úpravu také v některých dalších právních předpisech.⁷

Všem třem trestním řádem taxativně vypočteným operativně pátracím prostředkům, mezi které vedle **sledování osob a věcí** řadíme též **předstíraný převod** (§ 158c tr. řádu) a **použití agenta** (§ 158e tr. řádu), je společný především jejich *utajený a průzkumný* charakter logicky navazující na dominantní využití v iniciálních fázích trestního řízení, konkrétně v rámci prověřování, kdy mají orgány činné v trestním řízení často pouze nekonkrétní signály o možném páčání trestné činnosti.⁸ Zákonem však není vyloučeno jejich použití také později, ať již jde o vyšetřování, nebo dokonce o řízení před soudem. Právě na to z hlediska procesních podmínek

³ Novelizace trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. Do účinnosti novelizace byly operativně pátrací prostředky upraveny v tehdejší zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, což však nezajišťovalo procesní využitelnost výsledků operativně pátrací činnosti pro trestní řízení ani možnost dozoru nad jejich prováděním ze strany státního zástupce dozorujícího přípravné řízení. Na ustanovení trestního řádu o operativně pátracích prostředcích navazuje také zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, který je navíc – nikoliv zcela přesně – zahrnuje ve svém § 63 pod společný legislativní pojem „operativně pátrací prostředky“ i spolu s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu.

⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 1985.

⁵ Srov. už například PJEŠČAK, J. a kol. *Kriminalistika II*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 143.

⁶ Mezi podpůrné operativně pátrací prostředky zákon o Policii České republiky řadí informátora (§ 73), krycí prostředky a krycí doklady (§ 74–75), zabezpečovací techniku (§ 76) a zvláštní finanční prostředky (§ 77).

⁷ Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů (§ 42); zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky (§ 38 a násl.); či zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní České republiky (§ 16 a násl.).

⁸ Stranou pro účely tohoto příspěvku ponechme možné využití operativně pátracích prostředků k otevřenému pátrání po osobách či věcech.

výslovně pamatuje i ustanovení § 158f tr. řádu, podle kterého o použití operativně pátracích prostředků po podání obžaloby rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně (ev. samosoudce) i bez návrhu státního zástupce, což však současně nebrání státnímu zástupci v podání takového návrhu. Jakékoliv operativně pátrací prostředky mohou být (na rozdíl od podpůrných operativně pátracích prostředků) využity pouze v řízení o *úmyslném* trestném činu,⁹ a to ze strany *pověřeného policejního orgánu*, přičemž k pověření policejního orgánu může dojít příslušným ministrem, u útvaru Policie České republiky policejním prezidentem¹⁰ a u dalších orgánů, jimiž jsou Generální inspekce bezpečnostních sborů, útvar Vojenského zpravodajství, útvar Bezpečnostní informační služby a útvar Úřadu pro zahraniční styky a informace, vždy jejich ředitelem.¹¹ Bližší procesní předpoklady pro použití operativně pátracích prostředků se poté liší podle jejich druhů.

Ustanovení § 158b odst. 2 tr. řádu vymezuje *subsidiaritu použití* operativně pátracích prostředků respektující zásadu přiměřenosti a zdrženlivosti (§ 2 odst. 4 tr. řádu). Požadavek subsidiarity vyplývá z ofenzivní povahy operativně pátracích prostředků, kdy tyto je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze užitím omezit jen v míře nezbytně nutné k dosažení předpokládaných záměrů a cílů při co nejmenší intenzitě zásahu.¹² Pro úplnost poté k úvodnímu zákonnému vymezení operativně pátracích prostředků ještě zbývá doplnit, že zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při jejich použití způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu lze použít jako důkazu v trestním řízení.

Na dalších řádcích již bude pozornost věnována výlučně trestně-procesní problematice sledování (osob a věcí) vycházející z tradiční kriminalisticko-taktické metody pátrání.¹³ Důraz bude kladen i na uvedení a komparování navržené „rekodifikační“ právní úpravy s právní úpravou stávající, a to včetně otázky možného zakotvení přezkumu sledování jakožto kvazi-opravného, resp. kontrolního prostředku.

⁹ Ještě přísnější jsou poté podmínky pro použití agenta, kde musí být řízení vedeno pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny a pro trestné činy taxativně v § 158e odst. 1 tr. řádu vymezené nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. K problematice použití agenta blíže viz DVORÁK, M. *Použití agenta v trestním řízení*. Rigorózní práce. Praha: Právnická fakulta UK, 2019.

¹⁰ Např. Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky, Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování, Národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování či Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování (resp. oprávněný policista jakožto příslušník Policie České republiky zařazený v oprávněném útvaru a v některých případech též příslušník zahraničního bezpečnostního sboru).

¹¹ Viz § 158b odst. 1 tr. řádu. U použití agenta je navíc dáno omezení, neboť je oprávněn jej použít policejní orgán, pokud jím je útvar Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů (§ 158e odst. 1 tr. řádu).

¹² ŠÁMAL, P. a kol. *Op. cit.*, s. 1993.

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Op. cit.*, s. 2003.

1.2 Podmínky sledování osob a věcí *de lege lata*

Sledováním osob a věcí rozumíme získávání poznatků prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Mezi technické prostředky užívané ke sledování především na dálku řadíme například dalekohledy, noktovizory či termokamery. Tzv. *jinými prostředky* rozumíme tradiční fyzické sledování, kdy příslušníci policejních orgánů mohou na vlastní oči (či uši) monitorovat pohyb, komunikaci, denní rutinu a jiné projevy chování sledovaného. Zákon současně bez výlučně zajišťuje ochranu komunikace obviněného s jeho obhájcem, když poznatky z ní zjištěné nelze žádným způsobem použít a jakoukoli technickou (nejen obsahovou) dokumentaci o této komunikaci je třeba zničit. Z hlediska procesních režimů pro povolení sledování zákon rozlišuje **tři druhy**, a to:¹⁴

1. obecné (prosté) sledování, v jehož průběhu nedochází k pořizování záznamů ani k zásahům do práv osob podle bodu třetího (*obecné sledování osob*);¹⁵
2. sledování, při němž mají být v *průběhu úkonu* technickými prostředky pořizovány zvukové, obrazové či jiné záznamy (*sledování osob s pořizováním záznamu*);¹⁶
3. sledování, kterým má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo jímž má být za použití technických prostředků zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí (*sledování se zásahy do některých základních práv a svobod*).¹⁷

Obecné (prosté) sledování osob a věcí zůstává plně v kompetenci příslušných (pověřených) policejních orgánů. Ty tak mohou za účelem zisku poznatků důležitých pro trestní řízení sledování provádět bez jakéhokoliv povolení soudce či státního zástupce. Splněny však samozřejmě musí být obecné zákonné podmínky pro použití operativně pátracích prostředků.¹⁸ Je-li sledování prováděno za pomoci technických prostředků, nesmí tyto být technicky schopny uchovávat záznamy o sledování či alespoň nesmí být uchovávaní záznamů při tomto druhu sledování aktivováno. Jakékoliv sledování bez pořizování záznamů slouží primárně k operativním účelům policejních orgánů. Jako takové však může předcházet následnému zaznamenávanému sledování či dalším procesním úkonům.¹⁹

Mají-li být při sledování pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze jej uskutečnit (až na výjimky dále uvedené) pouze na základě *předchozího písemného povolení státního zástupce*. Ten přitom nemůže povolení vydat z vlastní

¹⁴ Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN: 978-80-7502-550-0, s. 453.

¹⁵ Srov. § 158d odst. 1 TR.

¹⁶ Srov. § 158d odst. 2 TR.

¹⁷ Srov. § 158d odst. 3 TR.

¹⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.

¹⁹ Pro vyloučení pochybností je nutno uvést, že i obecné sledování bez pořizování záznamů může hrát z důkazního hlediska roli, neboť policistu, který pozorování provádí, lze následně vyslechnout v trestním řízení jako svědka.

iniciativy, ale až po předchozí písemné žádosti pověřeného policejního orgánu obsahující alespoň: *konkrétní okolnosti vztahující se k podezření z úmyslné trestné činnosti; identifikační údaje o prověřovaných osobách (jsou-li tyto údaje známy); požadovaný rozsah sledování a řádné odůvodnění jeho nezbytnosti*. Takto stanovenou povolovací proceduru lze chápat jako záruku proti zneužití institutu sledování, neboť orgány činné v trestním řízení musí „k povolení osob a věcí přistupovat tak, aby co nejvíce šetřily práva a svobody dotčených osob.“²⁰ Usoudí-li státní zástupce, že jsou v daném případě splněny veškeré zákonem stanovené podmínky pro sledování, vydá písemné povolení mající charakter opatření, proti němuž nejsou přípustné opravné prostředky. Povolení navíc není třeba doručovat, a proto neprodleně po jeho vydání může pověřený policejní orgán realizovat sledování s pořizováním záznamů. Základní obsahovou náležitostí povolení je přesné stanovení doby, po kterou může být sledování prováděno. Státní zástupce je oprávněn povolit sledování na dobu maximálně šesti měsíců, kterou však lze (na základě posouzení nové písemné a odůvodněné žádosti od policejního orgánu) opětovně prodloužit, a to znovu nejvýše o šest měsíců.²¹

Bez vydaného povolení lze sledování s pořizováním záznamů zahájit pouze ve dvou zákonem předvídaných situacích:

1. Nelze-li vyčkávat se zahájením úkonu na vydání povolení, protože hrozí zmaření účelu sledování, a tedy **nesnese-li věc odkladu**, může pověřený policejní orgán započít se sledováním s pořizováním záznamu okamžitě.²² Jakmile je to však s ohledem na okolnosti případu možné, musí bezodkladně dodatečně požádat státního zástupce o vydání povolení. Pokud povolení do 48 hodin od doručení žádosti státnímu zástupci *neobdrží*, je povinen sledování neprodleně ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Státní zástupce posuzuje důvodnost a zákonnost (již realizovaného) sledování vždy pouze ve vztahu k okolnostem, jež byly dány při zahájení sledování – sledováním zjištěné skutečnosti nejsou pro posouzení žádosti relevantní. Pro úplnost uvedme, že zákon za žádných okolností, tedy ani v urgentních případech, neslevuje z požadavku písemné formy žádosti a následného povolení.²³
2. Žádné – a to *ani dodatečně* – povolení ze strany státního zástupce nevyžaduje sledování s pořizováním záznamů v případech, kdy ke sledování dochází **s předchozím výslovným souhlasem toho, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno**.²⁴ Sledování tedy může být zahájeno neprodleně po obdržení výslovného (nikoliv konkludentního) souhlasu sledovanou osobou.

²⁰ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.

²¹ Srov. § 158d odst. 4 TŘ.

²² Nejčastěji v případech hrozícího vycestování sledované osoby za hranice státu, nebo při předpokladu bezprostředně hrozícího kriminálního jednání.

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Op. cit.*, s. 2006.

²⁴ Obdobně u § 83a odst. 3 TŘ (příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků) a u § 88 odst. 5 TŘ (odposlech a záznam telekomunikačního provozu). Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 541/10.

Zákon nestanoví, zda je třeba písemnosti souhlasu, avšak z důvodu procesní opatrnosti lze tento postup doporučit. Pokud osoba, do jejíchž práv a svobod je sledováním zasahováno, udělený souhlas dodatečně odvolá, je policejní orgán povinen sledování neprodleně ukončit. Záznamy obstarané za dobu trvání souhlasu a poznatky ze záznamů vyplývající zůstávají procesně použitelné.

U třetího druhu sledování **má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí (čl. 12 odst. 1 LZPS),²⁵ listovního tajemství nebo jím má být za použití technických prostředků zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí (čl. 13 LZPS).**²⁶ Toto sledování lze realizovat jen na základě *předchozího písemného povolení soudce* jako nezávislého a nestranného orgánu. Obdobně jako u sledování s pořizováním záznamu se zde vyžaduje předchozí písemná žádost policejního orgánu, která bývá zpravidla nejprve adresována státnímu zástupci dozorujícímu přípravě řízení.^{27, 28} Ten následně dává soudci návrh na povolení sledování. K vydání povolení je v přípravném řízení příslušný okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce předkládající návrh.²⁹ Žádost vyhotovovaná policejním orgánem musí nad rámec dříve uvedeného obsahovat též patřičné zdůvodnění a konkretizaci požadovaných zásahů do práv a svobod osoby.

Sledování tohoto druhu je bez povolení soudce možné pouze za předpokladu, že je zde dán předchozí výslovný souhlas člověka, do jehož práv a svobod má být zasahováno. Ohledně dalších podmínek pro sledování se zásahy do některých základních práv a svobod lze analogicky odkázat na předchozí výklad u sledování s pořizováním záznamu. Zbývá snad jen doplnit, že při vstupu do obydlí za účelem sledování nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických sledovacích prostředků.³⁰ Toto zákonné doplnění se však vztahuje především na umístění zařízení uchovávajících zvukové nahrávky, jimiž „nelze nahrazovat zásahy, ohledně nichž je stanoven zvláštní režim v jiných ustanoveních trestního řádu“ (např. odposlech a záznam telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o skutečněném telekomunikačním provozu podle § 88 a § 88a tr. řádu).³¹

²⁵ Nedotknutelnost obydlí je třeba vykládat extenzivně a řadit sem též jiné prostory a pozemky. Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 219/2010 Sb.

²⁶ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10. Srov. dále čl. 7 a čl. 10 LZPS a čl. 8 EÚLP.

²⁷ Je-li sledování osob výjimečně realizováno až v řízení před soudem, podává žádost soudci přímo policejní orgán. Tento postup není zákonem vyloučen ani v přípravném řízení.

²⁸ Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 219/2010 Sb.

²⁹ Srov. § 26 TR.

³⁰ Viz § 158d odst. 3 TR.

³¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Op. cit.*, s. 2007.

1.3 K operativně pátracím prostředkům v návrhu nového trestního řádu³²

V návrhu nového trestního řádu jsou operativně pátrací prostředky řazeny do II. hlavy části označené jako „vyhledávání, zjišťování a zajištění informací, věcí, elektronických dat, listin a osob důležitých pro trestní řízení“, tedy do části, která dále upravuje také odposlech a záznam elektronického provozu a vydání dat elektronického provozu (*hlava III.*), prohlídky, vstup do obydlí, jiných prostor nebo pozemků a zjištění stavu nemovité věci (*hlava IV.*), zadržení a otevření zásilek, jejich záměnu a sledování (*hlava V.*) nebo rozsáhlou sekci věnovanou jednotlivým zajišťovacím úkonům (*hlava VI.*). Shromáždění uvedených úkonů do jedné hlavy je výrazným krokem ke zpřehlednění dosavadní právní úpravy, neboť zejména (ale nejen) otázky sledování a odposlechů poji mnoho společného.

Nový trestní řád zůstává u třech taxativně vymezených operativně pátracích prostředků, avšak s tím rozdílem, že stávající sledování osob a věcí nově označuje jen jako *sledování*. Společné ustanovení (§ 56) shodně jako stávající § 158b tr. řádu váže užití operativně pátracích prostředků na řízení o úmyslném trestném činu a vymezuje totožný okruh orgánů, které jsou oprávněny při zákonem stanoveném pověření tyto prostředky použít. Zachována zůstává i podmínka, že užití operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání informací (dříve skutečnosti) důležitých pro trestní řízení, přičemž tyto prostředky je možné použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. I nadále navíc platí subsidiarita v tom směru, že práva a svobody osob lze užitím těchto prostředků omezit jen v míře nezbytně nutné.

Podrobnější úprava je nově navrhována ve vztahu k pořizování záznamů a k jejich důkazní použitelnosti. Zatímco stávající trestní řád užívá spojení „zvukové, obrazové a jiné záznamy“, navržené paragrafové znění trestního řádu počítá se záznamy „zvukovými, obrazovými, datovými nebo jinými technickými“, které zastřešuje legislativní zkratkou „technický záznam“. Počítáno tak je jak s datovými záznamy souvisejícími s možným sledováním v kyberprostoru, tak také s dalšími záznamy odpovídajícími neustálému technologickému vývoji. Důvodová zpráva k „jiným technickým záznamům“ řadí kupříkladu záznamy chemické, pod nimiž si patrně lze představit jako specifickou podkategorii i záznamy odorologické (pachové). Výslovně pak vylučuje, že by výkladem *largo sensu* mohly být k těmto jiným technickým záznamům řazeny záznamy o šetření činěné při úkonu policejním orgánem či jakékoliv jeho poznámky a zápisky.

Záznamy získané v rámci nasazení operativně pátracích prostředků lze použít k získání důkazu, nicméně je třeba k nim připojit protokol s uvedením údajů o místě,

³² Zpracováno k březnu 2023, tj. v době, kdy byla předpokládána celková rekodifikace trestního práva procesního a připraveno paragrafové znění návrhu nového trestního řádu.

čase a obsahu pořízeného záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil. Pouze tak je totiž možná kontrola, zda byl dodržen zákonný rámec pro využití operativně pátracího prostředku.³³ Použití získaných informací je možné i v jiné trestní věci, než ve které byl operativně pátrací prostředek povolen, nicméně musí jít o řízení, ve kterém by z hlediska závažnosti trestné činnosti bylo možné povolení příslušného prostředku, nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo použitím operativně pátracího prostředku zasahováno. Kladně lze z hlediska systematizace hodnotit zařazení procesních podmínek pro použití operativně pátracích prostředků ve fázi po podání obžaloby přímo do společného ustanovení § s6, namísto stávající (nikoli zcela přehledné) úpravy až za jejich jednotlivými druhy v ustanovení § 158f tr. řádu. V řízení před soudem má i nadále platit, že o použití operativně pátracích prostředků rozhoduje předseda senátu i bez návrhu státního zástupce. Specifickými případy, na které nelze vztáhnout analogicky ani ustanovení 158f tr. řádu, jsou dnes podle některých sporné situace nasazení sledování osob a věcí ve stadiu vykonávacího řízení, a to například tehdy, má-li soud pochybnosti o pravdivosti informací v lékařských zprávách při posuzování žádosti odsouzeného o prominutí zbytku (přerušeno) trestu ze zdravotních důvodů.³⁴ Je proto otázkou, zda by i této problematice nemělo navržené paragrafové znění plánovaného trestního řádu věnovat bližší pozornost a vymezit jasné mantinely, kdy lze sledování (či jiných operativně pátracích prostředků) ve vykonávacím řízení využít.

1.4 Sledování v návrhu trestního řádu

Sledování má být nově upraveno hned v pěti na sebe vzájemně navazujících ustanoveních (§ s8 až s11), která nesou označení: § s8 – *Sledování*, § s9 – *Podmínky sledování*, § s9a – *Povolení sledování a jeho trvání*, § s10 – *Nakládání s důkazně nevyužitým technickým záznamem sledování*; a § s11 – *Právo sledované osoby na přezkum zákonnosti sledování*.

Překotná doba a neustálý rozvoj moderních technologií s sebou přitom přinášejí poměrně stálý a vysoký nárůst trestné činnosti páchané v kyberprostoru. Postupný přesun trestné činnosti do kyberprostoru potvrzují také statistická data, podle nichž je meziroční nárůst kriminality v této oblasti téměř 95 % (celkově kybernetická kriminalita tvoří 10,2 % celkové registrované kriminality).³⁵ Na celospolečenské vývojové trendy a změny ve struktuře kriminality nutně musí reagovat i právní úprava, čemuž odpovídá také vymezení sledování v návrhu nového trestního

³³ Důvodová zpráva v tomto směru uvádí, že není přípustné, aby si příslušný orgán kupříkladu pouze dokumentoval určitou osobu pro vlastní evidenční potřebu.

³⁴ K těmto případům detailně viz GALOVCOVÁ, I., TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J. *Sledování osob po skončení trestního stíhání*. Právní prostor. 2020. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/o-sledovani-osob-po-skonceni-trestniho-stihani>. [online]. [cit. 2023-04-10].

³⁵ Viz *Vývoj registrované kriminality v roce 2022*. Policie.cz. Dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>. [online]. [cit. 2023-04-01].

řádu, kde je výslovně počítáno se získáváním poznatků o osobách, věcech, ale také o **elektronických datech** a listinách. Sledování je přitom prováděné skrytým způsobem, ať už s použitím technických prostředků, nebo bez nich. Navrhovatel předlohy trestního řádu tak nově namísto pojmu „utajovaným způsobem“ hovoří o získávání poznatků „skrytým způsobem“. Tato terminologie je přílehlavější, neboť nebude – jak uvádí důvodová zpráva – docházet k nepřesnému zaměňování s obsahem pojmu a zvláštními režimy podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.³⁶

Navržené znění dále v § s8 výslovně dává policejnímu orgánu oprávnění učinit pro účely sledování (za trvání povolení) úkony nezbytné k umístění technického zařízení a jeho následného odstranění, nebo k jinému způsobu zahájení a ukončení sledování a k překonání zabezpečení sledované prostory nebo počítačového systému.³⁷ Může se jednat i o využití speciálních programů určených ke sledování elektronických dat v počítači, mobilním telefonu či jiném chytrém zařízení za pomoci překonání (softwarových) bezpečnostních bariér přístupem zvenčí. Důvodová zpráva výslovně konstatuje, že má-li dojít k odstranění technických prostředků mimo časový rámec povolení ke sledování, tedy až po formálním ukončení sledování, je třeba si vyžádat samostatné povolení jen za účelem tohoto úkonu. Zůstává otázkou, zda je žádoucí aplikovat posledně uvedené i na situace sledování elektronických dat, kde bude někdy možné ukončit sledování pouhým vzdáleným rychlým postupem bez přímého intenzivnějšího zásahu do sféry sledované osoby.

V souvislosti s rozšířením sledování také na elektronická data má současně dojít k odpovídajícímu doplnění povinných osob z hlediska bezúplatného poskytování součinnosti policejnímu orgánu provádějícímu sledování (tzv. součinnostní ustanovení). Nově těmito osobami budou i provozovatelé kritické informační infrastruktury³⁸ nebo významných informačních systémů,³⁹ jejich zaměstnanci a jiné osoby, které se na provozování takové činnosti nebo poskytování takových služeb podílejí, aniž by se mohly dovolávat povinnosti mlčenlivosti podle jiných zákonů. Povinnost součinnosti se vztahuje dále na poštu, osoby provádějící dopravu zásilek a povinné osoby uvedené v navrženém § s14a odst. 3, tedy na poskytovatele služby

³⁶ Důvodová zpráva k § s8.

³⁷ Pojem počítačový systém je s účinností od 28. 6. 2022 definován v ustanovení § 136 tr. zákoníku jako zařízení anebo skupina vzájemně propojených nebo přidružených zařízení, z nichž jedno nebo více provádí na základě programu automatické zpracování dat. Počítačovým systémem se rozumí i data uložená, zpracovaná, opětovně vyhledaná nebo přenesená tímto zařízením anebo skupinou zařízení za účelem jeho nebo jejich provozu, použití, ochrany a údržby.

³⁸ Kritickou informační infrastrukturou se podle § 2 písm. b) zákona č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, rozumí prvek nebo systém prvků kritické infrastruktury v odvětví komunikační a informační systémy v oblasti kybernetické bezpečnosti.

³⁹ Významným informačním systémem se podle § 2 písm. d) zákona č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, rozumí informační systém spravovaný orgánem veřejné moci, který není kritickou informační infrastrukturou ani informačním systémem základní služby a u kterého narušení bezpečnosti informací může omezit nebo výrazně ohrozit výkon působnosti orgánu veřejné moci. Provozovatelem informačního nebo komunikačního systému se poté rozumí orgán nebo osoba zajišťující funkčnost technických a programových prostředků tvořících informační nebo komunikační systém.

elektronických komunikací, poskytovatele služby informační společnosti a právnické nebo fyzické osoby zajišťující veřejnou komunikační síť, správce informačního systému datových schránek a poskytovatele služby datové schránky.

Nadále má být sledování z hlediska **povolovacího režimu** rozděleno na tři druhy:⁴⁰

1. sledování prováděné policejním orgánem bez povolení – nedochází-li k pořizování technických záznamů a nejedná-li se o sledování podle bodu 3) – *I. druh sledování*;
2. sledování realizované na základě povolení státního zástupce⁴¹ – má-li být při sledování pořizován technický záznam a současně nejedná-li se o sledování podle bodu 3) – *II. druh sledování*;
3. sledování prováděné zásadně na základě předchozího povolení soudce pro přípravné řízení – *III. druh sledování*.

Sledování, k němuž je zásadně třeba předchozího povolení soudce pro přípravné řízení, má nově nastávat ve čtyřech případech, a to má-li být:

- a) pořizován technický záznam *v prostoroře, která není veřejně přístupná*, nejde-li o případ, kdy pořizovaný technický záznam zachycuje pouze obraz vnitřní prostory dopravního prostředku;
- b) zasahováno do listovního tajemství;
- c) zjišťována elektronická data uchovávaná v soukromí nebo obsah listin anebo jiných záznamů uchovávaných v soukromí; nebo
- d) zasahováno do nedotknutelnosti obydlí.

U **sledování podle bodů a) až c)** výše je přitom třeba současného naplnění podmínky, že je vedeno řízení pro *(alternativně)*:

- úmyslný trestný čin, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby *nejméně 3 roky*;
- trestný čin podvodu, pojistného podvodu, úvěrového podvodu nebo dotačního podvodu,⁴² pokud byl čin spáchán prostřednictvím počítačového systému;
- trestný čin taxativně zákonodárcem vypočtený (bez ohledu na konkrétní způsob spáchání);⁴³

⁴⁰ Jejich splnění není pro použití sledování vyžadováno tehdy, jestliže s ním výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno – uplatní se tak obdobné pravidlo, které nyní zakotvuje § 158d odst. 6 tr. řádu, a to včetně povinnosti neprodleně zastavit sledování, je-li souhlas dodatečně odvolán.

⁴¹ Podmínky pro zahájení sledování, nesnese-li věc odkladu, i bez předchozího povolení státního zástupce, zůstávají totožné jako dopsud (viz § 158d odst. 5 tr. řádu).

⁴² Viz § 209 až 212 tr. zákoníku.

⁴³ Trestný čin ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 tr. zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 tr. zákoníku), porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 tr. zákoníku), pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 tr. zákoníku), podplacení (§ 332 tr. zákoníku), maření spravedlnosti (§ 347a tr. zákoníku), nebezpečné vyhrožování (§ 353 tr. zákoníku), nebezpečné pronásledování (§ 354 tr. zákoníku), šíření poplašné zprávy (§ 357 tr. zákoníku), podněcování k trestnému činu (§ 364 tr. zákoníku), schvalování trestného činu (§ 365 tr. zákoníku).

- úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Oproti stávající právní úpravě tak připravovaný trestní řád počítá s tím, že **sledování se zásahy do vybraných ústavně zaručených práv není možné v řízení o každém úmyslném trestném činu**, nýbrž jen v řízení o trestných činech, které naplní alespoň některé z výše uvedených kritérií vázané na trestní sazbu, mezinárodní závazky či praktickou potřebu ve vztahu k vypočteným činům. K výběru konkrétních trestných činů uvádí důvodová zpráva také detailní argumentaci praktickými zkušenostmi, četností, specifickostí či vysokou závažností předmětných trestných činů (např. je v souvislosti s trestným činem ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty argumentováno závažností demonstrovanou metanolovou aférou z přelomu let 2012 a 2013, která si vyžádala téměř 50 obětí). Poměrně rozsáhlou kategorií jsou poté trestné činy, u nichž je nutné právě nově výslovně zaváděné (i průběžné) sledování elektronických dat v počítačovém systému, neboť nelze poznatky získávat prostřednictvím odposlechu nebo záznamu telekomunikačního provozu.

Nově je přísnější režim sledování vztažen také na případy, kdy sice není zasahováno do (trestním právem široce vykládaného pojmu) obydlí, nýbrž do jakékoliv soukromé prostory (s dále rozebranou výjimkou), v níž je pořizován technický záznam. Judikatura ESLP v tomto směru vychází z doktríny *rozumného očekávání soukromí*, kdy pod soukromé prostory řadí například i veřejnosti nepřístupné kancelářské prostory.⁴⁴ V podrobnostech lze odkázat na důvodovou zprávu, která uvádí, že „v místech, která nejsou veřejně přístupná, mají osoby legitimní vyšší míru očekávání, že nedojde k zásahu do jejich soukromí než na místech veřejně přístupných, zároveň je však bráno v úvahu, že intenzita zásahu do práva na soukromí je nepochybně různá s ohledem na povahu sledování a charakter prostory“.⁴⁵ Míra ochrany se tak logicky odvíjí i od povahy příslušného prostoru, přičemž při posuzování skutečnosti, které místo vůbec je či není veřejně přístupné, lze vycházet i ze stávající praxe vztažené například k trestnému činu výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku. Důvodová zpráva přitom jako veřejně přístupná místa jmenuje například recepci hotelu, návštěvní místnosti, prostory pro občerstvení přístupné veřejnosti, čekárny nebo sociální zařízení. Naopak za ně nepovažuje kupříkladu společné prostory uzamykatelného obytného domu nebo prostory zaměstnavatele s přístupem pro některé zaměstnance.

Poněkud zvláštním se přitom jeví navržení výjimky, podle níž není třeba přísnějšího povolovacího režimu s předchozím písemným povolením soudce v situaci, kdy jsou pořizovány **technické záznamy zachycující (pouze) obraz vnitřku dopravního prostředku** (nejčastěji osobního automobilu). Hlavní uváděnou argumentací

⁴⁴ Srov. rozsudek ESLP ze dne 16. 12. 1992 ve věci *Niemietz proti Německu*, stížnost č. 13710/88, či nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08.

⁴⁵ Důvodová zpráva k § s9.

pro tuto výjimku je, že se jedná o věc mobilní sloužící k přepravě osob, jež nebývá chráněna před „vnějšími zraky“, tedy před pohledy veřejnosti včetně možných publičních, rychlostních a dalších kamer či monitorovacích systémů. Ačkoliv je z našeho pohledu pravdou, že většina vozidel neposkytuje s ohledem na jejich prosklení soukromé prostředí srovnatelné s jinými privátními prostory, a přestože je současně dobře, že zákonodárce stanovil výjimku pouze na záznamy obrazové, neshledávám tuto výjimku za obecně žádoucí. I vnitřní prostor vozidla představuje z pohledu většiny osob místo, v němž je respektováno jejich soukromí, a tedy osoby legitimně mají vyšší míru očekávání, že ve vozidle nemohou být (alespoň v určitých oblastech) soustavně monitorovány. Specifickou kategorií poté budou představovat vozidla se zatmavenými skly apod. Lze se také ptát, jak upozorňuje J. Fenyk, proč případně dopadá výjimka pouze na vozidla, a ne kupříkladu na prosklené komerční prostory, do nichž bývá z ulice vidět.⁴⁶ Výjimku vztaženou k obrazovému monitorování vnitřku vozidla tak osobně považuji za spornou a domnívám se, že by ještě měla být podrobena rozsáhlejší diskusi, ať už v rámci připomínek či legislativního procesu.

Tím se již dostávám k neintenzivnějším formám **sledování se zásahem do nedotknutelnosti obydlí**⁴⁷ – tedy ke sledování výše uvedenému pod písm. d). U něho je vedle předchozího povolení soudece pro přípravné řízení dále nutné, aby bylo vedeno řízení pro (*alternativně*):

- zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby *nejméně 8 let*;
- úmyslný trestný čin spáchaný členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny;
- trestný čin taxativně zákonodárcem vypočtený (typicky např. korupční trestné činy),⁴⁸
- úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Návrh trestního řádu tak rozděluje režim, u něhož je k povolení třeba ingerence soudu, do dvou subkategorií, které se liší intenzitou zásahu do práv a svobod, kdy

⁴⁶ FENYK, J. „Rekodifikační čtvrtek“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. *Zajištění osob (a případně i věci)*. Setkání konané na půdě Právnické fakulty UK dne 16. 2. 2023.

⁴⁷ Jeho vymezení má zůstat obdobné jako doposud, a to s tím rozdílem, že pojem bude definován i v trestně-procesním předpisu.

⁴⁸ Trestný čin týrání svěřené osoby (§ 198 tr. zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 tr. zákoníku), pletichy v insolvenčním řízení (§ 226 tr. zákoníku), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 tr. zákoníku, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 tr. zákoníku), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 tr. zákoníku), pletichy při veřejné dražbě (§ 258 tr. zákoníku), nedovolené ozbrojování (§ 279 tr. zákoníku), zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329 tr. zákoníku), přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku), podplacení (§ 332 tr. zákoníku), nepřímé úplatkářství (§ 333 tr. zákoníku), křivé obvinění podle § 345 odst. 3 tr. zákoníku, křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek podle § 346 odst. 3 tr. zákoníku, křivé tlumočení podle § 347 odst. 3 tr. zákoníku, maření spravedlnosti podle § 347a odst. 3 tr. zákoníku, porušení mezinárodních sankcí (§ 410 tr. zákoníku).

vyšší ochranu poskytuje obydlí (od toho se odvíjí například i horní hranice trestní sazby nikoliv 3 roky, nýbrž 8 let).

Zcela zvláštní režim je konečně stanoven pro nejzávažnější trestné činy, u nichž věc nesnese odkladu. Tehdy má být podle navržené právní úpravy možnost zahájit sledování III. druhu v přípravném řízení jen na základě předchozího souhlasu státního zástupce. Ten však musí soudce pro přípravné řízení o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 72 hodin neobdrží, je policejní orgán povinen sledování ukončit, případný technický záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Takto specificky nastavený režim soudního přezkumu *ex post*, kterým je fakticky vytvářena další *nová subkategorie sledování*, se uplatní pouze v řízení o teroristickém trestném činu, který je uveden v § 129a tr. zákoníku, trestném činu účasti na teroristické skupině (§ 312a tr. zákoníku), financování terorismu (§ 312d tr. zákoníku), podpory a propagace terorismu (§ 312e tr. zákoníku), vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f tr. zákoníku), neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Navržená právní úprava má za cíl rychle a efektivně bojovat i s velmi aktuálními projevy terorismu, kyberterorismu a se zločinností spojenou se závažnými zásahy do počítačových systémů (tzv. informační útoky), u nichž není zpravidla možné vyčkávat na soudní povolení bez rizika vzniku či rozšíření reálných škod na životech, zdraví či majetku, a tedy je nutné se spolehnout na předchozí souhlas státního zástupce a *aposteriorní* soudní kontrolu.

Z řádků výše je patrné obecné zpřísnění dosavadních podmínek, které lze – a to i v návaznosti na judikaturu ESLP – považovat za žádoucí. V rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 16. 2. 2000 ve věci *Amann proti Švýcarsku*, stížnost č. 27798/95, byly vymezeny dosud platné minimální záruky tajného sledování, mezi které řadíme: a) vymezení okruhu (povahy) trestných činů, v řízení o nichž může být sledování povoleno; b) určení okruhu osob, které mohou být sledování podrobeny; c) stanovení maximální doby (povoleno) trvání sledování; d) úprava procesu povolování a dozorování sledování; e) stanovení pravidel pro uchovávání pořízených záznamů a údajů, včetně podmínek, za nichž musejí být záznamy vymazány nebo zničeny. Při posuzování naplnění těchto záruk se v konkrétních příkladech přihlíží také k dostupnosti účinných prostředků nápravy, a tedy i k otázce dále řešené přípustnosti přezkumu zákonnosti sledování.⁴⁹

Povolení sledování se má vydávat písemně na základě žádosti o povolení policejního orgánu či státního zástupce (v závislosti na povolovacím režimu výše uvedeném). Povolení musí být odůvodněno podezřením na konkrétní trestnou činnost a – jsou-li známy – též údaji o osobách, věcech, elektronických datech nebo listinách, které mají být sledovány. Má-li být sledována osoba, uvedou se i údaje o prostorách, v nichž má být sledována, jsou-li předem známy; jinak se uvede jen

⁴⁹ Dále srov. např. rozsudek ESLP ze dne 18. 5. 2010 ve věci *Kennedy proti Spojenému království*, stížnost č. 26839/05.

druh prostory ve vymezení nezbytném pro určení konkrétního povolovacího režimu a podmínek sledování (např. v situaci, kdy není zjevné, kde má dojít k předávce předmětu vyloučeného z legálního obchodování). V povolení musí být stanovena doba, po kterou bude sledování prováděno, přičemž tato **doba nesmí být delší než 6 měsíců a v případech sledování se zásahem do nedotknutelnosti obydlí delší než 4 měsíce**. Toto zkrácení pro případy nejintenzivnějších zásahů do práv sledovaných osob je jistě žádoucí, aby byl zajištěn častější přezkum důvodnosti trvání natolik invazivního prostředku přímo ze strany soudu. V povolení je vždy třeba také uvést konkrétní skutečnosti odůvodňující požadovanou dobu trvání sledování. Doba sledování může ten, kdo sledování povolil, na základě nové žádosti a vyhodnocení dosavadního průběhu sledování písemně prodloužit, a to i opakovaně, vždy však pouze při trvání zcela konkrétních důvodů pro sledování a současně nejdéle na dobu zákonem povolenou. Policejní orgán má podle navržené právní úpravy přímo ze zákona povinnost v průběhu sledování vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody pro jeho realizování, a pokud tyto pominou, je povinen sledování ihned (tj. i před skončením doby, na níž bylo sledování povoleno) ukončit a tuto skutečnost písemně oznámit státnímu zástupci a u sledování III. druhu *též* soudci pro přípravné řízení.

Nebyly-li sledováním zjištěny informace důležité pro trestní řízení, má být **technický záznam ze sledování** policejním orgánem označen a spolehlivě uschován tak, aby byla zajištěna ochrana před neoprávněným užitím. Dále se do protokolu do spisu poznamená, kde je záznam uložen, neboť nezájmové technické záznamy nejsou součástí samotného spisu a ukládají se u Útvaru zvláštních činností nebo u odborů operativní dokumentace příslušných krajských ředitelství. Takto uložený záznam je policejní orgán po souhlasu předsedy senátu a v přípravném řízení státního zástupce povinen bezodkladně zničit po třech letech od konečného vyřízení věci,⁵⁰ přičemž souhlas by nebyl udělen tehdy, jestliže došlo k podání mimořádného opravného prostředku nebo ústavní stížnosti (v těchto situacích je technický záznam zničen až po rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku nebo ústavní stížnosti, případně až po novém konečném vyřízení věci). Protokol o zničení technického záznamu musí být ze strany policejního orgánu zaslán k založení do spisu státnímu zástupci, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena nebo který věc odložil, a v řízení před soudem předsedovi senátu prvního stupně.

1.5 Přezkum zákonnosti sledování

Stávající trestní řád nepočítá s povinností orgánů činných v trestním řízení informovat utajeně sledovanou osobu *ex post* o tomto sledování, a tedy ani – na rozdíl od § 88 tr. řádu o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu – nezakotvuje právo takto dotčených osob požadovat přezkum zákonnosti úkonu či jakoukoliv

⁵⁰ Tím může být i nově zaváděné odložení věci opatřením.

formu následné vnější kontroly. Je však třeba mít na paměti, že sledování v mnoha případech představuje závažný zásah do ústavně zaručených práv a svobod, v jehož důsledku může dojít jak k trestnímu stíhání, tak samozřejmě i odsouzení osoby. Na tuto skutečnost setrvale upozorňuje také judikatura ESLP, podle níž by utajené sledovaná osoba měla (alespoň v těch nejzávažnějších případech) mít *aposteriorní* možnost žádat přezkum zákonnosti zásahu do jejího práva na soukromí. Aby se tak mohlo stát, musí však mít předně nárok na informaci o samotném sledování, která by jí měla být sdělena bezodkladně tehdy, jestliže již nemůže dojít k ohrožení účelu a cíle vyšetřování (a to i ve vztahu k případným dalším osobám podílejícím se na šetřené trestné činnosti).

Připomínáme, že podle názoru ESLP může být jednotlivec obětí s právem dovolávat se porušení Úmluvy také z důvodu prosté existence zákona povolujícího sledování, aniž by sám musel prokazovat, že sledování bylo vůči němu nasazeno.⁵¹ Je však podle názoru velkého senátu třeba, aby u osoby existovala zvýšená míra pravděpodobnosti, že mohla být sledování vystavena.⁵² Současně je nutné zohlednit, zda na vnitrostátní úrovni existují účinné prostředky nápravy nezákonného sledování.⁵³

ESLP rozsudku ze dne 12. 1. 2016 ve věci *Szabó a Vissy proti Maďarsku*, stížnost č. 37138/14, s odkazem na čl. 8 EÚLP zaručující právo na respektování soukromého života, obydlí a korespondence uvedl, že **otázka účinnosti jakéhokoli prostředku nápravy je nutně svázána s potřebou, aby se jedinec o tom, že byl skrytě sledován, vůbec dodatečně dozvěděl.**⁵⁴ „Požadavkem takové ex post notifikace se rozumí, že jakmile pominuly důvody, pro něž bylo sledování nařízeno, a dotčenou osobu lze o této skutečnosti vyzoomět, aniž by tím mohlo dojít k ohrožení účelu sledování, měla by jí být tato okolnost sdělena, aby se mohla svobodně rozhodnout, zda požádat o přezkum zákonnosti opatření, jímž bylo zasahováno do jejich základních práv a svobod.“⁵⁵ Kontrola zákonnosti rozhodnutí o nasazení sledování by přitom měla být zásadně vykonávána ze strany soudní moci nezávislé na moci výkonné. Nutno doplnit, že jakýkoliv zásah do práva na respektování soukromého života, obydlí a korespondence je podle čl. 8 Úmluvy přípustný jen tehdy, pokud byl proveden na základě zákona, sledoval některý z legitimních cílů vypočtených v odstavci druhém daného ustanovení (např. ochrana národní bezpečnosti) a současně

⁵¹ Viz rozsudek ESLP ze dne 6. 9. 1978 ve věci *Klass a ostatní proti Německu*, stížnost č. 5029/71.

⁵² Viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 4. 12. 2015 ve věci *Roman Zakharov proti Rusku*, stížnost č. 47143/06.

⁵³ Převzato z PYSK, V. *Z aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva – ochrana utajovaných informací*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-6-18-priloha-pysk-pdf.aspx>. [online]. [cit. 2023-04-15].

⁵⁴ Ke specifickým situacím, kdy nelze soudní přezkum tajného sledování ex post považovat za dostačující, srov. např. rozsudek ESLP ze dne 22. 11. 2012 ve věci *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B. V. a ostatní proti Nizozemsku*, stížnost č. 39315/06.

⁵⁵ PYSK, V. *Op. cit.*, s. XLVIII.

byl takový zásah k dosažení předmětného cíle v demokratické společnosti nezbytný (např. tajné sledování má vždy podléhat i testu tzv. „striktní nezbytnosti“ zásahu).⁵⁶

Je proto významným krokem vstříc závěrům ESLP i spravedlivému procesu řádně chránícímu práva tajným sledováním dotčených osob, že návrh nového trestního řádu již v zákonem stanovených případech nejzávažnějších zásahů počítá s informační povinností ve vztahu ke skrytě sledované osobě a s jejím právem žádat přezkoumání zákonnosti sledování Nejvyšším soudem ČR. Podmínky má stanovit samostatně a obsahově poměrně rozsáhlé ustanovení § s11 označené „Právo sledované osoby na přezkum zákonnosti sledování“.

Informační povinnost a právo žádat přezkum zákonnosti sledování má být zakotveno pouze, jde-li o **sledování se zásahem do nedotknutelnosti obydlí** [výše pod písm. d)] a o technický záznam sledování sloužící k důkazním účelům, nikoliv v případech sledování s méně závažnými zásahy do práv a svobod. Dále je nutné, aby sledovaná osoba byla *identifikovatelná*, což plyne už z logické potřeby mít konkrétní subjekt, který lze informovat a který se posléze může osobně přezkumu domáhat. Z informační povinnosti jsou vyloučeny osoby, které měly možnost se tuto informaci dozvědět z trestního spisu, a které tak mohly namítat nezákonnost povolení sledování a jeho provedení v řízení před soudem, ať už se jedná o soud nalézací nebo soud rozhodující o podaném opravném prostředku. Důvodová zpráva tuto výlukou argumentuje také logickou snahou předcházet možnému dvojímu posuzování zákonnosti sledování. Informována tak má být podle navržené právní úpravy konkrétní identifikovatelná osoba, která neměla možnost se o sledování se zásahem do nedotknutelnosti jejího obydlí dozvědět z trestního spisu a namítat nezákonnost sledování v řízení před soudem. K informování má docházet ze strany státního zástupce nebo policejního orgánu, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena nebo který věc odložil. Pokud by věc byla skončena v soudní fázi řízení a osoba neměla možnost se o takovém sledování dozvědět z trestního spisu a namítat nezákonnost v průběhu řízení před soudem, má povinnost ji informovat předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci. Informace podle § s11 odst. 1 věta druhá navrženého trestního řádu musí obsahovat spisovou značku trestní věci, označení soudu, který povolil sledování, délku trvání sledování a datum jeho ukončení. Součástí informace je navíc i poučení o právu podat návrh na přezkoumání zákonnosti povolení sledování a jeho provedení. Informaci je nutno podat ze strany:

- předsedy senátu soudu prvního stupně **do 30 dní** po doručení trestního spisu;
- státního zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, do 30 dnů po uplynutí lhůty pro přezkoumání rozhodnutí nejvyšším státním zástupcem a soudcem pro přípravné řízení, přichází-li takový přezkum v úvahu, jinak do 30 dní od právní moci takového rozhodnutí;
- státního zástupce nebo policejního orgánu, který věc odložil, do 30 dní po vydání opatření o odložení věci.

⁵⁶ *Tamtéž.*

Specifické podmínky navržený trestní řád v ustanovení § s11 odst. 2 stanoví pro situace, kdy se sice jednalo o sledování se zásahem do nedotknutelnosti obydlí a o technický záznam sledování, avšak technickým záznamem nebyly zjištěny informace důležité pro trestní řízení. V takových případech informuje o sledování osobu, vůči níž sledování směřovalo a současně je-li známa, policejní orgán příslušný ke zničení záznamu, a to do 30 dní po vydání opatření o odložení věci, resp. do 30 dní poté, co mu soud nebo státní zástupce doručil své rozhodnutí, kterým byla věc pravomocně skončena, nebo opatření o odložení věci. Obsahové náležitosti informace o sledování zůstávají nezměněny.

Návrh na přezkoumání zákonnosti povolení sledování a jeho provedení má dotčená osoba právo podat do 30 dní ode dne doručení (obdržení) informace o sledování podle shora uvedeného. Návrh se bude podávat k rukám orgánu, který osobě informaci o sledování sdělil, což by mělo přispět ke zjednodušení a zrychlení přezkumné procedury. Bude to přitom právě původně o sledování osobu informující orgán, který následně přezkoumá, zda byl předmětný návrh podán včas, a spolu se svým vyjádřením k těmto otázkám a informací podanou dotčené osobě návrh předloží spolu se spisem Nejvyššímu soudu ČR k přezkumu.

V ustanovení § s11 odst. 3 poté je v paragrafovém znění navržen poměrně obsáhlý **taxativní výčet případů, kdy orgán činný v trestním řízení informaci o sledování monitorované osobě nepodá**. Toto ustanovení je inspirováno stávající informační povinností vztahující se k odposlechům, kterou upravuje § 88 odst. 9 tr. řádu. Nově však nemá být z informační povinnosti vyloučeno jakékoliv řízení o zločinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, neboť návrhovaatel shledal tuto výjimku příliš širokou. Z obdobných důvodů je pak vypuštěn i případ, kdy je vedeno řízení o trestném činu spáchaném organizovanou skupinou.⁵⁷ Naopak vhodně doplněna je výjimka z informační povinnosti tehdy, jestliže dochází ke sledování v souvislosti s prováděním předstíraného převodu nebo použití agenta. V ostatních důvodech (a podrobnostech) pro nepodání informace o sledování ze strany předsedy senátu, státního zástupce nebo policejního orgánu lze odkázat na současné ustanovení § 88 tr. řádu.⁵⁸ Konceptně je vhodné doplnit, že nově mají být výjimky z informační povinnosti zcela shodně vymezeny u sledování i u odposlechů, přičemž u odposlechů je (v § s18 odst. 3) odkazováno právě na úpravu dotýkající se sledování.

⁵⁷ Viz důvodová zpráva k ustanovení § s11.

⁵⁸ Formulace změny dostal snad jen případ, kdy – podle nové textace navrženého trestního řádu – by poskytnutím informace mohl být zmařen účel trestního řízení, ve kterém byl pořízen záznam o sledování, do kterého byl takový záznam předán, anebo jiného trestního řízení. V ostatním jsou případy nepodání informace nezměněny (řízení o trestném činu účasti na organizované zločinecké skupině nebo trestném činu spáchaném ve prospěch organizované zločinecké skupiny; řízení o trestném činu účasti na teroristické skupině; případy, kdy se na spáchání trestného činu podílelo více osob a ve vztahu alespoň k jedné z nich nebylo trestní řízení dosud pravomocně skončeno či jinak vyřízeno s konečnou platností; a případy, kdy by v důsledku podání informace mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví či práv nebo práv a svobod osob).

1.6 Závěr

Srovnáme-li tak závěrem sledování osob a věcí podle účinné právní úpravy se sledováním v návrhu nového trestního řádu, můžeme nepochybně konstatovat, že právě navržená právní úprava poskytuje detailnější, propracovanější a s ohledem na pokrok doby i efektivnější nastavení podmínek tohoto trestně-procesního institutu. Subjektivně přitom navrženou úpravu považuji i přes její obsáhlost za přehlednou, ba dokonce přehlednější oproti té stávající, a to také díky sjednocení společných ustanovení a podmínek použitelnosti operativně pátracích prostředků jako takových. Z dalších kladů navržené právní úpravy bych jednoznačně vyzdvihl vymezení pojmu technického záznamu, který je obsáhlejší než dosavadní vymezení záznamů v zásadě audiovizuálních, neboť explicitně zahrnuje také na významu setrvale narůstající záznamy datové. Tomu pak odpovídá i textace následujících ustanovení počítající také se sledováním elektronických dat.

Pro praxi významnou změnou se dále stává, resp. v případě přijetí návrhu stane, výslovná aprobace tzv. *legal hackingu*, při němž orgány činné v trestním řízení (nejčastěji policejní orgány) mají dānu možnost zvenčí softwarově prolomit zabezpečení počítačového systému obsahujícího elektronická data. Přikláním se přitom k názoru J. Provažníka, že by měla být přinejmenším zvažena i právní úprava dalších úkonů policejních orgánů spočívajících například v rušení vysílání či v „pseudohackerských“ útocích majících povahu DDoS útoků pro zahlcení a „znefunkčnění“ určité webové stránky, jejímž prostřednictvím je či má být páchána trestná činnost, a tedy kroků činěných s cílem předcházení trestné činnosti nebo zamezení v pokračování aktuálně prověřované trestné činnosti.⁵⁹ Z dalších praktických přínosů návrhu nového trestního řádu lze zmínit výslovnou detailní úpravu náležitostí povolení sledování, a to včetně vymezení osob a (přinejmenším druhu) prostor.

Za zcela klíčové a velmi správné pak konečně shledávám shora akcentované zakotvení informační povinnosti ve vztahu ke sledované osobě a její právo na přezkum zákonnosti sledování v uvedených lhůtách. Domnívám se, že stejné požadavky je z důvodu ochrany práv a svobod osob vhodné aplikovat jak na utajené sledování, tak na telefonické i prostorové odposlechy, případně na jakékoliv zásahy do listovních svobod a elektronické korespondence či na monitorování pohybu osoby skrze GPS.⁶⁰ Zakotvení informační povinnosti a práva na přezkum při nejzávažnějších zásazích do ústavně chráněných práv a svobod je z mého pohledu důležitým atributem demokratického právního státu.

⁵⁹ Viz PROVAŽNÍK, J. „Rekodifikační čtvrtek“ aneb nad návrhem nového trestního řádu. *Zajištění osob (a případně i věcí)*. Setkání konané na půdě Právnické fakulty UK dne 16. 2. 2023.

⁶⁰ Blíže viz např. rozsudek ESLP ze dne 3. 2. 2015 ve věci *Pruteanu proti Rumunsku*, stížnost č. 30181/05; rozsudek ESLP ze dne 27. 5. 2003 ve věci *Hewitson proti Spojenému království*, stížnost č. 50015/99; rozsudek ESLP ze dne 3. 4. 2007 ve věci *Copland proti Spojenému království*, stížnost č. 62617/00, rozsudek ze dne 3. dubna 2007; či rozsudek ESLP ze dne 2. 9. 2010 ve věci *Uzun proti Německu*, stížnost č. 35623/05. Převzato z PYSK, V. Op. cit.

JE SOUČASNÁ ÚPRAVA STÍŽNOSTI V TRESTNÍM ŘÁDU DOSTAČUJÍCÍ?

Is the Current Regulation of the Complaint in the Criminal Procedure Code Sufficient?

Aleš Váňa

Článek na modelovém příkladu ukazuje, že osoba dotčená rozhodnutím orgánu veřejné moci o zajištění jejího majetku má lepší procesní postavení, dojde-li k zajištění majetku v civilním řízení, a nikoliv řízení trestním. Otázkou je, zda je takováto situace ústavní, spravedlivá a správná a zda by nebylo žádoucí změnit úpravu stížnosti v trestním řádu.

The article uses a model example to show that a person affected by a decision of a public authority to seize his or her property has a better procedural position if the seizure of the property occurs in civil proceedings rather than criminal proceedings. The question is whether such a situation is constitutional, fair and just, and whether it would be desirable to change the regulation of the complaint in the Criminal Procedure Code.

1.1 Zajištění majetku v přípravném trestním řízení

O stížnosti proti rozhodnutí policejního orgánu, státního zástupce nebo evropského žalobce (jelikož s rozhodovací činností evropského žalobce se v praxi nesetkáváme příliš často, pro zjednodušení budu dále psát pouze o státním zástupci) ve věcech týkajících se zajištění majetku [§ 146a odst. 1 odst. 1 písm. c) až h) a § 146a odst. 2 trestního řádu] rozhoduje soud. Proti rozhodnutí stížnostního soudu není přípustná stížnost (§ 141 odst. 2 trestního řádu) ani dovolání (§265a trestního řádu).

Pro účely zasazení úvahy, na které je tento článek založen, do správného rámce považuji za užitečné připomenout, že trestněprávní předpisy regulují mnoho různých situací, ve kterých orgány činné v trestním řízení (též „OČTR“) mohou svou rozhodovací činností zasahovat do vlastnického či užívacího práva třetích osob. Osobou, takovýmto rozhodnutím dotčenou, nemusí být jen pachatel (podezřelý, obviněný obžalovaný, odsouzený). Může jí být i osoba, která se na trestné činnosti

nikterak neúčastnila a jejíž vztah k trestní věci může být třeba až náhodný, založený například držbou specifické věci v dobré víře.

K příkladu zásahu do majetkových práv pachatele lze uvést trest propadnutí majetku ukládaný pachateli (§ 66 trestního zákoníku) a rozhodnutí o zajištění majetku obviněného pro účely výkonu tohoto trestu (§ 347 trestního řádu). Jako příklad zásahu do majetkových práv třetích osob lze uvést ochranné opatření zabránění náhradní hodnoty (§ 102 trestního zákoníku) a zajištění náhradní hodnoty dle § 79g trestního řádu. Účinností rozhodnutí o zajištění ztrácí její vlastník, držitel či detentor právo s věcí nakládat.

Jako fiktivní příklad může posloužit zajištění peněz na bankovním účtu s odůvodněním, že se jedná o výnos z trestné činnosti získaný poškozením věřitelů, který pachatel záměrně převedl na konto třetí osoby, aby je ukryl a ochránil před spravedlností. Třetí osoba se bude v trestním řízení bránit proti rozhodnutí o zajištění peněz. Bude tvrdit a dokládat, že peníze představují kupní cenu, kterou v dobré víře získala za prodej věci pachateli. Proti usnesení policejního orgánu o zajištění peněz podá stížnost, kterou stížnostní soud zamítne. Poté bude třetí osoba podávat policejnímu orgánu opakované neúspěšné žádosti o zrušení zajištění (§ 79f trestního řádu). Stížnosti proti zamítavému rozhodnutí policejního orgánu opět soud zamítne. Protože trestní řízení proti pachateli bude postupovat pomalu, podezření se bude jevit stále důvodné, avšak zatím nebude lze konstatovat, zda došlo ke spáchání trestného činu poškození věřitele, zajištění bude trvat roky.

1.2 Zajištění majetku v civilním řízení

Představme si stejný případ, ale tentokrát v ryze civilní rovině. Například, insolvenční správce bude tvrdit, že dlužník peníze převedl na bankovní účet třetí osoby proto, aby je ukryl a ochránil před svými věřiteli. Převod peněz na účet příjemce bude insolvenční správce považovat za neúčinný úkon (například podle § 242 insolvenčního zákona). Bude se žalobou domáhat, aby soud neúčinnost právního úkonu vyslovil svým rozhodnutím. Aby předešel zmaření smyslu řízení o určení neúčinnosti právního jednání, insolvenční správce požádá soud o vydání předběžného opatření, kterým zakáže bance a třetí osobě s penězi na účtu nakládat (§ 82 insolvenčního zákona a § 74 a násl. občanského soudního řádu). Proti usnesení o vydání předběžného opatření je přípustné odvolání. Stejně jako v trestním právu, dovolání přípustné není [§ 238 odst. 1 písm. f) občanského soudního řádu]. A protože řízení o určení neúčinnosti právního jednání se také povleče, zajištění bude trvat roky. Třetí osoba se bude mezitím opakovaně neúspěšně domáhat zrušení zajištění podle § 77 odst. 2 občanského soudního řádu.

Stejná úprava se aplikuje v případech jakéhokoliv jiného předběžného opatření vydaného v občanském soudním řízení a omezujícího vlastníka, držitele či detentora s nakládáním s majetkem.

Pro zjednodušení budu dále v textu pracovat s výrazem „zajištění“ i pro případy zákazu či omezení nakládání s majetkem na základě předběžného opatření vydaného v občanském soudním či insolvenčním řízení.

1.3 Rozdíl v procesních právech dotčené osoby v obou případech zajištění

Tím se dostáváme k jádru myšlenky, kterou chci tímto článkem předestřít k úvaze. Pro třetí osobu z laického úhlu pohledu není rozdíl mezi prvním a druhým příkladem. V obou případech orgán veřejné moci zajistí osobě peníze na jejím účtu a zřejmě jí tak s penězi nakládat. V obou případech má rozhodnutím dotčená osoba právo podat řádný opravný prostředek. V obou případech má právo se opakovaně domáhat zrušení zajištění u orgánu, který o zajištění rozhodl. Potud tedy panuje naprostá shoda mezi zásahem do majetkových práv v civilní a trestní rovině.

Jenže zásadní rozdíl spočívá v druhu orgánu veřejné moci, který o právech a povinnostech třetí osoby rozhoduje. V přípravném trestním řízení o zajištění i o návrhu na zrušení zajištění rozhoduje policejní orgán či státní zástupce. V občanském soudním řízení a insolvenčním řízení rozhoduje soud. O řádném opravném prostředku v trestním řízení (stížnosti) a občanském soudním řízení (odvolání) rozhoduje vždy soud. Nadto, v trestním řízení o řádném opravném prostředku rozhoduje vždy soud krajský, kdežto v občanském soudním řízení rozhoduje soud krajský či soud vrchní (vrchní soud bude například rozhodovat o odvolání proti usnesení o předběžném opatření vydaném insolvenčním soudem, neboť v insolvenčních věcech v prvním stupni rozhodují vždy krajské soudy).

O právech osoby dotčené zajištěním tak v civilním řízení rozhodují dva soudy, v trestním řízení jeden. V trestním řízení o opravném prostředku rozhodují pouze krajské soudy; v civilním mohou rozhodovat i soudy vrchní.

Ústava nevyžaduje dvojstupňové soudní řízení (např. IV. ÚS 101/01). Výjimkou je právo na odvolání ve specifických trestních věcech, zakotvené přímo v čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Rozhodování o zajištění majetku však mezi tyto trestní věci nepatří. Bylo by proto lze oprávněně namítat, že zákonná právní úprava jde nad rámec ústavněprávních požadavků a zajištěním dotčená osoba může být nanejvýš vděčná, že jí zákon opravný prostředek poskytuje.

Jestliže však zákon dvojinstančnost v trestně i civilněprávním řízení o zajištění majetku zakotvuje, pak by v procesních právech zajištěním dotčených osob podle názoru autora článku neměly být neodůvodněné rozdíly. Ve své úvaze autor článku vychází ze dvou premis:

Za prvé. Byť o tom lze dlouze polemizovat, podle autora článku soud obecně skýtá vyšší záruku či alespoň poskytuje lepší zdání nestranného rozhodování než státní zástupce a policejní orgán.

Že přinejmenším mezi obecné zdání nestrannosti státního zástupce a soudce nelze dát rovnítko, potvrzuje Ústavní soud v nálezu Pl. ÚS 3/09: „Výše naznačené maximy plynoucí z ústavního pořádku České republiky vyžadují, aby o vydání příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků rozhodoval nezávislý a nestranný orgán. Za takový, ve shora naznačeném smyslu, nelze považovat státního zástupce, a tím méně policejní orgán. Nelze totiž opomíjet skutečnost, že státní zástupci plní v kontradiktorním řízení funkce orgánu veřejné žaloby a jsou zákonem, jakož i slibem osobně zavázáni k ochraně veřejného zájmu (§ 18 odst. 3 zákona o státním zastupitelství). V přípravném řízení, kde mají zcela dominantní postavení, jsou společně s policejním orgánem povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 odst. 1 tr. řádu). To vše může vést k legitimním pochybám stran jejich nestrannosti (resp. jejího zdání) při posuzování střetu základních práv a svobod osob s veřejným zájmem na stíhání trestné činnosti. Ostatně v již citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/04 Ústavní soud zřetelně vymezil nároky na orgán, který materiálně vzato vykazuje takovou kvalitu, kterou lze ztotožnit se soudem. Ústavní pořádek České republiky (čl. 81 a 82 Ústavy) stanoví, že soudnictví vykonávají pouze nezávislé a nestranné soudy, respektive nezávislí a nestranní soudci, kteří se řídí základními pravidly spravedlivého procesu (čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR, Hlava pátá Listiny). Tato ustanovení lze vykládat jako institucionální záruky materiálně chápaného výkonu soudní moci, a proto z hlediska práva na spravedlivý proces není nezbytné, aby ve všech případech byl soudem ve smyslu čl. 36 odst. 2 Listiny výhradně orgán začleněný do soustavy obecných soudů, avšak musí jít o orgán nezávislý, jehož členové disponují nezávislostí a nestranností při svém rozhodování. Dále musí mít nepodmiňovaný přístup ke zkoumání všech relevantních aspektů věci (skutkových i právních), respektující základní zásady spravedlivého procesu (např. zásadu nikdo nesmí být soudcem ve vlastní věci či zásadu slyšeny musí být obě strany), přičemž vykonatelné rozhodnutí již nelze dalším mocenským aktem zvrátit (vymezení soudnictví v materiálním smyslu)“ (odstavec 27 citovaného nálezu).

„Při posuzování nestrannosti a nezávislosti nelze zcela odhlédnout ani od jevové stránky věci, kdy je za validní kritérium považováno i tzv. zdání nezávislosti a nestrannosti pro třetí osoby, neboť právě tento aspekt je důležitý pro zaručení důvěry v soudní rozhodování. Toto kritérium reflektuje sociální povahu soudního rozhodování, z níž vyplývá, že i když třeba ve skutečnosti neexistuje (jak v subjektivní, tak v objektivní poloze) reálný důvod k pochybnostem o nestrannosti a nezávislosti, nelze přehlížet případnou existenci kolektivního přesvědčení, že takový důvod existuje (srov. k tomu výše citovaný nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/04 či rozhodnutí ESLP ze dne 23. 6. 1981 ve věci *Le Compte, Van Leuven a de Meyere* proti Belgii)“ (odstavec 24 citovaného nálezu).

Soud vyššího stupně by pak měl obecně zaručovat i vyšší kvalitu rozhodování. Velmi zjednodušeně popsáno, angažmá u soudu vyššího stupně skýtá soudci vyšší plat a zpravidla také nabízí a vyžaduje užší specializaci. Funkce soudců vrchních soudů a Nejvyššího soudu pak zpravidla zastávají důvěryhodní specialisté

s dlouholetou úspěšnou praxí na poli justice. Ostatně smysl opravných prostředků v soudním řízení tkví v tom, že rozhodnutí a postup justičního orgánu přezkoumá instančně vyšší justiční orgán, jehož vyšší odborná erudice mu umožní odhalit a napravit chyby, kterých se instančně nižší justiční orgán dopustil.

Za druhé. Všichni jsou si před zákonem i ve svých právech rovni (čl. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech). Existence právní normy musí být racionálně zdůvodnitelná; musí mít legitimní účel. I každá nerovnost v právech by proto měla být ospravedlnitelná a racionálně vysvětlitelná. Konstatování, že to tak je prostě v zákoně napsané, není ospravedlnitelným ani racionálním argumentem.

Ústavní soud například nálezem Pl. ÚS 16/12 zrušil úpravu třídenní lhůty pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu podle občanského soudního řádu. V odůvodnění nálezu konstatoval, že tehdejší úprava zejména směnečným dlužníkům omezovala možnost bránit svá práva před soudem a zaváděla nerovnost mezi směnečnými dlužníky a věřiteli (odst. 53 nálezu).

V nálezu Pl. ÚS 36/93 Ústavní soud konstatoval, že rovnost občanů nelze chápat jako kategorii abstraktní, nýbrž jako rovnost relativní, jak ji mají na mysli všechny moderní ústavy. Jestliže stát poskytne v zájmu zajištění svých funkcí určité skupině méně výhod než jiné, může tak učinit pouze ve veřejném zájmu a pro veřejné blaho (srov. R 11/1992 Sbírkou usnesení a nálezů Ústavního soudu ČSFR, s jehož závěry se Ústavní soud ztotožňuje).

„Rovnost je, ze své definice, kategorií relativní i v jiném smyslu. Uvažovat v kategorii rovnosti lze pouze v relaci mezi nejméně dvěma subjekty ve stejném, resp. srovnatelném postavení (srov. též citovaný nálezh sp. zn. Pl. ÚS 22/92). Zatímco zpravidla není těžké stanovit, zda právní úprava zachází se dvěma situacemi rozdílně nebo stejně, zcela klíčovým krokem pro aplikaci všeobecné zásady rovnosti je stanovit, zda jsou dvě situace, s nimiž právo zachází odlišně, vskutku srovnatelné, tedy zda jsou relevantně podobné“ (nálezh Pl. ÚS 50/06).

Výše uvedené mne vede k závěru, že postavení osoby dotčené zajištěním jejího majetku v civilním a trestním řízení je fakticky totožné. Z hlediska laika (který není v postavení podezřelého, obviněného či odsouzeného) je lhostejné, podle jaké právní normy je mu například bráněno nakládat s penězi na jeho bankovním účtu a jaký orgán o zajištění rozhodl. Důsledek je pro něj stejný. Není podezřelý, není obviněný, nebyl odsouzen, a přesto nemůže disponovat se svými penězi. Nuance v podobě čísel, názvů zákonů a paragrafů jsou pro něj vedlejší. Je-li jeho majetek zajištěn v trestním řízení, musí se v první instanci spokojit „pouze“ se státním zástupcem či policejním orgánem, a teprve ve druhé instanci se dočká přístupu k soudu. Avšak pouze k soudu krajskému. Je-li jeho majetek zajištěn v civilním řízení, přístup k soudu je dotčené osobě zajištěn již v první instanci. V druhé instanci pak v určitých případech může rozhodovat i vrchní soud.

V modelovém případě popsaném v úvodu článku pak může dotčená osoba litovat, že její peníze zajistily orgány činné v trestním řízení, a nikoliv soud v insolvenčním řízení. Důsledky v podobě nemožnosti nakládat s penězi budou stejné.

Možnosti obrany proti zajištění by byly v insolvenčním řízení lepší (dvě soudní instance, z toho jedna v podobě vrchního soudu). Tato nerovnost v procesních právech a možnosti obrany je podle mého názoru neústavní. Přinejmenším je zjevně nespravedlivá.

I v přípravném trestním řízení o některých zásazích do práv osob rozhodují výlučně soudy (příkaz k domovní prohlídce či příkaz k prohlídce jiných prostor apod.). Poměrování mezi základními právy je přitom velmi obtížné. Stěží lze tvrdit, že ústavní ochrana obydlí je více než ústavní ochrana vlastnického práva. Že prohlédání prázdného bytu čekajícího na nájemníka, osobního automobilu či garáže je s to způsobit dotčené osobě větší újmu na právech než zajištění veškerých jejich peněz. A že v prvním případě musí prohlídku nařídit jedině soud, zatímco v druhém případě může zajištění provést jen policejní orgán či státní zástupce. Možný protiargument, že příkaz k prohlídce nepodléhá dalšímu justičnímu přezkumu, zatímco rozhodnutí o zajištění majetku ano, nepovažuji za správný. Následky nezákonně provedené prohlídky také může obratem zhojit například dozorový státní zástupce.

Lze si představit nelibost, jakou by vyvolalo rozšiřování participace soudu v přípravném trestním řízení, například v podobě rozhodování o zajištění majetku. Zcela jistě by vedlo k nárůstu agendy soudů. Zaznívaly by hlasy, že přetížené soudy by pak v důsledku větší zátěže rozhodovaly méně kvalitně, a tedy zásah soudu do přípravného řízení by byl v důsledku kontraproduktivní. A že by bylo možná nutné navýšit stavy soudců, což by zatížilo státní rozpočet. Na druhou stranu by bylo možné oponovat, že by se například rozhodování o předběžném opatření v insolvenčním řízení také mohlo delegovat na insolvenčního správce, a tím by se agenda soudů zase zmenšila. Insolvenční správce má v insolvenčním řízení postavení s velkým zjednodušením přirovnatelné k postavení notáře jako soudního komisaře v dědicím řízení. Disponuje širokými pravomocemi a nesmí být podjatý (§ 24 insolvenčního zákona). Splňuje tedy základní předpoklady pro to, aby mohl v některých věcech rozhodovat, zvláště bude-li jeho rozhodnutí podléhat soudnímu přezkumu. V otázkách práva, spravedlnosti a rovnosti autor článku nepovažuje takovéto ryze ekonomické úvahy za opodstatněné.

1.4 Závěr

Jako možné kompromisní řešení se nabízí zavést omezenou trojinstančnost v řízení o stížnosti. Dejme tomu, že ve věcech, které mohou mít vážný dopad na státní rozpočet z důvodu případné náhrady škody způsobené nezákonným úředním rozhodnutím (zajištění majetků vysoké hodnoty) nebo které mají vážný dopad na dotčenou osobu (rozsah zajištěného majetku dotčenou osobu významně omezuje na běžném životě či na podnikatelské činnosti), by byla přípustná stížnost proti rozhodnutí stížnostního soudu. Kromě popsaného věcného vymezení přípustnosti stížnosti by mohla být možnost podání stížnosti omezena též časově. Například by

ji bylo možné podat pouze proti zamítavému rozhodnutí stížnostního soudu nejvýše jedenkrát za kalendářní rok. Nebo by možnost podání této stížnosti proti rozhodnutí stížnostního soudu mohla být jinak časově omezena, aby vrchní soudy neprováděly přezkum důvodů trvání zajištění na základě každé žádosti o zrušení zajištění, kterou může dotčená osoba podávat opakovaně, i pokud neuvede žádné nové důvody (§ 79f odst. 2 trestního řádu), ale jen na základě žádosti obsahující argumentaci, která doposud nebyla předmětem přezkumu.

Úvahy *de lege ferenda* nicméně nebyly hlavním cílem tohoto článku. Tím bylo upozornit na výše popsanou nerovnost v procesních právech osob dotčených zajištěním a pocit nespravedlnosti, který z toho může oprávněně pramenit.

ODPOR PROTI TRESTNÍMU PŘÍKAZU¹

Resistance to a Criminal Warrant

Marta Fleková

Příspěvek poukazuje na vybrané sporné otázky týkající se stávající právní úpravy odporu proti trestnímu příkazu. Pozornost je věnována osobám oprávněným podat odpor, dalšímu postupu po podání odporu, možnostem vzdání se a zpětvzetí podaného odporu, úvahám o možné podjatosti soudce, který ve věci vydal odpor, a absenci zásady zákazu *reformationis in peius*. Autorka chápe probíhající práce na rekodifikaci trestního řádu jako vhodnou příležitost k vyřešení sporných otázek týkajících se odporu proti trestnímu příkazu a především rozhodování v téže věci po podání odporu.

The article highlights selected controversial issues related to the current legal regulation of resistance to a criminal warrant. Attention is paid to the persons entitled to lodge a statement of opposition, the further procedure after lodging a statement of opposition, the possibilities of waiving and withdrawing the lodged statement of opposition, considerations of the possible bias of the judge who issued the statement of opposition and the absence of the principle of the prohibition of reformationis in peius. The author sees the ongoing work on the recodification of the Criminal Procedure Code as a good opportunity to resolve the controversial issues related to the resistance to a criminal order and, above all, the decision-making in the same case after the filing of the resistance.

1.1 Úvod

Opravné prostředky se tradičně dělí na řádné a mimořádné. Řádné opravné prostředky lze podat proti dosud nepravomocným rozhodnutím. Mimořádné opravné prostředky jsou naopak takové, kterými lze napadnout rozhodnutí až poté, co nabylo právní moci. Odpor proti trestnímu příkazu je podle tohoto tradičního dělení odbornou literaturou² řazen mezi řádné opravné prostředky, a to z toho důvodu, že směřuje proti dosud nepravomocnému trestnímu příkazu. S dalšími řádnými opravnými prostředky, tedy s odvoláním a stížnostmi, však odpor vykazuje řadu odlišností. Proto

¹ Tato stať byla zpracována v rámci projektu studentského vědeckého výzkumu „Trestní řád *de lege lata* i *de lege ferenda* v ústavněprávních souvislostech“ realizovaného v roce 2023 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, SVV 260620/2023.

² Např. ŠÁMAL, P. § 314g. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3591.

ho někteří autoři nepovažují za opravný prostředek v tradičním slova smyslu, neboť jeho účelem není docílit přezkumu napadeného rozhodnutí a umožnit jeho nápravu, nýbrž jeho podáním se *ex lege* napadený trestní příkaz ruší a obviněný se tak podáním odporu domůže ústního projednání věci před soudem. S tím se rovněž pojí absence povinnosti odůvodnit podaný odpor. To však není jedinou odlišností odporu od ostatních řádných opravných prostředků.

Zásadní odlišností je skutečnost, že odpor proti trestnímu příkazu nemá devolutivní účinek. V trestní věci tak i po podání odporu a obligatorním zrušení trestního příkazu rozhoduje tentýž samosoudce, který trestní příkaz vydal za podmínek stanovených v § 314e odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Tedy za podmínky, že skutkový stav věci je spolehlivě prokázán důkazy opatřenými v přípravném řízení. Absence devolutivního účinku s sebou přináší praktické potíže, o kterých pojednává následující kapitola tohoto příspěvku. V souvislosti s odporem proti trestnímu příkazu rovněž nelze hovořit o suspenzivním účinku, který je pro ostatní řádné opravné prostředky typický, neboť podání odporu nikterak neovlivňuje právní moc a vykonatelnost trestního příkazu, který je podáním odporu bez dalšího zrušen. Proto v případě podání odporu proti trestnímu příkazu nelze uvažovat ani o revizním principu, když po podání odporu neprobíhá žádné přezkumné řízení, jako je tomu u odvolání proti rozsudku či u stížnosti proti usnesení. Odpor se dále odlišuje od odvolání a stížnosti tím, že odpor oprávněná osoba nemůže vzít zpět.

Z důvodu výše uvedených odlišností od ostatních řádných opravných prostředků je odpor chápán jako zvláštní druh řádného opravného prostředku.³ Vyskytují se však autoři zastávající názor, že by bylo vhodné chápat odpor proti trestnímu příkazu spíše jako opravný prostředek *sui generis*,⁴ a to proto, že jeho nejtypičtějším znakem není to, že směřuje proti dosud nepravomocnému rozhodnutí, ale skutečnost, že podáním odporu se napadený trestní příkaz *ex lege* ruší.

Nabízí se však otázka, zda lze vůbec odpor považovat za formu opravného prostředku, když jeho jedinou podobností s ostatními opravnými prostředky je skutečnost, že jeho podáním oprávněná osoba vyjadřuje nesouhlas s rozhodnutím soudu. V této souvislosti je zajímavé poukázat, že na odpor nebylo vždy nahlíženo jako na typ opravného prostředku. Takto začal být vnímán až v průběhu 20. století. Odpor není považován za opravný prostředek ani v Rakousku či v Německu, a to proto, že jeho účelem není přezkoumat správnost napadeného rozhodnutí, nýbrž dát obviněnému možnost dosáhnout realizace jeho práva na ústní projednání věci před soudem.⁵

³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges. 2018. ISBN 978-80-7502-302-5, s. 611.

⁴ STRNADOVÁ, L. Odpor jako specifický opravný prostředek trestního práva. *Právní rádce*, 2002, č. 8. ISSN 1210-6410, s. 21.

⁵ LEMKE, M. et. Al. *Heidelberger Kommentar zur Strafprozessordnung*. 3. Auflage. Heidelberg: Müller. 2001. ISBN 978-3-8114-5801-7, s. 1492.

1.2 Osoby oprávněné podat odpor

Oprávnění podat odpor proti trestnímu příkazu v zákonné osmidenní lhůtě náleží obviněnému, osobám, které jsou oprávněny podat ve prospěch obviněného odvolání (§ 247 odst. 2 trestního řádu), a státnímu zástupci. Odpor podaný obhájcem za obviněného je řádně podaným odporem.⁶ V řízení proti uprchlému může podat odpor za obviněného též obhájce, kterému náleží v tomto zvláštním druhu řízení stejná práva jako obviněnému (§ 304 trestního řádu). Je-li trestním příkazem rozhodnuto vůči mladistvému obviněnému, může odpor podat, a to i proti jeho vůli, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí [§ 72 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)].

Přestože je možné se z komentářové literatury⁷ k trestnímu řádu dočíst, že odpor lze podat ve prospěch i v neprospěch obviněného, nejedná se o zcela přesnou informaci. Odpor je ze své povahy neutrální, neboť nelze dopředu jednoznačně určit, nakolik příznivě či naopak nepříznivě vůči obviněnému bude probíhat typicky nařízené hlavní líčení po zrušení odporu. Rozlišování, zda je odpor podán ve prospěch či v neprospěch obviněného, nadto nemá praktický význam jako například u odvolání, když podáním odporu se napadený trestní příkaz ze zákona ruší a postupuje se, jako by nebyl vydán.

Právo podat odpor proti trestnímu příkazu však nenáleží poškozenému. Zda by toto právo mělo poškozenému náležet či nikoli, je odbornou veřejností diskutováno, dosud však bez jednoznačného závěru. Trestním příkazem může být rozhodnuto o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení, pokud poškozený adhezní nárok řádně uplatnil za splnění podmínek ustanovení § 43 odst. 3 trestního řádu. V této souvislosti se jeví nanejvýš žádoucí, aby poškozenému náleželo právo bránit se proti výroku o náhradě škody, jakožto výroku, který se poškozeného bezprostředně týká. Tím spíše za situace, v níž poznatky z praxe ukazují, že v trestních příkazech mnohdy zcela chybí výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení, přestože poškozený tento nárok řádně a včas uplatnil, či je tento výrok nesprávný (jazykově, logicky...), v důsledku čehož nelze vykonat.⁸ Přiznání práva poškozenému podat odpor proti trestnímu příkazu za nezměněné právní úpravy, která umožňuje podání odporu proti trestnímu příkazu jako celku, nikoli pouze proti konkrétnímu výroku, by však bylo problematické, neboť by tím bylo poškozenému umožněno napadnout nejen výrok o náhradě škody, ale také výrok o vině a trestu. Tím by byla výrazně posílena pozice poškozeného oproti případům, v nichž je rozhodováno rozsudkem. Osobně

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11.

⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3591.

⁸ ZÚBEJ, J., VRBA, M. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 9. ISSN 1213-5313, s. 195 an.

se přikláním k názoru Jelínka,⁹ podle kterého by mělo být poškozenému přiznáno právo podat odpor pouze proti výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Jednalo by se o určité kompromisní řešení, díky kterému by bylo poškozenému umožněno napadnout výrok, který se jej bezprostředně týká, aniž by byla neodůvodněně posílena jeho pozice oproti těm případům, ve kterých je rozhodováno rozsudkem. Rozhodování o odporu podaném poškozeným by mohlo být analogické s postupem odvolacího soudu podle ustanovení § 265 trestního řádu upravujícího důsledky zrušení výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení. Podáním odporu poškozeným by se tedy trestní příkaz *ex lege* rušil ve výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, přičemž samosoudce by mohl ve věci rozhodnout sám anebo odkázat poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. Někteří autoři ovšem zastávají názor, že není vhodné zavedení tohoto postupu umožňujícího poškozenému podat odpor jen proti výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, neboť by se při nenapadení ostatních výroků následně trestné řízení konalo pouze o soukromoprávním nároku, což není jeho účel.¹⁰ Domnívám se však, že by navrhovaný postup obstál nejen z hlediska analogického postupu s případy odvolání poškozeného proti výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, ale také z hlediska nutnosti zajištění práv poškozeného v trestním řízení bez ohledu na to, zda bylo v dané trestní věci rozhodnuto rozsudkem nebo trestním příkazem.

1.3 Postup po podání odporu proti trestnímu příkazu

Odpor podaný osobou neoprávněnou nebo podaný oprávněnou osobou po uplynutí lhůty k podání odporu nemá účinky předvídané ustanovením § 314g odst. 2 trestního řádu – tedy trestní příkaz neruší. Trestní příkaz je zrušen pouze na základě řádně podaného odporu, tj. odporu podaného oprávněnou osobou v zákonné osmidenní lhůtě.

Řádně podaným odporem rovněž vzniká samosoudci povinnost znovu rozhodnout o podané obžalobě nebo o podaném návrhu na potrestání.

Ačkoliv ustanovení § 314g odst. 2 trestního řádu výslovně uvádí povinnost samosoudce po zrušení trestního příkazu nařídit hlavní líčení, nejedná se o jediný způsob, jak lze věc vyřídit. Samosoudce má postupovat, jako by trestní příkaz vůbec nebyl vydán. Proto je samosoudce oprávněn postupovat například podle § 231

⁹ JELÍNEK, J. Trestní příkaz včera, dnes a zítra. *Kriminalistika*, 2015, roč. 48, č. 2. ISSN 1210-9150, s. 94.

¹⁰ JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4., aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-302-5, s. 128.

trestního řádu¹¹ *per analogiam* a učinit rozhodnutí ve věci mimo hlavní líčení, a to před jeho nařízením, vyvstanou-li v této době okolnosti předpokládané ustanovením § 231 trestního řádu.¹² Samosoudce tedy může zastavit či přerušit trestní stíhání, podmíněně zastavit trestní stíhání nebo schválit narovnání. Nepřípustné je však opětovné vydání trestního příkazu,¹³ vrácení věci státnímu zástupci k došetření a odmítnutí návrhu na potrestání.¹⁴ Přesto v praxi po řádně a včas podaném odporu dochází téměř výlučně k nařízení hlavního líčení.

Při rozhodování v hlavním líčení konaném po podání odporu neplatí zásada *zákazu reformationis in peius*. Samosoudce tedy není vázán předchozím výrokem o vině a trestu ze zrušeného trestního příkazu a může mu uložit přísnější trest nebo může obviněného uznat vinným i těžším trestným činem. Obviněný však musí být na tuto možnost upozorněn (srov. § 225 odst. 2 trestního řádu ve spojení s § 190 odst. 2 trestního řádu). Uznání obviněného vinným těžším trestným činem nebo uložení přísnějšího trestu nemůže být založeno na libovůli samosoudce, ale musí odpovídat nově zjištěným skutečnostem. V souladu s judikaturou¹⁵ Ústavního soudu proto obviněný nemůže být uznán vinným přísnějším trestným činem nebo mu nemůže být uložen přísnější trest na základě totožných skutečností, které mu byly známy již v okamžiku rozhodnutí věci trestním příkazem.

1.4 Vybrané praktické problémy

1.4.1 Vzdání se práva odporu a zpětvzetí odporu

Obviněnému je přiznáno právo vzdát se práva na podání odporu po doručení trestního příkazu a vyloučit svým prohlášením právo jiných oprávněných osob podat za něho odpor. Poté, co se obviněný výslovně vzdá práva na podání odporu, již nemůže podat odpor, a to ani prostřednictvím obhájce.

Současná právní úprava ovšem obviněnému neumožňuje zpětvzetí odporu proti trestnímu příkazu, což potvrzuje také judikatura.¹⁶ Je tomu tak proto, že v době, kdy by ke zpětvzetí odporu mělo dojít, je již trestní příkaz v důsledku řádně podaného

¹¹ ŽÁN, M. § 314g. In: DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-601-4, s. 792.

¹² Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 4 To 865/97 (uveřejněné pod č. 5/1997 Sb. rozh. tr.).

¹³ Např. ŠAMAL, P. § 314g. In: ŠAMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3593.

¹⁴ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 3. 1994, sp. zn. 8 To 79/94 (uveřejněné pod č. 34/1995 Sb. rozh. tr.).

¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000 (uveřejněný pod č. 19/2002 Sb. n. a usn.).

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 169/96 (uveřejněné pod č. 32/1997 Sb. rozh. tr.).

odporu zrušen. Přesto je v praxi možné setkat se s případy přijetí zpětvzetí odporu samosoudcem na základě vyjádření obviněného, že na podaném odporu netrvá. Byť se jedná o případy zcela výjimečné, nemělo by k nim docházet vůbec, obzvláště s přihlédnutím k tomu, že o nemožnosti zpětvzetí odporu není pochyb.

Obě výše uvedené právní úpravy neumožňující zpětvzetí vzdání se práva na podání odporu stejně jako zpětvzetí již podaného odporu mohou činit potíže obviněnému, který není dostatečně poučen.

Poučení o následcích vzdání se práva na podání odporu není v trestním příkazu uvedeno, proto je třeba, aby byl obviněný řádně poučen obhájcem. Problém však může nastat, pokud obviněný obhájce nemá. Za takové situace se obviněný může vzdát práva na podání odporu a až následně během doby, kdy by jinak běžela lhůta pro podání odporu, přehodnotí svůj názor. V takovém případě již obviněný nedisponuje možnostmi trestní příkaz napadnout a ten se stává pravomocným a vykonatelným.

Odlišná, avšak obdobně nepříjemná situace pro obviněného může nastat, pokud neuváženě podá odpor proti trestnímu příkazu a až následně dospěje k závěru, že odpor podat vlastně nechtěl nebo z různých důvodů neměl. I v tomto případě v trestním příkazu absentuje poučení obviněného o nemožnosti jednou podaný odpor vzít zpět. Stejně jako u institutu vzdání se práva na podání odporu leží poučovací povinnost na obhájci obviněného, který by měl obviněného poučit o následcích podaného odporu. Obhájce tak musí obviněného poučit zejména o nemožnosti vzít podaný odpor zpět a o tom, že se v řízení po podaném odporu neuplatní zásada zákazu *reformace in peius* a co tato skutečnost pro obviněného znamená.

V souvislosti s nemožností vzít zpět již podaný odpor proti trestnímu příkazu může nastat další úskalí obhajoby. Typickým příkladem je situace, v níž se obhájci nepodaří spojit se s obviněným v osmidenní lhůtě pro podání odporu, poučit ho o následcích podání odporu a zjistit jeho stanovisko, zda si odpor přeje podat či nikoli. Zpravidla k tomu dochází v případech *ex offio* obhajoby. Obhájce musí sám rozhodnout, zda za obviněného odpor podá či nikoli. Za této situace obhájci hrozí, že mu obviněný vytkne jeho postup, ať už odpor podá či nikoli. Proto se nejprve musí obhájce podrobně seznámit s konkrétními okolnostmi případu vč. seznámení se s obsahem spisu, pokud obhajobu převzal či byl ustanoven až po vydání trestního příkazu. Až poté může zaujmout stanovisko, zda podat či nepodat odpor, aby dostal své zákonné povinnosti¹⁷ chránit a prosazovat oprávněné zájmy obviněného coby jeho klienta. Již pro tyto případy by bylo jednoznačně v zájmu obviněného umožnit zpětvzetí podaného odporu proti trestnímu příkazu či uplatnění zásady zákazu *reformationis in peius* v řízení po zrušení trestního příkazu.

¹⁷ Ust. § 16 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

1.4.2 Rozhodování stejným samosoudcem jako důvod podjatosti?

O dalším postupu po zrušení trestního příkazu v důsledku podání odporu rozhoduje tentýž samosoudce, který trestní příkaz vydal. Není při tom vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu uloženého trestním příkazem.

Skutečnost, že tentýž samosoudce znovu rozhoduje o téže věci, může budit přinejmenším pochybnosti o jeho možné podjatosti. Samosoudce již jednou shledal obviněného vinným ze spáchání určité trestné činnosti, k čemuž dospěl na základě skutkového stavu, který je podle jeho názoru spolehlivě zjištěn důkazy opatřenými v přípravném řízení. Jak upozorňuje Vantuch,¹⁸ z psychologického hlediska je pochopitelné, že samosoudce může mít přinejmenším podvědomě tendenci dospět ke stejnému rozhodnutí jako v trestním příkazu. Již jen proto, aby potvrdil, že v trestní věci byl splněn jeden z předpokladů vydání trestního příkazu – spolehlivě zjištěný skutkový stav.

Proto se můžeme v odborné literatuře setkat s návrhy na vyloučení samosoudce, který trestní příkaz vydal, z dalšího projednávání věci.¹⁹ Tento návrh je odůvodněn obavou, že samosoudce při vydávání trestního příkazu učinil závěr o otázkě viny obviněného, která ho může doprovázet do hlavního líčení, což je podobné jako důvod pro vyloučení orgánu činného v trestním řízení z vykonávání úkonů trestního řízení podle § 30 odst. 2 věta druhá trestního řádu. Navrhovaným vyloučením samosoudce, který vydal trestní příkaz, z dalšího projednávání věci po podání odporu by se ovšem mohlo na základě analogie odůvodňovat zavedení vyloučení samosoudce či senátu i v jiných procesních situacích, např. po zrušení rozsudku po podaném odvolání či dovolání. Rovněž se nabízí otázka, zda by takový postup nemohl kolidovat s právem na zákonného soudce zakotveným v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Přikláním se k názoru, že by samosoudce měl být vyloučen z dalšího projednávání věci po zrušení trestního příkazu. Stávající právní úprava je bezesporu způsobilá vzbudit v obviněném pochybnosti o možné podjatosti samosoudce. Bez ohledu na to, zda jsou tyto pochybnosti oprávněné či nikoli, jejich existence může vést k nedůvěře obviněného nejen ke spravedlivosti rozhodnutí samosoudce po zrušení trestního příkazu v důsledku podaného odporu, ale v konečném důsledku k nedůvěře v justici jako celek. Takovou situaci považují za nežádoucí a samu o sobě způsobilou odůvodnit vyloučení samosoudce z dalšího projednávání trestní věci. Zájem na zachování důvěry v nezávislost a spravedlivost rozhodování v trestním řízení podle mého názoru převáží možné organizační komplikace, které mohou nastat

¹⁸ VANTUCH, P. K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, č. 1. ISSN 1210-6410, s. 4 a násl.

¹⁹ JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z. *Rozhodování ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-302-5, s. 129.

s určením samosoudce oprávněného k rozhodování po zrušení trestního příkazu zejména na malých okresních soudech.

Možné kolizi s ústavně zaručeným právem obviněného na zákonného soudce je možné předejít tím, že v rozvrzích práce příslušných soudů bude pamatováno na situace, v nichž je samosoudce vyloučen z rozhodování ve věci po zrušení trestního příkazu. Pravidla určená rozvrhem práce, podle nichž bude určen samosoudce příslušný k takovému rozhodování, však musí být vždy transparentní, předvídatelná, veřejně přístupná a založená na principu náhodnosti. Je tomu tak proto, aby zmíněná pravidla byla způsobilá zabránit možné libovůli ze strany soudce (či jiných osob) či jiným formám zneužití. Rozvrh práce by tedy i v tomto zvláštním případě musel obsahovat mechanismus, podle kterého by bylo možné jasně určit, který samosoudce bude rozhodovat o trestní věci po zrušení trestního příkazu, případně kdo jej bude zastupovat.

1.4.3 Absence zásady zákazu *reformationis in peius*

Podle aktuální právní úpravy se u odporu proti trestnímu příkazu, na rozdíl od jiných opravných prostředků, neuplatní zásada zákazu *reformationis in peius*. Samosoudce není vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu, a to ani za situace, v níž zůstal skutkový stav nezměněn.²⁰ Samosoudce tak může v hlavním líčení odsuzujícím rozsudkem uložit obviněnému i trest přísnější, než jaký byl původně uložen v trestním příkazu, a může obviněného shledat vinným i ze závažnějšího trestného činu. Došlo tedy ke zpřísnění oproti původní úpravě trestního příkazu účinné mezi lety 1973 až 1990, podle které nebylo možné uložit obviněnému přísnější trest, než mu byl dříve uložen trestním příkazem.²¹

Určitým korektivem aktuální právní úpravy je judikatura, podle které nemůže být po zrušení trestního příkazu v důsledku podání odporu obviněnému uložen libovolně přísnější trest. Uložení přísnějšího trestu se musí zakládat na skutkovém stavu projednávané věci²² a musí být náležitě odůvodněno včetně výslovného uvedení okolností, které v hlavním líčení vyšly najevo a které oproti zjištěním v přípravném řízení vedou k uložení přísnějšího trestu, než jaký byl uložen trestním příkazem.²³ K uložení přísnějšího trestu může dojít za nezměněného skutkového stavu, pokud samosoudce dospěje k závěru, že původně uložený trest v trestním příkazu není přiměřený z hlediska jeho účelu a souladu se zásadami pro ukládání trestů. I v takovém

²⁰ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2019. ISBN 978-80-7400-750-7, s. 1080–1081.

²¹ VANTUCH, P. K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, č. 1. ISSN 1210-6410, s. 4 a násl.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000, resp. nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/09 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016.

²³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 213/2000 ve znění opravného usnesení ze dne 7. 3. 2002.

případě však musí být v odůvodnění rozsudku uvedeno, proč samosoudce nepovažoval původně uložený trest za přiměřený a které okolnosti ho vedly k uložení přísnějšího trestu.²⁴ Pokud však samosoudce náležitě a věcně správně zdůvodní nově ukládaný trest, v porušení této povinnosti Ústavní soud nespatřuje porušení ústavně zaručených práv obviněného.²⁵

Jako důvod pro neuplatnění zásady zákazu *reformationis in peius* se uvádí zabránění nebezpečí, že obvinění budou spekulativně podávat odpor, aniž by existoval nějaký racionální důvod, na základě kterého by samosoudce mohl své původní rozhodnutí změnit.²⁶ S tím lze do jisté míry souhlasit. Obdobnou argumentaci by však bylo možné užít i ve vztahu k odvolání. I zde totiž mohou nastat situace, v nichž se obviněný odvolá pouze v naději a pro případ, že snad odvolací soud dospěje na základě shodného skutkového stavu k odlišnému názoru oproti nalézacímu soudu, ať už co se týče právní kvalifikace stíhaného jednání či druhu a výměry uloženého trestu. Přesto se u odvolání zásada zákazu *reformationis in peius* uplatní. S vědomím toho, že rozhodování trestním příkazem má sloužit ke zrychlení a hospodárnosti řízení, spatřuji v možnosti změny k horšímu v případech, v nichž je rozhodováno trestním příkazem, neúměrné znevýhodnění obviněného oproti případům, kdy je rozhodováno rozsudkem.

Absence zásady zákazu *reformationis in peius* a s tím související obava z uložení přísnějšího trestu, spolu s pochybnostmi o možné podjatosti samosoudce,²⁷ v praxi častokrát odráží obviněné od podání odporu proti trestnímu příkazu. Z řad odborné veřejnosti na možnost změny k horšímu dlouhodobě kriticky poukazuje Vantuch, který v neexistenci zákazu zhoršení postavení obviněného rovněž vidí zásadní nedostatek, který může v konečném důsledku vést až k porušení práva obviněného na spravedlivý proces.²⁸

1.5 Závěr

Současná právní úprava odporu proti trestnímu příkazu obsahuje řadu otázek, které dosud nejsou dostatečně vyřešeny, a to přestože trestním příkazem může být rozhodnuto ve většině projednávaných trestních věcech. Nejedná se tedy o záležitost nevýznamnou, okrajovou. Probíhající práce na rekodifikaci trestního řádu se jeví

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/2009 (uveřejněný pod č. 256/2009 Sb. n. a usn.).

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/2009 (uveřejněný pod č. 256/2009 Sb. n. a usn.).

²⁶ ŠELLENG, D. Trestní příkaz a odpor proti němu – vybrané otázky. In: TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J., GALOVCOVÁ, I. (eds.). *Pocta Jiřímu Jelínkovi*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-464-0, s. 433.

²⁷ Srov. čl. 2.2. tohoto příspěvku.

²⁸ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-750-7, s. 1081.

jako vhodná příležitost k vyřešení alespoň nejzásadnějších sporných otázek týkajících se odporu proti trestnímu příkazu a především rozhodování v téže věci po podání odporu. Prozatím se však zdá, že půjde o příležitost promarněnou. Zveřejněné znění návrhu nového trestního řádu totiž nikterak nereaguje na mnohé výtky k současné právní úpravě a nekriticky přejímá právní úpravu stávající.

VZDÁNÍ SE PRÁVA NA ODPOR ZADRŽENÝM OBVINĚNÝM V JUDIKATUŘE ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR¹

The Waiver of Right to Appeal Against Penalty Order by a Detained Accused in the Czech Constitutional Court Case Law

Hana Šimánová

V příspěvku je sumarizována a rozebrána judikatura Ústavního soudu ČR, v níž je okamžik doručení trestního příkazu ve vazebním zasedání a vyjádření zadrženého obviněného k tomu, zda se vzdává práva na odpor proti němu, považován za judikatorní případ nutné obhajoby. Na příkladech několika cizinců je ilustrována nevhodná praxe spočívající ve vynucování vzdání se práva na odpor po osobách v postavení tzv. materiálně zranitelného obviněného (nezpůsobilého kvalifikovaného úsudku vzhledem k neznalosti českého jazyka, noci strávené v CPZ, šoku, stresu či ovlivnění návykovými látkami). Autorka rozebírá institut trestního příkazu ve světle důkazních pravidel a poukazuje na některé procesní nedostatky, které jeho vydání v praxi provázejí. Navazuje rozbohem významu vzdání se práva na odpor a úvahami o možných východiscích ze stávající nevhodné praxe, jež může přinést návrh rekodifikované právní úpravy, popř. jako alternativa inspirace rakouskou právní úpravou.

In her contribution, the author summarizes and analyses the Czech Constitutional Court case law, which states it is a judicatory case of necessary defence when the arrested accused is served the penalty order during a detention session and then asked to state whether he waives the right to appeal against it. The inappropriate practice of forcing the so-called materially vulnerable accused (incapable of qualified judgment due to lack of knowledge of the Czech language, a night spent in pre-trial detention, shock, stress, or the influence of addictive substances) to waive the right to appeal against penalty order is illustrated by the examples of several foreigners. The author analyses the institute of the penalty order in light of the rules of evidence and points out some procedural deficiencies accompanying its issuance in practice. The article continues by analysing the meaning of waiving the right to appeal against a penalty order and considering possible solutions to the existing inappropriate practice, which may be brought about by the Code of Criminal Procedure Bill or as an alternative inspired by the Austrian legislation.

---

¹ Příspěvek byl zpracován za podpory programu GAUK, projekt č. 650119: Důkazní břemeno v trestním řízení – aktuální otázky. Za inspiraci a diskuzi nad tímto tématem děkuji Janu Šottovi, za diskusi o právu na odpor v návrhu rekodifikované právní úpravy trestního řízení děkuji Jiřimu Řihovi.

1.1 Kazuistika na úvod

Význam zkoumaného tématu si ukažme na třech konkrétních příbězích z praxe.

Na paní N., občanku cizího státu, byla podána obžaloba, v reakci na niž vydal jeden z pražských obvodních soudů trestní příkaz. Paní N. v mezidobí změnila bydliště, toto však řádně nahlásila orgánům cizinecké policie. Soudu se nepodařilo doručit jí trestní příkaz na původní adresu. Aniž by se např. nahlédnutím do evidence obyvatel či dotazem na orgány policie pokusil zjistit, zda nemá obviněná novou adresu bydliště, popř. zkusil doručit své rozhodnutí právě prostřednictvím orgánů policie, vydal na ni příkaz k zatčení. Paní N. se zrovna vracela ze zahraniční cesty, když byla zadržena policií a umístěna do cely předběžného zadržení, kde strávila celou noc. Co se dělo potom, lze citovat přímo z rekapitulace, již provedl Ústavní soud ve svém rozhodnutí: „[v]e špatném psychickém stavu, neboť jí ani nebyl sdělen důvod zadržení, hladová, nevyspalá, unavená a rozrušená, byla předvedena k soudu. Dle jejího tvrzení jí soudkyně, aniž by jí umožnila záležitost vysvětlit, předala obžalobu a trestní příkaz a zároveň jí sdělila, že pokud nechce, aby byla vzata do vazby, aby se vzdala odporu proti trestnímu příkazu. [Paní N.], v nedobrému psychickém stavu a rozrušení, s navrhovaným postupem souhlasila, a proto podepsala protokol, podle něhož se vzdává práva odporu proti trestnímu příkazu.“²

Panu B., rovněž cizinci, byl jiným obvodním soudem trestní příkaz doručen v průběhu výslechu poté, co byl zadržen. Když mu přítomný tlumočník přeložil jeho obsah a poučení o právu podat proti němu odpor, sdělil pan B. soudu, že si k vyjádření ponechá lhůtu. Po tomto prohlášení začal soudce do protokolu hlasitě diktovat rozhodnutí o vzetí pana B. do vazby. Jakmile mu bylo toto přeloženo, změnil pan B. svůj názor a raději se práva na odpor vzdal, přičemž jediným důvodem k tomu byla právě obava z vazby. Po zaprotokolování tohoto jeho vyjádření byl pan B. ze zadržení propuštěn.³

První případ pochází z konce 90. let, druhý ze začátku nového tisíciletí. Tomu, kdo by si ale myslel, že takováto praxe již nutně musí být věcí dávné minulosti, možno předložit třetí případ posuzovaný Ústavním soudem v roce 2020:

Pan S., občan Belgie, neovládal český jazyk a dosud neměl žádnou zkušenost s trestním řízením, a to asi s tím belgickým, natož s českým. V průběhu vazebního zasedání před soudem v Brně mu byl doručen trestní příkaz, jehož obsah mu přetlumočil přítomný tlumočník. Obhájce v řízení neměl. Z obsahu vazebního zasedání nicméně vyrozuměl, že podepíše-li vzdání se práva na odpor proti trestnímu příkazu, bude moci odejít a vrátit se do práce, v opačném případě bude nařízena vazba. Vzhledem ke stresu a šoku, v jakém se v tu chvíli nacházel, i z obavy ze ztráty zaměstnání souhlasil Pan S. se vzdáním se práva na odpor. Neznalý institutu

² Jedná se příběh, který byl předmětem rozhodování Ústavního soudu v nálezu ze dne 23. 9. 1997, sp. zn. I. ÚS 291/96.

³ Tento příběh byl předmětem rozhodování Ústavního soudu v nálezu ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07.

trestního příkazu netušil, že svým úkonem zamezí možnosti jakéhokoliv projednání věci před soudem.⁴

Tyto příklady poukazují spolu s dalšími, které byly předmětem rozhodovací praxe Ústavního soudu, o níž bude níže v textu pojednáno, na opakující se negativní jev v praxi okresních a obvodních soudů, jenž by se dal shrnout do sousloví **odsouzeným snadno a rychle, na úkor základních práv a svobod**. Osoby převážně cizí státní příslušnosti, sotva ovládající český jazyk, se na území ČR dopustí trestného činu bagatelní závažnosti. Velká část z nich je zadržena přímo při něm nebo bezprostředně poté a umístěna (často na noc) do cely předběžného zadržení. Úkony trestního řízení jsou prováděny ve spěchu, z tlumočnicků je (pokud vůbec) zajištěn ten, který je zrovna k dispozici, požadavkům na kvalitu jeho služeb není věnována přílišná pozornost. Obhájce těmto úkonům přítomen být nemusí. Vazební zasedání následuje další den, zadržené osoby k němu přistupují nevyspalé a hladové, některé ještě pod vlivem návykových látek, vyplašené a vystresované. Zvukový záznam se z něj povětšinou nepořizuje. Během jeho konání je obviněným osobám doručen trestní příkaz a tyto jsou vyzvány k vyjádření, zda se vzdávají práva na odpor vůči němu (a nepřejí si, aby jej za ně podaly osoby k tomu oprávněné). Některé z nich ani po přetlumočení této výzvy a poučení o následcích takového úkonu lidově řečeno příliš „nevědí, která bije“. Tápou-li nahlas, je jim ze strany soudu „vysvětleno“, že způsob, jakým se vyjádří, bude mít vliv na to, zda budou, nebo nebudou vzaty do vazby. A tak se stane, že v řádu desítek hodin mohou být takové osoby pravomocně uznány vinnými a potrestány např. trestem vyhoštění až na dobu 5 let. Aniž by jim bylo zcela zřejmé, proč tomu tak je, nezbude jim než si pár dní nato sbalit své věci a opustit území republiky, ať už s takovou eventualitou počítaly, či nikoli.

1.2 Trestní příkaz ve světle důkazních pravidel

Na tomto místě je vhodné si připomenout, že trestní příkaz v žádném případě nemá být pouhým nástrojem k tomu, jak ze zadrženého obviněného snadno a rychle učinit odsouzeného. Je pravda, že ve srovnání s rozsudkem je v případě trestního příkazu z mnohých standardů spravedlivého procesu (práva na spravedlivé, veřejné a včasné projednání věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) slevováno.

Předně nedochází k tomu, že by byla věc obviněného *projednána*, neboť trestní příkaz vydává samosoudce bez konání hlavního líčení, toliko na podkladě spisového materiálu. Neprovádí tedy dokazování, pouze se s obsahem trestního spisu seznámí. Není-li však přesvědčen o vině obviněného, neměl by trestní příkaz vydávat. Zásada materiální pravdy vyžadující podle § 2 odst. 5 tr. řádu, aby orgány činné v trestním řízení objasňovaly skutkový stav *bez důvodných pochybností*, se

⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18.

do podmínek vydání trestního příkazu promítá jednoznačným imperativem vydávat trestní příkaz pouze tehdy, jestliže skutkový stav je *spolehlivě prokázán* opatřenými důkazy (§ 314e odst. 1 tr. řádu). Na to by žádný soudce neměl rezignovat, zkoušeje, zda mu vydání trestního příkazu u obviněného, potažmo státního zástupce „projde“. Výrazně upozaděna je u tohoto typu meritorního rozhodnutí také zásada veřejnosti včetně veřejného vyhlášení rozhodnutí. Trestní příkaz je vydáván tzv. „od stolu“ a obviněnému je pouze doručován. V některých zemích jde toto slevování nicméně ještě dále – napříč Evropou není výjimkou, že trestní příkaz nevydává (nezávislý a nestranný) soud, nýbrž státní zástupce (např. ve Švýcarsku⁵, Nizozemsku⁶ či Švédsku), či dokonce policejní orgán (Švédsko v bagatelních věcech⁷). Zásadním rozdílem oproti rozsudku je také apriorní absence odůvodnění. To má význam zejména z hlediska přijetí uloženého trestu obviněným. Platí totiž, že pokud jde o vyslovení viny, toto není pro obviněného „překvapením“, neboť si je alespoň v obecných rysech vědom toho, zda se dopustil toho, co je mu obžalobou či návrhem na potrestání kladeno za vinu, či nikoliv. Co se ale týče trestu, jeho druh a výměra jsou pro obviněného při obdržení trestního příkazu novum [jakkoli po novele trestního řádu č. 333/2020 Sb. má státní zástupce podle § 177 písm. d) tr. řádu povinnost ve svém návrhu na zahájení řízení před soudem jím požadovaný trest výslovně uvést, což může dát i obviněnému alespoň rámcovou představu o tom, jaký trest ho pravděpodobně čeká].

Konformita trestního příkazu samotného s katalogem základních práv a svobod je proto sporná, o čemž svědčí i skutečnost, že byl v 90. letech 20. století nejprve jako neústavní zrušen,⁸ posléze se k němu ale zákonodárce s účinností od 1. 1. 1994 vrátil.⁹

Český Ústavní soud chápe trestní příkaz jako výjimku ze standardů plnohodnotného spravedlivého procesu, když poukazuje na to, že „[p]rávo na veřejné projednání věci a přítomnost u jednání je imanentní součástí práva na spravedlivý proces. Tohoto práva se lze vzdát [míněno akceptací trestního příkazu, jak je zřejmé z dalšího

⁵ Tam je o otázce, do jaké míry jde o institut konformní s kautelami spravedlivého procesu, také hojně diskutováno. Pozoruhodnou prací na toto téma je např. THOMMEN, M. *Kurzer Prozess – fairer Prozess? Strafbefehls- und abgekürzte Verfahren zwischen Effizienz und Gerechtigkeit*. Bern: Stämpfli/Nomos. 2013. ISBN 978-3-8487-0815-4. Srov. též ENESCU, R., NIANG, A. L. a C. MOMSEN. Verteidigung in Strafbefehlsverfahren in Deutschland, Frankreich und der Schweiz. *Kriminalpolitische Zeitschrift*. 2022, č. 1. ISSN 2509-6826, s. 20–35.

⁶ CRIJNS, J. *Sentencing without a judge*. Leiden University. Dostupné z: <https://www.universiteitleiden.nl/en/research-dossiers/a-fitting-punishment/sentencing-without-a-judge>. [online]. [cit. 2023-04-22].

⁷ Podrobněji k tomu viz ŽÍLA, J. Sanctioning Powers of the Swedish Public Prosecution Service and Police. *Scandinavian Studies In Law*. 2009, č. 54. ISSN 0085-5944, s. 398–406.

⁸ Čl. I (druhý) bod 105 zákona č. 178/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád.

⁹ Čl. I bod 195 zákona č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích. K historii tohoto institutu podrobněji srov. ŠÁMAL, P. § 314e [Trestní příkaz]. In ŠÁMAL, P. et al. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3569–3585.

textu – pozn. autorky], avšak pouze pokud vzdání se je vědomé a jednoznačné.“¹⁰ Dodává, že „[p]odle § 314f odst. 1 písm. f) trestního řádu musí být také obviněný poučen o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení. Obviněný tak musí mít reálně možnost se veřejného projednání své trestní věci domoci, a pouze pokud tak prokazatelně neučiní, lze dovodit, že se tohoto práva vzdal.“¹¹ Právo podat odpor, řádné poučení o něm a ponechání vzdání se práva na odpor na svobodné a informované vůli obviněného je tak zárukou a současně podmínkou ústavnosti samotného trestního příkazu a tak by také k tomu mělo být přistupováno.

Praktickým problémem uvedeného nicméně může být, že stávající právní úprava fakticky nenabízí způsob, jakým nerespektování výše zmíněných pravidel přezkoumat a zhojit, o čemž svědčí právě skutečnost, že paní N., pana B., pana S. i dalších, kteří se ocitli v obdobné situaci, se musel zastat až Ústavní soud.

1.3 Judikatura Ústavního soudu ČR

1.3.1 Výroky Ústavního soudu

Ústavní soud ve svých dosavadních rozhodnutích reagoval na případy, jako jsou ty výše popsané, různým způsobem.

Lze shrnout, že mezi práva, jejichž porušení konstatoval, náleží i) *právo na soudní ochranu (spravedlivý proces)* podle čl. 36 odst. 1 Listiny, ii) *právo na právní pomoc* podle čl. 37 odst. 2 Listiny a *právo na obhajobu* podle čl. 40 odst. 3 Listiny, iii) *právo na osobní svobodu* podle čl. 8 Listiny, iv) *právo na veřejné projednání věci v přítomnosti obviněného* podle čl. 38 odst. 2 Listiny a v) *právo na tlumočnicka* podle čl. 37 odst. 4 Listiny.

V prvním z relevantních rozhodnutí (náleze ze dne 23. 9. 1997, sp. zn. I. ÚS 291/96) zakázal Ústavní soud obvodnímu soudu pokračovat v porušování základních práv stěžovatele a současně mu rovnou nařídil, aby jím podaný odpor „věcně projednal“. V nálezu ze dne 14. 10. 2000, sp. zn. III. ÚS 200/2000, byl trestní příkaz brněnského soudu zrušen přímo Ústavním soudem. V dalších rozhodnutích bylo kromě konstatování porušení základních práv a zákazu pro okresní soudy v tomto dále pokračovat Ústavním soudem deklarováno, že trestní příkazy byly podanými odpory zrušeny (náleze ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07, ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 892/14, či ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14). V novější judikatuře už Ústavní soud zpravidla pouze konstatoval porušení základních práv a zakázal okresnímu/obvodnímu soudu v tomto dále pokračovat. S odůvodněním, že vzhledem k porušení práva na tlumočnicka nebyl obviněným trestní příkaz řádně

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16.

¹¹ Tamtéž.

(a tedy vůbec) doručen (nález ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 892/14, ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14, či ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. III. ÚS 3816/16). Výjimkou je nález ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18, v němž nad rámec konstatovaného porušení práv a zákazu v tomto pokračovat Ústavní soud obvodnímu soudu přímo uložil, aby ve věci nařídil hlavní líčení, *de facto* tedy trestní řízení „umístil“ do okamžiku odpovídajícího zrušenému trestnímu příkazu.

Uvedené nuance nejsou pouze formulační nebo formální. Z hlediska úkonů trestního řízení, které mají následovat, je totiž rozdíl, zda je na základě zásahu Ústavního soudu určeno, že trestní příkaz nebyl (a tedy má být znovu) doručen, což má posléze za následek nové plynutí lhůty pro podání odporu, nebo zda je postupováno shodně jako v situaci, kdy je trestní příkaz odporem zrušen, a tedy nezbyvá nežli nařídít ve věci hlavní líčení. Takto rozkolísanou praxi nicméně ku prospěchu věci usměrnilo **stanovisko Ústavního soudu** ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18, které dává přednost první z těchto dvou variant a obviněnému tak *de facto* právo odporu vrací.

1.3.2 Jazyková bariéra a právo na tlumočníka

Nelze přehlédnout, že v podstatě všechny výše zmíněné případy, které byly předmětem rozhodování Ústavního soudu, se týkaly **cizinců**. Skutečnost, že tito v okamžiku vzdání se práva na odpor v podstatě netušili, co činí, tak vyvěrala v prvé řadě z toho, že těmto nebyl trestní příkaz ani přeložen či přetlumočen (např. ve věci, již řešil nález ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16, nebo ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 3816/16), nebo jim sice přetlumočen byl, ale v nedostatečné kvalitě či rozsahu (např. ve věci posuzované v nálezu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19, či v nálezu ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. IV. ÚS 622/21), popř. nikoli procesně konformním způsobem (ve věci vyústivší v nález ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14, to bylo neregistrovanou tlumočnicí, v nálezu ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. I. ÚS 3277/21, dokonce řešil Ústavní soud případ, kdy jednomu z českého jazyka neznalých obviněných musel trestní příkaz na pokyn soudce přetlumočit další z obviněných). Tito obvinění tedy pochopitelně nerozuměli ani institutu vzdání se práva na odpor a důsledkům s tím spojeným. V již zmíněném stanovisku z ledna r. 2019 proto uvedl Ústavní soud na pravou míru, že „[o]rgány činné v trestním řízení jednají (formou tzv. jiného zásahu) v rozporu s čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 a čl. 8 odst. 2 Listiny, spojují-li právní účinky s trestním příkazem, který bylo třeba za podmínek dle tr. řádu přeložit do cizího jazyka, aniž byl úřední překlad tohoto trestního příkazu obviněnému doručen. Stejně tak je neústavním zásahem orgánů činných v trestním řízení, spojují-li právní účinky doručení takového trestního příkazu se vzdáním se práva podat odpor osobou, proti které byl vydán, když ta předtím v průběhu trestního řízení prohlásila, že neovládá český jazyk, a nebyla vzhledem ke své specificky zranitelné pozici dostatečně poučena o významu vzdání

se tohoto práva, popřípadě jí toto poučení nebo obsah trestního příkazu nebyly náležitě přetlumočeny.“¹²

1.3.3 Koncept materiálně zranitelného obviněného

Není to ovšem tak, že by bylo lze tuto judikaturu vztahovat pouze k cizincům a české občany z těchto pravidel vyjímat. V nálezu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19, Ústavní soud vyhodnotil námitku týkající se nedostatečného tlumočení (překladu) vzhledem k povšechnému tvrzení ze strany obviněného jako nedůvodnou, přesto do trestního řízení zasáhl. Konstatoval totiž, že obviněný neměl dostatečný časový prostor podání odporu zvážit a konzultovat to se svým obhájcem. Obvodnímu soudu také vytkl, že obviněného dostatečně nepoučil o významu a důsledcích vzdání se práva na odpor a v podstatě mu dal na výběr mezi tímto úkonem a vazbou. Jakkoli ve své argumentaci zmínil, že je obviněný cizincem, „u něhož lze důvodně předpokládat, že se nevyzná ve všech procesních souvislostech českého trestního řízení alespoň tak, jak je možno požadovat po státních občanech České republiky“, nebyla tato okolnost pro závěr o porušení jeho základních práv stěžejní. Lze proto uzavřít, že závěry přijaté v nyní rozebírané judikatuře je alespoň v přiměřeném rozsahu možno vztáhnout **i na zadržené obviněné, kteří nejsou cizinci.**

Obecně lze obviněné, kteří jsou v takovém rozpoložení, při němž po nich nelze spravedlivě žádat kvalifikované vyjádření ohledně (ne)podání odporu, souhrnně označit jako **materiálně zranitelné**. Jde o ucelený a již ustálený koncept, jehož se Ústavní soud ve své judikatuře drží. Svůj původ má v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), na niž Ústavní soud v té své pečlivě odkazuje. Osvětluje při tom, že tato zranitelnost může mít rozličné příčiny: od tělesného poškození přes alkoholismus až po příslušnost k určité sociálně znevýhodněné skupině či cizí státní příslušnost. V rozhodnutí ve věci *Yoldaş proti Turecku* dokonce ESLP postuloval, že jistou mírou zranitelnosti lze spojovat už se samotnou skutečností, že je obviněný zadržen.¹³ Takový závěr je logický a odpovídá okolnostem popsaným v úvodu příspěvku: nevyspaní, hlad, stres, šok, proces vystřízlivění. Tyto mohou mít na schopnost porozumět vysvětlovanému a kvalifikovaně se vyjádřit ohledně dalšího postupu v trestním řízení podobný vliv jako nedostačující znalost českého jazyka.

1.3.4 Kompenzace prostřednictvím právní pomoci

Způsob, jakým materiálně zranitelnost obviněného kompenzovat, je nabíledni: právní pomocí, tedy prostřednictvím obhájce. Ústavní soud postupně ve své judikatuře

¹² Stanovisko Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18.

¹³ Rozsudek ESLP ze dne 23. 2. 2010 ve věci *Yoldaş proti Turecku*, stížnost č. 27503/04.

dospěl k jednoznačnému závěru: doručení trestního příkazu zadrženému obviněnému a na to navazující okamžik vyjádření k dotazu, zda se vzdává na podání odporu proti němu, je **důvodem nutné obhajoby**, jakkoli to zákon výslovně nepředpokládá. S odkazem na judikaturu ESLP věnoval Ústavní soud velký prostor tomu, jaký má právní pomoc v případech podobných, jako je ten paní N. pana B. nebo pana S., význam. V nálezu ze dne 10. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 498/21, například uvedl, že „[ú]čel ústavně zaručeného práva na právní pomoc v oblasti trestního soudnictví spočívá v záměru poskytnout jedinci vystavenému trestnímu stíhání dostatek času k obraně (obhajobě) a také zajistit, že vůči němu budou orgány činné v trestním řízení vystupovat v mezích zákona a při respektu k jeho ústavně zaručeným právům. To platí tím spíše, pokud procesní úkony orgánů veřejné moci směřují vůči někomu, kdo je zbaven osobní svobody, a kdy jeho rozhodovací schopnosti jsou v důsledku toho eo ipso sníženy či omezeny. [...] Obecné soudy jsou tak povinny přistoupit k ustanovení obhájce ex officio nikoliv toliko v závislosti na splnění podmínek nutné obhajoby podle vnitrostátního práva, nýbrž kdykoliv, vyžadují-li si pomoc obhájce zájmy spravedlnosti ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy.“ Již v roce 2000 přitom spojil právo na obhájce s okamžikem, kdy se obviněný vyjadřuje k otázce, která je z hlediska dalšího vývoje trestního řízení klíčová: „Trestním řádem příkladmo vyjmenované podmínky nutné obhajoby (§ 36 odst. 2) je proto nutné chápat tak, že je-li zatčený orgány veřejné moci vyzván k takovému procesnímu vyjádření, které může pro něho mít zásadní význam, nesmí se tak stát bez předchozího řádného poučení o významu a důsledcích takového vyjádření a také o tom, že před takovým vyjádřením má právo poradit se s obhájcem, který, nevyžádá-li si jej zatčený sám, musí mu být z moci úřední ustanoven.“¹⁴

V další judikatuře pak zcela konkrétně uzavřel, že za takovou procesní situaci nutno považovat případ, kdy obviněný reaguje na dotaz soudu, zda se vzdává práva odporu a nepřeje si, aby jej za něj podaly osoby oprávněné: „Je-li trestní příkaz předán osobě omezené na svobodě, vyžaduje zásadně Ústavní soud, aby taková situace byla považována za případ nutné obhajoby“ (srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 3464/17, I. ÚS 3277/21). V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2443/14 se pak Ústavní soud vypořádal i s tím, že přímo z § 36 tr. řádu tento případ coby důvod nutné obhajoby nevyčteme: „Ústavní soud si je vědom skutečnosti, že okresní soud v projednávané věci postupoval ve formální shodě s ustanovením § 36 trestního řádu, nicméně je namístě připomenout, že český právní řád je založen na principu aplikace obecných právních norem na konkrétní situaci s přihlédnutím k okolnostem daného případu. Úkolem soudce je ve všech případech, často i komplikovaných, nalézt řešení, které by zajišťovalo maximální realizaci základních práv účastníků soudního řízení, a není-li to možné, rozhodnout v souladu s obecnou ideou spravedlnosti, resp. dle obecného přirozenoprávního principu.“

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2000, sp. zn. III. ÚS 200/2000.

1.3.5 Nepřípustná hrozba vazbou

Kromě patrně nejdůležitějšího závěru o judikatorním důvodu nutné obhajoby lze z rozebrané judikatury vyzdvihnout i další důležité postuláty Ústavního soudu. Opakovaně se například Ústavní soud kriticky vyjádřil k tomu, že by snad mělo být s obviněnými o vzdání se práva na odpor „licitováno“ pomocí hrozby vazbou. Největší pozornost věnoval Ústavní soud právě tomuto aspektu v nálezu ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18. V něm nejprve podotkl, že sama o sobě není hrozba vazbou zásahem do základních práv obviněného a rovněž není vyloučeno, aby vazební zasedání posloužilo k významným procesním úkonům, jako je právě vzdání se práva na podání opravného prostředku. Spojování otázky vazby se vzdáním se práva na odpor je ale nepřípustné. Ústavní soud připomněl pravidlo obsažené v čl. 4 odst. 4 Listiny, v němž je mimo jiné uvedeno, že omezení základních práv a svobod nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena, a také účel vazby, který je zajišťovací, preventivní, nikoli sankční. Nadto je s vazbou spjat Damoklův meč spočívající v tom, že je vazba nezákonná jako taková, pokud se ukáže, že bylo trestní stíhání nedůvodné. Újmu způsobenou obviněnému nezákonnou vazbou přitom nikdy nelze plně kompenzovat. Konečně, důvodně poukázal Ústavní soud také na to, že podle § 71 odst. 2 písm. b) tr. řádu musí být obviněný z vazby neprodleně propuštěn, je-li zřejmé, že trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Vzhledem k tomu, že takový trest trestním příkazem uložit nelze, stěží lze uvažovat o hrozbě vazbou v okamžiku, kdy je obviněnému trestní příkaz doručován. Ve věci posuzované Ústavním soudem v tomto nálezu bylo navíc obviněnému vazbou vyhrožováno ve chvíli, kdy státnímu zástupci již lhůta k podání odporu uplynula, tedy další pokračování trestního řízení bylo už pouze v rukou obviněného, tím spíše nepřipadalo jeho vazební stíhání do úvahy. Na základě těchto a ještě dalších, pro stručnost nyní již nezmiňovaných, argumentů precizního odůvodnění tohoto nálezu Ústavní soud jednoznačně uzavřel, že **v souvislosti s dotazem na vzdání se práva odporu obviněnému vazbou vyhrožovat nelze**, v opačném případě se jedná mj. o porušení základního práva na osobní svobodu podle čl. 8 Listiny.

1.3.6 Povinnost pořizovat zvukový záznam z vazebního zasedání

Za pozornost pak stojí ještě jeden nezanedbatelný závěr vyplývající z nyní rozebrané judikatury. Opakovaně a velmi kriticky se Ústavní soud vyjádřil k tomu, že okresní/obvodní soudy nepořizují z vazebního zasedání, při němž se rozhoduje o v úvahu připadajícím podstatném zásahu do práva obviněného na osobní svobodu, zvukový záznam: „Při poměřování dnešní úrovně technických prostředků se závažností hodnoty, o níž se ve vazebním zasedání rozhoduje (osobní svoboda), nevyznívá

nepořízení zvukového záznamu z vazebního zasedání přesvědčivě.¹⁵ Ústavní soud proto nejenže na obecné soudy apeluje, aby záznam pořizovaly, ale rovněž dodává, že namítá-li obviněný pochybení soudu při vazebním zasedání, z něhož se záznam nepořizoval, jde případná nemožnost prokázání takových pochybení k tíži státu, tedy soudu.

1.4 Řešení pro praxi

Abstrahujeme-li od možnosti nerespektování judikatury Ústavního soudu s odůvodněním, že zákon vzdání se práva na odpor zadrženým za případ nutné obhajoby jednoduše nepovažuje (což je navíc vzhledem k ustanovení § 36 odst. 2 tr. řádu přinejmenším nepřesné), nabízejí se v zásadě tři možnosti, jak s požadavkem Ústavního soudu naložit.¹⁶ Jak už to tak bývá, čím citlivější přístup z hlediska ochrany základních práv a svobod, tím náročnější (a nákladnější) pro praxi.

Pokládá-li Ústavní soud okamžik vyjádření se k vzdání se práva na odpor zadrženým obviněným za případ nutné obhajoby, v teoretické rovině je řešení prosté: soudce konající vazební zasedání je povinen takovému obviněnému **pro tento okamžik obhájce ustanovit**. Ostatně s nutností opatřit obviněnému obhájce by měl počítat v případech, kdy bude pracovat s eventualitou, že dá zadržený obviněný souhlas s konáním hlavního líčení bezprostředně navazujícího na vazební zasedání.¹⁷ V této souvislosti je však nutno dodat, že účinná právní úprava nezná institut službu konajícího obhájce, který by byl přítomen v budově soudu pro případy, jako je tento, a navíc by vlastnímu ustanovení měla předcházet možnost obviněného zvolit si obhájce dle svého výběru (§ 38 odst. 1 tr. řádu). Nejen na pražských obvodních soudech by tak skloubení všech těchto požadavků mohlo přinést nemalé praktické obtíže např. i z hlediska časového uspořádání (nehledě na zřejmé zvýšené náklady), neboť nelze vyloučit ani konání až deseti jednání se zadrženým během jediného dne.

Další možností, která se však může jevit na první pohled až příliš pragmatickou, ba dokonce účelovou, je **položení dotazu na možné vzdání se práva na odpor obviněnému teprve poté, co je ze zadržení propuštěn**. Po formální stránce by takový postup učinil požadavkům Ústavního soudu vyžadujícího přítomnost obhájce u vyjádření zadrženého obviněného zadost, jen stěží lze ale takový postup akceptovat prizmatem doktríny materiálně zranitelného obviněného, který by svoji zranitelnost způsobenou nevyspáním, stresem, neznalostí jazyka atd. jen stěží pozbýl

¹⁵ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18. K témuž závěru dospěl Ústavní soud také v nálezech ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16, či ze dne 10. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 498/21.

¹⁶ Autorka čerpá z diskuze, která proběhla v rámci gremiální porady soudců trestního úseku v obvodu Městského soudu v Praze dne 22. 1. 2020.

¹⁷ To je totiž případem nutné obhajoby, který zákon v § 36 odst. 4 písm. a) tr. řádu výslovně předpokládá.

v důsledku vyhlášení usnesení o propuštění ze zadržení. Jeho vyjádření k dotazu soudce na vzdání se práva na odpor patrně nebude během několika minut kvalifikovanější a uvědomělejší nežli před propuštěním.

Třetím v úvahu připadajícím řešením by bylo, vůbec se zadrženého a materiálně zranitelného obviněného na to, zda se vzdává práva na odpor po doručení trestního příkazu, ve vazebním zasedání **nedotazovat**. Jde o řešení nepochybně lepší, než je to předchozí uvedené, ani toto ale není zcela optimální, a to především z hlediska dispoziční zásady, jíž je obecně každé opravné řízení ovládáno, a z hlediska zásady zajištění práva na obhajobu, která zahrnuje také poučovací povinnost o právech obviněného v každém stadiu trestního řízení. Možnost vzdát se opravného prostředku je optikou zásady dispoziční neméně důležitá nežli možnost jej podat. Je tedy jedním z nezpochybnitelných práv každého obviněného. Poučovací povinnost soudu coby orgánu činného v trestním řízení výslovně předpokládána § 2 odst. 13 tr. řádu pak jednoznačně znamená, že by o tomto svém právu měl obviněný být poučen již u vazebního zasedání. Možnost uplatnění jeho práv, o níž totéž ustanovení rovněž výslovně hovoří, pak stěží znamená něco jiného než to, že bude obviněný na využití příslušného práva dotázán.

1.5 Vzdání se práva na odpor

Problematičnost výše nastíněných scénářů může vyústit až v otázku, jaký je vlastně **význam institutu vzdání se práva na odpor** a zda by nakonec nebylo nejsnazším řešením, kdyby takové právo dosud oprávněné strany trestního řízení (tj. dle § 314g odst. 1 tr. řádu obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce) neměly.

V roce 1994, kdy byl do trestního řádu navrácen trestní příkaz, právní úprava tohoto institutu s možností oprávněné strany se práva na odpor vzdát výslovně nepočítala. Nebylo tak zcela jednoznačné, zda je takový procesní úkon vůbec možný. Stěžovatelé, kteří se u Ústavního soudu domáhali ochrany před v úvodu popsáním scénářem mezi prvními, proto mimo jiné ve svých stížnostech také poukazovali na to, že byli soudcem „dotlačeni“ k úkonu, který tehdy platná právní úprava ani neumožňovala. Této jejich argumentaci nicméně Ústavní soud za pravdu nedal. Již v nálezu ze dne 23. 9. 1997, sp. zn. I. ÚS 291/96, uvedl, že má být analogicky užito ustanovení § 250 tr. řádu vztahující se k odvolání, neboť stejně jako u něj jde i v případě odporu o **dispoziční právo obviněného**.

K tomu lze dodat, že vzdání se práva na odpor má pro mnohé obviněné zcela **praktické konsekvence**, o něž tímto úkonem usilují: někteří mohou chtít mít trestní řízení jednoduše ihned za sebou, někteří chtějí co nejdříve přistoupit k výkonu jim uloženého trestu (obzvláště je-li spíše jen výchovný či dokonce symbolický), aby bylo jejich odsouzení co nejdříve zahlazeno. Byť je takový postup možný pouze tehdy, vzdá-li se odporu současně též státní zástupce, asi by nebylo optimální z této

možnosti obviněné vyloučit. Na druhou stranu je potřeba říci, že stávající osmidenní lhůta, již by jednoduše museli nechat proběhnout, nemají-li v úmyslu odpor podat, není příliš dlouhá a realizaci trestního příkazu by jim tak ve srovnání s některými jinými zeměmi (např. v Německu je lhůta pro podání odporu podle § 410 odst. 1 StPO¹⁸ dvoutýdenní, v Rakousku podle § 491 odst. 6 StPO¹⁹ dokonce čtyřtýdenní) příliš neoddlala.

Lze se však ztotožnit se závěrem Ústavního soudu, který přijal v dalším svém rozhodnutí, jímž reagoval na ústavní stížnost, ve které bylo **zrušení ustanovení § 314g odst. 1 věta šestá tr. řádu stěžovatelem přímo navrženo**. Poukázal na to, že z ústavněprávního hlediska není problematická právní úprava, která vzdání se práva na odpor umožňuje, nýbrž její ohýbání, ba přímo zneužívání v praxi.²⁰ Má-li být proto řešením stávající nežádoucí praxe legislativní úprava, asi by měla spočívat v jiné změně nežli v zásahu do dispozičních práv obviněného.

1.6 Řešení v návrhu nového trestního řádu a možná inspirace ze zahraničí

Za dobrou zprávu je možno považovat skutečnost, že návrh nového trestního řádu přináší institut (či možná přesněji soubor norem), který by v příspěvku popsané nežádoucí praxi mohl zamezit.²¹ Navrhované znění ustanovení § 314 v odst. 5 stanoví: „Samosoudce odpor odmítne, pokud byl podán opožděně, osobou neoprávněnou, osobou, která se práva na podání odporu výslovně vzdala nebo osobou se samostatnými obhajovacími právy, ačkoli obviněný učinil prohlášení podle odstavce 3. Proti takovému rozhodnutí je přípustná stížnost.“ Z důvodové zprávy je zřejmé, že jde o změnu reagující na stávající praxi, kdy v případě podání odporu, o němž má samosoudce za to, že byl podán za některé z popsaných okolností, odmítá odpor pouze neformálně – vyrozuměním podatele (přípisem), přičemž tento jeho úkon nepodléhá žádnému přezkumu.²² To je však vzhledem k zásadní povaze účinků, jaké má pravomocný trestní příkaz pro obviněného, jednoznačně nežádoucí.

Přijetí takovéto právní úpravy by v případech, jako jsou ty výše popsané, znamenalo, že obviněný, který se vzdal práva na odpor pro svoji „materiální zranitelnost“, tedy v podstatě nevěda, co činí, by následně po propuštění ze zadržení mohl svoji situaci znovu zvážit či projednat s obhájcem a při zachování lhůty (která by však

¹⁸ Strafprozessordnung Deutschlands in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 25. März 2022 (BGBl. I S. 571) geändert worden ist.

¹⁹ Strafprozessordnung 1975 (StPO), BGBl. Nr. 631/1975, Fassung vom 23. 4. 2023.

²⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14.

²¹ Nebude-li návrh rekonstruované úpravy akceptován, nelze než doufat v přijetí uvažované změny formou dílčí novely stávajícího trestního řádu.

²² Zvláštní část důvodové zprávy k návrhu nového trestního řádu dostupná např. na <https://www.prf.cuni.cz/katedra-trestniho-prava/dokumenty>.

podle nové právní úpravy nebyla osmidenní, nýbrž patnáctidenní) by odpor podal znovu. O tom, že se takovýto odpor odmítá, by samosoudce nově musel vydat usnesení a toto obviněnému doručit. Ten by jej napadl stížností, jíž by vyvolal přezkum oprávněnosti podat odpor ze strany nadřízeného soudu. Zjistil-li by tento soud, že byl obviněný ve vazebním zasedání *de facto* ke vzdání se práva podat odpor donucen (ať už proto, že tomuto úkonu nerozuměl, trestní příkaz mu nebyl přeložen nebo na něj byl vyvíjen nepřipustný nátlak vazbou), usnesení samosoudce o odmítnutí odporu by zrušil a tím tak odporu přiznal právní účinky. Nápravu vad vazebního zasedání, co se vzdání se práva na odpor týče, by tak již nemusel zjednávat až Ústavní soud, ale byla by ponechána zcela trestnímu řízení, do rukou soudu stížnostního. Připravený návrh je nutno ocenit, úplné eliminaci pochybení, o nichž je v tomto textu pojednáváno, by pouze ještě více prospělo, pakliže by stížnost přípustná proti usnesení o odmítnutí odporu měla odkladný účinek.

Pokud bychom inspiraci hledali v zahraničí, alternativou k výše uvedenému návrhu by mohla být adopce myšlenky, s níž kdysi pracovala rakouská právní úprava. Je třeba předeslat, že jde o právní úpravu vztahující se k opravným prostředkům (*Rechtsmittel*), mezi něž *sensu stricto* odpor proti trestnímu příkazu zařadit nelze (neinicuje se jím opravné řízení, proto je spíše řazen do skupiny „prostředků, jimiž lze napadnout rozhodnutí“, v němčině *Rechtsbehelfe*²³, jejichž podstatou je zabránění nástupu právní moci rozhodnutí a oddálení jeho výkonu). Hlavní myšlenka této právní úpravy je nicméně pozoruhodná, a byla-li by převzata tuzemským právním řádem, své uplatnění by patrně našla právě v případech, jako jsou ty výše popsané. Stávající znění rakouského trestního řádu ve svém ustanovení § 57 odst. 2 týkajícím se obhajoby stanoví: *Nestanoví-li tento zákon jinak, obhájce vykonává procesní práva, na která má obviněný nárok. Obviněný však může vždy učinit prohlášení sám; v případě protichůdných prohlášení platí jeho prohlášení. Vzdání se odvolání proti rozsudku, které obviněný nepředloží v přítomnosti svého obhájce a po projednání s ním, je však neúčinné.*²⁴ Rakouská judikatura toto pravidlo sice usměrnila tak, že neplatí pro vzdání se práva na opravný prostředek učiněné písemně,²⁵ stále je ale patrné, že vzdání se práva na podání opravného prostředku je v rakouském právním řádu pokládáno za natolik důležitý procesní úkon, že si dokonce vysloužilo v jistém slova smyslu omezení dispozičního práva obviněného ve prospěch jeho ochrany, tedy v podstatě advokátní přímus, nebo, podobně jak by si to přál tuzemský Ústavní soud, důvod nutné obhajoby.

²³ K vysvětlení rozdílu mezi oběma pojmy srov. např. *Die Rechtsbehelfe im Strafprozess*. juracademy.de. Dostupné z: <https://www.juracademy.de/strafprozessrecht/rechtsbehelfe-strafprozess.html>. [online]. [cit. 2023-04-23].

²⁴ Překlad proveden autorkou, v originále příslušné ustanovení zní: *Der Verteidiger übt, soweit in diesem Gesetz nichts anderes bestimmt ist, die Verfahrensrechte aus, die dem Beschuldigten zustehen. Der Beschuldigte kann aber immer selbst Erklärungen abgeben; im Fall einander widersprechender Erklärungen gilt seine. Ein Verzicht auf Rechtsmittel gegen das Urteil, den der Beschuldigte nicht im Beisein seines Verteidigers und nach Beratung mit diesem abgibt, ist jedoch ohne Wirkung.*

²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Der Oberste Gerichtshof) ze dne 5. 9. 2013, sp. zn. 120s97/13a.

Ještě pozoruhodnější z hlediska nyní zkoumaného tématu však bylo ustanovení § 268 odst. 2 StPO týkající se odvolání, které rakouská právní úprava obsahovala v letech 1988–1993: *Vzdání se práva na opravný prostředek, které bylo učiněno bezprostředně po vyhlášení rozsudku bez přítomnosti obhájce, lze do tří dnů písemně nebo do protokolu odvolat. O této možnosti musí být obviněný informován.*²⁶ Ustoupilo se od ní novelou č. 526/1993 Sb. (BGBl.). Takovýto způsob ošetření práv obviněného by rovněž stál za zvážení, neboť by umožňoval zcela „hladký“ průběh vazebního zasedání (bez nutnosti ustanovovat obviněnému obhájce překotně a ve spěchu pouze pro okamžik vyjádření se k právu na odpor), přítomnost obhájce by nebyla nutná kategoricky ve všech případech, ale jen v těch pochybných (což by bylo výhodné obzvláště za situace, kdy obviněný i po zralé úvaze dospěje k závěru, že vzdání se práva na odpor bylo správným krokem) a ke zhojení práv obviněného by došlo ještě před soudem I. stupně, nebyla by nutná ingerence soudu stížnostního.

Na druhou stranu ani návrh ustanovení § 114 odst. 5 nového trestního řádu nutně nevyžaduje přítomnost obhájce (k závěru, že bylo vzdání se práva na odpor vynuceno na základě nějakých nekalých praktik, může odsouzený dospět i sám, jakkoli varianta, že se tak stane po poradě s obhájcem, bude jistě častější) a vedle rakouské alternativy má nesporné výhody. Kromě pochybení při vzdání se práva na odpor je s to zhojit i jiné v úvahu připadající nedostatky doprovázející odmítnutí podaného odporu (např. případy, kdy odpor oproti názoru samosoudce ve skutečnosti nebyl podán opožděně nebo osobou neoprávněnou). Také nevyvolává takové otázky ohledně plynutí lhůt a okamžiku právní moci, který výše nastíněný rakouský způsob poměrně relativizuje.

Uvážení, kterým způsobem je vhodnější na stávající praxi reagovat, jistě může být ještě předmětem odborné rozpravy, v každém případě je ale zřejmé, že trestní právo procesní má poměrně snadno adaptovatelné nástroje k tomu, jak vysokorychlostnímu nezákonnému odsuzování materiálně zranitelných obviněných zabránit.

1.7 Závěr

Za pomoci analýzy judikatury Ústavního soudu bylo v příspěvku poukázáno na **nežádoucí praxi některých soudců** obvodních a okresních soudů, kteří si prostřednictvím hrozby vazbou v nenahrávaném vazebním zasedání vynucují vzdání se práva na odpor proti trestnímu příkazu na obviněném, který je v daný okamžik zranitelný pro neznalost českého jazyka, noc strávenou v cele předběžného zadržení, rozrušení, stres či opojení návykovými látkami. Jde o nanejvýš problematický postup i vzhledem k tomu, že trestní příkaz coby meritorní rozhodnutí o vině a trestu vydané tzv. od stolu sám o sobě není zcela neproblematický a představuje určitou

²⁶ V originálním německém znění: *Ein Verzicht auf Rechtsmittel, der unmittelbar nach Verkündung des Urteils ohne Beisein eines Verteidigers abgegeben wurde, kann binnen drei Tagen schriftlich oder zu Protokoll widerrufen werden. Über diese Möglichkeit ist der Angeklagte zu belehren.*

„slevu“ z některých základních zásad trestního řízení. Stávající právní řád přitom nepředpokládá **žádný prostředek nápravy** této praxe, vyjma ústavní stížnosti. Na základě těch, které byly již podány, se etablovala dnes již **ustálená judikatura Ústavního soudu**, jejíž hlavní závěr spočívá v tom, že je-li trestní příkaz doručen při vazebním zasedání zadrženému obviněnému (zpravidla cizinci) a tento je současně dotazován na to, zda se vzdává svého práva na podání odporu a nepřeje si, aby jej za něj podaly i osoby k tomu oprávněné, **jedná se o případ nutné obhajoby dovozaný nad rámec těch zákonných**, resp. jako konkretizace ustanovení § 36 odst. 2 tr. řádu. Tyto závěry by měly obecné soudy respektovat a podle názoru autorky těmto tzv. materiálně zranitelným obviněným ustanovovat obhájce, dokud nepřinese řešení legislativní změna. V textu bylo dále pojednáno o tom, jak by taková změna právní úpravy mohla vypadat, přičemž vedle seznámení čtenáře s tím, že **praktické a schůdné řešení přináší již nyní známý návrh rekodifikované právní úpravy**, je zde nabídnuta ještě **alternativa spočívající v možné inspiraci rakouskou právní úpravou**. Vzhledem k tomu, jak zásadní a neblahý dopad může stávající nevhodná praxe do života obviněných, na něž dopadá, mít, je zřejmé, že bude legislativní změna nutná, nemá-li být strážcem základních práv těchto obviněných v trestním řízení pouze Ústavní soud. Lze současně vyslovit optimistický předpoklad, že ani jedna z výše navržených možností, jak nynější situaci řešit, by přitom nebyla nijak dramaticky na újmu rychlosti trestního řízení a smysl a účel trestního příkazu coby zjednodušené a zrychlené alternativy rozsudku by nevyprázdnila. O možnost, jak učinit z pachatelů snadno a rychle odsouzené, by proto tuzemské trestní právo procesní nepřišlo, pouze by se tak oproti současnému stavu dělo **při zachování všech kautel spravedlivého procesu a práva na osobní svobodu**.

VYBRANÉ ASPEKTY ODVOLÁNÍ KE CROWN COURT V TRESTNÍM ŘÍZENÍ V ANGLII

Selected Aspects of Criminal Appeal to the Crown Court in England

Klára Sekretová

Příspěvek se zabývá vybranými otázkami odvolání v trestním řízení proti rozhodnutí Magistrates' Court v Anglii. Stručně představuje odvolací proces a jeho jednotlivé vybrané aspekty, a to jak vzhledem k dospělým pachatelům, tak k pachatelům mladistvým. Příspěvek obsahuje hodnocení vybraných aspektů odvolání jako možnou inspiraci pro české právní prostředí. Příspěvek dále akcentuje například institut prohlášení viny a následnou (ne)možnost odvolat se co do výroku o vině.

This contribution deals with selected issues of appeal in criminal proceedings against the decision of the Magistrates' Court in England. It briefly presents the appeal process and its selected aspects regarding adult offenders and juvenile offenders. The contribution contains an evaluation of selected aspects of the appeal process as well as a possible inspiration for the Czech legal environment. The contribution also emphasizes, for example, the institution of the guilty plea and the subsequent (in)ability to appeal against the conviction.

1.1 Úvod

Vždy je vhodné se inspirovat úpravou vybraných právních otázek v zahraničí, zejména v případě debat v rámci novelizace tuzemských trestních předpisů, především trestního řádu. Tento příspěvek přináší stručný pohled na odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně tzv. *Magistrates' Court* v trestním řízení v Anglii. Byť právní systém v Anglii stojí na jiných principech než kontinentální právní systém, nepochybně může přinášet novou perspektivu, zejména co se týče právních institutů, jako je prohlášení viny (tzv. *guilty plea*), a to i v kontextu obdobné recentní – účinné od 1. 10. 2020 – české právní úpravy prohlášení viny ve smyslu ust. § 206c zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“), tedy že obžalovaný může prohlásit, že je vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě a že souhlasí s právní kvalifikací takového skutku uvedenou v obžalobě.

Tento příspěvek tak napřed zorientuje čtenáře co do základních otázek možnosti odvolání v trestním řízení v Anglii celkově a následně se zaměří v samostatné kapitole na postup odvolání proti rozhodnutí *Magistrates' Court*.

V samostatných kapitolách pak příspěvek představí některé aspekty odvolání ve věcech mládeže, zejména s akcentem na přítomnost osoby prostředníka.

V poslední kapitole budou shrnuty některé možnosti odvolatele v rámci trestního řízení v Anglii (zejména s ohledem na „formulářové“ řešení odvolání) a některé aspekty odvolání, které mohou vést spíše k opatrnosti, například co se týče úpravy institutu prohlášení viny v českém právním řádu.

Vzhledem k tomu, že právní řád ve Velké Británii je komplexní a odlišný v jednotlivých částech (Wales, Severní Irsko, Skotsko), se tento příspěvek zaměří pouze na úpravu odvolání v Anglii.

1.2 Obecně k možnosti odvolání v trestním soudnictví v Anglii

Trestní soudnictví v Anglii je nepochybně samo o sobě velice komplexní a jen popis jednotlivých článků soudní soustavy by vydal na samostatné pojednání. Přesto je vhodné na úvod tohoto příspěvku alespoň stručně představit nejzásadnější specifika, jakožto i zasadit téma příspěvku do celkového systému.

Jako soud prvního stupně v trestním řízení v Anglii je typicky příslušný buď *Magistrates' Court* (tedy soud, jehož rozhodnutí a odvolání proti němu se týká tento příspěvek), nebo *Crown Court*. Byť jsou soudy uváděny v jednotném čísle, jedná se samozřejmě o celou soustavu jednotlivých soudů.

Magistrates' Court (dále jen „MC“) je v rámci trestního soudnictví v Anglii soudem prvního stupně pro vybrané „méně závažné“ trestné činy (typicky například trestné činy v dopravě), případně pro trestné činy tzv. *either way*, kde MC rozhodne o své příslušnosti ve věci rozhodnout a udělit trest, případně věc postoupit ke *Crown Court* (dále jen „CC“).¹ Druhem trestu, který MC může uložit, je zejména peněžitý trest. Pouze omezeně (a v omezené délce) může MC udělit trest odnětí svobody, a to v délce maximálně 6, případně 12 měsíců.²

MC je soud, kde o vině i trestu v rámci trestního řízení rozhoduje sbor magistrátů – právních laiků,³ případně jeden soudce, tzv. *district judge*.⁴ Osoba, proti níž

¹ SPRACK, J. *A practical approach to criminal procedure*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2008. ISBN 978-0-19-953539-2, s. 6.01-6.13.

² *Sentencing Act 2020, Section 224*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/224>. [online]. [cit. 2023-03-07].

³ *Courts Act 2003*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/39/part/2/crossheading/law-justices>. [online]. [cit. 2023-03-08], s. 10.

⁴ SPRACK, J. *A practical approach to criminal procedure*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2008. ISBN 978-0-19-953539-2, s. 6.01-6.13.

se řízení vede, má povinnost během řízení prohlásit svou vinu nebo nevinu (*guilty plea*)⁵. Prohlášení viny má v angloamerickém právním systému tradici dlouhou desítky let, podobně je tomu v mezinárodním trestním právu.⁶ Prohlášení viny pak s sebou nese určité výhody v podobě snížení trestu (tedy doslova slevy, kdy v Anglii je používán termín *discounts*), a je proto v trestním řízení v Anglii a Walesu časté, byť také značně omezuje možnost odvolání proti rozhodnutí MC (blíže viz dále).

Pokud se řízení v trestní věci týká osoby mezi 10 a 17 lety, je řízení vedeno před tzv. „Youth Court“. Soustava těchto soudů je propojena se soustavou MC, čemuž ve většině aspektů procesně odpovídá i samotné řízení;⁷ pouze ve výjimečných případech nejzávažnější trestné činnosti je mladistvý souzen v prvním stupni před CC.⁸

Odvolání proti rozhodnutí výše uvedených soudů je samozřejmě možné, ale má svá specifika. Až na výjimky je o odvolání proti rozhodnutí MC příslušný rozhodovat CC.⁹

1.3 Odvolání odsouzeného proti rozhodnutí „Magistrates’ court“

Proti odsuzujícímu rozhodnutí MC může odsouzený podat odvolání, a to proti výroku o vině (*conviction*), výroku o trestu (*sentence*), nebo co do obou těchto výroků. Dle Magistrates’ Courts Act 1980¹⁰ (dále jen „MCA 1980“) se může odsouzený odvolat proti rozhodnutí o trestu, pokud prohlásil svou vinu, nebo proti rozhodnutí o vině i o trestu (pokud neprohlásil svou vinu, „*pleaded not guilty*“). Odvolání proti rozhodnutí je obecně přípustné, není třeba „povolení“ uděleného soudem pro možnost tak učinit,¹¹ jak je tomu v případě odvolání proti rozhodnutí CC.

Odvolání je nutno podat do 15 pracovních dnů ode dne rozhodnutí.¹² Odvolání se podává na standardizovaném formuláři, který je volně dostupný ke stažení na

⁵ Ibid., s. 17.01.

⁶ ROBERTS, J. V., RYBERG, J. *Sentencing the Self-Convicted: The Ethics of Pleading Guilty*. London: Bloomsbury Publishing, 2023. ISBN 978-1-5099-5745-3, s. 71.

⁷ Blíže například oficiální vládní stránky UK: *Courts, tribunals and appeals*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/courts/youth-courts>. [online]. [cit. 2023-03-08].

⁸ *Crime and Disorder Act 1998, Section 51A*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/section/51A>. [online]. [cit. 2023-03-08].

⁹ Odvolání proti rozhodnutí CC rozhoduje zpravidla Court of Appeal (Criminal Division), nicméně doplnění aspektů i tohoto opravného prostředku je již nad rámec příspěvku.

¹⁰ *Magistrates’ Courts Act 1980, Section 108*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/43/section/108>. [online]. [cit. 2023-03-07].

¹¹ *The Criminal Procedure Rules 2020, Part 37.4*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/759/part/37/made>. [online]. [cit. 2023-03-07].

¹² *The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.2*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/759/part/34> [online]. [cit. 2023-03-07].

internetu a lze jej vyplnit i elektronicky.¹³ Formulář „počítá“ s tím, že jej vyplní právní laik, zároveň je však doporučeno věc projednat s odborníkem – advokátem. Odvolatel, kterým je pouze odsouzený (nikoli strana žaloby),¹⁴ v daném formuláři rekapituluje řízení před soudem prvního stupně, včetně provedení dokazování, shrnuje právní i skutkové otázky případu, může podávat další návrhy. Po podání odvolání jej nelze bez souhlasu CC měnit.¹⁵

Za určitých okolností může MC sám své rozhodnutí „přehodnotit“, tzv. „*to re-open case to rectify mistakes*“; děje se tak především v případech stanovených v ustanovení MCA 1980 S. 142, tedy zejména v případech, kdy je to „v zájmu spravedlnosti“ – v takovém případě MC sám uložený trest zruší nebo změní.¹⁶ Odsouzený, pokud si přeje, aby MC tuto možnost zvážil, musí tento návrh podat k MC, „jakmile to bude rozumně možné“ (tzv. *as soon as reasonably practicable*).¹⁷

Odvolání má devolutivní účinek – rozhoduje o něm Crown Court,^{18, 19} ten rozhoduje v senátu nebo samosoudcem. Až na úplné výjimky, například žádost odsouzeného o odklad vykonatelnosti rozhodnutí do doby rozhodnutí soudu o odvolání (tzv. *bail pending an appeal*), odvolání nemá účinek suspenzivní. Rozhodnutí MC tedy ve většině případů z pohledu kontinentálního práva nabývá „právní moci“ dnem vydání samotného rozhodnutí. Odvolatel indikuje svůj záměr žádat o „odklad vykonatelnosti“ (*bail pending an appeal*) již na samotném formuláři pro odvolání v příslušné sekci.²⁰

CC ve věci odvolání vede veřejně jednání, kdy v odůvodněných případech však může rozhodnout o tom, že veřejnost bude vyloučena.²¹ Jednání je opětovným jednáním ve věci (tzv. *rehearing*),²² při kterém se opakuje dokazování. Nové skuteč-

¹³ K dispozici na *Criminal procedure rules: forms, Part 34 Appeal to the Crown Court*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/criminal-procedure-rules-forms#Anchor9>. [online]. [cit. 2023-03-08].

¹⁴ SPRACK, J. *A practical approach to criminal procedure*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2008. ISBN 978-0-19-953539-2, s. 27.01.

¹⁵ *The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.10(b)*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/759/part/34>. [online]. [cit. 2023-03-07].

¹⁶ *Magistrates' Courts Act 1980, Section 142*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/43/section/142>. [online]. [cit. 2023-03-07].

¹⁷ *The Criminal Procedure Rules 2020, Part 44.3*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/759/rule/44.3/made>. [online]. [cit. 2023-03-08].

¹⁸ Tento příspěvek se nebude zabývat dalšími možnostmi odvolání proti rozhodnutí MC (tzv. *appeal by a way of case stated* a application to the High Court).

¹⁹ *Magistrates' Courts Act 1980, Section 108*. [online]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/43/section/108> [online]. [cit. 2023-03-07].

²⁰ K dispozici na *Criminal procedure rules: forms, Part 34 Appeal to the Crown Court*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/criminal-procedure-rules-forms#Anchor9>. [online]. [cit. 2023-03-08].

²¹ *The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.8*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/759/part/34/>. [online]. [cit. 2023-03-07].

²² *Senior Courts Act 1981, Section 79(3)*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/contents>. [online]. [cit. 2023-03-07]. *Criminal Practice Directions – October 2015 as amended April 2016, October 2017, April 2018, October 2018 & October 2019, Section 34B.3*. Dostupné

nosti a důkazy v řízení před CC nejsou vyloučeny, odvolatel může přednést zejména takové nové skutečnosti a důkazy, které neměl k dispozici v rámci řízení před soudem prvního stupně.²³ CC není vázán rozsahem ani důvody odvolání.²⁴

Podané odvolání je možno vzít zpět prostřednictvím tzv. *notice of abandonment of appeal*.²⁵ Zpětvzetí odvolání je jednostranný právní úkon odvolatele a nevyžaduje povolení CC, nicméně pouze v případě, že je soudu (a dalším účastníkům) odsouzeným doručeno před konáním ústního jednání, poté může být odvolání vzato zpět jen se souhlasem soudu.²⁶ Je zajímavé, že i pro tento úkon je vytvořen speciální formulář;²⁷ možnému pohledu na tento způsob určitého rozšíření přístupu ke spravedlnosti se bude tento příspěvek stručně věnovat v další části.

Odvolací soud může u odvolání rozhodnout několika způsoby:

- potvrdit, zrušit nebo změnit kteroukoli část rozhodnutí, proti kterému bylo podáno odvolání, včetně rozhodnutí neuložit samostatný trest;
- vrátit věc MC se závazným stanoviskem;
- ve věci vydat i jakékoli jiné rozhodnutí, které považuje za spravedlivé, a tak naplnit jakoukoli svou pravomoc.²⁸

Princip zákazu *reformationis in peius* se neuplatní – CC může například rozhodnutí změnit dle zásad ukládání trestů a trest zvýšit (pokud by takový trest mohl udělit MC), konkrétně pak Senior Courts Act 1981, Section 48(4) stanoví:

„Pokud je podáno odvolání proti výroku o vině nebo proti výroku o trestu, předcházející ustanovení tohoto oddílu se vyloží tak, že obsahují pravomoc soudu **uložit jakýkoli trest, ať už přísnější nebo méně přísný** než ten, který uložil Magistrates' Court, proti jehož rozhodnutí je odvolání podáno, musí se však jednat o trest, který by mohl udělit Magistrates' Court.“²⁹ [volný překlad, ztučnění dodáno autorkou]

z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/924049/crim-practice-directions-IX-appeal-2015.pdf. [online]. [cit. 2023-03-07].

²³ SPRACK, J. *A practical approach to criminal procedure*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2008. ISBN 978-0-19-953539-2, s. 515.

²⁴ *Senior Courts Act 1981, Section 48(5)*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/54/section/48>. [online]. [cit. 2023-03-07].

²⁵ *Magistrates' Courts Act 1980, Section 109*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/43/section/109>. [online]. [cit. 2023-03-07].

²⁶ *The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.9*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/759/part/34/>. [online]. [cit. 2023-03-07].

²⁷ Dostupný z: *Notice abandoning an appeal*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/notice-abandoning-an-appeal>. [online]. [cit. 2023-03-07].

²⁸ *Senior Courts Act 1981, Section 48*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/54/section/48>. [online]. [cit. 2023-03-07].

²⁹ Originální znění ustanovení: „If the appeal is against a conviction or a sentence, the preceding provisions of this section shall be construed as including power to award any punishment, whether more or less severe than that awarded by the magistrates' court whose decision is appealed against, if that is a punishment which that magistrates' court might have awarded.“

Je nutno dodat, že tato zásadní informace, tedy že trest může být odvolacím soudem zpřísněn (včetně upozornění na nutnost uhradit náklady řízení při neúspěšném odvolání), je odvolatel oficiálně upozorněn i v rámci úvodu formuláře pro odvolání.³⁰

1.4 Vybrané aspekty odvolání v trestních věcech mládeže v Anglii

Kromě toho, že jsou aspekty trestního postihu mladistvých a řízení proti nim upraveny samostatnými právními předpisy,³¹ tak ve věci rozhoduje v prvním stupni, až na výjimky závažné trestné činnosti mládeže,³² jiný soud, tzv. *Youth Court*³³ (dále jen „YC“).

V rovině procesního práva je odvolání ve věci mládeže obdobně představenému procesu odvolání ve věcech dospělých pachatelů. Odvolání proti rozhodnutí se tak například podává na totožném formuláři jako v případě dospělých pachatelů, tedy na formuláři volně dostupném na oficiálních internetových stránkách.³⁴ O odvolání proti rozhodnutí YC také rozhoduje CC, ten má obdobné pravomoci jako v případě odvolání dospělého (viz výše). Rodiče mladistvého soud musí k jednání připustit, pokud je mladistvém méně než 16 let, u starších mladistvých nemusí soud přítomnost rodičů dovolit.³⁵

Kromě obecných principů práva na spravedlivý proces, které jsou stanoveny v úvodních ustanoveních *The Criminal Procedure Rules 2020*, je však u mladistvých obviněných nutné, aby soud v rámci trestního řízení vždy dbal na „blahobyt a prosperitu mládeže“.³⁶ Z tohoto důvodu je možné soud žádat (pokud tak soud neučiní z vlastní iniciativy) o to, aby rozhodl, že mladistvý bude mít v řízení (i odvolacím řízení) tzv. prostředníka (*intermediary*). Prostředník je osoba se vzděláním

³⁰ K dispozici na *Criminal procedure rules: forms, Part 34 Appeal to the Crown Court*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/criminal-procedure-rules-forms#Anchor9>. [online]. [cit. 2023-03-08].

³¹ Například *Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>. [online]. [cit. 2023-03-07].

³² *Crime and Disorder Act 1998, Section 51A*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/section/51A>. [online]. [cit. 2023-03-08].

³³ *Courts Act 2003, Section 50*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/39/section/50>. [online]. [cit. 2023-03-07].

³⁴ K dispozici na *Criminal procedure rules: forms, Part 34 Appeal to the Crown Court*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/criminal-procedure-rules-forms#Anchor9>. [online]. [cit. 2023-03-08].

³⁵ *Children and Young Persons Act 1933, Section 34A*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12>. [online]. [cit. 2023-03-07].

³⁶ *Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999, Section 44*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/section/44>. [online]. [cit. 2023-03-07].

v komunikaci (například psycholog),³⁷ který mladistvému usnadňuje komunikaci v prostředí justice. Přítomnost prostředníka je pak jedním z aspektů zajištění práva na spravedlivý (odvolací) proces. Úprava stanovení prostředníka je obsažena v soudní judikatuře³⁸ a absence prostředníka je nepochybně jedním z odvolacích důvodů.

„Když je souzeno malé dítě, a zejména dítě, jako je C, kterému je pouhých 12 let, s problémy s učením a chováním, bez ohledu na absenci jakékoli výslovné zákonné pravomoci, má Youth Court v rámci svých pravomocí a podle trestního řádu povinnost podniknout taková opatření, která jsou nezbytná k zajištění spravedlivého procesu, a to nejen v průběhu řízení, ale i předtím, tedy v rámci přípravy na soud; v tomto případě C měl mít prostředníka.“³⁹ [volný překlad, ztučnění dodáno autorkou]

1.5 Úvaha nad vybranými aspekty právní úpravy odvolání ke Crown Court v trestním řízení v Anglii

Způsob procesního řešení odvolání v Anglii, který byl představen výše, má nepochybně své výhody i úskalí. Jako jednu z možných výhod lze vnímat jednodušší možnost odvolat se proti rozhodnutí MC pro právní laiky, kteří si mohou na oficiálních stránkách stáhnout potřebný formulář s poznámkami k vyplnění a instrukcemi k jeho podání.⁴⁰ Tímto způsobem tak může být rozšířen přístup ke spravedlnosti širšímu okruhu osob, byť ruku v ruce s tím je nepochybně možno počítat s řadou odvolání neúplných nesrozumitelných, či bez naděje na úspěch ve věci. Minimálně má však právní laik přístup k tomu, aby si prostřednictvím formuláře a prostřednictvím relativně přehledných informací na oficiálních vládních stránkách vytvořil o odvolání obecnou představu, kterou může pak jeho případný právní zástupce vhodně korigovat a doplňovat.

Za určité úskalí anglické právní úpravy je pak možno označit institut prohlášení viny v kombinaci s (ne)možností odvolání proti výroku o vině. V případě, že odsouzený před soudem prohlásil vinu (tzv. *guilty plea*), jak již bylo zmíněno výše, nemůže se odvolat co do výroku o vině. „Prolomení“ prohlášení viny je pak náročným procesem. Usilovat o něj je možné výjimečně, například v případě

³⁷ Více například ve Vládních pokynech. *Ministry of Justice Witness Intermediary Scheme*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/ministry-of-justice-witness-intermediary-scheme>. [online]. [cit. 2023-03-07].

³⁸ Např. *R (C) v Sevenoaks Youth Court [2009] EWHC 3088 (Admin)*, bod 17. Dostupné z: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff75c60d03e7f57eabb3c>. [online]. [cit. 2023-03-07]. nebo *R (TI) v Bromley Youth Court [2020] EWHC 1204 (Admin)*, para 23. Dostupné z: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5ec215c12c94e06b57822fa7>. [online]. [cit. 2023-03-07].

³⁹ Blíže viz *R (C) v Sevenoaks Youth Court [2009] EWHC 3088 (Admin)*, bod 17. Dostupné z: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff75c60d03e7f57eabb3c>. [online]. [cit. 2023-03-07].

⁴⁰ A nejen ten, ale i další dokumenty, které je možné procesně předpokládat (např. zpětvzetí odvolání).

nejednoznačného prohlášení viny, nebo také v případě nátlaku na prohlášení viny,⁴¹ kdy následně odvolací soud může rozhodnout, že konkrétní odsouzení na základě takového (nejednoznačného či vynuceného) prohlášení je tzv. „unsafe“. Zde je vhodné poukázat na úpravu institutu prohlášení viny v českém právním řádu, kde ust. § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu vylučuje možnost odvolání obžalovaného co do výroku o vině v rozsahu, v jakém soud jeho prohlášení viny přijal (nicméně nevylučuje možnost odvolání státního zástupce co do výroku o vině).

Přitom obvinění jsou v Anglii silně motivováni k prohlášení viny například tím, že s takovým prohlášením jde ruku v ruce i snížení trestu. To je zakotveno v *Sentencing Act 2020*, kde je stanovena povinnost soudu nejen přihlédnout k prohlášení viny, ale také k fázi trestního řízení, ve které je vina prohlášena.⁴² Maximální „sleva“ (*discount*) je 1/3 z délky trestu, nicméně čím déle obviněný s prohlášením viny „otálí“, tím menší „slevu“ dostane.⁴³ Konkrétní důvody tohoto postupu, stejně jako výše „slev“, jsou pak dány *Sentencing guidelines*.⁴⁴

Myšlenka prohlášení viny v Anglii je pak postavena zejména na třech vůdčích principech:

1. snížení dopadu trestné činnosti na oběti;
2. ochrana obětí a svědků před nutností svědčit před soudem;
3. veřejný zájem na snížení časových a finančních nákladů trestního řízení.⁴⁵

Vzhledem k relativně vysoké pravděpodobnosti snížení trestu až o jednu třetinu je možné tvrdit, že tento institut je v Anglii pro obviněné do určité míry velmi atraktivní. A to pro všechny obviněné, především samozřejmě pro ty, kteří jsou si vědomi své viny. Někteří obvinění však, byť trestný čin nespáchali, také mohou být výši „slevy“ motivováni k prohlášení viny, a to zvláště v případech, kdy subjektivně očekávají zdoluhavé soudní řízení s nejistým výsledkem. Svou vinu proto mohou někteří obvinění prohlásit falešně. V tomto ohledu je možné označit za znepokojující, že zhruba 91 % odsouzení získaných stranou veřejné žaloby (tzv. „*Crown Prosecution Service*“) jsou výsledkem prohlášení viny.⁴⁶

⁴¹ SPRACK, J. *A practical approach to criminal procedure*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2008. ISBN 978-0-19-953539-2, s. 512–513.

⁴² *Sentencing Act 2020, Section 73*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/73>. [online]. [cit. 2023-03-07].

⁴³ Je třeba, aby obviněný prohlásil vinu při prvním jednání ve věci před MC. Blíže viz NOBLES, R., SCHIFF, D. The Supervision of Guilty Pleas by the Court of Appeal of England and Wales – Workable Relationships and Tragic Choices. *Criminal Law Forum*, 2020, 31, č. 4. ISSN 1572-9850.

⁴⁴ *Sentencing guidelines for guilty pleas*. Dostupné z: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/magistrates-court/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-first-hearing-on-or-after-1-june-2017/>. [online]. [cit. 2023-02-14].

⁴⁵ *Sentencing guidelines for guilty pleas*. Dostupné z: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/magistrates-court/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-first-hearing-on-or-after-1-june-2017/>. [online]. [cit. 2023-02-14].

⁴⁶ NOBLES, R., SCHIFF, D. The Supervision of Guilty Pleas by the Court of Appeal of England and Wales – Workable Relationships and Tragic Choices. *Criminal Law Forum*, 2020, 31, č. 4. ISSN 1572-9850, s. 519.

Je spíše nepravděpodobné, že by takové procento osob bylo upřímně vedeno k prohlášení viny kontemplací nad spáchaným činem (kdy myšlenka svědomí pachatele, které jej vede k lítosti nad spáchaným trestným činem a touze po nápravě, může být označena za jakýsi prapůvod institutu prohlášení viny včetně benevolentnějšího zacházení s takovým pachatelem, který činu upřímně lituje; někteří autoři ostatně argumentují, že institut má biblické kořeny⁴⁷). Možné je, že určitý počet těchto prohlášení činí i osoby, které o své vině přesvědčeny nejsou, případně z jiných důvodů než z upřímné lítosti.

Odsouzený pak má zásadně omezený přístup k odvolání co do výroku o vině (viz výše). Důvodem pro odvolání není, že přiznání viny bylo ve skutečnosti motivováno snížením trestu, nebo například slibem, že v případě prohlášení viny nebude obviněna další osoba (např. rodinný příslušník).⁴⁸

Nadto někteří odborníci v Anglii hovoří o tom, že se systém trestního soudnictví kvůli institutu prohlášení viny vlastně dostal do určitého „bludného kruhu“ – prohlášení viny je takové množství, že jakékoli rozšíření možností odvolat se co do výroku o vině by svým množstvím zcela paralyzovalo odvolací soudy.⁴⁹ Zákodárci, stejně jako odvolacím soudům v Anglii, tak nejspíše ani nezbyvá než držet dosavadní, byť možná v některých ohledech nedokonalý, systém prohlášení viny s následnou silně omezenou možností odvolání co do výroku o vině. I tento aspekt úpravy prohlášení viny je subjektem kritiky tammích odborníků.⁵⁰

Tuzemská úprava je oproti té Anglické odlišná především v tom, že obviněný zde nemá jistotu snížení trestní sazby, když v rámci ust. § 58 odst. 2 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (dále jen „trestní zákoník“) je snížení trestní sazby pod dolní hranici upraveno pouze jako fakultativní. I tak ovšem explicitní možnost snížení trestní sazby, v kombinaci s relativní jednoduchostí institutu z pohledu obviněného, může být silným motivátorem k jeho využití. Jak pak vyplývá ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, institut je obviněnými opravdu využíván hojně.⁵¹ Zajímavé pak je i to, že dle Českého soudnictví 2021: Výroční statistické zprávy se v rámci trestního řízení celorepublikově oproti roku 2020 snížila

⁴⁷ ROBERTS, J. V., RYBERG, J. *Sentencing the Self-Convicted: The Ethics of Pleading Guilty*. London: Bloomsbury Publishing, 2023. ISBN 978-1-5099-5745-3, s. 71.

⁴⁸ NOBLES, R., SCHIFF, D. The Supervision of Guilty Pleas by the Court of Appeal of England and Wales – Workable Relationships and Tragic Choices. *Criminal Law Forum*, 2020, 31, č. 4. ISSN 1572-9850.

⁴⁹ NOBLES, R., SCHIFF, D. The Supervision of Guilty Pleas by the Court of Appeal of England and Wales – Workable Relationships and Tragic Choices. *Criminal Law Forum*, 2020, 31, č. 4. ISSN 1572-9850.

⁵⁰ Ibid.; NOBLES, R., SCHIFF, D. Criminal Justice Unhinged: The Challenge of Guilty Pleas. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2019, 39, č. 1. ISSN 0143-6503.

⁵¹ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, 4 NZN 501/2022, ze dne 28. června 2022. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf. [online]. [cit. 2023-03-20], s. 83.

míra odvolání o 1.5 p. b.⁵² Jakou případnou část tohoto snížení však lze přičíst právě institutu prohlášení viny, nelze s jistotou tvrdit.

Institut prohlášení viny tak může zásadním způsobem zrychlit a zjednodušit trestní řízení, tedy i v konečném důsledku snížit náklady na něj a posílit role stran v řízení před soudem, zejména ve smyslu „významnějšího zapojení do průběhu řízení na počátku hlavního líčení ještě před zahájením dokazování“, jak uvádí například Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 6. 4. 2022, sp. zn. 11 Tdo 223/2022, na druhou stranu však může mít tento institut i značné nevýhody v podobě vytváření silného motivátoru, který v konečném důsledku může vést nejen ke zvýšení pravděpodobnosti prohlášení falešné viny, ale také, jak bylo výše ilustrováno na situaci v Anglii, i k vytvoření určité „závislosti“ systému trestní justice na tomto institutu.

Předejít takovým zásahům do idey hledání materiální pravdy pak lze například tím způsobem, že budou zcela jasně nastaveny parametry možnosti odvolání po prohlášení viny i co do výroku o vině (kdy takovou činnost již je možné sledovat v návrhu nového trestního řádu, konkrétně v ust. § p1 odst. 3 aktuálního návrhu⁵³) a institut bude vhodným způsobem, který bude v souladu s myšlenkovým základem zavedení institutu, incentivizován, případně deincektivizován [například vypuštěním ust. § 58 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku].

1.6 Závěr

V tomto příspěvku byl stručně představen systém odvolání v trestním soudnictví v Anglii a konkrétně pak opravný prostředek proti rozhodnutí *Magistrates' Court* jako soudu prvního stupně, v jehož působnosti je řešení otázky viny a trestu především u „méně závažných“ trestných činů.

Odvolání proti rozhodnutí *Magistrates' Court* je zejména obecně přípustné, je třeba jej podat do 15 pracovních dnů od vydání rozhodnutí ve věci na oficiálním formuláři, který je dostupný na webových stránkách. Odvolání má až na výjimky (určitá možnost autoremedury soudu prvního stupně) devolutivní účinky a rozhoduje o něm jmenovitě *Crown Court*.⁵⁴ Ve věci se koná jednání, které je kompletním *rehearing*; odvolací soud tedy znova provádí dokazování. Odvolací soud má rozsáhlé pravomoci, kdy není vázán závěry soudu nižšího stupně. Zásada zákazu *reformationis in peius* se neuplatní. Ve věci mladistvých je pak odvolací řízení vedeno stejnými principy, které jsou však ovlivněny a modifikovány nutností ochrany

⁵² *Ministerstvo spravedlnosti, 2022. České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva.* Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>. [online]. [cit. 2023-03-20], s. 54.

⁵³ Komise pro nový trestní řád, stav k 14. 10. 2022. *Návrh nového trestního řádu.* Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2023-03-20].

⁵⁴ Jak bylo uvedeno výše, proti rozhodnutí *Magistrates' Court* existují ještě minimálně dva jiné způsoby „odvolání“ k jiným soudům soudní soustavy z určitých důvodů, kterými se však tento příspěvek nezabývá.

mládeže – například může být v určitých situacích nutné, aby mladistvý měl v řízení tzv. prostředníka.

Problematickou otázkou je pak dle některých autorů rozsáhlé uplatňování institutu prohlášení viny v trestním řízení v Anglii, kdy je převážná většina odsouzení získána tímto způsobem. Motivací obviněného k tomu, aby prohlásil svou vinu, však nemusí být jen „špatné svědomí“, ale také výhody, které z takového prohlášení plynou. Možnost se odvolat proti výroku o vině je v Anglii po prohlášení viny značně omezena, až vyloučena. Příspěvek diskutuje některé problematické oblasti institutu prohlášení viny, tedy kromě relativně vysoké a velmi pravděpodobné třetinové „slevy“ z výše trestu, která může být silným incentivem, také i vliv institutu na celkový nápad odvolání v Anglii.

Závěrem je možné říci, že právní úprava trestního řízení v Anglii může být pro české právní prostředí inspirací. Konkrétně jsou pak možná úskalí ilustrována právě na příkladu institutu prohlášení viny, který má v Anglii delší tradici než v České republice, kde byl zaveden v poněkud odlišném formátu, nicméně s dílčími podobnostmi, s účinností od 1. 10. 2020. Příspěvek nastiňuje některé možné cesty dalšího směřování tohoto institutu.

PROBLEMATIKA OZNAMOVÁNÍ USNESENÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ A PODÁNÍ STÍŽNOSTI PROTI NĚMU

The Issue of Notification of the Order in Criminal Proceedings and Filing a Complaint Against It

Marika Zahradníčková

V tomto příspěvku se zabývám problematikou podání stížnosti proti usnesení, které bylo v přítomnosti dotčených osob (osoby, které se přímo dotýká, osoby, která k němu dala podnět, případně jejich obhájce či zmocněnce, a státního zástupce) jednak vyhlášeno a taktéž jim bylo doručováno. Současný trestní řád stanovuje dvě formy oznamování usnesení, výslovně však v ustanovení § 137 tr. ř. neřeší, která z těchto dvou forem oznámení usnesení při jejich souběžném použití zakládá právní účinky, a do kdy tedy může být proti takovému usnesení podána stížnost – zda tato lhůta počíná běžet od jeho oznámení vyhlášením či doručením dotčeným osobám. V případě této problematiky se pak rozhodně nejedná pouze o otázku teoretickou, ale o otázku mající výrazný dopad do každodenní aplikační praxe. Ústavní soud oproti výkladu respektovanému obecnými soudy totiž změnil zavedenou praxi tak, že lhůta pro podání takové stížnosti neběží od vyhlášení usnesení, ale až od jeho doručení. Části obecných soudů však stále není tato judikatura respektována a v praxi může nastolený stav přinášet (a také přinášejí) značné problémy, které chci v tomto příspěvku nastinit a navrhnout jejich možné řešení.

In this article, I deal with the issue of filing a complaint against a resolution that was both announced and served on the persons concerned (the person directly affected, the person who initiated it, or their defence counsel or attorney, and the public prosecutor) in the presence of the persons concerned. The current Code of Criminal Procedure provides for two forms of notification of the order, but does not expressly address in the provisions of Article 137 of the Code of Criminal Procedure which of the two forms of notification of the order, when applied simultaneously, produces legal effects, and therefore by when a complaint may be lodged against such an order – whether this period starts to run from its notification by publication or by service on the persons concerned. In the case of this issue, it is certainly not only a theoretical question, but one that has a significant impact on everyday application practice. In fact, contrary to the interpretation respected by the general courts, the Constitutional Court has changed the established practice so that the time limit for filing such a complaint does not run from the announcement of the order, but only from its service. However, this jurisprudence is still not respected by some of the general courts and in practice this state of affairs can (and does) bring significant problems, which I would like to outline in this article and suggest possible solutions.

1.1 Úvod

V tomto příspěvku¹ bych ráda poukázala na, dle mého názoru, neuspokojivě řešenou problematiku oznamování usnesení v trestním řízení, které jsou současně jak vyhlášovány, tak doručovány, a na to navazující možnost podání opravného prostředku proti takovému usnesení, tj. stížnosti, zejména pak na počátek běhu třídní lhůty pro podání takové stížnosti, neboť Ústavní soud změnil zavedenou aplikační praxi obecných soudů, jeho judikatura však není obecnými soudy vždy respektována, což může přinášet a také přináší značné praktické problémy, které demonstrují na konkrétním případě z praxe, to vše s cílem apelovat na to, aby byla celá problematika oznamování usnesení v trestním řízení co nejdříve v rámci zákonné úpravy, tj. trestního řádu, vyřešena.

1.2 Nastínění problematiky

Stížnost se ve smyslu ustanovení § 143 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), dále pouze jako „tr. ř.“ či „trestní řád“, podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení takového usnesení. V rámci druhé věty § 137 odst. 1 tr. ř. je stanoveno, že oznámení usnesení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení. Vzhledem k tomu, že u soudů převládá praxe současného vyhlášení i doručování opisu celé řady usnesení, nabízí se otázka, která ze dvou forem oznámení usnesení (vyhlášení či doručení opisu) při jejich souběžném použití zakládá účinky oznámení, neboť trestní řád tuto situaci výslovně neřeší.

V aplikační praxi soudů převládá v zásadě ten názor, že pokud bylo usnesení (proti němuž byla následně podána stížnost) vyhlášeno v přítomnosti osoby, které se přímo dotýká, resp. osoby, která k němu dala podnět, případně i jejího obhájce či zmocněnce, kteří byli poučeni o možnosti podat stížnost do tří dnů od vyhlášení, běh lhůty pro podání stížnosti se počítá od oznámení usnesení jeho vyhlášením. Tento názor soudy ve větším rozsahu zastávaly (a v některých případech stále zastávají – v tomto příspěvku prezentovaném případě se dokonce jedná o Vrchní soud v Praze) navzdory existenci již téměř 20 let staré judikatury Ústavního soudu, která reprezentuje názor opačný. Nálezy Ústavního soudu se pak ve větší četnosti, a to zejména ve vztahu k vazebním usnesením, objevují až od roku 2019.

Zmiňovaná judikatura Ústavního soudu² je založena na tezi, že vyhotovuje-li se usnesení písemně s obsahovými náležitostmi podle § 134 odst. 1 a odst. 2 tr. ř., lze

¹ Tento příspěvek vznikl na Masarykově univerzitě v rámci projektu „Trestání coby multioborový fenomén II“ číslo MUNI/A/1424/2022 (ID 70235) podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2023.

² Nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III.ÚS 303/04; ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III.ÚS 457/05; ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. IV.ÚS 2519/07; ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. III.ÚS 160/09; ze dne

účinky oznámení ve smyslu ustanovení § 137 odst. 1 tr. ř. spojovat až s doručením jeho opisu osobám podle věty první tohoto ustanovení, a to bez ohledu na předchozí vyhlášení téhož usnesení v přítomnosti uvedených osob. Je zde zdůrazněno, že nezbytným předpokladem a účelem práva na spravedlivý proces, tudíž i práva podat opravný prostředek (zde stížnost), je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížnostní kritice. Pouze za těchto podmínek se dle Ústavního soudu obviněnému³ dostane kvalifikované možnosti skutkově a právně argumentovat, tedy v případě svého nesouhlasu zpochybňovat argumenty obsažené v odůvodnění, na nichž výrok jím napadeného rozhodnutí spočívá. Obviněnému má tak být příslušné usnesení včetně jeho odůvodnění prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok rozhodnutí. Těmto požadavkům lze dle Ústavního soudu alternativně vyhovět několika způsoby uvedenými v trestním řádu, a to: 1) doručením opisu usnesení, 2) ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude zapsáno v protokolu o úkonu, případně 3) ústním vyhlášením, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude podchyceno zvukovým záznamem.

K naplnění bodů 2) a 3) však při rozhodování v praxi v podstatě nedochází, neboť jsou v rámci ústního vyhlášení zmiňovány pouze podstatné body odůvodnění rozhodnutí (usnesení) a k jeho kompletnímu vypracování dochází až následně.

Lze ještě podotknout, že Ústavní soud takto rozhodoval konkrétně v případě vazebních usnesení, ale také v případě rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení či rozhodnutí o výkonu původně podmíněně odloženého trestu odnětí svobody. Nicméně ve své judikatuře okamžik, od něhož je možno počítat běh lhůty pro podání stížnosti, vymezil zcela obecně, tedy v podstatě pro všechna usnesení, která se vyhotovují písemně s obsahovými náležitostmi podle § 134 odst. 1 a odst. 2 tr. ř. Účinky oznámení ve smyslu ustanovení § 137 odst. 1 tr. ř. lze tak u těchto usnesení vždy spojovat až s doručením jejich opisu dotčeným osobám bez ohledu na předchozí vyhlášení téhož usnesení v přítomnosti těchto osob.

Naopak dle obecných soudů jsou tyto podstatné důvody, s ohledem poměrně úzce vymezený rozsah předmětu řízení, o němž je rozhodováno usnesením, sděleny v rámci ústního vyhlášení, resp. lze zaznamenat i názor, že z trestního řádu plyne,

4. 3. 2010, sp. zn. III.ÚS 389/09; ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. III.ÚS 1231/11; ze dne 18. 10. 2012, sp. zn. III.ÚS 2310/09; ze dne 22. 10. 2015, sp. zn. IV.ÚS 1573/15; ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. I.ÚS 3842/17, se konkrétně týkají usnesení o zamítnutí návrhů na povolení obnovy řízení. Rozhodování o vazbě (vazebních usnesení) se pak konkrétně týkají např. nálezy ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV.ÚS 426/09; ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. III.ÚS 1542/09; ze dne 5. 2. 2019, sp. zn. IV.ÚS 3780/18; ze dne ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. IV.ÚS 905/20; ze dne 7. 7. 2020, sp. zn. IV.ÚS 652/20; ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. I.ÚS 1432/20; ze dne 20. 10. 2020, sp. zn. III.ÚS 1919/20; či ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. IV.ÚS 584/21. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV.ÚS 3003/19, se pak týká usnesení, na jehož základě došlo k přeměně trestu obecně prospěšných prací na nepodmíněný trest odnětí svobody.

³ Pro lepší přehlednost je v tomto příspěvku používáno obecné označení „obviněný“ ve smyslu § 12 odst. 7 tr. ř.

že pokud dochází k vyhlášení usnesení v přítomnosti dotčených osob, je třeba spojovat právní účinky oznámení právě s tímto okamžikem. Nicméně lze podotknout, že ač obecné soudy měly možnost svůj názor prezentovat (např. v rámci vyjádření k ústavní stížnosti), neučinily tak, případně tyto své argumenty nijak nerozvedly, což nelze vnímat jinak než negativně. Ač nijak nechci zpochybňovat závazné závěry Ústavního soudu týkající se této problematiky, tak mám za to, že se závěry Ústavního soudu je nutno právě v tomto případě polemizovat. Ústavní soud se totiž v rámci své nálezkové judikatury týkající se nastíněné problematiky nezabýval v celém rozsahu ústavní konformitou jím zvoleného řešení.⁴ A právě obecné soudy mohly Ústavnímu soudu lépe přiblížit praktickou stránku celé věci, ale vzhledem k tomu, že tak neučinily, na řešení této problematiky to nepochybně mohlo mít negativní dopad.

1.3 Kazuistika

A jak se naznačená situace projevuje v aplikační praxi? Jak již bylo nastíněno, v mnoha ohledech nepochybně také negativně, některé situace týkající se vazebního rozhodování jsem v obecné rovině nastiňovala již v odkazovaném článku.

V tomto konkrétním případě odvolací soud (Vrchní soud v Praze) z podnětu odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného [po částečném zrušení rozsudku soudu prvního stupně podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř.] podle § 223 odst. 2 tr. ř. z důvodu uvedeného v § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř. rozhodl o zastavení trestního stíhání pro neúčelnost (neboť trest, k němuž může trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který byl obviněnému pro jiný čin již uložen), v té části, v níž byl obviněný původně zproštěn obžaloby, a to z důvodu, že v obžalobě označené skutky nebyly trestným činem, tedy podle § 226 písm. b) tr. ř. Obviněný pak do tří dnů od doručení písemného vyhotovení usnesení o zastavení trestního stíhání prohlásil, že trvá na pokračování v trestním stíhání, nicméně odvolací soud následně podle § 257 odst. 3 tr. ř. *a contrario* rozhodl, že nebude nepokračováno v odvolacím řízení v části, ve které bylo trestní stíhání obviněného zastaveno, neboť obviněný své prohlášení o tom, že trvá na pokračování v trestním stíhání, učinil až po uplynutí zákonem k tomu určené lhůty – více než tři dny po vyhlášení usnesení o zastavení trestního stíhání.

Obviněný proti tomuto usnesení o nepokračování řízení v části, v níž bylo jeho trestního stíhání zastaveno, podal dovolání. Nicméně podle § 265a odst. 1 tr. ř. lze dovoláním napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští, přičemž v § 265a odst. 2 písm. a) až písm. h) tr. ř. jsou taxativně vypočtena rozhodnutí, která je možno považovat za rozhodnutí ve věci samé – proto za rozhodnutí ve věci samé nelze považovat ani

⁴ ZAHRADNÍČKOVÁ, M. Lhůta pro podání stížnosti proti vazebnímu usnesení. *Trestní právo*. Wolters Kluwer ČR, a. s., roč. 27, 2022, č. 1, s. 2–7. ISSN 1211-2860.

usnesení soudu, jímž bylo podle § 257 odst. 3 tr. ř. *a contrario* rozhodnuto, že se nepokračuje v odvolacím řízení v části, ve které bylo trestní stíhání obviněného zastaveno. Jediná cesta pro případnou nápravu rozhodnutí odvolacího soudu tak zůstala prostřednictvím stížnosti pro porušení zákona, což je však mimořádný opravný prostředek, jehož podání obviněný nemá ve své dispozici, byť k jeho podání samozřejmě může podat podnět.

Odvolací soud tedy v tomto případě rozhodl v neprospěch obviněného – sice zastavil jeho trestní stíhání, nicméně tak učinil pro neúčelnost, a to za situace, kdy byl obviněný rozsudkem soudu prvního stupně původně obžaloby (v této části) zproštěn. Fakticky se tak postavení obviněného nepochybně zhoršilo – přestože mu již nemohl být uložen za jeho jednání trest, tak původně jeho jednání nebylo vůbec považováno za trestný čin, v rámci nového posouzení odvolacím soudem by však stále o trestný čin jít mohlo, avšak z důvodu procesního rozhodnutí o zastavení trestního stíhání o tomto nebyl učiněn závěr. Pokud se tedy obviněný chtěl dále hájit (a v tomto případě se tento postup nepochybně nabízel), aby bylo v tomto ohledu i v hmotněprávní rovině postaveno najisto, že jeho jednání nenaplnovalo znaky trestného činu, tak z důvodu výkladových nejasností, resp. nerespektování judikatury Ústavního soudu ohledně oznamování usnesení v trestním řízení mu toto bylo v podstatě znemožněno.

1.4 Nástin řešení

Nastíněný případ je, bohužel, jen jedním z mnoha, kdy dochází k situaci, že osoba, proti níž se řízení vede, v dobré víře v souladu s judikaturou Ústavního soudu podá svůj opravný prostředek – stížnost – ve lhůtě tří dnů po tom, co je jí příslušné usnesení doručeno, a ta je pak posouzena jako podaná opožděně. Stejně tak si lze představit i situaci opačnou, kdy osoba podávající stížnost jedná s důvěrou v rozhodovací praxi obecných soudů a podá stížnost proti usnesení do tří dnů od jeho vyhlášení, ačkoliv by tak činit nemusela. V tomto případě však nemusí nastat tak fatální následek jako ve výše popsaném případě, kdy je jí zcela upřena možnost další obrany. V každém případě je zřejmé, že už jenom to, že k popsáným situacím vůbec dochází, je zcela špatně.

Je samozřejmě možné polemizovat nad tím, zda byly závěry Ústavního soudu správné, ale primárně by měla být co nejdříve vyřešena nastalá situace alespoň tak, aby byl sjednocen výklad ustanovení § 137 odst. 1 tr. ř., a nebyly tak narušovány principy rovnosti účastníků trestního řízení a právní jistoty, neboť takový stav je nepřijatelný.

V návrhu nového trestního řádu⁵ je již tato problematika řešena, neboť je zde výslovně stanoveno, že se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to

⁵ *Návrh nového trestního řádu*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online].

do 8 dnů od doručení opisu usnesení státnímu zástupci, osobě, které se rozhodnutí přímo dotýká, a osobě, která svým návrhem dala k usnesení podnět, a to i když byli při vyhlášení usnesení přítomni. V případech, ve kterých se usnesení nedoručuje, běží lhůta k podání stížnosti od jeho oznámení. Otázkou však zůstává, kdy a zda vůbec dojde k přijetí návrhu nového trestního řádu. Jisté však je, že v řádu následujících měsíců se tak nepochybně nestane, proto by se s ohledem na naléhavost celé situace nemělo vyčkávat, ale konat. Konkrétně pak postupovat formou novelizace současného trestního řádu a explicitní úpravu této problematiky vtělit přímo do jeho textu, jak se již ostatně stalo v případě celé řady dalších institutů, které byly převzaty právě z návrhu nového trestního řádu.

1.5 Závěr

V rámci tohoto příspěvku jsem se pokusila nastínit problematiku oznamování usnesení v trestním řízení a na to navazující běh lhůty pro podání stížnosti, zejména pak demonstrovat určitou naléhavost a nutnost provedení novelizace současného trestního řádu, aby došlo k nápravě situace v aktuální aplikační praxi, kdy dochází k porušování principů rovnosti a právní jistoty jednotlivých účastníků trestního řízení.

PRESUMPCE NEVINY V ŘÍZENÍ O MIMOŘÁDNÉM OPRAVNÉM PROSTŘEDKU PODANÉM VE PROSPĚCH ZEMŘELÉHO ODSOUZENÉHO

Presumption of Innocence in an Extraordinary Remedy Proceedings Initiated in Favor of a Deceased Convicted Person

Timon Svoboda

Presumpce neviný je základní zásadou trestního řízení, podle níž je třeba považovat obviněného za nevinného, a to až do okamžiku, kdy případný odsuzující rozsudek nabude právní moci. Právomocný odsuzující rozsudek lze zvrátit zásadně jen v důsledku uplatnění mimořádných opravných prostředků. Pokud jde o řízení o mimořádných opravných prostředcích podaných ve prospěch zemřelého odsouzeného, jeho platná právní úprava koliduje s předmětnou zásadou, neboť zakazuje zastavit trestní stíhání z důvodu úmrtí obviněného ve fázi řízení po zrušení původního odsuzujícího rozsudku. Účelem tohoto postupu má být možnost dobrat se nového zprošťujícího rozsudku a rehabilitace zemřelého odsouzeného. Ten je však rehabilitován již zrušením odsuzujícího rozsudku, protože je na základě presumpce neviný opět považován za plně nevinného. Autor v tomto příspěvku rozebírá platnou právní úpravu řízení o mimořádných opravných prostředcích podaných ve prospěch zemřelého odsouzeného a dospívá k závěru, že zákaz zastavení trestního stíhání pro jeho úmrtí by se měl uplatnit pouze do okamžiku zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině. Autor předkládá návrhy *de lege ferenda* ve vztahu k ustanovením platného trestního řádu i k ustanovením připravovaného nového trestního řádu.

According to the presumption of innocence, a fundamental legal principle of criminal proceedings, the accused must be considered innocent until a possible conviction becomes final. In principle, a final conviction can be overturned only as a result of the application of extraordinary remedies. As regards proceedings on extraordinary remedies filed in favor of a deceased convicted person, its current legislation conflicts with the presumption of innocence, as it prohibits the suspension of criminal prosecution due to the death of the accused at the stage of the proceedings after the annulment of the original conviction. The purpose of this legislation is the possibility of obtaining a new acquittal and the possibility of rehabilitation of the deceased. However, the convicted person is rehabilitated already by the annulment of the conviction, because he is once again considered fully innocent based on the presumption of innocence. In this contribution, the author analyzes the current legal regulation of the extraordinary remedy proceedings initiated in favor of a deceased convicted person and comes to the conclusion that the ban on

the suspension of criminal prosecution due to his death should be applied only until the final verdict of guilt is annulled. The author presents de lege ferenda proposals in relation to the provisions of the current criminal code and to the provisions of the new criminal code being prepared.

1.1 Úvod

Podle zásady presumpce nevinoty je každý obviněný považován za nevinného, pokud jeho vina není prokázána zákonným způsobem.¹ Takto presumovaná nevinota znamená absenci alespoň jedné z podmínek nutných pro uložení trestu pachateli trestného činu. Je odvozena z pojmu viny ve formálním smyslu, která vyjadřuje souhrn všech podmínek nutných pro uložení trestu.²

Presumpce nevinoty je procesní zásadou, která zaručuje objektivní postoj k obviněnému v průběhu celého trestního řízení.³ Zároveň jde o základní lidské právo přiznané mezinárodními i vnitrostátními katalogy lidských práv. Je součástí práva na spravedlivý proces,⁴ v jehož rámci zaujímá výsadní postavení, o čemž svědčí jeho oddělená úprava v samostatném odstavci čl. 6 EÚLP.

Smyslem presumpce nevinoty není jen ochrana individuálních práv obviněných, ale též ochrana samotného trestního procesu. Proces je totiž v obecné rovině charakterizován jako postup směřující k vydání rozhodnutí definovaný otevřeností svého výsledku. Pokud otevřenost výsledku v procesu chybí a smyslem je jen ospravedlnění předem pojatého závěru, nejedná se o proces, ale o rituál. Účelem presumpce nevinoty je zachování otevřenosti výsledku procesu, čímž je chráněna jeho samotná podstata.⁵

Presumpce nevinoty se uplatní již od počátku trestního řízení.⁶ Pokud jde o konec její platnosti, ten je dle čl. 40 odst. 2 Listiny i § 2 odst. 2 tr. řádu vázán na okamžik nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku, který podle § 139 tr. řádu nastává, jestliže rozsudek již nelze zvrátit řádným opravným prostředkem. Musí jít o rozsudek odsuzující. Presumpce nevinoty se uplatní i po rozhodnutí o zastavení trestního stíhání nebo po vydání zprošťujícího rozsudku.⁷ Naproti tomu čl. 6 odst. 2 EÚLP konec platnosti presumpce nevinoty spojuje s okamžikem, kdy je vina prokázána zákonným

¹ Srov. např. čl. 6 odst. 2 EÚLP.

² STUCKENBERG, C.-F. Who is Presumed Innocent of What by Whom? *Criminal Law and Philosophy*, vol. 8, 2014, no. 2. ISSN 1871-9791, s. 303–304.

³ CISAŘOVÁ, D. Princip presumpce nevinoty. *Stát a právo*, 1964, č. 10, s. 133.

⁴ REPÍK, B. Úvahy nad judikaturou Evropského soudu pro lidské práva o prezumpcii nevinoty. *Justičná revue*, roč. 48, 1996, č. 8–9. ISSN 1335-6461, s. 81.

⁵ STUCKENBERG, C.-F. Who is Presumed Innocent of What by Whom? *Criminal Law and Philosophy*, vol. 8, 2014, no. 2. ISSN 1871-9791, s. 308–312.

⁶ Srov. doslovné znění čl. 40 odst. 2 Listiny, § 2 odst. 2 tr. řádu a čl. 6 odst. 2 EÚLP, a dále rozsudek ESLP ze dne 7. 8. 1996 ve věci *Allenet de Ribemont v. Francie*, stížnost č. 15175/89.

⁷ ŠÁMAL, P. Základní zásady dokazování v připravovaném novém trestním řádu. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4, s. 59.

způsobem. Toto slovní spojení je možné vykládat jako okamžik, kdy soud přijme navržené důkazy,⁸ častěji je však vnímáno jako obecnější formulace předmětné zásady zahrnující též právní řády systému *common law*, které konec řízení o vině za trestný čin nespojují pouze s odsuzujícím rozsudkem, ale také s uznáním viny v podobě institutu *guilty plea*.⁹ ESLP však ve své judikatuře potvrdil, že platnost presumpce neviný podle čl. 6 odst. 2 EÚLP trvá i po skončení trestního řízení jiným způsobem než odsuzujícím rozsudkem.¹⁰

Právní moc odsuzujícího rozsudku lze prolomit zásadně jen v důsledku uplatnění mimořádných opravných prostředků. Platné české trestní právo procesní zná celkem tři tzv. mimořádné opravné prostředky, kterými lze napadnout pravomocné rozhodnutí. Jedná se o dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení. Trestní řád upravuje mimo jiné průběh řízení o mimořádných opravných prostředcích podaných ve prospěch odsouzeného, který zemřel, a problematiku možnosti zastavení trestního stíhání v takovém případě. Podle některých názorů tato úprava nicméně omezuje dosah zásady presumpce neviný.

1.2 Mimořádné opravné prostředky podané ve prospěch zemřelého odsouzeného *de lege lata*

Ve vztahu k dovolání § 265p odst. 3 tr. řádu stanoví: „Bylo-li podáno dovolání pouze ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě dovolání; trestní stíhání tu nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.“¹¹

Ustanovení § 275 odst. 1 tr. řádu upravuje tuto okolnost pro řízení o stížnosti pro porušení zákona a zní: „Byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě stížnosti pro porušení zákona; trestní stíhání nelze tu zastavit proto, že obviněný zemřel. [...]“

Ohledně obnovy řízení § 289 písm. c) tr. řádu stanoví: „Byla-li povolena obnova jen ve prospěch obviněného, [...] nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.“

⁸ DRGONEC, J. Právo na příjem informací versus prezumpcia neviný. *Justičná revue*, roč. 48, 1996, č. 2. ISSN 1335-6461, s. 23.

⁹ MULÁK, J. The principle of the presumption of innocence in the European and international context. In: *Czech yearbook of public & private international law = Česká ročenka mezinárodního práva veřejného a soukromého. Vol. 9*. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2018. ISSN 1805-0999, s. 202.

¹⁰ Rozsudek ESLP ze dne 25. 3. 1983 ve věci *Minelli v. Švýcarsko*, stížnost č. 8660/79.

¹¹ Aby nebylo možné obcházet zákaz zastavení trestního stíhání, je ve vztahu k dovolání v § 265g odst. 1 tr. řádu stanoveno, že „zpětvzetí dovolání podaného nejvyšším státním zástupcem nebo příslušným orgánem Úřadu evropského veřejného žalobce jen ve prospěch obviněného, který zemřel, je neúčinné.“

Mimo uvedené mimořádné opravné prostředky trestní řád pamatuje i na obdobnou situaci způsobenou zrušením rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení Ústavním soudem, a to v § 314i písm. c) tr. řádu, který zní: „Bylo-li nálezem Ústavního soudu zrušeno rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení pouze ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit proto, že obviněný zemřel.“¹²

Řízení o mimořádných opravných prostředcích podaných ve prospěch odsouzeného, který zemřel, a rovněž případ zrušení rozhodnutí týkajícího se zemřelého odsouzeného Ústavním soudem, tedy spojuje skutečnost, že trestní stíhání v takovém případě nelze zastavit z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu, který za jiných okolností ukládá, že „trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno proti tomu, kdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého“.

Slovem „řízení“ ve shora uvedených ustanoveních se myslí nejen řízení o příslušném mimořádném opravném prostředku, ale rovněž řízení, k němuž má dojít po rozhodnutí o takovém mimořádném opravném prostředku.¹³ Tuto úpravu z hlediska nesouladu se zásadou presumpce nevinny kritizoval již v roce 1974 Halouzka. Konkrétně uvedl, že „je [...] nepochopením principu presumpce nevinny podle § 2 odst. 2 tr. ř., když tu nedojde k zastavení trestního stíhání zemřelého již obviněného. Dřívější právoplatný odsuzující rozsudek byl přece zrušen a tedy již neexistuje.“¹⁴

Při formulaci svých závěrů se Halouzka opíral o názory Lachouta, podle něhož „nelze právně rehabilitovat osobu, u níž není co rehabilitovat. Proto nelze rehabilitovat osobu, která nebyla pravomocně odsouzena.“¹⁵ Na základě toho dovozoval, že pokud již byl zrušen pravomocný odsuzující rozsudek (pokud jde o výrok o vině), není právně co rehabilitovat, neboť z hlediska presumpce nevinny je obviněný považován za nevinného. Zrušením pravomocného odsuzujícího rozsudku totiž již k rehabilitaci v pravém slova smyslu došlo. Názory Halouzky mají své opodstatnění. Je-li totiž smyslem možného vyřízení mimořádného opravného prostředku i po smrti odsouzeného očištění jména odsouzeného, tj. z hlediska práva jeho rehabilitace, pak by již samotné zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku

¹² Pro úplnost lze uvést, že rovněž ve vztahu k řízení podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, § 16 odst. 1 tohoto zákona stanoví, že „řízení nebrání smrt odsouzeného. Trestní stíhání nelze po zrušení původního rozhodnutí zastavit proto, že odsouzený zemřel.“

¹³ Srov. ŠÁMAL, P., PŮRY, F. § 265p. Podmínky dovolání v neprospěch obviněného. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3282. Srov. též ŠÁMAL, P., PŮRY, F. § 275. Zvláštní ustanovení o řízení. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3364.

¹⁴ HALOUZKA, V. Člověk (osobnost) jako subjekt práv a povinností. *Právník*, roč. 113, 1974, č. 3. ISSN 0231-6625, s. 230.

¹⁵ LACHOUT, V. K pojetí presumpce nevinny. *Právník*, roč. 106, 1967, č. 10, s. 944. Naproti tomu Růžek se přiklání k názoru, že je třeba rehabilitovat toho, kdo byl nedůvodně volán k trestní odpovědnosti a proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno. Srov. RŮŽEK, A. Několik poznámek k zásadě presumpce nevinny. *Právník*, roč. 105, 1966, č. 5. ISSN 0231-6625, s. 443.

mělo být vzhledem k zásadě presumpce nevinoty dostačující. V novém řízení nemůže k žádné další rehabilitaci *stricto sensu* dojít, protože soud v rozsudku nevyslovuje nevinu obviněného, ale jen skutečnost, že se obviněný zprošťuje obžaloby, protože se například nepodařilo prokázat vinu.¹⁶ Obviněný je v takovém případě považován za nevinného už na základě zásady presumpce nevinoty, nikoliv až na základě zprošťujícího rozsudku.¹⁷

Uvedené problémy nejsou zcela zjevné v případě, že odsouzený zemře ještě před zrušením pravomocného odsuzujícího rozsudku (pokud jde o výrok o vině). Za povšimnutí stojí situace, kdy obviněný zemře až v průběhu nového trestního řízení po zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku. I na takovou situaci se totiž vztahuje zákaz zastavení trestního stíhání pro smrt obviněného z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu.¹⁸ V případě takového řízení je podle mého názoru nutné na situaci obviněného hledět tak, jako by dosud odsouzen nebyl, jako by zrušený odsuzující rozsudek nikdy neexistoval (vyjma věnování pozornosti důvodům, pro které byl zrušen, neboť právní názor vyslovený ve zrušujícím rozhodnutí je pro orgány činné v trestním řízení závazný¹⁹). Za této situace má tedy takové nové trestní řízení stejnou povahu jako trestní řízení konané před vydáním již zrušeného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině, a takové trestní řízení je z hlediska práva totožné s původním trestním řízením konaným před zrušením odsuzujícího rozsudku. V tomto původním řízení by smrt obviněného jednoznačně vedla k zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu. V novém řízení, které je svou povahou totožné s řízením původním, ale k tomuto zastavení trestního stíhání dojít nemůže, což lze považovat za problematické.

Nastíněné problémy vyplývají právě ze zásady presumpce nevinoty, která v těchto případech není dle Halouzky plně uplatňována. Jestliže je důvodem zákazu zastavení trestního stíhání pro smrt obviněného umožnění rehabilitace odsouzeného prostřednictvím zproštění obžaloby v novém řízení (nebo k zastavení trestního stíhání z jiného důvodu, než je smrt obviněného, pro nějž se zákaz zastavení trestního stíhání neuplatní), je tento zákaz v rozporu s presumpcí nevinoty i podle Lachouta: „K tomu, aby rozhodnutí o zastavení řízení nebo o zproštění obžaloby mělo být

¹⁶ Na druhou stranu nemůže dojít ani ke změně v neprospěch obviněného, což ukládá zákaz *reformationis in peius*, stanovený ve vztahu k dovolání v § 265s odst. 2 tr. řádu, ve vztahu ke stížnosti pro porušení zákona v § 273 tr. řádu a ve vztahu ke zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu podle § 314i písm. b) tr. řádu. Ve vztahu k obnově řízení se zákaz *reformationis in peius* uplatní jen ohledně výše trestu, a to podle § 289 písm. b) tr. řádu.

¹⁷ Srov. LACHOUT, V. K pojetí presumpce nevinoty. *Právník*, roč. 106, 1967, č. 10, s. 944.

¹⁸ Srov. ŠÁMAL, P., PÚRY, F. § 275. Zvláštní ustanovení o řízení. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3364.

¹⁹ Ve vztahu k dovolání je tomu tak podle § 265s odst. 1 tr. řádu, ve vztahu ke stížnosti pro porušení zákona podle § 270 odst. 4 tr. řádu a ve vztahu ke zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu podle § 314h odst. 1. Ve vztahu k obnově řízení uvedené neplatí vzhledem k věcné příslušnosti soudu stanovené v § 281 tr. řádu, neboť podle § 288 odst. 2 tr. řádu po povolení obnovy v řízení zásadně pokračuje tentýž soud, který obnovu povolil; výjimky jsou uvedeny v § 284 odst. 2 a v § 288 odst. 1 tr. řádu.

považováno za rehabilitaci [...], bylo by nutné předpokládat, že do [sic] zahájení trestního stíhání až po jeho zastavení, resp. až po zproštění obžaloby, je stíhaná osoba právoplatně považována za viníka.²⁰ Z hlediska presumpce nevinoty proto v novém řízení k žádné rehabilitaci v pravém slova smyslu dojít nemůže.

Rozpor se zásadou presumpce nevinoty je v těchto případech dán i v důsledku jejího vyjádření ve Všeobecné deklaraci lidských práv, která spojuje presumpce nevinoty se zárukou práva na obhajobu.²¹ Podobně i ESLP nalézá, že při omezení presumpce nevinoty musí být obviněnému zachováno právo na obhajobu.²² Zemřelý obviněný se však hájit nemůže. Tento aspekt sice zákonodárce kompenzuje stanovením důvodů nutné obhajoby, kdy v tomto případě bude naplněn její důvod podle § 36a odst. 2 písm. d) tr. řádu, ale stále se jedná o omezení zásady presumpce nevinoty. Z jejího hlediska má totiž zastavení trestního stíhání a zproštění obžaloby stejný význam. Proto pokud by v novém řízení došlo k zastavení trestního stíhání pro smrt obviněného z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu, naplnilo by to zcela účel takového řízení, kterým je umožnění rehabilitace odsouzeného.

Bylo by překážkou pro naplnění shora uvedeného účelu (umožnění rehabilitace odsouzeného), pokud by mohlo dojít k zastavení trestního stíhání pro jeho úmrtí v případě, že by zemřel ještě před tím, než by bylo rozhodnuto o zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině. Tehdy by byla naděje odsouzeného (či přesněji řečeno jeho pozůstalých) na rehabilitaci zmařena. Podle názoru autora tedy zákon správně stanoví zákaz zastavení trestního stíhání pro smrt odsouzeného v situaci, kdy ještě nedošlo k rozhodnutí o zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku. Takový zákaz by se ale neměl vztahovat na situaci, kdy obviněný zemře až po zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině.

1.3 Návrhy *de lege ferenda*

S ohledem na shora uvedené by bylo vhodné změnit příslušná ustanovení zákona tak, aby se zákaz zastavení trestního stíhání pro smrt obviněného uplatnil pouze do okamžiku zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině.

Ve vztahu k dovolání autor navrhuje doplnit § 265p odst. 3 tr. řádu takto: „Bylo-li podáno dovolání pouze ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě dovolání a trestní stíhání tu nelze zastavit proto, že obviněný zemřel; **to neplatí v případě, že dojde ke zrušení odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině.**“

²⁰ Srov. LACHOUT, V. K pojetí presumpce nevinoty. *Právník*, roč. 106, 1967, č. 10, s. 944.

²¹ Ustanovení čl. 11 odst. 1 Všeobecné deklarace lidských práv zní: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má právo být považován za nevinného, dokud není zákonným způsobem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly dány veškeré záruky nutné pro jeho obhajobu.“ Viz Universal Declaration of Human Rights. *United Nations* [online]. [cit. 2021-08-17]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.

²² Viz např. rozsudek ESLP ze dne 7. 10. 1988 ve věci *Salabiaku v. Francie*, stížnost č. 10519/83.

Ve vztahu ke stížnosti pro porušení zákona by § 275 odst. 1 tr. řádu měl znít: „Byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě stížnosti pro porušení zákona a trestní stíhání nelze tu zastavit proto, že obviněný zemřel; **to neplatí v případech, že dojde ke zrušení odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině.** Byl-li zákon porušen jen v neprospěch obviněného, doba od právní moci napadeného rozhodnutí do rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona se do promlčecí doby nezapočítává.“

Ohledně obnovy řízení by měl být zrušen § 289 písm. c) tr. řádu a do tr. řádu by měl být vložen nový § 284a, který by měl znít: „**Byl-li podán návrh na obnovu jen ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení o návrhu na povolení obnovy. Do rozhodnutí soudu o návrhu na povolení obnovy nelze trestní stíhání zastavit proto, že obviněný zemřel. Zemřel-li obviněný před rozhodnutím soudu o návrhu na povolení obnovy a zruší-li soud napadené rozhodnutí podle § 284 co do výroku o vině, rozhodne zároveň o zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e).**“

Ve vztahu ke zrušení rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení Ústavním soudem pro naplnění sledovaného účelu z hlediska změn tr. řádu postačí zrušení § 314i písm. c) tr. řádu bez jakéhokoliv doplnění. V tr. řádu totiž není třeba odlišovat situaci, kdy obviněný zemře před zrušením pravomocného odsuzujícího rozsudku Ústavním soudem a kdy zemře až po něm. Úmrtí obviněného totiž zásadně brání projednání ústavní stížnosti.²³ Při zrušení § 314i písm. c) tr. řádu pak v případě úmrtí po zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku Ústavním soudem bude moci dojít k zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu.²⁴

Totéž, co bylo uvedeno shora, platí i pro připravovanou úpravu nového trestního řádu [srov. § q5, § q7 odst. 2, § r8 odst. 3, § r23 písm. b) a § f23 písm. c) připravovaného nového trestního řádu podle stavu k 14. 10. 2022].²⁵ Tato ustanovení by proto bylo vhodné před přijetím zákona upravit ve smyslu shora uvedeném.

Jak bylo uvedeno, smyslem zákazu zastavení trestního stíhání v řízení o mimořádném opravném prostředku a navazujícího řízení po zrušení pravomocného rozhodnutí o vině je umožnění určité formy rehabilitace zemřelého odsouzeného.²⁶ Pokud by navržená úprava měla být absolutní, mohlo by to v některých případech s tímto účelem kolidovat. Je proto namístě stanovit výjimku.

²³ PŮRY, F. § 314i. Další důsledky zrušujícího nálezu. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3612.

²⁴ Pro úplnost lze uvést, že pokud ještě probíhá nějaké dosud neskončené řízení podle tohoto zákona, ve vztahu k řízení podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, by § 16 odst. 1 tohoto zákona měl znít: „Řízení nebrání smrt odsouzeného. Trestní stíhání **je však třeba** po zrušení původního rozhodnutí zastavit proto, že odsouzený zemřel.“

²⁵ *Rekodifikace trestního práva procesního*. Justice.cz. 14. 10. 2022. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2022-11-05].

²⁶ I když, jak bylo uvedeno, nemůže jít o rehabilitaci v pravém slova smyslu, neboť soud v trestním řízení nikdy nevysslovuje nevinu obviněného.

Bylo by vhodné doplnit § 11 tr. řádu (§ 11d připravovaného nového trestního řádu)²⁷ o další odstavec, který by podobně jako jeho odstavec 4. umožnil zvrátit rozhodnutí o zastavení trestního stíhání zemřelého obviněného po zrušení pravomocného rozhodnutí o jeho vině, pokud by existovaly důvody, proč by věc měla být v novém řízení projednána. Jako vhodné se jeví navázat tuto možnost na prohlášení obhájce obviněného (kterého z důvodu nutné obhajoby zemřelý obviněný mít musí) nebo osob blízkých obviněnému ve smyslu § 247 odst. 2 tr. řádu.²⁸

Pokud jde o kritické zhodnocení, navrhovaná úprava by mohla kolidovat se zájmy poškozeného či zúčastněné osoby. Autor je však toho názoru, že taková kolize není o nic závažnější, než by tomu bylo v případě úmrtí a zastavení trestního stíhání obviněného v původním řízení před vydáním prvního pravomocného odsuzujícího rozsudku.

Kritické stanovisko lze zaujmout i na základě mezinárodní komparace. V trestněprocesních kodexech evropských států autor nenalezl obdobu shora navrhované právní úpravy. Ani na Slovensku, které z historických důvodů až do roku 2006 sdílelo s ČR zásadně shodnou úpravu trestního řízení, nebyla rekodifikace využita ke změně odpovídajících ustanovení upravujících postup v řízení o mimořádných opravných prostředcích podaných ve prospěch zemřelého odsouzeného. Pro řízení po úspěšném dovolání § 368 odst. 3 slovenského trestního řádu stanoví: „[...] Ak sa v dovolacom konaní zruší napadnuté rozhodnutie, smrť obvineného alebo jeho vyhlásenie za mŕtveho neprekáža vykonaniu ďalšieho konania a trestné stíhanie nemožno zastaviť preto, že obvinený zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho.“ Shodnou úpravu obsahuje i § 405 písm. c) slovenského trestního řádu ve vztahu k obnově řízení a § 362c písm. c) tohoto zákona ve vztahu k řízení po zrušení rozhodnutí Ústavním soudem. V případě přijetí navrhovaných změn by tak ČR byla v evropském kontextu svou úpravou ojedinělým případem, přičemž v současnosti nelze na příkladu jiných států vyhodnotit veškeré důsledky, které by přijetí takové úpravy přineslo.

Přesto se autor domnívá, že shora navržená právní úprava by napomohla důsledné aplikaci a širšímu uplatnění presumpce nevinny v trestním řízení v době, kdy se často diskutují možnosti jejího omezení zejména v důsledku přenášení tzv. důkazního břemene na obviněného. Navrhovaná úprava by byla vyjádřením respektu k presumpci nevinny a její důslednou aplikací.

²⁷ Srov. *Rekodifikace trestního práva procesního*. Justice.cz. 14. 10. 2022. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2022-11-05].

²⁸ Takovou výjimku by bylo vhodné zapracovat i do zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, pokud ještě probíhá nějaké dosud neskončené řízení podle tohoto zákona.

1.4 Závěr

Právní úprava řízení o mimořádných opravných prostředcích podaných ve prospěch zemřelého odsouzeného omezuje dosah presumpce neviný v tom smyslu, že zakazuje zastavit trestní stíhání z důvodu úmrtí obviněného ve fázi po zrušení výroku o vině původního odsuzujícího rozsudku. Účelem tohoto postupu má být možnost dobrat se nového zprošťujícího rozsudku a rehabilitace zemřelého odsouzeného. Obviněný je však rehabilitován již zrušením odsuzujícího rozsudku, protože je na základě presumpce neviný opět považován za plně neviněného. Vyčkávat zprošťujícího rozsudku za účelem jeho rehabilitace proto není třeba.

De lege ferenda by bylo vhodné změnit § 265p odst. 3, § 275 odst. 1, § 289 písm. c) a § 314i písm. c) tr. řádu tak, aby se zákaz zastavení trestního stíhání pro smrt obviněného uplatnil pouze do okamžiku zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině. Totéž platí i pro připravovanou úpravu trestního procesu, konkrétně v § q5, § q7 odst. 2, § r8 odst. 3, § r23 písm. b) a § f23 písm. c) připravovaného nového trestního řádu. Autor navrhuje, aby tato ustanovení byla před přijetím nového zákona upravena ve smyslu shora uvedeném. Pokud by osoby blízké obviněnému měly přece jen zájem na tom, aby byla věc znovu projednána, měla by jim být taková možnost dána úpravou § 11 tr. řádu (§ 11d připravovaného nového trestního řádu).

Z hlediska shrnutí důvodů pro přijetí navržené změny právní úpravy lze uvést následující:

1. Zkoumaná platná právní úprava znamená omezení presumpce neviný, neboť tato zásada není v jejím důsledku náležitě uplatňována.
2. Platná právní úprava přispívá k mylnému chápání zásady presumpce neviný, neboť podle ní má být každý v případě neexistence pravomocného odsuzujícího rozsudku považován za neviněného.
3. K žádné rehabilitaci bývalého odsouzeného po zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku co do výroku o vině nemůže ve skutečnosti dojít, protože soud v trestním řízení nikdy nevysslovuje nevinu obviněného, pouze obviněného zprošťuje obžaloby. Zproštění obžaloby má stejný význam jako zastavení trestního stíhání, a proto zastavení trestního stíhání pro úmrtí obviněného znamená samo o sobě jeho rehabilitaci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Monografie, kolektivní monografie a kapitoly v nich, slovníky a encyklopedie

- BOBECHKO, N. *Apeliatsiine ta kasatsiine provadzhenia u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy: pravove rehuliuвання, doktryna, praktyka [Appellate and cassation proceedings in the criminal justice system of Ukraine: legal regulation, doctrine, practice]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2016.
- BOBEK, M., KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-35-3.
- BOHUSLAV, L. *Dohoda o vině a trestu*. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-744-7.
- ČENTĚŠ, J., POVAŽAN, M., ŠANTA, J. *Dejiny prokuratúry na Slovensku*. Bratislava: Atticum, 2014. ISBN 978-80-971381-5-8.
- ČÍČ, M. *30 rokov výstavby Československého socialistického trestného práva*. Bratislava: Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky, 1975.
- ČOPKO, P., ROMŽA, S. *Obhajoba obvineného v prípravnom konaní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-706-1.
- FOREJTOVÁ, M. a kol. *Ústavní soudnictví*. Brno: Václav Klemm, 2014. ISBN 978-80-87713-09-9.
- FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-210-7687-7.
- GRĚVNA, T. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1107-4.
- HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. Dohoda o vině a trestu z pohledu obhajoby. In: ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4.
- HUBENÁK, L. *Právne dejiny Slovenska do roku 1945 (2. diel)*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2002. ISBN 80-8055-530-3.
- HUSÁR, E. *Odvolaie v československom socialistickom trestnom práve procesnom*. Bratislava: Vydavateľství Slovenské akademie věd, 1961.
- CHRASTILOVÁ, B., MIKEŠ, P. *Prezident republiky Václav Havel a jeho vliv na československý a český právní řád*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-63-4.
- JALČ, A. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. In: ŠIMOVČEK, I., JALČ, A., SZABOVÁ, E. *Revízia rozhodnutí v trestnom konaní*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-103-8.
- JELÍNEK, J., GRĚVNA, T. a kol. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-39-7.
- JELÍNEK, J., ŘÍHA, J., SOVÁK, Z. *Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4., aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges. 2018. ISBN 978-80-7502-302-5.

- KINCL, J. *Dicta et regulae iuris aneb právnícké mudroslovi latinské*. Praha: Univerzita Karlova, 1990. ISBN 80-7066-316-2.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.
- KORDÍK, M. *Právní styk s cizincem*. Bratislava: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-8960-350-3.
- KUCHTA, J. Vývoj a současný stav legislativních snah o vytvoření Úřadu evropského veřejného žalobce. In: ZARIVNÍJ, Petr. (ed.). *Veřejná žaloba a její perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8075-1.
- LACLAVÍKOVÁ, M., ŠVECOVÁ, A. *Pramene práva na území Slovenska II. (1790-1918)*. Trnava: TYPI, 2012. ISBN 978-80-8082-506-5.
- LIGETI, K., MARLETTA, A. The European Public Prosecutor's Office: What Role for OLAF in the Future. In: DURDJEVIČ, Z., IVIČEVIČ, E. (ed.) *European Criminal Procedure Law in Service of Protection of European Union Financial Interests: State of Play and Challenges, 2016*.
- LOHSE, K. M. The European Public Prosecutor: Issues of Conferral, Subsidiarity and Proportionality. In: ERKELENS, L. H., MEIJ, A. W. H., PAWLIK, M. (eds.). *The European Public Prosecutor's Office. An Extended Arm or a Two-Headed Dragon?* T. M. C. Asser Press, Haag, 2015.
- MAREČKOVÁ, L. *Milosti: ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1537-2.
- MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-879-4.
- MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-387-2.
- PELC, V. *Krajní nouze v trestním právu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-530-2.
- PIPEK, J. *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1980.
- PIPEK, J. *Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (Revizní princip)*. Praha: Univerzita Karlova. 1988.
- RAŠLA, A. *Ludové sudy v Československu po II. Svetovej vojne ako forma mimoriadneho súdництва*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1969.
- REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6.
- ROBERTS, J. V., RYBERG, J. *Sentencing the Self-Convicted: The Ethics of Pleading Guilty*. London: Bloomsbury Publishing, 2023. ISBN 978-1-5099-5745-3.
- RŮŽEK, A. *Československé trestné konanie: vysokoškolská učebnica pre poslucháčov právnických fakúlt vysokých škôl na Slovensku*. 2., preprac. a dopl. vyd. Bratislava: Obzor, 1977.
- SANTOS, A. M. The Status and Independence of the European Public Prosecutor's Office and Its Guarantees. In: BACHMAIER WINTER, (ed.) *European Public Prosecutor's Office*, 2018. ISBN 978-3-319-93915-5.
- SATZGER, H. The Future European Public Prosecutor and the National Prosecution: Potential Conflicts and How They Could be Avoided". In: ASP, Petter. (ed.), *The European Public Prosecutor's Office – Legal and Criminal Policy Perspectives, European Criminal Policy Initiative*, 2015.
- SEKVARD, O. *Dovolání*. Praha: Orac, 2004. ISBN 80-86199-53-3.

- SOBOTA, E. Udílení milosti. In: SOBOTA, E. a kol. *Československý prezident republiky*. Praha: Orbis, 1934.
- SOTOLÁŘ, A., RŮŽIČKA, M. *Evropský veřejný žalobce. Řízení o trestných činech proti finančním zájmům Evropské unie. Komentář k nařízení Rady (EU) 2017/1939*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-887-0.
- SOTOLÁŘOVÁ, D. S., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestněprávní ochrana finančních zájmů Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-868-9.
- SPRACK, J. *A practical approach to criminal procedure*. Oxford: Oxford Univ. Press, 2008. ISBN 978-0-19-953539-2.
- STIPTA, I. *Dejiny súdnej moci v Uhorsku do roku 1918*. Košice: Nica, 2004. ISBN 80-969246-0-5.
- STRÁŽNICKÁ, V., ŠEBESTA, Š. *Človek a jeho práva: Medzinárodná úprava ochrany ľudských práv*. Bratislava: JUGA, 1994. ISBN 80-85506-30-0.
- ŠÁMAL, P. *Opravné prostředky v trestním řízení: stížnost pro porušení zákona, obnova řízení*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-249-7.
- ŠÁMAL, P. Základní zásady dokazování v připravovaném novém trestním řádu. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016, s. 45–66. ISBN 978-80-7502-185-4.
- ŠIMOVČEK, I., JALČ, A., SZABOVÁ, E. *Revízia rozhodnutí v trestnom konaní*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-103-8.
- THOMMEN, M. *Kurzer Prozess – fairer Prozess? Strafbefehls- und abgekürzte Verfahren zwischen Effizienz und Gerechtigkeit*. Bern: Stämpfli/Nomos. 2013. ISBN 978-3-8487-0815-4.
- VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1998. ISBN 3406432328.
- VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 3., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9.
- VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2019. 1280 s. ISBN 978-80-7400-750-7.
- VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5.
- VERVAELE, J., DELMAS-MARTY, M. *Corpus Juris 2000*, český překlad FENYK, J., KLOUČKOVÁ, S, soukromé vydavatelství P. Sypták, Brno 2000.
- VISINGER, R. *Stížnost pro porušení ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-805-5.
- VISINGER, R. *Stížnost pro porušení zákona ve věcech trestních*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 456 s. ISBN 978-80-7478-805-5.
- VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2., nezm. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3506-4.

Komentáře, učebnice a učební texty

- BAHÝLOVÁ, L., FILIP, J., MOLEK, P. a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.
- BRUNNER, R. § 331 StPO [Verbot der Schlechterstellung]. In: SATZGER, H. – SCHLUCKEBIER, W. – WIDMAIER, G. et al. *StPO. Strafprozessordnung. Kommentar*. 1. Auflage. Köln: Carl Heymanns Verlag, 2014.

- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-142-6.
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-76-9.
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-76-9.
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná časť*. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022. ISBN 978-80-8173-142-6.
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4., aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2019. ISBN 978-80-8155-087-4.
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 5., aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2022. ISBN 978-80-8155-109-3.
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014. ISBN 978-80-8155-021-8.
- ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6.
- ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok II. § 196 – 569*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6.
- ČENTÉŠ, J. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. 1. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. ISBN 978-80-89122-75-2.
- DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. a II. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.
- DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. ISBN 978-80-7552-600-7.
- DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-601-4.
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.
- HALLER, K., CONZEN, K. *Das Strafverfahren. Eine systematische Darstellung mit Originalakte und Fallbeispielen*. 6. Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, 2011.
- HENDRYCH, D., SVOBODA, C. a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-084-2.
- HERRNFELD, H.-H., BURCHARD, Ch., BRODOWSKI, D. *European Public Prosecutor's Office. Regulation (EU) 2017/1939 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO'). Article-by-Article Commentary*. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, Waldseestraße 3-5, 76530 Baden-Baden, Germany, Verlag C. H. Beck oHG, Wilhelmstraße 9, 80801 München, Germany, 2020.
- HUSÁR, E. a kol. *Trestné právo procesné*. 3. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2003. ISBN 8089047572.
- IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0334-9.
- IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné I. Všeobecná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. 596 s. ISBN 978-80-571-0332-5.

- IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo procesné II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-618-4.
- IVOR, J. *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, 2010. ISBN 978-80-8078-309-9.
- JALČ, A. Opravné konanie. In: ŠIMOVČEK, I. a kol. *Trestné právo procesné*. 3., prepracované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-768-9.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-395-7.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN: 978-80-7502-637-8.
- JELÍNEK, J., GRÍVNA, T., HERCZEG, J., NAVRÁTILOVÁ, J., SYKOVÁ, A. a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-041-3.
- JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.
- KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 1. díl. 2., rozšířené vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.
- KÜHN, Z., KRATOCHVÍL, J., KOSAŘ, D. a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5.
- LEMKE, M. et. al. *Heidelberger Kommentar zur Strafprozessordnung*. 3. Auflage. Heidelberg: Müller, 2001. ISBN 978-3-8114-5801-7.
- MEZEI, M. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. *Trestný poriadok I. § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-89603-88-6.
- MINÁRIK, Š. a kol. *Trestný poriadok. Stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-369-3.
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.
- OROSZ, L., SVÁK, J. a kol. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-571-0380-6.
- PAVLÍK, J., LATA, J., ZEZULOVÁ, J. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. Praha, Wolters Kluwer CZ, 2020. ISBN 978-80-7598-800-3.
- PEERS, S., HERVEY, T., KENNER, J., WARD, A. (eds). *The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary*. Oxford: Hart Publishing, 2021. ISBN 978-1-50993-347-1.
- PJEŠČAK, J. a kol. *Kriminalistika II*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1984.
- PRUSÁK, J. *Teória práva*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2001. ISBN 80-7160-146-2.
- RYCHETSKÝ, P., LANGÁŠEK, T., HERC, T., MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-809-3.
- SEILER, S. *Strafprozessrecht*. 7. Auflage. Wien: WUV Universitätsverlag, 2004.
- SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SUCHÁNEK, R., SYLLOVÁ, J. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-590-9.
- SOLNAR, V. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 9788025440339.

- SYLLOVÁ, J., PÍTROVÁ, L., PALDUSOVÁ, H. a kol. *Lisabonská smlouva. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-339-4.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-494-4.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 1501 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.
- ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M., NOVOTNÝ, F., DOUCHA, J. *Přípravné řízení trestní*. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 8071790877.
- ŠIMOVČEK, I. *Trestné právo procesné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-324-7.
- TOLAR, J. a kol. *Trestný poriadok*. Komentár. Bratislava: Osveta, 1963.
- TOMÁŠEK, M., TÝČ, V., PETRLÍK, D. a kol. *Právo Evropské unie*. 3., aktualizované vydání, Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-491-6.

Odborné články, statě (studie) a příspěvky ve sbornících

- BAAB, F. Le parquet européen: un projet entre audace et réalisme politique, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors*. *Eucrim*, 1/2021. ISSN 1863-6187.
- BAREŠOVÁ, Z. K některým otázkám rozšíření apelačního principu v zamýšlené právní úpravě. *Socialistická zákonost*, 1984, č. 5. ISSN 0037-8305.
- BAXA, J., ŠÁMAL, P. K návrhu novely trestního řádu, trestního zákona a souvisejících předpisů. *Právní rozhledy*, 2000, č. 3. ISSN 1210-6410.
- BIČOVSKÝ, J. K pojmu „zákonný soudce“. *Právní praxe*, 1995, č. 5, s. 304–308. ISSN 1210-0900.
- BOBECHKO, N., NOR, V. Poriadok provadzhenia za novovyivlenymy abo vyklichnymy obstavynamy u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy: problemy pravovoho rehuliuvan- nia i pravozastosuvannia. *Pravo Ukrainy*, 2018, No. 8, s. 150–172. ISSN 1026-9932.
- BOBECHKO, N., VOINAROVYCH, A., FIHURSKYI, V. Newly Discovered and Exceptional Circumstances in Criminal Procedure of Some European States. *Access to Justice in Eastern Europe*, 2021, 2(10). ISSN 2663-0575.
- BOBECHKO, N. Sut, zavdannia, znachennia ta protsesualni osoblyvosti provadzhenia za novo vyivlenymy obstavynamy za KPK Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 2015, No. 1. ISSN 2199-6245.
- BOBEK, J. Několik poznámek k návrhům nové úpravy odvolacího řízení v trestních věcech. *Socialistická zákonost*, 1980, č. 5. ISSN 0037-8305.
- BYTYQI, V. The Right to Appeal as a Fundamental Right under International Acts and Jurisprudence, with Special Emphasis on Criminal Procedure. *Acta Universitatis Danubius Juridica*, 13, 2017, č. 1, s. 131-140. ISSN 1844-8062.
- CÍSAŘOVÁ, D. Princip presumpce nevinoty. *Stát a právo*, 1964, č. 10, s. 127–145.
- CONWAY, G. Holding to Account a Possible European Public Prosecutor, 2013, No. 24. *Criminal Law Forum*. ISSN 1572-9850.

- CORNS, Ch. Leave to Appeal in Criminal Cases: The Victorian Model. *Current Issues in Criminal Justice*, 29, 2017, č. 1, s. 39–56. ISSN 1034-5329.
- ČUNDERLÍK ČERBOVÁ, V. Římské právo a sväté písmo – procesy so sv. Pavlom a aplikácia rímskeho práva. In: *Acta historico-iridica Pilsnensia 2017/2: římské právo a křesťanství*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 55–64. ISBN 978-80-7380-712-2.
- DALTON, H. Taking the Right to Appeal (More or Less) Seriously. *Yale Law Journal*, 95, 1985, č. 1, s. 62–107. ISSN 0044-0094.
- DI FRANCESCO MAESA, C. Repercussions of the Establishment of the EPPA via Enhanced Cooperation EPPA's Added Value and the Possibility to Extend its Competence, *Eucrim*, 3/2017, s. 156–160. ISSN 1863-6187.
- DRGONEC, J. Právo na příjem informácií versus prezumpcia nevinu. *Justičná revue*, roč. 48, 1996, č. 2, s. 20–24. ISSN 1335-6461.
- ENESCU, R., NIANG, A. L. a C. MOMSEN. Verteidigung in Strafbefehlsverfahren in Deutschland, Frankreich und der Schweiz. *Kriminalpolitische Zeitschrift*. 2022, č. 1. s. 20–35. ISSN 2509-6826.
- FLEGL, V. Amnestie jako právní prostředek trestní politiky. *Právník*, 1973, č. 5, s. 427–439. ISSN 0231-6625.
- GAWRON, T. Nutná obrana, spravodlivý proces a právo znát předmět trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 12. ISSN 1210-6348.
- GONDEKOVÁ, Š. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 5, s. 40–43. ISSN 1210-6348.
- GOULKA, J., E. The First Constitutional Right to Criminal Appeal: Louisiana's Constitution of 1845 and the Clash of the Common Law and Natural Law Traditions. *Tulane European and Civil Law Forum*, 17, 2002, s. 151–196. ISSN 2577-9265.
- GRIVNA, T. Právo na obhajobu v řízení vedeném Úřadem evropského veřejného žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619.
- HALOUZKA, V. Člověk (osobnost) jako subjekt práv a povinností. *Právník*, roč. 113, 1974, č. 3, s. 224–231. ISSN 0231-6625.
- HENDRYCH, L. Problematické aspekty Úřadu evropského veřejného žalobce v českém kontextu. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 2. ISSN 1214-3758.
- HENDRYCH, L. Vyšetřování a trestní stíhání ve světle nařízení Rady (EU) 2017/1939 a českého trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11. ISSN 1210-6348.
- HERKE, C., TÓTH, C. Prohibition of Reformation in Peius and the Principle of Constitutionality. *Journal of Politics and Law*, 2012, č. 2. ISSN 1913-9055.
- HERRNFELD, H.-H. The EPPA's Hybrid Structure and Legal Framework Issues of Implementation – a Perspective from Germany - The European Public Prosecutor's Office – From the Drawing Board to Implementation. *Eucrim*, 2018/2, s. 117–121. ISSN 1863-6187.
- HRACHOVEC, P. Deset let dovolání. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 3, s. 15 a násl. ISSN 1210-6348.
- HUSÁR, E. Uplatnenie apelačného a kasačného princípu v trestnom konaní. *Socialistické súdnictvo*, 1983, č. 11. ISSN 0231-7621.
- JELÍNEK, J. Evropský veřejný žalobce v českém trestním procesu, *Kriminalistika*, 2020, č. 2. ISSN 1210-9150.

- JELÍNEK, J. Trestní příkaz včera, dnes a zítra. *Kriminalistika*, 48, 2015, č. 2, s. 81–102. ISSN 1210-9150.
- JELÍNEK, J. Zásada rychlosti trestního řízení. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*, 26, 2003, č. 1, s. 18–30. ISSN 1210-9150.
- KOŘÍNEK, Š. Evropský veřejný žalobce. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, 2019, č. 4. ISSN 0323-0619.
- KOŘÍNEK, Š. První organizační složení Úřadu evropského veřejného žalobce. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 2, 2021. ISSN 1214-3758.
- KOUDELKA, L. Kritika návrhu nového českého trestního řádu v části týkající se řádných opravných prostředků. *Soudce*, 2021, č. 1, s. 11 a násl. ISSN 1211-5347.
- KOUDELKA, Z. Právo milosti. *Trestní právo*, 15, 2011, č. 12. ISSN 1214-3758.
- KOUKAL, P. K některým aspektům postavení a úlohy státního zástupce v přípravném řízení trestním. *Právní praxe*, 1994, č. 8, s. 462. ISSN 1211-0825.
- KOUŘIL, I. K postupu odvolacího soudu podle § 254 odst. 2 tr. řádu aneb k souvislostem zakládajícím širší přezkum napadeného rozsudku. *Státní zastupitelství*, 2016, č. 1. ISSN 1214-3758.
- KURAPOVA, K. M. Kolo uchascnykiv kryminalnoho provadzhenia za novovyjavlenymy obstavynamy. In: *Aktualni problemy derzhavy i prava: zb. nauk. pr.*, Odesa: Vydavnychiy dim „Helvetyka”, 2016, 76, p. 100-103.
- KYSELA, J. Milost jako uznání limitů práva. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2018, roč. XXVI, č. 12, s. 419–424. ISSN 1210-6410.
- LACIAK, O. Princípy právneho štátu v 21. storočí. In: *Ústava Slovenskej republiky ako normatívny základ demokratického a právneho štátu (30. rokov Ústavy Slovenskej republiky)*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 54–60. ISBN 978-80-574-0141-4.
- LACHOUT, V. K pojetí presumpce nevinny. *Právník*, roč. 106, 1967, č. 10, s. 943–947.
- LALÍK, T. Právo na spravodlivý súdny proces a zásada ne bis in idem podľa Dohovoru a správne trestanie. *Justičná revue*, 2015, č. 12, s. 1381–1402. ISSN 1335-6461.
- LANGER, P. Princípy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, č. 8, s. 221 an. ISSN 1213-5313.
- LANGER, P. Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, č. 11. ISSN 1213-5313.
- LEONENKO, M. I. Osoblyvosti stadiinoi pobudovy kryminalnoho provadzhenia za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. *Seriia Iurydychni nauky*, 2013, 65(26), No. 1.
- MAREŠOVÁ, A. *Výbrané kriminologické aspekty amnestie z ledna 1990: sborník referátů ze semináře, který se uskutečnil 14. února 1991 v Praze*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1991.
- MAROUŠEK, D. Právo na zákonného soudce ve světle spojení souvisejících věcí (právní úvaha). *Bulletin advokacie*, 2016, č. 3, s. 67–74. ISSN 1210-6348.
- MARSHALL, P., D. A Comparative Analysis of the Right To Appeal. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 22, 2011, č. 1, s. 1–46. ISSN 1053-6736.
- MASCHL-CLAUSEN, I. The Permanent Chambers at the Heart of the EPP0’s Decision-Making, *EPP0 Now Operational – Perspectives from European Prosecutors*. *Eucrim*, 1/2021. ISSN 1863-6187.

- MATES, P., PIPEK, J. Úvahy nad zákazem reformace in peius ve správním právu trestním. *Právní rozhledy*, 12, 1995, č. 11. ISSN 1210-6410.
- MATHERN, V. Objektívna pravda a trestné konanie. *Justičná revue*, 48, 1996, č. 6–7, s. 11–16. ISSN 1335-6461.
- MAZÁK, J. K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 4. ISSN 12135313.
- MET-DOMESTICI, A. The Hybrid Architecture of the EPPO, *Eucrim*, 3/2017, s. 143–149. ISSN 1863-6187.
- MIKULE, V., SLÁDEČEK, V. Milost a amnestie. In: VANDUCHOVÁ, M., GRÍVNA, T. (eds.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008, s. 179–191. ISBN 978-80-7357-365-2.
- MITSILEGAS, V., GIUFFRIDA, F. Raising the bar? Thoughts and the establishment of the European Public Prosecutor's Office CEPS Policy Insights No. 2017/1939.
- MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37–46. ISSN 1210-6348.
- MULÁK, J., PROVAZNÍK, J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 1–2, s. 11–21. ISSN 1210-6348.
- MULÁK, J. Conviction following an appeal against an acquittal in criminal process – wider context, advantages, risks and limits. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2023. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-14-2023/243/>. [online]. ISSN 1805-0999.
- MULÁK, J. The contradictory principle in the Czech criminal process and its manifestations before court. *The Lawyer Quarterly*, 2021, č. 1, s. 104–125. ISSN 1805-840X.
- MULÁK, J. The contradictory principle of criminal proceedings in case law ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2020. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-11-2020/40/>. [online]. ISSN 1805-0999.
- MULÁK, J. The Exceptions of the right to appeal in criminal matters under Article 2 of Protocol No. 7 to the ECHR. *Czech Yearbook of Public & Private International Law*. Praha. 2022. Dostupné z: <https://rozkotova.cld.bz/CYIL-vol-13-2022/177/>. [online]. ISSN 1805-0999.
- MULÁK, J. The principle of the presumption of innocence in the European and international context. In: *Czech yearbook of public & private international law = Česká ročenka mezinárodního práva veřejného a soukromého*. Vol. 9. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2018. 460 s. ISSN 1805-0999.
- MULÁK, J. Základní zásady trestního práva hmotného – jejich funkce, systematika a ústavní dimenze. In: STRÉMY, T., TURAY, L. (eds.). *Zásady trestního práva hmotného – teoretické aspekty*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-489-3.
- MUSIL, J. Rychlost trestního řízení – ústavněprávní aspekty. In: GRÍVNA, T., VANDUCHOVÁ, M. *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2.
- MUSIL, J. Trestněprocesní prostředky boje proti organizované kriminalitě, *Právní praxe*, 1997, č. 4. ISSN 1211-0825.
- MUSIL, J. Úloha policie v evropském kontinentálním procesu, *Kriminalistika*, 1997, č. 1. ISSN 1210-9150.

- NOBLES, R., SCHIFF, D. Criminal Justice Unhinged: The Challenge of Guilty Pleas. *Oxford Journal of Legal Studies*, 39, 2019, č. 1, s. 100–123. ISSN 0143-6503.
- NOBLES, R., SCHIFF, D. The Supervision of Guilty Pleas by the Court of Appeal of England and Wales – Workable Relationships and Tragic Choices. *Criminal Law Forum*, 31, 2020, č. 4, s. 513–552. ISSN 1572-9850.
- PAVLÍČEK, V. O ústavních problémech milosti a amnestie v České republice. In: MUSIL, J., VANDUCHOVÁ, M. (eds.). *Pocťa prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narodeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 150–166. ISBN 80-85963-68-X.
- PAVLÍČEK, V. Znovu k institutu milosti. In: VANDUCHOVÁ, M., GRIVNA, T. (eds.). *Pocťa Otovi Novotnému k 80. narodeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR, 2008, s. 231–236. ISBN 978-80-7357-365-2.
- PELC, V. Soumrak nad právem na zákonného soudce v české trestní praxi. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 1–2, s. 76–82. ISSN 1210-6348.
- PIPEK, J. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11–12. ISSN 1210-6348.
- PRŮCHOVÁ, D. Řízení o žádostech o milost a kritéria při posuzování těchto žádostí. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 1996, roč. XXVII, č. 3, s. 51–54. ISSN 1210-6348.
- PUDILOVÁ, A. Nestrannost soudce při dokazování v trestním řízení. *Trestní právo*, 2019, č. 3, s. 20. ISSN 1211-2860.
- PŮRY, F., SOTOLÁŘ, A. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3. ISSN 1210-6348.
- REPÍK, B. Požadavky Evropské úmluvy lidských práv na trestní proces. *Bulletin advokacie*, Praha: Rego, 1993, č. 1. ISSN 1210-6348.
- REPÍK, B. Úvahy nad judikaturou Evropského soudu pre ľudské práva o prezumpcii nevinny. *Justičná revue*, roč. 48, 1996, č. 8–9, s. 81–91. ISSN 1335-6461.
- ROBERTSON, C. B. The Right to Appeal. *North Carolina Law Review*, 91, 2013, č. 4, s. 1219–1281. ISSN 0029-2524.
- RŮŽEK, A. Několik poznámek k zásadě presumpce nevinny. *Právnik*, roč. 105, 1966, č. 5, s. 443–447. ISSN 0231-6625.
- RŮŽEK, A. Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech? *Socialistická zákonnost*, 1970, č. 7–8. ISSN 0037-8305.
- RŮŽIČKA, M. K některým otázkám dozoru státního zástupce v přípravném řízení v ČR. In: ZÁHORA, J. (ed.) *Aktuálne problémy prípravného konania trestného. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s mezinárodnou účasťou*. Praha: Leges, 2014. ISBN 80-80-54-321-6.
- RŮŽIČKA, M. K otázce procesní samostatnosti policejního orgánu, *Trestněprávní revue*, 2010, č. 2. ISSN 1213-5313.
- ŘÍHA, J. Přípravné řízení v návrhu rekonfigurované právní úpravy. In: GRIVNA, T., ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Přípravné řízení dnes a zítra*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-787-0.
- ŘÍHA, J., PŮRY, F. Aktuální problémy aplikační praxe při uplatňování institutu dohody o vině a trestu. In: FIRSTOVÁ, J. (ed.). *Zločin a trest v 21. století: aktuální témata trestní politiky a trestního práva: pocťa Heleně Váľkové*. Praha: IFBM – Institut forenzních, bezpečnostních studií a managementu, 2021. ISBN 978-80-270-9672-5.

- ŘÍHA, J. Odvolání a jeho koncepce v návrhu trestního řádu. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2023, č. 3, s. 99–114. ISSN 2336-6478.
- SABADELL CARNICERÓ, M. C. The Independence of the European Public Prosecutor's Office. *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eu-crim*, 1/2021. ISSN 1863-6187.
- SCHEINOST, M. a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.
- SIITAM-NYIRI, K. EPPO and Digital Challenges, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eu-crim*, 1/2021. ISSN 1863-6187.
- SOTOLÁŘ, A., ŠÁMAL, P., SOVÁK, Z. a kol. Ke koncepci rekodifikace trestního procesu. *Právní praxe*, 1996, č. 8–9. ISSN 1210-0900.
- SOTOLÁŘOVÁ, D. S. Zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce a ochrana finančních zájmů. *Právní rozhledy*, 2021, č. 13–14, s. 478. ISSN 1210-6410.
- STRÉMY, T. Možnosť zrušenia uznesenia o začatí trestného stíhania prostredníctvom § 363 TP. In: KURILOVSKÁ, Lucia, KRÁSNÁ, P., eds. *Efektívnosť prípravného konania – výzvy a perspektívy. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 175–180. ISBN 978-80-8054-926-8.
- STRNADOVÁ, L. Odpor jako specifický opravný prostředek trestního práva. *Právní rádce*, 2002, č. 8, s. 21. ISSN 1210-4817.
- STUCKENBERG, C.-F. Who is Presumed Innocent of What by Whom? *Criminal Law and Philosophy*, vol. 8, 2014, no. 2, s. 301–316. ISSN 1871-9791.
- SZOMORA, Z. The Right to Appeal and Individual Application in Criminal Proceedings in Hungary, with Special Regard to the Defendant's Participatory Rights. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi-Journal of Penal Law and Criminology*, 2018, 99, 6(1), s. 99–115. ISSN 2148-6646.
- ŠÁMAL, P. Rozhodování a přikázání věci jinému senátu nebo soudu podle § 262 TrŘ ve světle judikatury Ústavního soudu. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 3, s. 125 an. ISSN 1213-5313.
- ŠČERBA, F. Postavení poškozeného ve zkrácených formách trestního řízení. *Státní zastupitelství*, 2021, č. 3. ISSN 1214-3758.
- ŠELLENG, D. Trestní příkaz a odpor proti němu – vybrané otázky. In: TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J., GALOVCOVÁ, I. (eds.). *Pocita Jiřímu Jelínkovi*. Praha: Leges, 2020. s. 425–436. ISBN 978-80-7502-464-0.
- ŠELLENG, D. Vybrané otázky institutu prohlášení viny v hlavním líčení. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 9, s. 29–36. ISSN 1210-6348.
- ŠIMOVČEK, I. Medzinárodné a európske dimenzie revízie trestných rozhodnutí. In: *Medzinárodné trestné právo a jeho vplyv na právny poriadok SR: zborník materiálov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v rámci projektu VEGA č. 1/0051/11 v Trnave dňa 13. novembra 2014*. Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku, 2014, s. 7–14. ISBN 978-83-7490-793-4.
- TURAY, L., KOVÁČ, M. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. In: *Efektívnosť prípravného konania - výzvy a perspektívy [elektronický dokument]: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 197–202. ISBN 978-80-8054-925-1.

- VAN DEN BERGE, Y. Role of the Belgian Investigative Judge in EPPO Cases, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucrim*, 1/2021. ISSN 1863-6187.
- VANTUCH, P. K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu. *Právní rozhledy*, 1996, č. 1, s. 4 a násl. ISSN 1210-6410.
- VANTUCH, P. Společné řízení, spojení věci a právo obviněného na doručení opisu usnesení. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 5. ISSN 1210-6348.
- VICHEREK, R. Rozhodování odvolacích soudů v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2. ISSN 12135313.
- VNENK, V. Usnesení o zahájení trestního stíhání v ústavněprávních souvislostech. *Právní rozhledy*, 2022, č. 18. ISSN 1210-6410.
- VOČKA, V. Problematika právní úpravy a trestněprocesní praxe principu zákazu reformace in peius. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 7. ISSN 1213-5313.
- VOJTUŠ, F. K charakteru zrušení rozhodnutí v přípravném konání podľa § 363 Trestného poriadku a možnosti jeho aplikácie vo vzťahu k začatiu trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku. *Justičná revue*, 74, 2022, č. 8–9, s. 954–972. ISSN 1335-6461.
- WEYMBERGH, A., BRIÈRE, Ch. Towards a European Public Prosecutor's Office (EPPO) *Study for the LIBE Committee. Directorate-General for Internal Policies, European Parliament*. 2016.
- WHITE, S. A decentralised European Public Prosecutor's Office. Contradiction in Terms or Highly Workable Solution?, *Eucrim*, 2012/2, s. 67–75. ISSN 1863-6187.
- ZÁHORA, J. Limity zásahov do práva na súkromie v prípravnom konaní. In: *Trestná politika štátu – história, súčasnosť a perspektívy*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2015, s. 41–62. ISBN 978-80-815-2390-8.
- ZAHRADNÍČKOVÁ, M. Lhůta pro podání stížnosti proti vazebnímu usnesení. *Trestní právo*, 27, 2022, č. 1, s. 2–7. ISSN 1211-2860.
- ZARIVNIJ, P. (ed.). *Veřejná žaloba a její perspektivy*. Brno, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8075-1.
- ZIMIANITIS, D. A Challenging, Balance-Striking Exercise in the National and EU Judicial Environment, *EPPO Now Operational – Perspectives from European Prosecutors. Eucrim*, 1/2021. ISSN 1863-6187.
- ZŮBEK, J., VRBA, M. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 9, s. 195–198. ISSN 1213-5313.
- ŽÍLA, J. Sanctioning Powers of the Swedish Public Prosecution Service and Police. *Scandinavian Studies In Law*. 2009, č. 54, s. 398–406. ISSN 0085-5944.
- ŽIVANOVIĆ, K. The possibility of limiting the exercise of the right to appeal in criminal matters according to the European convention on human rights. *Strani pravni život*, 66, 2022, č. 4, s. 491–504. ISSN 0039-2138.

SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY

Ústavní soud České republiky

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 36/93.

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 9. 1994, sp. zn. I. ÚS 2/93, uveřejněný pod č. 37/1994 Sb. n. a usn.

- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 1997, sp. zn. I. ÚS 291/96.
Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. IV.ÚS 582/99.
Nález Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2000, sp. zn. III. ÚS 200/2000.
Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2001, sp. zn. IV. ÚS 404/99, č. 115/2001 Sb. n. a usn.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000 (uveřejněný pod č. 19/2002 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2004, sp. zn. IV. ÚS 792/02 (uveřejněný pod č. 31/2004 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04.
Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 178/03.
Nález Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04.
Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04.
Nález Ústavního soudu ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05.
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2006, sp. zn. II.ÚS 304/04.
Nález Ústavního soudu ze dne 5. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 1947/07.
Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 11. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/06.
Nález Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2008, sp. IV. ÚS 2519/07.
Nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 2517/08 (uveřejněný pod č. 34/2009 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. I. ÚS 160/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. IV.ÚS 426/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08. (uveřejněný pod č. 174/2009 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/2009 (uveřejněný pod č. 256/2009 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 2806/08.
Nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 389/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 3030/09.
Nález Ústavního soud ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. I. ÚS 541/10.
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10 (uveřejněný pod č. 173/2010 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09.
Nález Ústavního soud ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.
Nález Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. III. ÚS 2959/10 (uveřejněný pod č. N 70/61 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11.
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. III. ÚS 1231/11.
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 5/11.
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1424/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12.
Nález Ústavního soudu ze dne 18. 10. 2012, sp. zn. III. ÚS 2310/09.
Nález Ústavního soudu ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2551/13.

- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 892/14.
Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1427/14.
Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2015, sp. zn. III. ÚS 2366/13.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 1573/15.
Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 118/15.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16.
Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14.
Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 1716/16 (uveřejněný pod č. 151/2016 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 525/15.
Nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. III. ÚS 3816/16.
Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. I. ÚS 3842/17.
Nález Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3780/18.
Nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 2587/18 (uveřejněný pod č. 30/2019 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19.
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. 2751/19.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 905/17.
Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3003/19.
Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 4284/18.
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. IV. ÚS 905/20.
Nález Ústavního soudu ze dne 7. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 652/20.
Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. I. ÚS 1432/20.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2020, sp. zn. III. ÚS 1919/20.
Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 498/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 25. 5. 2021, sp. zn. IV. ÚS 584/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2021, sp. zn. I. ÚS 1226/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. IV. ÚS 3011/20, uveřejněný pod č. 153/2021 Sb. n. a usn.).
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2021, sp. zn. IV. ÚS 839/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. IV. ÚS 622/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. I. ÚS 1365/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 1986/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. I. ÚS 3277/21.
Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2022, sp. zn. III. ÚS 1946/22.
Nález Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2022, sp. zn. III. ÚS 1420/22.
Nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. I. ÚS 3218/22.
Nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2023, sp. zn. IV. ÚS 2980/22.
Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 31/10.
Stanovisko Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 49/18.
Stanovisko Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2020, sp. zn. Pl. 50/20.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 12. 1999, sp. zn. I. ÚS 458/99.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 12. 1999, sp. zn. III. ÚS 327/99.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2000, sp. zn. II. ÚS 454/99.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 137/2000.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2001, sp. zn. IV. ÚS 101/01.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 7/13.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2013, sp. zn. III. ÚS 2850/12.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. I. ÚS 1983/13.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 10.2017, sp. zn. 4007/16.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 3514/17.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 837/21.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2022, sp. zn. II. ÚS 1036/22.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2022, sp. zn. II. ÚS 457/22.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. I. ÚS 1431/22.
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 8. 2022, sp. zn. I. ÚS 1782/22;
 Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2023, sp. zn. III. ÚS 3052/22.

Ústavní soud Slovenské republiky

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 1. 1999, sp. zn. II. ÚS 37/1998.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 10. 2001, sp. zn. III. ÚS 38/01.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 8. 2002, sp. zn. III. ÚS 79/02.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 135/04.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 198/05.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 6. 2007, sp. zn. III. ÚS 34/07.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 9. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 311/2010.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 186/08.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 284/2011.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 220/2011.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 7. 5. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 105/2011.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 4. 2015, sp. zn. II. ÚS 792/2014.
 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 28. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 212/2022.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 8. 1999, sp. zn. II. ÚS 80/99.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. 10. 2002, sp. zn. I. ÚS 122/02.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 11. 2002, sp. zn. IV. ÚS 66/02.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 27/04.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 2. 2005, sp. zn. I. ÚS 25/05.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 6. 2006, sp. zn. I. ÚS 200/06.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 277/07.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 7. 2. 2008, sp. zn. IV. ÚS 41/08.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 5. 2008, sp. zn. IV. ÚS 149/08.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 314/08.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 256/09.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 252/2010.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 9. 6. 2011, sp. zn. II. ÚS 255/2011.
 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 244/2012.

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 17. 10. 2012, sp. zn. I. ÚS 496/2012.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 17. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 371/2014.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 494/2014.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 11. 2014, sp. zn. II. ÚS 769/2014-17.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 73/2015.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 352/2015.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 11. 2015, sp. zn. III. ÚS 559/2015.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 193/2016.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 223/2016.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 485/2016.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 17. 8. 2016, sp. zn. III. ÚS 521/2016.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 164/2018.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 165/2018.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 3. 2019, sp. zn. I. ÚS 77/2019.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 7. 2019, sp. zn. I. ÚS 288/2019.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 28. 4. 2020, sp. zn. II. ÚS 176/2020.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 1. 7. 2020, sp. zn. IV. ÚS 318/2020.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 29. 6. 2021, sp. zn. I. ÚS/278/2021.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 3. 2022, sp. zn. IV. ÚS 150/2022.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 6. 2022, sp. zn. PLz. ÚS 2/2022.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 9. 2022, sp. zn. I. ÚS 484/2022.
Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 2. 2023, sp. zn. PL. ÚS 3/2023.

Nejvyšší soud České republiky

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 1960, sp. zn. 7 Tz 3/60 (uveřejněné pod č. 43/1960 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6. 9. 1973, sp. zn. 3 Tz 35/73, (uveřejněný pod č. 14/1974 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 1997, sp. zn. 1 Tzn 13/97 (uveřejněný pod č. 33/1998 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 1998, sp. zn. 5 Tz 57/98 (uveřejněný pod č. 22/1999 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 1999, sp. zn. 22 Cdo 820/99.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2001, sp. zn. 3 Tz 82/2001 (uveřejněný pod č. Rt 13/2002 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2002, sp. zn. 4 Tz 18/2002 (uveřejněný pod č. 4/2003 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 15 Tdo 574/2006, publikovaný pod č. 21/2007 Sb. rozh. tr.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. 6 Tz 99/2012.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013 (uveřejněný pod č. 14/2014 Sb. rozh. tr.).
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. 7 Tz 4/2021.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2021, sp. zn. 4 Tz 63/2021.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2021, sp. zn. 7 Tz 76/2021.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 6 Tz 35/2022.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 169/96 (uveřejněné pod č. 32/1997 Sb. rozh. tr.).
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. 3 Tdo 175/2002.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1032/2002.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 4 Tz 125/2003.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. 8 Tdo 202/2005.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 5 Tdo 738/2005.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. 6 Tdo 1130/2005.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1252/2006 (uveřejněné pod č. 31/2007 Sb. rozh. tr.).
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 4 Tz 111/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2007, sp. zn. 3 Tdo 668/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1273/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 3 Tdo 1143/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2012, sp. zn. 11 Tdo 1494/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 158/2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 4 Tdo 170/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016 (uveřejněné pod č. 46/2017 Sb. rozh. tr.).
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1588/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. 5 Tdo 213/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1221/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1258/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. 4 Tdo 684/2020.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 8 Tdo 258/2021.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2021, sp. zn. 11 Tdo 582/2021.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. 3 Tdo 749/2021.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2021, sp. zn. 5 Tdo 888/2021 (uveřejněné pod č. 31/2022 Sb. rozh. tr.).
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2022, č. j. 7 Tdo 1315/2021-469.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 2022, sp. zn. 11 Tdo 223/2022.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 93/2022.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 8 Tdo 268/2022.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2022, sp. zn. 11 Tdo 184/2022.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 5 Tz 32/2022 (uveřejněné pod č. 44/2022 Sb. rozh. tr.).
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 4 Tdo 242/2022.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 11 Tdo 361/2022.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2022, sp. zn. 8 Tdo 910/2022.

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 303/2012.

Zpráva o analýze a vyhodnocení účinnosti novely Trestního řádu č. 265/2001 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení. Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 9. 2004, sp. zn. Ts 42/2003.

Ostatní soudy České republiky

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 3. 1994, sp. zn. 8 To 79/94 (uveřejněné pod č. 34/1995 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 4 To 865/97 (uveřejněné pod č. 5/199 Sb. rozh. tr.).

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 10. 1999, sp. zn. 8 To 335/99 (uveřejněné pod č. 6/2001 Sb. rozh. tr.).

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 8. 10. 2021, sp. zn. 52 T 4/2019.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 1. 2022, sp. zn. 4 To 57/2021.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 10. 2022, č. j. 10 As 211/2022-31.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze 20. 12. 2022, sp. zn. 6 To 46/2022.

Nejvyšší soud Slovenské republiky

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 10. 2007, sp. zn. 2 Tdo 32/2007 (uverejnené pod č. R 58/2008).

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 1. 2008, sp. zn. 2 Tdo 46/2007 (uverejnený pod č. R 47/2008).

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 12. 2009, sp. zn. 2 Tdo 45/2009 (uverejnené pod č. R 7/2011).

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 6. 12. 2012, sp. zn. 5 Tdo 77/2012.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 12. 2012, sp. zn. 2 Tdo 73/2012.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 62/2013.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 8. 2014, sp. zn. 2 Tdo 34/2014 (uverejnené pod č. R 14/2015).

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 9. 12. 2015, sp. zn. 3 Tdo 60/2015.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 4. 2016, sp. zn. 6 Tdo 3/2016 (uverejnené pod č. R 12/2017).

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 9. 11. 2016, sp. zn. 3 Tdo 31/2016.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 8. 2018, sp. zn. 4Tdo/17/2018.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 5. 12. 2018, sp. zn. 6Tdo/86/2017.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 7. 2019, sp. zn. 4Tdo/8/2019.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. 5. 2020, sp. zn. 6 Tdo/68/2019.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 8. 2020, sp. zn. 2Tdo/27/2020.

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenskej republiky zo dňa 9. 12. 2020, sp. zn. 1Tdo/46/2020.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 24. 7. 2007, sp. zn. 2 Tdo 21/2007 (uverejnené pod č. R 57/2007).
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 26. 5. 2009, sp. zn. R 33/2009.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 27. 10. 2009, sp. zn. 2 Tdo 39/2009 (uverejnené pod č. R 8/2011).
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 18. 12. 2012, sp. zn. 2 Tdo 73/2012.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 7. 4. 2014, sp. zn. 1TdoV/5/2014.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 12. 8. 2014, sp. zn. 2 Tdo 34/2014 (uverejnené pod č. R 14/2015).
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 25. 8. 2015, sp. zn. 2 Tdo 59/2015.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 15. 8. 2017, sp. zn. 2 Tdo 42/2017.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 22. 10. 2018, sp. zn. 1 TdoV 14/2017.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 24. 7. 2019, sp. zn. 3 Tdo 29/2019 (uverejnené pod č. R 24/2020).
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 10. 12. 2019, sp. zn. 4 Tdo/47/2019.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenské republiky zo dňa 29. 3. 2021, sp. zn. 2 Tost 15/2021.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 10. 8. 2021, sp. zn. 2 Tdo 61/2021.
Uznesenie Najvyššieho soudu Slovenskej republiky zo dňa 7. 12. 2021, sp. zn. 3 Tost 67/2021.

Evropský soud pro lidská práva

- Rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 1970 ve věci *Delcourt proti Belgii*, stížnost č. 2689/65.
Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976 ve věci *Engel a ostatní proti Nizozemí*, stížnosti č. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72.
Rozsudek ESLP ze dne 6. 9. 1978 ve věci *Klass a ostatní proti Německu*, stížnost č. 5029/71.
Rozsudek ESLP ze dne 25. 3. 1983 ve věci *Minelli proti Švýcarsku*, stížnost č. 8660/79.
Rozsudek ESLP ze dne 22. 02. 1984 ve věci *Sutter proti Švýcarsku*, stížnost č. 8209/78.
Rozsudek ESLP ze dne 11. 3. 1985 ve věci *Monel a Morris proti Spojenému království*, stížnosti č. 9562/81 a 9818/82.
Rozsudek ESLP ze dne 11. 12. 1986 ve věci *Ross proti Spojenému království*, stížnost č. 11396/85.
Rozsudek ESLP ze dne 7. 10. 1988 ve věci *Salabiaku proti Francii*, stížnost č. 10519/83.
Rozsudek ESLP ze dne 25. 2. 1992 ve věci *Pfeifer a Plankl proti Rakousku*, stížnost č. 10802/84.
Rozsudek ESLP ze dne 16. 12. 1992 ve věci *Niemietz proti Německu*, stížnost č. 13710/88.
Rozsudek ESLP ze dne 25. 5. 1993 ve věci *Kokkinakis proti Řecku*, stížnost č. 14307/88.
Rozsudek ESLP ze dne 7. 8. 1996 ve věci *Allenet de Ribemont proti Francii*, stížnost č. 15175/89.
Rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 1996 ve věci *Cantoni proti Francii*, stížnost č. 17862/91.
Rozsudek ESLP ze dne 2. 9. 1998 ve věci *Kadubec proti Slovensku*, stížnost č. 27061/95.
Rozsudek ESLP ze dne 2. 9. 1998 ve věci *Lauko proti Slovensku*, stížnost č. 26138/95.
Rozsudek ESLP ze dne 25. 3. 1999 ve věci *Pélissier a Sassi proti Francii*, stížnost č. 25444/94.
Rozsudek ESLP ze dne 22.10.1999 ve věci *Santos proti Portugalsku*, stížnost č. 35586/97.
Rozsudek ESLP ze dne 16. 2. 2000 ve věci *Amann proti Švýcarsku*, stížnost č. 27798/95.

- Rozsudek ESLP ze dne 25. 7. 2000 ve věci *Mattocia proti Itálii*, stížnost 23969/94.
- Rozsudek ESLP ze dne 13. 2. 2001 ve věci *Krombach proti Francii*, stížnost č. 29731/96.
- Rozsudek ESLP ze dne 1. 3. 2001 ve věci *Dallos proti Maďarsku*, stížnost 29082/95.
- Rozsudek ESLP ze dne 8. 10. 2002 ve věci *Tkáčik proti Slovensku*, stížnost č. 42472/98.
- Rozsudek ESLP ze dne 27. 5. 2003 ve věci *Hewitson proti Spojenému království*, stížnost č. 50015/99.
- Rozsudek ESLP ze dne 24. 7. 2003 ve věci *Ryabykh proti Rusku*, stížnost č. 52854/99.
- Rozsudek ESLP ze dne 18. 11. 2004 ve věci *Pravednaya proti Rusku*, stížnost č. 69529/01.
- Rozsudek ESLP ze dne 6. 9. 2005 ve věci *Gurepka proti Ukrajině*, stížnost č. 61406/00.
- Rozsudek ESLP ze dne 6. 12. 2005 ve věci *Popov proti Moldávii*, stížnost č. 19960/04.
- Rozsudek ESLP ze dne 9. 3. 2006 ve věci *Bratyakin proti Rusku*, stížnost č. 72776/01.
- Rozsudek ESLP ze dne 18. 10. 2006 ve věci *Hermi proti Itálii*, stížnost č. 18114/02.
- Rozsudek ESLP ze dne 3. 4. 2007 ve věci *Copland proti Spojenému království*, stížnost č. 62617/00.
- Rozsudek ESLP ze dne 31. 7. 2007 ve věci *Zaicevs proti Litvě*, stížnost č. 65022/01.
- Rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 2007 ve věci *Galstyan proti Arménii*, stížnost č. 26986/03.
- Rozsudek ESLP ze dne 29. 7. 2008 ve věci *Xheraj proti Albánii*, stížnost č. 37959/02.
- Rozsudek ESLP ze dne 24. 9. 2009 ve věci *Pishchalnikov proti Rusku*, stížnost č. 7025/04.
- Rozsudek ESLP ze dne 23. 2. 2010 ve věci *Yoldaş proti Turecku*, stížnost č. 27503/04.
- Rozsudek ESLP ze dne 27. 4. 2010 ve věci *Hudakova a ostatní proti Slovensku*, stížnost č. 23083/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 18. 5. 2010 ve věci *Kennedy proti Spojenému království*, stížnost č. 26839/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 2. 9. 2010 ve věci *Uzun proti Německu*, stížnost č. 35623/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 21. 1. 2011 ve věci *M. S. S. proti Belgii a Řecku*, stížnost č. 30696/09.
- Rozsudek ESLP ze dne 9. 6. 2011 ve věci *Luchaninova proti Ukrajině*, stížnost č. 16347/02.
- Rozsudek ESLP ze dne 22. 11. 2012 ve věci *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B. V. a ostatní proti Nizozemsku*, stížnost č. 39315/06.
- Rozsudek ESLP ze dne 29. 4. 2014 ve věci *Natsvlshvili a Togonidze proti Gruzii*, stížnost č. 9043/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 3. 2. 2015 ve věci *Pruteanu proti Rumunsku*, stížnost č. 30181/05.
- Rozsudek ESLP ze dne 1. 9. 2015 ve věci *Dorado Baulde proti Španělsku*, stížnost č. 23486/12.
- Rozsudek ESLP ze dne 4. 9. 2015 ve věci *Ruslan Yakovenko proti Ukrajině*, stížnost č. 5435/11.
- Rozsudek ESLP ze dne 20. 10. 2015 ve věci *Dvorski proti Chorvatsku*, stížnost č. 25703/11.
- Rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2015 ve věci *Roman Zakharov proti Rusku*, stížnost č. 47143/06.
- Rozsudek ESLP ze dne 12. 1. 2016 ve věci *Szabó a Vissy proti Maďarsku*, stížnost č. 37138/14.
- Rozsudek ESLP ze dne 4. 7. 2016 ve věci *Navalhy a Ofitserov proti Rusku*, stížnosti č. 46632/13 a 28671/14.
- Rozsudek ESLP ze dne 25. 7. 2017 ve věci *Rostovtsev proti Ukrajině*, stížnost č. 2728/16.
- Rozsudek ESLP ze dne 25. 6. 2020 ve věci *Tempel proti České republice*, stížnost č. 44151/12.
- Rozsudek ESLP ze dne 30. 6. 2020 ve věci *Saquetti Iglesias proti Španělsku*, stížnost č. 50514/13.
- Rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 2021 ve věci *Kindlhofer proti Rakousku*, stížnost č. 20962/15.

- Rozsudek ESLP ze dne 2. 6. 2022 ve věci *Adamčo proti Slovensku (no. 2)*, stížnost č. 20877/19.
- Rozsudek ESLP ze dne 23. 6. 2022 ve věci *Grosam v. Česká republika*, stížnost č. 19750/13.
- Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 1. 6. 2023 ve věci *Grosam v. Česká republika*, stížnost č. 19750/13.

OSTATNÍ A ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- Aktuální verze návrhu nového trestního řádu*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2023-11-24].
- Analýza inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní. Slovenská advokátska komora*. Dostupné z: https://www.sak.sk/web/sk/cms/news/form/list/form/row/947183/_event. [online].
- Anonymizované uznesenie generálneho prokurátora Slovenskej republiky z 31. 8. 2021, z ktorého vyplývajú podrobné dôvody rozhodnutia*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-2ed7.html?id=2954>. [online]. [cit. 2023-02-23].
- Anonymizované uznesenie generálneho prokurátora SR z 28. 11. 2022, ktorým v zastúpení I. námestníkom generálneho prokurátora SR zrušil obvinenie R. F. a spol. z dôvodov, ktoré vyplývajú zo zverejneného anonymizovaného rozhodnutia*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-2ed7.html?id=3039>. [online]. [cit. 2023-02-23].
- BABIÁKOVÁ, K., ZUMMEROVÁ, Z. *Analýza k ustanoveniu § 363 a nasl. Trestného poriadku*. Dostupné z: <https://zastavmekorupciu.sk/wp-content/uploads/2021/09/zastavmekorupciu.sk-co-hovoria-odbornici-363-analyza-k-ustanoveniu--363-a-nasl.-trestneho-poriadku.pdf>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Bandajevsky v. Belarus*, Comm. 1100/2002, U.N. Doc. A/61/40, Vol. II, at 163 (HRC 2006).
- Commission staff working document, 2022 Rule of Law Report. Country Chapter on the rule of law situation in Slovakia*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/56_1_194041_coun_chap_slovakia_en.pdf. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Commission staff working document, 2022 Rule of Law Report. Country Chapter on the rule of law situation in Slovakia*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/56_1_194041_coun_chap_slovakia_en.pdf. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Courts Act 2003, Section 50*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/39/section/50>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Courts, tribunals and appeals*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/courts/youth-courts>. [online]. [cit. 2023-03-08].
- CRIJNS, J. *Sentencing without a judge*. Leiden University. Dostupné z: <https://www.universiteitleiden.nl/en/research-dossiers/a-fitting-punishment/sentencing-without-a-judge>. [online]. [cit. 2023-04-22].
- Crime and Disorder Act 1998, Section 51A*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/section/51A>. [online]. [cit. 2023-03-08].
- Criminal Practice Directions – October 2015 as amended April 2016, October 2017, April 2018, October 2018 & October 2019, Section 34B.3*. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/924049/crim-practice-directions-IX-appeal-2015.pdf. [online]. [cit. 2023-03-07].

- Criminal procedure rules: forms, Part 34 Appeal to the Crown Court*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/criminal-procedure-rules-forms#Anchor9>. [online]. [cit. 2023-03-08].
- Čentěš, spoluautor paragrafu 363: *Zbytočne sa menil. Vráťme sa k jeho pôvodnej podobe*. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/634806-centes-spoluautor-paragrafu-363-nerusil-by-som-ho/>. [online]. [cit. 2023-04-16].
- DENYSOVA, Y. Problematyka protsesualnogo poriadku zdiisnennia perehliadu sudovykh rishen za novoviyavlenymy obstavynamy. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy: materialy Mizhnar. nauk. konf. prof.-vykl. ta aspirant. skladu*. Odesa: Feniks, 2014.
- Die Rechtsbehelfe im Strafprozess*. juracademy.de Dostupné z: <https://www.juracademy.de/strafprozessrecht/rechtsbehelfe-strafprozess.html>. [online]. [cit. 2023-04-23].
- Digesta*. Dostupné z: https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Anglica/D49_Scott.htm#I. [online]. [cit. 2023-02-12].
- Dohovor o ochrane základných práv a slobôd, prijatý v Ríme dňa 4.11.1950*. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_slk.pdf. [online]. [cit. 2023-04-14].
- Doplňujúca analýza uplatňovania rozhodovacej právomoci generálneho prokurátora Slovenskej republiky v prípravnom konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/dokumenty/zakladna-analyza-uplatnovania-rozhodovacej-pravomoci-generalneho-prokuratora-slovenskej-rep-3af1.html>. [online]. [cit. 2023-03-16].
- Dôvodová správa k č. 401/2015 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417999>. [online]. [cit. 2023-04-12].
- Dôvodová správa k návrhu zákona č. 148/1965 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=72804>. [online]. [cit. 2023-03-17].
- Dôvodová správa k návrhu zákona č. 56/1965 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=55754>. [online]. [cit. 2023-03-17].
- Dôvodová správa k Trestnému poriadku č. 301/2005 Z. z.*
- Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona č. 301/2005 Z. z.* Dostupné z: <https://zakony.judikaty.info/document/dsnr/192>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Dôvodová správa k zákonu č. 262/2011 Z. z.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=354960>. [online]. [cit. 2023-05-26].
- Dôvodová správa k zákonu č. 401/2015 Z. z.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417999>. [online]. [cit. 2023-05-26].
- Dôvodová správa k zákonu č. 64/1956 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=72481>. [online]. [cit. 2023-03-17].
- Dôvodová správa k zákonu č. 87/1950 Zb.* Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=72478>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Dôvodová správa. LP/2022/513 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-513>. [online]. [cit. 2023-04-15].
- DRÁPAL, J., DUŠEK, L. *Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém*. Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH2021-1-Tresty-za-nouzoveho-stavu-nedoreseny-problem_1.pdf. [online]. [cit. 2023-04-01].

- DUŠEK, L. *Výročí amnestie v číslech. Jiné právo*. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2014/01/vyroci-amnestie-v-cislech.html>. [online]. [cit. 2023-03-20].
- Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.* Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=3&t=785>. [online]. [cit. 2023-03-22].
- DVOŘÁK, M. *Použití agenta v trestním řízení*. Rigorózní práce. Praha: Právnická fakulta UK, 2019, 119 s.
- Európsky dohovor o ľudských právach v znení protokolov č. 11 a 14 s dodatkovým protokolom a protokolmi č. 4, 6, 7, 12 a 13*. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf. [online]. [cit. 2023-02-21].
- FENYK, J. *Projekt Evropského veřejného žalobce (Nová podoba mezinárodní justiční spolupráce v rámci členských států Evropské unie? Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/aidp_101007f.doc. [online].*
- GALOVCOVÁ, I., TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J. *Sledování osob po skončení trestního stíhání*. Právní prostor. 2020. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/o-sledovani-osob-po-skonceni-trestniho-stihani>. [online]. [cit. 2023-04-10].
- Generálny prokurátor Maroš Žilinka zverejnil štatistiku, podľa ktorej používanie paragrafu 363 bolo v minulom roku oproti predchádzajúcim rokom nižšie*. Dostupné z: <https://denikn.sk/minuta/3176422/?ref=inm>. [online]. [cit. 2023-01-04].
- GIUFFRIDA, F. *The European Public Prosecutor's Office: King without kingdom? (CEPS Research Report 2017/03)*. Dostupné z: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2017/02/RR2017-03_EPPO.pdf. [online].
- Gomez Vazquez v. Spain*, Comm. 701/1996, U.N. Doc. A/55/40, Vol. II, at 102 (HRC 2000).
- HRACHOVEC, P. *Porušení práva na zákonného soudce a opravné prostředky v trestním řízení*. Advokátní deník.cz. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/06/07/poruseni-prava-na-zakonneho-soudce-a-opravne-prostredky-v-trestnim-rizeni/>. [online]. [cit. 2023-3-23].
- Children and Young Persons Act 1933, Section 34A*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/12>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19)*. Dostupné z: <https://justice.cz/documents/12681/715672/Obecn%C3%A9+stanovisko+SPZ+%28nouzov%C3%BD+stav%29.pdf/db830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>. [online]. [cit. 2023-04-01].
- Knihá práv nad přečiněnými hrdelnými a těžkými řádu Městského, (totiž Policye) přestupky*. Dostupné z: <https://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=21924>. [online]. [cit. 2023-02-12].
- Komise pro nový trestní řád, stav k 14. 10. 2022. Návrh nového trestního řádu*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2023-03-20].
- KOSOVÁ, M. *Paragraf 363, Európska komisia a popkultúrny fenomén*. Dostupné z: <http://www.pravelnely.sk/clanky/a1114-paragraf-363-europska-komisia-a-popkulturny-fenom-en>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- LAUCKNER, R. *Zur Geschichte und Dogmatik der reformatio in peius. Schletter, 1913. Prostrřednictvím URAN, Verena. Das Verschlechterungsverbot im österreichischen Strafprozess – Ausgestaltung und Entwicklung*. Dostupné z: <https://unipub.uni-graz.at/obvugrhs/content/titleinfo/227253/full.pdf>. [online]. [cit. 2023-02-12].

- LP/2022/513 *Zákon, ktorým sa mení a doplňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a doplňajú niektoré zákony*. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/513>. [online]. [cit. 2023-04-15].
- Magistrates' Courts Act 1980, Section 108*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1980/43/section/108>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- MANDALÍK, R. *Niekoľko poznámok k jednému z mimoriadnych opravných prostriedkov v trestnom konaní*. Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1002-niekoľko-poznamok-k-jednemu-z-mimoriadnych-opravných-prostriedkov-v-trestnom-konani>. [online]. [cit. 2023-04-05].
- Ministerstvo spravodlnosti, 2022. České soudnictví 2021: Výroční statistická zpráva*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>. [online]. [cit. 2023-03-20].
- Ministry of Justice Witness Intermediary Scheme*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/ministry-of-justice-witness-intermediary-scheme>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- MULÁK, J. *Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe*. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe?browser=mobi>. [online]. [cit. 2023-03-19].
- MUSIL, J. *Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminálníka, 2008, č. 1*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dohody-o-vine-a-trestu-jako-forma-konsenzualniho-trestniho-rizeni.aspx>. [online]. [cit. 2023-03-20].
- Návrh nového trestního řádu*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online].
- Návrh novely Trestného poriadku predložený do medzirezortného pripomienkového konania*. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/513>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Návrh zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2023-03-20].
- Návrh zákona, ktorým sa mení a doplňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a doplňajú niektoré zákony – upravené nové znenie*. Dostupné z: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28165/1>. [online]. [cit. 2023-04-11].
- Návrhy zákonov predložené Národnej rade SR*. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=zakony%2fprehlad%2fpredlozene>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- NOR, V., BOBECHKO, N., BAHRII, M. V. *Kryminalnyi protses Ukrainy [Criminal Procedure of Ukraine]: Akademichnyi kurs: u 3 t. T. 1: Zahalna chastyna*. Lviv: LNU im. Ivana Franka, 2021.
- Notice abandoning an appeal*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/notice-abandoning-an-appeal>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Podanie 42 poslancov na Ústavný súd Slovenskej republiky zo dňa 14. 12. 2021, sp. zn. PL. ÚS 1/2022.
- Podanie prezidentky Zuzany Čaputovej na Ústavný súd Slovenskej republiky zo dňa 30. 1. 2023, sp. zn. PL. ÚS 3/2023.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sněmovní tisk č. 466/0*. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161041>. [online]. [cit. 2023-03-20].

- Prečo Najvyšší súd zvrátil Kováčikov prípad? Návrh na využitie paragrafu 363 nestací na odmietnutie.* Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/20611946-prec-najvyssi-sud-zvratil-kovacikov-pripad-navrh-na-vyuzitie-paragrafu-363-nestaci-na-odmietnutie-obzaloby>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Prezidentka napadla na Ústavnom súde znenie § 363.* Dostupné z: <https://www.prezident.sk/article/prezidentka-napadla-na-ustavnom-sude-znenie-363/>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 3/2012 z 29. 2. 2012, ktorým sa mení a dopĺňa príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 4/2006 z 31. 1. 2006 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.
- Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky zo dňa 19. 12. 2022, č. 14/2022 o postupe prokurátorov v trestnom konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.* Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/legislativa/zbierka-sluozobnych-predpisov-generálneho-prokuratora-308f.html?r=2022>. [online]. [cit. 2023-03-15].
- PYSK, V. *Z aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva – ochrana utajovaných informací.* Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/sp-6-18-priloha-pysk-pdf.aspx>. [online]. [cit. 2023-04-15].
- R (TI) v Bromley Youth Court [2020] EWHC 1204 (Admin), para 23.* Dostupné z: <https://www.casemine.com/judgement/uk/5ec215c12c94e06b57822fa7>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Rekodifikace trestního práva procesního.* Justice.cz 14. 10. 2022 Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>. [online]. [cit. 2022-11-05].
- „REKODIFIKAČNÍ ČTVRTKY“ aneb nad návrhem nového trestního řádu.* Dostupné z: www.rekodifikacnictvrty.cz. [online]. [cit. 2023-04-01].
- Resolution of the Supreme Court of February 3, 2020 in case o 522/14170/17; proceedings No 51-1836κuo19.* URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87424124>. [online]. [cit. 2023-05-30].
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rakouské republiky (Der Oberste Gerichtshof) ze dne 5. 9. 2013, sp. zn. 12Os97/13a.
- Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. 2. 1994, č. 33/1994 Sb., o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti.
- Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. 11. 2013, č. 378/2013 Sb., o přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti.
- Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 4. 8. 2003, č. 254/2003 Sb., o zrušení přenesení pravomoci v řízení o udělení milosti.
- Rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky o amnestii č. 55/1998 Z. z.
- Rozhodnutie predsedu vlády Slovenskej republiky o amnestii zo dňa 7. 7. 1998, č. 214/1998 Z. z.
- Rozhodnutie prezidenta Českej republiky o amnestii zo dňa 1. 1. 2013, č. 1/2013 Sb.
- Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky o amnestii zo dňa 12. 4. 1993, č. 81/1993 Z. z.
- Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky o amnestii zo dňa 2. 1. 2013, č. 1/2013 Z. z.
- Rozsudek Švýcarského spolkového soudu ze dne 6. 6. 2019, sp. zn. 6B_805/2018.* Dostupné online na: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/aza/http/index.php?highlight_docid=aza%3A%2F%2Faza://06=06-2019-6-B805_2018-&lang=de&zoom=&type-show_document [online]. [cit. 2023-04-02].

- Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu*. Ústavní soud. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/sbirka-nalezu-a-usneseni-us>. [online].
- Senior Courts Act 1981, Section 48*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/54/section/48>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Senior Courts Act 1981, Section 79(3)*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/contents>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Sentencing Act 2020, Section 224*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/224>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Sentencing Act 2020, Section 73*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2020/17/section/73>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Sentencing guidelines for guilty pleas*. Dostupné z: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/magistrates-court/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-first-hearing-on-or-after-1-june-2017/>. [online]. [cit. 2023-02-14].
- SMIRNOVA, I. *Deiaki aspekty perehliadu sudovykh rishen za novo vyvaylenymy obstavynamy v kryminalnomu protsesi*. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/deyaki-aspekty-pereglyadu-sudovykh-rishen-za-novovyyavlenymy-obstavynamy-v-kryminalnomu-protsesi>. [online]. [cit. 2023-05-30].
- Správa EK o stave právneho štátu: pre efektívnejšie vyšetrovanie korupčných káuz odporúča obmedziť právomoci generálneho*. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/tlacovespravy/tlacova-sprava-3730/>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Správa Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Štatistika hovorí jasnou rečou: Rok 2022 potvrdil znižujúci sa trend používania § 363 Trestného poriadku*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-1267.html?id=3048>. [online]. [cit. 2023-03-15].
- Správa o činnosti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti-1267.html>. [online].
- Správa o činnosti prokuratúry SR za rok 2012*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti/sprava-o-cinnosti-prokuratury-slovenskej-republiky-za-rok-2012-3639.html>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Statement of the Ukrainian Helsinki Human Rights Union and the Kharkiv Human Rights Group dated August 29, 2019*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/appeals/zvernennia-ukrains-koi-hel-sins-koi-spilky-z-prav-liudyny-ta-kharkivs-koi-pravozakhsnoi-hrupy-shhodo-zvil-nennia-volodymyra-panasenska/>. [online]. [cit. 2023-05-30].
- Stížnosti pro porušení zákona*. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/stiznosti-pro-poruse-ni-zakona>. [online]. [cit. 2023-04-01].
- Sudca odmietol obžalobu Kováčika. Dôvodom majú byť procesné pochybenia*. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/12831857-sudca-odmietol-obzalobu-kovacika-dovodom-maju-byt-procesne-pochybenia>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- ŠAMKO, P. *Kritické poznámky k návrhu Prezidentky SR ohľadne § 363 Tr. por.* Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1186-kriticke-poznamky-k-navrhu-prezidentky-sr-ohladne-363-tr-por>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Štatistika hovorí jasnou rečou: rok 2022 potvrdil znižujúci sa trend používania § 363 trestného poriadku*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/spravy-1267.html?id=3048>. [online]. [cit. 2023-04-11].

- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.10(b)*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/part/34>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.2*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/part/34>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.8*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/part/34/>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 34.9*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/part/34/>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 37.4*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/part/37/made>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 37.4*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/part/37/made>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- The Criminal Procedure Rules 2020, Part 44.3*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/759/rule/44.3/made>. [online]. [cit. 2023-03-08].
- TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, J. *Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu (online – živé vysílání) - 19.1.2023*. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-19-1-2023-728.html?action=6235e750>. [online]. [cit. 2023-11-28].
- VANC, M. *Právomoc generálneho prokurátora zrušiť právoplatné rozhodnutia*. Dostupné z: <https://www.pravnenoviny.sk/pravomoc-generalneho-prokuratora-zrusit-pravoplatne-rozhodnutia>. [online]. [cit. 2023-11-19].
- Vývoj registrované kriminality v roce 2022*. Policie.cz. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>. [online]. [cit. 2023-04-01].
- Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999, Section 44*. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/section/44>. [online]. [cit. 2023-03-07].
- Základná analýza uplatňovania rozhodovacej právomoci generálneho prokurátora Slovenskej republiky v prípravnom konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok*. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/dokumenty/zakladna-analyza-uplatnovania-rozhodovacej-pravomoci-generalneho-prokuratora-slovenskej-rep-3af1.html>. [online]. [cit. 2023-03-01].
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, 4 NZN 501/2022, ze dne 28. června 2022*. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf. [online]. [cit. 2023-03-20].

Opravné systémy a opravné prostředky v trestním řízení

Tomáš Gřivna, Jiří Mulák, Andrea Beranová (eds.)

Vydává Wolters Kluwer ČR
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3,
v roce 2023 jako svou 5067. publikaci.
Odpovědná redaktorka Iva Rolečková
Vydání první
Stran 552

Tisk Sowa Sp. z o. o., ul. Raszyńska 13, 05-500 Piaseczno, Polsko

Obsah této publikace naleznete také v ASPI.

E-kniha k dostání na obchod.wolterskluwer.cz
www.wolterskluwer.cz
e-mail: obchod@wolterskluwer.cz
tel. 246 040 400